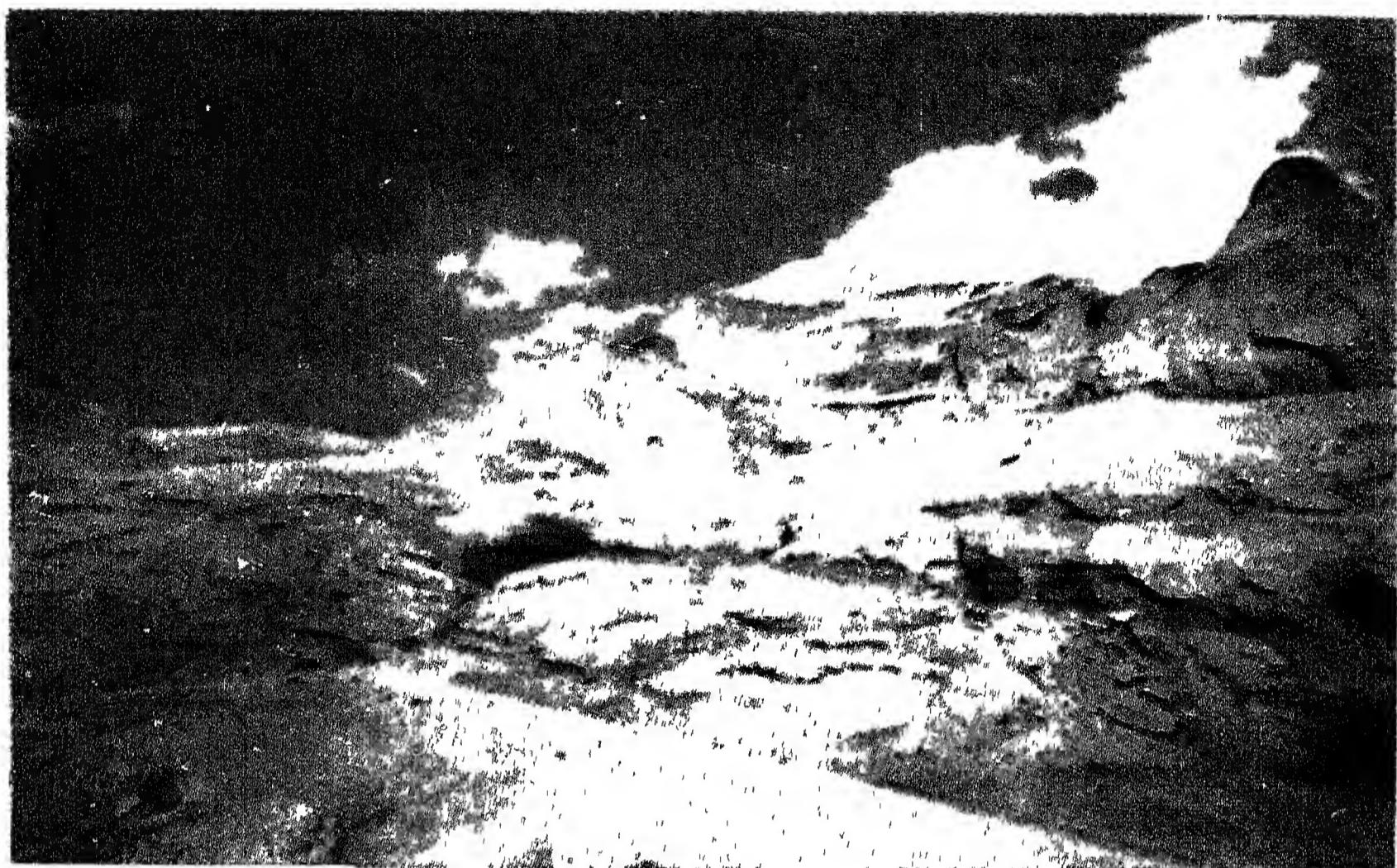
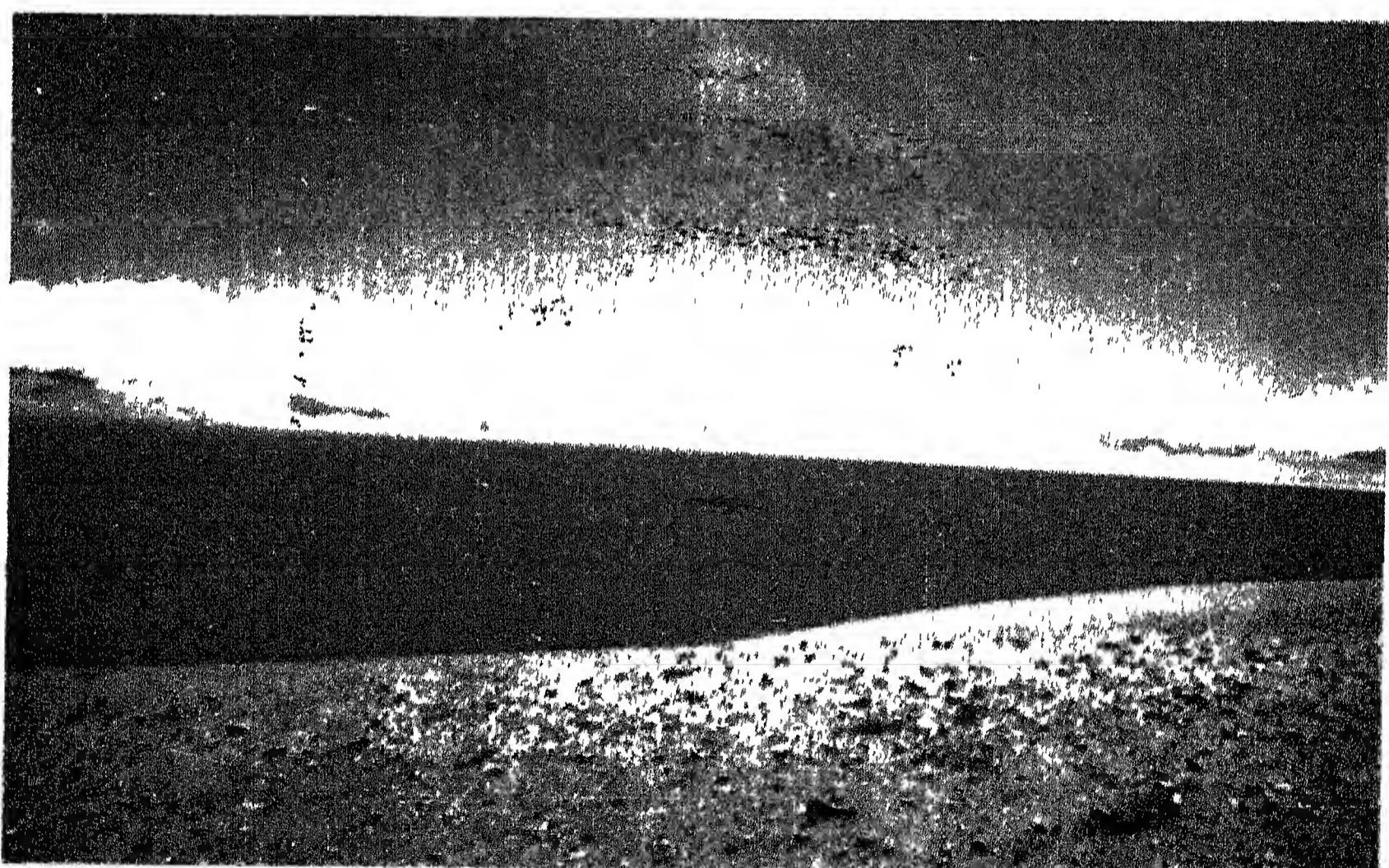

ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆ

ಕ್ರಿಲಾಸ ಶಿವರದ ಮತ್ತೊಂದು ಘೋರ

‘ರಾವಣಹೃದಯ’ ಸ್ವಿರ ಸರೋವರ

ಮಾನಸ ಪಢದಲ್ಲಿ

ಲೇಖಕರು
ತಾರಾಮೂರ್ತಿ

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜಾಗ್ರಂಥಾಲಯ:
ಪೂರ್ಣಪ್ರಜಾವಿದ್ಯಾಪಿಠಮ್, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೮
ಫೋನ್: 13/2, ಮೂರುದುರ್ಗಪುರ, 4.5. ಪ್ಲಟ್,
ಹಾಗ್ಡೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ,
ಚಂಗಳೂರು. ಮೊರಾಜ್- 3363605

MANASA PATHADALLI - A travellogue by Taramurthy

Published :

"Sahitya Kala Darshini"

No.13/2, 1st Floor, 4th Cross,
Nagappa Street, Palace Nagar,
Bangalore-560003.

Copy Rights : Author

First Published in 1999

Price: Rs. 125/-

**Designed & Printed by
VIDEO DARSHAN INDIA Ph : 3440606**

ಮಾನಸ ಪಥದಲ್ಲಿ

ಕೃಶ್ಣಾನಂದನ ಅದಿಗಳಿಗೆ

ఓం నమః తివాయ

కొల్లుల్లి బెళ్కాగి, బాయల్లి సోల్పుగి,
వందిసువ

ఆసరిసి
దిదిత్తు
శ్రుదువ
క్షేయదాగిత్తు
తివాయ

పోవినలి సల సల, జోతిగూడిహాచుత్తు
హగల్లి గెళితపువ
మోడా లిలిర! ఇల్లి ఈ ఇంద్రధను
తోఏరిసుత కొతుకవ క్షేయ ఒాచిత్తు
ఓం నమః తివాయ

గునుగునిసి, నెమిసుతలి సరవెత్తి ఉగ్గదిసి
జంగెముద్ద జూల్లివనె నేయుదాగిత్తు
ఎనితో కరగళు అల్లి, యనితేనితో కరణగళు
కారణకే ముల్లేతను క్షేధాచుచిత్తు
ఓం నమః తివాయ

ಪರಿವಿಡಿ

ಮುನ್ನಡಿ

೮

ಅರಿಕೆ

೯

ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಾನದಂಡ

೧

ಹಿಮಗಿರಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ

೧೧

ಮಾನಸ ತಡಿಯಲ್ಲಿ

೫೫

ಅನುಭಾವದಂಗಳದಲ್ಲಿ

೮೭

ಹೊಣರೋಡನಾಟದಲ್ಲಿ

೧೧೫

ಮಾನಸ ಪಥದಲ್ಲಿ

೧೪೧

ಹಿನ್ನಡಿ

ಯಾತ್ರಾ ಮಾಹಿತಿ

ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸಕ್ಕೆ ವಿದೇಶೀಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ

ನಕ್ಷೆಗಳು- ೨

ಹಿಮಾಲಯದ ಜನನ

ಮನುಷ್ಯದಿ

ಶ್ರೀಮತಿ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಹಿಮಾಲಯ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅಧನ್ಯಾ ಓದಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಆವರು ಓದಿದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಕಾಳಿಧಾಸ, ಹುಪೆಂಪ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ರೂಪಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಆದು ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ, ಆವರು ಕಂಡುಬಂದ ಇತರ ದೇಶಗಳು ಮೂದಲಾದವು ಈ ಪ್ರವಾಸಕಫನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಓದಬಿಸಿವೆ. ಕಾಳಿಧಾಸ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ದೇವತಾತ್ಮಕ ಎಂದು ಪಕ್ಕ ಕರೆದ ಅನ್ಯಾನ್ಯಾದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಮೋಗಿ ಬರಬೇಕು ಅಥವಾ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಪ್ರವಾಸಕಫನವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಹಿಮಾಲಯ ಗಿರಿಜೆಯ ಮತ್ತು ಶಿವನ ಮನೆ ಪಕಾಗಿದೆ ಅನ್ಯಾನ್ಯಾದೂ ಸಹ ಈ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾಗಿ ಓಡಮೂಡಿದೆ.

ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಮೋಗಬೇಕಾದರೆ ಕಾಗದ ಪತ್ರ, ಉಡುಪ್ರ, ಶೈವಧಗಳು, ಶಿವಸುಗಳು, ಬೀಕೆಟ್‌ಪು, ದಾಳ, ಪೂಷ್ಟಿಕ್‌ ಚೀಲ, ಗೋಳೀ ಚೀಲ, ಮೂದಲಾದಷ್ಟು ಏನೇನು ಬೇಕು ಮೂದಲದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆ ಪಡೆಯಬೇಕು, ಎಲ್ಲೆ ವ್ಯಾಪ್ತಾರ್ಥಿಯ ಪರಿಣಾಮ, ಎಲ್ಲೆ ವೀಸೂ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀವಿನಿಮಯ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪಕ್ಕ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾಗುತ್ತೆ, ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯವಾದ ವಿವರಗಳು ಈ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಯಾಣದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ನದಿ ಸಂಗಮಸ್ಥಳಗಳು, ಧುಮಿಕ್ಕುವ ಜಲಪಾತಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಯಾಣ, ಖುದುರೆ ಮತ್ತು ಯಾಕ್ ಸಾರಾ, ಕಾಲ್ಯಾಂತಿಗೆ, ಆತಂಕ, ಆಯಾಸ, ಭಯ, ದಸ್ಸಿಪ್ರ, ಸಹಪ್ರಯಾಣಕರು, ಆವರ ಸದಾಯಕವಾದ ಭೋಣಿಯಾ ಜನಗಳು, ಪ್ರವಾಸ ನಿಗಮದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯಾ ಕೇಳಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಸುಖಿ ಈ ಪ್ರವಾಸಕಫನವನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ನನಗೆ, ಬೆಣ್ಣಿದಿಂದ ಇರಲಿ ಒಂದನೇ ಅಂತಸ್ಥಿತಿಂದ ಕೇಳಿಗೆ ನೋಡಿದೆ ಕಾಲುನುಗುತ್ತಿದೆ. ಕಣ್ಣಿಕತ್ತಲೆ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಗಿದ್ದಾಗ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಹಿಮಾಲಯ ಯಾತ್ರೆಯ ಮೂದಲ ಭಾಗವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪನಾಗಿರಬಹುದು ಉಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಧಾನೀದಾರ್ ಬೋಳು ಬೆಣ್ಣಿವನ್ನು ಒತ್ತಿದ್ದನ್ನು ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :

ಅರಂಭ ಶೂರತ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸರಸರನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರಿದೆವು. ಅಧಾರಗಂಟೆಯಲ್ಲೇ ಪದುಸಿರು, ಒಣಗಿಬಂದ ಗಂಟೆಲು, ಕಾಲ್ಯಾಂತ ಆದರೂ ಸೋಲಬಾರದೆಂಬ ಭಲ. ಏವತ್ತು ಅದಿ ಮೇಲೇರಿದರೆ ಏದು ನೀಮಿಷ ನಿಲ್ಲವುದು, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ಮೋದವರನ್ನು ಸೋಡುತ್ತಲೇ ಅಮೇರ ಬಂದಪರಂತೆ ಮೇಲೇರುವುದು. ಒಮ್ಮೊಬ್ಬರಂತೆ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರು ನಷ್ಟನ್ನು ಮಿಂದಪಾಕಿ ಮೋಡಾಗಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆನ್ನು ಸಾಧಸ ಪೆಟ್ಟಿ. ಇನ್ನೊಂದ್ಯೇಮತ್ತು ಅಡಿಗಳಿಗೆ ದೇವಮನ್ಯ ಎಕೆಂದೂಹಾಮತ್ತಿಸ್ತಿ. ದತ್ತ ಗಂಟೆಯ ಮೋತ್ತಿಗೆ ದತ್ತಪ ಶ್ರಮದ ಜೋತಿಗೆ ಬಿಸಿಲೆನ ತಾಪಿಂದಲೂ ಮೈಬೆಮೋಡೆದಿತ್ತು.

ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೇಳಲಾರದನ್ನು. ಅಧಿಕಾರಿಮುಗಿದು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಂತು ಕೆಳಗೆ ಸೋಣಿದರೆ ತಲೆಸುತ್ತಿಬಂದಂತೆ ಕೇಳಗರುಳುತ್ತಿರುವಂತಹ ಭಾವನೆ. ದ್ವೀರುಪಟಿಸಿ ನಿಂತುಸೋಣಿದರೆ ತವಾಫಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಜನರು ಇರುವೆಗಳಂತೆ ಬೆಕ್ಕೆದಾಗಿ, ಆದರೆ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಥಾನೀಫಾಟ್ ಬೆಟ್ಟೆ ಅನ್ನು ಬೋಳುಬೋಳಾಗಿದೆ, ಕಡಿದಾಗಿದೆ, ತವಾಫಾಟ್ ಕಡೆಗೆ!

ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರೆ,

ಸದ್ಗು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತರ ಓದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ನಾನು ಒಮ್ಮಾಲಿಯಕ್ಕೆ ಮೋಗುಪುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮಾಲಿಯ ದೇಗಿದೆ ಅನ್ನುವ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದುತ್ತೇನೆ.

ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಕಳ್ಳನ್ನು ಮೂಲಕ ನಾವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ, ಕೆವಿಯ ಮೂಲಕ ನಾನಾರೀತಿಯ ಸದ್ಗುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರವಾಸ ಸಮ್ಮಿ ಕಣ್ಣಾದುರಿಗೆ ಒಂದು ಡಾಕ್ತಿಮೆಂಟರಿಯ ಡಾಗೆ ಬಿಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೋಗುತ್ತದೆ. ತುಂಬ ವಸಿದಾಗ ಎಂಥಂದೇ ಉದಾರಸಿಕ್ಕಾಗ ಶಿನ್ನುವ ಸುವಿ, ದಾಂಡಾಗ ಸಿಗುವ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಸುವಿ, ಯಾರ್ಥಾರೋ ಅಪರಿಚಿತರ ಸಂಪನ್ಮೇಶ ಮರೆಯುವ ಆಂದ, ಓಗೆ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಪ್ರವಾಸ ಸಮಗ್ರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹಕವಾದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಭಾವನೆಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಅನುಭವವನ್ನು ಕೇಳಿ:

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆರುಗಂಟೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಮಂಜನಲ್ಲೇ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಮೂರು ಕೆ.ಮೀನೆ ಪರುದಾರುದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದೂವರೆ ಗುಟೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಸಿದೆವು. ಥಾನೀಢಾರ್ ಬೆಟ್ಟೆ ಪತ್ತುವಿಕೆಗೆ ಚೋಲಿಸಿದರೆ ಇದು ಮಕ್ಕಳಾಟದಂತಿತ್ತ..... ಸಮ್ಮಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆದಿದ್ದ ಭಾವಾನಿಸಿಂಗ್ ಇಂದು ಕೇವಲ ಪ್ರೋನಿವಾಲಾನಾಗದೆ ಗಳಿಯನಾಗಿ ಮೋಗಿದ್ದು. ಪದಿನೆಂಟರ ಈ ಯುವಕ ಧಾರ್ಮಿಕಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದನ್ಮಾರ್ಥನೇ ಇಯತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿ. ತಂದೆಯ ಪರಮಾನ ಸಾಲದಂದು ಈ ಯಾತ್ರಾಕಾಲದ ನಾಲ್ಕು ಶಿಂಗಳು ಕುದುರೆ ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರೊಳಿದ. ಅವನ ರೀತಿ, ನೀತಿ ಹಾಲೆಯಿಂದ ಯಾರು ರಜೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತಿತ್ತ. ಜುರುಕೆನ ಭಾವಾನಿ ಸಿಂಗ್ ಒಳ್ಳಿ ಡಾಡುಗಳ ಸರದಾರನೇ! ಪರೆಯದ ದುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಡಾಡುಗಳ ವಿಜ್ಞಾನೆಯೇ ಇವನಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರವಾಸಕಥನ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಬೀರೆ ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನಗಳೂ ಜೀವಂತ ಪಾತ್ರಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ನೀವೊಂದು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೋ ಪನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಿನ ಭಾಗ ಓಗಿದೆ:

ನಿಮಿಂಲಾರೋದಿಗೆ ಭಾವಾನಿಸಿಂಗ್ ಒಮ್ಮುದೆ ಮೋಗಿದ್ದು. ಪಾಯಿಂಟ್‌ನಿಂದ ಏದಾರು ಜನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟುಕೂ ಅಧಿಗಂಟೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ನಿಧಾನದ ನಡಿಗೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬಂತಿ. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಚಿಬ್ಬಿದ್ದ ಕಾಡು, ಡಕ್ಕಿಗಳ ಜಿಲ್ಲಿಪಿಲಿ ವಿಧಿನ್ನ ಹಾಗುಗಳು, ನನ್ನ ಬೊಟುಗಾಲಿನ ಧರ್ಮ ಧರ್ಮ ಸದ್ವಿನಿಷಿ ಒಣಗಿದೆಲೆಗಳ ಸರಸರ. ಪತಾತ್ತನೇ ನನ್ನ ಕ್ಯಾರೀಂದ ಉರುಗೋಲನ್ನು ಸೆಕೆದುಕೊಂಡ ಕ್ಯಾ. ಕಿಟ್ಟನೆ ಕೆ ರುಚಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗಡಗದಸಿ ನಗುವಸದ್ದು. ಕೆವಿಯ ಬಳಿಯೇ ಮೂಡೂ ಎಂದು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಿರುಚಿದ

ಮುಖಿ. “ಉತ್ತರ ಗರ್ವ ಬೆಂಜಾಟ್” ಎಂದು ದಾರಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ಧಾರಿ ಬಂದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್! ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಕುತ್ತಿತೆ. ಆಗ ಗೋಚರಿಸಿದರು ಪ್ರಕ್ಕದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಯಲ್ನಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿತು, ಮಲಗಿ ಹಿರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರೋಟ್ರಾ ಪ್ರೋನೀವಾಲಾಗಳು. “ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ರಿಂತಿ ಹೆದರಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾನತಣ್ಣಿ ಬೀಳುವವಶೇ. ಆಗ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಮೊತ್ತು ಬಯುಚೇಕಾಗುವುದು ಎಷ್ಟು” ಎಂದೆ. “ನೀನೇನು ಜ್ಞಾನತಣ್ಣಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ದೇಹ, ಏತ್ತಿ ಬಯ್ದುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕುದುರೆ ತರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದೆ. “ಹೊದಷ್ಟು ಯಾವುದುಂತೆ” ಎಂದು ನಷ್ಟ ಅವರಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಮೋಗಿ ಕುಳುತು, ಕಾಲೆನ ನಡುಕ ಹೋಗಲಂದು. ಅಕ್ಕಾದಿರ್ದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ನಂತರ ಇತರ ಸಿಂಗಾಗಳು ನನ್ನ ಬಂಟರೇ ಆಗಿಂದಾದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್, ವಿಪೂಣಿಸಿಂಗ್, ತುಲಾರಾಂ ಸಿಂಗ್ ಭೀಕ್ಕುಕರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಚುಡುಗರು, ಗುಡ್ಗಾದಿನ ಜನ, ಆವರ ಸಂಸಾರಗಳು, ಭೋಟಿಯಾಗಳ ನತವನ, ಕುಸಿಯುವ ಮಣ್ಣ, ಉದುಳಿಬೀಳುವ ಬಂಡೆಗಳು, ಜರಿದುಹೋಗುವ ದಾರಿಗಳು, ಸೆಡೋವರಗಳು, ಪರ್ವತಶಿಲಿವಿರಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು, ಗೊಂಡಾ ಜನಗಳು ಮಾರಣಿ ಪಾತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ.

‘ಗಭ್ಯಾಂಗ್’ ಅನ್ನವ ಭಾರತ-ಟೆಪ್ಪೆಟ್ ನಡುವಿನ ಮೊಡ್ಡ ಘಾಸಾರ ಕೇಂದ್ರ ಈಗ ಸಣ್ಣ ದಳಿಯಾಗಿ ಹೋದ ಜರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಾರಾಮೂರ್ತಿ ದೇಹಿತ್ತಾರೆ. ಆದರ ಹೀಗಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಿಮಿಂತಾ ಆದು ಸೌಂದರ್ಯಾಲಂಬನ ನಮ್ಮ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ-

ಅಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿಗಳೂ ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಲಿನಿಂದ ಧಾರಿಬಂದ ಹಡ್ಡಿಗಳು ಮರಿಮರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಧಾರಿತು. ಆದರ ಒಡಿತ ಸರಿಯುರಲಿಲ್ಲಪ್ರೋ ಅಥವಾ ಮರಿಯೇ ಭಾರವಾಯಿತೋ ಮರಿ ದೊಷ್ಟಿಂದು ಕೆಳಗೆ ಬೆಂತ್ತು. ಬಂದು ಸುತ್ತು ಧಾರಿ ರಿಷ್ವನೆ ಮತ್ತೆ ಎರಗಿದ ಹದ್ದು ಮರಿಯಮೇಲೇ ಕುತ್ತಿತು, ಸುತ್ತಲೂ ಮೋಡಿ ಬಂದು ಮೊಡ್ಡ ಕೂಗು ಹಾಕಿದ್ದೇ ತದ ಕುರಿಗಳೆಲ್ಲ ಚಲ್ಲಬ್ಬಿಲ್ಲಿ. ಹದ್ದು ಅಲ್ಲೇ ಆಗಲೇ ತನ್ನ ಉಂಟವನ್ನು ಹರಿಯಾಲ್ಥಾರಂಭಿಸಿತು. ಸೌಂದರ್ಯಾಲಂಬನಿಯಂದ ಜಾರಿಸಿ ರುದ್ರ ಅಲೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿಸಿದಂತಾಗಿ ಜೇವ ತಲ್ಲಿನೆಸಿಹೋಯಿತು.

ಹೀಗೆ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಶ್ವಾಸರಾ ಕಣ್ಣಾ ಅನೇಕ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಯಾಕ್ ಸಾವಾರಿಯಾಗಿಯಾದುದು ಅಥವಾ ಕುದುರೆ ಮರಿಗಳ ಚೆತ್ತುವಾಗಿಯಾದು. ಪ್ರವಾಸಿ ತಂಡಮೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಕುದುರೆಮರಿಗಳ ಸಡಗರ, ಬೆಲ್ಲಾಟೆ, ತುಂಬಿದ ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಬಾಯಿದಾಕುವ ಅವುಗಳ ನೆಗೆದಾಟ, ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಇತರ ಮರಿಗಳೊಡನೆ, ಮನುಭರೊಡನೆ ಯಾಲಿ ಗುದ್ದಾಟ. ಒದೆದಾಟ, ಅಥವಾಲ್ಲಿದ ಜೀಗಿತ, ಓಟ-ಮನ ಕದಿಯುವ ಮಕ್ಕಳೇ! ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಯದಾಗಲಿ ಎಳೆಯರ ಮುಗ್ಧತೆ ಮನವ್ಯಾಲಿಸುವಂತದು.

ಮಾಂಧಾತ ಪರವತ ಶಿವಿರಗಳು, ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್, ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸದ ಪರವತಗಳನ್ನು ಮೋಡಿದ ಮೇಲೆ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೀಗೆ ದೇಹಿತ್ತಾರೆ:

ಒದಿ ಮಾನವನಿಂದ ಅಧುನಿಕ ಮಾನವನವರೆಗೆ ಎಕತಂತುವಾಗಿ ಯರಿದು ಬಂದಿರುವ ಭಾವಚೇ ಅನುಭಾವ - ‘ಮೈಸ್ಟ್ರಿ ಎಕ್ಸ್‌ಪೆರಿಯಾನ್ಸ್! ’ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಭವ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಜಿಟಾಲ್‌ನಾಗುವುದು-ಈ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ಅನುಭವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯಲು ಈ ತಾಙಗಳಿಗೆ ಮರಕುವುದು. ಭೀತಿಜನ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಜನ್ಮ ಇಂದ್ರಾಂಧಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಗುಲ, ಪ್ರಾಜೆ ಏಂದು ಭವ್ಯಮನ್ನು ‘ಮಾನವೀಯ’ ಮಾಡುವುದು ಮಾನವನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವದ ಬೀಂದು ಮುಖಿ. ಟೆಚ್‌ಟೈಪ್‌ನ ನ್ಯಾರಿ ಪ್ರದೇಶದ ನೀಗಳ ವೃತ್ತಿಷ್ಟದ ಅನುಭವದ ಮೇಲೆ ‘ಅಸಂಭವ’ ‘ಅಸಾಧ್ಯ’ ಪದಗಳು ಸಮ್ಮಾಂಬಿಂಧಿಗೆ ನಾವೇ ಯಾಕೆಕೊಳ್ಳುವ ಮುತ್ತಿಯೆನಿಸಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹೀಮವಂತಮೊಡಲಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಸಡೆದಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಪೆರಡು ಪದಗಳು ಕೇವಲ ಶಬ್ದಕೋಶದ ಪದಗಳಾಗಿ ಉಳಿದು ಯೋಧವು. ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಮದ ನಿಗೂಢತೆ, ಅದರ ಅನಂತತೆಯ ಸುಳಿಷ್ಟ ಸಿಹ್ಯವುದು ಈ ಪರಾತ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ. ಈ ಸುಳಿಪೀಸ ಚಿಂಬತ್ತಿ ನಿಸಗಳನಿಯಮವನ್ನುವಿಯುವ, ಅನಂತತೆಯನ್ನಾಳಿಯುವ ಮಾನವ ಒಕ್ಕತನ್ನುದ ಅವರಿಮೀತತೆಯ ಅರಿವಾಗುವುದು ಇದೇ ಪರಾತಸ್ಮೋಮದ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ.

“ ನಿಲ್ಲದ ಮುಂದುಗಳಾದ ವಾರಾಟ, ಕುಣ್ಡಾಟ, ಲಾಂಡಿಕೆಮು ಲಿತ್ತಾಡ, ಮತ್ತಾಡಲ, ಅಂಜ್ಞರಿ, ಇತರರ ಸೋಷು ಸಲೀಪಿಗೆ ಸ್ವಂಚಿಸುವ ಒಕ್ಕತನ್ನು, ಸಾಫ್‌ಮರಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣನೀಡುವ ಕಲ್ಪನಾರಕ್ತಿ ಮೊಡ್ಡಪರಾದಂತೆ ಕ್ಷೇಣಿಸಿದುದು ಈ ಪ್ರಾಣಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡಿದ್ದಾರು. ಈಯಾದ ಅನುಂದ ಪರವರತೆ ತಲ್ಲಿನತೆ ಏಂಬಿದರ ಮರುಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತು. ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಾದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದಾರು. ಮೂರು ವಾರಗಳ ನಿಸಗಳಮೊಡಲಿನ ಚಾರಣಾದಿದ ಕಾರ್ಯಕಲ್ಪನೆ ಆಗಿತ್ತು.....

ಈ ರೀತಿ ಕುಟುಂಬಿದ್ವರೆಯನೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ, ಮಾಮೂಲಿ ದಿನಚರಿಯಿಲ್ಲದೆ, ರೇಧಿಯೋ, ಟಿ.ವಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುವ ಚೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ೩-೬ ವಾರ ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಭಾವನೆಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪ್ರಾಣಗ್ರಹ ವೆಚಾರಗಳ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಗೋಜಲನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಮನಂಗಳವನ್ನಿಂತೆ ಸ್ವಭಾವಿಕಾಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯನಾಡೆಯುವುದು ಸುಲಭ. ಇಂತದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾರೇ ದೇಶಿದ ಮಾತಾಗದೆ ಸ್ವಾನುಭವದ ಫಲವಾದ ಅರಿವಾಗುವುದು ದೇಗೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಪ್ರಸ್ತರ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ನಾನು ಈ ಮನ್ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಅನೇಕ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ, ಈಕರ್ಮಕ ವಿವೆಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಈ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರಾವಾಗಿ ಓದಲೇ ಬೇಕು. ಶ್ರೀಮತಿ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರು ಈ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಒಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಓವಿಸಿ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಮಾನಸ ಪರ್ಯಾಪ್ತಿ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರೇಸ್, ದೇಹಲಿ

ಅರಿಕೆ

ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆಯು ಒಂದೊಂದು ದಳವೂ ಬೆಂತ್ರಂಕಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸರ್ಪಸುಧಳ ಕೆಮಲಂತೆ. ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಷ್ಟು ಇನ್ನೂರು ದಳಗಳಾದರೆ ಸೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿರುತ್ತಿರುವ ಸೂರುದಳಗಳು ಯಾತ್ರೆ. ಅಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರಿಸಲ್ಪಿಗೆ ವಿವರಿಸ ಮೊರಡಣಾಗ ಬಿಂಬಿಸಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಕೇವಲ ವಾವತ್ತು ದಳಗಳ ವಿವರ! ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೂ ಯಾತ್ರಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಅನುಭವಗಳಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ರಚನ್ಯವಾಗಿ ಕೃಲಾಸ - ಮಾನಸಕ್ಕೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾಕಿದ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತಿರುವ ಮೊರಡಿದ್ದ ಯಾತ್ರೆ - ಸೀಮೆನ್ನೇವನುಳಿಸಿ. ಕುರಣಿ, ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿನವೂ ಕ್ರಿಯಾಣಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಮನಸ್ಸಿಗಳ ಮೇಲ ಅನುಭವಗಳ ದಾವಿಲಾತಿ ಸತತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಸಾಧಾರಣ ಫೋನ್‌ಗಳ - ಮೊಣಿಕೆಗಳ ನಿರಂತರ ಉಫಾತದಿಂದಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಬದುವೇಳೆ ದಿಗ್ಭೂಮೆಗೂಳಿಗಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನುಭವಗಳ ಚಿಂತನೆ-ಮನಸ್ಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲಿ? ಅರೋಗ್ಯ ತಯ್ಯಾರಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಮಾಣಸಿರಲ್ಲಿ! ಬಿದ್ದು ಮೂರೆ ಮುರಿದಾಗಲೂ ಬುಳ್ಳಿಕೆದಾಗಲೂ ತುತ್ತು ಜಿಕ್ಕಿತ್ತುಮಿಗಿಸಿ ಮುಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳವು. ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವ ಮನಸ್ಸು ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾರ್ಗಿದು ದೊಯಿತು. ಪ್ರವಾಸಕಾಲದಲ್ಲಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕಾಡಿ ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಲ್ಕುದು ತೀರ್ಗಳುಗಳೇ ಬೇಕಾದವು. ಡಗಲೆಲ್ಲಾ ಬಂದು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋಽ ನೆನಪ್ಪಗಳು - ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ವಿಮನಸ್ಸುತ್ತಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು - ದೃಷಣಿನ ಜಯಿಗೆ ಅಡ್ಗಾಲೆಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸದ ಗುಂಗಿನಿಂದ ಮೊರಬರಲು (ಅನಿವಾಯವಾಗಿ) ಇದ್ದುದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ. ಬದುಸ್ಪಿಟಮಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರೋಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅತುರದಲ್ಲಿ ಗೆಂಡುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಚರಿಯ ಸೆರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾವಕಾರವಾಗಿ, ಮಾನಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಬರುವುದು. ಅಂದು ಅದುಢನ್ನು ಮರು ಅನುಭಿಮಿಸಿ, ಅನುದಿಸಿ, ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ತೊಳೆಲುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷಯ ಮೊಗಕ್ಕೆ ಯಾಡುವುದು.

ಕೃಲಾಸ - ಮಾನಸದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರವಾಸವೇನೋ ಮೂವತ್ತೆಂದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಿದು ದೊಯಿತು. ಮಾನಸ ಪಥದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಸವಾದರೆ ಅನುಗಾಲದ ಯಾತ್ರೆ. ಅದರ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಪ್ರವಾಸಕಥನ ಮೊರದಲ್ಲಿ ದಾವಿಲಿಸಲು ಬಂದು ಪಣವೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಾದ ಫೋನ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಮಭಾವದಲ್ಲಿ ನೀಡು ಮೊಣಿಪ ಮಾನಸಿಕದೂರ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಕಾಲ್ಯಾಪಕಾರದ ಅಗತ್ಯಾಯಿತ್ತು. ಇದುವರೆಗೆ ಓದಿ ತಿಳಿದೆನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಗದನೆಿಬಾರಗಳು, ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಸುಭವದ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟಿಯಾದ ಅರಿವಿನಾಕ್ಕಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿಜಯಾತ್ರೆಯಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅನಂದ, ಅತ್ಯಾತ್ಮಿ ತಂದುಕೊಣಿ ಕಾರ್ಯ. ಬಾಳಿಗೊಂದು ಮೊಸ ಅಧ್ಯ ಬರೆದ ಕಾರ್ಯ. ಕೃಲಾಸಮಾನಸವನ್ನು ದೃಢಯಾದೊಳಗಿಳಿಸಿದ ಸಾದಸ ಕಾರ್ಯ. ಇದು ಸಾದಸ ಕಾರ್ಯವೇ ದಿಟ್ಟ! ಏಕೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ದಾವಿಲಿಸಲು ನಾನಿಸ್ತೂ ಬದುಹುಳಿಯಿರುವ. ಇನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮೊಂದುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಿರತ್ವದ್ವಾಯ ಒಮ್ಮಾಲಯ ಪವಣತಗಳನ್ನು ದಾದು ಯೋಗುವ ಗಂಡಾಂತರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಅನಿಶ್ಚಯತ್ಯಯ ದಾವಾಮಾನಸದಲ್ಲಿ, ಕಾಲ್ಯಾಂತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವುದೊಂದು ಸಾಧಸರ್ಯವೇ! (ಯಾಂತ್ರಿಕಸಮಂದು ದಲವರ ಅಧಿಕೃತ.) ಬುದಾಯನಗೆ

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರವಾಸ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಳ್ಳಿ ಗಭ್ಯಾಂಗ್ ಯಲ್ಲಿ ವಣಿಗಳ ಬಿಂದಿನ ಭೂಕಂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಗತಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿದುದೋದಂತೆ ಕಳೆದ ತಿಂಗಳಷ್ಟೇ ಭೂಕುಸಿತದಿಂದಾಗಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾಟಗಳಿಗ ಸಂದುರೋದ ಮಾಲ್ಯಾಚ್ಯಳಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ನಾವು ತಂಗಿದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಸೆನ್ಸಿಂಗಾಂಡರೇ ಏದೆನಡುಕ ಬಿಂದುತ್ತದೆ. ಬಿಂದುಕಿನ ಅನುತ್ತತೆಯನ್ನು ದಣ್ಣೆದಣ್ಣೆಗೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪ್ರವಾಸದ ಶಿವಾಂಗಿಯ ಅನುಭಬಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ಜೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿದುಪ್ರಾದು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯ. (ಮೂಳಧತ್ವಸಂಧರೂ ಸರಿ.)

ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮೀಯಂದು ದಾಢಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉರು ಅಳ್ಳಿತ್ತರಕ್ಕ ಕಟ್ಟಿಮ ಮೂಸರು ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು, ಗೋಪ್ಯರವಾಗಿ ನಿಂತ ಗೆಳೆಯರಮೇಲೇರಿ ದೋದಪನೊಬ್ಬಿನೇ ದುಡುಗ ಬೆಳ್ಳಿ ಸೂರೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ನಾನರಡೂ ಸಾರ್ಥಕಾಯಂಗಳು ಕೈಗೂಡಿದುದು ದತ್ತಾದಲವರ ಸದಾಯದಿಂದ ಮಾತ್ರ. ಮನಮಂದಿಯ ಬೆಂಬಲ, ಸದಾರ, ಪ್ರಾತಾಂತ್ರಾದವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪ್ಪಾಸನೆ, ಪೂಸಿಪ್ರೋಟ್‌ಟೆಡ್ ಬೈಷಧಿಗಳು, ಉಣಿಗ್ಗೆ ಉಡುಪ್ರಾಗಳು, ರ್ಯಾಲಿ ರಿಸ್‌ಮೆರ್ನ್‌, ದಾಲೀಯಲ್ಲಿನ ಸರಹಾರ್ಡ್ ಕೆಲಸಗಳು, ಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಕಡೆಯದಾಗಿ ಖಿರೀಡಿಸಿ ತಂದುದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಯಾತ್ರೆ ಸುಗಮವಾಗಿಸಿದ ಅನೇಕ ಬಂಧುಮತ್ತರ ಸದಾಯ ದ್ವೈಪ ಸದಾಯದಷ್ಟೇ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕ್ಷೇಗೆ ಬಂದುಕಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು-ಪ್ರವಾಸದ ಭಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ಅನುಭಬಗಳನ್ನು- ಕನ್ನಡ ಬಾಂಧುಮರಲ್ಲಿ ದಂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಸ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತರುವಾಗಲೂ ಅನೇಕರ ಸದಾರ ಅತ್ಯಗ್ರಾಹಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಭಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ಕ್ಷೇತ್ರಿ ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನು ಎರವಲು ಕೊಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಅನುಭಬಗಳನ್ನು ಅನೀಸಿಕೆಗಳನ್ನು ದಂಡಿಕೊಂಡ ಸದಯಾತ್ರಿಗಳ ದೇಣಿಗೆ ಅಮಾಲ್ಯ. ಬರವಣಿಗೆ ಕಾಯಂದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು - ಬುದ್ಧಿ ಮಂಟಿಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಪ್ರಾತಾಂತ್ರಿಕಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಮಾಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ, ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳೆಂದ ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನೊಂದಗಿಸಿದ ಸಾರಸ್ವತ ಬಂಧುಗಳ ಬೆಂಬಲ ಅಗಾಧ.

ನನ್ನ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಸಲಂಗಕನ್ನಿತ್ತವರು ಗೇಳತಿ ಡಾ. ಉತ್ತಾ ಪಾಲಕ್. ದಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಕಷ್ಟತರ ಕಾರ್ಯಕರಣ ಮಾಡಿದವರು ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ಸುಬ್ರಿಷ್ಟಾ(ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು). ಇದನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೇಳಿದ ಡಾ. ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ ಮೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಸ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಲು ಪ್ರಾತಾಂತ್ರಿಕಿಸಿದರು. ದಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ತಕ್ಷಾಂಧಾದ ಸೋಗಾಂದ ಮುಸ್ತಾದಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿವರು ಡಾ. ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ್. ದಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸುಂದರ ಪ್ರಸ್ತರವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗೊಳಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದವರು 'ಮಾಡಿಯಾ ದರ್ಶನ' ನಿದ್ರಾರೋಗಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಪ್ರತಿಂದಿ ಮತ್ತು ತಂಡದವರು ಡಾಗ್ಡಾ 'ಸಾಂತ್ವಾ ಕಲಾ ದರ್ಶನ'ಯ ಸಂಚಾರಕಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಕಲಾಂಗಾಪ್ರರ್ಥಾ. ಪ್ರವಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಗೆದ ಕಲಾಪ್ರಾಧಾರ್ಯ ನಂಬಿಕೆ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಕರ್ತವ್ಯ ಸದರೆ ಸದಯಾತ್ರಿಕರು (ಶ್ರೀ ಅರ್ಮ್ಮಾಧಾಪ್ರಸಾದ್) ಸುಮಾರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ (ಮುಂಬಿಯ) ಮತ್ತು ರತ್ನ ಸಿಸ್ಟಿಫಾಸಿಂದ(ಬೆಂಗಳೂರು). ಇವರಲ್ಲಿ ಸದಯಾಗಾರಿಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾರಕಾದ ಶ್ರೀ ಎಡ್. ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿಯವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲದಿಂದಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಈ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವು ದೊರೆಯಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಇವರಲ್ಲಿಗೂ ನನ್ನ ಪ್ರಮ್ಮೀಕರಣ ಕೃತಾಂತಗಳು ದಿನಾಂಕ: 19-09-1999.

ಎರಾಮೂರ್ತಿ

ಬೆಂಗಳೂರು

ಪೃಥಿವೀಯ ಮಾನದಂಡ

ಅಸ್ತಿತ್ವರಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ದೇವತಾತ್ಮಾ ಹಿಮಾಲಯೋ ನಾಮ ನಗಾಧಿರಾಜಃ
ಪೂರ್ವಾಪರೋ ತೋಯನಿಧೀವಗಾಹ್ಯ ಸ್ಥಿತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಇವ ಮಾನದಂಡಃ||
ಯಂ ಸರ್ವಶೈಲಾಃ ಪರಿಕಲ್ಪವತ್ಸಂ ಮೇರೌಸ್ಥಿತೇ ದೋಗ್ಭರಿ ದೋಹದಕ್ಷೇ
ಭಾಸ್ವಂತಿ ರತ್ನಾನಿ ಮಹಾಷಧೀಶ್ವ ಪೃಥುಪದಿಷ್ಠಾಂ ದುದುಹುಧರಿತ್ರೀಂ ||

(ಹಿಮಾರ ಸಂಭಾವ ಪ್ರಫುಮ ಸರ್ಗ ೧,೨)

ಶತಮಾನಗಳ ಹೀಗೆ ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ಹಿಮಾಲಯದ ಬಗೆಗೆ ಒರೆದ ಮೇಲಿನ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಕವಿಯ ಉತ್ಸೈಂಕ್ರಿಯಾಗಿರದ ವಾಸ್ತವದ ವಿವರಣೆಯೇ ಆಗಿದ. ಅವಣಾನಿಈಯವಾದುದನ್ನು ಕೆಲವೇ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು ವಾಕ್ಯತಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ಹಿಮಾಲಯದ ಸಾರಸಕ್ತವನ್ನು ಮಾನದಂಡ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂತರ ಧರೆಯೆಂಬಧೇನುವಿಗೆ ಒಮಾಲಯ ಕರುವಿನಂತೆ ಎಂದು ಉಪಮಿಸಿ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಹಿಮಾಲಯದ ನಡುವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚೇಸೆದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಪೂರ್ವಾಪ ನಿಷ್ಣಾಂಗಿ ನಿಂತಷ್ಟು ಮೇರುಗಿರಿ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮೇರುಗಿರಿಯೇ ಬಹುಶಃ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಯ್ಯಾ ತಂದು ಹಿಮಾಲಯ ಕರುವನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿರುವನೇನೋ! ಮೇರುಗಿರಿಯು ತನಗಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡ ಉತ್ಸಾಷ್ಮಣಿಗಳೇ ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರ, ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಘ್ರಾದ (ರಾಷ್ಟ್ರಸ ತಾಲ್). ಈ ಮೂರೂ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಗಳು ತಮ್ಮಡಿಗೆ ಒಂದಪರನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿಗಳನ್ನಾಗಿಸುವ ಸ್ವರ್ಪದ ಮಣಿಗಳು.

ಕವಿಕಾಳಿದಾಸನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಭೋತಿಕ ಆಧಾರವಿರುವುದು ಸ್ವತಃಸಿಧ್ಧ. ಹಿಮಾಲಯವು ದಲಪ್ತಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೃಥಿವೀಯ ಮಾನದಂಡ. ಮಾನವನು ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಅಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಒಮಾಲಯದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಾಡಬೇಕು. ಎತ್ತರ-ಅಳವನ್ನರಿಯಲು ಇದರ ಶಿಶಿರ -ಕಣೆವೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಂದಿಯಬೇಕು. ಮಾನವನ ಕಾಲಮಾನವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕೆಂದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಕಾಲದ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಭೂರಜನಾಕ್ರಮದ, ಭೂಮಿಯ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಖುತ್ತಮಾನಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಲು ಹಿಮಾಲಯ ಒಂದೇ ಸಾಕು. ಅಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ಮಾದರಿಗಳೂ ಸಿಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಭೂಮಿಯ ಸಣ್ಣ ಮಾದರಿಯಾದು ಬೇಕೆಂದರೆ ಆದುವೇ ಹಿಮಾಲಯ. ಭೂಗಭ್ರದಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಕಡೆಯ ಗಿರಿಷತ್ವವೇ ಹಿಮಾಲಯ. ೧೯೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ಓಧಿಸ್ತೊ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಗಂಭೀರಾಸ ಸುಮಾರು ಸೂರು ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳು. ಕೇವಲ ೬೦ ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಷ್ಟು ಈಗಿನ ರೂಪ ಪಡೆದಿರುವ, ಭೂಭಾಸ್ತ್ರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿನ್ನೂ ಶೈಶವಸ್ಥಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ಯಾಯಮಾನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಕೆರಿಯದಾದರೂ ಕಾಯಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಿತ್ಯೇಜಿಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ ಪರಿತ್ಯತ ಶೈಶವ. ಇನ್ನೂ ವಿಕಾಸಶಿಲೆ ಸ್ಥಿರಲ್ಲಿರುವ ಶೈಶವ. ಬೇರಾವ ಪರಿತ್ಯತ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಸಿಗದ ಮಂಡಣತ ಶಿಶಿರಗಳು, ಅತಿದುಗಡಮ

ಕರ್ಣವೇಗಳಿರುವ ಹಿಮಾಲಯವು ನಗಾಧಿರಾಜ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಉಚಿತವೇ !

ಹಿಮಾಲಯ ದಿಂದ ನಿರಂತರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜೀವನದಿಗಳ ಆಸರೆ, ನದಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹರಿದು ಬರುವ ಮೇಕ್ಕಲು ಮಣ್ಣನಿಂದ ಫಲಪತ್ರಾದ ಗಂಗಾ ಬಯಲುಗಳು, ಹಿಮಾವೃತ ಪರ್ವತಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತೆ ದುರ್ಗಾಮತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ಜನಜೀವನ-ಎಲ್ಲವೂ ಭಾರತಕ್ಕ ಹಿಮಾಲಯದ ಹೊಡುಗೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನನ -ಪ್ರೋಷಣ-ವಿಜ್ಞಂಭಣದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಪತ್ರ ಹಿರಿದು. ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಒಂದೊಂದು ಚೆಟ್ಟಪೂರ್ ದೇವತಾವಾಸ. ಒಂದೊಂದು ಗುಹೆಯೂ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಸಾಧು-ಸಂತ-ಸಿಧ್ವನ ತಪ್ಪದ ಮನೆ. ಒಂದೊಂದು ಲಾರೂ ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಆಶಾರದ ಬಂಡೆ - ಪ್ರಟ್ಟಗುಡಿ - ಪ್ರಟ್ಟ ಮಂದಿರ - ದೊಡ್ಡಮಂದಿರ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರ ಸ್ವಾನಗಳೇ! ಶಿಂಬಿವಾಣಿಯಂತೆ ನೂರು ಜನಗಳು ಸಾಲಪ್ಯ ಹಿಮಾಲಯದ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು. ರವಿಯ ಮುಂದಿನ ಮಂಜಿನಂತೆ ತುಳ್ಳವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಕರಗಿಹೋಗುವುವು ಈ ನಿತ್ಯ ಪವಿತ್ರ ಹಿಮಾಲಯನ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ನಗಾಧಿರಾಜ ಹಿಮಾಲಯನು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಪ್ರಜ್ಞಾನ್ಯ ಅಚಲ ಶ್ರಘಾಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾತ್ಮನು. ಭಾರತೀಯ ಪುರಾಣ-ಇತಿಹಾಸ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ವಾಧಿ ಪಡೆದವನು. ದೇವತಾತ್ಮನು.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯವು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ (ಸೇಷ್ಟಿ ವಾಲ್ಪು) ಸುರಕ್ಷಣಾ ಕವಾಟ. ಸಾವಿರಾರು ಯಾತ್ರಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಇದರತ್ತ ಸಾಗುವರು. ದೇವರನ್ನು ದುಡುಕಿಕೊಂಡು ಥೋರಟಿ ಭಕ್ತಜ್ಞನರೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಲೋಕ ವಿಲಕ್ಷಣರು, ವಿರಕ್ತರು, ದುಃಖಿಗಳು, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಚೇಸುತ್ತವರು, ಸಮಾಜದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾದವರು ಕೂಡ ಮನಶಾಂತಿಯನ್ವರಸುತ್ತ ಹಿಮಾಲಯದೊಡಲಿಗೆ ಧಾವಿಸುವರು. ತನ್ನಡೆಗೆ ಬರುವವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೇಷಿ ದಾರಿಗೆ ಹಚ್ಚುವ ದೈವಿಕತೆ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ದೇವತಾತ್ಮನು. ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮತಾಚಾಯಂಥು - ಧರ್ಮಗುರುಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಯಾತ್ರೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವರು.

ಯಾರೋಪಿನ “ಆಲ್ಫ್” ಪರವತಗಳನ್ನು ಮೇರಿಸುವ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಹಿಮ ಶಿಖರಗಳು, ಅಮೇರಿಕದ ರಾಕೀ ಮೌಂಟನ್ಸನ್ನು ನಾಚಿಸುವ ಶಿಲಾಖಂಡಗಳ ಪರವತ ಭಾಗಗಳು, ಸದಾ ಹಿಮಚ್ಛದಿತ ಪರವತಗಳು, ಜಗತ್ತಸ್ಥಿದ್ಧ ಹಿಮಪ್ರವಾಹಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ಮಹಾನದಿಗಳು, ನದಿಗಳ ನಿರಂತರ ಹರಿಯವಿಕೆಯಿಂದಾದ ದರಿ ಹೊಳ್ಳಗಳು, ನದಿಗಳು ಅಂಕುಡೊಂಹಾಗಿ ಥೋರಿ ಹರಿದು ನಿಮಿಷಸಿರುವ ಮಜಲುಗಳ ಬಯಲುಗಳು - ಮನೋಹರ ಕರ್ಣವೇಗಗಳು, ಫಲಪ್ರಕ್ಕ ಸಹಿತ ಕೃಷಿಯೋಗ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳು, ಗುಧಕುಮುಕ್ತ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆಗಳು, ನದೀ ಸಂಗಮಗಳು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕಾನನಗಳು, ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳು - ವಿಶಾಲ ಹಿಮಾಲಯದೊಡಲಿನ ಈ ಅನ್ಯಾಧ್ಯತ ನಿಸಗಣತಾಣಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಪೂರಣವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಲು ಒಂದು ಜನಸ್ವಾಲದು. ಇದೇ ಕಾರಣ, ಒಮ್ಮೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟವರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರಗೀಳು ಹಿಡಿಯುವುದು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಸೆ, ಇಲ್ಲಿಯ ನೋಟ ನೋಡುವಾಸೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಗಾಳಿ, ನೀರು

ಸೇವಿಸುವಾಸೆ, ಆಗಸಕ್ಕೆ ಮೂಗ ಮಾಡಿ ನೆಲ್ಲುವಾಸೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಪರಿತಗಳ ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾರಾಡುವಾಸೆ. ಇನ್ನೊಂದೆ ಸುಮುದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮರಣವಾಸೆ, ಇಲ್ಲಿನ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಮೈಸುರೆಹುಷುದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಾಸೆ ಈ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದೆ ಆಸೆಗಳು ಚಟುವಾಗಿದೋಗುವುದು. ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಿಮಾಲಯದೊಡಲಿಗೆ ಧಾವಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸು. ಈ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚುಂಬಿಕೆಂತೆ ಸೆರೆಹಿಡಿದೆಳವ ಶಕ್ತಿ ಹಿಮಾಲಯಗಲ್ಲಿದೆ ಬೇರಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ! ಇಲ್ಲಿನ ಗಮ್ಮಸ್ವಾನದಷ್ಟೇ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮನೋಧಾರೀ ಚೇತೋಧಾರೀ ಮಾಗಣಗಳೂ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಕೂರಣಿಗಳಿಗೆ ಮೋಡಿದಾಹುತ್ವವೆ.

ಇನ್ನೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ, ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಎತ್ತರ ಪಡೆದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭೂಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಸ್ಯ ಜಾಲ, ಪ್ರಾಣಿ ಜಾಲ ಒಂದು ಮಟ್ಟದಿಂದ ಇನ್ನೂಂದು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾಗುವ ರೀತಿಯೇ ಕುತ್ತಾಡಲಾಗಿ. ಆಯಾ ಭೂ ಮಟ್ಟಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಚಲ್ಲು ಕಂಡ ಮೂಲಗಳು, ದಾಗಿದಗಳು, ಬಳ್ಳಿ ಮರಗಳು, ಪರಾವಲಂಬಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಅಂತಹೀ ಕೀಟಗಳು, ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲ, ಸರಿಸ್ಯಪಗಳು, ಸಸ್ಯಧಾರಿ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಮೃಗಗಳು, ಜಲಚರಗಳು -ನಿಸಗಾಂಥ್ಯಾಯಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆ. ಜೀವಂತ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ.

ಸಾಗು ಮಟ್ಟಿದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋದುತ್ತೆ ಬಡಲಾಗುವ ಹಂಚಾಮಾನ ಮತ್ತು ಭೂಲಕ್ಷ್ಯಾಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಪೈಲಿಧ್ಯಮುಯ ಜನರ್ಜೆಫ್ಸನ್ ಹಿಮಾಲಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೂ ಕಣಬರುವುದು. ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ ಅಡಿಗಳಿಗೇ ಅನವರತ ಹಿಮದ ರೇಖೆ ಬಂದರೆ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೫೦೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಚೇಸಾಯವಿದ್ದು ಅಲೂಗಡ್ಡೆ, ಬಾಲೀ ಬೆಳೆಯುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ೧೯೦೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಜನವಸತಿಯಿರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿ. ಹಿಮಾಲಯ ತಪ್ಪಲು ತೆರಾಯಿಯ ಜನರು, ಪರಣತೀರು ಪ್ರದೇಶದ ಘಡವಾಲ್, ಭೋಟೆಯಾ, ನೇಪಾಳಿ ಜನರು ಎತ್ತರದ ಪ್ರಸ್ಥ ಭೂಮಿಯ ಕಾಶ್ಮೀರೀ, ಟಿಚೆಟ್ಟೆ ಜನರು ಇವರ ಜೀವನ ರೀತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಉತ್ಸವ ಹಬ್ಬಗಳು, ಉದುವು, ಭಾಷೆ, ಘರು ಎಲ್ಲವೂ ಅಕರ್ತರ ಅಧ್ಯಯನಯೋಗ್ಯ. ಅಂತೂ ಭೂಭಿಜ್ಞನಿ, ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಹಂಚಾಮಾನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಮಾನಾವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ, ಪರಿಸರವಿಜ್ಞನಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಾಪಣಿ, ಪರಣತಾರ್ಮೋಹಿ, ಡಿತ್ರಿಕ್ಟರ್, ಪಕ್ಷಿತಜ್ಞ ಭಾಯಾಗ್ರಾಹಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವರವರ ಮನೋವ್ಯತ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆರಾಧಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಹಿಮಾಲಯದ ವಿಶೇಷತೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರ ಆದರ ಆಕಾಶ ಶಿವಿಯುವ ಆಕಾರ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಪಾದೂಂದು ಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಂಡೂಯ್ದು ಅನಂತತೆಯ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸುವುದು.

ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರದ ಅಭ್ಯಾಸಿನಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪೂರ್ವದ ಮಿಯಾನಾರ್ಕ್‌ವರಗೆ ಆಧಂ ಚಂದ್ರಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೫೦೦ ಕೀ.ಮೀ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಅಡಗಲ ೫೨೦ ರಿಂದ ೬೮೦ ಕೀ.ಮೀಗಳು. ಈ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಪಕ್ಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು - ಅಭ್ಯಾಸಿನಾನ

ಪೂರ್ವಾಂಗ, ಭಾರತ, ಚೀನಾ, ನೇಪಾಳ, ಭೂತಾನ್ ಮತ್ತು ಮಯಾನ್‌ಕಾರ್ಡ್ ತಾಗಿ ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಅಂಚಿಗೆ ಇರುವುದೇ ಶಿವಾಲಿಕ ಶೈಲಿ. ಹಿಮಾಲಯದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಬ್ಬಿ ೨೫೧೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರಕ್ಕೇರುವ ಈ ಶೈಲಿಯ ಬೆಸ್ಟ್‌ಗಂಟಿದ ಹಾಗೆ ಪಶ್ಚಿಮಾತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಉಷ್ಣತ ಪರಂತಗಳ ಶೈಲಿಯೇ ಲಘು ಹಿಮಾಲಯ (ಲೆಸ್ಸರ್ ಹಿಮಾಲಯಾಸ್). ಸುಮಾರು ೧೫೦೦೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದ ಪರಂತಗಳ ಇಂಂಂ ಅಡಿಗಳ ಅಳಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯುವ ಕಣೆವೆಗಳ ಈ ಶೈಲಿಯ ಮೂರು ಮೂರು ಭಾಗಗಳು ನಾಗತಿಬ್ಬಿ, ಧವಲಧಾರ್ ಮತ್ತು ಟೀರಪಂಚಾಲ್.

ಪೂರ್ವ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಂತರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವಾಗಿ, ಹೀಮಾಲಯದ ಬೆಸ್ಸೆಲುಬಿನಂತೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಮೂರನೇ ಶೈಲಿಯೇ ಬೃಹತ್ ಹೀಮಾಲಯ (ಗ್ರೇಟರ್ ಹೀಮಾಲಯಾಸ್). ಇದರ ಸರಾಸರಿ ಎತ್ತರ ತಾಶ್ವತ ಹೀಮರೇವೀಯನ್ನು ಮೀರಿದುದು. ಪ್ರಪಂಚದ ದದಿನಾಲ್ಕು ಅತ್ಯಾಸ್ತತ ಶಿವಿರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಶಿವಿರಗಳು ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲೇ ಇವೆ.

ಬೃಹತ್ ಹಿಮಾಲಯದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಚಿತ್ರಮಾದ ಲಾಕ್ಷ್ಯವು ಎಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳು, ಬೆಟ್ಟೆನ್ನಾಲಗಳು, ತಗ್ಗಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಟ್ಟಿನೆ ಟೆಧಿಸ್ ಹಿಮಾಲಯವುಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೂಭಾಗ ಟಿಬೆಟ್‌ನೆ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಟೆಧಿಸ್ ಹಿಮಾಲಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಯಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಕಾರಕೊರಂ ಸಾಲು, ಲಡಾಕ್ ಸಾಲು, ಜಾಸ್ತಾ ಸಾಲುಗಳಿಂದ್ದು ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಕೈಲಾಸ(ಗಾಂಗ್ನೇಸ್) ಶೈಲೀ, ಸ್ವಂಚೇನ್ ಟಂಗ್ ಶೈಲೀಗಳಿವೆ. ಈಶೈಲೀಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದತ್ತಿರದ ಬೆಟ್ಟೆ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಿವರಗಡ್ಡೆ ಕೈಲಾಸ, ಕಾಮೇಟ್, ಗುಲಾಂ ಮಾಂಧಾತ, ಜಾಂಗ್ಂಗ್, ಚೋಮೋಲ್ಝಾರಿ ಮುಂತಾದವು (ನಕ್ಕೆ ೧). ಹಿಮಾಲಯದ ಆಗಾಧತೆ, ಬೃಹನ್ನತೆ, ದುರುಪ್ಯತೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಗೂಢತೆಯ ಮುಂದೆ ಮಾನವ ಅತ್ಯಾಲ್ಪನಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸದ್ಭ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಹಿಮಾಲಯದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಡ್ಡಾಡುವಾಗ(ಟ್ರೆಕ್‌ಂಗ್), ಬೀವುಶಿವಿರಗಳ ಮೇಲೆ ಪಾದವೂರುವಾಗ(ಮೌಂಟನೀರಿಂಗ್), ಭೋರಿಡುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚಸುವಾಗ(ರಿವರ್ ರಾಫ್ಟಿಂಗ್), ಬೀಮ ಪ್ರಪಾಡಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾರುವಾಗ(ಸ್ವೇರಿಂಗ್), ಪವಣತಾಗ್ರಾರ್ಥಿಂದ ಯಕ್ಕಿರುಂತೆ ಡಾರಾಡುವಾಗ(ಡ್ರ್ಯಾಂಡ್ ಗ್ರೈಡಿಂಗ್, ಪಾರಾ ಗ್ರೈಡಿಂಗ್), ಅಲ್ಲಿಯ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೇ ಏಕಾಂತಾವಾಸ ಮಾಡುವಾಗ- ಈ ತೆರ್ಸು ಎಲ್ಲ ಜಟಿಲವಾಗಿರುವ ಭವ್ಯವಾದುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂದತುಂದಿಲನಾಗುವ ಮಾನವನ ಸಾರಸೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಈ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಡಾಕುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಂನಂದವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಮಾನವರಲ್ಲಿರದಲ್ಲೇ ಪಡೆಯಬಯಸುವ ಮತ್ತು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕಿಯಿರುವುದು ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಶ್ರಿಂತಹ ಕೌಶಿಕರೇ! ಈ ಧೀಶಕ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸವೀಯುವ, ಆದರ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಿರುವುದೂ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ನಿಸಗ್ರ ಸುಂದರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಾನುಭವವಾದಾಗ, ಅನಂತತೆಯ ಆರಿವಾದಾಗ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಬ್ರೇತನ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪವಿತ್ರಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳವೆಂದು ನತಮಸ್ತಕನಾಗುವುದು ಮಾನವಸದ್ಭಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳ ಘೋತಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಭಾವಸತ್ಯಮನ್ನು ತೊಡಿಸುವ ಮಾನವ ಸ್ಥಳ ಪ್ರತಾಣ ಕಥಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಇವುಗಳ ಸುತ್ತ ಭಾವಕ್ಕೊಂಡನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ತನ್ನತನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಇದರ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಪ್ರಾಚೀನ, ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರರಾಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ. ಕೇದಾರ, ಬದರಿ, ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಯಮನೋತ್ರಿ, ಅಮರನಾಥ, ಮುಕ್ತಿನಾಥ, ವೈಶ್ವಾಂಧೇವಿ- ಪೃಟಗಟ್ಟಲೆ ಪಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಳಗಳದೆಂ್ಮೋ! ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ಹೊರುಡುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಗಳೇತ.

ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಪವಿತ್ರ ಯಂತ್ರಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶೈವಾತ್ಮಕವೆನಿಸಿರುವ ಕೈಲಾಸಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಕ್ತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಜನಜನಿತ, ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ. ಯಾವುದೇ ಪೌರಾಣಿಕ ಆಧಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕೇವಲ ನಿಸಗ್ರಹ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿಗರೂ ಹೂಡ ಇಲ್ಲಿನ ಅಲೋಕಿಕರೆಗೆ ಮಾರುಹೋದವರೇ. (ಪರಿಖಿಡಿ ೧) ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಅನೇಕ ಅನಾನುಕೂಲಗಳು ವಿಪತ್ತಿನ ಹಾದಿ, ಅಹಿತಕರ ತಂಗುಡಾಣ, ಅಸುಖಿಕರ ಪ್ರಯಾಣ, ಪ್ರತಿಕೂಲ ಯಾವಾಮಾನ, ಅನಿಶ್ಚಯ ಅಶನ- ಆದರೂ ಜನರು ಇದರೆಡೆಗೆ ಪರಿಣಿಸುವರು, ಹಿಂಡೂ, ಜ್ಯೇಂದ್ರ, ಚೌಢ್ಯ ಚೋಂಗೋಬಿಯ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಏಕರೀತಿ ತನ್ನತ್ವ ಸೇಳಿಪ್ರದೀ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶ. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ, ಸಿಂಧು, ಶತದ್ರು ಮತ್ತು ಕನಾಡಲೆ ನಾಲ್ಕು ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳ ಉಗಮಸಾಧನವಾಗಿ ಪೂಜನಿಯವಾದುದೇ ಅಲೋಕಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಕಾಲ್ಯಾಂತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯವನೇರಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರು ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಸಲ್ಲಲು ಶಕ್ತರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಾಧಾರಣಾದಂತೆ. ಈ ಪ್ರವಾಸದ ಯರಸ್ಸಿಗೆ ಅವಶ್ಯ ಬೇಕಾದ ಅಹಂತೆಯಂದರೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವದಾ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ. ಪ್ರದ್ವಿಯ ಮಾನದಂಡವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನಡೆಯ ತೊಡಗುವ ಯಾತ್ರಿಕನು ಭೂಮಿಯನ್ನಿಂದುತ್ತ ಸಾಗಿದಂತೆ ಹಿಮಾಲಯವು ಅವನನ್ನು ಅಳೆಯತೊಡುಗುವುದು. ಅಳೆದುದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಹೊಗುವುದು. ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶ ತಲುಪುವ ವೇಳೆಗೆ ಯಾತ್ರಿಕನ ದೃಷ್ಟಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೇಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಅಳತೆಗೋಲಾಗುವುದು. ನಾವು ಚಾರಣಗಾಗಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದಾಗ ಆದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹೂಂಬಾಗಿ ಆರಳಿದಾಗ, ಆದರ ವಿಪತ್ತು ವೈಭವ ಭವ್ಯತೆಗೆ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಘೃದಯವನ್ನು ಸರಳಸುಂದರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಮಾನದಂಡ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವುದು.

ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ಈ ಶತಮಾನದ ಐದನೇ ದಶಕದುರ್ಗೂ, ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಹೊಗಬಹುದಿತ್ತು. ಚೀನೀ ಆಕ್ರಮಣದ ನಂತರ ಈ ಪ್ರದೇಶ ನಾಸ್ತಿಕವಾದಿ ಚೀನಾ ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಂದು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಗಬಿಯಸುವ ಭಾರತೀಯರು ವಿದೇಶ ಪ್ರಮಾಸದ ಎಲ್ಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಡ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈಗ! ಭಾರತೀಯ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಕುಮಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸ್ವಗಂಧಸಮ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ರದಿನ್ನೆಡು ದಿನಗಳ ಚಾರಣ; ಭೂವನದ ಥಾವಣಿಯನ್ನಿಸಿದ ಟಿಬೆಟನಲ್ಲಿ ಐದು ದಿನಗಳ ಪ್ರವಾಸ; ಕೈಲಾಸ, ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಎಂಟು ದಿನಗಳ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಯಾತ್ರೆ; ಎಲ್ಲಂಷನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸುರಕ್ಷಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ವಿಚಿಂಬನಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುಮಾರ್ ಮಂಡಲ

ಮಹಾಸ ನಿಗಮದ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವಿಶೇಷಾಂಗ ಪ್ರವರ್ತನಾರ ಸಚಿವಾಲಯವು ಪ್ರತಿಪಡಿಸುವು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಾದಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರವಾಸ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ(ಪರಿವಿಡಿ ೨) ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ನನಗೊಂಡಿದ್ದು ಒಮ್ಮೆ ದಿನಗಳ ಕನಸು ನನಸಾಗಿತ್ತು.

ಕಾಲೇಜು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಸ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಚ್ಯುತ ಸರೋವರದ ಪಣಣನೆಯನ್ನು ಓದಿದಾಗಲ್ಲೂ ಇದು ಕೇವಲ ಬಾಣಸ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿರದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುವೆನೆಂಬ ದರೆಯದ ಮುರಣಿನ ದಗ್ಗಲುಗನಸು ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಈ ಬಾಣಸ ಸರೋವರದೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಿದಾಸನ್ಯ ಕಂಡ ‘ಪ್ರತಿದಿನವೂ ರಾಶಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವ ತ್ಯಂಬಕನ ಅಟ್ಟಿಕ್ಕಾಸದಂತೆ’ ಇರುವ ಕೆಲಾಸ ಪವತವು ಆಗಾಗ ಅರಿವಿನಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಾಸ ಪವತ ಮತ್ತು ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಗಗನಕುಸುಮವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಷ್ಟು.

ಎಂಟು ಪವತಗಳ ಹೀಂದೆ ಮನಾಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಾಸ ಯಾತ್ರೆಯೊಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಣಣನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಾಸ ಮಾನಸ ದರ್ಶನದ ಕನಸು ಕಟ್ಟಿದೆ. ಇಂಥೆ ಮಾಚೌಡ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭಾರತದ ಸರಕಾರದ ಆಘಾನಂದಂತೆ ಈ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೇ ಆಯ್ದುಗೊಂಡೆ. ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಮುಂಗಡ ಹಣ ಕಟ್ಟಿಪ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕನಸು ನನಸಾಗಿಸುವ ಮೊದಲ ವಿಚಿತ ಹೆಚ್ಚೆಯಿಂಟ್ಟೆ. ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸರ್ಪಿ, ಸ್ವರ್ಗದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಾದು ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ ನಲಷ್ಟು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸರಕಾರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ ನನ್ನ ಪತಿ ದೇಹಲಿಗೆ ಟಿಕೇಟು ತಂದಾಗ ಅತೀವ ಆನಂದಮೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಉದ್ದಿಗ್ನತೆಯೂ ಇತ್ತು. ನನ್ನ ಹದಿಹರಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪತಿಗೆ ಈ ಯಾತ್ರೆಯು ನಂಬಿಲಾಧ್ಯವಾದ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ‘ಅಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯರು ಕೆ.ಮಿ. ಟ್ರೈಕ್ಲಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಪ್ರವಾಹ ಬರುವುದು ಒಂದೇ’ – ಮಗಳ ದೇಳಿಕೆ. ‘ಅಮ್ಮೆ ಟೆಬೆಟ್ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವರೇ? ಅಲ್ಲಿಲೂ ಕಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು (ಶಾಖಾಹಾರಿ ಉಂಟಿ) ಸಿಗದೆ ಉಪವಾಸ ಬಿಂದು ಐದೇ ದಿನಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು’ ಎನ್ನುವುದು ಮಗನ ತೀರ್ಮಾನ. ‘ಇದು ಯಾತ್ರೆಯಂತು ಅಲ್ಲ. ದೇವರ ಪೂಜೆಯೆಂದರೆ ಮೊಗದಿರುವಿ ಜಾಗ ಖಾಲಿ ಮಾಡುವವರು ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಅಮ್ಮೆ ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಕಷ್ಟ ಪಡುವಾಕೆ ನೀನಲ್ಲ.’ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದವರು ನನ್ನ ಪತಿ.

ಎಲ್ಲರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನನ್ನ ಕುಂಡುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಮನವಾಳ್ಳಿಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ನನಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ರಜೆ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕರಿಸಿದರು. ಬೇಕಾದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು, ವಿಶೇಷ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳು, ಬೈಷಣಗಳು, ಪ್ರಯಾಣದ ತಿನಿಸುಗಳು, ಕ್ರಾಮರೂ, ಟಿಕೇಟು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಶಿವನ ಅಟ್ಟಿಕ್ಕಾಸವು ರಾಶಿಗೊಂಡಿರುವ ಕೆಲಾಸವನ್ನು ಅದರ ಬಳಿಯೇ ತಿಳಿಗೆನ್ನಡಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ಮಾನಸಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಹರ ಹಿಡಿದು, ಹುಟ್ಟು ಘ್ರಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿಯೇ ಹೊರಟವಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಶಸ್ವಿ ಸುಖಿ ಪ್ರಯಾಣ ಹೋರಿ ಬೀಳೆಕ್ಕಾಟ್ಟರು.

ದೇಹಲೀಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊದಲ ದಿನ ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಯಾತ್ರಿಗಳ ಏಡನೇ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಚಯತ್ವಕ್ಕೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತುಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಂಡ ಕೆರುಭಾರತಮೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ವಿವಿಧ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು. ಇಷ್ಟತ್ತೇಳು ವರ್ಷದ ಯುವಕನಿಂದ ಹೀಡಿದು ಅರವತ್ತೊಳ್ಳು ವರ್ಷದ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಮೂವತ್ತು ಜನರ ತಂಡದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಹಿಳೆಯರು ಎಂಟು ಮಂದಿ. ನಾಲ್ಕುರು ಪ್ರತಿಸಮೀಕರಣದರೆ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕುರು ಒಬ್ಬಂಟಿಗರಾಗಿ ಹೊರಟವರು. ಸಂಯೋಜಕರು ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸಸರೋವರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆರುವರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರವಾಸದ ಕ್ರಮ-ಸಿದ್ಧತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಸಲಪೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತೀಳಿಸಿದರು. ವಿಚಿತ್ರಪ್ರೇಸಿದ ಆದರೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊದಲ ಚೇಣಿಕೆ ಎಂದರೆ ಉಡುಪ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಸ್ತಿಕ್ ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಾಗಿ ಮೂಟೆಯಾಗುವಂತಹ ಕಿಟ್ಟಬ್ಯಾಗಾಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಣ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದುವುದು. ನಂತರ ಈ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸ್ತಿಕ್ ಗೋಣ ಚೀಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಾಯಿಕಟ್ಟುವುದು. ಇದರಿಂದ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ಬಾಗಿಸಿ ಕುದುರೆ-ಕಚ್ಚರಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರುವುದು ಸುಲಭವಿತ್ತು. ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯಲ್ಲಾ ಥಂಡಿ ಆಥವಾ ನೀರು ಒಳಸೋರದಂತೆ ರಕ್ಷಣೆಯಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಅದೇ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಭಾರತ-ಟಿಚೆಂಟ್ ಗಡಿ ರಕ್ಷಣಾ ದಳದ ಆಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆ. ಉತ್ತರ ಕನಾಡಕದವರೊಬ್ಬರು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರೊಬ್ಬರು ಈ ಪರಿಜ್ಞಯಲ್ಲಿ ನಾಪಾಸಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅನೇಕಲೊಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನಿಮಂಲಾದೇವಿಯವರದೂ ರಕ್ತದೊತ್ತಡದ ಕಾರಣ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾಗಿದ್ದುದು, ಗುಂಬೆ ಶಿಬಿರದವರೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ವೈದ್ಯರು ಅನುಮತಿಯಿತ್ತರು. ಗುಂಬೆಯಲ್ಲೂ ಇದೇ ತೊಂದರೆ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯರ ಹಾರ್ಕೆ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ದರ್ಶನವೆನ್ನುವುದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನೆರಡು ದಿನಗಳು ಚೀನಾದ ವೀಸಾ ವಿದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಖರೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋದವು.

ಜುಲೈ ಇನ್ನೇ ತಾರೀಖಿ ಬುಧವಾರ ಬೆಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲಾ ಕುಮಾರ್ ಮಂಡಲ ವಿಕಾಸ ನಿಗಮದ(ಕು.ಮಂ.ವಿ.ನಿ)ಮಿನಿ. ಬಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿ, ಇಷ್ಟತ್ತಾರು ಮಂದಿ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಉಳಿದ ಬಂಧನೆ ವರು ಮಂದಿ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ. ತಂಡದ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಷ್ಟತ್ತಂಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಬೀಳೊಳ್ಳಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಕುಟುಂಬದವರು, ಬಂಧುಮಿತ್ರರು ಕಣ್ಮೋರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಶುಭಕೋರಿ ಕೈಲುಕುತ್ತಿದ್ದುತ್ತೇಯೇ ಜಯಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಯಾತ್ರಾ ಪ್ರವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಸಿದೆವು.

ಗಜಿಯಾಬಾದ್, ಮೂರಾದಾಬಾದ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟ ಬಸ್ಸು ಬೆಳಗಿನ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲಾ ಸುದು ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ಡಬ್ಬವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾದ ಕೆಂಘೊಳಿನ ಗುಗು ಬಯಲು ಸೀಮೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ತಂಪನ್ನರಿಸಿ ಸಾಗಿದೆವು. ಶಿವಾಲಿಕ -ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಾದಂಚಿನ ಮೊದಲ ಗಿರಿಸಾಲೆನ್ನು ಬಳಿಸಾರಿದೆವು. ಬಯಲು

ಸೀಮೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಲ್ಲಾಗ್ನಿ ದಾಟಿ ಸೈನಿತಾಲ್ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟ್ಟೆ ಬಿಸ್ಸೆಂಟ್ ತೇವಾಲೆಕದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೇರತೊಡಗಿತು. ಬಸ್ಸು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಂದಂತೆ ಬೆಕ್ಕೆ ಮೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗಳು- ತಾಲ್ ಗಳು ಕಣಬಂದು ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣರ್ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಬ್ಬೆ ದಸರಿನ ಮಧ್ಯ ವರುಣ ದೇವನು ತನಗಾಗಿ ನಿಮಂಸಿದ ಭೋಗ ಮಂದಿರಗಳಂತಿದ್ದ ಈ ಕೆರೆಗಳೊಂದೊಂದಕ್ಕೂ ರೋಚೆಕ ಪುರಾಣದ, ಸ್ಥಳಪುರಾಣದ ಕಥೆಗಳುಂಟು. ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದ ಕೆರೆಯ ದೃಶ್ಯ ಒಂದು ಬಗೆಯಾದರೆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕೆರೆಯ ದೃಶ್ಯವೇ ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯದು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ಗಾಜಿನಂತಾಗುವ ಜಲದಪಣಾವನ್ನು ಬೆಟ್ಟಿದೆತ್ತರದಿಂದ ವಿಹಂಗಮಂತೆ ನೊಡುವ ಸೋಗನೇ ಸೋಗಸು.

ಸೈನಿತಾಲ್, ಸಾತ್ತಾಲ್, ಭೀಮತಾಲ್-ಅನೇಕ ತಾಲ್ಗಳನ್ನು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂತಂತೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಭೊವಾಲಿಗೆ ಬಂಡಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡುಗಂಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೊಜನಾನಂತರ ವಿಶ್ವಮಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಬಳಸಿನ ಪರುಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆವು. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಮಗೆ, ತಿರುಗಿ ನಾವು ಮೊರಟೆ ಮೊದಲ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದೆವೇನೋ ಎನಿಸುವಂತೆ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕಾಣುವ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಕಣ್ಣವೆಗಳು, ಬೆಟ್ಟದ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದು ನಂತರ ಕಣ್ಣರ್ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ದೇಗುಲಗಳು, ಪರಿಳಿತದ ಸುತ್ತು ಧಾರಿಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ತಿರುಪುಗಳು. ಅತ್ತ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ವಾಹನಗಳು ಸುಳಿವೇ ಸಿಗದಂತದ ತೇವ್ ತಿರುಪುಗಳು. ಇಂತದ ಒಂದು ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಬಲಬದಿಯ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ತಿವಿದು ನಿಂತಿತ್ತು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಮೊರಟಿದ್ದ ಕಾರು. ಅಪಘಾತವಾಗಿತ್ತು! ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ತರಹು ಗಾಯಗಳಾಗಿದ್ದೇ ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಬಲಗೈಯ ಮೊಣಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗ ಪೂರ ಜಜ್ಜೆ ಮೋಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಸರಕಾರಿ ಅಸ್ಟ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮೊರೆತು ಅವರು ಅಲ್ಲೇ ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು. ಯಾತ್ರಿಕರ ತಂಡ ಇನ್ನ ಧಾರಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗಾಗಿ ಪರುಣಿಗರೆಂತು ನಿಂತಾರು? ನಿಂತವರು ಪರುಣಿಗರು ಡೇಗಾದಾರು?

ನಿಸಗ್ ರಮಣೀಯ ಹಿಮಾಲಯ, ಆದರಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ‘ಸ್ವಗಂಧವೇನ್ನಾವುದಿದ್ದರೆ ಅದು ಇಲ್ಲೇ, ಇಲ್ಲೇ! ಇಲ್ಲೇ!’ ಎಂದುದ್ದರಿಸಿದ ಕವಿವಾಣಿ ನೇನಪಾಗುವುದು. ಆದರೊಂದಿಗೇ ನಿಸಗಂ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ-ರೌದ್ರತೆಯ ಅನುಭವವೂ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಪರಿಗೆ ಅಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಗಳು, ವಾಂಧಾರಾ ಭಾರಿ ಹಿಮಪಾತ, ನದೀ ಪ್ರವಾಹಗಳ ಆಟಾಟಮೋಪ, ಜರಿದು ಕೆಳಗೆ ಬರುವ ಹಿಮ ಪ್ರವಾಹ, ಪರವತಾಗ್ರದಿಂದ ಒಡೆದು ಉರುಳಿ ಬರುವ ಶಿಲಾಪಾತ, ಮಣ್ಣಸಿತ, ಆಗಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ಭೂಕಂಪ, ಆನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಶೂನ್ಯಕ್ಷಿಂತ ಬದಳ ಕೆಳಗಳಿಯುವ ಉಷ್ಣಾಂಶದಿಂದಾಗಿ ಅತಿ ಶೀತ ಹವೆ, ಧಾರಿಗೆಡುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮಂಜಿನ ಮುಸುಕು-ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ ಪ್ರಾಣಹಾನಿ ತರುವ ವಾಹನ ಅಪಘಾತಗಳು-ಇಡೀ ಬಸ್ಸೇ ಕಣ್ಣವೆಗುರುಳುವ ಅಪಘಾತಗಳು. ದೇವ ಭೂಮಿಯೇ ರುದ್ರ ಭೂಮಿಯೂ ಅಗುವುದು. ಸ್ವಗಂಧ ಮೃತ್ಯುಲೋಕವೂ ಅಗುವುದು. ಹಿಮಾಲಯವೇ ಯಮಾಲಯವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಶಿಕಷ್ಟಣೆಯಿರುವುದೂ ಅನುಭವವೇದ್ದು. ಅಪಘಾತವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಂದಿರುಗಿದವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರುದ್ರರಮಣೀಯವಾಗಿ ಮಾನವನಲ್ಲಿಡಗಿರುವ ಸಾರಸ ಪ್ರಪ್ತಿಯನ್ನು

ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದು. ಅವನನ್ನು ಬಿಮಾಲಯದತ್ತರಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಗಿಸುವುದು.

ಅಲ್ಕೂರಾಗೆ ದತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ‘ಚಿತಾಯಿ’ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ಸಿಂತ ಬಸ್ಸಿನಿಂದಳಿದವರೆಲ್ಲರ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಖಾಸಿಗೊಂಡವರು ಗುಣಮುವಿರಾಗಿ ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಹೊರಟವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸಮೋಪರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಲೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಚಿತಾಯಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಗೊಳ್ಳುವ ಗೊಲ್ಲು ದೇವತೆಗೆ ದರಕೆ ಹೊತ್ತು ಅದು ನೇರವೇರಿದರೆ ಕಾಳಿಕೆಯಾಗಿ ಗಂಟೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ರೂಢಿ. ಈ ದೇವರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರೆಯಿಡುವವರೂ ಹೂಡ ತಮ್ಮ ಮಾರು ದೇವರಿಗೆ ಕೇಳಲೆಂದು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿವರು. ಇನರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳಲು ಒಂದು ಕಾರಣ, ತಮಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನ್ಯಾಯ ಕೇಳಲು ತಮ್ಮೊಳ್ಳೆಗಿನ ಆಶಾಂತಿ ಆಸಮಧಾನಗಳನ್ನು ಹೂಗಿ ಹೇಳಲು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣ-ಇವೆರಡೇ ಕಾರಣಗಳು ಸಾಕು ಇಡೀ ದೇವಾಲಯ ಗಂಟೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಲು. ದೇವಾಲಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಆದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರದ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆಮಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಣವಾಗಿ, ಘ್ರಾಂತಿಗಳ ಸುತ್ತಲೂ, ದೇವಾಲಯದಂಗಳ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಗಂಟೆಗಳು. ವಿವಧ ಲೋಹದ, ವಿವಿಧಾಕಾರದ, ವಿವಿಧಗಾತ್ರದ ಗಂಟೆಗಳು, ಸೇನಾ ತುಕುದಿಗಳ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತು ಗಂಟೆಗಳೂ ಇದ್ದವೆಂದಮೇಲೆ ಗೊಲ್ಲು ದೇವಿ ದಿಟ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇನತಯ ನಿಕಟವತ್ತಿನೆ ಗೊಲ್ಲು ದೇವಿಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾರು ಪತ್ರಗಳು ಮನವಿಗಳು ಆಂಚೆಯ ಮೂಲಕವೂ ಸಾವಿರಾಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಂತೆ. ಈ ತಾಯಿಗೆ ಬಿಡುವೆಂಬುದೇ ಇರಲಾರದು.

ಸಾಗರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಶಿಲಂಂ ಅಡಿಗಳಿತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಕೂರಾ ನಗರ ಸಂಚೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಶಾಲನ್ನು ಹೊಡ್ಡು ಕುಳಿತ್ತಿತ್ತು. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅದನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬರುತ್ತಾ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪರಿ ಕು.ಮಂ.ವಿ.ನಿ.ಯ ಅಧಿತಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದವು. ಅಧಿತಿಗ್ರಹದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೆಳಗಿನ ಅಲ್ಕೂರ ನಗರವನ್ನು, ಸುತ್ತಲಿನ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅಪುಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಸ್ತಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರವಿಯನ್ನು, ಅವನ ತಾಮ್ರ ಕಿರಣಗಳನ್ನು, ಆ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಮಂಬಿನ ಬಿಳಿ ತೆರೆ ಅಡ್ಡಬಿಂದು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಬಂಗಲೆಯೊಳಗೆ ದಟ್ಟಿತು.

ನಾನೂರು ಕೆ.ಮೀ. ದೂರದ್ವಾರಾರಿಯ ಪ್ರಯಾಣದ ದಳಿವು, ತಲೆಸುತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸುಭಾಸಾಮ್ಮಹಾತ್ಮೆ ಅವರ ಅಪಫಾತದ ವಿನ್ಯಾಸ, ಜೊತೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಆತಂಕವೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಆ ಸಂಚೆ ನಮಗಿದ್ದ ಭರವಸೆಯೆಂದರೆ ಬೆಳಗು ಮೂಡಿ, ರವಿಯೊಂದಿಗೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ದೇಹ ಹೊಸ ದಿನವನ್ನು ಹೊಸತಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆ.

ಇಂದು ನೇಸರು ಮೂಡಿದ ಲವಲವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟವರನ್ನು ಬಿಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರು ಸುಭಾಸಾ. ರಾತ್ರಿ ಪೂರಾ ನೋವನುಂಡು ಸೊರಗಿದ್ದ ಆವರ ಮುವಿದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಲಾಸ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಲಾಗದ ನಿರಾಶೆಯೂ ಸೇರಿತ್ತು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಸುವಿಪ್ರಯಾಣ ಹೋರಿದರು. ಮುಂದೆ ಆಗಿಬುದಾಗಿದ್ದ ವಿಪತ್ತು ತನ್ನಾಭಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೊಯಿತೆದು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಘ್ರಯ್ಯ ತುಂಬತ್ತ ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸ ದರ್ಶನದ ವೇಳೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೆನೆಸಿಹೊಳ್ಳಲು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತು

ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ಕ್ಕೆ ಬೀಸಿದರು.

ಸಹಯಾತ್ರಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬೆಟ್ಟು ಯಾತ್ರಿಜಸರ ತಂಡ ಗಳಂ ಕಿ.ಮೀ.೧ ದೂರದ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾಗೆ ಮೊರಟಿತು. ಬೆಟ್ಟುಗಾಡಿನ ಮೊರಳುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಸಿರು ಕಾನಸಪನ್ನು ಸೀಕುತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬಸ್ಸು ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟುಪೂಂಡರ ತುದಿಗೇರಿದಂತೆ ಕೆಳಗಿನ ಕಳೆವೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಪನಸಿರಿ ಕಣ್ಣಗೊಂದು ಹಬ್ಬಿವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪನಸಿರನ್ನು ಸೀಕುತ್ತಾ ಬೇರೊಂದು ಬೆಟ್ಟುವನ್ನೇರಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೇ ಬೆತ್ತುವಾಗಿದ್ದ ಘ್ರಷ್ಟ ಸಮೂದ್ರ. ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ವಣಂ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ಪನಸು ಬಣ್ಣವೇ ಎನಿತು ಪ್ರೇರಿಷ್ಟುಮಯ! ಕೆಂದಳಿರಿನಿಂದ ಬುಡಿದು ಉದುರಿ ಮೋಗುವ ಎಲೆಗಳ ಪಳದಿದ್ದಸುರಿನವರೆಗೆ-ಎಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರತೆಯ ಎಲ್ಲ ಥಾಯೆಯ ವಿವಿಧ ಮೇಲ್ತೆಯ ಪನಸಿರು. ಪನಸಿರು ಬೆಳಕನ್ನೇ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವ ಎಲೆಗಳು. ಪ್ರಾಣ ಪಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆರೆಚುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವಂತ ಪನಸು. ಜೀವಂತವಾಯಿನಿ ಪ್ರಕೃತಿ ರಹಸ್ಯಮಯೀ ಬೆತ್ತುಕಾತ್ಮಿಕ. ಧರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಕೋಶಗಳು ಉದಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ನಿರಂತರ ಪ್ರವಹಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಣನದಿಯಲ್ಲಿ ಈಜಾಡಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಲ್ಪಂತರಾವಧಿಯ ಭಾಸವಾಗಿತ್ತು ಈ ಕಳೆವೆಗಳಲ್ಲಿಳಿಯುವಾಗ.

ಬೆಟ್ಟುಗಳ ಮೇಲ್ಗೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ೩೦ ಕಿ.ಮೀ. ಮೇಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಬಸ್ಸು ಗಳಂ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾ ತಲುಪಲು ಪಳ್ಳು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಹಿಡಿತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯ ಉಂಟಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಗುಟೆಯ ವಿರಾಮವಿತ್ತು. ಧಾರ್ಮಿಕಲಾ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿಂದಾಗ ಅಸಹನೀಯ ತಲೆನೋವಿನೊಂದಿಗೆ ಬಳಸು ಮಾರ್ಗದಿಂದುಂಟಾದ ವಾಕರಿಕೆ. ನಾಳೆಯಿಂದ ನಡಿಗೆಯ ಪ್ರವಾಸವಮ್ಮೆ ತಲೆಯಿಂದ ಮೋಯಿತು ಕಾಲಿಗೆ ಬಂತು. ಎಂದು ರೇಗಿಸಿದವರು ಆನೆಕಲ್ಲಿನ ನಿಮ್ಮದಲಾದೇವಿ. ನೇಪಾಳದ ಮುಕ್ಕಿನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಚಾರಣಾ ಮಾಡಿದ್ದ ಅನುಭವಸ್ಥೆ. ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟುಲನ್ನು ಕೈಗಿರಿಸಿ ಇನ್ನಾರ್ಥಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆನೋಪ್ಯ ಮಾಯಾವಾಗುವುದೆಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತರು. ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅರ್ಥಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೊಸಮನ್ಮಾಳಿಗಿಂಡೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ನೋಟಕ್ಕೆ, ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸ್ವಂದಿಸುವಷ್ಟುಗಿಂಡೆ.

ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿರುವ ಬೆಟ್ಟುಗಳ ನಡುವೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುವ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾ ಉಂಟು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಕೇವಲ ೨೫೨೦ ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿಸ್ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಕಡೆಯ ಪಟ್ಟಣ. ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚೇನಾದ ಸರಪದ್ಮಿನಿಂದ ೨೦ ಕಿ.ಮೀ. ಒಳಗಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾ ಸೀಮಾಂತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಜೌಲ್ಜೌ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಾತ್ಮರಕ್ಕೆ ಮೋಗುವವರೆಲ್ಲಿರುಗೂ ‘ಇನ್ನರ್ ಲೈನ್’ ಪರ್ಮಿಟ್ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಈ ಸೀಮಾಂತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ಬೇಕು. ತಾಲ್ಲೂಕು ಮುಖ್ಯ ಕಫೇರಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಯ ಕಫೇರಿಗಳಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾ ರಕ್ಷಣಾದಳದವರು ಸಂಸಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಇರಬಹುದಾದ ಕಡೆಯ ಪಟ್ಟಣ.

ಕು.ಮಂ.ಪಿ.ನಿ.ದ ಅಧಿತ್ಯಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಹಜಾರಗಳು. ಎರಡು ಸ್ವಾನ್ಯದ ಮನೆಗಳು, ನಾಲ್ಕೆದು ಶೈಚಗಳು, ಒಂದು ಅಡಿಗೆ ಕೋಣೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಮಂದಿಯುಂ ಬೆಳಗ್ಗೆ

ಸರತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ ಮುಗಿಸಿ ಆರುವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ತಯಾರಾಗಿ ಹೊರಡುವುದು ದುಸ್ಹಾಧ್ಯವೇನಿಸಿದುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೇ ನಾವು ಸ್ವಾನ ಮುಗಿಸುವುದೆಂದು ನಿಧರಿಸಿದ್ದೇವು. ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಿನದ ನಡಿಗೆಯ ನಂತರ ಬೆವರಳಿದ ಮೈ ತೊಳೆದು ಮತಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೇನಿಸಿತು. ದಿನವೂ ಮುಂದಿನ ಶಿಬಿರ ತಲುಪಿದ ನಂತರ ಸ್ವಾನ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇಂದು ಮೊದಲಿಟ್ಟೇವು. ಮೊದಲೆರೆದು ದಿನ ಸ್ವಾನ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಡಲು ಮುಜುಗರವೇನಿಸಿದರೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ ಮಲಗುವ ಮುನ್ನ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮೂಟಕಟ್ಟಿ ಶಿಬಿರದ ಹೊರ ಹೋಣೆಯಲ್ಲಿಪ್ಪಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಹೊಣೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ನಿರಾಳದ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಖಿಮಾಜನವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನು ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಣ್ಣ ತೆರೆದ ಯತ್ನೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿ ತಂಡ ತಾಯಾರಾಗಿ ಆರುಗಂಟೆಗೆಲ್ಲಾ ನಡಿಗೆಗಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗೆ ಬಂದ ಅಧಿಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮನಸೆಗಳಿಗೆ ಘೋನ್ ಮಾಡಲು ಎಸ್.ಟಿ.ಡಿ.ಬಿ.ಆರ್ತಿಗಳನ್ನರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆಲ್ಲಾ ದೂರವಾಣಿಯ ಸೌಲಭ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದೇಶಿ ಡಣಿದ ದುಬಾರಿ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟನ ಟಕಲಾಕೊಟ್ಸಾನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಂಪರ್ಕ ಸೌಲಭ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದೂಕೂಡ ಲ್ಯೇನ್ ಸಿಕ್ಕರೆ ಮಾತ್ರ. ಮಿಕ್ಕ ಮಂದಿರೂ ಹೊರಡುವ ಸಿಧ್ದತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. “ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವವರೇ? ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಗೆಳತಿ ಮಂದಾಕಿನಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕಾರಣ, ನಮನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗ ಕರೆತಂದ ಬಸ್ತು ಆಗಲೇ ಗೇರೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿಯಾಗಿತ್ತು. “ನನ್ನ ಮುಖಿ ನೊಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆಯಲ್ಲಾ ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ. ನಡೆದರೆ ನೇಪಾಳದ ಸರಡಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ. ಆಲ್ಲೇನಿದೆ ನೋಡೋ! ಬೇಗ ತಯಾರಾಗು.” ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ನಾನೂ ಹೊರಟೇ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕಾಳೀ ನದಿ ಇಂದ್ರಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಯತ್ತದೆ. ನದಿಯೇ ಭಾರತ ನೇಪಾಳ ಸರಡಧ್ವನಿ ರೇಖೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾರಿನ ಅಧಿಕ ಭಾಗ ಭಾರತ ಸೇರಿದರೆ ಉತ್ತಿಂಧನೆ ಇರುತ್ತದೆ-ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ (ರೂಪಾಯಿ) ನಾಣ್ಯಾಗಳು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಿರುಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವ್ಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಾಹಸಂಬಂಧಗಳೂ ಉಂಟು. ಕಾರಣ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಮತ್ತು ಉಪಾರಿನ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲಾ ಭೋಟಿಯಾ ಜನಾಂಗ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಭೋಟ್ ಪ್ರದೇಶ.

ದೂರದ ರಾಜಧಾನಿಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಕಾಳೀನದಿಯು ಸರಹಧಿನ ರೇಖೆಯಾಗಿ ಭೋಟ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿದೆಯಾದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇತುವೆ ಭೋಟಿಯಾ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬೆಸೆದಿರುವ ಬೆಸುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಅಟಕ್ಕುಂಟು ಲೆಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಗಡಿ

ಬಾಗಿಲುಗಳು ಭಾರತದ ಸರದಂಡಿನ ಗುಂಟು ಅದೆಷ್ಟುವರ್ಯೋ! ಇನ್ನರು ತಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಈ ಕವಾಟಗಳು ವಿಶ್ವಬಿಂಧುತ್ವದ ಒಳಗಳೂ ಕೂಡ.

ರಾತ್ರಿ ಯತ್ನಮರ್ಮ-ಹಸ್ತಾಂದು ಗುಟ್ಟೆಯವರ್ನೂ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಗೌಜು ಗಡ್ಡಲ. ಜೇನುಗೂಡಿನೂತೆ ಚೆಮುಚುಕೆ ಸಂಭ್ರಮ. ಮೆಡ್ಕೊಮೀಟರ್‌ಗಳು, ಕ್ಯಾಮರಾದ ವಿವಿಧ ಜೋರ್‌-ಆರ್, ಫೀಲ್ಡ್‌ರೋಲ್‌ಗಳು, ರೈನ್‌ಹೋಕೋಟುಗಳು ದೊಡ್ಡ ಮೂಟೆಯಿಂದ ಕ್ಷೇಚೀಲಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳು ಒವರ್‌ಕೋಟಿನ ಜೀಬಿಗೆ ಇಳಿದವು. ಸಂಚೆಯೇ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೆತ್ತುದ ಕೋಲುಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾಲೀಕರ ಕ್ಷೇಚೀಲದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನಿಂತವು. ಅವುಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಆಕಾರ ವಣಾಗಳ ಟೋಪಿಗಳು ರಾರಾಬೆಸಿದವು. ಅವುಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಧರಿಸಲಿದ್ದ ಭಾರತದ ಬಂಡುಗಳು ಕುಳಿತವು. ಪ್ರತ್ಯೇ ಮರು ಪ್ರತ್ಯೇ ಸಲದೆಗಳು ಅತ್ಯಿತ್ತ ತೂರಿದ್ದವು. ಎರಡು ದಿನದ ಬಿಸ್ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಗಿದು, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರಂಭವಾಗಲಿದ್ದ ಪಾದಯಾತ್ರೆಗೆ ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ತಯಾರಿ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಮ್ಮಾನವಾಸಿದ್ದುತ್ತೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಉದ್ದೇಶದ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ರಾತ್ರಿಯ ಸಂಗರದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಯಾತ್ರೆಗೆ ತೊಡಗುವ ಸಿದ್ಧತೆ, ಓಮಾಲಯವನ್ನು ಕಾಲ್ಯಾಂತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದಾಟಿ ಚೀನೀ ಆಡಳಿತದ ಟೆಬೆಟಿಗೆ ಕಾಲಿಡುವ ಸಾದಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಬೇಕಾದ ಮನಸ್ಸೆಯಿರಿವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ, ಯಾವಡೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದಿರಲೆಂಬ ಘಾರ್ಕೆಕ್ಕೆ, ಪ್ರಮಾಣ ಉದ್ದೇಶವೂ ನೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಲೆಂಬ ಪ್ರಾಧಣೆ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಮಾನದಂಡದ - ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಮೇರುದಂಡದ - ಮಾಪನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಂಕ ಸಿಗಲೆಂಬ ಹಂಬಿಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯ ಪೂರ್ಣಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ನಿಧಾರ, ವಿಶ್ವಾಸ - ಎಲ್ಲವೂ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ವೀಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಡಿಯವಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಯಲು ಸಜ್ಜಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಟಿಕಲಾಕೋನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ “ಬಿಲಿಯಡ್”

శివగిరియ వుడిలల్క

ವಿಶ್ವದೇಹಿಯನು ಸರ್ವವಾಜ್ಯಯನು
ಶಶಿತಾರಾಲಂಕೃತನು ಸಾತ್ವಿಕನು ಶಿವನೆಂದು
ನುತಿಸುತ್ತ ಚರಿಸಿಹರು ಪ್ರಮಥರು
ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣರು

ರಾಜರಾ ಗಾಢೆಯನು ವೀರರ ಪ್ರಸಂಗವನು
ಜನಪದದ ಚರಿತೆಯನು ಅದರ ಇತಿಹಾಸವನು
ಹಾಡುತ್ತ ಅಲೆದಿಹರು ಗಾಯಕರು
ಕಥಿಕ ಉರಣರು

ತನ್ನ ಮುಂದಿರಿಸಿ ನಿಸಗ್ಯದೊಡಲನು ಸೇರಿ
ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಂತನೆಗೆ
ತೋಡಗಿಹನು ನಡೆದಿಹನು ಅನುಭಾವ
ಯೋಗಿ ಉರಣನು.

ಅನುಭವಕ್ಕೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯತತ್ವ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಯೇಳಿರುವಂತೆ* ಅಧ್ಯಾತ ಪ್ರಭಾವಪ್ರಯೋಗ, ನೇಲ, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು (ಆಗ್ನಿ) ಮತ್ತು ಶಿಮಣಿ ಮನಿಗಳ ವಾಸದಿಂದ ತೀರ್ಥ ಸ್ವಾಸ್ಥಗಳನು ಪರಿಶ್ರವತಯನ್ನು ದೊಂಡುಪುವು. ಇಂತಹ ಪರಿಶ್ರವ ಸ್ವಾಸ್ಥಗಳನು ಹೀಮಾಲಯದಲ್ಲೇ ಬಯಲಿಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸಸರ್ಪೋವರಕ್ಕೇ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ.

ಕ್ರೀಲಾಸ-ಮಾನಸಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೊಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಎಷ್ಟೇ ದುರ್ಗಡುವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಪಾಯ ವಡರು ತೊಡರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಪದೆಗುಂದದೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಅಲ್ಲಾರು ಕರ್ತೃಪಾಲರು ಅನುಭೂತಿಗಾಗಿ ಜನರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಬರುವರು. ಕ್ರೀಲಾಸ-ಮಾನಸಸರೋವರದಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಗುವ ಮಾರ್ಗವೂ ಸೌಂದರ್ಯದ ತರಹ. ನಿಸಗ್ರಹ ಸುಂದರ ಕುಮಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಲಕ ಹೊಗುವ ಮಾರ್ಗ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯ ಪವತಗಳು, ಭವ್ಯ ಪ್ರಿಮೆ ಶಿಶಿರಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದು(ನಕ್ಕೆ ೨). ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ನದಿಗಳ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹೊಗುವುದು. ಧುಮಿಕ್ಕುವ ಜಲಪಾತಗಳು ರಭಸದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ಸೇರುವ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲೇ ಸಾಗುವಾದಾರಿ ಕಷ್ಟದ್ದೇ ಈದರೂ ಜೀತನಾಡಾಯಿ. ನನಗೆ ಕ್ರೀಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರವಾಸ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ್ವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಅನಂದವಾದರ ಕುಮಾರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಸ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಅನಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕೊಟ್ಟಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಕೊಡುಗೆ-ಅಮೃತವಾನ ಮಾಡಲಿರುವವನಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ನೆರಳೂ ಸಿಕ್ಕಂತೆ.

ಇಂದು, ಏದನೇ ತಾರೀಖಿನ್ನು, ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಬೆಳಗು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳಗು. ಅಸಾಧ್ಯಪ್ರವಾಸಿದ್ದೆನ್ನು ಸಾಧಿಸೆ ಹೊರಟೆ ಮೊದಲ ಬೆಳಗು. ಒಂದಾಕ್ಷೇ ಸನ್ನಿಧಿಭಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕಲ್ಲಾ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಪನ್ನೆಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳ ತಾರ್ತರಾಟ! ಮೈಲಿಗಟ್ಟಿಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯಯುವ ಬಗೆಗೆ ಸಂದೇಹ, ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಬೇಕಾಗಬಿಂಬಿ ಅಂಜಕೆ, ಬಿಂದ್ದು ಎದ್ದು ಎಡಪಟ್ಟಾಗಿ ದೇಹಲಿಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳಿಸಿದರೆ ಎಂಬ ಆತಂಕ, ಹೀಮಾಲಯದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಆನಂದಿಸುವೆನೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ, ಕೈಲಾಸ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಹತ್ತಿರವಾದೆನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ, ಪಷಣ ಪಷಣಗಳಿಂದ ಆನುಸರಿಸಿ ಜಡ್ಟುಪ್ಪಿಡಿದ ದಿನಚರಿಯು ಬಿಂದುಗಳಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಹೊಬ್ಬೆ ಹೊಸ ದಿನಚರಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ, ಚುಟ್ಟಿದ ಮನೆ ಸೇರಿದ ಮನೆ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನೋಡಿರದ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡ ಹೊರಟಿರುವ ಮೊದಲಿಗಳೆಂಬ ರುಮೈ-ಸಂತೋಷ. ಪಂಜರದಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ಹಕ್ಕೆ ರಕ್ಷೆ ಘಡಘಡಿಸುವಂತೆ ಮೈ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಲವಲವಿಕೆ ಬಂದು ಇತ್ತು ಪಷಣಗಳಷ್ಟು ಬೆಕ್ಕೆವಲಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದು.

*ప్రభావాదఘ్నతాత్ భంమే సలిలస్తుజ తేజసః।

ಪರಿಗ್ರಹಾನ್ವಯೀನಾಂಚ ತೇಥಾಂನಾಂ ಪುಣ್ಯತ್ವ ಸ್ವತಾ॥

ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾದಿಂದ ತಪಾಘಾಟ್ ನವರೆಗೆ ಇ ಕೆ.ಆರ್.ಗಳ ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣ. ಫಲಾಂಗಿಗೊಂದರಂತೆ ದಾರಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಧುಮೀಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಚೆಕ್ಕ-ಚೊಡ್ಡ ಜಲಪಾತಗಳು; ಅಪ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನೋರನೋರೆಯಗಿ ದರಿದ್ದ ಮಗ್ಗ ಧವಳ ಜಲ; ಜಲವು ಕುಳಿಕುಳಿದು ಕೆಕ್ಕಿಗಳಿಯಲೆಂಬಾತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದಿದ್ದ

ವಿವಿಧಾಕೃತಿಯ ಬಂಡಗಳು; ಬಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಂದ್ರು ಚೆಮ್ಮಿದ್ದಾಗ ತುಂತುರು ದನಿಯಾಗಿ ಏದ್ದು ನೀರ ಕಣಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕಾಮನ ಬಲ್ಲು; ಸೆನಿಡಕ್ಕೆ ಬಂದವರ ಮೈಮೇಲೆ ನೀರು ದನಿಸುವ ತಡಸಲು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ಭಾಗ ಹುಸಿದು ಕೆಳಗೆ ಜರುಗಿದ್ದ ಹೊಸ ಮಣ್ಣನ್ನು ರಾತ್ರಿ- ನಿಸಗಡ ಈ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಪೂರಕಪೆಂಬಂತೆ ಎದುರಿನ ಬೆಟ್ಟಿದ ದಸುರಿನ ಮಧ್ಯ ಏರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬೆಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಕುಮಾರ್ವ ಮಹಿಳೆಯರು; ಬಂದರೆಡು ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ನೈತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದರೆಡು ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ಮಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂದಿರಗಳು ಅವುಗಳ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ದಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಘ್ರಾಂತಿಗಳು; ದಸಿರು ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ರಂಗೋಲಿಯಿಟ್ಟಿಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ್ಪನಿಕಾಗಳು, ದಸುರಿನ ನಡುವೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಂತೆ ಶಿರಳಿದ್ದ ಪ್ರಾಟೆ ಪ್ರಾಟೆ ಬಿಳಿಯ ಮನೆಗಳು. ಮಾನವನ ಕೈಗೆಲಸಬ್ಬೊ ಪರಿಸರದ ಅಂದವನ್ನು ಡೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು. ಈ ಅಂದವನ್ನು ಕಡಿಸಲು ಹೊಗೆ ಕಾರುವ ಕಾರ್ಯಾನಂತರಗಳೇ, ಬೆಟ್ಟಿದ ಬಸಿರನ್ನು ಬಗೆದು ಹೊರಗೆ ಚೆಲ್ಲುವ ಕ್ಷಾರಿಗಳಾಗಲೀ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಣ ಬರದಿದ್ದುದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಜನಪ್ರದ್ರ ಸುಕೃತ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ನಿಮಿಂದಿದ್ದ ಭೂಭಾಗದ ಬಂದು ತುಣುಕನ್ನು ರಾಜಕಾರಣ-ಭ್ರಮಣಾಭಾರ ಹೀಡಿತ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಕಂಡಿದ್ದ ಪೂರ್ವ ಜನಪ್ರದ್ರ ಸುಕೃತಮೇ ಸರಿ! ಈ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕೆಂದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸೇಗಸಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾತ್ರಿ ತಂಡದವರಾಗಿದ್ದಾದರಿಂದ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಮಾಂದ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಾರದನ್ನುವುದು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಖಾಲಿದು ಹೊಯಿತು.

ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸುವ ತಾಣವಾದ ತಮಾಫಾಟ್ ದಳಿಯ ಚೌಕಕ್ಕೆ ಬಸ್ಸು ಬಂದು ನಿಂತೊಡನೆಯೇ ಸುತ್ತುಲೂ ಜನ ಫೇರಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಬಂದುಪಾಲು ಜನ ಭೋಟಿಯ ಜನಾಂಗದವರು. ಇವರು ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಭಾರತದ ಗಡಿಯವರೆಗೆ ಕರೆಮಾಯ್ಯಿಸಿದ್ದರು. ಯಾತ್ರಿಕರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕುದುರೆ-ಕಟ್ಟರಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಬರುವವರು. ಯಾತ್ರಿಗಳ ಕೈಚೀಲ, ನೀರಿನ ಬ್ಯಾಗ್, ಕ್ಯಾಮರಾ ಬ್ಯಾಗ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬರುವವರು. ಬಸಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಡಿ ಬಂದವರಿಗೆ ದೇಗಾದಯಾ ಮಾಡಿ ಲಿಪ್ಪಲೇಶಿವರೆಗೆ ಬಾಡಿಗೆ ಗಿಟ್ಟಿಸುವ ತಪಕ. ಈ ಭೋಟಿಯ ಜನ ತಮ್ಮ ಜೆಲ್ಲೆ(ಕುಮಾರ್ವ)ಯ ಬೆಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅಂಗೈಸಂತೆ ಬಲ್ಲಿಪರು. ಮಾಗಡಲ್ಲಿ ಶಾಡಬಣಿಯಂಟಾದರೆ ಬೇರೊಂದು ಮಾಗಡ ಹುಡುಕಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಮಾಯ್ಯಿಬಿಲ್ಲಿಪರು. ದಿನದ ದವಾಮಾನವನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಲ್ಲ ಸ್ಥಳೀಕರು. ತೆದರಿ ಘಡವಾಲ್ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಹಿಡಿದು ನೇಪಾಳದ ಪೂರ್ವ ಸರಂದಿನವರೆಗೆ ಸೀಮಾಂತ ಪ್ರದೇಶದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇವರು ನೇಲೆಸಿರುವ ಭಾಗಮೇ ಭೋಟ್ ಪ್ರದೇಶ.

ಭೋಟಿಯಾಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹೀಂದೂ ಕ್ಷುತ್ರಿಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ದಾಕೆರುವವರು ಬಿಂದು ಮಂದಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಾರೆ. ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಟಿಚೆಟೀಯರೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರಿವರು. ಟಿಚೆಟೀಯರೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಕ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಸಮ ಭೋಜನ-ಪಾನ ಮಾಡುವ ಭೋಟಿಯಾಗಳೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಜನಾಂಗದವರು ಪೀಠಾದ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವುದು ಅವರೂಪ. ಭೋಟಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾ ಆನೇಕ ಟಿಚೆಟೀ ಪದಗಳು ಸೇರಿದ್ದು

ಇವರ ಒಂದಿ ಬೇಗ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗಂಡು. ಭಾರತ ಚೀನಾ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧ ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದ ನುತ್ತರ ಮೊದಲಿನುತ್ತೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೆಬ್ಲೆಟ್‌ಗೆ ಯೋಗಿಬರಲಾಗದೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಟ್‌ರ್‌ಕ್‌ರ್‌ಕೆಲಸ, ಕುದುರುಬಾಡಿಗೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಿಸುವುದು, ದಂಗಾಯಿ ಮಜದೂರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಭೋಣಿಯಾಗಳು ಈಗಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಾಗಳಿಗೆ ಬಂದು ನಾಲಾಂದು ತೀಂಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹೆಂದಿರುಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಪಟ್ಟಣಾಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಯಂ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕರೆ ಪಷಣಕ್ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ ತೀಂಗಳುಗಟ್ಟಲೇ ಮೊರಗಿರುವ ಪುರುಷರೇ ದೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಜನಾಂಗದ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಸಂಸಾರದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೊಣೆ ಮೊತ್ತಪರು. ಮೂಲದ ಕೆಲಸವೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಚೀನಾ ಭಾರತದ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಿ ಭೋಣ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವುದು ಭೋಣಿಯಾಗಳಿಗೊಂದು ಶೋಚನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆದರೂ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ಪಡೆದಿರಬೇಕಲ್ಲಿದೆ ಗಡಿರಕ್ಷಣಾದಳದವರು ಕೇಳಿಂದಾಕ್ಷಣ ತೋರಿಸಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ತು. ತಮ್ಮಿಗೇ ನೇಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಿದು ಓಡಾಡಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಅದಿಲ್ಲದೇ ಮೋದರೆ ತಮ್ಮ ಉಲಿಗೇ ಕಾಲಿಡಲಾಗದ ನಿಬಂಧಂ ಮಂಬ ಮೊರಗು ಇವರದು. ಇವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಪಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸೋಡಿದರೆ ಸರಕಾರದ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಕ್ಷೇತ್ರ ಇವರಿಗಿನ್ನೂ ಲಭ್ಯವಾದಂತಿಲ್ಲ.

ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಸುಮಾರು ೫೬೧೦ ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ತವಾಫಾಟ್‌ನ ಚೈಕದಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿದ್ದ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ತಮಾಸಣೆ ಮಾಡಿದ ಕು.ಮಂ.ಪ್.ನಿ.ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನಾವಿಭ್ಯರು ಕನ್ನಡತಿಯರು-ನಾನು ಮತ್ತು ನಿಮಿಂದಿಲ್ಲಾ ದೇವಿ ಬಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆದೆವು. ಕುದುರೆಯ ಮಾಲಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಯುವಕ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್‌ ಲಿಪ್ಪಲೇಶ್ವಾಪರೆಗಿನ ಬಂಭತ್ತು ದಿನಗಳ ನಮ್ಮ ಬಾರಣಾದ ಸದಚರೆ ಸದಾಯಕ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ.

ದದಿಸ್ಯೇದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿ, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು ನೀರಿನ ಬಾಟಲೆ, ಕ್ರೈಸ್ತಿಲ, ರೈಫ್‌ ಕೋಟ್‌ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಡೆಗಲಿಗೇರಿಸಿ, ಕೂರಬೇಕೆಂದ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಾಲಿಗಂಗಾ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿದಾಗ ಗಂಟೆ ಎಂಟು. ತವಾ ಫಾಟ್ ಚೈಕದಿಂದ ಕ್ರೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಯಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲ ಬಾರಣಾದ ಮೊದಲ ದಿನದ ಬಾರಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ ಮಾಡಿದ್ದೆವು-ಮನದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಕನಸುಗಳ ಮೊತ್ತು ಏದುರಿಗೆ ೨೬೫೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಡಿದಾಗಿ ಪುರಿದ್ದ ಥಾನೀಧಾರ್ ಬೋಳುಬೆಟ್ಟೆ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಕೆಣಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತ್ತು.

ಆರಂಭಕೂರತ್ತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸರಸರಿನೆ ಮಟ್ಟಲುಗಳನ್ನೇರಿದೆವು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಏದುಸಿರು, ಬಣಗಿದ ಗಂಟಲು, ಕಾಲ್ಪನಿಕ, ಆದರೂ ಸೊಲಬಾರದಂಬ ಭಲ. ಏವತ್ತು ಅಡಿ ಮೇಲೇರಿದರೆ ಏದು ನಿಮಿಷ ನಿಲ್ಲಿಪುದು. ಮುಂದೆ ಮೋದವರನ್ನು ಸೋಡುತ್ತಲೇ ಆವೇದ ಬಂದವರಂತೆ ಮೇಲೇರುವುದು. ಬಿಂಬಿಭ್ಯರಂತೆ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರು ನನ್ನನ್ನು ಬೆಂದ ದಾಕಿ ಮೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಾದಸ ಪಟ್ಟೆ ಇನ್ನೊಂದ್ದೆವರು ಅಡಿಗಳಿಗೆ ದೇವವನ್ನು ಏಳೆದು

ಡಾಹುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಶ್ರಮದ ಜೊತಗೆ ಬಿಸಿಲೀನ ತಾಪದಿಂದಲೂ ಮೈ ಬೆವರೊಡೆದಿತ್ತು. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೇಳಲಾರದಷ್ಟು. ಅಧ್ಯ ದಾರಿ ಮುಗಿದು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಂತು ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ಸುತ್ತಿ ಬಂದಂತೆ ಕೆಳಗುರುಳುತ್ತಿರುವಂತಹ ಭಾವನೆ. ಢ್ಯೆಯ್ಕ ವರ್ಷಿಸಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ತವಾಫಾಟ್‌ನ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಜನರು ಇರುವೆಗಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಆದರೆ ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಥಾನೀಧಾರ್ ಬೆಟ್ಟಿ ಅಷ್ಟು ಚೋಳಾಗಿದೆ ಕಡಿದಾಗಿದೆ ತವಾ ಫಾಟ್ ಕಡೆಗೆ. ಮಧ್ಯ ಒಂದೆರಡು ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಚಹಾದಂಗಡಿಗಳಿದ್ದವು. ಹಣ್ಣು ಮಾರುವ ಮಹಿಳೆಯರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರು. ಹುದುರೆ ಪರಿಷ್ಟ ನಿಮ್ಮಲಾಡೇವಿ ಆಗಲೇ ಬದಳ ಮೇಲೇರಿದ್ದರು. ಅಧ್ಯ ದಾರಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದು ನನ್ನೊಂದಿಗಿಗೆ ಕು.ಮಂ.ವಿ.ನಿ.ದ ರೇಡಿಯೋ ಆಪರೇಟರ್, ಡಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಹೀಂದೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಸಹಾಯಕ ಲಂಯಸನ್ ಆಫೀಸರ್ (ಸಂಪರ್ಕಾರ್ಥಿಕಾರಿ) ಸುಮಿತ್ರಾ ಕುಮಾರ್.

ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾದವರು ನನ್ನ ಪದುಸಿರು ಮತ್ತು ಬೆವರು ಕೆಂಪು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ‘ಒಂ ನಮಃ ತಿವಾಯ’ ಎಂದು ಕ್ರೈ ಜೋಡಿಸಿ ಅಧವಾ ಬಲಗ್ಗೆ ಹಣ್ಣೆಗೂತ್ತಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವನಾಮ ಜಪ ಮಾಡಿದರೆ ದಣ್ಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಇವರು ಸಲಡೆಯೇನೋ! ನಾನು ನಮಸ್ತ ಎಂದುಸುರಿ ನಡೆದೇ ನಡೆದೆ. ಹರಸಾದಸ ಮಾಡಿ ಹೊನಗೂ ಬೆಟ್ಟಿದ ನೆತ್ತಿ ತಲುಪಿದಾಗ ಮಧ್ಯಾಷ್ಟ ಹನ್ನರೆಡು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುವರೆ ಸಾಮಿರ ಆಡಿಗಳಷ್ಟು ಏದು ಕೆ.ಮೀ. ನ ಏರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಟನೆಂದರೆ ನನಗೇ ಸಂಬಿಕೆ ಬಾರದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಲು ನೀಡಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನ. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಇವರಿಗೂ ಕಾಲು ನೋವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ. ಕೆಲವರು ದಾರಿ ಬದಿಯ ಹೆಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಆಂಗಾತ ಮಲಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಶಿಬಿರ ತಲುಪಲು ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಕೆ.ಮೀ. ನಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಮತಟ್ಟಿನ ದಾರಿ. ಕುಳಿತರೆ ಕಾಲು ಮುಷ್ಟರ ಹೂಡಿತೆಂದು ಹೆಚರಿ ಆಮೆಯಾತೆ ನಡೆದೇ ಇದ್ದೆ. ಥಾನೀಧಾರ್ ಬೆಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿದ ಅನುಭವದಿಂದ ಇಂದಿನ ಶಿಬಿರದ ಹೆಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರು ‘ಪಾಂಗು’ (ಎಂದೇ ಕುಂಟು) ಎನ್ನುವುದು ಅನ್ವಯಿಸಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಂಟರೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕ್ರೈಯೂರಿ ಕಾಲೆಳಿದವರು, ಮಂಡಿನೀವಿಕೊಳ್ಳತ್ತಾ ದಾರಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರು, ಪ್ರೊಟೆರುಗಳ ಕ್ರೈ ಹಿಡಿದು ಬಂದವರು—ಪಾಂಗುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ನನ್ನ ಕೆಂಪೇರಿದ ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಭವಾನಿಸಿಗೆ “ಇದು ‘ಥಾಣೇಧಾರ್’ ಗೊತ್ತಾ?” ಎಂದು ನಕ್ಕು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಥಾಣೇಧಾರ್ ಎಂದರೆ ಪ್ರೋಲೀಸು ಲಾಣೆಯವರು ಹೊಡುವ ಕರಣ ಶಿಕ್ಕೆ ಎಂದಘಟ. ಕ್ರೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಕಾರಣದ ರಿಪಸಂಲ್ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ೨೭೫೦ ಆಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಂಗು ಶಿಬಿರ ತಲುಪಿದಾಗ ದೇವ ಮೋತ್ತಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಗೆದ್ದನೆಂದು ಹಿಗೆತ್ತು. ಶಿಬಿರದ ಬಾಗಿಲೀನಲ್ಲೇ ಕ್ರೈಗೆ ಬಂದ ರಸನ್ ಪಾನಕ ಗಂಟಲಿಗಿಳಿದು ಹಾಯೆನಿಸಿತ್ತು. ಕೊಟ್ಟಿಪರನ್ನು ದರಸುವಂತಾಯಿತು.

ಕೊರೆಯತ್ತಿದ್ದ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ಹೊರ ಬಂದರೆ, ಅನೇಕರು ಆಗಲೇ ಅಧ್ಯ ಉಟ ಮುಗಿಸಿದ್ದರು. ಮೇಜೆನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸಪ್ಪಿದಾಲ್, ಪಬೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ

ಆನ್ನ ಮತ್ತು ಕಾವಲೀಯಂದ ನೇರ ತಟ್ಟೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ. ದಸ್ಸಿನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಇದೇ ರೀತಿ ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾರ ತಿಂದರೆ ಗತಿ? ಬುದ್ಧಿಯೇನಾದರೂ ಯೋಚಿಸಲೇ, ಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಡೆಸಿದವು. ಉಂಡು ಸುಧಾರಿಸಿಹೊಳ್ಳಲು ಮಲಗಿ ಕಣ್ಣಿಚ್ಚಿದರೆ ಒಳಗಳ್ಳಿನ ಮುಂದೆ ಮುಟ್ಟಿಲುಗಳು, ಮರಳು-ಕಲ್ಲುಗಳು ಬಂದುಪ್ರೇಗಿದಲ್ಲಿ ಬಿಂದಕ್ಕೊಂಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಟ್ಟಿಲು ಪರುಷಾಗ ಮುಗ್ರಿಸಿ ಬೀಳ ಬಿಂದ ವಿಜ್ಞರಿಕೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗ ಬಿಲು ಬಿಂದ ಬೀಳಬಿಂದ ಎಂಬೆಂದು, ಏರಡೂ ಸೇರಿ ಪರುಷಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಿತ್ತ ಮೋಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಘಟ್ಟಿಯಿಂಟ್ವಿ ಘಡಘಡ ಸಡೆದುದರು ಪರಿಣಾಮವಾಯಿತು. ಪೆದ್ದೇ, ಅಧಿಕಾರಿಸದ ಚಾರಣವನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಈಪರಿವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಪೋಟಿ ಮಾಡಲು ಇದು ರಸ್ವಿಂಗ್ ರೇಸ್ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮೋಡಿ ಅಫಂಡಿಸಲು ನೀನು ಕ್ಕೆಗೊಂಡ ಚಾರಣ ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ವಿಜ್ಞರಿಸಿತು. ಡತ್ತು ನಿಮಿಷದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಳಾರಧಾದೆ. ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಮಲುಗುಪ್ರದಿಮ್ಮದೇ ಬೆಳಕಿರುವವರೆಗೂ ಅದಮ್ಮು ಹೊರಗೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿಧರಿಸಿ ಶಿಂಬಿರದ ಹೊರ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಶುಳ್ಳಿತೆ. ಸನ್ನಂತೆಯೇ ಮರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೋಡಿ ಮತ್ತು ದೇಹಲೀಯ ಸುಧಾ ಮರಾಲೆಂಗಂ ಕ್ಷಾಮರಾ ಹಿಡಿದು ಹೊರಬಂದಿದ್ದರು. ಪರಿಸರದ ಬಗೆಗೆ ಅರಂಭವಾದ ಮಾಮೂಲೀ ಮಾತುಕತೆ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಕೊಟ್ಟಿಮೋದದ್ದು (ಅಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಕಾರ್ಬಿನನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ) ಬಳಿತಾದುದೂ ಕೆಡುಕೊಂಡು ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಮುಂದವರಿದು ಅಸ್ತಿಕತೆ-ಸಾಹಿತ್ಯತಗೆ, ದ್ವಾತ-ಅಧ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇತರ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಒಮ್ಮೆಬ್ಬರೇ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗೋಮ್ಮೆ ಈಗೋಮ್ಮೆ ಮಾತನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಯಸನ್ ಅಫೀಸರ್ ಸತೀಶ್ ಕುಮಾರ್ ಲಿಂಗಿರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚಪ್ಪಳೆಯಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರ ಗಮನ ಸೇಳಿದಾಗ ಸಮಯ ಸಂಜೆ ಆರು ಗಂಟೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ಮೊದಲ ದಿನವೇ ಅಯೋಚಿತವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಿಯ ಅರಂಭವಾಗಿದೆ. ಒಳೆಯದು. ಇದನ್ನು ಕಾಲ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿ ದಿನವೂ ಸಾಯಂಗೋಣಿಯಂತೆ ಸಡೆಮೋಣ. ಸಮ್ಮಲ್ಲೇ ಯಾರಾದರೂಬ್ಬರು ಪ್ರವಚನ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಂ. ನಂತರ ಇಷ್ಟವಿದ್ದವರು ಸಾಮಾಖೀಕ ಭಜನೆಗೆ ಸೇರಬಹುದು ಎಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಈ ಕ್ಷಣಮೇ ಗುಜರಾತಿ ಭಕ್ತಜನರು ಭಜನೆ ಅರಂಭಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಅಧಿಕ ಗಂಟೆಕಾಲ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ದಾಡಿದ ಭಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳ ಧಾಡಿಸಿದ್ದುದುದರೆ ಕ್ಕೆಗೆ ಬಂದ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕೊಂಡೆಮೋ ಸೂಫ್. ಪ್ರವಾಸದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಂಜೆಯ ಗೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಟಿಪಿಧ ವಿಷಯಗಳು ಚರ್ಚಿತವಾದವು. ಪ್ರರಾಣ, ಕಥೆ, ಕವನವಾಚನ, ಜೀವನವಾದ ಗಾಯನ ನತ್ಯನ, ಅಪರೂಪದ ವಿಷಯ ಪ್ರವಚನಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು. ಯಾತ್ರಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಿನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಚಾರಣಾದ ಸ್ಥಳಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು, ಮನುಷ್ಯಾಜ್ಞನೆಯನ್ನು, ಅಗತ್ಯ ಸಲ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು. ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು.

ಹೊರಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಶುಳ್ಳಿತಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ತಾರೆಗಳ ಮಕ್ಕಳೀ ಅಗಸ್, ಕೆಳಗೆ ಪಾಂಗು ಹಳ್ಳಿಯ ಮಿನುಗುಟ್ಟಿದ್ದ ದೀಪಗಳಿಂದ ಘಾಡವನಿಸಿದ್ದ ಕತ್ತಲೀಯ ಧಾತ್ರಿ, ಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ರುಚಿಕಟ್ಟಿನ ಬಿಸಿ ಸೂಫ್. ಉಮರನ ಒಸಗೆಗಳೂ ಇಂತಹುದೇ ಸನ್ನಿಮೇಶದಲ್ಲಿ ಪದಗಳಾಗಿ ಹೊರಮೊಮ್ಮೆರ್ಬಿಕು. ಯಾವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯದ ತುತ್ತು ಕರ್ಜಾಯೆಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅರಾಮವಾಗಿತ್ತು.

ಜೀರುಂಡೆಗಳ ತಾನಕ್ಕೆ ಮಿಣಿಕು ಹುಳಗಳ ನತರಣಕ್ಕೆ ತತ್ವಂತೆ ಕೇಳಿಯೂಕೇಳಂತಿದ್ದ (ಯಾರೆಂಬೇ ರೇಧಿಯೋದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ) ಹಿಂದಿನ ಘಾಟಿನ ರಾಗ-ಭಾವಕ್ಕೆ ಮಣಿಯತ್ತ, ಭಾರತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಳ್ಳಿಯೋಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅದು ಎಚ್ಚರದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಅಸಮಾನ್ಯ ತಂದ್ವಿಗೆ ಭಂಗ ತಂದದ್ದು ಯಾರೆಂಬೇ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಬಿಂದು ಖಾಟದ ತಟ್ಟೆಯ ಸದ್ದು. ಇಂತಹ ನಿರಾಳದ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು ಯಾವ ಜನ್ಮಾತರದಲ್ಲಿ ಎನಿಸಿ, ಈ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾರು ಜನಗಳಿಗಾಗುವಂತೆ ಸವಿದುಬಿಡಬೇಕ್ಕುದು ನಿಧಿರಿಸಿದೆ. ಶರೀರದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ, ಖಾಟ ನಿದ್ರೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಡಂಬಿತಿಸಿ ಒಳನಡೆದೆ.

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಏದು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲಾ ಬೂದ್ಯು ಬೆಂದನೊಬ್ಬೇ ಉತ್ತೋ ಉತ್ತೋ ಎಂದು ಕೈಗೆ ಬೆಂದೊಬ್ಬೇ ಕೊಟ್ಟಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಾರೆ ದರಸುವವರೇ. ಈ ಸುಖಿದ ಸುಪ್ರಭಾತ ಭಾರತದ ಗಡಿಯವರೇಗೂ! ಹಂಕರನ ಅತಿಧಿಗಳಲ್ಲಿನೇ ನಾವು? ಪಾವತಿಯ ತಪರಿಸವರು ತೋರಿದ ಮರ್ಯಾದ. ಈ ಬೆಳಗು ಗುಜರಾತಿ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಸಂಪ್ರಮು ಹೆಚ್ಚಿ ಮಿಕ್ಕಪರಲ್ಲಿ ದರಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕಾರ್ಣಾ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮನ್ನು ಇಂದು ಬೇಕ್ಕಿನ್ನೀ ಭೋಟಿ ಮಾಡುವುದಿಂದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಕೆ.ಮೀ. ಹೆಚ್ಚಿನ ನಡಿಗೆ ಇಂದಿನ ಚಾರಣಕ್ಕೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಮಂಜಿನಲ್ಲೇ ನಡೆಯಲಾರುಭಿಸಿದೆವು. ಮಾರು ಕೆ.ಮೀ.ನ ಪಾರು ದಾರಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿದೆವು. ಧಾನೀಧಾರ್ಮ ಬೆಟ್ಟಿದ ದತ್ತುವಿಕೆಗೆ ಮೋಲಿಸಿದರೆ ಇದು ಮಹ್ಕಣಾಟಿದಂತಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಒಟ್ಟು ನಡಿಗೆ ಗಳ ಕೆ.ಮೀ. ಇದ್ದು ಮಧ್ಯ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವುದೆಂದಿತ್ತಾಗಿ ಪರಿಸರವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತ್ತು ಸೂಳಲಕಾಯರ ಗುಂಪು. ನಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆದಿದ್ದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಇಂದು ಕೇವಲ ಪೂರ್ವಿವಾಲಾಳಾಗದೆ ಗೆಳೆಯಸಾಗಿಕೊಗೆದ್ದು. ದದಿನೆಂಟರ ಈ ಯಾವಕ ಧಾರ್ಮಿಕಲಾದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನೊಂದನೇ ಇಯತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ತಂದೆಯ ಪರಮಾನ ಸಾಲದಂದು ಈ ಯಾತ್ರಾಕಾಲದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕುದುರೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಯಕ್ಕೊಳ್ಳಿದಿದ್ದು. ಅವನ ರೀತಿ ನೀತಿ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಯಾಯಂ ರಚೆಯಲ್ಲಿದ್ದುತ್ತಿತ್ತು. ಚುರುಕಿನ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಹಳ್ಳಿಧಾರ್ಮಿಕ ಸರದಾರನೇ! ದರೆಯದ ಮಾಡುಗಿಯರನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಜಾನಯೇ ಇವನಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾಲುಮಧಕ್ಕೆ ಸೋಗಸಾಗಿ ಡ್ಯೂನ್ಸ್ ಮಾಡುವನೆಂದು ಅವನ ಜೊತೆಗಾರರ ಶಿಫಾರಸು. ಮನಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಜಾನಪದ ಸ್ವತ್ವಪೂರ್ವ, ನಾವೂ ಸೇರಬಿಮಾಡ ದಳ್ಳಿ ಕುಣಿತಪೂರ್ವ ಅಫ್ರಾ ಇಂದಿನ ಎಕೆಯರ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರೀತಿಯ ಮೃಕ್ಕೆಕಾಲಿನ ಒದರಾಟಪೂರ್ವ ಕಾದು ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕೊರಿಕೆಯಂತೆ ಏದು ಹಳ್ಳಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಾಡುವನೆಂದು ಭಾವೆಯಿತ್ತ, ವಾಗ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ತಲುಪುವ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ಘಾಟಿನ ಪಲ್ಲವಿ, ಒಂದು ಚರಣದ ಸ್ವರಧಾಟಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದೆ.

ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲೇ ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಳ್ಳಿದ ಮಾರ್ಗ ಕೈಮೋಟಿ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಪೈರು, ದಳ್ಳಿನ ಗಿಡ ಮರಗಳು. ಅಪ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯ ನಡೆದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊಡಿರೆ ಗಾರೆಯ ನೆಲದ ಅಂಗಕ್. ಅದರ ಅಂಚಿನ

ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಸಾಮಾನುಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಮೇಲಿನ ಮಜಲಿಗೆ ಹತ್ತಿದೆವು. ಸುತ್ತಲೂ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಸುಂದರ ಹೂಡೊಣಿ. ಇದರ ಸದುಪೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖಿವಾಗಿ, ಬೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೂವಿನಂತೆ ತೋಬಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡಂತಸ್ಸಿನ ಭವನ. ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ವೃಕ್ಷರಾಜಿ. ಆಶ್ರಮದ ಮುಂಭಾಗ ಹೂಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮೀಂದು ವಾತಾವರಣವೇ ಹೂಮನಸಿನದಾಗಿತ್ತು.

೩೦೦೦ ಅಡಿಗಳಕ್ಕೆತ್ತರದ ಪರ್ವತದ ಸೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಒಂದೆಕರೆ ವಿಸ್ತಾರದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮ. ಪರ್ವತವನ್ನು ಡಾವಿನಂತೆ ಅಂಕುಡೊಂಹಾಗಿ ಬಳಸಿ ಭೋಗೆರೆದು ಧರಿಯುವ ಕಾಳೀ ನದಿಯು ೩೦೦೦ ಅಡಿಗಳ ಪ್ರಮಾತಮನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಅಂಚೆನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಗಡ್ಡೆಯ ಮಜಲುಗಳು ಇಳಿದಿಳಿದು -೩೦೦೦ ಅಡಿಗಳಮ್ಮೆ ಇಳಿದು ಕಾಳೀ ನದಿಯ ತಟದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತವೆ. ಕಾಳೀ ನದಿಯ ಆಚಿನ ದಡದ ನೇರುಳಿದ ಸರಪದ್ಭಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲಿಗೆದ್ದು ಹಿಮಚ್ಛಾದಿತ ಪರ್ವತ ಸಾಲು. ಬಲು ರಮ್ಮೆ ನೋಟ. ಗಣ್ಯ ರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಟಕರೆ ಸಂತ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಪಿತವಾದಿನಿಂದಲೂ ಕೈಲಾಸ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಗಣ್ಯ ನಿಂದ ಗಣಲಗರವರೆಗೆ ಭಾರತ-ಚೈನಾ ಗಡಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾಗ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಆಶ್ರಮದವರೆಗೆ ಬುದು ಕೈಲಾಸ ಯಾತ್ರೆಯ ಫಲಪೂರ್ಣಿಮಾಯಿತೆಂದು ಮರಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನೋಟ, ಮಂಗಳಮಂಯ ವಾತಾವರಣ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೈಲಾಸಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಅಂಚೆಯ ಮೂಹರಿನಲ್ಲಾ ಕೈಲಾಸ್ ಎಂದೇ ಹೆಸರಿದೆ. ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರಮುಖ ಭವನದ ಕೆಳ ಅಂತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಧಿಗೃಹವಿದ್ದು ಮೇಲಂತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಗೃಹ, ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಕೀರ್ತನಾ ಮಂದಿರದ ದೊಡ್ಡ ಹಜಾರ. ಹಿಂಬದಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ವಾಚನಲಾಯ. ಭವನದ ಎಡಕ್ಕೆ ಇರುವ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮದ ಅತಿಧಿಗಳು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗಳು, ಇವುಗಳ ಹಿಂಬದಿಗೆ ಅಡುಗೆಯಕೋಣೆ ಉಟ್ಟಿದ ಹಜಾರ, ಆಶ್ರಮ ವಾಸಿಗಳ ಕೋಣೆಗಳು. ಕೆಳಗಿನ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ್ಯಗೃಹಗಳು, ಶಾಚಾಲಯಗಳು. ಆಶ್ರಮ ಸ್ವಾಪಕರಾದ ಸ್ವಾಮಿನಾರಾಯಣರು ಸುತ್ತಲಿನ ದಳಿಗಳಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಲವು ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ಎರಡು ಅಸ್ತ್ರಾಲಯಗಳು, ಅನೇಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ದಳಿಗರ ಉದ್ದಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಯಾಯಿಂದ ಆಶ್ರಮದ ಜೀವಾಳದಂತಿರುವ ಶ್ರೀ ಗಂಗೋತ್ತಿಮಾತಾ ಮುಂದುವರಿಸಿರುವರು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದ ಸಾಧ್ಯಿ. ಇವರ ಸಮಕ್ಕೆ ಚುಡಿಯತ್ತಿರುವವರು ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮಿಜೀ ತಮ್ಮಾವಾನಂದರು. ಗುಡರಾತಿನವರಾದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಚೆಯವರು- ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆ ಕೇವಲ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದವರು ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸರಕಾರದ ಪೇಳಾಪಟ್ಟಿಯನುಸಾರ, ನಿಗದಿತ ಸ್ವಳಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮರಳುವ ಈ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಯು ಕುರಿಯಂತೆ. ಆದಷ್ಟು ಚೇಗನೇ ಗಡಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ದಾರಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಿಗೂ ಯಾತ್ರಾನೂಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಎಂಬ ಆಗ್ರಹ.

ಗಂಗೋತ್ತಿ ಮಾತಾ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ ತಮ್ಮಾವಾನಂದರ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ, ಸಚ್ಚಿಗೆಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದು, ಕಂತೆಬೊಂತೆಗಳನ್ನೇರಿಸಿ ‘ಸಿಹಿಂ ಪಾಯಿಂಟ್’ ಕಡೆಗೆ ಹೂರಣೆವು.

೬೦೦೦ ಅಡಿಗಳಿಂದ ೧೨೫೪೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಏರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಚಪ್ಪರದಂತೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ವೃಕ್ಷ ಸಮೂಹ. ಅಪ್ಪಗಳ ಕೆಳಗೆ, ಪುಟ್ಟಿ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ, ಮರಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ವಿವಿಧ ವಣಾಗಳ ವಿವಿಧ ಹೂವುಗಳು. ದಾರಿ ಸಮೇರು ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮೂರುವರೆ ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೇರಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಗೆ ದಾರಿಯ ಚೂರ ಎತ್ತರ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಕಾಲಿನ ಮೀನವಿಂಡಗಳಿಗೆ, ಎದೆಯ ಪಕ್ಕೆಗಳಿಗೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಎರಡೂ ಕಪಾಲಗಳಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಬಿಗಿದ ಅನುಭವ, ಸಹಿಸಲಾಗದ ತಲೆನೋವು. ಆದರೆ, ಸಿಖಿಆ ಪಾಯಿಂಟ್‌ನ ದಿಬ್ಬಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿದ ಏದೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳ ಮತ್ತು ಎದೆಯ ಬಿಗಿತ ಹೋಯಿತಾದರೂ ಎರಡೂ ಕಪಾಲಗಳಲ್ಲಿನ ನರಗಳ ದುಡಿತ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಿರ್ ಖಾ ನೇ ವಾಲೀ ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದ ಏರು.

ಸಿಖಿಆ ಪಾಯಿಂಟ್ ಸುತ್ತಲಿನ ರಮ್ಮ ನೋಟವನ್ನು ತಿರುತ್ತಿರುಗಿ ನೆನಪಿನ ಗೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಕಾಲಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಚೆಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸುತ್ತಾ ಬಹುದೂರದ ದಿಗಂತದವರೆಗೆ ಬಾನಾಡಿಯಂತೆ ಹಾರಾಡಿ ಬಂದೆ. ಲಘು ಹಿಮಾಲಯ ಶೈಳಿಯ ಈ ಭಾಗದ ಚೆಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೇ ಮಟ್ಟಸ್ವಾಗಿದ್ದ ಮೇಲಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣಾದಾಗಿ ವಿಭಾಗವಾದ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯನಿಸುವುದು.

ನಿಮಂತಾರೋಂದಿಗೆ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಒಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೋರೆಯ ಹೋಗಿದ್ದ ಪಾಯಿಂಟ್‌ನಿಂದ ಏದಾರು ಜನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರೂ ಅಧ್ಯ ಗಂಟೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ನಿಧಾನದ ನಡಿಗೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬಂಟಿ. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಕಾಡು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚೆಲಿಪಿಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಕೂಗುಗಳು.ನನ್ನ ಬೂಟು ಕಾಲಿನ ಧಪ್ ಧಪ್ ಸದ್ವಿನಿಡಿ ಒಣಗಿದಲೆಗಳ ಪರಪರ. ಹತ್ತಾತ್ತನೆ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಉಂಗುರೊಲನ್ನು ಸೇಳೆದುಕೊಂಡ ಕೈ. ಕೆಟ್ಟನೆ ಕಿರುಚಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುವ ಸದ್ಯ. ಕೆವಿಯೇ ಬಳಿಯೇ ಹೂಡೂ ಎಂದು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಿರುಚಿದ ಮುಖ. “ದರ್ಗಾಯೇ ಬೆಹನ್ನಬೇ” ಎಂದು ದಾರಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ಹಾರಿ ಬಂದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್. ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಕುಳಿತೆ. ಆಗ ಗೊಚರಿಸಿದರು ಪಕ್ಕದ ಪುಟ್ಟಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಲಗಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪೊಟ್ಟರ್, ಪೋನೀವಾಲಾಗಳು. “ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ರೀತಿ ಹೆದರಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವವಳೇ. ಆಗ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಯ್ಯಬೇಕಾಗುವುದು ಎಚ್ಚರ.” ಎಂದೆ. “ನೀನೇನೂ ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಹೇಳು ಎತ್ತಿ ಬಯ್ಯತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕುದುರೆ ತಯ್ಯತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು. ‘ಹೌದಪ್ಪ ಹನುಮಂತ’ ಎಂದು ನಕ್ಕು ಅವರಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತೆ-ಕಾಲಿನ ನಡುಕ ಹೋಗಲೆಂದು. ಆ ಕ್ಷಣಾದಿಂದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್‌ನಂತೆ ಇತರ ಸಿಂಗಾಗಳೂ ನನ್ನ ಬಂಟರೇ ಆಗಿಹೊದರು.(ಫೋಟಿಯಾ ಗುಡಸರೇಳ್ಳು ಹೆಸರೂ ಸಿಂಗ್ ಎಂದೇ ಹೊನ್ನೊಳ್ಳುತ್ತೇ.) ನೆಂಬಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಂದು ತಮಾಡೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಕ್ಕು ಹಾಸ್ಯಾದಲ್ಲೇ ಉತ್ತರಿಸಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ-ಅವರೆಲ್ಲಾ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ನನ್ನ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನಡೆದಾಡುವ ಗೆಳಯರ ಬಳಗವೇ ಆಗಿದ್ದರು.

ತಣ್ಣಾಗಿನ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನುಸುಳುತ್ತ ಸುಮಾರು ೪೦೦೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಉಲಳಿಂ

ಅಧಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಂಹಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ತಲುಪಿದ ಕಡೆಯ ನಾಲ್ಕು ಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳಾಗಿದ್ದೆ. ಪಾಂಗುಪಿನಲ್ಲಾದಂತೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಹೂರದೆ, ದೇವ ಮನಸ್ಸು ಉರಾಮವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಸಿಯೂಟವಾದ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣಗಿದ್ದ ತಲೆಸೋಷ್ಟೂ ಮಂಗಮಾಯ. ಸರತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಟ್ಟೆಯೊಗೆ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ಹೂರ ಬಂಡಾಗ ಗಂಟೆ ನಾಲ್ಕು. ಸಂಜೆ ಬಿಸಿಲು ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮೈಗೆ ಅಷ್ಟೂಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಎದುರಿನ ಪರಿತಿಗಳ ಮೇಲೂ ಬಿಸಿಲೆನಾಟ ನಡೆದಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೂರಗಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತೆರುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಏದು ಗಂಟೆಯ ಮೊತ್ತಿಗೆ, ಯಾವ ಮುಸ್ಲಿಂನಾಯನ್ನು ಹೂಡಿದೆ ಎದುರಿನ ದಿಬ್ಬಿದ್ದ ಒಂದೆ ಎದ್ದಿತು ಕಾಮನೆ ಬಿಲ್ಲು. ಆದು ಬಿಲಾಗಿ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗದೆ ಸಪ್ತ ವರ್ಣಗಳ ಸೃಂಭವಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿತು-ಬಂದು ಹೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೂಡಿ. ಕಾಮನಿಗೆ ಇಂದು ಬಿಲ್ಲು ಬೇಡವಾಗಿ ತನ್ನ ಹೊನ್ನ ಕಂಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸಿದ್ದನು. ಏಕು ಬಣ್ಣಗಳೂ ಸ್ವಂತವಾಗಿದ್ದು, ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಕಂಭದ ಚತ್ರವನ್ನಿಳಿಸಲು ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮರಾ. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿವ ಚಿತ್ರ, ಬಂಡಾದರೂ ಬರಲೆಂದು ಏದಾರು ಸಲ ತಗೆದವರೂ ಇದ್ದರು. ಸರಿಯಾದ ಹೋನ ಆರಸುತ್ತ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದಿಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಡೆದವರು ಕೆಲವರು.

ಸೂರ್ಯ ಮುಖಗುತ್ತಿದ್ದಂತ ಸಂಚಯ ಮೊನ್ನ ಕಾಂತಿ ದೂರದ ಘಟಗಿರಿ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣಾ ಶಿಬಿರಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಂಜನ ಮುಸುಕನ್ನು ಸರಿಸಿ ಒಂದೊಂದೇ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಿಯೆರಬೆತು. ನಾಲ್ಕೆ ಮುನಿವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಿಬಿರಗಳೂ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದವು. ದತ್ತೇ ನಿಮಿಷದ ರಸಫಳಿಗೆಗಳು. ನಂತರ ನಿಧಾನವಾಗಿ, ಕತ್ತಲಾವರಿಸಿದಂತೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಶಿಬಿರಗಳು ಆಕಾಶದ ಬೂದು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಏಕ್ವಾಗಿ ಹೋಡಿತ್ತು.

ನೇವಾಳಿಗಳು ಆದೆಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವಂತರು! ಇಂತದ ಆಮೋಫ್ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಡುವ ಎತ್ತರೆತ್ತರದ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನಲ್ಲಾ ತಬ್ಬಿಹೊಂಡವರು. ಪ್ರಾವಂದಕ್ಕಿಂತ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಬೆಸ್ತುಲುಬಿನಂತೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಮೂರನೇ ಶ್ರೇಣಿ ‘ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಹಿಮಾಲಯ’ ನೇವಾಳದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಪರಿದ್ದು, ಪ್ರಪಂಚದ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಆತ್ಮಸ್ವತ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಶಿಬಿರಗಳು ಇಲ್ಲೇ ಇವೆ. (ಮ್ಯಾಪ್ - ೨) ವಿದೇಶಿಯರು ಈಗ್ಗೆ ನಡೆಸುವ ಪರಿತಾರೋಚನಾಗಳಿಗೆ ನೇಮಾಳವೇ ಮೂಡಲು ಆಯ್ದು. ನೇವಾಳಿಗಳಿಗೆ ವಿದೇಶಿ ದಣದ ಗಂಟು. ಪ್ರಾಂತೀಯರು ಇಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನ.

ನಿಸಗಂದಾಟವನ್ನು ಮೂಡಲಬಾಗಿ ಕಂಡವರಂತೆ ಅಧ್ಯ ಫಿಲ್ಮ್ ರೀಲು ಮುಗಿಸಿದವು. ಸಂಚಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿದು, ಶಿಬಿರದ ಪರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತದ್ದಾಗಲೇ ಧಾರ್ಮಕಲಾದಿಂದ ಕುದುರೆ ತಂಡವನ್ನೊಬ್ಬಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಈ ಪರಿಸರ ಗುಜರಾತಿ ಯಾತ್ರಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರನ್ನು ಕಣಬೇಕೆಂದ. ಎರಡು ದಿನದ ಹೊಲೆಯನ್ನು ಬುಕ್ಕಾ ಮಾಡಿದರೆ ಮರಳಿ ಹೋಗುವನೆಂದ. ಕಾರಣ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರನ್ನು ತಂದ ಕುದುರೆ ಚುಲ್ಲು ಮೇಯುವಾಗ ಕಾಲು ಜಾರಿ ಪರಿತಿ ಬಗಲಿನಿಂದ ಕಳಗೆ ಉರಳಿ ಹೋಯಿತಂತೆ-ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೇ! ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮೈಚ್ಚಿ ಬಂದು ದೇಹ ನಡುಗಿತು. ನಾವು ಕುಳಿತಾಗ ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ? ಕಲ್ಪಸೇಯಿಂದಲೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೈಚ್ಚಿ ಬೆಪರಿತು. ಮಾತ್ರಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಿರೇ ಒಟ್ಟ ನಡೆದವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದರೇ ಭಯ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ನನಗ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಕುದುರೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಧ್ಯೇಯಲ್ಲಿ ಆದೆಷ್ಟು ಬಾರಿ

ಕುದುರೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರಮಾತಕ್ಕೆ ಬಿಂದ್ದೋ ಲೇಕ್ಕೊಂಡ್ಡೇ.

ನಿನ್ನ ಸಂಜೀ, ಕುದುರೆ ಕಾಲುಜಾರಿ ಸತ್ತ ಕಾರಣಪೂರ್ವ ೧೦ಫ಼ರ್ ಎಲ್ಲರೂ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಉರುಹಳವಾಗಿ ಬಿಂದುಪೂರ್ವದ್ವಾರಾ ಮಂದಿರೋ, ಇಂದ್ರಾ ಕೈಲಾಸ ಯಾತ್ರೆಯೆಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಾಗಿ ದಿನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೊಂಡು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದು ಆರಂಭಿಸಾಯಿತು. ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿಹಿಾದ ಶಿಬಿರದಂಗಳಿಂದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಜಪ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಒಂದೆರಡು ಸೇಂಟ್ರಗಳನ್ನು ಡೇಂಬಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಜ.ಯಫೋಷಿಂಡೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾಥಿಕಸೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ಚಾರಣಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಈ ಕ್ರಮ ಮರಳಿ ದೆಹಲೀ ತಲುಪುವವರೆಗೂ ಒಂದು ದಿನಪೂರ್ವ ಬಿಡದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಯಿತು. ಬಿಕ್ಕೆಪಳಿಂದ್ರಾಗ ಸ್ವಾಲ್ಭಾ ಟ್ರಿಫ್ಲೋ ಹೊರಟೆ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದು.

ನಿನ್ನೆಯ ಡಾಗೆ ಸಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಂದೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಬೇಗನೆಂದ್ದು ಅವಸರಿಸಿ ತಯಾರಾಗಿ ಹೊರಬುದು ನಿಂತವಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಮೊದಲ ಸೂಚನೆ— “ನಿಮಿಂದಾದೇವಿಯವರಿಗೇ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್‌ನ ಕುದುರೆಯಿರಲೆ. ಅಭಾಸವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನದೊಂದು ಬೇರೆಯೇ ಕುದುರೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಳ್ಳಿಯದು. ಇಲ್ಲಿನ ಚಾರಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಾ ವಿಚುರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರೆ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ತಲಪ್ಪವಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲೇನೂ ನೋಡಲಾಗದೆ ಹೋದರೇ? ಅಲ್ಲದೆ, ಕುದುರೆ ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆಯಲು ಇದೇ (ಸಿಹಿಾದ) ಕಡೆಯ ಹಳ್ಳಿ. ಮುಂದೆ ಬೇಕೆಂದರೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯೊಂದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದವರು ಸಂಬಂಧ ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ ಸತೀಶ್ ಕುಮಾರ್. ಸಿಹಿಾದ ವಳಿಯ ಯುವಕ ದಿವಾನ್‌ಸಿಂಗ್ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಹೀಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಭಯವೇ ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲಂದಾಗ ಇದೇನು ಒತ್ತಾಯಿವನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಎರಡು ದಿನದ ಚಾರಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೇಗದ ಮಿತಿಯೂ ಆರಪಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕೈಹಿಡಿದವರು ಜೊತೆಗೆರಬೇಕೆನಿಸಿತು.

“ಕೆಗಲೇ ಕುದುರೆ ಪತ್ತುವ ಆಗತ್ಯಪಿಲ್ಲ. ಬಂದೆನು ಕೆ.ಮೀಂ. ನಡೆದ ಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ” ಎಂದವಳೇ ಹೀಂತೆರುಗಿ ನೋಡಿದೆ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಇಳಿಜಾರಿನ ಬೆಟ್ಟಿದ ಕಡಿದಾದ ಮಗ್ನುಲಿನಲ್ಲಿ ಬೈತಲೆಯಂತೆ ಸೀಳಿ ಹೋದ ಕಾಲುಧಾರಿಯೇ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ದಾರಿ! ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಹೋದರೆ ಪದಿನ್ನೆಡು ದಿನದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ದರ್ಶನ. ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ, ಎಡುವಿದರೆ ಮಂಡಿನ ತೆರೆ ಬಿಂದು ಕಾಣಿದಾಗಿ ದಾರಿ ತಣ್ಣಿದರೆ ಪದಿನ್ನೆಡು ಸೆಕೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ದರ್ಶನ! ಬೇವನದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ತಾನೆ. ಮೂರು ಕೆ.ಮೀ ನಡೆದ ನಂತರ ಪ್ರವತ್ತದ ಮಗ್ನುಲಿನಿಂದ ಸರಿದು ನೆತ್ತಿಗೆ ಬಂದುಛ್ಯಾರಿಂದ ಎಡಗಡೆಯ ಪ್ರಮಾತಪ್ಪು ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ದಿವಾನ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದ. ಬೆಂಣಾಬೇ, ಕೆಗಲಾದರೂ ಕುದುರೆಯನ್ನು ದತ್ತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಗುರುಳುವ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಇನ್ತರೆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಭಾಸವಾದರೆ ಒಳಿತಲ್ಲವೇ? ದಿನಪೂರ್ವ ನಡೆದೇ ಹೋದರೆ ಕಾಲು ಶಾದಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಇಳಿಜಾರೋ ಪ್ರಮಾತಪ್ಪೊ ಪನಿದ್ದರೂ ಕುದುರೆಯಮೇಲೇ ಕುಕ್ಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ ಎಂದ. ನೇವು ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಲೇ ಬೇಡಿ. ಸುತ್ತಲೂ

ಮೋಡುತ್ತಿರಿ. ನನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲಿದ್ದೇನೆಂದುಕೊಳ್ಳಿ. ಎಂಬ ಸಮಜಾಯಿಷಿ ಬೇರೆ! ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಂತ್ವ ಆಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಕೆ.ಮೀ. ನಡೆದೆ. ನಂತರ ಕುದುರೆಯನ್ನ ಹತ್ತಿದಪಳು ಜೀವ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಅಧಿಕ ಗಂಟೆ ಬಿಡದೆ ಪಯಣಿಸಿ ರುಂಗೋಲಿಂಗ ಪಾಯಿಂಟ್ ತಲುಪಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಹದ ಗಮನ. ರುಂಗೋಲಿಂಗ ಪಾಯಿಂಟ್ ನುಹುಡ ಇಷ್ಟುತ್ತಿರಲ್ಲಿ ಸ್ಟ್ರೋ ಲೋಕ್ ತುಣುಕೇ ಇರಬೇಕೆನಿಸಿತು. ದೂರದೂರುಮೌಲ್ಯ ಶಲಭಾರೆಗಳು. ಈ ಜಲಧಾರೆಗಳಲ್ಲಿದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಹೀಮಾಲಯ ಒಂದೇ ಒಂದು ಭಾರಿ ಪವತಾಹಾರದ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತೇನೋ. ರುರಿ, ನದಿ, ಜಲಪಾತಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಭೂಭಾಗ ಶ್ರವೇಕ ಬೆಟ್ಟೆ ಪವತಾಹಾರದ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿರೆಯಿನಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಭೂವಿಜ್ಞಾನಿಯೊಬ್ಬರಿದ್ದಿದ್ದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಡಿದ ಸಂಗತಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವರಣೆಯೂ ದೊರೆತು, ಚಾರಣದ ಆನುದ ದ್ವಿಗುಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮೋಡಲೇ ಓದಿದ್ದರೂ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇನೋ. ಸಾಕಷ್ಟು ತಯಾರಿಯಲ್ಲದೆ ದೊರಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಉಪಾ-ಕಲ್ಪನೆಗಳು.

ಸಿಂಹಮೋಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇಳಿಯುವದಾರಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆಯ ತೊಡಗಿದವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಮೋಡಿಯೂ ಮೋಡಂತೆ ಬಿಗುಮಾನದಿಂದ ನಡೆದು ಹೋದ. ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆದರೂ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಬಿರಬಿರನೆ ನಡೆದಿದ್ದು. ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಂತಿತ್ತು. ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕುದುರೆಯವ ತಿವಿದು ‘ಮಾತಾಡಿಲಿಕ್ಕೇನು ಸೊಕ್ಕು’ ಎಂದಾಗ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತ. ಅವನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಾನು ದಿಘಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಕುದುರೆಯೇರಿದ್ದು. ನಿಮ್ಮಲೂ ದೇವಿಯವರೇ ಹೊಸ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಬೇಕಿತ್ತಂತೆ. ಭವಾನಿಸಿಂಗ್‌ನನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡವಳು ನಾನಂತೆ. ಸಮಸ್ಯೆ ಅಧಿಕಾರಿಲಿಲ್ಲ. “ಅವರು ನಿನಗೆ ಪೂರಾ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? ನಾ ಕೊಟ್ಟರೇನು ಅವರು ಕೊಟ್ಟರೇನು? ನೀನಂತೂ ಲಿಪ್ಪಲೇಶ್ವಾವರೆಗ ಕುದುರೆಯೋಡಿಸಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೇ?” ಎಂದೆ. “ನಿನಗೆ ಹಿಂದಿ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀ ಹೇಳಿದ್ದ ನನಗೆ ನಾ ಹೇಳಿದ್ದ ನಿನಗೆ ಅಧಿಕಾರಿತ್ತದೆ. ಆ ಮೇಡಮಿನ್‌ಮಾಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?” ಎಂದುತ್ತರಿಸಿದ. ಓಹೋ ಇದೋ ಸಮಸ್ಯೆ! ಅದೇ ಹಳೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆ. “ಭವಾನೀ, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಾನಲ್ಲದೆ ಅವರೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮರುಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದೋ ಇಲ್ಲವೇ? ಭಾಷೆ ಬರದ ಮತ್ತಕ್ಕೆ ಅವರು ಯಾತ್ರಿಕರಲ್ಲವೇನು? ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬರುವ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದುವವ ನೀನೇಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತಿಲ್ಲ? ಆದು ಹೇಗೆ ನಿನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದಿ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ. ಕಲಿತರೆ ಸೌಕರ್ಯದ ನಿಜ ಆದರೆ ಕಲಿತಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.” ಎಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ, ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಯೋ ಏನೋ-ನೀನೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಬೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಎಂದು ಗೊಣಿಗಿದ. ಏದು ನಿಮಿಷದ ನಂತರ ನನ್ನೆಡುರಿಗೇ ಬಂದು ನಿಂತು ನೀನು ಹಾಡು ಕಲಿಯುವುದೇನಾಯಿತು? ಆಗಲಾದರೂ ಮಾತನಾಡಲು ಸಿಗುವಿಯಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿ ಸ್ಟ್ರೋ ಗೆಲುವಾದ. ಅವನ ಕೋಪದ ಹಿನ್ನಲೇ ನಂತರ ತಿಳಿಯಿತು. ಓದಿನ ಬಗೆಗೆ ಅಪ್ಪಮೋಡನೆ ಜಗಳವಾದಿ, ಒಂದೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪಳು ಸಾವಿರ

ರೂಪಾಯಿ(ಎರಡು ಟ್ರಿಪೋನಿಂದ) ಕ್ಕೆಗೆ ಬರುವ ಅವಾಕಾಶ ಬಿಡಲಾರದೆ ಲಿಪ್ತಲೇಖಿವರಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದು ನಾಲುದುಡಕ್ಕೆ ಇವನು ನೋಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮುಡುಗಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಮಂದುವೆ ಮಾಡುವ ಸನ್ನಾಹವಿತ್ತಂತೆ. ಇವನ ಅಳಳನ್ನು ಕೇಳುವವರೊಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಮಂಕು ಕವಿದ ಮನಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗೊಬ್ಬರು ಬೇಕಿದ್ದ ಮುಜುಗರದ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತದು. ಅವನೊಡನೆ ಮಾತಿಗಳಿಂದು, ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೇ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾನಗಿದ್ದು. ಯಾರಾರ ಒಳಗಿನ ನೋವು ನಲಿವು ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕುಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಬಲ್ಲವರಾರು?

ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಬಾಲಂಗೋಚಿಯಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವಿಚಾರಗಳು ಹರಿಧಾಟಿದ್ದಷ್ಟು. ಒಂದು ಸಂಗತಿ ವಿಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಂದಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಬೇಳಗ್ಗೆ ವಾತಾಃಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒದಿ ಪರ್ಕ್ಯಾಕ್ಷಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಈ ತಿಂಗಳ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ (ಅದರ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ) ಸ್ವಯಂ ಆನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಕುಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಷ್ಟೇ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆಯ ಬವಣೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಚೀನಾ-ಭಾರತ-ಟೆಚೆಟ್ ಗಡಿ ವಿವಾದದವರೆಗೆ ಏನೇನು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೆಡುರಿಸಬೇಕೋ ಶಿವನೇ ಬಲ್ಲ! ಸೇತುವೆ ಒಂದಾಗ ದಾಟಿದರಾಯಿತೆಂಬ ತಾಳ್ಳು ತಂಡುಕೊಂಡೆ ಇಂದಿನ ನನ್ನ ಕುದುರೆಸಮರ್ಪಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನಾಗಲೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ‘ಬರುದಾರಿ ಮುಗಿದು ಇಂತ ಮಾತ್ರ. ಆಮೇಲೆ ಗಾಲಾ ಶಿವಿರದವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕೆಡು ಕೆ.ಮಿನ ಸಮತಲದ ನಡಿಗೆ ತಾನೇ? ಈಗಿನ್ನೂ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆ. ನಾನು ನಡೆದೇ ಬರುವೆ. ನೀನು ಮುಂದೆ ನಡೇ.’ ಎಂದು ದಿವಾನ್‌ಸಿಂಗ್‌ನನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗ ಹಾಕಿದೆ. ಸಿಂಹೋಲಾ ಕಾಡಿನ ಸೊಬಗನ್ನು ಆಸ್ವಾಧಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ಕಾಲಮೇಲೆಯೇ ನಡೆವ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯ ವಾಯು ವಿಹಾರ. ಆಗೋಮ್ಮೆ ಈಗೋಮ್ಮೆ ಎದುರಾದವರ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ.

ಈ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯದ ವಂದನಾರೀತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದರೂ ಬಲು ಆತ್ಮೀಯವನಿಸಿತು ಘಣೇಧಾರ್ ಬೆಟ್ಟೆ ಪರುವಾಗ ಈ ರೀತಿವಂದಿಸುವ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅಪರಿಚಿತರೆಂಬ ಸಂಕೋಚ ಬೇಧಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಎದುರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ನುಡಿದು ಬಲಗ್ಗೆ ತಮ್ಮೆಡೆಗೊತ್ತಿ ಕಿರುನಗೆ ಬೀರಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮನ್ನು ಹೀಂದೆ ಹಾಕಿ ನಮ್ಮು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದವರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮೆಡೆ ನೋಡಿ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಗರು, ಸರಕಾರಿ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು, ಶಾಲಾ ಕೀರಿಯರು, ಮನೆಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ತಾಯಂದಿರು, ವಾಪಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳು - ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮಾತೆಂದರೆ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ. ಗಳಿಗೆಗೋಮ್ಮೆ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸು ಶುಚಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾದಿ ಸವೆದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣಾದವರ-ನಮಸ್ಯಿ ಬದಲಿಗೆ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಸರಜವಾಗಿ ನಮ್ಮು ನಾಲಿಗೆಯೂ ನುಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಸಿಖಿಾ ಶಿಬಿರ ಬಿಟ್ಟು ಗಾಲಾ ಹಳ್ಳಿಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದ ನಮಗೆ ಈ ಮಂತ್ರದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖಿದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಕಾಡಿನ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲ್ಲೋ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಂಬಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪು ಅಲ್ಲಿನಿಂತು ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಕೂಗಿ ನಮಿಸಿ ಕೈಯೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೊದಮೊದಲು ಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟಿದ ಈ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರನ್ನು ಕುಂಡುವು.

ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಂಬು. ಕೊಟ್ಟಸೆಂದು ಬೀಗಿದೆವು ಸಂತರ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಾರಮ್ಯು ಉಡಬೇಕಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸಿಯ ಆರಿವಾಯಿತು. ಈ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲೆಂದೇ ಶಿವ ಕಾಡಿನ ಮಥ್ಯ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಯಾಲಿತ್ತಣಿನ್ನು ಬಯಲಿಗಳೇ ದಾಗಿತ್ತು. ದಂಷ್ಟಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾದಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮಳಿತಾಗ ನಾನೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೇ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಕ್ಷೇಯೋಡಿತ್ತದೆ. ಹ್ಯಾಗರು ನಕ್ಕಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಸದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ನಕ್ಕಿ ಚೊಗಸೆ ತುಂಬಿದರು. ಮಕ್ಕಳು ಬೆನ್ನ ಉಂದೆ ನಿಂತು ಒಪ್ಪುಳೆಯಿಕ್ಕಿದರು. ಮನತುಂಬಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಕ್ಷೇಯೋಡ್ವಪ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಾವಾನ ಕೋಪತಂದಿತ್ತು. ಶಾಲೆಯ ಸಮಾಪ್ತಧರಿಸಿ ಅದೇ ಹುಡುಗರು ನಮ್ಮ ಬೀಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಾಗ ನಮಗೆ ಅಳ್ಳಿ. ಇದು ಮಕ್ಕಳು ಮೊಳೆಬೆಗಾಗಿ ಕ್ಷೇಯೋಡ್ವಪ ಪರಿಯೊಂದು ಆಗ ಮೊಳೆಯಿತು. ಇಂತರೆಡೇ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವರದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಂದು ದಿವಾನಸಿಗಾ ಪರಿಚಯಸಿದೆ. ನೋಡಲು ದಂಷ್ಟಾರಿಸಿತ್ತಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದ ನಳಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾಬಿಂಬಿತ್ತು. ನಾವು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ನಕ್ಕಿ ತಂದೆಯ ಬೆನ್ನ ಹೀಂದೆ ಶಿವಿತು ಕೊಂಡರು. ಪಕೆ ಹೀಗೆ ಕ್ಷೇಯೋಡ್ವಪನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನ ಉತ್ತರ ನಷ್ಟನ್ನು ನಾನೇ ಪ್ರತಿಖಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಶಿವನ ಈ ಸೆಲದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹೊಟ್ಟಿ ದೊಡ್ವಪರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಪಡೆದು ಬಡವರಾದವರಿಲ್ಲ. ಶಿವಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವನಿಗೆ ಸೇರಿತು ಎನ್ನತ್ತೇವೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ದಾನ ಎಂಬೆಲ್ಲ ಮಾತು ಈ ಗಿರಿಯೋಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರಿಗೆ ಅಫ್ಫಂವಾಗದು ಎಂದಿದ್ದನಿಂದ.

ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎನ್ನವರೇ! ಉಟಕ್ಕಾಗಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿಗಾಗಿ, ಮೇಲೇರಲು ಸಂಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮೊರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಬೇರೆಯವರ ಹೆಗಲಿಗಾಗಿ, ಈ ಕ್ಷಣಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮದಲ್ಲದ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸಿಗಾಗಿ, ಬೈಷಣಿಗ ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆ, ಶ್ರೀಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಾಗಿ ಕ್ಷೇಯೋಡ್ವಪವರೇ. ಇದೇ ರೀತಿ ಬಾಳಿನುದ್ವಕ್ಕು ದಿನ ನಿತ್ಯ ಎಣ್ಣೆನ್ನು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾರಮುಂದೆ ಕ್ಷೇಯೋಡಿರುವೋ, ಇನ್ನೂ ಬೇಡಲಿರುವೋ ನಾವು? ಹಿರಿಯ ಕೆರಿಯ, ಉಳ್ಳವ ಇಲ್ಲಾದವ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮದನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದರೆ ಇನ್ನೂಬ್ಬರದನ್ನು ಪಡೆದೂ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎನ್ನವ ಈ ಪರಿ ಹೊಡುವುದರಲ್ಲಿನ್ನೋ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಷ್ಟೇ ಆಸಂದ ಹೊಟ್ಟಿ ಮಂತ್ರ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಸ್ತುರಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮಂತ್ರ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೊಬ್ಬಿರುವ, ವಿಶ್ವಜೀವಜಾಲವನ್ನು ನೇಯಿಸುವ ಮಂತ್ರ. ಶ್ರಾವಣ ಶನಿವಾರದ ಶ್ರೀರಮಣ ಗೋವಿಂದ ಗೋವಿಂದಾ' ಪೂ ಇದೇ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಗೊಂಡ ರೂಢಿಯಿರಬೇಕು.

ನಾವು ಮೂವರೂ-ಗೀತಾಂಜಲಿ, ನಿಮುಕಲಾ ದೇವಿ ಮತ್ತು ನಾನು ಕಾಡಿನಂಬಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವು. ಕೆಳಗೆ ಸಿಂಹೋಲಾ ದಾಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದರಿದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆ. ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಬೆಟ್ಟೆವನ್ನು ಇಳಿದಿದ್ದೇವು. ಹೀಂದಿನಿಂದ ಇಬ್ಬಿದು ಮಕ್ಕಳು ಒಮ್ಮೋಡಿ ಬಂದು ಎಡಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರೆ ಹಳ್ಳಿ ದಾಟಿ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಸೇರುವೀರಿ ಎಂದರು. ನಾವಿಳಿದಿದ್ದ ದಾರಿ ಮುಂದೆ ಹೊಳೆಯ ಬಿಂಗಡೆಗೆ ತಿರುಗುವುದೆಂದರು. ಸುಬಲಸಾಂಪೂರ್ಣಾತ್ಮಿತ್ಯ ದಾರಿಗಳು ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕು. ಮಾಗಣಸೂಚಿ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮೀಮಾಲಿಯದ ಪರಿತ ಸಿಹೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕಾದು

ಪ್ರದೇಶದ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯವಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ, ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರ ಜೊತೆಯಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ದಾರಿ ಹೆಡಿದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಅವಾಯವೆಂದರೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹರಡಿ ಬಿಡುವ ಮಂಜನ ಮುಸುಕು. ಮಂಜು ಕವಿದರೆ ಸ್ಥಳೀಕರೂ ದಾರಿ ತನ್ನಪ್ರಮಂಟು.

ಸರಿದಾರಿ ಹೀಡಿದು, ಹೊಳೆಯನ್ನು ಧಟಿ ಎಡದಂಡೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಸ್ತಿ. ಸಾಲಂಡು ಮುಖವನ್ನು ಹೇಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎದು ಬಿಸಿಲು. ಎದುರಿನಿಂದ ಮೂವು ಹೆಡಿತರೆಯದ ಹುಡುಗಿಯರು ಮಂಡಿಯವರೆಗೆ ಜೊತೆಬಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದರು. ಮುಖಿ ಬೆಷರಿ ಕೆಂಪಾದರೂ ಆನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಡೆದೇ ಇದ್ದರು. ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದವರನ್ನು ಪೋಡೋ ತೆಗೆದು ಹೊಳ್ಳಲೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ನಕ್ಷರು. ‘ನೀವು ಯಾತ್ರಿಗಳು ಪೋಡೋ ತೆಗೆಯುತ್ತೀರಿ. ಬಬ್ಬಿರಾದರೂ ನಮ್ಮ ವಿಳಾಸ ಪಡೆದು ನಮ್ಮ ಪೋಡೋ ಕಳಿಸುತ್ತೀರಾ? ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ನಾವು ದರ್ಶನಕ್ಕಿಟ್ಟಿ ಬೊಂಬೆಗಳು. ಅಷ್ಟೇ. ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಸುಖಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಪುರುಷೋತ್ತೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ.’ ಎಂದಳು ಹುಡುಗಿ ಮೀನಾ. ‘ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ ನೇತಾಗಳೇ ಮುಖಿ ತಿರುವಿ ಹೋಗುವಾಗ ಇವರೇನು ಮಾಡಿಯಾದು? ನಮ್ಮ ದುಃಖಿ ನಮಗೆ?’ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಡುಗಿ ವಿಳಾಳ ಅಸಮಧಾನ.

ಮೀನಾ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಹೆಳ್ಳಿ ದೆಂಗಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನೂರೆಂಟು. ದುಡಿಯಲು ಹೊರಟೆ ಗಂಡಸರು ದಿನಗಟ್ಟಿಲ್ಲೇ ಮನೆಗೆ ಬರಲಾರದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಹೊಣೆ ಇವರದೇ. ಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತರಲು ಬೆಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಏರಿ ಇಳಿದು ಪಟ್ಟಿಂಬಾಗಳಿಗೇ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕು. ತುತ್ತು, ವ್ಯಾದ್ಯಕ್ಷೀಯ ಸಹಾಯ ಕನಸಿನ ಮಾತು. ಹೆರಿಗೆಯ ನೋವು ಬಂದವರೂ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಾಡು ದೂರದ ಅಸ್ತ್ರತ್ವಗೆ ಸೇರಬೇಕು. ಅದ್ವಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ದಾದಿಯರ ಸಹಾಯ ಸಿಗಬಹುದು. ಮೀನಾಳ ಮತ್ತೊಂದು ದೂರೆಂದರೆ ಹುಡುಗಿಯರ ಓದ್ದಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಿರುವ ತೊಂದರೆ. ಪಾಠಾಲೆಗಳ ಕೊರತೆ. ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಪಾಠಾಲೆಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೋಚನೀಯ. ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಂತರ ದೂರದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅತ್ತ ಕಡೆ(ದೇಹಲಿಯತ್ರ) ಮುಖವಿಟ್ಟಿರುವ ನೇತಾಗಳಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾವುವೂ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಗಳು! ಪರಾತ ಪ್ರಾಂತದ ಮರಿಳಿಯರ ಬದುಕಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಹೆಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ದೆಂಗಸರದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲದ ಬದುಕು ಎನಿಸಿತು.

ಬೆಟ್ಟಿದ ಮಗ್ನಲೀನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡು ಬಿಮ್ಮೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಲಾ ಶಿಬಿರ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸೇರುವ ನಾಲ್ಕು ಕೆ.ಮೀನ ದಾರಿ ನಲವತ್ತು ಕೆ.ಮೀ.ಗೆ ಎಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ನಂತೆ ಎಳೆಯಕೊಂಡತೆನಿಸಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೂ ತಲುಪಿದೆವೆಂದು ಗಾಲಾ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದ ಫಲಕದ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತರೆ ಅಲ್ಲೇ ದಿಬ್ಬಿದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ಇದು ಗಾಲಾ ಹಳ್ಳಿ. ಯಾತ್ರಿಗಳ ಶಿಬಿರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೆ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದರು. ಹೆಳ್ಳಿ ಮನೆಗಳ ಹಿಂಭಾಗ, ಅಂಗಳ, ಮುಂಭಾಗ ಎಂದು ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಹೆದ್ದಾರಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳು ಮೊಂಡು ಹೀಡಿದು ನಿಂತವು. ನಡೆಯಲಾರನೆಂದರೆ ಅಪರಾಸ್ತಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು. ಒಂಟಿ ಕುಳಿತ್ತಿರಬೇಕು. ಬುದ್ಧಿ ಚುರುಕಾಯಿತು. ‘ಇಲ್ಲಿಯ ಮನೆಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊಕ್ಕು ಬರೋಣ. ಹೇಗೆ ಸಜ್ಜು ಗೊಳಿಸಿರುವರೋ ನೋಡಬಹುದು’ ಎಂದು ಗೆಳತೆಯರನ್ನು ತಡೆಹೀಡಿಯಲು ನೋಡಿದೆ. ‘ನಿನ್ನ ಬಾತ್ತಿದಾರ

ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬಿಳೇ ಮಾಡು ನಮಗ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು.' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಡೆಯಲು ಅರಂಭಿಸಿಯೇ ಬಟ್ಟರು. 'ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಧ್ರದ ಸುಭಿಪ್ರಾಯಂ- ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವೆ ನಡೆಯಿರಿ.' ಎಂದಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು.

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೆನ್ನ ಮಾಡಿ ಹರಡುತ್ತ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು. ಹಿರಿಯಳು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಸಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಮಗ್ನು ಕರೆಮೊಯ್ಯಲು ದೇಳಿದಳು. ೧೫ : ೧೫ ಅದಿ ಚದರದ ಕೆಳಮನೆಯಲ್ಲಿ ಥಾನ್ಯ ದಸುಗಳ ಮೇವು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮೇಲಿನ ಅಂತಸ್ಸಿನ ಮಲಗುವ ಕೊಣಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ, ಚೆಳಿಗಾಲದ ಹೊದಿಕೆ ಉಡುಪುಗಳು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲಿನ ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊದರೆ, ಅಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಒಲೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಹೊತು ಉಣಿಪ ಜಾಗ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಪೆಯೊಂದನ್ನು ಘಾಸಿ ನಮಗ್ನು ಕೂರಿಸಿದಳು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆಯೇ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ ನಾದಿನಿಯೂ ಕುಳಿತಳು. ನಾವು ಕುಳಿತಮೇಲೆ ತೆಲೆಯ್ತೀ ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಡಿದ್ದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹಂದರದ ಮೇಲೆ ಹೊಡಸಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಥಾವಣೆ. ಇತ್ತೀಚೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಣ್ಣ ಮೆತ್ತಿದ ಗೋಡೆಯಿಂದಾದುದು. ಹಿಮ ಬಿದ್ದಾಗ ಕೆಳಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕಳು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಭಾವು ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಮ ಕರಗಿ ರಸ್ತೆ ತೆರೆಯುವವರೆಗೆ ಅವುಗಳೂ ಮನೆಯೊಳಗೇ. ಅಧಿಕ ಅನಕೂಲವಿದ್ದವರು ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಗಳ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವರು.

ಸೊಸೆಯನ್ನು ಪತಿಯ ಬಗಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ 'ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬಿಡುವಾದಾಗ ಬಂದರೆಡು ರಾತ್ರಿಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.' ಎಂದಳು. ಮೀನಾಳ ಇನ್ನೊಂದು ಗೋಳಮ್ಮು ಇವಳಲ್ಲಿ ಕಂಡೆ. ಆಗಲೇ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮನೆಯೊಡೆಯ ಮಾವ ನಮಗೆ ತಿನ್ನಲು ಏನಾದರೂ ಹೊಡಿಂದು ಹೇಳಿ ಮಾತಿಗಳಿದ.

ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉಧ್ವಾವಿಸಿದ ತೊಂದರೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪ್ರಕೃತಿಕ ತೊಂದರೆಗಳೂ ಇವರ ಪಾಲಿಗುಂಟು. ಆಗಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ಭೂಕಂಪ, ಭೂಕುಸಿತ ಹಿಮಪಾತ, ಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದ ಹೊರ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಇಲ್ಲಾದಂತಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಣಾದಾನಿಯೂ ಸರೇ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಈ ರೀತಿಯ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಜೀವನದಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನವರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪತ್ವಪ್ರಯೋಗ, ಒಗ್ಗಟ್ಟು, ಅನುಕಂಪ, ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ-ಸೌಹಾದ್ರ ಎಂದ್ದು ಕಾಣುವ ಗುಣಗಳು. ಇವರ ಬದುಕಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ ನಮಗ್ನು ನಿಶ್ಚಿಯ ಸುಖಿದ ಬದುಕೇ. ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ತ್ವರಿತ ಸಮಾಧಾನ ನಮ್ಮೆಗೆ? ಬಾಕು ಸುಗಮವಾದಮ್ಮು ಆ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲಾದಾಗುವುದೇನೋ!

ಸೊಸೆಕೊಟ್ಟ ವಿಚದಿ ತೆಂದು, ಕೈಚೀಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಚಣೆಗೆ, ಶಾಂಪೂ ಸಾಳೆ ಮತ್ತು ಬಿಂದಿ ಪ್ರಾರ್ಚೆಟ್‌ನ್ನು ಅವಳ ಕೈಗಿಟ್ಟು ಹೊರಬಂದಾಗ ಯಾವುದೋ ವೃತ್ತಿ ಚಿತ್ರ ನೋಡಿದಂತೆ ವಿಚಾರ ಮಂಧನಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಟೆಚೆಟ್ ಭಾರತ ನಡುವಿನ ವ್ಯವಹಾರ ಅರಂಭವಾದರೆ ಸಾಕು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಕೊಂಚು ಉತ್ತಮವಾದಿತು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನವರ ಬಂಯಕೆ. ಇದು ರಾಜಕಾರಣೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿತೇ?

ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ ತಡವಾಗಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಮತ್ತು ನಾನು ೩೦೫೧೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಲಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಯಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲೇ ಭೋಜನದ ಕಡೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದರು.. ಕೆಲವರಾಗಲೇ ಸ್ವಾನಕ್ಕೆ ಸರಶಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ನಾವು ಬಹು ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ, ಶೀಫ್ಸ್‌ವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕಲಿತದ್ದೇನೆಂದರೆ ರಕ್ಷಾಸ್ವಾತ್‌ಪ್ರವಾಸದ ಸಾಮಾನಿನ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಯಾರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೇ ಬಿಂಬಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಡಿಮೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಮಾನನ್ನು ಮೂಟೆಯೊಳಗೇ ಗುರುತಿಸಿ, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಾಡದೆ ಹೊರಗೆಳೆಯದೆ, ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರತೆಗೆಯಲು ಕಲಿತಿದ್ದೇವು. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಸಾಧನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದು ಚಿಕ್ಕ ಮೂಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಪೂರಾ ಜೀವಿಸುವೆವು ಏಂಬ ವಿಚಾರವೇ ವಿಸ್ತೃಯ ತರುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೂ ಇನ್ನೂ ಹೊರಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕ ಗಳ ರಕ್ಷಾಸ್ವಾತ್.

“ಇವತ್ತಿನಿಂದು ಗಾಲಾಯಿಂದ ಮಾಲ್ಯಾಗೆ ಬಹಳ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ನಡಿಗೆ ಗೊತ್ತಾ?”
“..ಉಲ್ಲಳಿ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದೂ ಕೂಡ ನೀರು ಹರಿದು ಹರಿದು ಪಾಚಿಕಟ್ಟಿ ಜಾರುವ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು. ಗೊತ್ತಾ?” “ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಡಸಲುಗಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೇ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಮೈ ನೆನೆಯತ್ತದೆ. ಖಂಡಿತ! ಗೊತ್ತಾ?” “ನೀನು ಕಾಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದರೆ ಸೀಡಾ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ಹೊಟ್ಟಿಗೇ ಗೊತ್ತಾ?” “. . . ಮಾಲ್ಯಾ ತಲುಪುವಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತು ರುರಿಗಳನ್ನು, ಬೆಟ್ಟದಿಂದಳಿದು ಬರುವ ತೋರೆಗಳನ್ನು ಇಳಿದು ದಾಟಬೇಕು. ಗೊತ್ತಾ?”
.. ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಒಂದೊಂದು ಗೊತ್ತಾ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ನಂತರವೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನನ್ನ ಮುವಿ ನೋಡಿ ಭಯ ಎಲ್ಲಿಯವರಗೇರಿದೆ ಎಂದು ನಿರುಕ್ಷಿಸುತ್ತು, “ನಾನು ಸುಳ್ಳ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ದಿವಾನಾಸಿಂಗ್‌ನನ್ನೇ ಕೇಳು. ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಕಾಸ ದಳದ ಸೌಳ್ಳ ಈ ಗಳೇಶನನ್ನೇ ಕೇಳು.” ಎಂದು ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುಗಿಸಿದ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೇವಕೂಫ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆನಿಸಿದರೂ ನಂಬದಿರಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಂಜೀ ಮಾಲ್ಯಾ ಮಾರ್ಗದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಕಟ್ಟಿಬೆಂದ ನಡಿಗೆ ಅವಶ್ಯಮೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ, ಭಯವಾದರೆ ಸಹಾಯಕರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದು ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಭವಾನಿಸಿಂಗ್‌ನಂತೆ ವಿವರಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ.

“ಬೆರನಾಡಿ .. ಇವನು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ ನಿಜ. ಆದರೆ ಭಯ ಪಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳಿಯದನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುವುದೊಳ್ಳಿಯದು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಯಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರಾಯಿತು. ಈ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಕೇಟು ಮಾಡಿಯಾನು. ಹೆಚರಬೇಡ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುತ್ತೇನೆ.” - ಸೌಳ್ಳ ಗಳೇಶನ ಬಿತ್ತಾಸೆ. ಪ್ರಾತಃಪ್ರಾಘನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಶಿಬಿರದ ಅಂಗಳದಿಂದಿಳಿಯತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ಬೆದರಿಕೆ ಸಾಂತ್ವನ. ಮುಂಜಾನೆಯ ಒಳಗೊಂಡಿಯೋ ಅಥವಾ ಅವನ ನಗು ನನಗೆ ಕಾಣದಿರಲೇಂದೋ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಮಷ್ಟರ್ ಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿವಾನಾಸಿಂಗ್ ಕುದುರೆಯ ಜೇನು

ಒಡಿದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಉತ್ತರಿಸಲು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಣ್ಣಗೇಡಾದೀತೆಂದು ನಾನೂ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ನಡೆದೆ... ಎರಡು ಕೆ.ಮೀ.ನೆನ್ನು. ನಿಮಾಣಲ್ಲಾ ದೇವಿಯವರನ್ನು ಕುದುರೆಯೇರಿಸಿ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಬಡು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದು. ದಾನುಮ ಹೋಗಿ ಗಣೋಶ ಬಂದಿದ್ದು ನನ್ನ ಬಗಲಿಗೆ. ದಾರಿಯದ್ದಕ್ಕೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೀಕ್ಷಕ ಶಾರಣೆ ಅವನಿಂದ. ಜಾರಣೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯವನೇ ಆದ ಈ ಯುವಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪರಿಸರದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದು. ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಓಸುಭವ.

ದೃತ್ಕ ಕ್ಯೇರೊಂದು ಪಚ್ಚ ಡಸುರಿಗೆ ಪಾಸಿದ್ದ ಮುಲ್ಲಿನ ವಿಶಾಲ ಹಾಸನ್ನು ಒಮ್ಮಿನಾನೆಯಂತೆ ನೂಕಿ ನೆರಿಗೆ ನೆರಿಗೆಯಾಗಿಸಿದಂತೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳು ದೂರದಿಂದ ಮಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲ ಆಲ್ಯಾಗಿದ್ದ ಡಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೀಂಜಿದರಳೆಯಂತೆ ಬಿಳಿ ಮೋಡಗಳು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಮೇಲಕ್ಕೆಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಬಡು ದೂರದ ಶಿಶಿರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಬಿಳಿ ಡಸಿದು! ಎರಡೇ ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅದೇನು ಮೋಡಿ ತುಂಬಿದ್ದಳು ಮಾಯಾವತಿ ಉಷಾದೇವಿ. ಕ್ಷಣಿಗಳಲ್ಲೇ ಆದಕ್ಕೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸೊಬಗಿನ ಸೆರಗನ್ನು ಬೀಸಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರವಿಯ ಮೇಲೇರುವವರೆಗೆ ನಿಂತು ನೋಡುವಾಸೆ. ಆಸೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾಲುಗಳು ನಿಧಾನವಾದುವು. ಈಗ ನನ್ನ ವೇಗ ಯಾರ ತಾಳೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೆಣಕುವಂತಿತ್ತು.

“ಬಣ್ಣಿ, ಇನ್ನೇರಡು ಕೆ.ಮೀ ನಂತರದ ಇಳಿತಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಬೇಗನೇ ಎಲ್ಲಾರನ್ನು ಸೇರಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇಳಿಯುವಿರಂತೆ.” ಎಂದು ನನ್ನ ಉತ್ತರಕ್ಕೂ ಕಾಯದೆ ಕ್ಯೇಹಿಡಿದು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿದ ದಿವಾನಾಸಿಂಗ್.

ಕಡೆಯ ನೂರು ಅಡಿಗಳನ್ನು ನಡೆದು ಬೆಟ್ಟಿದ ತುದಿಗೆ ಬಂಡಾಗ ಆದುವರೆವಿಗೂ ಮುಂದೆ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಆಕಾಶ ಎರಡೇ ಪೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೂ ಇಳಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಿದ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಒಂದು ಕೋಡುಗಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತು ಬೀಸಿ ಬಂದ ಗಾಳಿಯ ರಖಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಗರುಡಸಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಬೆಟ್ಟಿವನ್ನು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯಿಳಿಸಿದೆ. ಎದುರಿಗೆ ೩-೪ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಹಾದಿ. ಇಳಿಯತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಎಡಬಿಡಿಗೆ ಕಡಿದಾದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಿ ಪರುತ್ತಾ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬಲಬಿಡಿಗೆ ಶೂನ್ಯ! ಹಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ದಾರದಂತೆ ಮಿಂಚಿದ್ದ ಕಾಳೀ ನದಿ. ಮೊದಲ ಬಂದರಡು ಘಲ್ಲಾಂಗ್ ದಾರಿಗೆ ಬಳಗ್ಗೆ ಹೆಡಿಯಲು ಅನುಭಾಗಿ, ಈಗಲ್ಲೋ ಆಗಲ್ಲೋ ಬೀಳುವಂತಿದ್ದ ಕಂಬಿಗಳಿದ್ದವು. ನುತರ ಆದೂ ಕಣಾದಾಯಿತ್ತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಮಾಣಣಾದವರು ಬಂಡೆಗಳನ್ನೊಡೆದು ಬೆಟ್ಟಿದಿ ಹಾಸಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪರುಪೇರಿನ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು. ನಡುನಡುಪೆ ಜಿಂ-ಗೊಂ ಅಡಿಗಳವರೆಗೆ ಮೆಕ್ಕಲು ಮೆಕ್ಕಿನ ದಾರಿ. ಮತ್ತೆ ಬೀರೆ ಹೋರೆ ಮೆಟ್ಟಲು. ಕಳಚಿ ಬಂದ ಕಲ್ಲು ದೆಂಟೆ ಕೆಳಗುರುಳಿದಾಗ ಸದ್ಗೈ ಕೇಳಿಸದಂತಹ ಆಳದ ಪ್ರಮಾತ. ನಾವೇನಾದರೂ ಬಿಧ್ವರೆ ಕಾಳೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರುವ ಮೊದಲೇ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಚಲ್ಲಾಟಿಲ್ಲ. ಗೊ-ಗೊ ನಿಮಿಷಗಳ ಇಳಿತದಲ್ಲಿ ದಿಗಲನ್ನು ಟಿಂದಿಕ್ಕಿಂದ ಮುಕ್ಕಿದ್ದೆ ಮನಮೊಳಗೆ. ಇಳಿಯವಾಗ ತಂತಾನೇ ಬಂದ ಬಟದ ನಡಿಗೆ ಕಾಲಿಗೆ. ಎರಡು

ಅಪಾಯಕಾರಿ ಅಂಶಗಳೇ. ಹೀಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಮೇಶ್ ಮೆದ್ದಾ “ತಾರಾ ಬೆಂಹೆ - ನಿಧಾನ, ನಿಧಾನ! ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲು ಸೂಂಟ ನೆಟ್‌ಗಿರಬೇಡವೇ? ನಿಧಾನಿಸು.” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಕಾಗು ಯಾವ ವೇಗ ಬಂದಿತ್ತೆನ್ನಷ್ಟುದು ನಿಂತಾಗಲೇ ತಿಳಿದಂತ್ತು.

ಇಂಥಿಯವವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಗಲೇ ಮುಂದೆ ಕಳುಬಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಮುಟ್ಟಿಯರೊಂದಿಗೆ ಸೈಕ್ಕಿಂಜ್ ಅಥವಾ ಪ್ರೋಟಿಂಗ್ ರ್ ಒಬ್ಬರು ಇದ್ದರು. ಪಚನವಿತ್ತಂತೆ ಗಣೇಶ ನನ್ನ ಎಸ್‌ಎಸ್‌ಟ್‌ಎ ಆಗಿದ್ದು. ಮುಂದೆ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಅರಮಂದಾಬಾರ್‌ನ ಸರಸ್ವತಿ ಪರಮಾರ್ ಹೀಂತಿರುಗಿ ಮೇಲೆ ಸೂಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ಆ ತುದಿಗೇರಬೇಕು. ಎಂದರು. “ಆಗ ಕ್ಯೇಲಾಸ ಸೋಡಿ ಬಂದ ಲಕ್ತಿ ಅವರ ಮೃಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ತಂಕರ ಕೃಪೆ ದೊಡ್ಡದು. ಈಗೇಕೆ ಅದರ ಚೆಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು?” ಗಣೇಶನ ಈ ಉತ್ತೇಜಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವಳಿಗೆ ಯೋವನದ ಉತ್ತಾಪದ ಮರು ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಜೀವನಾದ್ಯಾಸಕ್ಕು ಇದೇ ಉತ್ತಾಪ-ಮನೋಭಾವವಿದ್ದರೆಷ್ಟು ಇನ್ನು ಏನಿಸಿತು.

ಲ್ಲಂಂ ಮೆಟ್ಟೆಲ್ಲಿಗಳೋ ಆಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಕೆ.ಮೀನ್ ಚೆಜ್‌ಗಳೋ ಅಂತೂ ಇಂದಿಲಿದು ಕಾಳೀ ನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುತ್ತ. ಡಲ್ಲಿರಿದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೈಡ್ರಾಂ ನಾಗು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಂದೆಯನ್ನೆರಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಿಯ ರಭಸ. ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಯ ಮೂರೆತ ಮತ್ತು ಪಾದಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಉಂಡಗಳಿಟ್ಟಿಂತೆ ಉರಿ. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಬೂಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ಮೂರುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಪ್ಪಳಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಬಂದಿದ್ದು ಲಬಿಸಾಪ್ಪರಕ್ಕೆ. ಪ್ರಾರಂಭವೇ ಕಡಿದಾದ ಬಂಡಗಲ್ಲಿಗೆ ಅನಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಚಹಾ ಅಂಗಡಿಯ ಎರಡು ಮನೆಗಳಷ್ಟು. ಅಪ್ಪಗಳ ಪಕ್ಕಾದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ತೀವ್ರ ತೆದುವಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಘುಮಿಕ್ಕಿ ದರಿಯತ್ತಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮೆರೆ. ತೊರೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಮನೆಗಳ ಮುಂದಿನ ೧೦/೧೦ ಅಡಿಗಳ ಚೌಕ. ಆ ಕೆರಿದಾದ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಕುದುರೆ ನಿಂತರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕುದುರೆ ಆಥವಾ ಮಾನವ ಅಪ್ಪಗಳ ಕಾಲಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಸುಳಿ ಮೋಗಿಬೇಕಷ್ಟು. ಅಷ್ಟಾರಲ್ಲಿ ಡಾಗೂ ಬೀಗೂ ಸಿಲ್ಲಿಸಿ ದಾಖಿಸ್ತೆದು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತುರುಕೆ, ದುಲ್ಲ ಯಾಕಿದ್ದರು. ಮೇಯತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ಪಗಳ ಗುಡಾಣದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಸ್ಥಾಲಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೂರಿಸಿ ಆ ಕಡೆಗೆ ಮೋಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ ೧೦ ಅಡಿ ಕೆಳಗುರುಳಿ ಕಾಳೀ ನದಿಗೆ ಬೀಳಾಪ್ಪದಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಲೇಸೆನಿಸಿತು. ಕುದುರೆಯ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಭಯವೆಲ್ಲ ಯಾರಿ ಮೋಯಿತು.

ಮಾಲ್ವಾಗೆ ಇನ್ನುಇದಿದ್ದ ದಾರಿಯಂತೂ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಷಾತಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಿದ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಸಾಗಿದ್ದ ದಾರಿ. ಕೆಲವೆಡೆ ಬಂಡೆಯಿಂದ ಬಂಡೆಗೆ ದಾಕಿದ್ದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಸೇತುವೆಯ ಕೆಳಗೆ ಭೋಗರೆವ ಜಲಧಾರೆ, ಕೆಲವೆಡೆ ಮಣ್ಣ ಕುಸಿದು ಮುಟ್ಟಿಮೋಗಿದ್ದ ದಾರಿಯ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಕುದುರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ನಾನು, ನನ್ನ ಹೀಂದೆ ದಿವಾನಸಿಂಗ್, ಅವನ ಹೀಂದೆ ಮೈಸೂರಿನ ರಘುಪತಿಯವರು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆ. ಇನ್ನಾರೂ ಕಾಣಿದ್ದ ಶಾಮಾರಿ. ೨೫೧೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಇಂಥಿಯ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಚೆಮ್ಮರಗಳ ಹಸಿರು ಬೆಟ್ಟಾರಾದರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಿದ ಬಯಲು, ಮೇಲೆ

ನೀಲಾಗಣದ ಭಾವಣೆ. ಬಲಭಾಗಮದ್ದಕ್ಕೂ ನದಿಯ ಆ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ್ದ ದಾರಿ. ಕೂಗಳತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೇಪಾಳದ ದಾರಿ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮಿಂಸಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚು ಸಮತಲವಾಗಿದ್ದ ದಾರಿ.

ಗಾಲ್ಯಾ- ಮಾಲ್ಯಾ ದಾರಿಯದ್ದಕ್ಕೂ ವಿವಿಧ ಆಕೃತಿ, ವಿಭಿನ್ನ ಎತ್ತರ ಬಳಕೆನ, ವಿವಿಧ ಗಾತ್ರದ ಅನೇಕ ಜಲಪಾತಗಳು ಕಣಿಕೆ ತಣೆಸಿದ್ದವು. ಈ ಮಾರ್ಗವಂತೂ ಚಾರಣೆಗರ ಸ್ವರ್ಗ. ಭಾತಾ ಘಾಲ್ಯಾ(ಬಿಚ್ಚು ಕೊಡೆ) ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಜಲಪಾತ. ಮೇಲಿನಿಂದ ಧುಮಿಕ್ಕುವಾಗ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಭತ್ತಿಯಂತೆ ಅಗಲಕ್ಕೆ ಚೆಮ್ಮೆ ಬರುವುದು. ಇದನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಸಮ್ಮು ಭತ್ತಿಯೂ ಬಿಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬಲವಂತ ಸ್ವಾನವಾದಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಮೇಲಿನ ಬೆಟ್ಟೆದ ಬಂಡೆ ದಾರಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೂ ಬಾಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆದರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಜಲಪಾತವು ನೀರಿನ ಘಾಡ ಪರದೆಯಂತೆ ಬೀಳುವುದು ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಬಂಡೆಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಡೆ ಜೆನುಗುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ತೆಳುವಾದ ಪರದೆ ಮೈ ಮನ ತಣೆಸುವುದು. ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಹೇಳಿದ್ದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳ ಬರಿಯ ಪಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಈಗ ರೋಮಾಂಚನ ತಂದ ಅನುಭವಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ನನ್ನ ರೋಮಾಂಚನವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡವನು ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ ಆಗದೆ ಗಣೇಶನಾಗಿದ್ದು. ದಿವಾನ್‌ಸಿಂಗ್ ಕುದುರೆಯ ಸಂಗಡ ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದು. ನಾನು, ನನ್ನ ಜೊತೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಣೇಶ, ಇಬ್ಬರೂ ಸೆನೆದೆವು. ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ನಡುಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕ್ಯಾಮರಾ ಕೂಡ.

ನಮ್ಮ ಎಡಗಡೆಗೆ, ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ೧೯೦೦-೨೦೦೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟೆದ ಮೇಲ್ಯುದಿಯ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿದಂತೆ ಶೈ ಆಕಾರದ ಮಾರ್ಗ ಭಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ‘ಆದು ಹಿಂದೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿ. ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಕರಿಣಿವಾದ ಮಾರ್ಗ ಆದು. ಆದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯ (ದಕ್ಷಿಣ) ಮಹಾರಾಜರು ಹೋಗಿದ್ದಾರು.’ ಎಂದು ಗಣೇಶ ವಿವರಿಸಿದ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರಾಗಿದ್ದ ಶೈವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಹಾದು ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಕ್ಷಣಾಕೆ ಬಲು ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಬೆಟ್ಟೆದ ಕೆಬ್ಬಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಲ ಬದಿಯ ಮೈಧಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ೨೦೦-೪೦೦ ಅಡಿಗಳು ಬಂದರೆ ಚಹಾದಂಗಡಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಹಳ್ಳಿ-ಅಂಗಡಿಯ ಕಟ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಾಗಲೇ ನಾಲ್ಕೆದು ಯಾತ್ರಿಗಳು ಕುಳಿತು ಚಹಾ ಕುಡಿಯತ್ತಿರುವುದು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗಣೇಶ ನಮಗೆ ಕೇಳಿಸಿಯೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಸದ್ಗಂಧ ಕೇಳಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದವನೇ, ಹಿಂದಕ್ಕೋಡಿದ. ಚಹಾದಂಗಡಿಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಜೈಪುರದ ಮೋಹಿನಿ ದೇವಿ, ಬಡಾಯಿಯಾ ಮತ್ತಿತರರು ‘ನೋಡಿ! ನೋಡಿ! ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆ ಉರುಳುತ್ತಿದೆ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬೆಟ್ಟೆದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಡ ದೃಶ್ಯ-ಭಯಾನಕ! ಸುಮಾರು ೧೧.೨ ಮೀಟರ್ ಅಗಲದ ಬಂಡೆಗಳ ಜೊತೆ ಪುಡಿಗಲ್ಲಾಗಳು ಬೆಟ್ಟೆದ ಮೇಲಿಂದ ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಪದಿನ್ಯೆದು ನಿಮಿಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾವಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆರೇಳು ಯಾತ್ರಿಗಳು, ಸಂಗಡಿಗರು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ದಿಷ್ಟಾದ್ವಾರಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹಣಕೆಯಿಂದ ಬೆವರೊರೆಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತಾ ಬಂದ ಗಣೇಶ. ಲಯಸನ್ ಆಫೀಸರ್ ಸತೀಶ್ ಕುಮಾರ್, ಮಂದಾಕ್ಷಿನಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಐದಾರು

ಮಂದಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗಂಟೆಯ ಸಂತರ ನಮ್ಮೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ನಮಗೆ ಈ ಶಿಲಾಪಾಠದ ವೀವಿರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು. ಸತೀಶ್ ಕುಮಾರರ ಮುದುರೆ ಹೀಂದಕ್ಕೆ ಜೆಗಿದು ನಿಂತು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲ ಸಂಭಳ್ಳ ನೀಡಿತಂತೆ. ಆ ಕ್ಷಣಾವೇ ಪ್ರೋಟೋಗಳು ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಹೀಂದೆ ಸರಿಸಿದರಂತೆ. ಬಂಡೆಗಳು ಉರುಳುವುದು ನಿಂತ ಬಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಓಡುತ್ತ ಬೆಟ್ಟೆದ ಕೆಬ್ಬಿದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬುಯಲಿಗೆ ಬಂದು. ಒಮ್ಮೆ ಕುಸಿತ ಉಂಟಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನ್ ಹಿಡಿತ ಸಡಿಲಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಲು ಉರುಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಜಲಪಾಠವನ್ನು ನೋಡಿ ರೋಮಾಂಚನಗೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸು ಶಿಲಾಪಾಠವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಸಡುಗಿತ್ತು. ಹೃದಯ ಬಾಯಿಗೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲು ಪರಿದಂತೆ ರಾತ್ರಿ ಗಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹೀಮ ಕರಗಿ ಮಣ್ಣ ಸಡಿಲಗೊಂಡಾಗ ಈ ರೀತಿ ಶಿಲೆಗಳು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಉರುಳುವುದು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ದಾಟಿರಬೇಕೆಂದು ಸ್ಥಳೀಕರ ಬತ್ತಾಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಗಂಟೆಗೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಚಹಾಂದಗಡಿಯ ಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಚಹಾ ಹೀರುತ್ತಾ ಶಿಲಾಪಾಠವನ್ನು ಹದಿನ್ಯೇದು ನಿಮಿಷ ವಿಶ್ವೇಷಿಸಿದ ಸಂತರವೇ ದೇಹ ಮನಸ್ಸುಗಳೆರಡೂ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಷ್ಟು.

ಗಾಲಾ-ಮಾಲ್ವಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀರಮೊಳೆ, ಕಲ್ಲು ಮೊಳೆ, ಮರಳು ಮಣ್ಣ ಮೊಳೆ, ಹಿಮದ ಮೊಳೆ ಎಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ಎಲ್ಲಾಮೂಲ ಬಿಂಬಿಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಮೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸೋಜೆಗೆಂದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಹೂವಿನ ಮೊಳೆ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕಳಗಿನವರೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದುಲ್ಲಿನ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಕ್ಕ ಬಿಕ್ಕ ಬಣ್ಣಾದ ಮುಲ್ಲು ಘಾಗಳು ಅರಳಿ ನಿಂತು, ದಸಿರು ದಡಗಳ ನಡುವೆ ಬಣ್ಣಾದ ಹೂವಿನ ಮೊಳೆ. ಈ ಹೂವಿನ ಮೊಳೆಗೆ ಹಿಮ್ಮೇಳವಾಗಿ ಕಾಳಿ ನದಿಯ ಭೋರಿಡುವ ಸದ್ಗುಣ. ರಮಣೇಯತೆಗೆ ರೌದ್ರತೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದುನ್ನಾರವಿದು. ಮಾಲ್ವಾ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಎರಡೂಕಡೆ ೧೫೦೦-೨೦೦ ಅಡಿಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಯವ ಪರಂತಹ ನಡುವೆ ಕೆಳಗೆ ಇಕ್ಕಣ್ಣಾದ ಜೋತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ಸದ್ಗುಣ ಸುತ್ತುಲೂ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಗುಂಭ ಮೊರತವಾಗಿ ನೆಲಮೊಳಿಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ವಿಶ್ವಾಸಿ ಸದ್ಗುಣ. ಈ ಮೊರತವನ್ನು ಇಮ್ಮುಡಿಗೊಳಿಸಲೆಂಬಂತೆ ನದಿಯ ತನ್ನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಕೊರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಹೆಬ್ಬಿಂಡಿಗಳು. ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ಅಗಾಢ ಶಕ್ತಿಯ ಅರಿವು ಇಲ್ಲಿ ಆಗುವುದು.

ಗಾಲಾದವರೆಗೆ ನೋಡಿದ ಪ್ರಕೃತಿ, ನಮ್ಮುಳಿನಲ್ಲೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದವಳು, ಮಾಲ್ವಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೇ ನುಂಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಬೃಹನ್ನತೆ, ಅಗಾಢತೆಯ ಸುಳಿವ್ವಾ ಸಿಕ್ಕು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಗೆಗಿರುವ ಗೌರವದ ಜೋತೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಭಯವೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಕಾರಣವು ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ. ದೃಷ್ಟಿಕ ಶ್ರಮ, ಮಾನಸಿಕ ಉಲ್ಲಾಸ, ಚೌದ್ರಿಕ ಉತ್ತೇಜನಗಳ ಜೋತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗಂಭೀರತೆಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ಮಂಗಳಮಯ ಪರಾವಿದು. ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಹಾದಿಯದು. ಮಾಲ್ವಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗಿನ ನಮ್ಮೆ ಸ್ಥಿತಿ ನವಜಾತ ಶಿಶುವಿನಂತೆ. ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಘಟ್ಟು ಪಡೆದಂತಿತ್ತು.

೧೧೨೦ ಅಡಿಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲ್ವಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೇ ಬೂಟು ಬಿಟ್ಟಿ, ನಮ್ಮೆ ಜೋತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೆಡಿಕಲ್ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿದೆ. ಎರಡೂ ಹೆಬ್ಬರಳುಗಳ

ಒಳಬದಿಗೆ ಒಂದಿಂಚು ಉದ್ದ್ವಾದ ಕಡಲೆಕಾಳು ಗಾತ್ರದ ದೊಷ್ಟಳೆಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಷ್ಟು. ಅವನ್ನು ಮೋಡಿದ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ತಿಪಿಷಾಯಂವಾಗಿ ಸಲಹೆಕೊಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ‘ಇವನ್ನು ನಿನ್ನೀಯ ತೋರಿಸಿ ಮುಲಾಮು ದಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇಂದಿನ ನಡಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅಲ್ಲವೇ? ದೇಹಕ್ಕೇನೇ ತೊಂದರೆ ಬಂದರೂ ಕಡೆಗಳಿಸದಿರಿ. ದೇಶಲು ಹಿಂಜರಿಯದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಸ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೆ ನಾವೂ ಕಷ್ಟ ಬಿಡ್ಡ ನಿಮ್ಮೊಡ್ಡನೆ ಸಡೆದಿಯವುದು.’ ಎಂದರು. ದೊಷ್ಟಳೆಗಳನ್ನೊಡು, ಮೇಲಿನ ಚರ್ಮದ ಕೆತ್ತುಹಾಕಿ ಮುಲಾಮನ್ನು ಮತ್ತಿ ಬ್ಯಾಂಡೇಜು ಸುತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನೆಮ್ಮಿದಿ.

ಇಂಥಿನ ಹಿತವಾದ ಕಾವಿನಲ್ಲಿ ಶಿಬಿರದ ಹಿತ್ತಲಿನ ಪಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಳೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೋಡುತ್ತ ಕಾಲುಚಾಚಿ ಕುಳಿತವಳು ನೆಮ್ಮಾದಿಯ ನಾಪೆಯನ್ನೇರಿ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೇಲಿದೆ. ಹಗಲುಗನ್ನಿನ ಕುದುರೆಯೇರಿ ನೆಮ್ಮಾಳದ ಪ್ರಷಾತಮನ್ನೇರಿದೆ. ಇಂದ್ರಾಣಿ-ಶಿಂಜೇ ದೇವಿಯಂತೆ ನನ್ನೆಂದುರಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಆ ಕ್ಷಣಾಗಳು ಅಲ್ಲಾರ್ಥಿಕ.

ಮಾಲ್ಯಾ ಶಿಬಿರದ ಹಿತ್ತಲ ಇಂ-೨೦ ಅಡಿ ಅಗಲದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೇಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಶಲ್ಹಾಗಡ್ಯಯ ಕ್ಷೇತ್ರೋಟ. ಆದರೆ ಅಂಚಿಗೆ ಇಂ-೯೦ ಅಡಿ ಅಳಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ಕುಳಿತದ ದರಿವು. ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿಯಂತೆ ಸದಿಯ ಪಕ್ಷಾದ, ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ರಭಸದ ಕಂಪನ ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾಗಿತ್ತು.

ನೇನು ಕಂತುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಸಂಜೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಂಬಳಿ ಯಾಸಿ ಕುಳಿತ್ತೇನು. ಇಂದು ಸಂಜೆ, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತವಾಫಾಟ್‌ನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮೊಡನಿದ್ದ ಪೋಟಿರ್‌ ಪೋನಿವಾಲಾಗಳೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಮೊದಲೆರೆಡು ಘಣಿಗೆ ನಾಚಿದರೂ ಪಾಲ್ಕಾಳ್ಜ್‌ವ ಉತ್ಸಾಹ ಹತ್ತಿಕ್ಕಳಾರದೆ ತಮ್ಮ ಧಾರುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮೇರೆದರು. ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳು, ಗಜಲ್, ಭಜನ ಧಾರುಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು. ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಪ್ರವರ್ತದ ಗಂಧವರಿಪರು. ಅವರ ಗಾನಣ್ಣ ದೃತಿಯಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನು ಕಾಳೀ ನದಿ. ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಮಹಿಮೆ. ಇಂದಿನದು ದಿವ್ಯಗಾನವಾಗಿತ್ತು.

ಹೀಂದಿನ ದಿನಗಳಂತೆ ಇಂದೂ ಯಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶಿಬಿರವಿಂದ ದೊರಟರೂ ಅಧಂಗಂಟೆಯೊಳಗೇ ಯಥಾರ್ಥಕ್ಕಿ ಯಥಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಾವು ಬಿಡಿಬಡಿಯಾಗಿದ್ದಿಸ್ತು. ಇವತ್ತು ನಾನು ಮತ್ತು ನಿಮಿಳಾರೆಂದಿಗೆ ಮುಂಬಿಯೆಯ ಮಂದಾಕಿನಿ ಮೇಘಾನಿಯೂ ಸಡೆದಿದ್ದರು. ಸಂಗಡ ಕುದುರೆ ಹಿಡಿದ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್. ದಿವಾನಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಗಣೇಶ. ಗುಂಪು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿತ್ತು. ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಪರಾಪುತ್ರ ಸಡೆದಿದ್ದಿಸ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಪರಾತಾ ಉಪಾರದ ಬಿಂದಿಯಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ವೇಗದಲ್ಲೇ ನಾನೂ ಸಡೆದಿದೆ.

‘ಇದೀಗ ನೀನು ಕುಮಾರೆನಲ್ಲಿ ಸಡೆಯಬಲ್ಲಿಯೆಂದಾಯಿತು.’ ಎಂಬ ಭವಾನಿಯ ಏಡಚು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ದೇಶಿಕ ಬಗಟೆನಂತಿತ್ತು. “ಒಂದು. ಈಗ ನಿನ್ನ ನಡಿಗೆ ಬಯಳ ಸುಧಾರಿಸಿದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಬುಸುಗುಡುವ ಸದ್ದು ಬಯು ಜೊರಿತ್ತು. ಮಾತ್ರಲ್ಲಿ ಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಪಾಂಗುಯಿಂದ ಗಾಲಾಪರೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಮಾತಾನಾಡಿಸಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ನೀನು ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಡಿಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮಾತ್ರ. ಯಾವುದಾದೂ ಒಂದು ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಇಂದು ನೀನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

ನಡೆದಿದ್ದೀರು. ನಿನ್ನ ಉಸಿರಾಟ ಬಂದು ಇತಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದಾಯಿತು. ಬೆಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯವಾಗ ಧಾರಂತ ಪಡದೆ ಬಂದೇ ಹೇಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಿಹೇಕು ಅದೇ ಬೆಷ್ಟೆ!” ಯಾಡಿನ ಗುರುಪು ಯಾದಿಯ ಗುರುವಾಗಿದ್ದು. “ಆದರೆ ಭವಾನೀ- ನನಗೆ ಮೂನ್ಯಾಯಿಂದ ಈ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೀರು ಶುಡಿಯ ಬಾರದೆನ್ನುತ್ತೀರು ಬೇರೆ.” ಎಂದು ದೇಶಿ ಅವನ ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಿನ ಬಾಟಲೀಯನ್ನೇ ಆಸೆಯಿಂದ ಸೋಡಿದೆ. ತಕ್ಷಣವೇ “ಮುಖ ಮಿಥಿ ಚೋಲೋ. ದೇ ಭಗವಾನ್! ಇವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿನೂ ಇಲ್ಲವೇ? ಬರೀ ಬಾಯಿಯವಳು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಪಾಘಾಟನೀಂದಲೂ ಹಗುರ ಮಂಜು ಬಿಟ್ಟರ ಬಿಸಿಲು ಜೂತೆಯಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಮಳೆ ಅಫವಾ ಮಂಜು ದಿನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಾ ಸುರಿದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಜನರನ್ನು ನಾವು ಎಳ್ಳಿದೊಯ್ದಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾದಿ ಒಣಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಜಾರಿಕೆ ಎಂಧ ಖಿತರೊಂದು ಎಂದು ಗೂತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ಮಳೆ ಮರುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಇದೇ ಬಿಸಿಲಿಗಾಗಿ ಜಪಿಸುವೆ.” ಎಂದ. ಯಾದಿಯ ಗುರುವೇ ಇತಿಯ ಗುರುವೂ! ಅಂತೂ ಎಲ್ಲ ನೆಟ್ಟಿಗಿದ್ದರೂ ಲಿಂಗನ್ನಾಯಿಲಾರದ ಅತ್ಯಾಂತಿಯ ಜೀವಕ್ಕೆ ಬೊಟೆಪಟೆನುತ್ತಿತ್ತು ಅವನ ಮಾತು. ಹಗಲಿರುಳು ಬಂಡಕಿಗಾಗಿ ದೊರಾಟ ನಡೆಸುವ ಭೋಟಿಯಾಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾಳ್ಳು ತ್ಯಾಂತಿಯ ಕೊಂಡ ಭಾಗವಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಸುಧಾರಿಸಿಯೇನೆನಿಸಿತು. “ನಿನ್ನ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟಿದೆ ಸರಿ ನಿನ್ನ ಸಂಚಯ ಕೂಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ನಿಮ್ಮಪರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರ. ನೀನೂ ದಾಡಬಹುದಿತ್ತು.” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ “ಬೆಳಗನಿಂದಲೂ ಸ್ವಸ್ಥವಿರಲಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನ ಬಂದಿತ್ತು. ಬಂದವನೇ ಯಾರೋ ಕೊಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರ ನುಂಗಿ ಮಲಗಿ ಬಿಟ್ಟೆ.” ಎಂದ. ಇದು ಸದನೆಯ ಪರಮಾಪಥಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಡೆದೇ ಶೀರಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಜ್ಞಾನದ ಮೈಗೆ ಬೆಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಬೆಳ್ಳನೆ ಉಡುಪಿನ ಕೂರತೆ, ಮಲಗಲು ಸ್ಥಾಭಾವ. ಎಲ್ಲಪನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಕುದುರೆಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದು. ಇಂಥವನ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಗೊಣಗಾಟದ ನಡವಳಿಕೆ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿನಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹರೆಯದ ಮಡಗರು ಅದೆಷ್ಟು ಮಂದಿ ದುಡಿಮೆಗೆ ನಿಂತವರು? ಇವರ ಸೋವೈ ನೆಲಿವಿಗೆ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗ ಪಾಂಡರೂ ಬೆಲೆಯಿದೆಯೇ? ‘ಇಂದಾದರೂ ಬಾ. ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ದ್ವಾ ಧಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ತಷ್ಟಿಸಬೇಡ.’ ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದೆ. ಪೆಚ್ಚನಿಗೆ ನಮ್ಮ ತಲೆಯಾಡಿಸಿದೆನ್ನಷ್ಟೆ. ಇದು ಬರಿಯ ಜ್ಞಾನದ ತಾಪವಲ್ಲ. ಒಳ ತಾಪ ಬೇರೇನೋ ಇರಬೇಕನಿಸಿತು. ಕೆದಕಿ ಕೇಳಲು ನಾನಾರು? ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲ? ಭವಾನಿಗೇನಿಸಿತ್ತೋ ಅಫವಾ ಬೇಗನೇ ಬುಧಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಿ ಮಲಗಲೆಂದೋ ನಿಮಂತಾದೇವಿ ಕುದುರೆಯೇರಿದ ಕೂಡಲೇ ಬೇಗ ಹೆಜ್ಜೆ ಯಾಕೆ ಮುಂದೆ ಯೋದ. ಮಾಲ್ಯಾಯಿಂದ ೧೦ ಕ್ರಿ.ಮೇ.ನ ಪರುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಜಂ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬುಧಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಲು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ದಾರಿಯಿತ್ತು. ಕಾರಣದ ಮಾರ್ಗ ನಿನ್ನಯದರಷ್ಟೇ ರಮ್ಮ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಕಾರಣ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೂದಲ ದಿನವೇ ಈ ತರದದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರಾದರೂ ಬಿಷ್ಟು ಕಾಲು ಮುರಿದು ದಿಲ್ಲಿಗೇ ವಾಪಾಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರಾದರೂ ಕಾಲುಕುಕಿ ಕುಂಟುವರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದಿಗಾಗಲೇ ಐದು ದಿನಗಳ ಸಣಿಗೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತರದಲ್ಲಿನ ಮೊಸವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಪಳಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಾರಿಕ- ದಸಿವನ್ನು ಚತ್ತಿಕ್ಕುಪುಡು, ಭಾರವಾದ ಮಾಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಕುಡೊಂಕು ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿಯು

ಬಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಜಿಗಿದು ದಾಟುವುದು, ಅದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಂಗಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಷ್ಟು
ಉಂಟ, ಉರಿ ಪನೇ ಇದ್ದರೂ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾವು
ಪಳಗಿದ್ದೇವು. ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರ-ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಕೊಂಚೆ ಕೊಂಚೆ ಪಳಗಿದ್ದಂತಿತ್ತು.
ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪಳಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳ
ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ಆರಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ನೋಡಿದ ಕಾಳೀ ನದಿಯ ರಭಸಕ್ಕೆ ನಾವು ಅಜ್ಞರಿ
ಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇಂದಿನ ಆವಳ ಪ್ರವಾದ ಕಂಡು ದಿಜ್ಜೂಡ್ರಾಗಿದ್ದೇವು. ಧುಮಿಕ್ಕಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವಾಗ
ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಬಂಡೆಯನ್ನು ವಿವಧಾಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರೆಹೊರೆದು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇದರ
ಪರಿ! ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೆಬ್ಬಿಂಡೆಗಳನ್ನೇ ಚೆಚ್ಚಿ ಹೊಡೆಹೊಡೆದು ಸುರಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಗುವ
ಶಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿತ್ತೇತ. ಕಾಳೀ ನದಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಹಿಮಾಲಯದ ಪರಣತ ಪ್ರದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಸಣ್ಣ
ಚೊಷ್ಣನಾದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹವೂ ಒಮ್ಮೆಶಕ್ತಿಯತವಾದುದು. ನಿಜಪಂದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಇಂದಿನ
ರೂಪರೇಷಯ ರೂಪಾರಿಗಳು ನದಿಗಳೇ. ಹಿಮಾಲಯವು ಭೂ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ,
ಅಲ್ಲಾಗಲೇ ಹರಿಯತ್ತಿದ್ದ ನದಿಗಳು ಈ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು- ಅದರೊಳಗಿನ ಗಡಸು ಶಿಲೆಯನ್ನೂ-
ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದಿವೆ. ಚೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಶಿಶಿರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿರುವ
ಹಿಮರಾಶಿ ಕರಗಿ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದರೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯ ಹೇರಳ
ನೀರು ಭಾರತದ ಕಡೆಗೆ ದ್ವೀಪಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತದೆ. ಚೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿನ
ನದಿಯ ನೀರಿನ ೬೦ ಪಟ್ಟು ನೀರು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ
ಭಾರೀ ಮೂರ್ತಿದ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ಕೆಳಗುರುಳಿ ಬರುವ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣಾ ಸೇರಿ ಹೊಡತಿಯಂತಾದ
ನದಿಯು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿ ಕೆಡವುತ್ತದೆ. ಕಂಡಕಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ
ಧವಳಗಿರಿ ಮತ್ತು ಅನ್ವಪೂಣಿ ಪರಣತಗಳ ಶಿಶಿರಗಳು ಏ ಸಾವರಿ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರಕ್ಕೇರಿದ್ದರೂ
ನಡುವಿನ ಅಂತರ ಕೇವಲ ಏ ಮೈಲಿಗಳು. ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಹರಿಯುವ ಕಾಲೀಗಂಡಕಿ ನದಿ
ಭೂಮಟ್ಟದಿಂದ ೪೦೦೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿಶಿರ ಮತ್ತು ಕಣೆವೆಗಳ
ಅಂತರ-೨೨೦೦೦ ಅಡಿಗಳು! ಇಂತಹ ಕಡಿದಾದ ನದಿ ಕಣೆವೆಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿವೆ.
ಹಿಮಾಲಯದ ವಿಶೇಷತೆಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ಅವುಗಳ ಭವ್ಯಾರ್ಥ ನಿಲುವು, ನೀರಿನ ರಮಣೀಯ
ಹರಿವು ಅನ್ಯಾದೃಶ. ಪ್ರಪಂಚದ ಚೇರಾವ ಪರಣತ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗಳು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ಕಣೆವೆಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲೆಲ್ಲಾ ಹಸಿರು ಸೂಸುವ ಎತ್ತರೆತ್ತರುದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೆರಿಗಿನಲ್ಲಿ ಕಂಟಿನ ಸುಳಿಗಳಿಯಲ್ಲಿ
ಬೆಳಗಿಸು-ಎಳೆ ಬಿಸಿಲಿನ್ನಾಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತು ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ
ಸಾರ್ಥಕವಿತ್ತು. ಹಾದಿ ಸೆವೆದಂತೆ ಗಗನ ಚುಂಬಿ ಶಿಶಿರಗಳ ಮೇಲುದುರಿ ನಿಂತ ಹಿಮರಾಶಿ, ಗಾಳಿ
ಚೀಸಿ ಚೋಳಾಗಿ ಗೋಡೆಯಂತೆ ನಿಂತ ಪರಣತಗಳ ಶಿಲಾಭಾಗಗಳು, ಸೂರಾರು
ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಿಂದ ಧುಮುಕುವ ಜಲಪಾತ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಂದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿ ಮತ್ತು
ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವ ಮಂಜಿನ ತೆರೆಗಳು. ನಿಸೆಗಂಡ ನೋಟವನ್ನು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ
ಬದಲಿಗೆ ನಾವೇ ಆದರಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋದ ಅನಿವಾಚನೀಯ ಭಾವ-ಅನುಭಾವ! ಸಾಲದೆಂದು
ದೂರದಲ್ಲಿಲ್ಲೋ ಕಣಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರಿಗಳ ಕಿರುಗಂಟಿಗಳ ನಾದಮೊಂದಿಗೆ ಕೇಳಿದಂತಿದ್ದು

ಕೊಳಲಿನ ದನಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳನ್ನೇ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಕೊಂಡಂತೆ ವಿಚಿತ್ರ ಸುಖಿದ ನೋವು ಬೇರೊಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದಿದ್ದಷ್ಟು. ೯೦ತಪ್ಪ ಬೃಹತ್ ಸಾವರಗಳೂ ಕೂಡ ಗಾಳಿ, ನೀರು, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಜಂಗಮ ವಸ್ತುಗಳ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯೆಷ್ಟು? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮಹಾ ಕಾಲನ ಕೈವಾಡವೇ!

ಒಂದೆರಡು ಹೆಚ್ಚೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಗಣೇಶ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಂತ. ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಡೆದವರು ಅವನಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೂಡದೆ ಹೋಡಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ‘ಪನಾಯಿತು ಪಕ ಹೆಡರಿರುವೇ?’ ಎನ್ನತ್ತು ಹಿಡಿಯಲು ತನ್ನ ಕೈ ಬಾಚಿದ. ‘ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು ಮದರಾಸೀ ಅಮ್ಮಾ ಜೊತೆ (ನಿಮಂತಾದೇವಿ) ಭವಾನೀ ನಿಂತಿದ್ದಾನೇ.’ ನಿಂತವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಇವಳೂ ಹೆಡರಿದ್ದಾಳೆ ನೋಡು ಎಂದು ನೆಕ್ಕ. “ಹೆಡರಿದೆಯಾ? ಬೆಟ್ಟ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಂಗತ್ತಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ನೂತ್ತು ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟ ಶಂಕರ ಭಗವಾನನೇ ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳೆಂದುಕೊ. ಆಗ ಅವನ ಉಡಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತೀರುತ್ತಿದ್ದಾನೇ? ಭೋಲೆನಾಥನ ಮೇಲೆ ಭಾರತಾಕಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾತ್ರಿಯಂತೆ ನಡೆ..” ರೀತಿಯ ಗುರುವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಗುರುವೂ ಆದನೇ! ವಾಹ್ಯ ರೇ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್. ಯಾರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನೂ ಅಥವಾ ಅವನಿಂದ ಅನುಭವದ ಮಾತುಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಬ್ಬಿಬ್ಬ ಮಾಡಿತ್ತು. ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚೆ ಡಾಕಿದೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆಯೇ ನಡೆಯತೋಡಗಿದ ನಿಮಂತಾದೇವಿ “ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಲು ನೀವು ಜೊತೆಗಿಡ್ಡರೇ ವಾಸಿ. ಈ ಜಾಗವೇ ವಿಚಿತ್ರ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಸೂಕ್ಷೇಂದ್ರಿಯ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೂಡುಗನೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೇ.” ಎಂದರು. ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮೋದಲ ಸಲ ಬಂದವರೆಲ್ಲಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವವಾಗುವುದಂತೂ ನಿಜ. ಅದನ್ನರಿತಿರುವ ಭವಾನಿಸಿಂಗ್ನ ಯಾತ್ರಿಯಾಗುವ ಸಲೆದೆಯನ್ನು ತಜುಡಮೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವನ ಜ್ಞಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ನಡೆದಂತೆ ಇಬ್ಬರ ಮೈ ಮನಸ್ಸು ಡಗುರವಾಯಿತು. ಅವನ ಸಲದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಾವತರಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮನನ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ ಸವಲತ್ತು ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮು ಇರುವ ಪರಂತಾರ್ಯಾಸಗಳಿಗೇ ಹಿಮಾಲಯ ದುಭೇದ್ಯಪ್ರವೇಶವಾಗ ಸಾವಿರಾರು ಪರಂತಗಳ ಹಿಂದಿನ ಭಾರತೀಯನಿಗೆ, ಅದೂ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡು ನಿಂತ ಬಯಲಿನಿಂದ ಬರುವ ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಉನ್ನತ ಪರಂತಗಳ ಚಳಿ-ಹಿಮದ ನಾಡು ದುರುಪುವಾಗಿದ್ದ ಬೇರೊಂದು ಲೋಕವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಆಗಿ ತೋರಲು ಸಾಕು. ಜೀವನುಧಾಯಿ ದೇವರೂಪಾರ್ಮಿಯಿಂದು ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಆವರು ಗುರುತಿಸಿದುದು ಸ್ವರೂಪ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯ ಜಲಧಾನದಿಂದ ಸಿಗುವುದು ಕ್ಷಣಿಕ ಜೀವದಾನ. ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿರುಸಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಪರಿದು ಬರುವ ಜೀವ ನದಿಗಳೇ ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತೀಯರ ಜೀವಾಳ. ಅಸ್ತಿಕ ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯವು ಶಿವನಾಗಿ, ಉಬ್ಬಿನಿಂತ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಬೆಟ್ಟಸಾಲು ಅವನ ನೋಸಲಾಗಿ, ದಕ್ಷಣಕ್ಷಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಅವನ ಕೇಶವೇನಿಸುವುದು ಸದಜ. ಸನ್ವಾತನ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಕೂಡಲು ಶುಭದ, ಘಲಪತ್ರತೆಯ, ಜೀವನದ, ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯ

ಸಂಕೇತ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲಿಗೇರಿರುವ ಹೀಮಾಲಯನ-ಶಿವನ ಕೇವ ವೈಖಿಪದಲ್ಲಿನ್ನಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಕ್ರಿಯೆರಬೇಕು! ಪ್ರೋಮೇಹಕೇರ ಸಲ್ಲಬೇ ಶಿವ? ಈ ಕೇವಪಾತದಲ್ಲಿ ಜೀವನದಿಗೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಚಿಡಿದಿಟ್ಟ ಗಂಗಾಧರನಲ್ಲಬೇ ಅವನು. ಸನ್ನ ರಾಶಿಯ ಕೇವವನ್ನಿಂದ ಹೀಮಾಲಯ, ಅವನ ಶಿರದಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಲಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವಂತ ನದಿ ಕಾಳೀ ಇಬ್ಬರೂ ನಮೋಽದನೆ ಸಂಘಾದಕ್ಕಿಳಿದು ಪುರಾಣ ಕಥೆ-ಗಂಗಾಪತರಾದ ಮರುಖ್ಯಾತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಪ್ರಾಣದ ಕೊನೆಗೆ ಸನ್ನ ರಾಶಿರದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋಪ್ರತ್ಯಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನೇನು ಬದಲಾಣಿ ತರುವರೂ ಈ ಉಮಾಲಯ ಮತ್ತಿಷ್ಠಿತ ಬದಲಾಣಿ ಕಾಳೀ!

ಕೆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬುಧಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಲು ಕಾಳೀಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅಂಂ ಆಡಿಗಳೆತ್ತರ ಗುಡ್ಡವನ್ನೇರಬೇಕಿತ್ತು. ಕಾಲಲ್ಲಿ ತ್ವಾಣಿಟ್ಟಿ. ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಪಸೆಯಿಲ್ಲ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಿಲ್ಲ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿರಿತ ಚಿಟ್ಟಿ ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಂತೂ ಉನ್ನೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ‘ ಧಾರ್ಮ ರಾಮ ನಿನು ಹೀಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇಳುತ್ತ ನಡೆದರೆ ಕ್ಯಾಲಾಸವನ್ನೆಂತು ಪರುವೆ? ನಡಿ ನಡಿ ಎಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ-ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ದೇಳು.’ ಗಣೇಶನ ಉತ್ತೇಜಕವಾಳಿ ಮೊಳಗಿತ್ತು. ಯದಿಸ್ಯೇದು ನಿಮಿಷ ಕಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಕದನ ಮಾಡಿ ಬುಧಿ ಶಿಬಿರದ ಹೊರಗಿನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ದೇಹವನ್ನೆಳಿದು ತಂದು ದಾಕಿದೆ. ಎದುರಿಗೆ ಶಿಬಿರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕ್ಯಾತೊಟಿದ ವಿವಿಧ ಘಾಗಳು ಗಾಳಿಗ ತೂಗಾಡಿ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಕುಳುತ್ತವೆಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದಿದ್ದಷ್ಟು. ಕಾಲು ಕುಂಟಿದರೂ ಕೃ ಘಾಗಳನ್ನು ತಡವಿತು. ಒಂದೊಂದೇ ಗಿಡವನ್ನು ಸವರುತ್ತಾ ಮೆಟ್ಟೆಲುಗಳನ್ನಿಳಿದು ಉಂಟಿದ ಮೇಜಾನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಜಗುಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ-ನನಗರಿವಲ್ಲದೇ. ಕ್ಯಾಗೆ ಬಂದ ರಸನಾ ಶರಬತ್ತಿನಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಗಂಟಲಿಗೆ ತುಸು ಆರಾಮ ಸಿಕ್ಕು ಉಸಿರು ಕೆಳಮುವಿವಾಯಿತು. ಯಾರೂ ಕ್ಯಾಗಿತ್ತ ತಟ್ಟೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಿಂದ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಮನುಷ್ಯಾದೆ. ಇಂದಿನ ಉಂಟಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ತಂಡದವರೊಂದಿಗೆ ಎರಡನೇ ತಂಡದವರೂ ಇದ್ದರು. ಕ್ಯಾಲಾಸ-ಮಾನಸ ಪ್ರಮಾಸ ಮುಗಿಸಿ ದೇಹಿಗೆ ಹೀಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಡಿದ ಪ್ರಮಾಸ ಯಾತ್ರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒಮ್ಮೆಬ್ಬರಂಗೂ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಎಲ್ಲ ತಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮಾಸ, ಯಾತ್ರಿ, ಭಾರಣಿಗರು ಇರುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮೂವರೂ ಇದ್ದು ಸನ್ನಿಹಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಣತೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಜಾಗ್ರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸ್ವಾಸುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿ.

ಎರಡನೇ ತಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗಿಗೆ ವಿದಾಯ ದೇಳಿ, ಮುಷ್ಣರ ಘೂಡಿದ್ದ ಕ್ಯಾಮರಾ ಚಿಟಿದು ಮುಂಬಯಿಯ ದಿನೇಶ ಮೆಡ್ತಾ ಅವರ ಬಳಿಸಾರಿದೆ. ಗಾಲೂ-ಮಾಲ್ವಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದ್ದೆಯಾದ ಮೇಲ್ವಿಚವನ್ನು ತೂರಿ ಕ್ಯಾಮರಾದ ಒಳಗಿಳಿದಿದ್ದ ತೇವದಿಂದಾಗಿ ಒಳಗಿನ ಫಿಲ್ಮೋಲು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಸೇರೆಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚಿತ್ರಗಳಾದರೂ ಉಳಿಯಲೆಂಬ ಆಸೆ. ದಿನೇಶ ಮೆಡ್ತಾ ಕಂಬಳಿಯೋಳಿಗೇ ರೋಲನ್ನು ಕ್ಯಾಮರಾದಿಂದ ತೆಗೆದು ಡಬ್ಬಿಯೋಳಿಗಿಟ್ಟರೂ ಚಿತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇಟ್ಟಿರುಗೂ ಅನುಮಾನ. (ಈ ರೋಲಿನ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಿಗದೇ ಮೋದಿದ್ದು ಇಂದಿದ್ದ ಸಂಗತಿ.) ಉಳಿದಿದ್ದುದರಡೇ ರೋಲಗಳು. ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾನಸಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದಷ್ಟು. ರಕ್ಷಣಾದಳದ ಶಾಶಿಯಂತೆ ನಾವು ಸೀಮಾಂತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದ ರೋಲನ್ನು ಗಡಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಬಯಸುಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾಗಾಗಿ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಮರಾಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಒಂದು

ರಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರೋಟೋ ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂಬ ಕಾತರ-ಕಾಟವಿಲ್ಲದೆ ನಿರಾಳವಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ನಡಯಬಹುದೆಂಬ ನೇಮ್ಮದಿ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಕ್ಯಾಮರಾಪನ್ನ ಮೂಟೆಯಲ್ಲಿ ತುರುಕೆ ಹೊಂಬಿಂದು ಕಣ್ಣೆನ ಕ್ಯಾಮರಾಪನ್ನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟೆ. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವೇ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಾಯಿ ಚಿತ್ರಗಜಾಗುವುದನಿಸಿತ್ತು.

ಬುದಿ ಹಳ್ಳಿಯ ದಿಣ್ಣೆಯನ್ನ ಬಳಸಿ ಬರುವ ಕಾಳೀ ನದಿ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಅಡಿಗಳ ಕೆಳಗೆ ಹರಿಯತ್ತಿತ್ತು. ನದಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಆಕಾಶಪನ್ನ ಸೀಳಿನಿಂತಿದ್ದ ಪವಣತಗಳು. ಕುರುಚಲು ಗಿಡಗಳು-ಹುಲ್ಲು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು, ಎತ್ತರದ ಮರಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದವು. ವಿಲೀಕ್ಷಣಾ ಪರಿಸರಪನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮುಛ್ಫೆಕೊಳ್ಳುವ ಮಂಜಿನ ಮೋಡಗಳು. ಸಂಜೀ ಪದುವರೆಗೆಲ್ಲಾ ಕತ್ತಲಾಪರಿಸಿ ಆರಂಭವಾದ ಮಳೆ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯತೋಡಿತ್ತು. ಸಂಜೀಯ ಗೊಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯ ಗೋಳಾಕಾರದ ಟೈಟಿನೊಳಗೇ ಸೇರಿದೆವು. ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಭೋಟೆಯಾಗಳಲ್ಲದೆ ಕು.ಮಂ.ವಿ. ನಿ.ದ ಕರ್ಮಾಚಾರಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ೫೦-೬೦ ಜನ ಸರಿದೊತ್ತಿ ಕುಳಿತ್ತೆವು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಯಾಡ ಹೊನಲು ಹರಿಯಿತ್ತು. ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಸರಿದು ಮಧ್ಯ ಜಾಗ ಮಾಡಿ ಕುಣೀಯವವರಿಗೆ ಅನುವ್ಯಾಸಾದಿದ ಮೇಲೆ ಯಾಡುವವರ ಹುಮ್ಮೆನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತ್ತು. ಹೆಂಟಿನ ಜೆಂಕೋಶೀನ ಮೇಲೆ ಎಡಬಿಡದೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಡಿ ಮಳೆ ಆಭಣಟಪನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿತ್ತು ಯಾಡುವವರ ಒಕ್ಕಾರಲು ರಾತ್ರಿ ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಲಗಲು ಎದ್ದು ಹೋದೆವು. ಸಂಜೀ ಹಿಡಿದ ಮಳೆ ಈಗ ಇನ್ನೂ ಬಿಲಗೊಂಡು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲಾ ಮಳೆ ಜಟಿಸಿ ಜಡಿದಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಯೆದುರಿನ ಚೌಕದಲ್ಲಿ, ರಸ್ತೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಕುಣಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳ ಸ್ಗರ್ಭ ಮತ್ತು ಮಳೆ ನೀರು ಸೇರಿ ಡಾರಿಯೆಲ್ಲಾ ಕೊಳ್ಳಿರಾಣಿಯಾಗಿರುವುದು ಖಂಡಿತ. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯಾದೂ ಜಾರಿ ಬಿಂದು ದಿನಪೂರ ಕೊಳ್ಳೆ ಮೆತ್ತಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾದೀತೆಂಬ ದಿಗಿಲು. ಕೊಣೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದವರು ಆಗಲೇ ದಿಗುತ್ತದಲ್ಲಿ ಇಣುಕಿದ್ದ ಆರೂಣಸ್ನೇಹರುಗೊಂಡೆವು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೂಗಳು ದಿನಕರನಿಗೆಂತೋ ಅಂತೇ ನಮಗೂ ಸುಪ್ರಭಾತ ಹೋರಿದೆವು. ಕುಂಬಕದಂತೆ ಬಳಿ ಸೆಳೆದೆವು. ಬೆಟ್ಟ ತಾವರೆಯ ಮೂಗೊಂಡು ನೀರ ದನಿಯ ಭಾರದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡಿದ ನೀರ ದನಿಯ ಸೂರ್ಯ ರಶ್ಮಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ಖಿನಿಯ ನೋಟದ ಭಾರಪನ್ನ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮನ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತ್ತು ಆ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೇ!

ಇರುಳೆಲ್ಲ ಸುರಿದ ಮಳೆ ತಡೆದು ನಿಂತವರು
ಬೆಳಗು ಮೂಗಿನಿಂದುದುರಿದಾ ಪನಿವಜ್ಪಕೆ
ಕುಸಿದು ಕುಳಿತ್ತೆವು ನಾವು
ಇಂದ್ರಧನು ಶತವರ್ಣ, ಎಚ್ಚರಿದ್ದವರು
ತಿಳಿನೀರು ಹಿಮದ ಬಿಳಿಬಣ್ಣವದ ನೋಡಿ
ತಿಳಿವಿರದಾದೆವು ನಾವು
ಸಾವಿರದ ಸೋಪಾನಗಳ ಪರುತಲೆ ಹೊಡವರು
ನಾಲ್ಕು ನಡೆ ಇಳಿತವರು ಇಳಿಯಲಾರದೆಯೇ

ಸೋತು ನಿಂದೆವು ನಾವು
 ಸಭ್ಯತೆಯ ದಿರಸುಗಳ ಧರಿಸಿ ನಿಂತವರು
 ಕಂಬಳಿಯ ಹೊದ್ದುವನ ಸರಳ ಸಹಜತೆಗೆ
 ಬೆತ್ತಲಾಡೆವು ನಾವು
 ಹರಿ ಭಡನೆ ಮಾಡುತ್ತೆ ಬೀಗಿ ನಡೆದವರು
 ಮಲೆಯ ಇನಿ ಹಾಡದನಿ ಕೆವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೆ
 ಮೂಕರಾಡೆವು ನಾವು.

ಎದುರಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಅನಿಷ್ಟ ಅನಿವಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರೊಗ ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಸಂತಸವನ್ನು ಭರಿಸಲಾರೆವು. ಕಣ್ಣಾಪ್ತ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೇರ ನೋಡುತ್ತ ನಿವಿಕ್ಕೇಷದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರೆಂದು ಬರುವ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಅಡ್ಡ ತಿರುವು ಹೊಸದೊಂದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ತೆರೆದು ತೊರಿಸುವುದು. ಆಗ ದಿಜಾಂತರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇವು. ನಾವು ನಡೆದಿದ್ದ ದಾರಿಯ ವೈಶಾಲ್ಯಹೀನತೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣವೇವು. ಕ್ಯಾಲಾಸಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆ ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವನ್ನು ತರುವ ಇಂತಹ ತಿರುವಿನ ಸಂಗತಿಯೇ ಆದೀತು. ಬುಧಿ ಶಿಬಿರ ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಯ ಬೀದಿಗಳಿಂದವರ್ಲಾದೂ ಮೂಗು ಮುಖ್ಯಿ ಬೇಗ ಹೆಚ್ಚೆ ಹಾಕಿದೆವು. ಕುದುರೆಯದರೊಂದಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಂದ್ದು ಸೇರಿರಬೇಕು. ದುಗಂಧ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿತ್ತು. ಮಾರು ಮಾರು ದೂರ ಸರಿದನಂತರವೇ ನಿರಾಳವಾಗಿ ಉಸಿರು ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು. ಕಲ್ಲು ಒಪ್ಪಡಿ ಹೂತಿದ್ದ ದಾರಿ, ಎದುರನಿಂದ ಬೀಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ನಿಮುಳ ಗಳಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲು. ಕಾಳೀ ನದಿ ಹೊದ್ದಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಮಂಜಿನ ಮೃದು ದುಕೂಲವನ್ನು ಶಾಖಿ ಹೊಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ತುಂಟ ಬಾಲ ರವಿ. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿದ್ದ ನಾವು ಕೆಳಗೆ ಕಣೆವೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಂಡು ಮೋಡವಾಗಿ ಎರುತ್ತ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೇ ಬರುತ್ತಿರವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆವು.

ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕುವರೆ ಕೆ.ಮೀ.ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೦೦೦ ಅಡಿಗಳಿಂತೆಗೆ ಏರಿ ಭಿಯಾಲೇಬ್ ಪಾಸ್ ತಲುಪಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ಮಾರು ಕೆ.ಮೀ.ನ ಇಳಿತ. ಉಳಿದೆ ಗಂ ಕೆ.ಮೀ ಸಮ ತಟ್ಟಿನ ದಾರಿ ಇದು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾದದ್ದು ಎನ್ನಬುದು ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಮತ. ನಡೆದು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ತೀಮಾನವೆಂದು ನನ್ನ ನಿಧಾರ. ಕಾರಣ, ಕಳಿದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಕೆ.ಮೀ.ಗೂ ನನ್ನ ಕೆ.ಮೀ.ಗೂ ಅಳತೆಗೊಲಿನ ಕೆ.ಮೀ.ಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧ ಇರಲಿಲ್ಲವನಿಸಿತು. ‘ನಿನ್ನ ಕೆ.ಮೀ ಲೆಕ್ಕ ಹೇಳಬೇಡ ಎಷ್ಟು ನಿಮಿಷದ ನಡಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳು ತಿಳಿದೀತು.’ ಎಂದಾಗ ಜೋರಾಗಿ ನಕ್ಕು ‘ನಿನ್ನ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲ-ಗಂಟೆ ದಿನಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಹೇಳಬೇಕು. ನೀನೆಷ್ಟು ಸಲ ಕೇಳಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ ದೂರ. ಸುಮನ್ನೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಾ ಇರು. ಕ್ಯಾಂಪ್ ತಾನೇ ಬರುತ್ತುದೆ.’ ಎಂದಿದ್ದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಲವೂ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೂರವೆಂದು ಹೇಳಬಾರದೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿದ್ದೆ.

ಮೊದಲೊದಲು ಎಲ್ಲ ಬೆಟ್ಟಗಳೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದುದು ನಾಲ್ಕುದಿನದ ಡಾರಣಾದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವವ್ಯಾಗಿದ್ದೆ. ಗಳಿ ಮಳಿಗೆ ತೆರೆದು ನಿಂತ

ಭಾಗದ ಲಕ್ಷ್ಣ, ಮರೆಗೆ ನಿಂತ ಮೇಲೈಯ ಲಕ್ಷ್ಣ, ಪರವರ್ತಾಗ್ರಹ ವಿವಿಧ ನಮೂನೆಗಳು, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿನ ತೊರೆಗಳ ಕೊರೆತದ ಜಾಡು ಹಾಗೂ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕೊಡುವಿಕೆಯ ಜಾಡಿನ ಪ್ಯಾತ್ಯಾಸ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾಡುಗಳ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸ. ಹೀಗೇ.. ಕೇಳಿದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸುವ ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಸ್ಥಳೀಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹುಮ್ಮಿನ ಉಪಾರ್ಕರವಿದು. ಚೆಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ತಾಯಿಯವರು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಕಲಿಸಿದ ಫಲವಿದು.

ಕೆಳಗಿನ ಕಣವೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಜಿನ ಹೊಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳಕ್ಕೆತ್ತರದಲ್ಲಿ ಥಿಯಾಲೇಶ್‌ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆದಿದ್ದ ನೇಸರ ಕರಣಗಳು ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದವು. “ಥಿಯಾಲೇಶ್ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾದ ಜಾಗ. ನೀನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕುದುರೆಯಿಂದಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಬಿಸಿಲಿರುವಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇರಬಹುದು.” ಎಂದು ದಿವಾನಸಿಂಗ್ ಅವಸರಿಸಿದ. ತುದಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮೂವತ್ತು ಅಡಿ ಡೂರದಿಂದಲೇ ಬಂಡೆಗಳ ಸಂದಿನಿಂದ ಕಾಣಿದ ಬಾಯಿಂದು ಬಿಸಿಲ ಬೆಳಕನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೀರಿಕೊಂಡಂತಾಗಿ ಎರಡೇ ಕ್ಷಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಜು ಮುಸುಕಿತ್ತು. ಖದಡಿ ಆಚೆಗೇನಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣಿದಂತಹ ದಟ್ಟ ಮಂಜು. “ಇಲ್ಲೇ ಕೂರೋಣ. ಮೋಡ ಸರಿದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಯೋಣ.” ಎನ್ನುವ ನನ್ನ ಸಲಹೆಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ, “ಇಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಮಂಜು ಬಿಸಿಲು, ಚೆಳಿ ಯಾವುದೂ ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಯುವೆನೆಂಬುದು ಹೆಡ್ಡತನ. ಬಿಸಿಲಿನ ಬದಲಿಗೆ ಮಳೆ ಶುರುವಾದರೆನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ? ನಿನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಂತೆ ಯಾವುದು ಸಿಕ್ಕಿರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊ.” ಎಂದವನೇ ಚಹಾದಂಗಡಿಯಲ್ಲಾ ಕೂರಲು ಬಿಡದೆ ನಡೆಯಹಚ್ಚಿದ. ಅರೆಬೆಳಕಿನ ಬಿಳಿಯ ಸುರಂಗಮೊಳಗೆ ನಡೆದು ಹೋದಂತಿತ್ತು ಥಿಯಾಲೇಶ್ ಪಾಸ್. ಅಧ್ಯ ಕೆ.ಮೀ. ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೋಡಸರಿದು ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕು ಹರಡಿತು. ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೊಸಲೋಕವೊಂದು ಕಣ್ಣಿಂದುರಿಗಿತ್ತು. ಗುಡ್ಡಗಳ ಸಾಲು ಸಾಲು ಇಳಿದಿಳಿದು ಗಬಾಣಂಗ್ ಉಂಟಿನ ಮೃದಾನವಾಗಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಪೂರ್ವ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ನೇಪಾಳದ ಪರವತಗಳು ಹಿಮದ ಟೊಟ್ಟಿಧರಿಸಿ ನಿರತಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಎಡ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಥಿಯಾಲೇಶ್ ಪರವತ ಆಕಾಶವನ್ನು ತಡೆವಿತ್ತು. ನಾವು ನಡೆದಿದ್ದ ಧಾರಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದ ನವುರಾದ ಏರು-ಇಳಿಜಾರಿನ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನ ಹಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳರಳಿ ಬೆತ್ತಾರ ಬಿಡಿಸಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಕ್ಷೇಯಾರೆ ನೆಯ್ಯಿದ್ದ ಹಾಸು ಕಲೆಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳುಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಕ್ಕಿಬೆಕ್ಕಿ ರುರಿಗಳು ಬೆತ್ತುಕ್ಕೆ ಬೆಲನವಿತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಸಲ್ಲಾದೆನುವಷ್ಟು ದೇವೀಕವಾಗಿತ್ತು ಈ ಪ್ರಾಂತ.

ಥಿಯಾಲೇಶ್ ಓಟೆಯಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ನಡೆದಿದ್ದ ನಿಮ್ಮಲೂ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಹರಿಯನ್ನು ಹಾಡುವ ಮೂಲಕ ತಮಗಾದ ಆನಂದ ನನಗೂ ಹಂಚಿದ್ದರು. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಬಂದೊಂದು ವಣಾನೆಯೂ ಬಂದೊಂದು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಹರಿದಾಡಿ ವಿದ್ಯುತ್ತಾತರಂಗವನ್ನೆಚ್ಚಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಲಹರಿಯ ಪದಗಳ ಓಡ, ಲಾಲಿತ್ಯ ಇಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನೇ ಕುರಿತಂತೆನಿಸಿತು. ಕೆಳಗಳಿಂದ ಬಂದಂತೆ ಎದುರಿನ ಗಿಡ ಮರಗಳಿಲ್ಲದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ನಾವು ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದೇವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದವು. ಗಬಾಣಂಗ್ ಮೃದಾನವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆ.

ಗಬ್ಬಾಡಂಗ್ ಮೊದಲಿಗೆ ಭಾರತ-ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸದುವಿನ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಜರ್ಮನಿಯ ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಿತ್ತು. ಚೀನೀ ಯುದ್ಧದ ಸಂತರ ಗಡಿ ಮುಕ್ಕಿದಾಗ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಿಂಹಮೋಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಲ್ಯೋರಾ ಕಡೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಗಬ್ಬಾಡಂಗ್ ಯಳ್ಳಿಯಾಯಿತು. ಈಗ ೧೨-೧೩ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆದ ಭೂಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಈ ಹಳ್ಳಿಯೂ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಮಣ್ಣಿಸ್ತ್ರೀ ಹಾತುಕೊಂಡಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸೇತಾಡುವ ಹಳೇಕಾಲದ ಬೀಗಾಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈಗ ಇಲ್ಲಿರುಪ್ಪಾಡನ್ನು ಬಿಸ್ತಿ ಎನ್ನಬಿಡುಬಂಧ್ಯಾ. ಗಬ್ಬಾಡಂಗ್ ಒಂದಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತು ಸಾಡೆದ್ದಿಷ್ಟಪರಿಗೆ ಏಡಗಡೆಯ ಗುಡ್ಡೆ ಮೇಲೆ ಹುಡ್ಡಬ್ಬ ರುದ್ರ ಸಾಟಕರ್ಮ ಆಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿಗಳು ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ್ಯು. ಮೇಲಿನಿಂದ ಹಾರಿಬಂದ ಹೆಣ್ಣಿಂದ ಕುರಿಮರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಹಾರಿತು. ಅದರ ಹೆಡಿತ ಸರಿಯಿರಲ್ಲವ್ಯಾ ಅಥವಾ ಮರಿಯೇ ಭಾರವಾಯಿತೋ ಮರಿಯ ಥೂಪ್ಯಿಂದು ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ರಿಷ್ಪನ್ ಎರಗಿದ ಹಂಡ್ಪ್ ಮರಿಯ ಮೇಲೇ ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಲೂ ಸೋಡಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೂಗು ಹಾಕಿದ್ದೇ ತಡ ಕುರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಬೆಲ್ಲಾ ಪಿಲ್ಲಿ. ಹಂಡ್ಪ್ ಅಲ್ಲೇ ಆಗಲೇ ತನ್ನ ಉಂಟವನ್ನು ಹರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಸೌಂದರ್ಯ ಲಹರಿಯಿಂದ ಜಾರಿ ರುದ್ರ ಅಲೇಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದಂತಾಗಿ ಬೀವ ತಲ್ಲಿನೆಸಿ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಟದ ಹೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿದೆವು. ಗಬ್ಬಾಡಂಗ್‌ನಿಂದ ಮೂರು ಕೆ.ಮೀ ಸದೆದ ಬಳಿಕ ಮೂದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕುಮಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವೆನ್ನಬಿಡುಧಾದ ಮೈದಾನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಶಾಂತವಾಗಿ ಹರಿಯತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳೀ ಸದಿಯ ಆ ಕಡೆಗೆ ನೇಪಾಳದ ಮೈದಾನವೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರ್ಖಭಿಮುಖಿವಾಗಿ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಎಡಗಡೆಯ ಬೆಟ್ಟಪನ್ನು ಬಳಿಸಿ ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಬೇಸ್ ಮಾಡಿ ಉತ್ತರದ ಕಡೆ ಶಿರುಗಿದೆವು. ಅಥ ಕೆ.ಮೀ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಕಿವಿಗಡಬಿಕ್ಕುವ ದೊಡ್ಡ ಸಿಡಿತದ ಸದ್ಗ್ಯಾ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಿದ್ದನಿಸಿತು. ಗಾಳಿಯ ಒತ್ತೆದ್ದದ ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಯಿಂದು ನಮ್ಮೆನ್ನು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಕುದುರೆ ಹಿಮ್ಮಟಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ನಿಂತಿದ್ದು ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಬಂತೆ ಸದೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನಡೆದಿದ್ದ ದಿವಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೊದಲೇ ಅವನ ವಿವರಣೆ ಸಿದ್ಧಾ.. “ಕಾಲು ದಾರಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಡೈನಾಮ್ಯಾಟ್ ಹಾಕಿರಬೇಕು-ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಮುನ್ನಿಬಂಧನೆ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿನೀಗ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿಯಬೇಕಿಲ್ಲ.” ಎಂದೂ ಸೇರಿಸಿದ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಓದಿದವನಂತೆ.

ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಡೆಯತ್ತಿದ್ದರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳು. ಒಂದು, ಕುದುರೆಯ ಬಗೆ ಮೊದಲಿನ ಭಯದ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಕಂಪದ ಭಾವನೆ. ಎರಡು, ನನ್ನ ನಡಿಗೆಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅತಿ ಹಿಂದೆ ಬಿಂಬಿಗ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಯೇರಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೂರು, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದುದು ತುತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಚೈಪ್ಪಿಕ ಶ್ರಮಕ್ಕಾಜಿಯಲ್ಲ. ದೇಹಶ್ರಮದಿಂದ ನಮ್ಮ ಉಸಿರಾಟ ದೀರ್ಘವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ಕ್ಯಾಲಾಸದ ಪರಿಕ್ರಮಾಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದಿತ್ತು. ಎತ್ತರದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬೇಗ ಪಳಗಬಹುದಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು, ಈ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಹಿಂದಷ್ಟೆ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ನಾನು ಕೂರುತ್ತಿದ್ದ ಭಂಗಿಯೇ ಸರಿಯಲ್ಲದೆ ಪರಿದ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ

ಸೊಂಟ ಕಾಲುಗಳು ಸೋಯತೊಡಗಿ ಇಂದು ನಡೆಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವತ್ತೆಮೈಂದ್ರಿಯಾಸಿ. ಕುದುರೆ ಸಾರಿ ಕಲೆತನಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗಂಟೆ ಮೌತು ಮೂರು ಕೆ.ಮೀ. ಸಷ್ಟು ಧಾರಿ ರೈಮಿಸಿದ್ದು. ಸೆಟಗೋಳ್ಳಿದ್ದೇ ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಲಿನ ನಿಸಗಣವಷ್ಟು ಆತಂಕಪಿಲ್ಲದ ಸೊಡುತ್ತಾ ದೋಗುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು.

ಖದಾರು ತಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನೇರಿ ಇಂದ ಮೇಲೆ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ ಮೃದಾನದಂಬಿಗೆ ಗುಂಜೆ ಶಿಬಿರದ ಘ್ರೇಬಿರ್ಗಾಣಾಂತ್ರೇಯ ಚೂದಿಕೆ ಗಾಜನಂತೆ ಫಣಗುಟ್ಟಿತ್ತು. ‘ಅಕೋ! ನಾಲ್ಕೆಂದು ಕೆ.ಮೀ. ಆಷ್ಟೆ. ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿರುತ್ತೀರು’ ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಉದ್ದಾರ. ‘ಅಷ್ಟೇನಾ?’ ಸನ್ನ ಕೊಂಕು ಪ್ರಶ್ನಗೇ ಆವನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿತ್ತು ಮುಡಕನಗೇ. ಆಷ್ಟೇ.

ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕಾಲ ನಡೆದು ಶಿಬಿರದ ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ಶಿಬಿರವಿಧ್ಯಾದು ನದಿಯ ಅ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ ಸೇತುವೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಕೇಳಬಾರದೆಂಬ ಹತೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕೆ.ಮೀ. ನಂತರ ಎರಡು ಸುದಿಗಳು ಕೂಡುವ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕಾಳಿಗಂಗಾ ಮತ್ತು ಕುಳಿ ಸುದಿಗಳು ಸೇರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಾಳಿ ಸದಿಯಾಗಿ ಗಬ್ಬಾಂಗ್‌ ಕಡೆಗೆ ದರಿಯತ್ತಿತ್ತು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮೃದಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ವಿಸ್ತಾರವೇ ಆಗಲವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೇ ನದಿ ಸಂಗಮಗಳನ್ನು ದಲವು ದೇಶಗಳಗಲ್ಲಿ ಸೋಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಆದರದೇ ವಿಶ್ವಾಸಿತೆ, ಸೋಬಗನ್ನು ಸೋಡಿದಾಗ ಹೊಳ್ಳು ಹೊಸದಂಬಂತೆ ತೋರುವುದು. ಮೈಪ್ರಳಕ ತರುವುದು. ಇಂದೂ ಆದೇ ಪ್ರಳಕ.

ಎರಡುವರೆ ಕೆ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿದ್ದ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಬೋಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ ದಿವಾನಸಿಂಗ್‌ನ ಕುಡಕ ನಗೆಯ ಬಳಾಧಂ ಈಗ ಅರಿವಾಯಿತು. ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುವಂತೆ ನಾವು ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕೆ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಎರಡುವರೆ ಕೆ.ಮೀ. ದೂರ ದಂಡೆಗುಂಟು ನಡೆದು ಸೇತುವೆ ದಾಟಿದರೆ ಗುಂಜ ಹಳ್ಳಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಲು ಮತ್ತೆ ಒಂದುವರೆ ಕೆ.ಮೀ.ನಷ್ಟು ಹೀಂದೆ ಬರಬೇಕು. ಆಮೆಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ನಡೆದು ೧೦,೬೭೫ ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಗುಂಜ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗಲೇ ನೆತ್ತಿಗೆ ನೆರಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು. ಹಳ್ಳಿಯ ದೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಗಡಿಯಾರ ಸೋಡಿದರೆ ಮಧ್ಯಾಯ್ತೆ ಒಂದು ಶ್ರಾಂತಿ. ಮತ್ತೆ ಕಾಲೆಳಿಯುತ್ತಾ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ತಲುಪುವಲ್ಲಿ ಉಸಿರಡಗಿ ಹೋಯಿತು. ಪ್ರತಿ ಶಿಬಿರದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯೇ ಶರಬತ್ತು ನೀಡುವ ನಿಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದ ಕು.ಮಂ.ವಿ.ನಿ.ಯಪರಿಗೆ ಮೌನ ಧನ್ಯವಾದ ಲಿಂಗಸಿ ಬಾಯಿಗೆ ಪಾನಕ ತಪ್ಪಣಿ ಬಿಟ್ಟೆ.

ದಣೀವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಇವತ್ತಿನ ಹಸಿವೂ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಾದರೂ ತಿಂದುದು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬೆಕ್ಕಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಲ್. ಆದೂ ಕೂಡ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಬಿಸುಡ್ಡಾರದೆಂಬ ಅಭ್ಯಾಸಿಲದಿಂದ ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿ ಹಿಸಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಮೈಯ ಕೊಬ್ಬಿ ಕರಗುತ್ತಿತ್ತೂ ಇಲ್ಲ ಎತ್ತರೆತ್ತರಕ್ಕ ಹೊದಂತೆ ಹಸಿವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತೂ ಇಲ್ಲ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ತಿನಿಸಗಳೇ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿದ್ದವೂ, ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ಉತ್ತರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಬಹುಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ದಿನಕ್ಕೆ ಈರೇಭು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಕಷ್ಟತಮ ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯಿಳಿದು ನಡೆದರೂ ಇಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಉಂಟಿ ಸಾಕಾಗಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವವರೆಗೆ ಲಪಲಪಿಕೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯದಂತೆ ನಾವು ಬೇಕಿದ್ದುದರ ಎರಡು ಮೂರು ಪಟ್ಟಿ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ತುರುಕುವೆಂದಾಯಿತು!

ಈ ವಾರದ ಬೊರಣಾದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ, ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಅಂಶವೆಂದೆ ದಿನವನ್ನು ಹೊಸತನ್ನಿಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ (ಆರೇಭು ಗಂಟೆಗಳ ಸುಂಗೆಯೆನ್ನಿಷ್ಟು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ)ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಎದ್ದು ಅಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಹೊರಗೆ ಚೆಳಿಗಳಿ, ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೇಂದು ನಿಮಿಷವೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕುಬಳಿಯೊಳಗೆ ಯಾರೂ ಮುದುರುತ್ತಿರಲ್ಲ. ಮನವಿದ್ದರೆ ಮಹಡೇವ- ಗಣಾದತ್ತಿನಂತೆ ಮನಯೆಂಬ(ಅಭಿಸೆಂಬ)ಗೂಟವನ್ನು ಸುತ್ತುವವರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಹೊಸ ದಿನಚರಿಯ ಬೇಳಗು ಅರುಣೋದಯ ಕಾಯಕಲ್ಪ-ಮಾನಸಕಲ್ಪ ತರುವಂತಹುದು. ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿಸುವಂತಹುದು.

ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆಗಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಆಫ್ ಕೆ.ಮೀ ಮಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಡೋ ಟಿಬೇಟಿಯನ್ ಬಾಡರ್ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ದಳದ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸರತಿ ನಿಂತೆವು. ನಿಮಂತಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಸುಧಾ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ನಿಂತರು. ನಿಮಂತಾರ ಪರವಾಗಿ ವೈದ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಹಾಗೂ ‘ಪನಾದರೂ ಮಾಡಿ’ ಟಿಬೇಟಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿಮಂತಾರಿಗೂ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯಲು ಸುಧಾರ ಪ್ರಯತ್ನ.

ನಿಮಂತಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಆರವತ್ತ ಚೆಟಜಿಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಿಗೂ ಅನುಮತಿ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವೈದ್ಯರಿಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಒಂದು ಕೊರತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇವರಿಭೂರ ದೇಹಸ್ಥಿ ಟಿಬೇಟನಲ್ಲಿ ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದರೆ ತುತ್ತು ಸಹಾಯ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧ ನಿವಾಹಕರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭರವಸೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಮಣಿದು ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ದಶನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ವೈದ್ಯರು ಇವರಿಭೂರಿಂದಲೂ ಕರಾರು ಪತ್ರಮನ್ನು ಬರೆಸಿಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ದೇಹಲಿಯಿಂದ ಇಬ್ಬರು, ಅಲೋಕಾದಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಮರಳಿದಂತೆ ಗುಂಡಿಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಾದು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಸಂತಸ ತಂದಿತ್ತು.

ತಪಾಸಣೆ ಮುಗಿಸಿ ಕೋಣಗೆ ಬಂಡಾಗ ಸುಧಾರ ಮಂಬಡಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತರಗಳಿದ್ದೇವು. ಪಕ್ಷದ ಕೋಣಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಂದ ಓದಲು ತಂದಿದ್ದು. ಹಿಮಾಲಯದ ಬಗಿನ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಿಂಧಗಳು ,ಕ್ಷೇತ್ರಿಕಿಗಳು. ನಿಧಿ ಕಂಡವಳಂತಾಯಿತು ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ. ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ತಾನು ಓದಿ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಭಾಷೆಯ್ತೆರು ಸುಧಾ. ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಕಂಡಿರದ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಬರಕ್ಕಾಗಲೇ ನೂರು ಸಲ ಜಗಿದಾಡಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ದಿನದಿನವೂ ಪನಾದರೊಂದು ಹೋಸತು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೊರಣಕ್ಕೆ ಇಂಬು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಇಂದು, ಗುಂಬಿ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಲಿಮಲೇಶ್ಬಾ ಗಡಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇಂಡೋ

ಟಿಚೆಟಿಯನ್‌ ಬಾಡರ್‌ ಪ್ರೋಲೀಸ್‌ನವರು (ಎ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ.) ಬರುವವರಿದ್ದರು. ಚೆಳಗ್ಗೇ ನಮ್ಮೊಽದಿಗೆ ವೈದ್ಯಕ್ಯಾಭಿರು, ಇಬ್ಬರು ರೇಡಿಯೋ ಅಪರೇಟರ್‌ಗಳು. ಒಬ್ಬ ಶ್ರೋಪನ್‌ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಅಶ್ವರೋಹಿಗಳು ಹೊರಟಿರು. ಯಾತ್ರಿಗಳು ಇಷ್ಟತ್ತೇಳು ಜನರಾದರೆ, ಪ್ರೋನಿವಾಲ್‌-ಪ್ರೋಟಿಂ‌ರ್‌, ಪ್ರಾಚೇರಿಕ ವಿಕಾಸ ದಳದವರು ಮತ್ತು ಈಗ ಎ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ.ಯವರೂ ಸೇರಿ ಇಷ್ಟತ್ತೇದಕ್ಕೂ ಚೆಚ್ಚಿ ಜನರಿದ್ದರು. ಐವತ್ತು-ಅರವತ್ತು ಜನರ ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಇಷ್ಟತ್ತೇದು ಮೂರತ್ತು ಹುದುರೆಗಳೂ ಸೇರಿ ತಂಡವು ದಿಬ್ಬಣಿವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಪರುದನಿಯ ಮಾತುಕತೆ ಪಾಸ್‌ ಚೆಟಾಕೆ, ಗಾಯನ ನಡೆದಿತ್ತು. ಕೆಲಯಾತ್ರಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದ ಈ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕಿರಿಕಿರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರೋಟಿಂಗೊಂದಿಗೆ, ಸಹ ಯಾತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅವರ ಜಕಮಕೆಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಎ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ.ಯ ಡಾ.ರಾಜೂ ಅತಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿನ ವಿರಳ ಹವೆಯಿಂದಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರು ಸಹನೆ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ. ಅವರಿಗೆ ಎದುರುತ್ತರ ಕೊಡದಿದ್ದರಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾರಿ ನಡೆದು ಹೋದರೆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಚೇಗ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಗಾಗ ಪಾನೀಯಮೇನಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ದಣೀವಾಗುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಏನೇ ಭಾರ ಹೊರಚೇಕಿದ್ದರೂ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರುವುದುತ್ತಮು. ಇಲ್ಲವೇ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಿ. ಎರಡೂ ಕೃಗಳು ಖಾಲಿಯಿದ್ದರೆ ಬೀಸಿ ನಡೆಯಲು, ಆಸರೆ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲ. . . ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಎ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ.ಯ.ವರಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬುರುಕು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲ. ಅವರಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯೇ ಧೈರ್ಯ ತಂದಿತ್ತು.

ಗುಂಜಯಿಂದಲೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕತೆ ಇಂಬಂತೆ ಇಂತಹತ್ತಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ಪರು, ನೊರಜುಗಲ್ಲಿನ ದಾರಿ, ತಣ್ಣೆಯ ಬಣಗಾಳಿ. ನೊಡಲು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಹುರುಚಲು ಗಿಡಗಳಷ್ಟೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು. ಚೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮೃಯೊಡಿದ್ದ ಈ ಹುಲ್ಲುಗಿಡಗಳೇ ಹೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಣ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ಬೆತ್ತಲೇ ಪವತ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲೇತ್ತಿಸಿದ್ದವು

ಕಾಲೀಗಂಗಾ ನದಿಯ ಇಬ್ಬದಿಯಲ್ಲಿ, ಕೆಲ್ಲಾ ಹಾಯುವವರೇಗೆ ನಿಸರ್ಗ ನಿರ್ವಿತ ‘ರಾಕ್ ಗಾಡನ್’ . ಕಾಲೀಗಂಗಾ ಕೂಡ ತನ್ನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಹೊರಳಿ ಹುಣಿದು ಹರಿದಿದ್ದಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರುಭ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲ ಘ್ಯಾಂತಿಗಳು ಎದುರಾದರು. ಒಂದು ರುಭ್ಯವಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸಿತಿಯ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯಿತ್ತು. ಥಾಪ ದ ಹುಲ್ಲೆಂದು ಟಿಚೆಟಿನಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ತಂದು ಮಾರುವವರಿದ್ದರು. ಕೆಲವರ ಬಳಿ ದುಂಡುದುಂಡಾಗಿ ಬೆಳದಿದ್ದ ಕುರಿಗಳ ಮಂದೆ ಇತ್ತು. ಗಡಿ ತೆರಪಿಲ್ಲಾಡಾಗಲೇ ಇಮ್ಮು ಓಡಾಟವಿದ್ದರೆ ಅನಿಬಂಧಿತ ಘ್ಯಾಂತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನುಷ್ಯ - ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಓಡಾಟ ಇನ್ನಷ್ಟಿದ್ದಿರಬೇಕು! ಈ ಘ್ಯಾಂತಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿಖಯವಾಗಿ ಎರಡು ಅಡಿ ಅಗಲದ ‘ಸೇತುವೆ’ ಯನಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಲಕ್ಷಣಾವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸರದ ಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಎಷ್ಟೇಷ್ಟು ತರಹದ ಸೇತುವೆ? ಯಾವಾವ ಜೀಣಸ್ವಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇತುವೆ? ಸೇತುವೆಯ ಪರಿಯಳಿಕೆ! ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸ್ವಿತಿಯ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಗಾಲಾಯಿಂದಲೇ ನೊಡುತ್ತ ದಾಟುತ್ತ

ಬಂದೆಬ್ಬ. ಗುಂಜೆ ಶಿಬಿರವನ್ನು ತಲುಪಲು ಸನ್ನ ಏದು ಕೆ.ಮೀ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದೆಬ್ಬ ಕಾರಣ-ಸೇತುವೆಯೇ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಹೊಚ್ಚಿದೋಗಿತ್ತು. ಹೀಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧಕ ಕಡೆ ಜನಸಂಭಾರದ ಮಾರ್ಗವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಸೇತುವೆಗಳು ಅನ್ವಯಾಯ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ತಾ ಮುಂಗಾರಿನ ಚೊಡತ ದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಸೇತುವೆಗಳು ಹೊಚ್ಚಿದೋಗುವುದು, ಮುರಿದು ಬೀಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಗುಂಜೆ ಶಿಬಿರದ ಪ್ರತೀರಕ್ಷೇ ಇರಬೇಕಿದ್ದ ಸೇತುವೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಕ್ಷಿಫ್ಫ್. ಎರಡು ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಿಂದಾಗಿ ನೀರು ತೊಂಬ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುವಾಗ ಎರಡೂ ದವಗಳು ಹೊಚ್ಚಿ-ಹಸಿದು ಹೋಗಿ ಸದಿ ಪಾತ್ರವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಷಟ್ವಷಟ್ವಾ ಅಗಲವಾಗುವುದು. ಆಗ ಸೇತುವೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ. ಸಾಲಿದುದಕ್ಕೆ ಹಿಮಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಹಿಮರಾಶಿಯ ಭಾರದಿಂದ ಸೇತುವೆ ಜಗ್ಗಿ ಕಡಿದು ಹೋಗುವುದೂ ಉಂಟು.

ಪಾಂಗು-ಸಿಹಿಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಹೊಳ್ಳಗಳು, ನದಿ ಕಂಡರಗಳು, ಗಾಲಾ ಮಾಲ್ವಾ ಬುಧಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪ್ರವಾಹಗಳು, ಕಡಿದಾದ ಪರ್ವತಗಳು, ಶಿಲಾಪಾತ, ಗಢ್ಣಂಗನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಭೂ ಕಂಪದ ಪರಿಣಾಮ, ಗುಂಜೆಯಲ್ಲಿನ ನದಿ ಪಾತ್ರದ ವಿಸ್ತಾರ- ಕೇವಲ ಒಂದು ವಾರದ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕುರುಮಗಳನ್ನಿತ್ತ ಹಿಮಾಲಯವು ತನ್ನ ಸೈಫಾವದ ಕೆರುಪರಿಬಯ ಮೂಡಿಹೊಣ್ಣಿತ್ತು. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರುವರೆ ಆಗುಲಂಡತೆ ಸುಖ್ಯತ್ವಾ ಪಣಿಯಾ ವಿಂಡದ ಭೂಪರಮಣ್ಣ ಗುಮೃತ್ಯುರುವ ಭಾರತದ ಭೂವಿಸ್ತಾರ, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮೈಕೊಡವಿಕೊಂಡೇಳುತ್ತಿರುವ ಹಿಮಾಲಯ, ಈ ಹಿಮಾಲಯದಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಡಾಡು ಹೋಗಿರುವ ಭೂಕಂಪ ಅಥಿಕೇಂದ್ರಗಳ ಪಟ್ಟಿ, ಪ್ರತಿ ಹಿಮಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಉನ್ನತ ಶಿಖರಗಳ ಮೇಲೆ ಶೇಖರವಾಗುವ ಹಿಮರಾಶಿಯ ಭಾರ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಎರಗುವ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ, ಇದರಿಂದಾಗಿ ತುಂಬಿ ಡರಿವ ನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹದ ಕೋರೆತ-ಹೆಸರಿಗೆ ಹಿಮಾಚಲವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಅಡೆಲವಲ್ಲ. ಯಾವುದೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಡುಲುಮಾನವ ಕಟ್ಟಿದ ಸೇತುವೆ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಲಾದೀತೇ? ನಿಮಿಂಸಿದ ಜಲಾಶಯ, ವಿದ್ಯುತ್ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಂಬಲಾದೀತೇ? ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖದ ಪರಿ ಇಂತಾದರೆ ಉತ್ತರಾಮುಖದ ಟೆಬಿಟ್ ಪರ್ವತಗಳ ಪರಿಯನ್ನೇಂತೋ! ಅಂತೂ ಹಿಮಾಲಯವು ಸೋಜಿಗದ ಸುರಿಮಳೆ ಸುರಿಸುವ ಪರ್ವತ ಮಾಲೆಯೇ ದಿಟ್.

ಗುಂಜೆ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಮೂರು ಕೆ.ಮೀ. ಬಂದಿದ್ದೆಬ್ಬ. ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳು, ಭೋಟಿಯಾಗಳು ದಾರಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಮವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪಕೆಂದು ಉಂಟಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಕೈಗೊಂಡು ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಚಹಾದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಹೊಡುತ್ತಾ ಬ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ಯೋಧನೊಬ್ಬ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಕೆರುನಗೆ ಬೀರಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದ. ಕಾಲೀಗಂಗಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಬಲೆಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಹಾ ನೀರು ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಕೆಂದೆಬ್ಬ ಚಹಾ ಸರಬಾರಜಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಗೇ ತುಂಬಿದ ಬಟ್ಟಲು ತಂದು ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೈನಿಕಸೋದರರು ನಮ್ಮಕ್ಕೆಲಾದ ಅತಿಧ್ಯಾವಿದು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡಲು ಮನವಿದ್ದರೂ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉಪಬಾರ ಮಾಡಿದರು.

ತಮ್ಮ ಭೂಮಿ ಕಾಳೆಯನ್ನು, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹೀಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಇಡೀ ದೇಶವನ್ನು ದೇಶವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಇವರ ಅತಿಫ್ರೆಕ್ಕೆ ಹೆನೆಯೆಲ್ಲಿ! ಇವರದು ಪೂರಾ ಭಾರತವನ್ನೇ ಒಳಗಿಸಿಕೊಂಡ ಘ್ರಾಯ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೂ ‘ಬೆದನ್ ಜೀ’ ‘ಭಾಯಿಸಾಂ’ ಎಂದು ಸನಿಹದ್ದೆ ಬಂದು ಮಾತನಾಡುವ ಅತ್ಯುಂಟೆ. ಜೊತಗ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ದ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ. ಒಂದು ಸ್ವರೂಪನ್ನೀ ಒಂದು ಮಾತನೆಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಭಾವವನ್ನು ಚೌಗ್ರತನೊಳಿಸಿದ ಹಸುಗೊಂಸಿನ ಮನುಷರು. ಇವರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಲಿಂಗನ್ ಸಿಂಹಾಯಿಯ ಮೇಣ ಭೂಷಣಗಳೂ ವಿಚೀಕ್ರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುಯಾದುವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಂಬಿರವನ್ನು ತಲ್ಲಿಪ್ರಾವ ವೇಳೆಗೆ ಕು.ಮಂ.ಪ.ನಿ.ಯವರು ನೀಡಿದ್ದ ಅತಿಫ್ರೆದಲ್ಲಿ ಡಳ್ಳಿಗರ ಮುಗ್ಗ ಅತ್ಯುಂಟಯಿತ್ತು. ಇಂದು ಬಿ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ನೀಡಿದ್ದ ಅತಿಫ್ರೆದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ್ವಾಪಚಾರದ ಒತ್ತಾಯವೂ ಬೆರೆತ್ತಿತ್ತು. ಮುಕ್ತ ಸಂಘಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಲಿಂಗ್ತೆಯೆಂದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತಯ ಮತ್ತು ಸೇನಾವರ್ಗದ ಸದುವಿನ ಆಂತರ ಡಾಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ವಷಣವಿದೀ ಸಡಸುವ ಮುಲೀಟಿರಿ ಜೀವನದ ಪಕತಾನತಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಿಗ ಸಿಗುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂಡನಾಟವನ್ನು ಘ್ರಾಮ್ಮಾರ್ಗಕ ಜನವಿಸುವ ಮಂದಿ ನೆಮ್ಮೆದ ಬಯಸುವುದಾದರೂ ಉನನ್ನು? ಅತ್ಯುಂಟ ಅಷ್ಟೇ. ಸಿಕ್ಕರೆ ಸರಿ. ಸಿಗದಿದ್ದೇ ಕಡೆವ್ವ ಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುವ ತ್ಯಾತ್ತಿ. ಸ್ಥಳೀಕರೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಕೊಳ್ಳುವ, ಕಷ್ಟ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತುಡಿತ. ಜೀವಕ್ಕೆ ಅವರು ಹಾಡುವ ಬೆಲೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿವರಿತ ಪರಿಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಸದಾಯ ಚಷ್ಟು ಹಿರಿಯಣ್ಣನತ್ಯೇ ಇವರ ಘ್ರಾಪಾರ. ಈ ಹಿರಿಯಣ್ಣನ ಬಲಿಪ್ಪ ಬಾಂಗಳು ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಂಬಿರದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿ ತಂಡವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ರೀತಿ ಆನನ್ದ. ಮಂಡಳಿಯರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಗಿದು ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದರೆ ಗುಡಸರನ್ನು ಕ್ರೈಸುಲುಕೆ ಸಂತರ ಬಿಗಿದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದ ರೀತಿ ವಿಶೇಷಾಭಿಮಾನ ತಂದಿತ್ತು. “ಈಗ ಉಣಿ ಮಾಡಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸಂಜೀಗ ಕಾಳಿಮಾತಾ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹಾಡೊಣಿ.” ಎಂದ ಇವರ ಮಾತು ವಿಧಾಯಕವಾದರೂ ಕಾರಣತೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅಧ್ವಾನವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಬಿ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ಸೋದರರಂತೆಯೇ ಅವರ ಮುಲೀಟಿರಿ ಶಿಂಬಿರದ ಮುಂಭಾಗವೂ ಅತ್ಯುಂಟ ಸುಂದರ ತಾಣ ಕಾಲೀಗಂಗಾ ಉದ್ದಮ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಟಿಕೊಳ. ಅದರ ದಂಡಯ ಮೇಲೆ ಕಾಳಿಮಾತಾ ಮಂದಿರ. ಹಾಳದ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವಿ ಬಟ್ಟೆಯ ದ್ವಾಜಗಳು. ಎಡಗಡಗೆ ಮುಗಿಲೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಎದ್ದಿದ್ದ ಶಿವಪವತ್ತಾ ನ ಗರಗಸದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಿರಗಳ ಸಾಲು. ಬಿಲಗಡೆಯ ಬಟ್ಟೆದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮಂದಿರ. ಹಿಂಬಿದ ಹತ್ತಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೂರಾಡಿದ್ದ ಹಗುರ ಬಿಳಿ ಮೋಡಗಳು. ಕಾಳಿಮಾತಾ ಮಂದಿರವನ್ನು ದಾಟಿ ಅಧ್ಯ ಕಿ.ಮೀ ಸಡೆದರೆ ಕು.ಮಂ.ಪ.ನಿ.ಯ ಅಧ್ಯ ಗೋಳಾಕಾರದ ಟೆಂಟ್‌ಗಳು. ಗಂಡು ಅಡಿಗಳ ಮುಗಿಲೆತ್ತರದ ಇಂತಹ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಂಜೀ ಉನ್ನೆನೂ ಸಾಲಂ.

ಮಧ್ಯಾಪ್ಯಮೇ, ಬಿ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ಕಣೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪುಸ್ತಕೋಣ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾಮರಾವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷೇಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಭಾರತದ ದಣವನ್ನು ಮತ್ತು ತೆಗೆದ ಫೀಲ್ಡ್ ರೋಲುಗಳನ್ನು ಜಮಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ರಕ್ಷಣ್ಣಕೊನಿದ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು, ಕೊಳೆಯಾದ ಕಾಲು ಚೀಲಗಳನ್ನು ದಚ್ಚಿನ ಮೆಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಈಚೆ ತೆಗೆದು ಮೂಟಿ ರಟ್ಟಿ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಂಬಿರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಅಣಿ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣವು ಇನ್ನೂ ಹಗುರವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವನೆ!

‘ಇವತ್ತಿನ ನನ್ನ ಕೊಡುಗೆ ನಿನಗೆ’ ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತರಗಳನ್ನು ಸುಧಾ ನನ್ನ ಉದಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರು. ಸನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಒದುತ್ತಾ ಮ್ಯಾಪ್‌ಗಳನ್ನು ಸೋಚುತ್ತಾ ಹೋದುತ್ತೆ, ಈ ಒಂದು ವಾರಂದ್ಲೀ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸೋಡಿಟ್‌ ಅನುಭಬಿಸಿದ್ದ ರೋಮಾಂಚಕಾರೀ ಹಿಮಾಲಯದ ಜನನವೂ ಕೂಡ ಕೊತ್ತಾಡಲ ಕೆರಳಿಸುವ, ವೀಸ್ಯಾಯ ಮೂಡಿಸುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ ತೋರಿತು.

ಹಿಮಾಲಯದ ಜನನ ವ್ಯತ್ಯಾಂತ ೧೯೦-೧೫೦ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಟೆಥಿಸ್ ಸಾಗರ ಗಳಿಂದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾಗರ ತಳದಲ್ಲಿ ಮರಳು ಮಣ್ಣ ಪದರ ಪದರವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿರಂತರವಾಗಿ. ೬೦-೬೫ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಪದರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಣು ಜೀವಿಗಳ ಬೆತ್ತ ವಿಚಿತ್ರ ರಚನೆಗಳು, ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಲಘು ಹಿಮಾಲಯ ದ ಶಿಲಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ. ೬೦-೬೫ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಆದ ಭೂಮಿಯೊಳಗಿನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದಿಂದಾಗಿ ಈ ಪದರ ಕಟ್ಟಿವಿಕೆ ನಿಂತು ದೋಗಿ ಬೇರೆಡೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಈ ದೋಸಪದರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಂತರ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ, ಜಾತಿಯ ಸಸ್ಯ-ಪೂರ್ಣಿಗಳ ಪಕ್ಷೀಯುಳಿಕೆಗಳು ಉತ್ತರ ಹಿಮಾಲಯದ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪಕ್ಷೀಯುಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವನ್ನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಮಂದು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ೨೦-೨೨ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಆದ ಹಸ್ಸಿನಿಯನ್ನ ಕೈಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಟೆಥಿಸ್ ಸಾಗರವು ಸಂಕುಚತಗೊಂಡು ಲಘು ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿ ಮೇಲೆದ್ದಿತು. ಈ ಶ್ರೇಣಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಟೆಥಿಸ್ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಪದರ ಕಟ್ಟಿವಿಕೆ ೧೯-೧೫ ಕೋಟಿ ಪರಣ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಕೇವಲ ೨ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಭೂ ವಿಷ್ಪವನ್ನು ಪ್ರಸಂಗ ಮೊದಲ ಆಕಂಚನವೇನ್ನಿಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರದ ಕಾರಕೊರಂ ಶ್ರೇಣಿ ಮೇಲೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀರೆಲ್ಲ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಟೆಥಿಸ್ ಸಾಗರ ತಳದಲ್ಲಿ ೫೦-೬೦ ಕೆ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯೊಳಗಿನ ಲಾಘಾರಸ ಹೊರಡಿದು ಕಲ್ಲು ಪದರಗಳ ಮಧ್ಯ ದೆವ್ಯಾಗಟ್ಟಿತು. ಅಳಿದುಳಿದ ಟೆಥಿಸ್ ಸಾಗರದ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಪದರಗಳು ಚೆಳೆಯುವುದು ೧೧/೨ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಇದೇ ಚೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ತ್ರಿಕೋನ ಭೂಖಿಂದ ಪಣಿಯಾ ಖಂಡದ ಟೆಚೆಟ್, ಕಾರಕೊರಂ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಆದರ ಕೆಳಗೆ ಸರಿದು ಪಣಿಯಾ ಭಾಗವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮೇಟುತ್ತಿತ್ತು.

ಎರಡನೆಯ ಭಾರೀ ವಿಷ್ಪವ ಉ ೧/೨ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಈಗಿ, ಈ ಬಾರಿ ಸಮುದ್ರದ್ವಾರ್ಪಲ್ಲಿಯ ಉಂಟಿಯಾ ಖಂಡದ ಟೆಚೆಟ್ ಭೂಭಾಗ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ವಾಟ್‌ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಲಾಭಾಗಗಳು ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಜರುಗಿ ಬಂದವು. ೨ ಕೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಆದ ಮೂರನೇ ಪ್ರಳಯಾಂತಕ ಕೈಬ್ಬಿಯುಂದ ಸಾವಿರಾರು ಅಡಿಗಳಕ್ಕೆ ಬೆಂಧಿತ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆದ್ದು ಬುದ್ದು. ಪ್ರಕಾರು ಪ್ರಳಯಾಂತಕ ಚೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಈ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಸಮೂಹವೇ ಹಿಮಾಲಯ ವಾಗಿ ಉದಿಸಿತು. ಈ ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿರುಗಳು ಅಗಲವಾಗಿ ಪರಣತ ಶಿಲೆಗಳು ಸಾಫನಪಲ್ಲಿಗೊಂಡು ನವಜಾತ ಹಿಮಾಲಯವು ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಸರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಪರಣಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸೆಂಟ್ ಮೇಟರ್‌ನಂತೆ

ಇಂದಿಗೂ ಜರಗುತ್ತಿದೆಯಂದು ಎಣೆಕೆ! ಡಾಲ್ ಪೌಸಿ, ಸಿಮಾನ್, ರಾಣೀಶೈಟ್, ಅಲ್ಮೋರಾ, ದಾಜೆಡಲೀಂಗ್ ಮುಂತಾದವು ಈ ರೀತಿ ಸ್ಥಾನಪ್ರಬ್ರಹ್ಮವಾದ ಶಿಲಾಶೈಲ ಸಮುದ್ರವೇ. ಬಿರುಕುಗಳೇ ಶಿಲ್ಪಿಗಳೇ, ಅನೇಕ ಪದರಗಳ ಭಾರವೂ ಸೇರಿ ಭೂಮಿಯ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಶಿಲಾ ಪದರವೇ ಕರಗಿ ಗ್ರಾನ್ಯೆಟ್ ಮಾಗಾಫ್ ಬಂಡೆಗಳ ಪದರವನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆದ್ದಿತು. ಈಗಿನ ಶಿವಾಲಿಕ ಶ್ರೇಣಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪದರ ಕಟ್ಟಿವೆಕೆ ಮುಂದಪರೆಯಿತು. ಸುಮಾರು ೨೫-೩೦ ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭೂಕ್ಷೇಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಿಕ ಬೇಸಿನಾನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಪದರಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಇಂದಿನ ಶಿವಾಲಿಕ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲು ರೂಪಗೊಂಡಿತು.

ಶಿವಾಲಿಕ ಶ್ರೇಣಿ ಮತ್ತು ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯದ ಸಂಧಿಯ ಬೇಂಡಡಿಸಿದ್ದೂ ಹಿಮಾಲಯವು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಜರುಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವೇ ಶಿವಾಲಿಕದ ಚೆಟ್ಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಪರಂತಹಗಳು ಏರಿಕುಳಿತಿವೆ! ಕಡೆಯಾಗಿ ಶಿವಾಲಿಕದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾಗಳು ಬಿಂದ್ರು ಇಂದಿನ ಗುಂಬಾಬಯಲು ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುವಿಕೆಗೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಜರಗುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣ ಭಾರತದ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದ ಶ್ರೀಕೃಂಣ ಭೂವಿಂಡಪು ಏಷಿಯಾ ಭೂಪರವನ್ನು ಹರಿಹಾಯುತ್ತಿರುವುದು.(ಸಕ್ಕೆ -೨)

ಸಾಗರ ತಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಳ ರಾಶಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಇಂದು ಉನ್ನತ ಹಿಮಶಿವರಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ! ಸಾಗರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಟಿಬೆಟ್ ಭೋಭಾಗ ಇಂದು ಅತ್ಯನ್ನತ ಪ್ರಸ್ಥ ಭೋಖಿಯಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಧಾರಣೆಯನಿಸಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಬೆಳೆಯತ್ತಿರುವ ಹಿಮಾಚಲ ದಕ್ಷಿಣದತ್ತ ಪರಿಬರ್ತೆ- ಅಂದಮೇಲೆ ಅಡಲ ಅಜರವಾದುದೇನು? ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಹೊಂದದಿರುವುದೇನು? ಸರ್ವವೂ ಸರ್ವತ್ರ ಚೆಲನ ಶೀಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಚೆಲನೆಯ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯಾವುದು? ಭಾರತ ಶುಷ್ಪಿವಾಣಿ ಶಕ್ತಿ (ಅಂ-ಬಹ್ಮ) ಎಂದುತ್ತಿರುವುದು. ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ಮಹಾರಾಜೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಡೆದಿರಬಹುದಾದುನ್ನು ಈಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಾರ್ಕಾರ ಸಮೇತ ಸಮಧಿಸುವ ಮಾನವ ಚೈತನ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಧ್ವನಿಸಿತ್ತು. ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದ ಹಿಂದಿರುವ ವಿರಾಟ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚೆಂತಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ವಿಚಾರ ವ್ಯವಹಿರಿಯನ್ನು ಅನುಭಾವಿಸಿತ್ತು. ಮಾನವ ಚೈತನ್ಯವೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿ ‘ಬ್ರಹ್ಮ’ದ ಆಯತನ (ಸಾಫಿ) ವಾಗಿರುವ ಮಾನವನನ್ನು ‘ಆಯತನವಾನ್’ ಎಂದಿತು ಭಾರತೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ. ಆಯತನವಾನ್ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದವು ಮಾನವ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯರು ಕೋಟಿ ಅತ್ಯಂಚ್ಚ ಕಾಣಿಕೆ. ಈ ಶ್ರೀಮಂತ ವಿಚಾರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವರು ನಾನೆಂಬಿ ದೆಗ್ನಿಂಕೆ ತಾನೇತಾನಾಯಿತು.

ಹಿಮಾಲಯದ ಬಗೆಗೆ ಓದುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಗತಕಾಲಕ್ಕೆ ತೊರಿಹೋದ ತರಗೆಲೇಯಗಿದ್ದ ನ್ಯಾನ್‌ ವರ್ತಕವಾನಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ತಂದವರು ಗೆಳತಿಯರು ನಿಮುಖಲಾ ಮತ್ತು ಮಂದಾರೆನಿ. ಸಂಜಯ ಇಳಿಬಿಸಿಲಿನ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಂದ ಗಾನ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಕಾಳಿಮಾತಾ ಮಂದಿರಕ್ಕಳೆಡುಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಮಿಲಿಟರಿ ಶಿಬಿರದ ಕಾಳಿಮಾತಾ ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಅಲುಗಾಡಲು ಆಗದಂತೆ ಜನ ತುಂಬಿದ್ದು. ಥೈಲು ತಾಳಗಳ, ೩೫-೬೦ ಕುತಗಳ ಸಮೀಕ್ಷತಾನ ಪ್ರವಾಗಳೆಡುಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಉತ್ತರಾಂಚಲ ಯುವಕರು ದುರುಪಿಸಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಜನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಳ್ಳದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಯಬಿದ್ದವಾಗಿ

ಹುಣಿಯತ್ತಿದ್ದರು ಹಲವರು. ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಗಳೆರಡೂ ವಿಶೇಷ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಳೀಮಾತೆಯಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಚ್‌ಡೇನ್‌ರೂ ಉಳಿದಿರಲ್ಲ.

ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಾಳೀಮಾತಾ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ಶಿವ ಮಂದಿರದ ಬೆಟ್ಟಿದ್ದ ಬುಡದಿಂದ ಸಾಗಿ, ನಾಬಿಂದಾಗ್ ಶಿಂಬಿರಾಭಿಮುಖಿವಾಗಿ ಸದೆಂಬ್ರ ಸರಿಸುಮಾರು ಸಮತಟ್ಟಿನ ಹತ್ತು ಕೆ.ಮೀನ್ ದಾರಿಯಾಗಿ ಇಂದಿನ ಪರಿಣಾ. ಗಮ್ಮಸ್ಥಾನಪ್ರ ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದ ನಾಬಿಂದಾಗ್ ಶಿಂಬಿರ. ಸಿಸ್ಟ್, ಹಿಮಾಲಯದ ಬಿಗೆಗೆ ಓದಿದ್ದ ಹೀಡಿರಗಳ ಹೆನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಈ ಪರಿತಗಳನ್ನು ಸೋಚುವಾಗ ಯಾಸದೇನನ್ನೇ ಕಂಡ ಭಾವನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಡರಿಯತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳೀಗಂಗಾ ಯಾವುದೂ ಪೂರ್ವೇ ತಿಂಡಾಸದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಅಂಥನ್ನು ಕೇಳುವ ವಾತರ. ದಿವಾನ್‌ಸಂಗಾನ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾರ್ಪ್ಯ. ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಗಳೆರಡೂ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿದ್ದಾರು.

ಮೇಲಕ್ಕೆರಿದಂತೆ ಕಲ್ಲು ಬಂಡಗಳು ಚೆಚ್ಚಾಗಿ ದಸಿದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ದುಲ್ಲಿ ಘಾದಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ಬದಲಿಗೆ ನಿವಾಣ ನೀತ ಶಿಲಾಪ್ಯಾಲಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪಷ್ಟೋ ಒಂದು ಮೋಡಿ! ನಿಸಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲಾ ವಿಲಾಸ! ಎಂದಿನಂತೆ ಬಿಸಿಲಿರದ ಪರ್ವತದೇ ಬೀಳುತ್ತೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಜಸ ತೆರೆ. ಮೋಡದ ವಾತಾವರಣ, ದವೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಿಯ ಅನುಭವ. ಇವತ್ತಿನ ಬಾಯ್ ಪಾನಿ ಅತಿಧ್ಯಾದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸದಗರ. ಸದಯ ಬೇಕಿದ್ದು ಕೇವಲ ಹತ್ತು ಕೆ.ಮೀ.. ಆರಾಮದ ಸಂಗೆಯಂಬಿ ಸಮಾಧಾನ. ಇಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿಗಳ ಕೂಗು, ಕುದುರೆಗಳ ಕತ್ತಿಸಲ್ಪಿದ್ದ ಗಂಟೆಗಳ ಸದ್ಗು ಮಾಡನಿಗೊಂಡು ವಿಶೇಷ ನಾಡತರಂಗಗಳು ಕೇಳುವವರನ್ನು ದಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಸಿಸಿದ್ದಾರು. ದಾಡುವವರನ್ನು ಕುಳಿಸಿದ್ದಾರು. ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಬಾಯ್ ಪಾನಿಗ ನಿಂತಾಗ ಭೋಟೆಯಾ ದುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬೆಂಜ್ಲು ಬಿಡಗಿಸಲು ಭವಾನಿಸಿಂಗ್, ಮತ್ತೊಂದಿಬ್ಬರು ಕುನೆಯಲು ಮೊದಲೆಟ್ಟಿರು. ಬಾನಪರ್ವೇ, ಹಳ್ಳಿ ಕುಳಿತಪ್ಪೊ-ಆವರ ಮನಧಲ್ಲಿದ್ದ ಆನಂದ ಲಯಬಿಧ್ಯಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ಭುಗಿಯಲ್ಲಿ ದೂರಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮಾನವನ ಸುಜಿನತಣನ್ನ ನಮೂನಾಯಿದು. ಮುಗ್ಫಾನುಪ ನಲಿವಿನ ಲಾಸ್ಯಪುದು. ಕುಳಿತದ ಲಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೋತ್ತು ಮತ್ತೊಂದಾರು ಕಾಲುಗಳು, ನ್ಯಾಯೋ, ಸೇರಿದಂತೆ ಕುಳಿಯಡತ್ತಿದ್ದಾರು. ತನು ಬಾಗಿ, ಬಳ್ಳಕೆ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸುತ್ತ ದತ್ತಿದ್ದಾರು. ತೇವೃಗತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಡು ಸಾಗಿದುತ್ತೆ ಸುತ್ತಲಿದ್ದಪರೆಲ್ಲ ಕ್ರೈ ಬಂಪ್ರಾಳೆಯಿಕ್ಕುತ್ತಾ ದುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಹತ್ತು ನಿವಿಷದ ‘ಬಾಯ್ ಪಾನಿ’ ಅರ್ಥಗಂಟೆಯ ‘ನಾಜ್-ಗಾನಾ’ಗ ತಿರುಗಿತ್ತು. ಮರೆಯಲಾಗದ ಅನುಭವ.

ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದ ನಾಬಿಂದಾಗ್ ಶಿಂಬಿರಕ್ಕೆ ನಮನ್ಯಾ ತುಂತುರು ಮಳೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತ್ತು. ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳೇಳಿದ ಟೆಂಟ್ ಗಳು ಮತ್ತು ಅಡಿಗೆಮನೆ-ಕಂ-ಕಟ್ಟಿಗೆಮನೆಯಾಗಿದ್ದ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಿರುಕೊಳೆಯೊಂದಿತ್ತು. ಉಣಿಟದ ಮೇಜು ಅಂಗಳಿದಲ್ಲಿ ತುಂತುರು ಮಳೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ! ಭೋಟೆಯಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕುದುರೆಗಳ ಮೈದಾನದ ಗುಡಾರದಲ್ಲಿ ಒಲೆ ದತ್ತಿಸಿದರ ಉಳಿದವರು ನಮ್ಮ ಶಿಂಬಿರದುರಿನ ದಿನ್ಯಾಯ ಮೇಲೆ, ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಯ ದಾಸಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ದಾಯಿಬಂಡಯ ಆಸರೆಯಲ್ಲಿ ಉಣಿಟದ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಿದರು. ದಾಡು ಕುಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆತವರ ಉಣಿಟದಲ್ಲೂ ಬೆರೆವ ಮನವಾಗಿ

ನೆಲ್ಲಾರ್ಥಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಖ್ಯಾತಿ

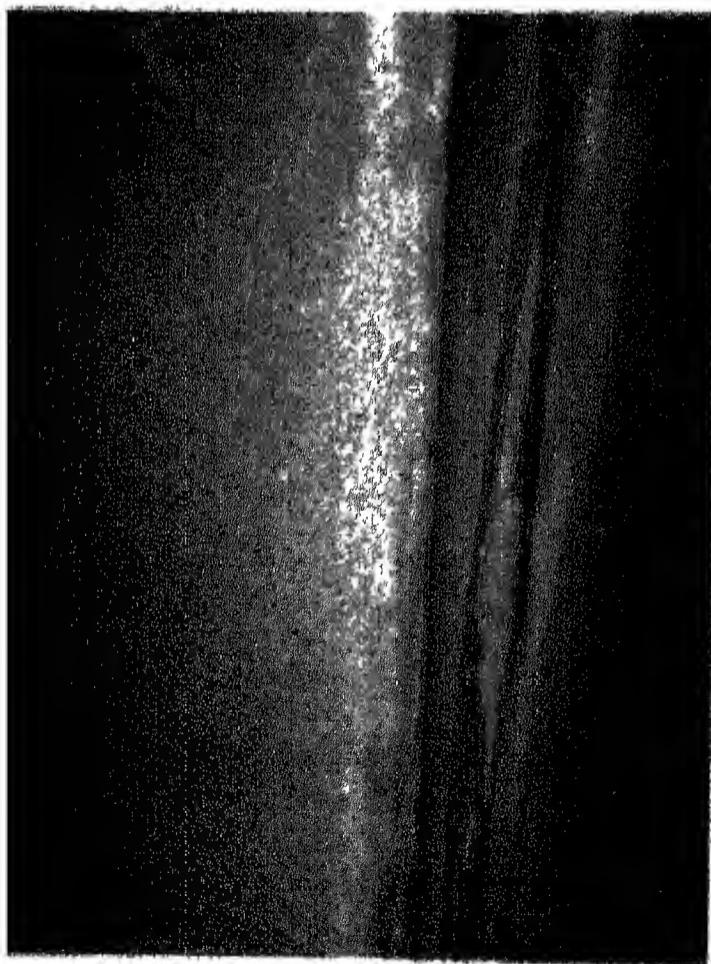
ಕುಂಡಾರ್ಥಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ವರ್ಣ

‘ದಾರ್ಶನ’ ಮಾರ್ಪಣ ಮಾರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರವರ್ತನೆ

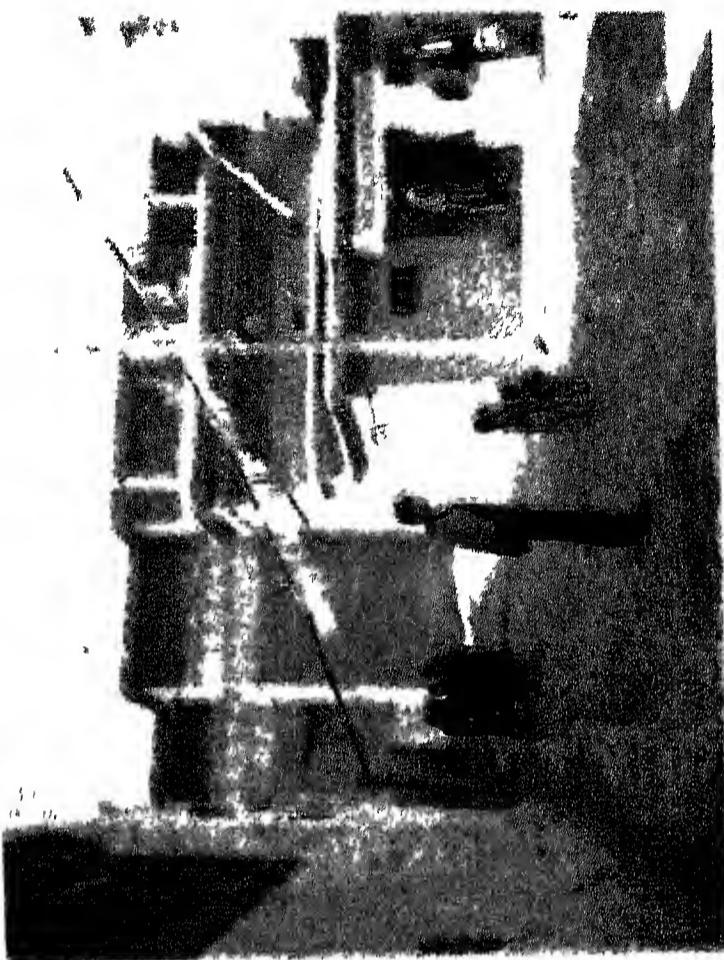

ಸೋಲ್ರೋಪ ಶಾಸ್ತ್ರ

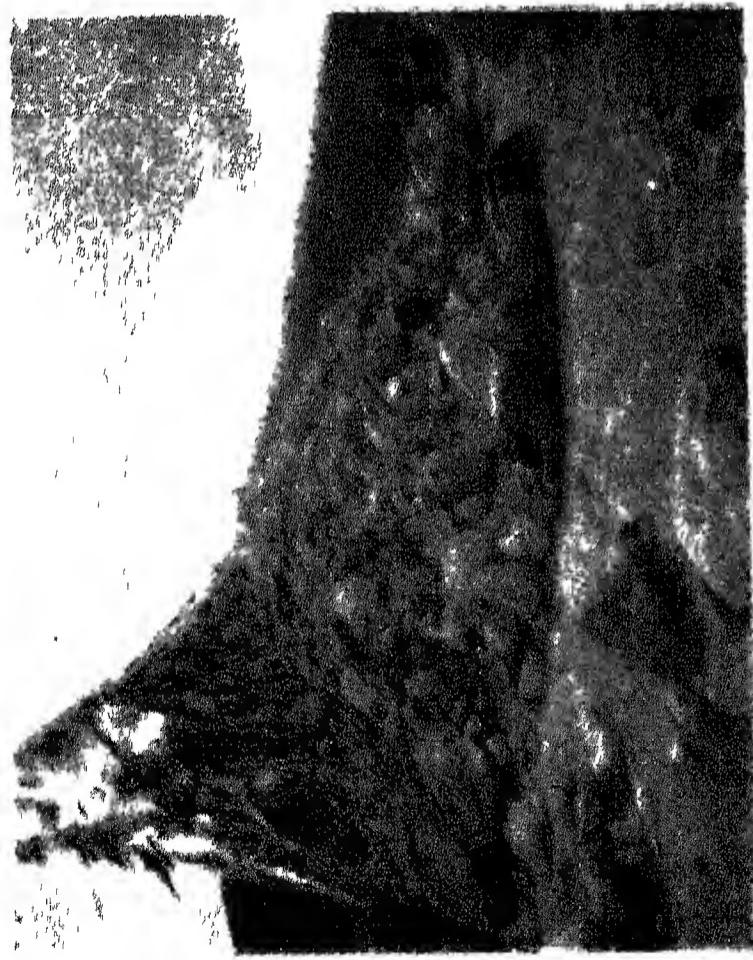

राजस्थानी वस्त्रों का अधिकारी

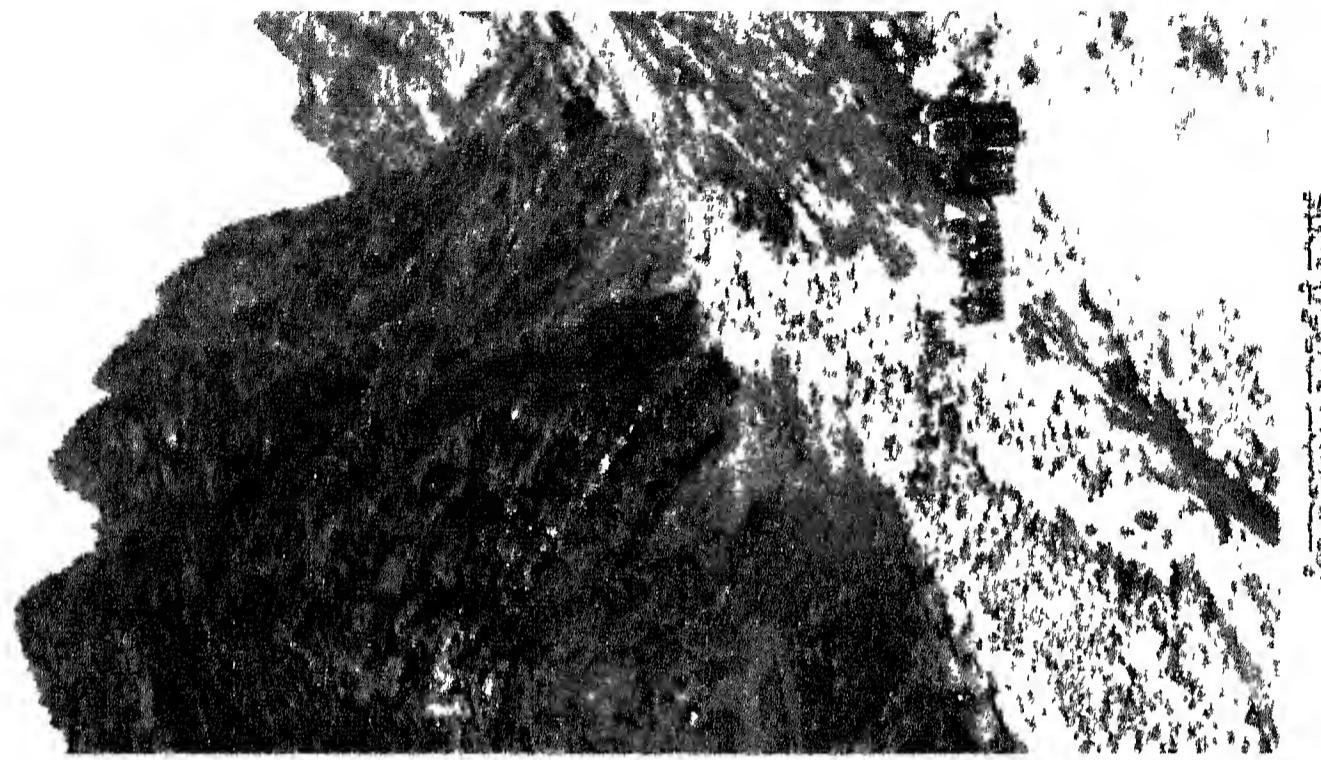
राजस्थानी वस्त्रों का अधिकारी

राजस्थानी वस्त्रों का अधिकारी

राजस्थानी वस्त्रों का अधिकारी

विद्युतीय वर्णन

प्र०, न० के लिए उपलब्ध

संस्कृत विद्या

ನಾವು ಮೂರು ಮುಚ್ಚೆಯರು ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಕ್ರೈಸ್ತಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆಪ್ಪ-ಬಲಪಂತದ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿ. ಗಂಡಸರು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಉಂಟ ಕಾಳಿಸುವವರು-ಬಲು ಖಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಭೋಟಿಯಾ ಪೂರಿ ಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಣಸೇ ಗೊಜ್ಞ! ಎತ್ತಳೆಂದೆತ್ತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಸೆದನೋ ಮಲ್ಲೇಶ! ಇಂದಿನ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಮಾಧುರ್ಯ ಷ್ವದಯದಿಂದ ಬಂದುದು. ರಸನದಿಂದಲ್ಲ. ಮಾತು ಉಂಟ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ.

ತಾಫಾಟ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತಿನಿಷ್ಠಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬು ಸಂದಾಯಕನಿಗೂ ನಿಗದಿಯಾದುತ್ತೆ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಧಿ ಹೆಟ್ಟಿ, ಎಣ್ಣೆ ಬೇಕಾದ ಇತರ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಇವರೇ ಹೊಂದಿಸಿಹೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಉರವಲು ಕೂಡ ಇವರದೇ. ಮೇಲು ಮೇಲಕ್ಕೆರಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ದುಬಾರಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಖಚಿತನಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ದಿನದ ಹೊಟ್ಟೆ ಘಾಡು ಕಳೆದರೆ ಹಣ ಕ್ರೈಸ್ತಾಡಿತ್ತು. ಇಂದರಿಂದಾಗಿ ನಮೋಡನಿದ್ದ ಭೋಟಿಯಾಗಳಿಗೆ ಬೇಳೆ ತರಕಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಂಟ. ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಯೇನಾದರೂ ಕಳೆದು ಹೋದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಅಳಿಸಿ ತೋರಿದಂತೆ! ಬೇಸಗೆಯ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೇ ಸಂತರ ಬರುವ ದರಿದರೂ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತಿಕ್ಕಿ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಸಡಗರದ ದಬ್ಬಾಚರಿಸುವರು. ಪನಾದರೂ ಹಣ ಮಿಕ್ಕರೆ ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಾಂದಿಷ್ಟು ಸಂಭ್ರಮ. ಆಮೇಲೆ ಚೆಳಿ-ಹಿಮಗಾಲ ಮುಗಿವವರೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತಿಕ್ಕಿ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿವರು.

ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂದಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊರಗಿನವರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅಸ್ತ್ರಾವ್ಯಾಸಾರ್ಥಕ, ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರು ಸ್ಥಳೀಕರೇ ಹೊರತು ದೂರದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿಣಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಭೋಟಿಯಾ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಗಿರಿಜನರು, ನಮುದಾ ದಂಡೆಯ ಹಳ್ಳಿಗರು, ಅಭಯಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ವನ ಜನರು-ಇವರ ಬಾಳು ಮೂರಾಬಟ್ಟೆಯಾಗುವುದಷ್ಟೆ. ನಗರವಾಸಿಗಳ ಬಾಳು ಹಸನಾಗುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಭೋಟಿಯಾಗಳ ಈ ಬಗೆಯ ಒತ್ತುಡಿ ಬಡುಕಿಗೆ ಘಾಡು ಕುಳಿತಗಳೇ ಹೊರಗಂಡಿ. ನಕ್ಕೆ ನಡೆವುದೊಂದೆ ದಾರಿ. ನಮ್ಮ ದೇನಿದೆಯಿಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಿ? ಕ್ರೈಸ್ತಾನಾಧನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಮಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಂಚೆನುತ್ತಾಗಲೆಂದು ಕೇಳಿಹೊಳ್ಳಿ. ಅಷ್ಟೆ ಸಾಕು ನಮಗೆ ನಿವಾಸಿತರಾದ ಬೆಂಬೆಯರಂತೆಯೇ ಇವರೂ ಮೊದಲಿನುತ್ತೆ ಬಾಳಿಗೆ ತಡತಡಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವರದು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತುಂತುರು ಮಳೆ ನಿಂತು ಬಿಸಿಲು ಮೂಡಿತು. ಓಂ ಪವದತಕ್ಕೆ ಮುಖಿಮಾಡಿ ಶಿಬಿರದ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಆರಾಮ ಮಾಡಿದ್ದೇವು. ನೆನಪಿನ ಸುರುಳಿ ಬಿಳಿಕ್ಕಿ ಹೊಂಡು ಹೀಂದಿನ ಎಂಟು-ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಹಿಮಾಲಯದ ರೂಪರೇಷನ್‌ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದ್ದೇವು. ಹಲ್ಲಾಗ್ನನಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಹಿಮಾಲಯ ದರ್ಶನ ಓಂಪವದತದರಿನಲ್ಲಿ ಓಂ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತ್ತು.

ನಾವು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಪೂರ್ವಾತ್ತರಕ್ಕೆ ಪರಿ ಬಂದಂತೆ ಹವಾಮಾನದ ಎಲ್ಲ ಪಲಿಯಗಳ ನಮೂನೆಯನ್ನೂ ಘಾಡು ಬಂದಿದ್ದೇವು. ಮೊದಲಿಗೆ ಉಷ್ಣಪಲಯದ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ತೇರಾಯಿ

ಪ್ರಾಂತ. ಏನ್ಯ ಮೃಗಗಳಿಂದ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪ್ರಾಂತ. ಆನಂತರ ಪರಿದುದು ಬಟ್ಟ ಕೆಳೆವೆಗಳ ಸಮರ್ಪೇತೋಷ್ಣವಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಒಮ್ಮಾಲಯ ಪ್ರಾಂತ. ಇದು ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಮರ ಗಿಡಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವಾಸಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಫಲವತ್ತಾದ ಪ್ರಾಂತ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ದೆಹ್ನಿನ ಜನ ಪಾತ್ರವಿದ್ದಿತು. ಸಿಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಂತರ್ಪಣ ಮೈದಾನವೂ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೇ ಉಂಟಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಾಲದೆಂದು ಬಟ್ಟಿವನ್ನೇ ಜಗಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಗಜದಗಲ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದ ಪ್ರೇರು ನಿಂತತ್ತು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಧುನಿಕ ಬೇಸಾಯದ ಸಲಕರಣೆಗಳ, ಟ್ರಾಕ್ಟರ್‌ನ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇದೆ ನೇಗಿಲ್ಲಾ ಒಳಕೆಯೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಯೇ ಗುದ್ದಲಿಯ ಬೇಸಾಯ. ಇಷ್ಟ್ವಾ ಮೇಲೆ ಹೊದಂತೆ ಶೀತಪಲಯದ ಹುಲ್ಲುಗಾಳಿನ ಪ್ರಾಂತ. ಮೊದಲಿನ ದೆಮ್ಮೆಗಳು ಕಾಣಯಾಗಿ ಪರವತೀಯ ಹೂಗಿಡಗಳು, ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಹುಲ್ಲು ಮೈದಾನದ ತುಂಬೆಲ್ಲಾ ಪರಡಿತ್ತು. ಚೆಕ್ಕು ಚೆಕ್ಕು ಹೂಗಳು ರಸಿರನ್ನಾ ಮುಖ್ಯ ಬಿಡುವಂತೆ ಹೂಹೊಳೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ-ಕಾಲಾಪಾನಿವರೆಗೂ ಪರಡಿತ್ತು. ಮೇಲೇರಿ ಬಂದಂತೆ ನಾಬಿದಾಂಗ್ ಕಡೆಗೆ ಹಸಿರು ಹುಲ್ಲು ಕೆಲೆವೆಧ ಮಾತ್ರ. ಇದುಗುವ ಮಣ್ಣನ ಇಳಿಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೀಮ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಚೆಯ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣನ ದಾರ್ಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿರಿನ ತೇಪೆ. ಇಷ್ಟ್ವಾ ಮೇಲೇರಿದರೆ ಪಾಸೋಗಳ ಮೇಲೆ ಆಸವರತ ಹೀಮರಾಶಿ. ಕಡುಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಾ ಕರ್ನು ಒಮ್ಮರಾಶಿ! ಹಕ್ಕಿ ಡಾರಿದುತ್ತೆ ಸಮರ್ಪೋಷ್ಣವಲಯದ ತೆರಾಯಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾವಲಯದಂತಹ ಆಸವರತ ಹೀಮದ ಪಾಸೋಗಳವರೆಗೆ ಕೇವಲ ೨೦೦ ಶ.ಮೀ. ಆಷ್ಟು. ಹೀಮಾಲಯದೊಡಲಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ವಲಯದ ತುಣುಕುಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಒಂದಲ್ಲಿ ಮಾರು ಬಾರಿ ಒಂದರೂ ನವನವಿನತೆ ಕಾಣುವುದು ವಿಚಿತ.

ಮಧ್ಯಾಷ್ಟ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಿಂದಲೂ ಹೀಗೆ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಢೆವು. ಮಳೆ ನಿಂತು ಬಿಸಿಲು ಬಂದಿತಾದರೂ ಎಡುರಿನ ಬಂಪರವತ್ತದ ಮೇಲೆನ ಮಂಜನ ತೆರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೆರು ತರುಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯತ್ತಿತ್ತು. ಅಕ್ಷರದ ದರ್ಶನವೇ ಆಗಲೊಲ್ಲಾದು. ಆದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನನೆಗಳು ನಡೆದು ಭಕ್ತಜ್ಞನರು ಸುಸ್ಥಾಪಿಸೂ ಮಂಜುನಾಥನ ಕೃಪೆಯಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮಂಜನ ತೆರೆ ಪೂರ್ವ ಮೇಲೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯುವಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸುಖಿ ಶಾಂತಿ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ಮರಳುವಾಗ ದರ್ಶನವಾದಿತೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ- ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾದೂ ಸುಖಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆನ್ನವಂತೆ ಆಶಾವಾದಿಗಳು ನಾವು ಭಾರತೀಯರು. ಆರುವರೆಗೆಲ್ಲಾ ಮತ್ತೆ ಶುರುವಾದ ತುಂತುರು . ಈ ಪ್ರದೇಶವೇ ಹೇಗೆ. ಏಳಕ್ಕೇ ರಾತ್ರಿಯೂಟ ಮುಗಿಸಿ ಕೋಣೆ ಸೇರಿದೆವು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮೂರುವರೆಗೆ ತಯಾರಾಗಿ ಲಿಪುಲೇಖಾಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಮಲಗಿದೆವು. ಶಾಲಾ ಪ್ರಮಾಣ ಹೊರಡುವ ಹೀಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ತವರು ನಿದ್ರೆಯಂತೆ ಇಂದು ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾದದ್ದು.

ಇಂದಿನ ಡಾರ್ಣಾ-ಸಿಮೋಲ್ಲಾಫನದ ಡಾರ್ಣಾ. ಇಂದು ಭಾರತದ ಗಡಿ ದಾಟುವರಿದ್ದೇವು. ಚೇನೀ ಸರಹಾರದ ಅನುಪೇಕ್ಷೆತ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿ ಟಿಬೆಟಿಗೆ ಕಾಲಿಡುವವರಿದ್ದೇವು. ೧೯೭೦ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರಕ್ಕ ಪರಿ, ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ಮಿಸುವವರಿದ್ದೇವು. ಈ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿನ ಅತಿ ಶೀತಹವರೆಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ನಮ್ಮೆಸಹನೆ, ಧಾರ್ಣಾ ಶಕ್ತಿಯ ಗಡಿ ಗುರುತಿಸುವವರಿದ್ದೇವು. ಪನೋ ವಿಶ್ವಾಸ, ಪನೋ ಹುಮ್ಮೆ:

ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ಜೆನುಗುತ್ತಿದ್ದ ತುಂತರು ಮಳೆ, ಕವಿದಿದ್ದ ದಟ್ಟ ಮಂಜು. ಮೊದಲ ರೂಪಕ್ಕೇ ಎಡ್ಡು ಮುಖ ಮಾರ್ಚಣಂದ ಅನಿಷ್ಟ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾಯಂಕ್ವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಹೊದ್ದಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯೊಳಗೇ ಇಟ್ಟು ಬೆಳ್ಗಾಗಿಸಿದ್ದ ನೀರಿನ ಬಾಟಲೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಹಿಡಿದು ಟೆಂಟಿನ ಹೊರಗೆ ತಲ ಧಾಕೆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ತೂಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆ ಬಲು ಸನಿಯಂತ್ರೇ! ಹೊರ ಹೊಮವ ಕುದುರೆಯೊಂದು ಟೆಂಟಿಗೆ ತಾಗಿಕೊಂಡಂತೆ ನಿಂತೇ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಬಿಸಿಯುಸಿರ ಹೊಗೆ ಕಾರುತ್ತು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಸೆನೆದರೂ ಚೆಳಿಗಳಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆದಿತ್ತು ಮೂರೆ ಪ್ರಾಣಿ.

ಬೆಳ್ಗಿನ ಕುದುರೆಯೇರಿ ಸಾಗುವನೆಂದು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತ ಚೆಳಿಗೆ ಸಟೆದಿದ್ದ ಕೈಗಳಿಂದಲೇ ಸೆಡೆತು ಹೊಗಿದ್ದ ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟಪಡಿಸು ಕಾಲಿಗೆ ತೂರಿಸಿ ದಪ್ಪ ಉಣಿ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ತಯಾರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮುಂಜುವೆನ ಮೊರುಮೇರೇ! ಭೂಮಾನಿಸಿಂಗ್‌ ಅವಸ್ಥೆಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಿಸುದ್ದಣಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಆದೇಶ- “ಬೆಂಬೋಜೀ, ಸಿನ್ನ ಕುದುರೆ ಕಾಣುಯಾಗಿದ. ದಿವಾನಾಸಿಂಗ್ ದುಡುಕಿ ತರಲು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಸಿನ್ನ ಜೂತೆ ದೆಢ್ಣೆ ಧಾರುತ್ತಿರು. ೧೦-೨೦ ನಿಮಿಷದಲ್ಲೇ ನಿನ್ನ ಕುದುರೆ ಬರುತ್ತದೆ ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ದಯಪಡಿಸು ಐ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ.ಯವರಲ್ಲಿ ಮಾರಬೇಡ. ನಮಸ್ಕಾರ ಓಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುರು! ಸಾಧಿ ಮತ್ತೆ. ಇಕ್ಕೋ, ಸಿನ್ನ ಕೋಲು!” ವಿಧೇಯಭಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ(ತುಂತುರು ಹನಿ ಮುಖಿಕ್ಕೆ ರಾಚುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಬಂದು ಕಾರಣ) ನಡೆದ, ಬಂದ ಸಾಗುವನ್ನು ತಡೆದು. ಮನುಜರಂತೆಯೇ ಅಶ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿ, ಅನನುಭವಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆಂದಾಯಿತು.

ಮುಂಜಾನ ಮುಖಿದರಣನಾವಿತ್ತ ಅಶ್ವರಾಯರು ಹೀಲಿಯರು, ಅನುಭವಸ್ಥರು. ದಿನದ ಚಾಕರಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಹೊಟ್ಟೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬಿ, ಕರ್ಮ ಮಾಡದೇ ಗತ್ತಂತರವಿಲ್ಲೆಂಬಿ ನಿಧಾರಣೆ ಬಂದವರು. ಅದಕ್ವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ನಿರಾತಂಕದ ನಿಷ್ಟ ತೆಗೆದು ತ್ರಾಣ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಸಾರಿಯಾದರೋ ಮನೆಯ ಬೆಳ್ಗಿನ ಘಲ್ಲು ಧಾಸಿಗೆ ಸೆನೆದು, ಲಿಪುಲೇಖ್‌ಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಚೆಲಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಉಂಟಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ನಿತ್ರಾಣಗೊಂಡಿದ್ದ ಹರೆಯದ ಕನಸುಗಾರ. ‘ಅಯ್ಯೋ ಪೆದ್ದೇ’ ಎಂದುಹೊಂಡೇ ಅದನ್ನೇರಿದ ಪೆದ್ದಿಯಾಗಿದ್ದು! ಆದರ ಬೆನ್ನಿನ ಒದ್ದು ನನ್ನ ಒಳಾಂಗಿಯನ್ನೂ ನೆನಸಿ ಮಂಡಿಯವರೆಗೆ ಜೋಮು ಹೀಡಿದು ಬೆರಳುಗಳು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ ಅನುಭವ. ಇದ್ದುಮೊಂದೇ ಉಪಾಯ. ಬಿರಬಿರನೆ ನಡೆದು ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರ ತರುವುದು. ಯಾವ ಭೂತ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತೋ ಈ ಪ್ರಮಾಣ ಕೈಗೊಂಡ ಮುತ್ತಾಳ ನಾನಾದೆ ಎಂದು ಹೊಂಡೇ ಓಡೊಡುತ್ತಾ ಪರಿ ಪರಿದ್ದು. ಈ ಮುತ್ತಾಳ ಮನಸ್ಸು ಹೊಟ್ಟೆ ಭೂತನಾಥನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಾ ಓಡಿದೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಿವೆಂಷದಿಂದ ವಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಇಳಿಜಾರು ಕಾಣಂತೆ ಮಂಜುಗತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಶಿವನಿಗೆ ಮತ್ತುಮ್ಮೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ! ನನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದೆಹಲೆಯ ಭರತ್ ಹಂಸರಾಜ್ ಶಾ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಕೇಳಿಸಿರಬೇಕು. “ನಾನು ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಈ ಮುತ್ತಾಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೇನೆ. ಪಕೆ ಗೊತ್ತಾ? . . . ಈಗ ನಾನೇನೂ ಹೇಳುವುದು ಬೇಡ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ನೀನಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರು. ಕೈಲಾಸನಾಥನ ಮೋಡಿಯೇ ಅಂತದುದು!” ಎಂದವರೇ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು. ಪಲ್ಲೀದಲ್ಲೋ

ಒಂದು ಕಂಬಳಿ ಮೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಮುದುರೆಯ ಬೆನ್ನಿಗಿಟ್ಟಿ ಸನ್ನಷ್ಟು ಹೂರಿಸಿದ ದಿವಾನ್‌ಸಿಂಗ್‌
ಅಗ ಸನ್ನ ಪರಮಾಪ್ತ ಬಂಧುವಾಗಿದ್ದು.

ಸುಮಾರು ಎರಡುವರೆ ಗಂಟೆಯ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರು ಕೀ.ಮೀ. ದಾರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು.
ಆರೂಣೋದಯದ ಮುಂಬೆಳಗು ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಟಿಮುದ
ಗಳೇ ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತ ಕಷ್ಟ ಯೆಚ್ಚಿಂಡೆಗಳ ಶಿವಿರಗಳು ಸನಿಹದಲ್ಲೇ; ಕಾಲದಿ ಕುಳಿ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯೆಚ್ಚಿಗಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಬಿಫುದ ಮೊಂಡಗಳು; ಕೋಡಿ ಚರಿದ ನೀರೂ ಯೆಚ್ಚಿಗಟ್ಟಿ, ಬಿಭೂತಿ
ಬಳಿದು ಸಂತ ಭೂತಗಣಗಳಂತಹ ಬೆಟ್ಟಿಗಳು; ಕೆಳಗು, ಬಿಂದುರಾರದಲ್ಲಿ ತೇಪೆ ಯೆಚ್ಚಿದಂತೆ
ಹಸಿರು ಯಲ್ಲಿನ ನೆಲ, ದೂರದ ಶಿವಿರಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟಿಂತೆ ಬಾಲ ಸೂಯನ
ಪ್ರಕಾಶ; ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಲ್ಲಾ ನಿಷ್ಕಳವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಬೂದಿ ಎರಚಿದಂತೆ
ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಂಜು- ಇಂತಹ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರುವ ಶಿವ ರುದ್ರನೇ ಸರಿ.

ಹದಿನೇಳುವರೆ ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳತ್ತರದ ಪ್ರರಭ ಯಥೆಯಿಂದಲ್ಲೋ, ಕರಳು ಬಾಯಿಗೇ
ಬುದುತೆ ಮೊಟ್ಟೆಮೊಳಗೆ ಸುಮಕ ತರುವ ಚೋಯಿಂದಲ್ಲೋ, ಶಿಫು ಕಾಲದಿಯಿಂದಲ್ಲೇ ಮಾತಾಳಕ್ಕಿಳಿದು
ಮೋಗಿದ್ದ ಪ್ರಪಾತದ ಭಯದಿಂದಲ್ಲೋ- ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ಕಾರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಅನಿಸಿಕೆ.
ಮೇಲೆರುತ್ತ ಮೋಂಡಿತೆ ಪನನ್ನೋ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಂತಹ ಭಾವನೆ. ನಾನೇ ಕಳೆದು ಮೋಂಡಿತೆ!
ಎತ್ತೆತ್ತು ತಿರುಗಿದರತ್ತ ಒಂದೇ ಭಾವನೆ - ಮಾನ್ಯತೆ. ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಂತ್ರ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ
ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸತಿಯ ವರವನ್ನು ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಶಿವ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ-
ಎಂತಹ ಘ್ರಾಂತಿ ರಮ್ಮ ಕಫೆ ಈ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಮೊಂದಿಸಲು! ಶಿವನ ಅಲೆದಾಟದ ರಭಸಕ್ಕೆ
ಸತಿಯ ದೇಹದಿಂದ ಹಾರಿ ಮೋಂಡ ಹಸಿರುಡಿಗೆ ಬಂದೂರದ ಬೆಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕೆಂಡಂತೆ-

ನಸುಕಿನಲೆ ಮಲೆಯೇರಿ ನಿನ್ನಡೆಗೆ ಹೊರಟೇವೂ
ಕ್ಕೆಲಾಸ ಸೇರ್ಪಾಸೆ ಕಸುವ್ವೂ ಶಿವನೇ,
ಪಾವನಾ ಕರೆಯಾಗೆ ಮೀವಾಸೆ ಹೊತ್ತೇವೂ.

ಸತಿಮೋಂಡ ಕ್ಷಾಪಾದಿ ಕೆಂಪಾದ ನಿನಕಣ್ಣ
ಪರುವತದ ಹಸಿರೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುವ್ವೂ ಶಿವನೇ
ದುಕ್ಕಾದಿ ಮಲೆಯೇ ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತ್ತೇತೂ.

ಸತಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೇರು ಉಕ್ಕಿಕ್ಕೆ ಹರಿದಾವ್ವೂ
ಮಡುಗ್ಗೆ ಹೆಪ್ಪಾಗಿ ನಿಂತ್ತೇತೂ ಶಿವನೇ
ನಿಡುಸುಯ್ಯ ತಂಗಾಳಿ ಬಿರುನಡುಕ ತಂಡ್ಯಾವ್ವೂ
ನಡುನಡುಗಿ ನಮಜೀವ ಮಂಜಿನಲೆ ಅಲೆದಾವ್ವೂ
ಮಂಜಾಗಿ ದುಗುಡ ಆವರಿಸ್ಯಾವ್ವೂ ಶಿವನೇ
ನಿನ್ನಳುವಿನಾಳವಾ ನಾವಿಂದು ಕಂಡೇವ್ವೂ
ಸತಿದೇಹ ಹೆಗಲಲ್ಲಿ ನೀ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗೋಂಡ,

ಅವಳನ್ನು ಹೊಗುತ್ತ ಸುತ್ತೋದ ಶಿವನೇ
ಮಲ್ಲೀಶ, ಅಲ್ಲೀಲ್ಲ ನಿನ್ನನೇ ಕಂಡೇವೋ!

ಕಡೆಯ ೫೦-೫೫ ಅಡಿಗಳನ್ನು ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪರುವಾಗ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಂಜಿನ ತೆರೆಯ ಬಿಳುಪಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಕರಗಿ ಹೋದವು. ಆ ಬಿಳಿಯ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಪ್ಪಲೇಖ್‌
ಪಾಸ್ ಏರಿ ನಿಂತೆವು. ಐ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ವೈದ್ಯರ ಆಗ್ರಹದಂತೆ ಕೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಚಲನೆ ಜಾರಿಯಿರಲೆಂದು
ದೆವ್ವಹುಣಿತ ಕುಣಿಯತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಕುರಿಮಂದೆಯಂತೆ ಒತ್ತೋಟಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಎಲ್ಲರೂ
ಮೂರ್ನೇ ಯಾತ್ರಿತಂಡಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮೆನ್ನು ಟಿಬೆಟೀಯರಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಸಿ, ಬಂದ ಯಾತ್ರಿತಂಡವನ್ನು
ಭಾರತಕ್ಕ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು ಐ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ. ಸೋದರರು ಮತ್ತು ಭೋಟಿಯಾ
ಬಂಧುಗಳು.

ಬೆನ್ನುಹುರಿಯು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿ ಬಂದ ಚಲಿಗಾಳಿ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ
ಅಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿದ್ದ ಮಂಜನ್ನು ಸರಿಸಿ ಪರಿಸರದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿತು. ಸೂರ್ಯ ಭಗವಾನನ
ದರಣ ಮಾಡಿಸಿತು. ನಮಗಾದ ಯಾಣ ದೇಶದ ಮೊದಲ ದರಣದಿಂದ ನಮ್ಮುದು ಬಿಟ್ಟ
ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಭೂತನತಡನಮೊಂದಿಗೆ! ‘ಹಿಮಾಲಯದ್ವರೆ’ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ನೇರ
ಅನುಭವವಾಯಿತಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಹೆಸರುಗಳು, ‘ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ.. ಇಂದ್ರಾ ಅಡಿಗಳಿತ್ತರೆ’
ಎಂಬ ಅಂಕ ಅಂಶಗಳ ಲೇಕ್ಕಾಗಿರದೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದೋದ ಉಸಿರು; ತಲೆಯೋಳಗಿನ ದುಡಿತ;
ಮೀನಬಂಡಗಳಲ್ಲಿನ ಬಿಗಿತ; ಹೊಟ್ಟೆಯೋಳಗಿನ ಕಸಿವಿಸಿ - ಇವೆಲ್ಲ ಹಿಮಾಲಯದ್ವರೆನ್ನ
ಮನಗಾಣಸಿದ್ದವು. ದೇಹವು ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತ್ತು. ಬೇರೆಲ್ಲ ಪರವತಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಕಣ್ಣವೇಗ
ಬರುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರದಿಂದ ಇಳಿದು ಹೊಗುವುದೆಲ್ಲಿಗೆ? ಜಗತ್ತಿನ ಭಾವಣೆಯನಿಸಿದ
ಟಿಬೆಟಿಗೆ! ಅಂದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ್ವರೆನೇ? ನಮ್ಮುರಿಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಬಯಲಿನಂಚಿನಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್‌ನ
ದಾರಿ ದಿಗಂತಕ್ಕ ಇಳಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ನಾವು ನಿಂತಿದ್ದ ಎತ್ತರ ಹಿಮಾಲಯದ್ವರೆ! ಲಿಪ್ಪಲೇಖ್
ಪಾಸ್-ಇಂ ಅಡಿ ಉದ್ದ್ವಾದ, ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಅಗಲದ ಜಗಲಿಯ ಬಂದು ಓಣಿ. ಎರಡೂ
ಕಡೆ ಗೋಡೆಯಂತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಹಿಮರಾಶಿ. ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಪರವತದ
ಎರಡೂ ಮಗ್ನಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಪ್ಪಾಗಿ ನಿಂತ ನೀರಿನ ಘಲಕಗಳು. ಆಕಾಶದಿಂದ ನೇತು ಬಿಂದು
ಕಾಲೆತ್ತಿದರೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದಂತಹ ಅನಿಸಿಕೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಖಾಲಿತನ. ಈ ಹಿಂದೆ ಏರಿ ೫೫೬ ದ್ವಿದ್ದು
ಫಾಳೇಧಾರ್, ಸೋಸಾ, ರುಂಗೋಲಿಂಗ್, ಸಿಖಾಡ ಭಿಯಾಲೇಖ್ ಮೇಲುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ
ಸುತ್ತಲೂ ಹಸಿಪಸಿರು ವನರಾಜಿ; ನಿಂತ ಸಮತಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ್ದ ಪ್ರಯೋತಿವಾಸಿ; ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು
ತಲೆಯನ್ನು ಸವರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಮದ ರಾಶಿ. ನಮ್ಮ ಧೃತಿಗೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲಿಪ್ಪಲೇಖ್
ಪರಿಯೇ ಬೇರೆ. ಹಿಮದ ಕಣ್ಣಮುಖ್ಯಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನವರೆಗೆ ತಂದು, ಒಡನೆಯೇ ಕಣ್ಣಟ್ಟು
ಬಿಟ್ಟು ಎಸೆದಂತಹ ಅನುಭವ. ಎಲ್ಲವೂ ತಲೆಕೆಳಗು, ಬಯಲು ಮಲೆಯನೇರಿ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತ್ತು.
ಮುಗಿಲು ಬೆಳಕಾಗಿ ಧರೆಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಇವೆರಡೂ ದಾಸುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ ನಿಲ್ಲುವ ಯಾವುದೇ
ಮರವಾಗಲೀ ಗಿಡವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಬೆಟ್ಟಗಳಿಯ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂದಂಗುಲದ ಹುಲ್ಲು
ಗಗನಕ್ಕೇರಿದನೆಂದು ಕನಸು ಕಂಡಿತ್ತು.

ಬಿಸಿಲೇವಿದ್ದರೂ ಮರಗಟ್ಟಿಸುವ ಚೆಳಿ ಗಳಿ; ಸೆತ್ತಿಯವರೆಗೆ ದತ್ತಿಯಂತೆ ಮೂಡ ಹುಳಿತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆಳಗಿನಿಂದಲ್ಲಿಪ್ಪು ಸುಖ್ಯಂ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೃತಪಾಗಿ ಹೊಳೆವ ದೃಶ್ಯ, ನೀರಿನ ಒರತೆಯಿಂದ್ವಾ ಕಾಣಾಗಿದ್ದ ಸಸ್ಯ - ಯಸ್ಸಿನ ಕೊರತೆಯ ನೋಟ, ಬೀಸುವ ಚಬೆಯ ಬಿಟ್ಟಾ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಮೋದ ಅನುಭಿವ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸೈಜಪ್ಪು ನಾನೇ, ಇಲ್ಲಿಯ ಅಸೈಜಪ್ಪು ನಾನೇ. ಇಂದಿನ ಅನ್ತ್ಯಪ್ಪು ನಾನೇ, ಮುಂದಿನ ನಿತ್ಯಪ್ಪು ನಾನೇ. ಎಂದು ಯಾರೋ ಬೆಷ್ಟ್ಯಾ ಮುಸೈಚ್ಚರಿಸಿದಂತೆ! ಪನೋ ಕಾತರ. ಹೆಸರಿಸಲಾಗದ ಭಯ. ಅದರೊಂದಿಗೇ ಪನೋ ಸಂಘರ್ಷ ಇತ್ತಾದ. ಬಂದುದಷ್ಟು ಎದುರಿಸುವೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ದೃಢಯದಲ್ಲಿ ತೂಗಿತ್ತು.

ಮೊಟ್ಟೆಯೋಡು ಹೊರಬಂದ ಮರಿಂಡಕ್ಕಿ ಪ್ರಿನ್‌ ಮೊಟ್ಟೆಯೋಳಗೆ ಸೇರಲಾರದಂತೆ ಉಪ್ಪಲೇಪ್ಪು ಮೊಸ್ತಿಲನ್ನು ದಾಟಿದ್ದ ನಾವ್ಯ ದ್ವಿಜ ರಾಗುವರಿಂದ್ದೆನ್ನ. ದೃಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಧಿಯನ್ನೊಡು ಸ್ಥಿತಿಂತರ ಹೊಂದುವರಿಂದ್ದೆನ್ನ. ಟೆಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಲಾಸ ಪರಮತಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿದ್ದೆನ್ನ.

ಗಳತಿಯರೊಡನೆ

ಮಾನಸ ತಡಿಯಲ್ಲಿ

ಆತನನು ಕಂಡುಬಂದೆ ಸಲೆ ನಡುಗಿ ಮೈ ಬೆವರಿದಂದು
ಹೆಚ್ಚಿದಲೇಂದ್ರಿಯೊಂದಾದಿವುನಂತೆತ್ತಿ ನಿಂದು
ದಾರಿಯೋಳಗರೆಬಂಡಿಗೆನೊಂದ ತೊರೆಯಾಡಳಿಲ್ಲ!
ಶೈಲಾಧಿರಾಜಸುತ್ತೆ ನಿಲಲಿಲ್ಲ ಅದ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಯಾರಿಗಾಗಿ ತಪಗ್ಗಿದಳೋ ಅವರೇ ಬಂದು ಶೈಲಾಧಿರಾಜ ಶೈಲಾಧಿರಾಜ ಈ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಮನಸ್ಸಿತಿ ನಮಗೂ ಆಗಿತ್ತು. ಶೈಲಾಸದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಹತ್ತಿದಿದು, ಆದಾಮುವಿದ್ದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟು, ತನು ಮನ ಧನ ಮುಡುಬಿಟ್ಟು, ನೂರೆಂಟು ಪಾಡುಪಟ್ಟಿ ಲಿಪ್ಪಲೇಖಾವರೆಗೆ ಬಂದುದಾಗಿತ್ತು. ಎದುರಿಗೆ ಶೈಲಾಸದ ದಾರಿ ಶೈಲಾಧಿರಾಜ ಈ ಬೇಸಿ ಕರೆದಿತ್ತು. ಅದರತ್ತ ಇಳಿಯಲೊಂದು ಮನಸು ನಮ್ಮ ನೆಲವನ್ನು (ನನ್ನ ಇರವು) ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಮೊಂದು ಮನಸು! ನಮ್ಮಾಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಏ.ಟಿ.ಬಿ.ಪಿ ಸೋದರರು, ಭೋಟಿಯಾ ಬಂಧುಗಳು ಬೆಂ್ಮ ತಟ್ಟಿ ಶೈಲಾಧಿರಾಜ ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಹತ್ತಾರು ಸಲ ನಿಂತು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸೋಡುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಶೈಲಾಧಿರಾಜ ಕೆಳಗಳಿಂದೆವೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಯಾರುತ್ತ ದಾಟಿದ್ದವರಿಗೆ ಇಂದಿನ ಅನುಭವ ತೀರ ಹೊಸದು. ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದಿದ್ದ ಮುಖ, ಕೇಳದಿದ್ದ ಭಾಷೆ, ಸೋಡದಿದ್ದ ವೇಷ, ತುಳಿಯದಿದ್ದ ಹೇಶ-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಟ್ಟಿಗೇ ಬಂದೇ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹೂಣದೇಶಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಹೂಣದೇಂದನಾಟಿದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವರಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಡೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಲು ಬಂದವರು-ಚೀನೀ ಸರಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿಯೇ ಮೇಲಿನವರೆಗೂ ಬಂದವನೊಬ್ಬ ಯಾಗೂ ಇಷ್ಟತ್ತು ಇಷ್ಟತ್ತರವು ಮಂದಿ. ನಮ್ಮ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು ಕೆಳಗಳಿಯಲು ಮುಡುಗರು, ಮುದುಕರು, ಮಹಿಳೆಯರು, ಯುವಕರು. ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಒಡಿಸಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆವವರು. ಅಲ್ಲ ತ್ವರ್ತರು. ಹಾಡೊಂದನ್ನು ಗುಸುಗುನಿಸುತ್ತು ಇಲ್ಲವೇ ಮುಕ್ಕರಂತೆಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತ ದಾರಿ ಸವೇಸುವವರು.

ಲಿಪ್ಪಲೇಖಾವರೆಗೆ ನಮ್ಮಾಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪೋನಿವಾಲಾಗಳು ಕುದುರೆಯ ಜೀನನ್ನು ಬುಡಿದು, ಆದರ ಸಂಗಡವೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಾದರೋ, ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಮ್ಮ ಶೈಯಲ್ಲಿ ಜೀನು ಕೊಟ್ಟು ಕುದುರೆಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೊಂಡೇಟು ಕೊಟ್ಟು ಒಡಿಸಿ ತಾವು ಗುಂಪಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣೀಯನ್ನು ಕಂಡರೂ ಪ್ರಾಣಾಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ಅನುಭವ ಎಂಟೆದೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು ಶೈಲಾಧಿರಾಜ!

ಲಿಪ್ಪಲೇಖಾ ಪಾಸಾನಿಂದ ಕೆಳಗಳಿಂದ ಬಂದಂತೆ ಚೆಲ್ಲಿಯಾದ ತಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಮುಖಿಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲು ರಾಚಿ ಸುಡತೊಡಗಿತು. ಅಧ್ಯ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಗೌಸು, ಕುಲಾವಿ, ಸ್ವಾಫ್ಳೀ, ಜೀಸಿ- ಬಂದೊಂದಾಗಿ ಕಳಚಿದ್ದಾಯಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಪವಣತಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರುರಿಗಳಾಗಿ

ದರಿದು ಬಂದ ನೀರು ಕಣೆವೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಪರಿದಿತ್ತು. ಅಶ್ವರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಈ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಧಾಟಿದ ಸಾರಸಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕೆ ಬಹುಮಾನವೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾಡುವ ಆರಾಮ. ನಿಭಂಗಿಯಾಗಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಕುಳಿತು ದಾರಿಯ ಇಕ್ಕೆಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಾಗುವ ಅವಕಾಶ. ಅನೇಕ ತೂರೆಗಳ ಬದುವಿನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದ್ದ ಕಚ್ಚಾರಸ್ತೇಯಲ್ಲಿ ಆಗಂ ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ತೂರೆಯನ್ನು ಧಾಟಲು ಹಾಕಿದ್ದ ಅಟಕ್ಕಿಟ್ಟಂತಿದ್ದ ಕಿರುಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಬಸ್ಸು ಧಾಟವಾಗ ಈ ನಿರಾತಂಕ ನೀರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸ್ಸಿನ ಚಕ್ಕಗಳ ಆಚೀಜೆ ಆರಿಂಚು ಮಾತ್ರ ಆಗಲಪಿದ್ದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ಧಾಟಿದ ಪರಿ-ಬಸ್ಸು ಚಾಲಕನ ಚಾಲನಾ ಪರಿಣತಿ ಹಾಗೂ ‘ಹಿಂದೆ ಸರಿ’ ‘ಈಗ ಮುಂದೆ ಬಾ’ ‘ಬಲ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ’ ‘ಸರಿಯಿಲ್ಲ’ ‘ಹಿಂದೆ ಹೊಗು’ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೈಡ್ ಡೇವಿಡ್‌ನ ಢೈಯಂ-ಮೆಚ್ಚೆ ತಹ್ವಾಗಿತ್ತು. ಕಿರುನದಿಯ ಎರಡೂ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಘಲಾಂಗಾನಷ್ಟಗಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಬಾಲೀ ಮತ್ತು ಬಟಾಣ ಪ್ಯೆರು. ಮಿಕ್ಕಂತೆ ಬಂಜರು ಬಯಲು. ಬುಮಲಿನಂಜಿಗೆ ಗೋಡೆಯಂತೆ ಎದ್ದಿದ್ದು, ತಲೆಸವರಿಹಾಕಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳು-ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಮಣ್ಣ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಹೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆದಂತಿದ್ದ ಗುಹೆಗಳು ದೂರದಿಂದ ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚಿಗೂಡುಗಳಂತಿದ್ದವು. ಈ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಚಿನವರೆಗೆ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ!

ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಳೆ, ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಹೊಲ, ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದ ತಂತಿಗಳು. ಆದರೂ ಪನೋ ಕೊರತೆಯೆನಿಸುವ ನೋಟ. ಕಾರಣ, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬರದಿದ್ದ ಜನಪಸತಿ ಅಥವಾ ಜನಸಂಭಾರ. ಜಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಂದರೆ ನಮ್ಮ ಬಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹೊಳೆ. ಏದು ಲಕ್ಷ್ಯ ಬೆಂದರ ಮೈಲಿ ವಿಸ್ತಾರದ ಟೆಬೆಟ್ ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ದಶಲಕ್ಷ್ಯ ಚೀಲ್ಲರೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಲೇ ಎಷ್ಟು ದೂರಕ್ಕೂ ಕಾಣದಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಅಥವಾ ಜನಜಂಗುಳಿ. ನಾವು ಕಂಡ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿವಸತಿ ಕೂಡ ತಾತ್ಕಾಲಿಕದ್ದು. ಕಟ್ಟಾವಿಗೆ ಬಂದ ಪೈರನ್ನು ಬಟ್ಟುವ ರ್ಯಾತ್ರ ಪಿದಾರು ಸಂಸಾರಗಳು ಡೇರೆ ಹಾಕಿದ್ದವು.

ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಪದಿಮೂರು ಕೆ.ಮೀ. ನಿಜನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಒಡಿದ್ದ ಬಸ್ಸು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಾಡಲೆ ನದಿಯ ದೊಡ್ಡ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಧಾಟಿ ಪ್ರಯಾಂಗ ಕಣೆವೆಯ ಷಣರ ಟಕಲಾಕೋಟ್ ನ ವಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಜನಪಸತಿಯ ಲಕ್ಷ್ಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದದ್ದು. ಬ್ಯಾಂಕ್ ಕಟ್ಟಿಡ, ಪುರಸ್ಥಾಭವನ, ದೂರವಾಣಿ ಕಫೇರಿ, ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರ, ಹಂಡಂಗಡಿ, ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಗಳು, ಬೆಣ್ಣಗಳು, ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ಯುವಕರು. ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಶಾಲಾ ಸಮನ್ವಯ ತೊಟ್ಟು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತರಗಳ ಮೂಟಿ ಹೊತ್ತ ಬೆಣ್ಣಾರೂ ಕಣ್ಣಗೇ ಬೇಳಲಿಲ್ಲ! ಶಹರಿನ ಪಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೇಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆತಿ ದೊಡ್ಡ ಬಹುತಾರಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನಿಂದ ಬುರಾಂಗ್ ಹೊಟ್ಲೆ ನ ಅಂಗಡಿದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ತಂದಿಳಿಸಿದ ಬಸ್ಸು ಡ್ರೈವರ್- ಹದಿನೇಳು ಇಪ್ಪತ್ತರ ಯುವಕ ಕೃತಾರ್ಥನಂತೆ ನಗೆ ಬೀರಿ ಒಳ ಗೋಡಿದ್ದು.

ಹೊಟ್ಲೆಲಿನ ಲಾಂಬನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಆಧಂ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಬೇನೀ ಆಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಂದರೆಡು ಮೇಜುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಸ್ಟಮ್ ಕಫೇರಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಲೆಲಿನ ಪರಾಂಡಾಡಲ್ಲಿಯೇ

ತೆರುವು. ಎಲ್ಲರ ಮಾಸ್ ಪ್ರೋಟೋ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಮರಾಗಳ ಸಂಪ್ರೇಶನ ಗುರುತುಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಮಾರ್ಯಿತೆಯ ವಾದ್ಯ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಗಳಿಗೆ ಸೇರುವ ಮೊದಲೇ ಇಬ್ಬರೂ ಅಥಿಕಾರಿಗಳು ಹೊಟೆಲೀಸಿದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಸಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಕಷ್ಟಮ್ಮ ಚೆಕ್ಕಿಂಗ್ ಹೊಡಾ ಯೋಸ ಅನುಭವ. ಬೇಕಿಲ್ಲದ ಮಾರುದ್ವದ ಫಾರ್ಮಾಗಳನ್ನು ಭತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಹೆಣಭಾರದ ಪೆಟ್ರಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದಾಡುತ್ತ ಹೂ ಸಿಂತು ತಲೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ರಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಸ್ಥೆ ಪಡುವ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ.

ಸೂರ್ಯನ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣಾಡಾಡು ಮತ್ತು ಜುರುಗುಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊಟೆ ಮುಧ್ಯಾಷ್ಟದ ಉಂಟವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ‘ಇನ್ನೇರದು ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಉಂಟ ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲೇ ಉಂಟದ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುವುದು’ ಎಂಬ ಸಮಾಚಾರ ಹೊಟೆಗೆ ಒದ್ದೆ ಒಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಹು ದೂರದ ಬೀಜೆಂಗ್-ಚೈನಾ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರ ಫಲವಿಡಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದೇ ದಾಗಲಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಂತರಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು! ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಸರದ ಅಂತರ, ಕಾಲಮಾನದ ಅಂತರ, ಉಂಟದ ಖಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂತರ, ಜನಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂತರ- ಮನಸ್ಸು ಮಿದುಳು ಎರಡೂ ಸಾಕಾರುತ್ತೆನ್ನಾಗಲೇ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂತರವೊಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ವಹರ ಟಿಕಲಾಕೋಟ್ಯಾನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೊಟೆಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾನಗೃಹಗಳು ಮತ್ತು ಶೈಚಾಲಂಯಗಳು.

ಮುಧ್ಯಾಷ್ಟ ಮೂರರಿಂದ ಏದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತಣ್ಣೀರು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾನದ ಗೂಡುಗಳು. ಮಿಕ್ಕ ಸಮಯ ನೀರು ಬೇಕೆಂದರೆ ಕೋಣೆಗಳ ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಪೀಪಾಯಿಯಿಂದ ಮೂಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶೈಚಾಲಂಯದ ವೈಖಿರಿ ಇನ್ನೂ ಸರಿ. ಆರದಿ ಎತ್ತರದ ಅಟ್ಟಳೆಗೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಿಡಿ ಅಂತರಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪಾಯಿಖಾನೆ ತೂತು. ಸುತ್ತ ಏಡಡಿ ಎತ್ತರದ ವಲಗೆ. ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಹಂದಿಗಳ ಗುಡುಗಾಟ. ಸಾಲದಂದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ನೀರು ಹೊತ್ತು ತರಬೇಕಾದ ಫಜೀತಿ, ಭಯ, ಹೇಸಿಗೆ, ನಾಚಿಕೆ, ನಗು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಇಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯ ವಿರುವ ಬುರಾಂಗ್‌ಗೆ ಹೊಟೆಲ್ ದಜ್ಜೆ ಕೊಡುವ ಅಹಂತೆಯೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಟಿಬೇಟಿಯರ ಸ್ವಫ್ಫತೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಗೂ ನಮ್ಮ ಪರಿಭಾಷೆಗೂ ಇರುವ ಅಂತರ ಅನಂತವೆನಿಸಿತು. ಉರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕನಾಡಲ್ಲಿ ನದಿ. ಉರನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡೇ ಹರಿವ ಕಾಲುವೆಗಳು ಹೊಟೆಲಿನಿಂದ ಕೇವಲ ನೂರಿಡಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೀರು ದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾನಕ್ಕೆ ಶೈಚಾಲೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ನೀರಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಾಗ ಗೊಣಗುತ್ತಾ, ಗಳುವಿನ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಸಿಗಿಸಿದ್ದ ಬಕೆಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದರು.

ಮೊದಲ ಸಂಜೇಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶುಚಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಪಳವಾದರೂ ಬೇರೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿರುಲ್ಲಿರಲ್ಲ. ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನವರ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳೇನೋ, ಸಿಗದ ವಸ್ತುಗಳೇನೋ ತಿಳಿಯದೆ ಅವರನ್ನು ದೂರಬಾರದೆಂದು ಒಳ ಮನ ಸಹನೆ ತೋರಿತ್ತು. ಮುಧ್ಯಾಷ್ಟ ಮೂರರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಒತ್ತರವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಸರಬರಾಡು. ನಂತರ ಮೂಂಬತ್ತಿ ಟಾಚೆನ ಬೆಳಕು. ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದ ಗ್ರೀಂಡರ್, ರೆಷ್ಟ್ರಿಜರೇಟರ್, ಕುಕ್ಕಿಂಗ್ ರೇಂಜ್, ಫ್ಯಾನ್, ವಾಶಿಂಗ್ ಮೆಶಿನ್ ಮುಂತಾದವು

ಇಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಅಭ್ಯರಿಯೆನಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿನವರ ತುಚ್ಚಿತ್ತದ ಮಟ್ಟಮೊನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಮೋದಲ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ನೀರಿನ ಶೀಫಾರುಗೆ ಕೊಳ್ಳಿನ ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸುರಿದಿದ್ದು. ಮತ್ತು ಟೆಬ್ಲೈನಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಡಸಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಖ್ಕಾರಿಸಿದ್ದು ಸ್ಥಾಯಿಸಿದ್ದು.

ಸಂಜೀ ಪರುಗಂಟೀ-ನಮ್ಮೆಗಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಐದು ಗಂಟೆಯೂ ಅಗಿರಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾಟಕ್ಕೆ ಕರೆ ಬಂದಿತು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಪನೂ ತಿನ್ನದೆ ಮೊಟ್ಟೆ ಯಪೆಟಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪನೂ ತಿನ್ನಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲ ಯಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆಯ ದಸಗಲು ವಾಸನೆ. ಮೇಚಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರಣೆಯಾದ್ದರೂ ತಿನ್ನಲು ಪನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬಿ ಭಾವನೆ. ಬಳುಕಿ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ನೂಡಲ್ಲಿ, ಎಣ್ಣೆ ಬಸಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನ, ಟೊಮೆಟೋ ಸಾಸನಿಂದಾದ ಸೂಪ್, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ನಂತರ ಉಪ್ಪು ಎಣ್ಣೆ ಬಳಿದಿದ್ದು ಎಲೆ ಕೋಲೆನ ಪಲ್ಕು, ಕುದಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಆಲುಗೆಡ್ಡೆ ತುರಿ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕೆಂದು ತರೆದ ಡಣ್ಣಗಳು- ಟೆನ್‌ ಡಬ್ಬಿದಲ್ಲಿ ಚೈಪಾಡಿಂದ ಬಂದಂತೆ. ಬೇರೆಲ್ಲ ಆಡುಗೆಯನ್ನು ದುಡಿಸೋಡಿ ಕಡೆಗೆ ಮೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿವಂತೆ ತಿಂದಿದ್ದು ಈ ಡಣ್ಣಗಳನ್ನೇ! ನಾವು ಈ ಮೊಟ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಉಂಡ ಎಂಟು ಡತ್ತು ಉಂಟಾಗಳಲ್ಲಿಹ್ಯಾ ಇದೇ ಆಡುಗೆ, ಬೆಳಗಿನ ಉಪಾಧಾರಕ್ಕೆ ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟಿ ಬೈಡ್, ಜಾರ್ಮಾ, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಕಡಲೆ ಬೇಜ ಮತ್ತು ಚಡ್ಡಾ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಮೂರಿದ ಉರುಗಳಿಂದ ಆಮದಾಗಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳು, ಸದ್ರಬಾಗಿಯೇ ದುಬಾರಿ ಬೆಲೆ. ಶಾಕಾರಾರಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಉಂಟಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿತ್ತಾರು? ಇಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವೇ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉಂಡು ನಮ್ಮೆ ಕೊತಡಿಗೆ ಬಂದ ಬಂದರಡು ಕಾಸಿನಲ್ಲೇ ಮತ್ತೆ ಹೆಸಿಷ್ಯು. ಮೊಟ್ಟೆ ಭಾರತದ ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು. ಉಂಟದ ಮನೆ ಬೀಗ ಜಡಿದಿದ್ದ ಭೂತ ಬಂಗಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮೆ ಜೀವಿಗೆ ಶರಣ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಳಿಂದ ತಿಂಡಿಯನ್ನೇ ತಿಂಡು ನೀರು ಕುಡಿದು ಮಲಗಿದ್ದಾಯಿತು.

ಇಂಡು ಬೆಳಗಿನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಉಪಾಧಾರ ಮುಗಿಸಿ ಬಡ್ಡಾ ಕುಡಿಯತ್ತು ಉಂಟದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದೆವು. ಟಕಲಾಕೋಟೆನ, ಬುರಾಂಗ್ ಮೊಟ್ಟೆಲಿನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಗ್ರೇಡ್ ಡೇವಿಡೆನ ದೇವಮಾಣ ಮೂಳಗಿತ್ತು ‘ಪರಿಕ್ರಮಾದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲೇ ವಿರೀದಿಸಿರಿ. ತಿಂಡಿ-ತಿನ್ಸು ತೀಫು(ಕೊಕೊಕೊಲಾ, ಸೋಡಾ, ಹಣ್ಣೆನ ಒಂಟ್ ಇತ್ಯಾದಿ)ಗಳನ್ನು ಟೊಯ್ಸ್‌ಟ್ ರೊಲುಗಳನ್ನು ಥಿಲ್ಕು ರೊಲುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದುಕಾನು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಬಿಡಿ ಬದಲಿಸುವ ಆಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಟಕಲಾಕೋಟೆಗೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಬಂಡೇ ಬಾರಿಗೆ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿದಾಯಿತಲ್ಲವೇ!

ಪರಿಕ್ರಮಾಗೆ ಆಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿಧರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಯಾರಿಗೂ ಅನುಭವಿಲ್ಲ. ಡೇವಿಡ್ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಯಾರಾಗಿ ಮೂರಟರೆ ಏರಿಸೇ ಡಾಲಿನಲ್ಲಿ ಲಿಪುಲೇಶನಲ್ಲಿ ಕಂಡ

ಹುದುರೆಯ ಮಾಲೀಕರೂತ ನಾವ್ಯ ಹೊಳಕರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಉತ್ತರ ಪರಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಿದ ಪೀಠಿಮಯ ಮಾಡಿ ತಂದ ಯಾವಾನ್ (ಚೀನೀ ದಣ)ಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಪಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಳ್ಳಲು ಸಂಭಯೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅಶ್ವಿನು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮಳಿಗೆ ಗೇ ಮಾರಟಿದ್ದು. ಹೊಂಡದ್ದ್ರು? ಚೀನೀ ಬೀಗಾಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನಸ ಸರ್ವೋಪರಾದ ನೀರು ತರಲು ಪ್ರಾಣಿಕ್ಕೆ ಡಬ್ಬಿಗಳು, ಕೆಲವರು ರ್ಯಾಂ ಹೋಟ್ ಗಳನ್ನು, ಉತ್ಸ್ವ ಉದುಪ್ರಾಗೇನ್ನು ವಿರೀದಿಸಿದ್ದು. ನಡೆಯುವ ಹುಮ್ಲಿಧ್ವಮಯ ಮತ್ತೂಂದು ಜೊತೆ ಒಳಿಟುಗಳನ್ನು ಹೊಂಡರೆ ಅನೇಕರು ಫೀಲ್ಡ್ ಗಳನ್ನು ಹೊಂಡರು.

ರಾತ್ರಿ ಏಂಟುಪರೆಯಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಹಗಲು ಬೆಳ್ಕು ಇದ್ದು ಮಳಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಟೆಲಿಗೆ ನಡೆದೇ ಬಂದೆವು. ಕೆಲ ರಾತ್ರಿಗಳು ಮಾರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯವರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ಮಾರವಾಣಿ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಲೈನ್ ಸಿಗುಪುರು ಭಾರೀ ಕಷ್ಟವೇ! ಸಿಕ್ಕರೂ ಮಾತು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಹೊರಕೊರ ಸದ್ವಿಷ ಅಡಚಣೆ. ಮನೆಯವರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಣಿಕೆ ನಾನು ನಿರುಮ್ಮುಕ್ಷವಾಗಿ ಹೋಟೆ ಸೇರಿ ತಲೆಗೆ ಬಂದಷ್ಟನ್ನು ಗೀಚಲು ಕುಳಿತೆ.

ಇಂದು ಜುಲೈ ಇಂಫೇ ತಾರೀಖಿ. ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಜೀವನ ಘಟ್ಟಿ ಹೊನಕ್ಕೆ ತೀವ್ರತರ ತಿರುಪ್ಪ ಹೊಟ್ಟಿ ಮದತ್ತದ ದಿನ. ಈ ದಿನ ಕೆಲವೇ ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂತದ ಘೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಬೋಬು, ಎಂತೆಂತದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಬೋ- ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸತತ ಅಶ್ವಯಂದ ಸುರಿಮಳೆಯಾಗಿ ಮಾನವ ಸಯಜ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಚಿತ್ರ ಸಂಘಾದ ಕೆಲ ಕಾನ ನಿಂತು ಹೊಗಿತ್ತು.

ಸಮಾಧಿಯೆಂಬಿದರೆ ಕಿರು ಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತು. ಪಷ್ಟ - ಶಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಮಾನ ಟಕಲಾಹೋಟೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ದಿನದ ಲೆಕ್ಕಾದಲ್ಲಿ ಸರಿಯತ್ತಿದ್ದುದು ಇಂದು ಕ್ಷಣಿಗಳ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಮೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೋರಂಗದ ಮೇಲೇ ಈ ದಿನದ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಾವನ್ನೂ ಅದೆಮ್ಮುಬಾರಿ ಮರು ಜೀವಿಸಿದ್ದೇನೋ-ಲೆಕ್ಕಾವಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತಪವಾಗಿಯೇ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು, ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಸದ ನೋಡದೆ ಮನಸ್ಸು ಬಿಗಿಹಡಿದದ್ದು ಸುಧಾರ. ಪಟ್ಟಿ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಸಿ, ನಿರೇಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಕಣಾನ್ ತಣಿಸಿದ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಶಿವಿರಗಳ ಅಲೋಕಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ - ಹೊಷ್ಟು ಅನಂದ ಹೊಟ್ಟಿ ಘೃತ್ಯ. ನೋವ್ಯಂಡ ಬಳಿಕ ದೇತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮುಖವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನೋಡಿದಾಗಿನ ಅನುಭವದ ತೀವ್ರತೆಯಿತ್ತು ಆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ.

ಬೆಳಗಿನ ರೂಪ ಏದಕ್ಕೆ ಮೊರಡುವ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಪ್ರಾಕ್ತಿಂಗ್ ಮುಗಿಸಿ, ಪ್ರಯಾಣದ ಒಳಿಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿ ಅಳೆಯಾಗಿ ಮಲುಗುವಾಗಲೇ ತಡವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಕ್ಷದ ಹೋಟೆಯವರೂ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿದಾಗಲೇ ನಾವು ನಾಲ್ಕರು ಮುಷಿಳಾ ಮಣಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು. ನಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ಮೊರಡಲು ತಡವಾಗ ಬಾರದೆಂದು ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖಿ ತೋಳಿದು, ಬೆಳಗಿನ ಉಪಯಾರಕ್ಕೆ ಸೋನ್ನ ಸುತ್ತಿ, ಬೊಟ್ಟಿ ಧರಿಸಿ, ಬೆತ್ತು ಪುಡಿದು ಮೊರಬಿಂದರೆ ಪ್ರಾನ್ ಹೋಟೆಯೋಳಗೇ ಸೇರಿಹೋಕ್ಕುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಚೆಳಿ, ಮತ್ತುಲೂ ದರಡಿದ್ದ ಕತ್ತಲು. ಓಡಿ ಬಸ್ಸಿನೋಳಗೆ ನುಸುಳಿಹೊಂಡೆವು. ಬಸ್ಸು ಮೊರಟ ಮೇಲೂ ಇದ್ದ ನಿದ್ದೆಯ

ಮಂಪರು, ಜೊತೆಗೆ ಮೋರಗಿನದೇನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಳಿಸದಂತೆ ಮಂಜು ಕವಿದ ಮುಖ್ಯಗತ್ತಲು. ಅಧ್ಯ ತಾಸಿನ ಪ್ರಯಾಣದ ನಂತರಮೇ ನಿಸುಬೇಳಕು ನಡುವುದು ಪರಿಸರದ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು. ಹಿಂತ್ಯ ಮರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಳು ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು, ಹಿಮದ ಕೋಟಿ ಧರಿಸಿ ನಿಂತ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಅಪ್ಪಗಳಿಂದ ಕರಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒರತೆಗಳು, ಅಪ್ಪಗಳ ತೇವ ಪಸರಿಸಿರುವವರೆಗೆ-ಖದಾರು ಅಡಿ ಅಗಲಕ್ಕೆ ಪಾಚಿಯ ಹಸಿಯ ಪಟ್ಟೆ, ಮಿಕ್ಕಂತೆ ನೊರಜುಗಲ್ಲಿನ ಕಂಡು ಬಣ್ಣ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇ-ಇ ಅಡಿ ವ್ಯಾಸದ ದುಲ್ಲು ಪ್ರತ್ಯಗಳು- ಜಿರತೆಯ ಮೈಮೇಲಿನ ಮಜ್ಜಿಯಂತೆ ಚೆಬ್ಬಿ ಚೆಬ್ಬಿಲಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಈ ದುಲ್ಲಿನ ಬೇರೊಳಗೆ ಮನೆಮಾಡಿದ್ದ ಮೊಲಗಳು, ಮರೊಟ್ಟು(ಗದ್ದೆ ಇಲ್ಲಿಗಳಿಂತೆ)ಗಳು ಬಸ್ಸಿನ ಸದ್ಗೆ ಪ್ರಲ್ಕಷ್ಟನೆ ಈಚೆ ಬಂದು ದೆದರಿ ಜಿಗದೋಡಿ ಬೇರೊಂದು ಬಿಲದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕನೆ ನುಸುಳಿದ ಪರಿ ಮೋಜಿನಂದಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಮರಳು ಪಡಿಗಳು, ಗುಬ್ಬಬೆಗಗಳು ನೆಲದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಬೆಳಗಿನ ಕಾಯಂಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಕಿಗಳ, ಕೀಟಗಳ ಜೀವನವು ನೆಲಮಟ್ಟಿದಲ್ಲೇ! ಈ ಮರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳಾಗಲೀ, ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಲೀ, ಕಡೆಗೆ ಏರಡಿ ಎತ್ತರದ ಕರುಚೆಲು ಗಿಡಗಳೂ ಚೇಳಿಯಾರು. ಡಾಕ್ಕುಯಿಣಿಯನ್ನು ಯಜ್ಞಾಂಧರಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಶಿವ ಭಸ್ತುಲೇಪಿತನಾಗಿ ಮೈನಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿದ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಪನ್ನು ದರಡಿರಬಹುದೆನ್ನುಂತಹ ಪರಿಸರ. ಗಿರಿಜೆಯ ಕಲ್ಲನೆಯೂ ಬಾರದಿರುಂತಹ ಸ್ತ್ರಾನ ಸದ್ಯ ಪ್ರಮೇಶ. ಗಿರಿಜಾ ಜನನ, ಕಲ್ಲಾಣಿದ ಕಲ್ಲನೆಯೇನಿದ್ದು ಹೀಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಾಭಾಗದ ಮಂಗಳಮಯ ವಾತವರಣಿದಲ್ಲಿ, ಹಸಿರಿನ ಸಮ್ಮಾದಿಧಿಯಲ್ಲಿ, ನಾವು ಭಾರತೀಯರು ಪ್ರಕೃತಿಯ ವರದಾನ ಪಡೆದ ಪುಣ್ಯ ಜೀವಿಗಳು.

ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ನಾವು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಂತೆ ಕಲ್ಲನೇ ಗರಿಕೆದರಿ ಹಾರಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಶಾಖಿವೇರಿದಂತೆ ಮೋಡಗಳು ಮೇಲೆ ಪರುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಮರಿಮೋಡ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿನ್ನೂ ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಮೇಲಿದ್ದ ತಾಯಿ ಮೋಡ ಮಗುವಿನೆಡೆಗೆ ಬಾಗಿದಂತೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಹುಡುಗು ಮೋಡ ಬೆಟ್ಟವೊಂದು ಹೊದ್ದಿದ್ದ ಬಿಳಿ ತುಪ್ಪಳದ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೇಳಿದು ಕೆಣಕಿದಂತೆ-ಗಾಳಿ-ಮೋಡಗಳ ಆಟ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕತ್ತಲೆ -ಬೆಳಕಿನಾಟವೂ, ರವಿಯೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಾ ಮೇಲೇರಿದಂತೆ ತಮೋರಾಶಿಯು ಸೋಲುತ್ತಾ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ತಾನೇ ನುಂಗಿ ನುಂಗಿ ಫಾನವಾಗುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೇರಳಾಗಿ ನಿಂತು ಬೆಳಕನ್ನು ಎದರಿಸುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ರವಿಪ್ರಕಾಶದ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾರಲು ಬೋಳು ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ಬಣ್ಣಗಳ ಏಕಾಟ. ಮೋಡಗಳ ಸಂಭ್ರಮ. ರವಿ ಕೀರಣಗಳಿಂದ ಪರಿತಗಳ ಮುಖ ಮಾಡನ ನಡೆದಿತ್ತು. ರವಿ ಕೀರಣಗಳ ಆಟವೂ ಅನೋಫ್! ರವಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಧೂಡಿಂದ ವಜ್ಪು ವೈಡೂಯಂಗಳ ರಾಶಿ ಬಟ್ಟಿರುಮಂತೆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕರಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ತುಣುಕುಗಳು ಒಂದು ಹೊನದಲ್ಲಿ ಕೀರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ಘಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಸ್ಸು ಮುಂದೆ ಸರಿದಂತೆ ಹೊನ ಬದಲಾಗಿ, ‘ಈ ಕಲ್ಲಾಗಳೇ ವಜ್ಪಾಗಿ ಹೊಳೆದವೇ?’ ಎಂದು ಉದ್ದರಿಸುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದುದನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿ, ಇಲ್ಲದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕೀರಣಗಳ ಕೈಚೆಳಕ!

ದಲವು ಉರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹಬ್ಬಿ ದರಡಿದ್ದ

ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಕಳೆದು ಮೋದಂತಡ ಭಾವನೆ. ಕಾಲು ದಾರಿಯಂತಿತ್ತು ಆ ದೊಡ್ಡಾರಿ! ಕೈಮರಪೀಲ್ಲ. ಹೆಸರಿನ ಫ್ಲಾಕ್ ಮ್ಲ. ಗುರುತಿಗೆಂದರೆ ಪರುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನೂಛಿನ್ನೇ! ಇದ್ದುಮೊಂದೇ-ಬಟ್ಟಾಬಿಯಲು. ಮಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು. ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಒಂಟಿ ಬಿಡ್ಡ ಜೋಡಿ ಕಾಲುದಾರಿ-ವಾಹನಗಳ ಟ್ಯೂರಿನ ಗುರುತು. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪಕ್ಕೆಕ ಗುರುತು.

‘ಮುಂದಿನ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರ ಕಾಣಿಸುವುದು. ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿರದಿರಲಂದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿ. ಮುಂದೆ ಡೋಗಿ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದರೆ ಮಾನಸ ಸರ್ವಾವರ. ಶಿಲ್ಪಿ ಶಿಧ್ಯ ಗಂಟೆ ವಿರಾಮ’ ಎಂದು ಗೃಹ್ಣಿ ಡೆಪಿಟ್ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬಸ್ಸು ಬಲಬದಿಗಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಿಮನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ಕಂಡ ದೃಶ್ಯ ಮೋಮಾಂಚನವಾಗಿತ್ತು. ಏದುರಿಗಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣನೀದ ಮುಖ್ಯಬಹುದೆನಿಸಿದ ದಟ್ಟೆ ನೀಲಿಯ ವಿಶಾಲ ಸರ್ವಾವರ ‘ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್’! ತೆರೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಬೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲೆನಲ್ಲಿ ಮೊಳೆದಿದ್ದ ನೀಲಿ ದಪ್ಪಣಿ. ನಮನ್ನ ಆಚ್ಚರಿಯ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿಸಲೆಂದೇ ಡೇವಿಡ್ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್ ನ ಹೆಸರೇ ಎತ್ತಿರಲೆಲ್ಲಮೇನೋ! ಮಾರದ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಎದ್ದಿದ್ದು ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರಕ್ಕೆ ಪರದೆ ಎಳೆದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಶಿವಿರ ದರ್ಶನವಾಗಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಆದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಅವಕಾಶವೀರುದೆ ನಮ್ಮಾಖಾವರಿಸಿತ್ತು ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್ ನ ನೀಲಿಜಲ, ಮಾರದಿಂದ ಆದರ ಹರಷ ಮತ್ತು ಕಡು ನೀಲಿಯ ನೀರು ಮೊರ ಉಬ್ಬಿಂತೆ ಕಾಣಿಸಿ ದೃಷ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಯನ್ನಾಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಸಾಧಾರಣ ನೀಲಿಯ ನಡುವೆ ಎದ್ದಿದ್ದ ಕಿತ್ತಳೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ದ್ವೀಪಗಳು ನೀಲಾಕಾಶವನ್ನು ಮೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆ ನೀಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆದುರಿದ್ದ ಬೆಳಗಿನ ಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳು. ಯಾವುದಾದರು ವಣಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಅಸಂಬಧಿ ವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣದುರಿಗಿದ್ದುದು ‘ಪ್ರಕೃತಿ ಸದ್ಗಜ’ -ನೈಜ ಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿಥ್ಯೆಯ ಸೋಗು ತಂದಿದ್ದ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬರ್ಹದಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಲೋಕ-ಆದರ ಹರಿತ್ತು. ಯಾರದೂ ಮೋಡಿಗೊಳಗಾದವರಂತೆ ಎಲ್ಲಾರೂ-ಆದುವರೆಗೆ ಅಪವಿತ್ರವೆಂದು ಮೂಗಳೆದಿದ್ದವರೂ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲನ ದಂಡಯನ್ನು ಸೇರಿದೆವು. ಬೇರೊಂದು ಲೋಕದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಂತಾಗಿತ್ತು. ನೀರು, ಗುಡ್ಡ-ಬೆಟ್ಟ ಮತ್ತು ಆಕಾಶವನ್ನು ಬಂದುಗೂಡಿಸುವ, ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕ್ಕತೆ ಸಾಧಿಸುವ ಅಂಶವಾದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಜಾಲ- ಮರ ಗಿಡಗಳೇ ಅಲ್ಲಿರಲೆಲ್ಲವಾಗಿ ಇಡೀ ಪರಿಸರ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲದಂದು ಬೆನ್ನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೀಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕುಳಿಗಾಣಳಿ.

ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲೇನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ವಿದಾರು ಬಣ್ಣಗಳ ಪಟ್ಟಿ- ನೇರಳೆ, ತಿಳಿ ನೀಲಿ, ತಿಳಿಹಸಿರು, ಬಿಳಿ ನಂತರ ತಾಲ್ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳಪಿನ ಕಡು ನೀಲಿ. ಈ ನೀಡಾಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ರಾವಣ ಷ್ಯಾದಯ ಅನ್ವಘಣ ನಾಮ. ಇದೂ ರಾವಣನ ಷ್ಯಾದಯದಂತೆ ರಾಗ ರಂಜಿತ, ಅವನ ಶಿವ ಭಕ್ತಿಯಂತೆ ಸ್ಥಿರ ಸಲಿಲ.

‘ಇಲ್ಲಿ ಮೋಡಿ! ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಹೇಗಿದೆ ಮೋಡಿ!’ ಎಂದು ಯಾರೋ ಪರುದನಿಯಿಟ್ಟು ಚೆಪ್ಪಾಳೆಯಿಕ್ಕೆ ಗಮನ ಸೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲಾರೂ ಮನವನ್ನು ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಷ್ಯಾದಯದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಮೊರತಂದರೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಆದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ

ಕೇಳಿ, ಕೂಡಿತು. ನಮ್ಮೆ ಬಹುದಾಗಿ ಇದ್ದ ಮಾಂಧಾತ ಪರಿಷತ್ ಪರಿಸರಗಳ ಮೇಲೆನ ಒಮ್ಮಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಾಲ ಸುಖಾರ್ಥಿ ಎಂಬಿಷನ್‌ನು ಬಿಂದು ಪಾಪ್ ಬಿಂದು ಗೋಪ್ಯರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸೋಚಿಸಿದ್ದೇವತ್ತಿಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯ ರಾಜ್ಯಾಜಿಲ್‌ವಾದವು. ಈಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆ ಇರುವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗೇ ಯಾವುದು ಯಾವುದು? ನಮ್ಮೆನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಕರಾವಾದಲ್ಲಿ ಸೋಚಿಸುವುದು ನಿನ್ನಾರ್ಥಿ. ಇದು ನಾನಾಗಿ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿ ಸ್ವಾಗ್ತಮ ಕೆಲಿಟ್ಟ ದರ್ಕನ್-ಸ್ವಾಗ್ತಮ ತಕ್ಕಿಗೆ ತಕ್ಕಿತೆ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈ ಪರಿ ಬಿಗ್ಗೇ? ಎಂದು ಗೀರಿ ಪರಿಸರಗಳು, ಸಾಧಾರಣಾವು ಕೆಳಕಿಂತಿತ್ತು. ಇಂತಿದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಘ್ರಾಮಕ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಇಲ್ಲವೇ ಜೀವ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂದು ಮೇಲೇರಲಾಗದ ಲಯವಾಗಿ ಯೊಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸದಯಾತ್ಮಿಗಳು ಮಾತ್ರ, ಸಾಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವರ್ವರ್ಥಾಂದಾಗಿ ಇದು ನಾವಿರುವ ಭೂತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ- ಮನುಷ್ಯರು ಏಂಬಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸೋಧಲಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಾಸ ಪರಿಷತ್ ದಾಗೂ ಮಾನಸ ಸರೋವರವ ವಿಷ್ಟಾಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗೋಳಿಸಲು ಪ್ರಾಕ್ತಿಕೆಯು ಡಾಫಿಡ ಫ್ರೆಂಚ್ ನಾರಿದೀ ಗೀರಿಯಾಗಿದ್ದವು ಮಾಂಧಾತ ಪರಿಷತ್ ದಾಗೂ ರಾಕ್ಷಸ ಶಾಲೆ. ಇಷ್ಟಾಗೂ ಮಾಡಿ ಉದ್ದೇಶಿಸು. ಮಾಂಧಾತ ಮತ್ತು ದಾಂತ್ಯ-ಕೃಷ್ಣಸಂಗಳಿಂದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿನಿಂತೆನ್ನುಂಟು ಪ್ರಾಕ್ತಿಕ ಸೋಧಯಾದ ತಾಣಗಳಿಗೆ ಮಾನವ ಕಲ್ಪಿಸಿರು ಅಲಂಕಾರಗೈದಂತೆ.

‘ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್’ ನ ಟೆಬೆಟ್‌ ದೇಸರು ‘ಲಾಂಗಾಕ್ ತಾಲ್’ - ಏದು ಬಟ್ಟಗಳ ಸರೋವರ. ಯೋರಿಗೆ ಕಾಣಬಿರುವುದು ಎರಡೇ ಬೆಟ್ಟಗಳು. ಅಂತರುಂಬಾದ ತೀರದ ಈ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಳತೆ ಸುಮಾರು ೧೨೫ ಕಿ.ಮೀ ಉದ್ದು ೨೦ ಕಿ.ಮೀ ಆಗಲದ ಈ ಸರೋವರದ ದೆಹ್ಮಿನಿನಿರು ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಟ್ಟಿಜ್‌ ನದಿಯಾಗಿ ಯೋರ ಡರಿಯತ್ತದೆ. ನದಿಯ ಉಗಮ ಸ್ವಾಸ ಜೋಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸನಿದ್ದದಲ್ಲಿ ಚಲವಾರು ಅಂತರಜಲ ಬಿಗ್ಗೆಗಳು ಇವೆ. ಬ್ರೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾವುರಂಡ ರಮಣೀಯ ಶಾಂತ ಸರೋವರ ಬಿಸಿಲಕಾಲ ಮುಗಿದಂತೆ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಕವಿಮೆಯಾದುತ್ತೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಜಾಗಾಳಿ ಬೀಸಿಬಂದು ಸರೋವರನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದುತ್ತಿದ್ದೀರುತ್ತೇ. ಮುದ್ದುತ್ತೆ ತಾಂತ್ರಾದುತ್ತಿದ್ದಿರುತ್ತೇ. ಇಡೀ ಜಾಗಾಲ ಸರೋವರದ ರಾಕ್ಷಸರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೊಳಿಸುವುದು. ಹಿಮಗಳಾಲದಲ್ಲಿ ನೇರು ಹೆಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಶಾಂತಿಯೇ ಮೈಪ್ಪತ್ತಿಂತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ತುಭಿತೆ. ಸರೋವರದ ತೀರದ ಗುಂಟ ಹಲವು ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿ ಬಂದ ಪ್ರಮಾಸೀ-ಶೋಧಕ ಶ್ರೀ ಪ್ರಜಾವಾಸಂದರ ವಣಾನೆಯಂತೆ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲದ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಭೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳ-ಕೊಲ್ಲಿ ಅಖಿತ, ಪಯಾರಾಯ ದ್ವಿಪ್ರ, ಜಲಸಂಧಿ, ಭೂತಿರ, ಭೂಕರ-ಇತ್ಯಾದಿ-ಪದಗಳ ಮಾಡಿಗಳು ಮೊರೆಯತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಅದರ ಹಿಮಗಲ್ಲುಬಂಡಗಳೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಂತ್ರ.

ಟಕಲಾಕ್ಷೋನಿಂದ ೧೧೧ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಧಾತ ಪರಿಷತ್ ಸಾಲೀನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಎತ್ತರದ ಶಿಖರಗಳು ೨೫,೬೫೫ ಅಡಿ, ೨೨,೬೧೦ ಅಡಿಗಳಿಷ್ಟಿವೆ. ಮಾಂಧಾತ ಮುನಿಗಳು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಈ ಪರಿಷತ್ಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳತರೆಂದು ಪ್ರತಿಇತಿ. ದಾಗಾಗಿ ಈ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಆ ಮುನಿಯ ಹೆಸರು. ಟೆಬೆಟ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ಗೊ’ ಎಂದರೆ ಪ್ರಮುಖ ‘ಲ್ಯಾ’ ಎಂದರೆ ದೇವ - ದೇವ ಗೊಲಾಡ - ರಕ್ಷಕ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿ. ಈ ದೇವರ ದೇಸರು ಸಂಗ್ರಹಾಲ್ಯ. ಗೊಲಾಡ-ಲ್ಯಾ-ಅಫ್ವಾ ಗೊಲಾಡ ಪಾಸ್ ಎತ್ತರದಿಂದ(೧೬,೨೧೧ ಅಡಿಗಳು) ಸುತ್ತಲೆನ ಪ್ರದೇಶದ ಸರಣೆಗಳು ದರ್ಶನ ಅತಿಶಯದ್ವಾಗಿರಬೇಕು. ಎದುರಿನ ಬಲಕ್ಕೆ ನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ಮೊಕ್ಕ

ಮಾನಸ ಸರೋವರ. ಎಡಕ್ಕೆ ಶಿಶ್ವ ಸುಂದರ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ. ದೂರದ ಉತ್ತರಕ್ಕ ಕಾಣುವ ರಜತಾಲ ಕೈಲಾಸ ಶಿವರದ ಪ್ರೇರಣ ಪೂಣಿ ನಿಲವು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕ ಚಣ್ಣಗಂಟೆದಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದಿರುವ ಸರ್ಪಧ ಢೃತ್ಯ ಮಾಂಧಾತ ಪರಣತ ಶಿವರಗಳು. ಈ ನೋಟಪೂಂಡೇ ಸಾಹ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಮಾಸ ಕೃಗೋಳಿಪಂತೆ ನಮನ್ಯ ಪ್ರಜೋದಿಸಲು.

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆಯ ಉರಂಭವಿಂದಲೂ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಬಗೆಗೆ ಮಾತ್ರಮೇ ವಿವರ-ವಿಚಾರವಿನಿಮಯ ನಡೆವಿದ್ದು ನಮ್ಮೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಪೈರಾಣಿಕ ಚಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಚ್ಚಿನಡೆದಿತ್ತು. ರಾಘಣನು ವಿಸಜ್ಜಿಸಿದ ನೀಚು, ಅಪಮಿತ್ರ ಜಲ ರಾಕ್ಷಸರ ಸರೋವರ ಎಂಬ ಪೂರ್ಣಗ್ರಾಮ ಹೀಡಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಪಲಪಂಗಿತ್ತು. ಅದರೆ ನಾವೂಂದ್ದು ಇನ್ನು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮರಿಗೆ, ರಾಘಣನು ಸಂಧ್ಯಾಪಂಧನೇಗಾಗಿ ನಿಂತನೆಂಬ ಕಫೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಗೆ(ಕುಮಂಷು) ಅವರ ರಾಮಾಯಣ ದರಣದ ಸೂಧಾ ರಾಘಣ ಪರಿಚಯಪ್ರದ್ವಿನಂಗೆ) ಈ ರೀತಿಯ ಡಿನಾಯ ಭಾವನೆಯಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್ ಅನಿರ್ಜಿತ ಅವಣಾನಿಲ್ಯ ದರ್ಷಣ ಅನಂದ ನೀಡಿದ ಇಸಗಡ ಸೌಂದರ್ಯದ ತಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಮಂಗಳ-ಅಪಮಿತ್ರಮಂಬ ಭಾವನೆ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿ ಮನಸ್ಸಿಗಷ್ಟೆ ಸೀಮಿತ ತಾನೇ! ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಅಮಂಗಳವಲ್ಲ. ಅಫೂ ಅದರಿಂದ ಬೆಲುಪ್ಪಲ್ಪಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನೋಟಿ ಅನುದಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿ ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಸಮಾಧಿಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಿಟ್ಟಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರಕೃತಪೂಂಡು ಉತ್ತರದ ತುದಿಯ ಕೈಲಾಸ ಶಿವರದಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರದರ್ಶನವಿಟ್ಟೆ ಕಲ್ಪಸಯೇ ರಮ್ಮವಾಡುದು. ಭಾರತೀಯ ಸಮಷ್ಟಿ ಪ್ರಭ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಘಣ ಚಿತ್ರಾಶ್ರಿತ ದ್ವೋತಕವಾದು.

ಚೀನೀ ಗೈಡ್ ಬೊನ್ ಕೊಗಿ ಕೊಗಿ ಮೊರಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಮೊತ್ತ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವೇನೂ. ಭಕ್ತರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ನಂತರ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಂದು ಆಯಾಚಿತ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾಯವಾಗಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ರಾಘಣ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಮಾಂಧಾತ ದರ್ಶನನಂತರವೇ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸ ಶಿವರದಡಿತರವೇ ಅವಕಾಶವಾಗಿತ್ತು.

ಚಣ್ಣ ನೋರಜುಗಲ್ಲಿನ ಕಬ್ಜ್ಣ ರಸ್ತೆ-ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಇಂತರ ವಾದನಗಳು ಧಾರು ಯೋಜ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಇಡೀ ದೇಹವು ತಲೆ ಬೆಷ್ಟನೋಳಗಿನ ಮೆದುಳೂ ಸದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕಂಪನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿತ್ತು. ಕೆಟಕಿ ಗಾಜುಗಳ ಅಲುಗಾಟದ ಸದ್ವಿನಿಂದ ತಲೆ ಧಿಮಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ ಪ್ರಯಾಣದ ಬಳಿಕ ಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಶಿವರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಜಿತರೇ ನಿಂದ ತಾತ್ವಾಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ.

ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಕಾಯುವಿಕೆ, ಖದಾರು ವಾರಗಳ ತಯಾರಿ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಬಾರಣಾದ ನಂತರ ನನ್ನ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕನಸು ನನಸಾಗಿತ್ತು. ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಬಳಿಸಾರಿದೆವು. ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆಬೀಡಾದ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್ ಶಿವನ ಕೈಯಲಗಿನಂತೆ ಮೋಳಿದು ಬುದಿ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಶಸ್ತ್ರಕ್ಕೆಯೆಯಂದಾಗಿ ಅಪುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಂದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಬಸವಿದ್ದು ಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಾ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಗೋಳಗಾದವರುತೆ

ಪ್ರಸ್ತಾವಿತೊಮ್ಮೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಅಂಚಿಗೆ ಸದೆದೆವು.

ಒಂದು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದರಡಿದ್ದ ವಿಶಾಲ ಸರೋವರ ಪ್ರಥಾಂತವಾಗಿತ್ತು, ಶಿವನ ಅಭಯ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಜಲಪೀಠಾರದ ಸೇಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಅರಿವಿನಾಳಕ್ಕೆ ದರಿದಿತ್ತು. ದ್ವಾರಾ ಬುದ್ಧಿ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಚಿತವಾಗಿ ಸೈಂದರ್ಯಾಂಶ ಸಂಧಾನ ಸದೆಸಿದ್ದೆವು. ಕಾಲಪ್ರ ಸಂತು ಅಸಂತತೆಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕೆಮು ನಿಮಿಷಗಳೇ ಉದುಳಿರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಇಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಿಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಿದ ಮೂರಲ ಕಾರ್ಯ - ಆಗಸಕ್ಕೆ ಕೈಯೇತ್ತಿ ದರಿದರ ಮಾಡೇವು ಎಂದು ಉಗ್ರಾಧಿಸಿದುದು. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಾ ನೀರು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಿಗಿದಳ್ಳಿದೆವು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖಿದಲ್ಲಾ ಧನ್ಯತಾಭಾವ. ಬಿದಾರು ನಿಮಿಷಗಳು, ನಮ್ಮ ಅವೇಶದ ಉದ್ದಾರಗಳು ತಗ್ಗಿದಂತಾದುದು ಮತ್ತೆ ಪರಿತು. ನಮ್ಮ ಏಡ ಬದಿಯ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೋಡ ಸರಿಯತೊಡಗಿ ದೂರದ ಕೈಲಾಸ ಶಿಲಿರದ ಬೆಳ್ಳಿ ಗುಮಟ್ಟಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿ ಬಹು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಕೈಲಾಸಪತ್ರಿಯ ಸಭಾಸಾಧನವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದಳು. ಮೋಡದ ತೆರೆಯಲ್ಲಿನ ಮೋಡಕತೆಯನ್ನು ವಿಶದಿಕರಿಸಿದಳು.

ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ಅನುಭವ ಒಂದು ‘ಶಾಕೋಟ್ಟಿಟ್ಟೊಮೆಂಟ್’ . ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊಸ ನಿಟ್ಟಿಸಲ್ಲಿ ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿದ ಅನುಭವ. ಮಾನಸ ಸರೋವರವಾದರೋ ನಮನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಧೃತಿಗೆಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಸುಲಿಲ್ಲ. ಬಡಲಿಗೆ ಶಾಂತಿ-ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಅರೇಳು ಕೆ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಸರೋವರಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಭಿನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರಣ ಬಹುತೇಕ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಮಗಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆನ್ನಲೆಯ ಭಾವನೆಗಳೇ ಆದರೂ ಭೌಗೋಳಿಕ ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು.

ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಯಲು ಇದ್ದು ಅತ್ತ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೀಸಿ ಬರುವ ಚೆಳಿಗಳಿಗೆ ಸರೋವರದ ಪರಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತವರಿಗೆ ನಡುಕ ತರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಮಾನಸಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಟ್ಟಿಗಳಿದ್ದು ಆದರಲ್ಲಾ ದಕ್ಷಿಣದ ತಣ್ಣಿನೆಯ ಬೀಸುಗಳಿಗೆ ತಡೆಯಾಗಿ ಮಾಂಧಾತ ಪರ್ವತ ಸಾಲು ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತವರಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕ್ಷೇಮಭಾವ ಮೂಡುವುದು ಸದ್ರಷ್ಟ. ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ಮಧ್ಯ ತಲೆಯಿತ್ತಿರುವ ಚೋಳು ಗುಡ್ಡಗಳಂತೆ ಮಾನಸದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಯೂ ಪಳದ ಧೃಷ್ಟಿ ಸರೋವರದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಹರಿದಾಡಬಹುದು. ಆಕಾಶದ ದಟ್ಟನೀಲಿಯನ್ನೇ ಸೀರೆಯಾಗಿ ಸರಸ್ವಿಗೆ ಉಡಿಸಿ ಆದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಎಳೆ ಎಳೆದು ಕಿರುತೆಗಳ ಬೆಳ್ಳಿ ಬುಟ್ಟಾಗಳನ್ನು ನೇಯುವ ರವಿ, ಸಂಜೀಗ ಮುಗಿಲಿನ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿಸುವನು. ಈ ಸೀರೆಯುಟ್ಟ ಮಾನಸ ಸರಸಿಯ ದಿವ್ಯ ಸೈಂದರ್ಯವನ್ನು ಮನಗಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದ ನೀರ ಹಾಸಿನಿಂದಾಗಿಯೇ. ಮನವನ್ನು ಸಮಾಧಿಗಳಿಸುವ ವಿಶಾಲ ಹಾಸು.

ಮೂರಲಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸತಾಲ ಮತ್ತು ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಒಂದೇ ಜಲರಾಶಿಯಾಗಿದ್ದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತ್ವಾಂತಿಯಿಂದಾಗಿ ಜಲರಾಶಿಯ ನಡುವೆ ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ಸಾಲು ಎದ್ದು ಭಿನ್ನ ಸರೋವರಗಳಾದುಮೆಚ್ಚಿ ವಿಕಾರಸರ್ವಣಿಗೆ ಅನೇಕ ವಾಸ್ತುಘಾಂತರಗಳ ಉಧಾರಿಸಿದೆ. ಎರಡೂ ಸರೋವರಗಳ

ನೀರಿನ ಗುಣ, ಮಣ್ಣನ ಗುಣ, ರಚನೆ, ಭೂಮಣ್ಣಗಳು ಬಂದೇ. ಪರಿಸರದ ವಾಷಣಿ ಬಂದೇ. ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿಂದ ಹೊರಹಿಡು ಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇರು 'ಗಂಗಾಭು' ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿಡು ಸುತ್ತಿಬಳಸಿ, ಬಂಬತ್ತು ಕೆ.ಮೀ. ನ ದಾರಿ ಸರೆಸಿ ರಾಕ್ಷಸತಾಲಕ್ಷ್ಯ ಸೇರುವುದು. ಜೂತಗೆ ಭೂಗತ ತೂರೆಗಳು ಕೂಡ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿಂದ ನೀರನ್ನ ರಾಕ್ಷಸತಾಲಕ್ಷ್ಯ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಟಿಬೆಟೀ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಲಾಂಗ್ಕೋ ತ್ಸೂ (ರಾಕ್ಷಸತಾಲ) ಮೊದಲು ರಾಕ್ಷಸರ ಸರೋವರವಾಗಿದ್ದು ಅಪರಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳ ಪುರಿತ್ರ, ಸರೋವರ ಮಾನಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಮೀನುಗಳು ಜಗತ್ವಾದುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಂದನೊಂದು ಶಾಂತಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ರಾಕ್ಷಸರ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬಿಂದ್ದು. ಅಪುಗಳು ಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಮಾನಸದ ನೀರೂ ಹರಿಡುಬಂದು ರಾಕ್ಷಸ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಅಲ್ಲಿನ ಅಪರಿತ್ರತೆಯನ್ನ ತೊಡೆದುಹಾಕಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ಸೀರನ್ನ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು ಕುಡಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಸಂಬಿಳಿಯಂತೆ ರಾಕ್ಷಸತಾಲ ಇಂದಿಗೂ ಅಪರಿತ್ರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಮಾನ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೂ ಟಿಬೆಟೀಯರ ಸಂಬಿಳಿಯನುಸಾರ ಆದು ಪರಿತ್ರವಾದುದರ ಕುರುಹಾಗಿ ಅದರ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ 'ಚೆಪ್ಪುಗೊಂತೂ' ನಿಂತಿದೆ. ಹಿಮಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ದೇಶಗಳ್ಲಿದ್ದ ನೀರು ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಜನರ ಓಡಾಟ, ಯಾಕ್, ಕುದುರೆ, ಕುರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮಾನ ಸಾಗಾಟ, ಘ್ರಾಂತಾರ, ತಾಲದ ಮಧ್ಯದ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಬಾತುಕೋಳಿಗಳ ಮೂರ್ಖೆ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸರಧಾರ ಡೇವಿಡ್ಸನ ಅವಸರಿಸುವ ಕೂಗಿಗೆ ಓಗೋಟ್ಟು ಜ್ಯೇದಿ ಶಿಬಿರದ ಬಳಿ ಮರಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಗೆಳತಿ ನಿಮುಳಾದೇವಿ ದಾಗು ಬಂಗಾಳದ ಆರ್ಕಬ್ರಿತ ಚಟೆಬ್ಬೆ ಅವರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ದಿನ ತಂಗುವವರಿದ್ದರು. ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದುವರೇಗೂ ಕೇವಲ ಪುರಷ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಯಿದ್ದವರಿಗೆ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದವರಿಗೆ ಅದ್ವಾಷಾಟದ ಬಗೆಗೂ ನಂಬಿಕೆ ಮಾಡತೋಡಿತು.

ರಜೆ ಸಿಗದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲೇ ನಿಂತ ಪತಿಯವರು, ದೆವಲೀಯವರೆಗೆ ಬಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆಯಲ್ಲಿ ತೇಗಡೆಯಾಗದೆ ಹಿಂದುರುಗಿದ ಇಬ್ಬರು ಅಭ್ಯಧಿಕಗಳು, ಅಲ್ಕೋರಾವರೆಗೆ ಬಂದು ಅಪಫಾತಕ್ಕೊಡಗಿ ಮರಳಿದ ಸದಯಾತ್ಮಿಯೊಬ್ಬರು, ಗುಂಜಿಯಲ್ಲಿನ ತಪಾಸಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಕ್ರಮಾಗೆ ಅನುಮತಿ ಸಿಗದೆ ಕೇವಲ ದಶನ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲು ಬಂದ ಇಬ್ಬರು ಯಾತ್ರಿಗಳು—ಇಂತೆಲ್ಲ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದುತ್ತಿರುವರನ್ನು ನೋಡಿದ ನಂಗೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರ-ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಅದ್ವಾಷ ಪಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಧಾರ್ಮಿಕವಂತಾಗಿತ್ತು. ಸಿಕ್ಕಿದವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಧನ್ಯತೆಯೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಪ್ರವಾಸದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ ದೃಢತ್ವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಕಲ್ಪವೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಜ್ಯೇದಿಯಿಂದ 'ಮೋರೆ' ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಬಂಜ ಪ್ರಯಾಣ ಕಣ್ಣನ್ನ ಕ್ಷಾಮರಾ ಮನ್ಯ ಪಟ್ಟಲದ ಮೇಲೆ ಪರಿಸರದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಂತರ ಕ್ಷಿಕ್ಷುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಟು ಕೆ.ಮೀ. ನ ಬೋಳು ದಾರಿ ಸರೆದ ಮೇಲೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡರ್ಡು 'ಪರಮಾ' ಬಯಲು. ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ

ಪ್ರವರ್ತ ಮತ್ತು ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಈ ಬಯಲು ಪ್ರಾಚೀನದ ಹುಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಂಣಾಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಪ್ಪೆ ಗುಡಾರ್ಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಂದೆಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಟಿಬೆಟಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿ ‘ಖ್ಯಾಂಗ್’ – ಕಾಡು ಹುದುರೆ–ಕಾಡು ಕತ್ತೆಯ ಮಿಶ್ರ ತಣ್ಣ –ಇಲ್ಲಿ ಮೇಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಪೂಟಿದ ಮೈದಾನಗಳು ವಿಮಾನಗಳು ಸಲೀಸಾಗಿ ಹಾರಾಟ ಮಾಡಬಹುದಾದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿವೆ. ಈ ಬಯಲೆನಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ವಿದಾರು ಡೇರೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಷ್ಟು. ಡೇರೆಯ ಮುಂದೆ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸರು ಕಾಲು ಚೊಚೆ ಕುಳಿತು ತಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಉಣಣ್ಯೆಯ ಧಾರವನ್ನು ಹೊಸಯುತ್ತಾ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲೇ ಆರು ಪಳ್ಳು ಮಕ್ಕಳು ಉಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೆಂಗಸರ ಕಾಲ ಬಳಿ ಮೂರು ಭೂತಾಹಾರದ ಮ್ಹಾಸ್ಟಿಫ್ಬ್ರೋ ನಾಯಿಗಳು ಬಿಸಿಲು ಕಾಯಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿದ್ದವು. ದಂಣಾಹಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಆಮೂಲ್ಯ ನಿಧಿಯಂತೆ ಮಂದೆ ಕಾಯಲು, ಕಳ್ಳಕಾಕರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲು, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣದಲು, ಮುದುಕರಿಗೆ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಆಪರಿಚಿತರಿಗೆ ಯಮಕಿಂಕರರಂತೆ ಉಗ್ರರೂಪಿಗಳು, ಸಿಗಿದು ಹಾಕಲು ಹೀಂಜರಿಯವು.

ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದ್ದ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಈ ಕಂಪನಿಯ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಬಸ್ಸು ಬಯಲೆನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಂಪೌಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಗಕ್ಕೆಂದು ನಿಂತಿತು. ಎದುರಿಗೆ ಇ ಕೋಣೆಯ ಸಾಲು, ಪಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಮತ್ತೂ ಮೂರು ಕೋಣೆ ಸಾಲೊಂದು. ಆದೇ ಹೋರೆ! ನಮ್ಮ ತಂಗುಧಾಣ ?! ಅಲ್ಲಾಗಲೇ ನೆರೆದಿದ್ದ ಹೋರೆಯ ‘ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ’ಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಹಾರಿತು ಮನ. ದೇಹವು ‘ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನವಿಶಿಖಾಂತ ಕಂಪಿಸಿದ್ದು ಸಾಕು ಕೆಳಗಿಳಿಯವಾ’ ಎಂದರೆ (ಮನಸ್ಸು) ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿದ ಮನಸ್ಸು ‘ಬಸ್ಸಿನೊಳಗೇ ಕುಳಿತಿರುವಾ’ ಎಂದು ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವುದಂತೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಕೆಳಗಿಳಿದೆವು.

ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಶಿವನ ಪರಿವಾರದ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ನಾವಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮನೆಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಈ ಹಳ್ಳಿಗರು ನಮಗಾಗಿ ಹುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತರುವವರಿದ್ದರು. ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹೀಂದುಳಿದ ಬುಡುಕಟ್ಟಿನವರಿರಬೇಕು. ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ಗಾಳಿ ಬೀಸದ ನಿಸಗೆ ಶಿಶುಗಳಿರಬೇಕು. ಅವರ ಇರಸರಿಕೆ, ಶೊಬಚುತನ, ಅಪ್ರೈಡ ನಡುವಳಿಕೆ, ಎಂದೂ ನೀರೂ ಕಾಣಿದ ಉಡುಪ್ರಗಳು, ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ಮಾಂಸಾದಾರಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾಸನೆ, ಕೈಸನ್ಯೆಯ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಸಾಲದೆಂದು ಅವರ ನಡುಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಿ ಕತಾರಿಗಳು. ಇವರ ಜೊತೆ ಎರಡು ದಿನದ ಕಾಲ್ಪನಿಗೆ ಹೇಗೆಂದು ಹೆದರಿದ್ದವು. ಬೆಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಬಾಕು, ಕೋಲು, ಗಾಜಿನ ಚೂರುಗಳೇ ಆಟಿಕೆಗಳು! ಇವರು ರುದ್ರರು-ಭಯಂಕರರು.

ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಂತೆ ‘ಬಿ’ ಗ್ರಂಥಿನವರು ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮು ಸಹಿತ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ‘ಬಿ’ ಗ್ರಂಥಿಗೆ ಸುಖಿ ಪ್ರಯಾಣ ಹಾಗೂ ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರದ ಪ್ರಾಣಿಕರನಕ್ಕಾಗಿ ಹಾರ್ಡ್‌ಸುತ್ತಾ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿದಾಗ ನಂಟರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿಂತಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಭಣಗುಟ್ಟಿತ್ತು. ಹದಿನೇಳು ದಿನಗಳ ಒಡನಾಟದ ನಂತರ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಗಲಿಕೆಯ ಆನುಭವ. ಎಲ್ಲರೂ

ಮತ್ತೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಸುಮುಖಿರಾಗಿ ಒಂದಾಗುವ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತೆಯು.

ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಣಿ ಸ್ವಯಂಪಾಕ. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಆಡಿಗೆ ನಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿಹೀತ, ಮಾಡಿದ್ದು? ಮಟಗೋಳಿ ಮ್ಯಾಗ್ನಿ ಸೂಪ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಗ್ನಿ ಸೂಡಲ್ಲಿ. ಪನೋ ಸಾಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚು ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅದೂ ಹೆಚ್ಚೇ! ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ನ ಬುರಾಂಗ್ ಹೊಟೆಲಿನಿಂದ ತಂದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದುದು ಎರಡೇ. ಚಿಕ್ಕದು, ನೀರು ಕಾಯಿಸಲು ಮತ್ತು ಹಾಲೆನ ಪ್ರತಿಯಿಂದ ಯಾಲು ಮಾಡಲು. ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ಚೆಲ್ಲ ಪಂಚ ಭಕ್ತ ಪರಮಾನ್ಗಳೂ. ಅಗ್ನಿ? ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಸುಡಿಕೆಯ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಹೊರಟುಕೊಂಡ ಕೊಳಪೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಿತ್ತ ಹರಿದಾಡುವ ಉರಿನಾಲಗೆ. ಇ ನೇ ಶತಮಾನದ ಸೈ ಇರಬೇಕು. ಪಾತ್ರೆಗೆ ಬಗಲಿನಿಂದ ಕಾಪು ತಗುಲಿ ನೀರು ಸುಡಿಯಬೇಕು. ಸುಡಿಯವ ಮುಂಚೆಯೇ ‘ಆಯಿತೇ ನಿಮ್ಮ ಆಡಿಗೆ? ಸೈ ಇತ್ತ ಕೊಡಿ’ ಎಂದು ಅವಸರಿಸುವ ಶಿಖಿರ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ. ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಗಂಜಿಯಂತರ ಸೂಪನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ‘ತಿಂದ’ ಮಜಾ! ನಂತರ ಆದೇ ಮಸಾಲೆಯ ಸೂಡಲ್ಲಿ. ರಾತ್ರಿಗೆ ಮತ್ತುದೇ ಸೂಪ್, ಸೂಡಲ್ಲಿ. ಮಾಡಿದ್ದಣ್ಣುವ ಮದರಾಯರೇ ಆಗಿದ್ದೆಪೆಲ್ಲದೂ. ಈ ಸೂಪ್ ಸೂಡಲ್ಲಿನ ಚಕ್ಕರ್ ಆರೇಳು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಿ ಇವರಡಕ್ಕೆ ಸುಳ್ಳಿನ ಈರ್ಳಿ ಹುಳಿ, ದಾಸ್ಯದ ಪಾಯಸ, ಉಪಚಾರದ ಉಪ್ಪಿನಹಾಯಿ, ಬಾಯಿತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ ಮೊಸರು ಭಜರಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಗೋಮ್ಮೆ ಈಗೋಮ್ಮೆ ತ್ವಿಕುಕ್ಕೆ ಸೂಜಿ ದಲ್ಲಿ, ಪೌವ್ಯ ಖೀರ್ (ಪಾಡರ್ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ಅವಲಕ್ಷಿತ್ಯಷ್ಟೇ?) ಅಧ್ಯ ಬೆಂದ ಹೆಸರು ಬೇಳೆಯ ಖಿಚದಿ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಭಾರಿ ಉಪಮಾ-ಅಬ್ಜೇಪಾರಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟೆ-ತಿಂದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ‘ಉಪ್ಪಿಂಡ’ ಎಂದು ಇನ್ನೆಂದೂ ಮೂಡಲಿಸಬಾರದೆಂದು ನಿಧರಿಸಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಂದಿದ್ದ ಹುಳಿಯನ್ನದ ಗೊಳಿಂಬಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಪುಳಿಯೋಗರೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಪುಳಿಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮಾಪಾಡಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ನುಂಗುತ್ತಲೇ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಹೆಸರು ‘ಇಮಲಿಕಾ ಲಾಲ್ ಹಲ್ಲಾ’ . ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ಸಮಾನೆಯ ಒಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮದ ಅಡುಗೆಯ ದಾಸೋರೆ. ಶಿವದತ್ತ-ಶಿವಾಟಿತ ಸುಗ್ರಾಸ ಭೋಜನ ನಮಗೆ. ಪಕು ದಿನದ ಸ್ವಯಂಪಾಕದ ವೈವಿರಿಯ ಅನುಭವಗಳು, ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಆಡಿಗೆ ಕೆಲಸದ ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಗುವ ಪ್ರಥಮ ದಜೆಯ ಹಾಸ್ಯ ವ್ಯಾಸಂಗಗಳು.

ಮತ್ತುದೇ ಬೇಸರದ ಉಣಿವಾದರೂ ಮತ್ತುದೇ ಸಂಜೆಯಾಗಿದ್ದ ಶಿಪ್ಪಾವ್ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯಗಳು. ಒಂದೊಂದು ಸಂಜೆಯೂ ಹತ್ತು ರೀಲುಗಳ ಪೋಟೋ ತೆಗೆಯುವಂತಹವು. ಸೂರ್ಯದೇವನ ಕೃಪಾಗಾಗಿ ತಪಗ್ಗೆದವರಿಗೂ ಸಿಗುಪುಡೋ ಇಲ್ಲಪೋ ಅಂತಹ ದೃಶ್ಯಗಳು ನಮಗಾಗಿ ಆಗಸದಲ್ಲಿ ತೆರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಶುಭ್ರ ನೀಲ ಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತಿದಿಯೊತ್ತುವ ನೇಸರೆ. ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಮೋಡಗಳ ಆಕಾರ ಬದಲಿಸುತ್ತು ನವ ನಪೋಲ್ಯೆವಿನ ಮಾಡುವ ಕವಿ-ಮಾರುತ. ಸ್ವಗ್ರಾ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಸಂಜೆಗಳು.

ಟಿಬೆಟ್‌ನ ಮೊದಲ ಎರಡು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ನ ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪದಲ್ಲಿ

ಮೊಟೆಲಿನ ಸುಪ್ರತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ‘ಉಯ್ಯೆಟ್ಟಿನ ಸೌಲಭ್ಯಮೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದಿದ್ದೇವು. ಯಾತ್ರೆಯ ನಿಜವಾದ ಅನುಭವ, ಜನ ವಸತಿಯ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು ಮೊರೆಯಲ್ಲಿ, ಮೇಣದ ಬಿತ್ತಿಯ ಮೊನ್ನಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮೊರಗೆ ಅಷಾದ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಕತ್ತಲು ಶಾರಿರುಳು. ಹಗಲಿನ ಬಾನ ಬಣ್ಣಗಳಂತೆ ರಾತ್ರಿಯ ಕಪ್ಪು ಸಾಂದ್ರ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೊಗೆಯುವಷ್ಟು. ಏರಳ ಪವೆಯಿಂದಾಗಿ ತಿಕಾರದಲ್ಲಿನ ಸಕ್ಕತ್ತಗಳು ತಲೆಯನ್ನು ಸವಲಿದಂತೆ ನಿರೆಟ, ಸ್ವಷ್ಟಿ. ಜಗತ್ತಿನ ಭಾವಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತವರಿಗೆ ತಾರೆಗಳು ಕೈಗೆಟುಕದಿದ್ದಾವೇ? ಚೆಳಿ ದೆಬ್ಬಾದಂತೆನಿಸಿ ಬೆಢಗಿನ ದಾಸಿಗೆಯೋಳಗೆ ತೂರಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇಡ ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಚುಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ನೇಯ್ಯ ರಾತ್ರಿರಾಣೆಯ ಸೇರಿಗಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನಕ್ಕೆ ಎಂತಡೆ ಚೆಳಿ? ಕಡೆಗೂ ಸೋಗಸಾದ ರೇತ್ಯಾಯ ರಜಾಯಿಗಳಿಗೇ ಜಯವಾಗಿ ಬಿಬ್ಬೊಬ್ಬಿರೇ ತಂತಮ್ಮ ದಾಸಿಗೆಯೋಳಗೆ ತೂರಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವು. ನಾವು ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನವೂ ವಿದೇಶಿಯರು(ಆದರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರು!) ಎಂಬ ಅಸದ್ದು ತೋರಿದೆ, ಮೆತ್ತಗಿನ, ಕೊಳಕಿಲ್ಲದ ದಾಸಿಗೆ-ಮೊದಿಕೆಗಳು, ತಲೆ ದಿಂಬಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಲಿವ ಕ್ರಿಪೆ. ದಿನವೆಲ್ಲ ಅಲೆದಲೆದು ದಣಿದ ದೇಹವನ್ನು ಈ ಬಗೆಯ ಬೆಢಗಿನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿ, ಮೊರಗಿನ ಚೆಳಿಯನ್ನು ಆಸ್ತ್ರಾದಿಸುತ್ತ ಸುಖ ನಿಡ್ದೆ ತೆಗೆಯವುದಕ್ಕಾದರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಟಿಬೆಟ್‌ಗೆ ಮೋಗಬೇಕು!

ನಮ್ಮೆನ್ನು ಸೋಡಲೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಮೋರೆಯ ಜನ ಸಂಚಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುತೆ, ಬಂದಂತೆಯೇ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಮೋರಿದರು. ಮತ್ತೆ ಆವರ ಮುಖಿ ದರ್ಶನ, ಮಾರಸೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ರೂಪ ಕೋಣೆಯ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ(ಅವರ ಇಂಜಿನೀಯರ ಮೋಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಮುಗ್ಧ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ) ಮೊರ ಬಂದಾಗ ಕಂಡದ್ದು ಅಂಗಳದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ನಿಂತು ಬಿಸಿಯುಸಿರಿನ ಮೊಗೆ ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ಅಶ್ವ ಪರಿಬಾರ. ೧೮-೨೦ ಕುದುರೆಗಳ ಹೀಂದೆ ಮುಂದೆ ಹರಿಹಾಯುತ್ತಿದ್ದ ೨-೮ ಮರಿಗಳು. ಹೀಂದಿನ ದಿನದ ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿ ಇಂದು ಅಶ್ವತಜ್ಞಾದಳವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಮೊರಟು ನಿಂತಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಸಾಮಾನ್ಯನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಡುಗೆ ತೋಡಿಗೆ ತೋಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರೆಲ್ಲರೂ. ೧೯,೨೦೧೦ ಅಡಿಗಳಿತ್ತರೂ ಪ್ರದೇಶದ ಚೆಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಜನ ಉಣಿಯ ನಿಲುವಂಗಿ ಧರಿಸುವರು. ಆದರ ಮೇಲೆ ಒಂದಡಿ ಅಗಲದ ನಡುವೆಟ್ಟಿ ಕಮರ್ ಬಂದ ತೋಟ್ಟ ಷರಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಬಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಧರಿಸುವ ದಷ್ಟ ಉಣಿಯ ಪಾಠಾಸು ‘ಲ್ಯಾಮ್’. ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿಯೇ ಗಭೇಗುಡಿಗೂ ಮೋಗಬಹುದು. ಚೆಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಲುವಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿ, ತಲೆಗೆ ಕುರಿ ಚೆಮುದ ಟೋಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತೆ ಕೆವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಬಂತದ ಮದಿಕೆ ಹೆಂಗಸರದೂ ಇದೇ ಉಡಿಗೆ. ಕೆಲವೇಳೆ ಷರಾಯಿಯ ಬದಲಿಗೆ ದಷ್ಟ ಉಣಿಯ ಲಂಗ. ಆದರ ಮೇಲೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸೊಂಟದಿಂದ ಪಾದದವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಬಿದ್ದ ಬಣ್ಣದ ಅಡ್ಡಪಟ್ಟಗಳಿರುವ ಉಣಿ ಬಟ್ಟೆಯ ತುಂಡು. ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮೇಕೆ ಚೆಮುದ ಹೊದಿಕೆ-ಇಂದ್ರ. ಶ್ರೀಮಂತರು, ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಲಾಮಾಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೆಲೆಯಲ್ಲ, ರೇತ್ಯಾ ಉಡುಪ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವರು. ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರು ಎಂಬ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧ ಮಣಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತೊಡುವರು. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕತ್ತಿ-ಕರ್ತಾರಿ-ಚೊಕು ಸಿಗಿಸುವರು.

ಸಜ್ಜಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅಶ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಕೂರಿಸುವ ತವಕ ಅವರಿಗೆ. ನಮ್ಮು

ಬೆಳಗನ ಪ್ರಾಧನೆಯಾದ್ದ್ವೇ ತಡ ಅಶ್ವರೋಂಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ತಾವು ಮಂಡಿಗಳಾಗಿ ಸೆಯೊಡಗಿದ್ದು. ಶಿವಸೇನೆ ಸದೆದಿತ್ತು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ದೂರದ ಬೆಟ್ಟಸಾಲಿನ ದಿಕ್ಕಿಗೆ. ಅರುಣೋದಯಮೊಡನೆ ರವಿಯ ರಥವೂ ಮೊರಟಿತ್ತು ಬಾನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ದೂರದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ.

ಪ್ರಾಂತೀಯ ತಂಡಮೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಕುದುರೆ ಮರಿಗಳ ಸದಗರ, ಚೆಲ್ಲಾಟ, ಶುಂಬಿದ ಕೆಂಪುಗೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕುವ ಅಪ್ಪಗಳ ನೋಡಣಿ, ಬಳಿಗೆ ಬುದ ಇತರ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಮನುಜಮೊಡನೆ ಖಾಲಿ ಗುಡ್ಡಣಿ, ಒದೆದಾಟ, ಅಫ್ಫವಿಲ್ಲದ ಜಿಗಿತ, ಬುಟ್ಟ-ಮನಸಕದಿಯುವ ಮಹ್ಕಳು ಮಹ್ಕಳೇ! ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣೀಯದಾಗಲಿ. ಎಳೆಯರ ಮುಗ್ಧತೆ ಮನವೊಲಿಸುವಂತದೆ. ಅಮ್ಮೆ ಜೊತೆಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಈ ಕಂದಮೃಗಳು ಸರೋವರದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದವು.

ಸುಮಾರು ಎರಡುತಾಸಿನ ನಡಿಗೆಯ ನಂತರವೇ ನಮಗೆ ಸೂರ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕೈಲಾಸ ಶಿವರ ದರ್ಶನ ಮೊರೆತದ್ದು. ಚೆದಂಬರನ ಸಭೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಂದತಾಯಿತು. ಬೆಳಗನ ಓಲಗಕ್ಕೆ ನೀಲಜಲದಪಣಾವಾಗಿ ಅಧರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲ ನೀರೆಯರು ನಡನಮಾಡಿದ್ದು. ಎಷ್ಟೇಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೂ ಹೊಸ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸರೋವರದ ಚಿತ್ರ ದಂಗು ಬಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸರೋವರದಾಚೆಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಸಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶ ಬಿದ್ದು ಅಪ್ಪಲ್ಲಾ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಿಂತಿದ್ದಷ್ಟು. ಇಡೀ ಧೃತ್ಯ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿತ್ತು.

೧೫,೦೦೦ ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಸಿಹಿನೀರಿನ ಈ ಸರೋವರದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಉಗಜ ಚದರ ಕೆ.ಮೀ.ಇಷ್ಟು ಪಿಸ್ತಾರವಾದ ಸರೋವರವಾದರೂ ಅಲೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಕಡುನೀಲಿಯ ಗಾಜನಂತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೂರು ಅಯಕಟ್ಟಿನ ಧೃತ್ಯದಂತಿರದೆ ಎರಡು ಅಯಕಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ರದಂತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಮೂರನೆಯ ತ್ವರಿತ ಅಳವಣ್ಣಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಬಾನಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೋಡಗಳ ಬಿಂಬ ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೇ ಆಗಾಗ ನೀಲೆ ಬಣ್ಣಪೂ ಬಿಂಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸರೋವರದ ಅಂಚೆನುಡ್ಡಕ್ಕೂ ಹುಬ್ಬು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ತೋರಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲು. ನಮನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯೇಕಕೊಂಡುವ ಮ್ಯಾಜಿಕ ಕಾರ್ಪೆಟ್ ಆಗಿದ್ದ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಚಿರಂತನ ಅಧರೂ ಚಿರಸೂತನ ಸರೋವರ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಹಂಸಗಳ ಹಿಂಡು ಈ ನೀರಾಣಾವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಮನೋಡರವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಗಾಂಗ್ಸ್ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಕರಗಿಬರುವ ಹಿಮ ಜಲದಿಂದಾಗಿ ಸರೋವರದ ನೀರು ಶಿಳಿಯಾಗಿದ್ದು ೨೦ ಅಡಿ ಅಳಿದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲು ಈಜಾಡುವ ಮೀನು ಕೂಡ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಭರತ ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಪಣಿಯಾ ಮೈನರಾನಿಂದ ಅಯರು ಬಂದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹಿಂಡೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಸೆನಕ, ಸನಂದನ, ಸನತ್ತುಮಾರ, ಸನತ್ತುಜಾತ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸ ಪ್ರತ್ಯರು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಹನ್ನೆರಡು ವಣಗಳು ಮಳೆಯಾಗದೆ, ಸುತ್ತಲಿನ ನದಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಣಿ ಮೋಡುವಂತೆ. ಈ ಮಿಷಿಗಳು ಸ್ವಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ದೂರದ ಮಂಡಾಕಿನಿ ನದಿಯವರೆಗೆ ದಿನವೂ ಹೋಗಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ಕಾಲ ವ್ಯಾಘರವಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಮಿಷಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕಸಿದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಕೈಲಾಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ

ಸರೋವರದೇ ಮಾನಸ ಸರೋವರ.

ಮತ್ತೊಂದು ಪುರಾಣದಂತೆ ಮಾಂಧಾತ ಮುನಿಗಳು ಈ ಸರೋವರನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡು ಇದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಶುಳಿತು ಶಿವನನ್ನು ಪುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ. ಈ ಮನಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿನ ಪರಿತಃಖಾಲಿಗೆ ಇವರದೇ ದೇಸರು. ಮಾಂಧಾತ ಪರಿತ, ಬಾಣನ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಚ್ಚೋದ ಸರಸ್ವತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪಲವಾರು ವಿವರಗಳಿಂದ ಅಚ್ಚೋದ ಸರಸ್ವತಿ ವಾಸನ ಸರೋವರವಾಗಿರದಬುದ್ದಿನಿಸುತ್ತದೆ.

ಜ್ಯೇಂದ್ರ ಧರ್ಮಾಯಾಗಿಗೂ ಇದೂ ಪರಿತ್ರ ಸರೋವರ-ಪದ್ಮ ಘ್ರಾದ! ಇದರ ಸಮೀಪ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಶಿವಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಆದಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ವೃಷಭದೇವ ನಿವಾಣ ಪಡೆದರೆಂದು ಜ್ಯೇಂದ್ರರ ನಂಬಿಕೆ. ವೃಷಭ ದೇವನ ಮಗ ಮೊದಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭರತನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಾದ, ಮುಂದೆ ಆಗುವ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಎಪ್ಪತ್ತಿರದು ಜ್ಯೇಂದ್ರ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನಿದಲ್ಲಿ ಸರೋವರ ಸುತ್ತಲೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂದು ಜ್ಯೇಂದ್ರರ ಉತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಪಾಣಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕತದಲ್ಲಿರುವ ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಹೇಸರು ‘ಅನೋತತ್ತ’ ಹಾಗೂ ‘ಅನವತಪ್ತ’ -ಬಿಸಿಯಿಲ್ಲದ ತಾಂತ ಸರೋವರ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಪಕ್ಷಿಕ ಸ್ವರ್ಗವೆಂದು ಬೌದ್ಧರ ನಂಬಿಕೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ವೃಕ್ಷವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಬೃಹದಾಹಾರದ ಕರುಳಗಳು ಅರಳುವುವು. ಇಂತಹ ಕರುಳಗಳ ಮೇಲೆ ಆಮಿತಾಭ ಬುದ್ಧ ಮತ್ತಿತರ ಬೋಧಿಸತ್ತರು ಆಸ್ತಿನರು. ಈ ಅನೋತತ್ತದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶತಮಾಲಿಕೆಗಳು ಚೈವಧೀಯ ಗಿಡಗಳು ಬೇಳದಿರುವುವು. ಬೇರೆಲ್ಲ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯದ ಗುರುತಾಗಿರುವ ಈ ಸರೋವರ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ. ಬೌದ್ಧರಿಗೆ ಭವತಾರಿಣಿ ನಿವಾಣದಾಯಿನಿ.

ಟಿಬೆಟೀಯರಿಗೆ ಇದು ‘ಮಾವಾ ಯುಂಕೋ’ - ಆನಂತ ಪಚ್ಚೆ ನೀಲ ಸರೋವರ. ಪ್ರಪಂಚದ ನದಿಗಳ ಜನನಿ ಎಂದು ಅವರ ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿವಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಾಸದಷ್ಟು ಪರಿತ್ರಾದ ಈ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚ ಮಾಂದೋಪಗಳು-ಆಸೆ, ಕೋಢ, ದ್ವೋಪ ಹಾಗೂ ಆಲಸ್ಯ ತೋಳಿದು ಹೊಗುವುದುತ್ತೆ. ಬೆಣಾದ ಬೌದ್ಧರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮಶ್ಯಾಯವ ಕಿಣ್ಣರ ಗಂಧವಂತ ಲೋಕ ಇದು.

ಟಿಬೆಟೀ ಪುರಾಣದಂತೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಸರು ‘ಮಘಮೋ’ . ಭಾರತದಿಂದ ಬೃಹತ್ ಮತ್ತೊಂದು ಹಾರಿ ಈ ಸರೋವರದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲಿಗೆ ಬೀಳುವ ಮಗುವಿನಂತೆ ಬಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಸರೋವರ ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲು. ಭೋ ಮಘಮೋ ‘ಭೋ ಮವಂಗ್’ ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುವುದು ರೂಧಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪದದ ಅರ್ಥ ಅಜೀಯ ಸರಸ್ವತಿ ಯಾವುದೇ ಹೇಸರಿನಿಂದ ಕರೆದೂ ಅನ್ವಯವೇ ಈ ದೇವಸರಸ್ವಿಗೆ. ಟಿಬೆಟೀಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಸರೋವರ ಧನುಷ್ಣನಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿದ್ದು ನೀರಿನ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವಿದ್ದು ಅದರ ಹಣ್ಣುಗಳು ನೀರಿಗೆ ಉದುರುತ್ತವೆ. ಅಂಥ್ಯ

ಸರೋವರದೊಳಗಿರುವ ನಾಗದೇವತೆಗಳು ತಿನ್ನವರು. ಉಳಿದ ಹಣ್ಣಗಳು ತಳ ಸೇರಿ ಚೆನ್ನದ ಗಟ್ಟಿಗಳಾಗುವುವು. ಈ ಸರಸ್ವಿನ ನಾಲ್ಕುಕಡೆ ವೃಕ್ಷಗಳ ಪಟು ಸಾಲುಗಳಿವೆ . ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯತಳದಲ್ಲಿ ನಾಗರಾಜನ ಭವ್ಯ ಭವನವಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಶಿಲೆಗಳು, ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚವಿಧ ರೇತನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಜಲ, ದಡದಲ್ಲಿ ಘೂಪ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಶಂಖಿಗಳು ಸಿಗುವುದೆಂದು ಟೆಬೆಟ್ಟಿಯರ ನಂಬಿಕೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು “ಬಿಂದು ಸಾರಸ”. ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಇದು ಸೌಂದರ್ಯದ, ರಮಣೀಯತೆಯ ಸಾರಬಿಂದುವೇ ಸರಿ. ಇದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಾಂಶನಂದ ಪಡೆಯಲು, ಪುಣ್ಯಾಜನನೇ ಮಾಡಲು, ಪಾಪತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು, ಟೆಬೆಟ್ಟೆಯರು ಇದರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ-‘ಕೋರಾ’- ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವ ಕಾಲ್ಯಾಂತಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಹಿಮಗಾಲವೇ ಉತ್ತಮ. ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ರುರಿಗಳು ಹೊಳೆ ಮತ್ತು ಸರೋವರ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ದಾಟುವುದು ಸುಲಭ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಮ ಕರಗಿ ರುರಿಗಳು ತುಂಬಿ ಹರಿಯತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಅಪುಗಳನ್ನು ದಾಟುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸರೋವರದಿಂದ ನೀರು ಹೊರಡೊಗುವ, ರುರಿಗಳು ಸೇರುವ ಭಾಗವನ್ನು ನಾವು ಒಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೇವು.

ಬೌದ್ಧ ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಾಂಶದ ಈ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲೂ ಹಲವಾರು ಬೌದ್ಧ ಮಂದಿರಗಳು, ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಚೀನೀಯರು ಗಣಿಂರಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ನಾಶವಾದವು. ಉಳಿದೆಲ್ಲವು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಟೆಬೆಟೀ ಜನತೆಯ ಅಡಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ, ಬದಲಾಗದ ಜೀವನಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಚೀನೀ ಸರಕಾರ ಮಣಿಯಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಗಣರಾಜ್ಯ ಅನೇಕ ಮರಗಳು, ಮಂದಿರಗಳು ಪುನ್ಃ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಸರೋವರವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬರುವಾಗ ಸಿಕ್ಕ ಮೊದಲ ಮಂದಿರವೇ ಪೂರ್ವದ ‘ಸೇರಲುಂಗ್ ಗೊಂಪಾ’. ಟೆಬೆಟೀನ ಜನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗೊಂಪಾ ಮಹತ್ವದ ಪೂರ್ವಾಂಶ ಸುತ್ತುದ್ದೇ ಬೆಕ್ಕಿಕ್ಕೆ ನಾಭಿಯಿಂದೂತೆ. ಇದು ಬುದ್ಧ ಭೋಧಿಸತ್ತರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವಾಲಯ; ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಭಿಕ್ಷುಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಮರ; ಪ್ರಯಾಣಕರು ಯಾತ್ರಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾತ್ಪಾಲಿಕವಾಗಿ ತಂಗುವ ಧರ್ಮಶಾಲೆ; ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಯಸ್ಸುರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಜ್ಞಾನಾಜನನೇ ಮಾಡುವ ಗುರುಕುಲ ಪಾಠಶಾಲೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ; ವಿದ್ಯಾಜನನೆಗೆಂದು ಬರುವ ಯಾರಿಗೇ ಆದರೂ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯ; ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಬ್ಬ ಉತ್ಸವಗಳು, ಸಾಮೂಹಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ; ತನ್ನದೇ ವ್ಯವಹಾರ, ಅಧಿಕ ವಹಿವಾಟು ಇರುವ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ; ಸಮಾಜದ ನೀತಿ, ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸದವರಿಗೆ, ಇತರ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಿಗೆ ದಂಡ ವಿಧಿಸುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯ; ಜನನ ಮರಣ ವಿಷಾದ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಕಢೀರಿ; ಟೆಬೆಟೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಕಲಾರಂತರಿಕೆಯ ಹೋಶಾಗಾರ. ಪ್ರಮುಖ ಗೊಂಪಾಗಳ ಶಾಶ್ವತಗಳಾದ ಸಣ್ಣ ಗೊಂಪಾಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಾದಿರಬಹುದಾದರೂ ಅದು ಸುತ್ತಲಿನ ಜನತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೇಸುವುದ್ದು ಸರ್ಕಾರಿಗೆ ಇತ್ತುವರುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗೊಂಪಾಗಳಿಲ್ಲದೆ ಓರ್ಚೆಟೋ ಸಮಾಜದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೇನ್ನಿಬಿಡುದು.

ಎಲ್ಲ ಗೊಂಪಾಗಳಂತೆ ಸೆರಲುಂಗ್ ನಲ್ಲಿಯೂ ಮಂದಿರದ ಪ್ರಾಕಾರದ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು, ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಟ್ಟೆಯ ನೆರಿಗೆಯ ತೋರಣಗಳೂ, ಒಳಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇತುದಾಕೆರುವ ಘಂಕಾಗಳು, ಮೊರಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಪ್ರಾಧಣಾ ಒಕ್ಕಗಳ ನಾಲು, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಘ್ರಜಸ್ತಂಭ ಮತ್ತು ಮೊರಗೆ ‘ಚೋಡೆನ್’ ಇಗಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣಿಲ್ಲದ ಬಾಪುಟಗಳ ತೋರಣ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕಲ್ಲಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಕೆ, ಯಾಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ತಲೆಬಿರುಡೆ ಕೊಂಬುಗಳು ದನಗಾಹಿಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು.

ಈ ಗೊಂಪಾದ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಖದಾರು ಕಿ. ಮೀ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಗಾಂಗ್ರೇಸ್ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ಅನೇಕ ತೋರೆಗಳು ಸರೋವರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಆಳವಿಲ್ಲದ ತೋರೆಗಳನ್ನು ಕಾಲ್ಡಿಗೆಯಲ್ಲೇ ದಾಟಬಹುದು. ಕೆಲವೇಡೆ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಸೇತುವೆಗಳಿವೆ. ಸ್ವಟಿಕ ಹೆಬ್ಬಜಲವೆಂದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿವ ಜಲ. ನಿಮಣಲ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಲವಿದ್ದೀತು. ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರೆವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ನೀರಿಗೆ ಬಣ್ಣವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಎರವಲು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ ಈ ತೋರೆಗಳು.

ಕಾಲು ಸೇತು ಕುಸಿಯುವರೆಗೆ ನಡೆಯುವುದು, ಸುತರ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೈಭಾರ ಹಾಕಿ ದಾರಿ ಸುಮುಖುದು ಬೆನ್ನು ಸೋಂಟ ಸಾಕಾಯಿತ್ತುವರೆಗೆ. ಮತ್ತೆ ನಡೆಯಲು ಶುರುವಾಗುವುದು. ನಡಿ ಹತ್ತು ಇಳಿ ನಡಿ ಕಸರತ್ತು ಮಧ್ಯಾಘ್ಯಾ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ವರೆಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಮೈಸೋತಿಧ್ಯೂ ಮನಕ್ಕೆ ಮುದ ನೀಡಿದ ಬಾರಣಾವಹು. ಚೆತ್ತಭಿತ್ತಿಯಮೇಲೆ ಸತತ ಆರು ಗಂಟೆಗಳ ಮೂವಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ ಬಾರಣಾ. ಕುದುರೆ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಚುರುಗುಟ್ಟಿ ತಳವ್ರಾರುವ ಮನವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ತಳಕ್ಕೂ ಕೊಂಚ ಆರಾಮದ ಅವಕಾಶ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಲ್ಲೇ ಇರುವ ಅನಿವಾಯತೆ. ಸುಮಾರು ೧೫, ೧೬ ಕಿ.ಮೀ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ನಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಂತಿಗಾಗಿ ಮೂಕಭಾವೆಯಲ್ಲೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರನ್ನು, ಸಾರಥಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಂತಾಗಿತ್ತು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯತ್ತಿದ್ದ ತೋರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದರ ಆಚೆ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಟ ಎಂದು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. ನಿಲ್ಲುವ ತಾಣ ಕಣ್ಣಗೆ ಬಿಂಬಿಗ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿ ಮತ್ತೆ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹತ್ತಿರ ಬಂದಂತೆ ಈ ತೋರೆಯ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪ ಕಂಡಿತು. ಬ್ರಹ್ಮ ಪುತ್ರ ನದಿ ಅದು. (ನಿಜವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವ ನದಿ.) ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಿರದಿದ್ದರೂ ಹರಿವ ವೇಗವಿದ್ದು ಆಗಲ ಪಾತ್ರವಿದ್ದುದರಿಂದ ನಮಗ್ನು ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೂರಿಸಿ ದಾಟಿಸಲಾಯಿತು. ಕುದುರೆಮರಿಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಮೋಜನಾಟ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಸರತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಟಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಮರಿಗಳಿಲ್ಲ ಎನಿಲ್ಲೊಂದರೂ ೧೦ ೧೨ ಬಾರಿ ತಾಯಂದಿರ ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಡೆಮುಂದೆ ಓಡಾಡಿ ಹೊಳೆದಾಟಿದ್ದಾರೆ. ತಾಯಂದಿರ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಗುಮುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿದ್ದು ಸಾಕು, ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ. ಕಾಲಿಗೆ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ.’ ಎಂದು ಗಢರಿಸಿದುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ದಂಡಕ್ಕೆ ತಂದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುದುರೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಬೆನ್ನ ಹೇರು ತೆಗೆದು ಆರಾಮಕ್ಕೆ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ನದಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ದಡದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇ ಬಿಂದ್ದು ಕೊಂಡೆವು ಹಷ್ಟಿಂಬಂತೆ. ಮಾನವರು ನಿಶ್ಚಯಿತರಾಗಿ

ಒಮ್ಮು ಕೊಂಡರೆ ಕುದುರೆಗಳು ಒದ್ದು ಮೈ ಬಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ದಣೀವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೆಲದಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡ ಹತ್ತಿದ್ದು. ಮರಿಗಳಂತೂ ಪ್ರಾಣಸೋತು ಸುಖಾವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಯಂತ ಮೈ ಬೆಲ್ಲಿದ್ದು. ಅಧಿಗಂಟೆ ಮಾತ್ರ. ನಂತರ ಅದೇ ಓಟ, ನೆಗೆತ ತಿವಿತ ಮೋಜು ಮಸ್ತಿ. ಕೂತಪರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಗೂರಸುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಉಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದ ರೀತಿ ನಗು, ಪ್ರೀತಿಯಕ್ಕಿಂತ್ತು.

ನಾವು ಯಾತ್ರಿಗಳು ಸೆಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಬ್ಬ ಕೊಟ್ಟಿ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ಪಳಲು ಮೊದಲಾಯಿತು. ಟಿಚೆಟೀಯರು ಆಗಲೇ ತಳವೂರಿ ದಿನದ ಉಂಟಿದ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಒಂದಿಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಚಪಾತಿಯಹಿಟ್ಟು ಕಲಸುವಂತೆ ಪನನ್ನೊ ಕಲಸಿದ್ದು ಹುತೂಡಲ ತಂಡು ನಾನು ಒಂದು ಬಲೆಯ ಬಳಿಸಾರಿದೆ. ಹುದಿಯಲು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬರಾದ ಎಲೆಗಳು ಹುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದು. ಮಹಿಳೆಯ ಕ್ಷೇಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪನೆಂದು ಕ್ಷೇಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದೆ. ‘ತ್ವಾಂತಾ’ ಎಂದಳು. ಪಕ್ಷದಲ್ಲೇ ಮೊಟ್ಟಣಾದಲ್ಲಿದ್ದುದು ‘ಸೇರು ತ್ವಾ’- ಸೂಡ ಉಷ್ಟು. ಮುರಿದ ಬಾಲೀಯ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಟೀ ನೀರು ಮತ್ತು ಉಷ್ಟು ಬೆರೆಸಿ ಕಲಸಿದ್ದಳು. ಬೇರೊಂದು ಟೀಲಾದಲ್ಲಿ ಬಣಿದ ಬಾಳಕದಂತಿದ್ದ ತುಂಡುಗಳು, ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳು. ನಾನು ಆವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೊಡನೇ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದಲ್ಲೇ ಜಾಗಮಾಡಿ ಕ್ಷೇಹಿಡಿದು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಯುವತಿಯರಿಬ್ಬರು. ಎಲ್ಲರ ಮೂಗದಲ್ಲೂ ನಗೆ. ತಾವು ತಿನ್ನತ್ತಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿಯ (ತ್ವಾಂತಾ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಬೆಂಬ್ಬ ಸುರಿದು ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸುಟ್ಟಿದ್ದ ದಷ್ಟ ರೊಟ್ಟಿ) ತುಂಡನ್ನು ಸನ್ನ ಕ್ಷೇಗೆ ತುರುಕಿದರು. ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಡಾಕುವ ಢೈಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ರೊಟ್ಟಿಯ ಜೊರು, ಒಮ್ಮೆ ಬಾಡಿನ ತುಂಡು ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಜಗಿಯತ್ತಾ ಹರಟಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಆವರ ಉಂಟ. ಈ ತುಂಡುಗಳನ್ನೇ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಜಗಿಯತ್ತಾ ಒಂದಿದ್ದು ಈ ಟಿಚೆಟೀಯರು. ನಾವೆಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಅದು ಜೊಯಿಂಗ್ ಗಮ್ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ಈ ಆಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದ ಉಂಟಿ ಬಹಳ ಸರಳ. ಸರ್ಕಳ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಬೇಕಾದುದರ ಉಂಟಿ ಸರಳ ಮತ್ತು ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾಯಿ. ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಬಾಲೀಯನ್ನು ದುರಿದು ಹಿಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಡುವುದು ಮತ್ತು ಯಾಕನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮಾಂಸ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವರೆಗೆ ರಸಿಮಾಂಸ, ನಂತರ ಬೇಯಿಸಿದ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದು, ಉಳಿದಿದ್ದನ್ನು ಅಧಿಕ ಬೇಯಿಸಿ ಬಣಿಸುವುದು, ಇಲ್ಲವೇ ಸುಟ್ಟಿ ಬಣಿಸುವುದು. ಇನ್ನೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೇ ಡಾಗೆಯೇ ಬಣಿಸಿಡುವುದು. ಪ್ರಯಾಣಾದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಉರುವಲೆನ ಆಗತ್ಯಮಿಲ್ಲದ, ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಪೋಲಾಗದಂತಹ ಉಂಟಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇವರ ಮುಖ್ಯ ಖಾದ್ಯ ಮಾಂಸ(ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಯಾಕ್) ಬಾಲೀ ಮತ್ತು ಸಾಕೆನಿಸುವಷ್ಟು ಹಾಲು, ಯೈನು, ಬೆಣ್ಣೆ, ಫೀಜ್, ಗಿಣ್ಣು ಇತ್ಯಾದಿ. ಒಂದೆಡೆ ಡೇರೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಂಟಿದ ತಯಾರಿ. ತ್ವಾಂತಾವನ್ನು ಹುದಿವ ಮಾಂಸದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತಯಾರಿಸಿದ ‘ಘುಕ್ಕು’. ನೇಪಾಳದ ಕಡೆ ಭಾರತದ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಒಂದಾಗ ಅಕ್ಕೆ, ಗೋಧಿಯ ಬಳಕೆ- ಅನ್ನ ಚಪಾತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಮಲಗುವವರೆಗೆ ಕಡೇಪಕ್ಕು ೫೦ರಿಂದ ೨೦ ಬಟ್ಟಲು ಟೀ ಹುಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೈನಾ ಟೀ ಹಾಕಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹುದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾಕ್ ಬೆಣ್ಣೆ ಉಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಬೊಂಬಿನ ಕೊಳಪೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿದು ಬೆಂಬಾಗಿ ಕಡಿಯುವರು. ಬೆಣ್ಣೆ ನೀರಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೇಲಿ ಬರದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೋಡ ಉಷ್ಟನ್ನು ಹಾಕುವರು.

ಟೇ: ತಯಾರಿಸಿದ ಪೀಠಿಯ ಮುಚ್ಚಿ ನನ್ನ ಕೈಗೂ ಬಂದು ಬೊ ಬಟ್ಟೆಲು ಹಿಡಿದಳ್ಳು. ನನ್ನ ಕೈಲಿನ್ನೂ ಬೆರಳಿನ ಸುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿ ತುಂಡು! ಈಗ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬೆಂದಾ. ದೂರದಿಂದ ನನ್ನ ಫಜೀತಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಮಳಿತ್ತಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ನಗು ತಡೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೆಂಪು. ಮನೋಜ್ ಭಯನ್ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನತ್ತಾ ಬೆಂದ ಕುಡಿದು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ನಟನೆ. ಮಿಚಿತ್ರ ಗಂಧದ ರೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು ಮತ್ತಾಂದು ಅಪರಿಬಿತ ಪರಿಮಳದ ಬಿಸಿ ಚ್ಯಾಗುಟುಕೆಕ್ಕಿದೆ. ರೊಟ್ಟಿ ಒಳಗೆ ಜಾರಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಗಿ ಗುಜೆಯ ರುಚಿಗೆ ಹೊಸಷಾಸೆಯ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಜೊತೆ ಚ್ಯಾದ ಕಡು ಕಂಪೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಆಹಾ, ದೇವಲೋಕದ ಪಾನಿಯ! ಅವರಿಗೇ ಸರಿ. ಗಂಡಸರ ಗುಂಪಿನದೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಸೋಮರಸಪೂ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತೇನೋ. ಅದೇ ಘಾಗ್ರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಟಿಚೆಟ್ಟೆ ಹೆಂಡ. ಬಾಲ್ಯದ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದ ದೇಸಿ ತೆಳು ಹೆಂಡ. ಮಹ್ಯಾಂದ ಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷುವಿನವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಡಿಯುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಪಾನೀಯ. ಹಬ್ಬ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಳಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕುಡಿಯಲು ಬಳಸುವ ಬಟ್ಟೆಲು ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದುದು. ಶ್ರೀಮಂತರಾದರೆ ಮರದ ಬಟ್ಟೆಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಚೈನಾದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಕಲ್ಲಿನ ಬಟ್ಟೆಲು. ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಂತರಾದರೆ ಈ ಬಟ್ಟೆಲುಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪೀಠ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮುಖ್ಯಾಂ.

ತಿನ್ನಪುದು ಕುಡಿಯುವುದು ಪನೇ ಇರಲೆ ದೇಗೇ ಇರಲೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಸತ್ಯರಿಸುವ ರೀತಿ ಮನ ಮೆಚ್ಚಿಪಂತಹದು. ಅವರವರಲ್ಲೇ ಬಟ್ಟಿಗೇ ತಿನ್ನಪ, ಕುಡಿವ, ವನಿದ್ದರದನ್ನು ಬಂದೇ ತಟ್ಟೆ-ಬೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಿನ್ನಪ ಪರಿ ಅವರಲ್ಲಿನ ವಕ್ಕಭಾವವನ್ನು ಸಾಧರಪಡಿಸಿತ್ತು.

ಉತ್ತಮ ಮಲಗಿದ ಅಧಾಗಂಟೆಯೋಳಗೇ ಉಬ್ಬೆಮನೆಯೋಳಗೆ ಹೋಂತಾಗಿತ್ತು. ತಣ್ಣಗೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದೀ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮುಖಿ ಬೆನ್ನು ಬುರುಗಟ್ಟಿ ಸೆಯಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವೇಚ್ಛರ್ ಕುಲಾವಿಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚು ತೊಡಗಿದಾಗ ಬೇಡಪೆಂದು ಕುದುರೆತಂಡದವರ ಬತ್ತಾಯ. ಯಾವ ಹೋತ್ತಿನಲ್ಲಾದರೂ ಚೆಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸಲು ಮೊದಲಿಡಬಹುದು, ಮೋಡ ಕವಿದು ಬಿಸಿಲ ಕಾಪು ಕುಗ್ಬಿಹುದು ಎಂದು ಈ ಮನ್ನಬ್ಬರಿಕೆ. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಈ ಪರಿ ಚೆಳಿಯಾದರೆ ಚೆಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ? ಆಗಿನ ಮಾನಸದ ರೂಪವೇನು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಬೆನ್ನೇರಿದ ಬುದ್ಧಿ ಉತ್ತರ ಅರಸಿತ್ತು ಚೈನಾಮ್ಯಾನ್ ಡಾನಾನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೋ ಟಿಚೆಟ್ಟೆ ಭಾಷೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದು. ಹಿಂದಿಯಂತೂ ಇನ್ನೂ ಸರಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಂದೇ ಮಾತಾಡಲು ಇದ್ದ ಮಾಧ್ಯಮ. ಅವನಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಸಾಂಪಾದಿಕಾ ಸರಮಾಲೆ ಬಟ್ಟಿದ್ದಾಗ ಕಿವಿ ಮುಢಿಕೊಂಡು ನೀನೋಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಭೂತ ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆಕೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೀರ್ಯೆ? ಎಂದು ಓಡಿ ಹೊಗಲೆತ್ತಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮನ ಬೆಂಬಿಡದ ಬೇತಾಳನಂತೆ ಅವನಿಗೇ ಗಂಟು ಬಿಡ್ಡೆ. ಹುಸಿಮುನಿಸು ತೋರಿದರೂ ತನಗೆ ತಿಳಿದಮ್ಮು ವಿವರಗಳನ್ನಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಸಹಯಾತ್ರಿಯೊಬ್ಬರು ತಂದಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿವರಗಳು ಮಾನಸಸೋವರ ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲುದ ವಿಶ್ವಾತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಮತ್ತೂ ಆಜ್ಞರಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದವು. ಚೆಳಿಗಾಲದ ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಚೆಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೀಪಾಪ್ರಮಾಸ ಬರಬೇಕು.

ಬೇಸಿಗೆ ಮುಗಿದು ಚೆಳಿಗಾಲ ಆರಂಭವಾದಂತೆ(ಅಕ್ಷಯೋಬರ್ವಾನಲ್ಲಿ) ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಶಾಸು ಪೂಸಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯುವ ಚೆಕೆಗಾಳಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯಾಗಿ ಬೀಸತೊಡಗಿ ನೀರಿನ ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ಮಾನ್ಯದ ಕಡೆಗೊಂಡುತ್ತದೆ. ದಾಖ್ಯಾದ ಮಾಂಧಾತ ಪವತಗಳ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬೀಸಿ ಬರುವ ಚಂಡಮಾರುತಗಳು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಬಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀತ ಮಾರುತದ ಈ ಅಂತರಾಂತೋಪ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಿಂದ್ದು ೧೯-೨೦ ದಿನಗಳವರೆಗೆ. ನೀರಿನ ಉಷ್ಣಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಲಸ್ಮೂತಗಳೂ ಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಯಾಗೆಯೇ ಸರೋವರವೂ ಹೂಡ ತಿಂಬಿನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮೂರುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸರೋವರದ ಮೇಲ್ಮುದರ ರೈತಪಣಿದ ನೀಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಬಂಡೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟತೀಲೆಯಂತಹ ಹಾಸುಗಲ್ಲು! ದೋಮಾಂಚನ ತರುವ ಈ ದೃಶ್ಯದ ನಿದೇಶಕಿ ಪ್ರಕೃತಿ. ಈ ಲೀಲೆಯನ್ನಾಡುವ ದೇವರಿಗೆ ದಡದ ಮೇಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜನರಿಂದ ಜಯ ಫೋಣ, ಉಫೇ ಉಫೇ ಪೂಜೆ-ಉತ್ಸವ.

ಇಲ್ಲ ಅಡಿ ದಷ್ಟನೆಯ ಈ ಹಾಸು ಬಂಡೆಯ ವಕರೂಪತೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ. ನೀಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ನೀರು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸತಾಲಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ನೀರಿನ ರುರಿಗಳು ದೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮೇಲ್ಮುದರದ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿನ ಮೇಲ್ಕೆನ್ನ ನಡುವೆ ಖಾಲಿ ಜಾಗ ಉಂಟಾಗಿ ನೀಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾರಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಸಿಯತ್ತಲೇ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮೊದ್ಡ ಬಿರುಹುಗಳಾಗಿ ಸರೋವರವು ಧಿದ್ವಧಿದ್ವವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸರೋವರದ ಒಳಗಿರುವ ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಖಾಟೆಗಳೂ ಈ ರೀತಿಯ ಬಿರುಕಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬಿರಿದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸದ್ಗುಣ, ಬಿರಿದ ನೀಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡಗಳು, ಹೀಮದ ಹಲಗೆಗಳು ನೀರೋಳಗೆ ಬೀಳುವ ಸದ್ಗುಣ ತುಂಡುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಧಿಕ್ಕೆ ಮೊಡೆಯುವ ಸದ್ಗುಣ, ಹೀಮಶಿಲೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸುವ ಗಾಳಿ ಮಗ್ಗಿ ಮೊರಡಿಸುವ ವಿವಿಧ ಸ್ವರಗಳ ಸದ್ಗುಣ - ಎಲ್ಲವೂ ಕೆವಿಗಡಚಿಕ್ಕಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸೇರಿದಲ್ಲಿ ಹೂಡ ಭಯಾನಕವೆನ್ನಿಬಂತೆ ವಿಧ ವಿಧ ಗಾತ್ರದ, ಆಕ್ಷತೀಯ ಬಂಡೆಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಉರುಳಿಸುತ್ತಾ ತೀರದ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾ ನೀರಮೇಲೇರಿ ಮತ್ತೆ ಮುಳುಗೇಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಫನೀಕರಿಸಿದ ನೀರ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲ! ಎದೆ ರುಳ್ಳಿನಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ರುದ್ರ ರಮಣೇಯ.

ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ನಡೆದು ಸರೋವರ ಬಿಸವಳಿದಂತಾಗಿ ತುಸುವೇ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಸಂತ ಶುತ್ತ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಉಷ್ಣಾಂಶ ಪರಿದಂತೆ ನೀರು ಕರಗಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟುದೇ ಕಾರಣ ಮತ್ತುದೇ ತಲ್ಲಿ, ಸದ್ಗುಣದ್ವಾರಾ, ಬಂಡೆಗಳ ಮೊಡೆದಾಟ, ಉರುಳಾಟ. ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳ ನರಳಾಟದ ನಂತರ ಸರೋವರ ಕರಗಿ ಮೊದಲಿನಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೋಹಾರಿ ಚೈತೋಹಾರಿ ನೀಲ ನೀರೆಯಾಗಿ ಸೌಂದರ್ಯವಾದ ವಿನಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪುರಜನರಿಂದ ಪವಿತ್ರ ಜಲಮಾತೆಗೆ ಆದರದ ಸ್ವಾಗತ, ಉತ್ಸವದ ಶುಭಾಶಯ, ಆನಂದದ ನಮನ -ನತ್ಯನ. ಅವಳ ಬಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾತುಕೋಳಿಗಳ ಜೋಡಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಾ ಸಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಾಗುವ ಈ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸತಾಲದಲ್ಲಿ

ಹಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹದೇನಿಧ್ಯರೂ ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ಅಂಚಿಗೆ ಸೀಮಿತ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ್ದ ಮೇಲ್ಮೈದರಕ್ಕೆ ತಾಗಿದೆತೆಯೇ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸೆಟ್ಟಿಜ್ ಸದಿಯೊಳಗೆ ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ನೀರು ಹರಿದು ಮೇಡರೂ ಆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿಂದ ಬರುವ ಗಂಗಾಘು ಸದಿಯ ನೀರು ಇರುತ್ತದೆ. ಆದೂ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದರೆ ಭೂಗತ ತೊರೆಗಳು ಮಾನಸದ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಹಾಮೆವುದರಿಂದ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟೆ ಬಿಂದೆ ಸಮರ್ಪಿತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವ ಸಂಭವವೆಲ್ಲ. ಬಿರುಕು ಬಿಂದರೂ ಹಿಮ ಪದರ ಶಸಿಯುವ ಅಪಕಾರಪೀಠುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸತಾಲದ ಮೇಲೆ ಯಾಕ್, ಕುರಿ ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಜನರು ಓಡಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ.

ಮಾನಸ ಸರೋವರಕ್ಕಿಂತಲೂ ೨-೩ ವಾರಗಳ ಮೊದಲೇ ರಾಕ್ಷಸತಾಲ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಲ್ಲದು ಮತ್ತು ಮಾನಸವು ಕರಗಿದ ತಿಂಗಳನಂತರ ರಾಕ್ಷಸತಾಲ ಕರಗಿ ನೀರಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಲ್ಲ ದಾಗೂ ಕರಗಲು ಹೆಚ್ಚು ವೇಳೆ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಡೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲದ ನೀರಿನ ಉಪಾಂಶ ಮಾನಸದ ನೀರಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದು. ಮಾನಸಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣಾದಲ್ಲಿ ಮಾಂಧಾತ ಪರವತಗಳ ಗೋಡೆಯಿದ್ದಂತೆ ರಾಕ್ಷಸತಾಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿದೆ, ಬಧುಲು ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣಾದಿಂದ ಬಿಂಬಿ ಬರುವ ಜಳಿಗಳಿ ರಾಕ್ಷಸತಾಲವನ್ನು ಶೀತಲತರವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆಕ್ಷದ ಪಕ್ಷದ ಸರೋವರಗಳೇ ಆಗಿ ಒಂದೇ ವಾಯುಗುಣವಿದ್ದರೂ, ಒಂದೇ ಭೂಮಟ್ಟಿದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ನೀರಿನಮೂಲವಿದ್ದರೂ ಎರಡರ ಪ್ರಕೃತಿ-ರೂಪ-ಸ್ಥಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನುವುದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ. ನಿಸಗಣತ್ವ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಸರಿಸಾಟಿಯಾದವುಗಳೇ! ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶ್ವ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುವು.

ರವಿ ನಡುನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿಕೊಂಡಂತೆ ನಮ್ಮೆನ್ನೂ ಗುರಿ ತಲುಪುವ ಅತುರ ಮೂಡಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯ ಪೇಗದ ಮಿಶಿಯೂ ಆರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆರಾಮವಾಗಿ ಮಲಗಿ ಹರಟಕೆ ಹೊಡೆದಿದ್ದ ಟೆಬೆಟೀ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸಿ ಹೆಚ್ಚೆಹಾಕಿದೆವು-ಮಾಂಧಾತ ಪರವತದ ಬುಡಕ್ಕೆ-ದಕ್ಷಿಣಾದಿಕ್ಕಿಗೆ. ಟೆಬೆಟೀಯರು ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಸಾಮಾನು ಕಟ್ಟಿ, ನಮ್ಮೆನ್ನೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೂದು ಕೆ.ಮೀ ನಡೆದಿದ್ದೇವು. ಸರೋವರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲೇ ಎಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದು ಬಂದರೂ ಇನ್ನೂ ಚೆಂಬರನ ಸಭೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದೇವು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೇ ಇರಲೆ ಉತ್ತರಾಭಿಮುವಿವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವಾಗಮನ ಶಿವಾರೋಹಣ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಕುದುರೆ ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಕಾಲು ನೋವು ಸದಜವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ದತ್ತಿ ಇಂದು ನಡೆವ ಸರಕ್ಕೂ ಮತ್ತೆ ಆರಂಭ. ಮಾಂಧಾತದಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ತೊರೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿದೆವು. ನಲವತ್ತೆರಡು ಕೆ.ಮೀನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮುಗಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆ ದಾರಿಯಾದ್ದರೂ. ಈ ಚರ್ಚೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ‘ಹಾಯ್ ದೇವಾ’ ‘ಓ ಗಾಡ್’! ‘ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೂರ’ ‘ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ’ ನೀರಿದೆಯೇ ದಯವಿಟ್ಟು ಕೊಡಿ’-ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಬಿಡುವು ಹೊಟ್ಟಿಮನು ಶಾಂಥಾತ ಮುನಿ, ಅವನ ತಪೋಭೂಮಿ. ಪರವತಗಳ ನೋಟಮನ್ನು ಆಸ್ತಾವಿಸಲು, ಎದೆಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು, ಪ್ರೋಟೊ ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳಲು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿರಾಮ ಮಂಜೂರಾಯಿತು. ಜುಂಯ್ಗುಡುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿ

ಮಧುಪಾನ ಮಾಡುವಾಗ ನಿಶ್ಚಯಾಗುವಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಗಪ್ ಚಿಟ್ಟೆ-ಈ ಮುಸ್ಯಂತೆಯೇ ಮೌನಿಗಳಾಗಿದ್ದೆಯ್.

ಕತ್ತು ಹೊರಣಿಸಿದರೆ ನೀಲಮಳ್ ಮಾನಸಸರೋವರ, ಆದರ ಈ ತುದಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗುಬುಟು ಕೈಲಾಸ. ಈ ಬದಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಂಗುರದಂತೆ ಯರಿದಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನಾದಿ. ಈ ಕಡೆಗೆ ಶಿರಗಿದರೆ ಮಾನ್ಯ ಪಸ್ತುಪೂರ್ವಾಂದರ ಬೆರಳಿನುಗುರುಗಳು ಆಶಾವರಪನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಡಿಯುವಂತೆ ತೋರಿದ್ದ ಮಾಂಧಾತ ಶಿವಿರಗಳು.

ಬ್ರಹ್ಮತಾಮದನ್ನು ದಿವ್ಯವಾದುದನ್ನು, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತದ ತೆನುಭವವನ್ನು ಸಮ್ಮಾಪ್ತಜ್ಞಿಯ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ಈ ರೀತಿ ಅವನ್ನು ಕುಗ್ರಿಸುವ(ಸ್ವೇಳ್ ಇಟ್ ಡೆನ್‌ ಟ್ರಿ ಅವರ್‌ ಸ್ಪೇಜ್)ಅನಿವಾಯಿತೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮೂರ್ತಿವನ್ನು ಮೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರೇರಣೋ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ದೂರ! ಇದ್ದಾರು ಕವಿಗಳು ಯೋಗಿಗಳು ಚಿಕ್ಕ ಕೆರಂಡಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವವರು. ಹೊಳಪನ್ನೇ ಹುಗ್ರಿಸುವವರು ಪ್ರಾಟ್ ಬೆಳ್ಳಿದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ಪರವತಕಾಣವವರು ಆರೋಹಿಸುವವರು ವಿಶ್ವಚೇತನರು. ಕವಿಯ ಒಳಗಳ್ಲಿಗೆ ಕಾಣುವುದನ್ನು ಹೊರಗಳ್ಲಿನಿಂದ ಸೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾಗಿತ್ತು.

ನಲ್ಪತ್ತೆಂದು ಕೆ.ಮೀ ದಾರಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧ ದಣಿವಿನಲ್ಲಿ ಚುಗು ಕ್ಷಾಂಪ್ ತಲುಪ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸಂಜೀ ಬಿಸಿಲೆನಲ್ಲೇ ಮೋಡವಿಲ್ಲದ ಆಗಸದಿಂದ ಘಾಮಳೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಚೆಳಿಯಾಗದತ್ತಿ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಶಾಖಿವನ್ನರಿಸಿದ್ದಬ್ರಹ್ಮ. ಬಿಟು ದೂರ ನಡೆದುಬಂದು ಗಂಟಲೋಣಿಗಿ ಕಾಢಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ತಂಡತದ. ನೇರ ಮೇನೆಜರ್‌ನ ಆಡುಗೆಯ ಹೋಟೆಗೆ ಹೋದರೆ, ಲಗ್ಡೆ, ಭರ್ಟೆ ಎಂದು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೈರ್‌ ಸ್ವೈನ್ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಯಲವಾರು ಕೈಗಳು ನತೀಸುತ್ತಿದ್ದಬ್ರಹ್ಮ. ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಲಗ್ಡ್‌ಜ್‌ನಿಂದ ಚೆಂಡಾ ಪ್ರದಿ, ಸಕ್ಕರೆ ತರಲೆಂದು ಆಡುಗೆ ಹೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬುದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಜೀಯ ರಂಗಿನಾಟ ನಡೆದಿತ್ತು. ಚುಗು ದೇವಾಲಯದ ಮೃದಾನಂದಲ್ಲಿ ಆಗಸಕ್ಕಾಟ್ ತಲೆಬಾಗಿಲಂತೆ ಆಧ್ಯ ಗೋಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಎರಡೂ ತುದಿಗಳು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ನಾಟಿ ಪೂಣಿ ಧನುಷ್ಯ ಮೂಡಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಲೇ ಕ್ಷಾಮರಾ ತರಲು ಒಳಗೋಡಿದೆ ಮುಷ್ಟಿಯಂತೆ.

ಸೋಡ ಸೋಡುತ್ತಲೇ ತಲೆಬಾಗಿಲ ಹೀಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು ಮೂಡಿತ್ತು. ಎರಡೆರಡು ಬಿಲ್ಲು ಹುಡಿದ ಕಾಮದೇವ ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ರುಲ್ಲಿರಿಮಾಡಿದ್ದು. ಹೋರೆ ಕ್ಷಾಂಪ್‌ನ ಸಂಜೀಯೇ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕಮೆಂದಿದ್ದ ನಮಗೆ ಇಂದಿನ ಸಂಜೀ ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲನ್ನೇ ತೆರೆದಿತ್ತು.

ಸಂಜೀಗಂಪ್ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಪರಾಡಿದಂತೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಬಾತುಕೋಳಿ ಜೋಡಿಗಳ ಸಾಲು ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರ್ವದಿಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನೊಳಗೆಂಬಂತೆ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಮುಂದಿದ್ದ ಜೋಡಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದಿಂದ ಕಣಂರೇಖೆಯಾಗಿ ಹೊರಟ ನೇರ ಆಲೆಗಳು-ದಡದಿಂದ ಬಾಣದಂತೆ ಕಂಡಿತ್ತು. ಮಾನಸ ಸರಸಿ. ಸಮುದ್ರಗೇ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಬಾಣ ಶಳವಾಗಿ ನಾಟಿತ್ತು. ಹಿಂದೊಂದು ಹೋಡಿ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎರಡೆಳೆಯಾಗಿ ಮುಂದಿನದನ್ನು ತೆನುಸರಿಸಿದ್ದು

ಬಗೆ, ಗುರಿಯ ಕಡೆಗೇ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೈನ್‌ಲೋರು ದೂರದಾ ಮೇರೆಣಿಗೆಯನ್ನು ನೀವೆತ್ತಿಸಿ ಬಗೆಯುವಂತಹಿತ್ತು. ಈ ಮರವಣಿಗೆ ದೇವರಿಗಾಗಿ ಹೂರಣಿಮರವಣಿಗೆ, ದೇವರ್ಯೇ ನಡೆಸಿದ್ದ ಮರವಣಿಗೆ. ಮಾನವ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅನುಕರಿಸಿ, ನಡೆಸಲಾಗಿದ ಮರವಣಿಗೆ. ಅನೇಕ ಸಾರಿಗಳ ಜಾನ್, ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ ನಾಯಕ ಮಾನಸ ಸರ್ವೋಪರ ದಿಡವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ದೇವ ಕಣ್ಣಿನ್ ಪ್ರಕೃತಿ ಬಿರೆದ ಇತ್ಯಾಷ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಚಿತ್ರಸಿದ ಅಮೊಫ್ ವಣಿ ಚಿತ್ರ. ದೂರ್ಮೋಸ್ಯಿ ಧೂಮೋಸ್ಯಿ ಎಂದು ಮನ ಸಾವಿರ ಸಲ ಬೋಬ್ಬಿಟ್ಟು ಕುಣಿದಿತ್ತು.

ಈ ಸಂಜೆಯ ಬಗೆಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಸಂಜೆ. ಎಲ್ಲರ ನಿಧಾರ ಬಂಡೆ ಪ್ರತಿ ಸಂಜೆಯೂ ರಮಿಯನ್ನು ಬೀಳೋಡಲು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಾಫಿಮುವಿವಾಗಿ ವಿಂತು ‘ಉಂಧ್ಯಾವಂದನೆ’ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು.

ಒಂದು ವಿಶೇಷವಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ರಂಗಿನಾಟ ನಡೆಯುವಾಗ ನಮಗೆ ಸೂರ್ಯನ ನೇರ ಚರ್ಚನಾಗಿದ್ದು. ಕಾರಣ ಅಷ್ಟು ಮುಖುಗುವ ಮೊತ್ತಿಗೆ ದಿಗಂತಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಅಡ್ಡ ಬಂದಿರುತ್ತಿದ್ದು. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರತಿರನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಒಂದೆ ಇಳಿದು ಮೂರಿತ್ತಿದ್ದು. ಕಾಣಿದ ರಮಿಯ ಕೀರಣಕರಗಳು ಮಂಬಿವಾಟಿಸಿದ ಇವತ್ತದ ಸಂಜೆಗಳಾದ್ದೇ?

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಶಿಶಿರಗಳ ಮೇಲಿನ ತಾಮ್ರದ ನಂತರ ಚನ್ನದ ನಂತರ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹೊದಿಕೆಗಳು, ನೀರ ಮೇಲೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡ ಅರ್ಣಿ ಪಥ ರತ್ನ ಕಾಂತಿಯೆಸೆವ ಮರಳಕಣಗಳು, ಪಂಚವಣಿದ ಮೋಡಗಳು ಎನಿತೂ ಕಾಣ್ಣಿಗಳು ಪರೋಕ್ಷ ಕರಗಳಿಂದಾದವು.

ಅನ್ನ ಕ್ಷಾಂಕ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುವಿವಾಗಿದ್ದ ಮಾಂಧಾತ ಪರಾತಗಳು ಕೋಟಿಯಂತೆ ಕಾವಲಿದ್ದವು. ಕೋಣೆಯ ಕೆಟಕಿಗಳಿಂದ ಸರೋವರ, ಆದರ ಸೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ನೋಟ-ಪೂಣಿ ಕತ್ತಲಾವರಿಸುವವರೆಗೆ ಕೆಟಕಿಗೇ ತಾಗಿದುತ್ತೆ ಹುಳಿತು ಯರಟೆ, ಅಂದಿನ ಅನುಭವಗಳ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿನಿಮಯ, ಆತ್ಮಾ ಒಪ್ಪೊಗಳ ನಡುವೆ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡುವ ಪ್ರಯಾಸ. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿದರೂ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಮೂವರೂ ಗೆಳತಿಯರ ಬಾಯಿಯವರೆಗೆ ಒಂದು ಒಳಗೆ ಸರಿದಿತ್ತು. ಸಮಸ್ಯೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಶಿಲೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ದೇಗೆಂದು. ಟಕಲಾಕೋಟೆ ಬಿಟ್ಟುಗಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದುದಾಗಿತ್ತು. ಮಾರನೇ ದಿನಕ್ಕಾದರೂ ಈ ಕೆಲಸ ಅನಿವಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಶೌಚಾಲಯವೇಕೆ- ಅಡ್ಡ ಗೋಡೆಯ ಮರೆಯೂ ಇಲ್ಲಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ. ಮರೆ ಬೇಕೆಂದರೆ ಮೊದೆಗಳನ್ನರಸುವ ಬದಲಿಗೆ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ಮರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕು! ಒಂಟಿಕೋಗುವ ಘ್ರೇಯೆ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಿಷಾರಪ್ರೋಂದೇ. ಬೇಕು ಹರಿವ ಮುನ್ನವೇ ಕತ್ತಲೆಯ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆದು ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸುವುದು. ಇದೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ. ಟಿಬೆಟ್‌ನ ಅಮಾವಸ್ಯೆಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ನಕ್ಕತ್ರಗ ಭಾವಣೆ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತ ಕೆಲಸಮುಗಿಸಿದ ಅನುಭವ.

ನಿನ್ನ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಂಕಗೆ ಸೇರಿದ ‘ತಾಯ್ಯೆಟ್’ನೊಳಗೆ ಇಂತೆ ನೋಡ್ದೇ,

ಭೂತದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ಕಂಡವರಂತೆ ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚಿ ಟಿಮೆಟ್ಟಿದ್ದೇವು. ಗಾಜಿನ ಜೂರುಗಳು, ಮೂಳೆ ತುಂಡುಗಳು ಮುರಿದ ಚೊಕು ಚೊರಿ ಹೆಡಿಗಳು, ಯಥೇ ಬೂಟುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಕಣ್ಣಗೆ ಶೈಂಧಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು. ಇನ್ನೇನೇನಿತ್ತೋ ಭೂತಕ್ಕೂ ಗೂತ್ತಿರಲಾರದು. ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಚುಗು ಕ್ಷಾಂಪ್ ವಾಸಿ ಎಂದಿದ್ದರಿಂದ ತುತ್ತು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದ್ದೇವು. ಒಂದಫುದಲ್ಲಿ ಚುಗುವಾಸಿ. ಶೌಚಾಲಯದ ಸೂಗು ಇರಲಿಲ್ಲ, ಪೂರ್ವ ಬಯಲೇ ನಮಗಾಗಿ ತೆರೆ ದಿತ್ತು. ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತಿರಲೆ. ನಿಜ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮೋಚನೀಯ. ಮೂರು ದಿನದ ತೊಂದರೆಗಂತೂ ಇನ್ನೂ ಸರಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಡೆನು? ಅಫ್ವಾ ಸಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಯೇ ಅತಿರೇಕದ್ದೆ? ಬಟ್ಟನ್ ಒತ್ತಿದ್ದೊಡನೆ ನೀರು ಬಸಿಯುವ, ಸೂದಾ ನೀರು ಕೂಡುವ ಕೊಳಾಯಿಯ ಟಾಯ್ಲ್ಟ್ ಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಾದರೂ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿದೆಯೇ? ಪ್ರಪಂಚದ ಎಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯದ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ? ಸಮೂದ್ರನಿಧ್ದ? ಟಿಬೆಟ್ ಮಹಿಳೆಯನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಲು ಭಾಷೆ ಬರದು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಪನಾದರೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದ್ದರಲೇಬೇಕಲ್ಲ! ಅಫ್ವಾ ತಮ್ಮ ಪಾಡನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲಾರದೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡಪರಿರಬೇಕು. ಅವರ ಪಾಡಲೆ ಬಷುದೂರದಿಂದ ಯಾತ್ರೆಗಿಂದು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ದಣತೆತ್ತು ಬಂದಿದ್ದ ಪರದೇಸಿಗಳಿಗೆ-ಕ್ಷಾಂಪ್ನೆನಲ್ಲಿ ಮೂಲರೂಪದ ಶೌಚಾಲಯಪನ್ನಾದರೂ ಒಂದಿಗೆ ಸೌಜನ್ಯ ಸರಕಾರಕ್ಕಿರಬೇಕೆಂದು ಯಾತ್ರಿ ಜನರ ಅಭಿಮತ.

ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ ಮಾಡುವ ಹಂಬಲ. ಚುಗು ದೇಗುಲದ ತೀರಮೇ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳವೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಸರೋವರದೊಳಗೆ ಬಿಸಿನೀರ ಬುಗ್ಗೆಯಿರುವುದು. ಆದರೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಮೂದಲೆಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ 2 ಗಂಟೆಗಲ್ಲಾ ತಯಾರಾಗಿ ಹೊರಡಬೇಕಿತ್ತು. ಆ ವೇಳೆಗಿನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನ ಶಾಮಿ ಸಾಲದಾಗಿ ಚೆಳಿಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರು ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ಸೆನೆಸಿಕೊಂಡರೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಮೈನೆನೆಸಿದರೆ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ತರುವವರಿಲ್ಲವಾಗಿ ಸ್ವಾನದ ಕಲಾಪ ರದ್ದಾಗಿತ್ತು. ದೇಗುಲದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ, ಸೂರ್ಯ ತೋರಣಕ್ಕೆ ವಂದಿಸಿ ಪೂರ್ಣಮೋ ತೆಗೆದು ನೀರಿನಂಚಿನಲ್ಲೇ ಹಜ್ಜೆಹಾಕಿ ಸಾಗಿದ್ದೇವು. ಉದಿತ ಭಾನು ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಪಣಾಗಳ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದ್ವಾಗಿ. ಮೋಡಗಳ ಆ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಸರಸಿ ತನ್ನೊಡಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಳು. ಭೂದೇವಿ ಈ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಮೋಳು ಕೆಂಬೆಟ್ಟಗಳ, ಬೆಳ್ಳಿ ರುರಿಗಳ ಅಂಚು ಕಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕಲ್ಲುಗಳ ಕುಸರಿ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಳು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ನೋಡಿದ್ದ ಕಾಮನ ಬಿಲೀನ ಬಣ್ಣಗೆಳೆಲ್ಲವೂ ಇಂದು ಕಲ್ಲುಪರಳುಗಳಾಗಿ ತೀರಮಂಡ್ಳಕ್ಕೂ ಬೆಲ್ಲಿದ್ದ್ವಾಗಿ. ಕಾಲ್ಯಾಂಗಿನ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ವಿವಿಧಾಕಾರದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೋ, ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೋ ಅಫ್ವಾ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಮಣಿರಂಜಿತ ಬಾಂಡಳವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಮೈಯಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಸುಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಬಣ್ಣದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ನಡಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಸಾರಧಿಯು ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ಸೊಂಟ ಹೆಡಿದೆತ್ತಿ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕಿಮಾಡಿದ ನಂತರ ತಿಳಿದಂಡ್ಣ ನಾನೆಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆಂದು. ಕುದುರೆಯ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲಾ ನೋಣದ ಗಾತ್ರದ ಸೊಳ್ಳಿಗಳು, ಕಪ್ಪು ಸೊಳ್ಳಿಗಳು. ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಸೊಳ್ಳಿಗಳು! ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಏಫುಲವಾಗುವಷ್ಟು

ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವ. ಮೂಡಂಡಾಗ ರಕ್ಷೇ ಬಿದಲಾಗಿ ಯಾರು ದ್ವಾರಾ ನನ್ನ ಮುಖಿದ ಗಾಬರಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕ ತುಸ್ತುಪ್ಪಣ ಸಮಾಧಾನ-ಇವು ಕಜ್ಞಲಾರಪ್ಯ-ಯಾವರೋಗಪ್ಪು ಬಹುಪ್ರವಿಲ್ಲಿಪುಂಬಿ ಅವ್ಯಾಸನೆ. ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಯರಿದು ಬಿಂದ ತೊರೆಗಳು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಸೇರುವಲ್ಲಿನ್ನು ಜೌಗನೆಲದಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಯಾಕಾರದ ಏಸುಕಿನ ಮುಲ್ಲು - ದಪ್ಪಣಿತೆ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳದ್ವು. ಟೆಬೆಟ್‌ ಯಾರು ತ್ವೀ, ಪ್ರೋ- ಅಥಾಗತ ಸರೋವರದ ಘಾಪ. ಈ ಮುಲ್ಲು ಮಾನಸದ ಆಸುಪೂಸಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿನ ದಂಡನೆ ದಂಡನೆ ದಂಡನೆ ಶ್ವರ್ಮೇಲೆ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಳ್ಳಗಳೂ ಬೆಟ್ಟಿದ್ವು. ನಿವಾಂದವಿಲ್ಲಿದೆ ಅರಬ್ಬಿಯರಂತೆ ಮುಖಿದ ಮುಂದೆ ಕೈಪಷ್ಟಿದ ತರದಾರಬೇಕಾಯಿತು. ನೀರಿನಿಂದಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮುಲ್ಲು, ಮುಲ್ಲಾವಲಂಬಿಸಿ ಸೂಳ್ಳ, ಸೂಳ್ಳಯನ್ನು ತಿಂದು ಬಂದುಕುವ ೨-೩ ವಿಧಿದ ಗುಬ್ಬಿಟ್ಟಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಗಳು, ಅಪ್ಪಗಳನ್ನು ಅಸರಿಸಿ ಬಂದುಕುವ ಡೆಗೆಗಳು, ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀನು, ಬಾತುಕೋಳಿಗಳು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಜೊಂಡು ಮುಲ್ಲು - ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿಂದ ಬಂದ ಪರಿಮಿತ ಪರ್ಯಾಂವರಣಾದ ಜೀವರಾಶಿ. ಕುದುರೆಗಳು, ಕುರಿಗಳು, ಯಾಕೋಗಳು ಸಾಕಿದವರು ಮೇಯಿಸಲು ತಂದರುಂಟು.

ಒಂದೆರಡು ಮಂಟಪ್ಪೋತ್ತಮಗಳ ನಂತರ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಮೇರವಣಿಗೆ ದಕ್ಕಿಣಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತ್ತು. ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯವರು ಭಾರವನಿಸಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೇಕೆಯುತ್ತಾ ಸಾಗಿದ್ದರೆ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲಿದ್ದವರು ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೂ ಬಗ್ಗೆ (ಅಧಿಕ ಮಲಗಿದಂತೆಯೇ) ಕುದುರೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಕೂಡಲನ್ನೇಣಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಚೊಂತೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಉಣಿ ಉಡುಪ್ಪಗಳು; ಅಯ್ಯ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಭಾರವಾದ ಜೀಬು ಕೈಚೇಲಗಳು; ಶಾಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ; ನೊಂದ ಸೊಂಟ, ಬೆಂ್ಮು, ಕೃತಾಲು; ಕಾಡತಲೆ, ಅರಿದ ಗಂಟಲು, ಒಣಗಿಸಿದ ಮುಖಿ; ಸವಾರಿಯಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಶ್ವಗಂಧ. ಜೊತೆಗೆ ಎರಡು ದಿನದ ಮೈಲಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವತೆ, ಮುಡಿವಂತಿಕೆ ದೇಹದ ಸರಿಲ್ಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಟ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಭರ್ತಿಯಾಗಿದ್ವು. ಅಂದಿನ ಪ್ರಯಾಣದ ಮೂವತ್ತೇಳು ಕೆ.ಮೀ. ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ಕೆ.ಮೀ ಬಾಕಿಯಿತ್ತು.

ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು 200 - 250 ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಗೋಸುಲ್’ ಬೋದ್ಡ ದೇವಾಲಯ ಚೊಂಬೆಯಾಟದ ಮಂದಿರದಂತೆ ಬೆಕ್ಕಾಗಿ ಚೊಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮು ಮೇಲೇ ಬಿನ್ನರೆಂದು ಅಷ್ಟನಿಸಿತ್ತು. ಅದರೆ ಈ ಎತ್ತರವನ್ನೇರುವ ದೃಷ್ಟಿಕ - ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳಗಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರೋಟೋ ಕ್ಲಿಕ್ಸಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವವರೇ ಎಲ್ಲಾರೂ!

‘ಗೋಸುಲ್’ ಬೆಟ್ಟದ ಮರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರವಿರವಾಗಿ ತೆಲೆಕಾಯಿಸಲು ಮೂದಲಿಟ್ಟಿನು. ಕೆಳಗೆ ದಂಡಮರಕು - ನೊರಜುಗಲ್ಲಿನ ಜಾರಿಕೆಯ ದಾರಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತಂಪಿನ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ನೀರು - ‘ಜಾರುಗೋಳಕ್ಕೆ ಇಂದಿ ಬಾ’ ಎಂದು ಮಾನಸ ನಮ್ಮು ಅಣಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ದೂರದ ಇಳಿಜಾರಿನ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಧಿ ಕ್ಯಾರ್ಪ್ ಕ್ಯೇ ಬೀಸಿ ಕರೆದಿತ್ತು. ಅದರೆ ಅದನ್ನು ತಲುಪಲು ಇನ್ನೂ ಏದು ಕೇ.ಮೀ ಬಿಲ್ಲಿನಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿದ್ದ ದಾರಿಯನ್ನು ಸಮೇಸ ಬೇಕಿತ್ತು. ಬಂಡರು ಬಿಸಿರನ್ನು ಕೊಬೆಕಿತ್ತು. ಆ ಬಂಡರು ಬಿಸಿರಿನಲ್ಲೇ ಪ್ರಮಂಡದ ನಾಲ್ಕು ಯ್ಯಾತ ಮಧಾನದಿಗಳು ದುಟ್ಟುಪ್ಪಂದರೆ ನಂಬಿಲಾಗದ, ಅದರೆ ಸತ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. ಪ್ರಕೃತಿಲೇಲೆಯ ವ್ಯೇವಿಲಿ.

ಟಿಚೆಟೀಯರ ಕೃಲಾಸ ಪುರಾಣದಂತೆ ಗಂಗಾಘು (ಗಂಗಾ ನದಿ) ಕೃಲಾಸದಿಂದಿಳಿದು 'ಖುಮಕ್ಕೆ ಘಂಗ್ರೆ ತೊಲ್ಲೋ' ಜಲೋಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವುದು. ಈ ಪರಿಶ್ರೇಷ್ಟ ಜಲೋಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಯಟ್ಟಿಪ್ಪ ನಾಲ್ಕು ನದಿಗಳು ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಮೂಲಕ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ಹೋಗುವುವು. ಲಾಂಗ್ ಚೆನ್ ಖಿಂಬಾಚ್ - ಗಜಮುಖಿದಿಂದ ಬಂದ ನದಿ (ಸಟ್ಟೆಬ್ಬೊ ಅಥವಾ ರತ್ನಸ್ತು) ಮಾನಸದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಾಷ್ಣಿ ಖಿಂಬಾಚ್ - ಮಯೂರ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೂರಟ ಕನಾಡಲೆ ನದಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವುದು. ತಾಮ್ರ ಖೊಕ್ಕೆ ಖಿಂಬಾಚ್ - ಶ್ರೀ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೂರಟ ನದಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೂಡರೆ ಸಂಗೆ ಖಿಂಬಾಚ್ - ಸಿಂಹಮುಖಿದಿಂದ ಹೂರಟ ನದಿ ಸಿಂಧೂ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಟಿಚೆಟೀಯರು ಪಣ್ಣಸುವಂತೆ ಸಟ್ಟೆಬ್ಬನ ನೀರು ಶೀತಲವಾಗಿದ್ದು ಕುಡಿದವರಿಗೆ ಆನೆಯ ಬಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕನಾಡಲೆಯ ನೀರು ಚೆಚ್ಚಿಗಿದ್ದು ಸರೀಲಿನ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರ್ಹಿತ ತಣ್ಣಗೆ ಕೊರೆಯುವ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿ ಕುಡುರೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ನೀರು ಸಿಂಪಟ್ಟೆಯಂದ ನದಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಭೋಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಸಟ್ಟೆಬ್ಬ ನದಿಯ ಉಗಮ ಮಾನಸದ ಪೂರ್ವದ ಕದಗ್ರಾ ಲುಂಗ್ ಗ್ರೇಶಿಯರ್ಹಪಲ್ಲಿ. ನಂತರ ಭಾರತದ ಪಂಜಾಬ್ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ಕೃಲಾಸದ ಸ್ವಿಂದ ಸಂಗೆ ಜಲೋಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಯಟ್ಟಿ ಬಲೂಡಿಸ್ತಾನ್ಯದರೆಗೆ ಹರಿದರೆ ಕನಾಡಲೆ ನದಿ ಮಾನಸದ ದಕ್ಷಿಣಪೂರ್ವಕ್ಕೆಯವ ಮಾಷ್ಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಲ್ಲಿ ಯಟ್ಟಿ ಲಾಂಪಿಯಾ ವಾಸೋನ ಬರತೆಗಳಿಂದ ಚೆಚ್ಚಿಸ್ತ ನೀರು ಪಣ್ಣು ದಕ್ಷಿಣದ ನೇರುಳಿದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಯ ಉಗಮ ಚೆಮಯಿಂಗ್ನಾಗ್ ಗ್ರೇಶಿಯರ್ಹನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನಸದ ತ್ಯಾಗ್ ನದಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಪೂರ್ವದ ಟಿಚೆಟ್ ನಂತರ ಚೀನಾ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಬಳಿಸು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನಂತರ ಭಾರತದ ಲೋಹಿತ್ - ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರವಾಗಿ ಹರಿದು ಕೊಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ನದಿಗಳ ಉಗಮ ಮಾನಸದಿಂದ ನೇರ ದೂರ ಒಂ ಕೆ.ಮೀನ್ಸೋಳಗೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಕೃಲಾಸ ಪುರಾಣ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಚೆಚ್ಚಿ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ನದಿಗೂ ಆನೇಕ ಜಲಸ್ತೋತಗಳು ಬಂದು ಸೇರಿ ಜಲ ಜಾಲವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರೂ ಮಾನಸ ಕೃಲಾಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪನ್ಮೂ ಬೆಳೆಯಲಾಗದ ಮಣ್ಣತೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯವಸ್ತುಪಲ್ಲಿ ಬಂಜರು ನೇಲ. ಶಿಷ್ಟ ವಾಸ ದಿಟ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸ್ತುತಾನ ಸದ್ಯಕೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ? 'ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಇದು ಪ್ರಪಂಚದ ಮೂರಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಾಡು-ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೀಳು ಭಾರತವನ್ನು ಹಡೆದ ಸಮೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ್ ಬಿಸಿರು. ಆದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೇ ನಾನು.' ಎಂದು ಮಾನಸದ ನೀರ ಬಸಿರು ನಲೀದಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಜ್ಯೇಂದ್ರಿ ಮರಶ್ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸೂರ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಳಿದಿದ್ದನು. ಕಂತಲು ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳು ಮಾತ್ರ, ಉಳಿದಿದ್ದಷ್ಟು. ಮಾನಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ವಿಜಯದ ಮುಕ್ತಾಯ - ಬೀಟಿಂಗ್ ದಿ ರಿಟ್ರೆಟ್ ನಡೆದಿತ್ತು ಎಲ್ಲಾಗೂ ಸನ್ವಾದಿನರ್ ಡಾಕಲು(ಇಂದಿಗೆ ಆದು ಬರೇ ಬೆಂದು, ಕಾಫಿಯಾಗಿತ್ತು)ಅತುರ. ನನಗೋ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಸಾರಧಿ ತುಸ್ತುವೋನ ಸೇಂಟೆದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ರೆಣ್ಣ ಕುಕ್ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅತುರ. ಗೂಪ್ತಾ ಲೀಡರ್ ಆನ್ಲೋ ಕುಮಾರರ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಕುಡುರಿ ಕಡೆಗೂ ಕತ್ತಿ ನನ್ನ ಚೇಲ ಸೇರಿತ್ತು.

ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಸತ್ತ ಸೊಣಗಳೆ ಅರಿತು, ಮೈಮೇಲೆ ಎರಡು ದಿನದ ಬೆವರು, ಕುದುರೆಯ ವಾಸನೆ, ಕೂಡಲು, ಸುರಧಿಯ ಜೆಡ್‌ನ್ನು ವಾಸನೆ, ಎಲ್ಲಿನ್ನೂ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಹಡಾಸೆ. ಅದೂ ಸೆರಪೇರಲೀರುವ್ಯಾದು ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಇಳಿ ಹೊತ್ತಿನ ಪ್ರಿತಕರ ಶಾಶಿ. ಸರೋವರ ಕೈಪ್ಪಿಸಿ ಕರೆದಿತ್ತು-ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಲು ಕರೆವಂತೆ. ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆನಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಡಚಾರುದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಿಫ್ಫ್, ಟಪ್‌ಲನ್ನೂ ತೆಗಡುಕೊಳ್ಳದ ಸರೋವರದ ಮಡಿಲಿಗೆ ಒಡಿಡೆಯು. ಖದಾರು ಜನ ಕೈಕೈಪುಡಿದು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಸುಗ್ಗಿದ ಬಿಗ್ಗು ಅಂತರ್ಭವ ಹೇಡ್ ಮಾತ್ರ.

ಸೇರಿಸೊಳಗಿಳಿದ ಜೋಯೊಂದಿಷ್ಟು, ಬಂದು ದಿನದ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿದ ಪ್ರಭಕ್ಕೊಂದಿಷ್ಟು, ಬಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದ ಹಿರಿಯದು-ಕೆರಿಯರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಪವಿತ್ರ ಸರೋಪರದಲ್ಲಿ ಮೀರಿಯತ್ತಿರುವೆನ್ನಂಬಿ ಧನ್ಯತಾಭಾವವೊಂದಿಷ್ಟು, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ಸುಂದರತಮ ಸಿಸಗಣ ತಾಣವನ್ನು ನೊಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲೇ ಮುಖುಗೇಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಹೆಗ್ಗು-ಸೇರಿ ಒಳಗಿದ್ದ ಬಿಗ್ಗು ಚೊಳೆಯಾಗಿ ಹೊರ ಹರಿದಿತ್ತು-ಹೋ ಹೋ ಎಂಬ ಪರುಧನಿಯಾಗಿ. ಒಳಗಿನ ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಂಭಿಸಿತ್ತು-ನೀರಿಸಲ್ಲೇ ಕುಳಿದು ಕುಪ್ಪಣಿಸಿ ಬೋಗಸೆ ಮೋಗಸೆ ನೀರು ಹುಡಿಯಾಗ.

ದಡದ ಮೇಲೆ ನಿಂತವರಿಗೆ ಸಮ್ಮು ಉತ್ಸಾಹ ಕಂಡು ಅನಂದದ ಅಚ್ಚರಿ ಹತ್ತು ಪದಿನ್ಯಾಮ ನಿಮಿಷ ಕಾದನಂತರ ‘ಮೇಲೆ ಬನ್ನಿ ಸಾಕಿನ್ಯ - ಸೂರ್ಯ ಮುಳ್ಳಿದ್ವಾಗಿದೆ. ಶೀತ ಹೀಡಿದೀರ್ತು’ ಎಂದು ಅವಸರಿಸಿದರು. ೯೦ದಿನ ಸಂಜೆ ನಿತ್ಯಸಂಚಯಲ್ಲ. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿದ್ದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿ ನಿಸಗಣದ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಮರುಮಟ್ಟು ಪಡೆದ ಸಂಜೆ - ಜೀವಂತರಾದ ಸಂಜೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಪಂದಸೆ ಮಾಡಿ ಮೇಲೆರಿದ್ದೇವು.

ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸ ದೂರಟಾಗ ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲ ನೀನೇನಮ್ಮೆ ರಂಭೆ ಉಪದಿ
ಶಿಲ್ಪೋಕ್ತಮೆಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಆಡಿ ಬರುವುಳ್ಳೇ? ಎಂದಿದ್ದು. ಇಮನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿಸಿದ್ದು
ಆರೋಡನೆ ನಲಿದಾಡಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಕ್ರಮಾದಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಭೂದೇವಿ, ಜಲದೇವಿ, ಗಾಯತ್ರಿದೇವಿ
(ಸೂರ್ಯನ ಕರ್ತಾಗಳು)ಯರ ರೂಪಗಳ್ಲಿ. ದೇವ ವಿಲಾಸನಿಯರನ್ನು ಮೇರಿಸಿದ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯರನ್ನು
ವಿಲಾಸವತಿಯರನ್ನು ಕಂಡು ದಣೆಯದಾಗಿದ್ದು.

ಮಾರನ್ಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಿತ್ತಕಮ್ ಮಾಡಲು, ಮಾಡಿಸಲು ಹಲವರು ಸಂಜೀವೇ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಗುಂಪಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಹವಸಕ್ಕಾಗಿ ಇರಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿಧಾನರವಾಗಿತ್ತು. ಹವಸದ ನೇವದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ನೀರಿಗಿಳಿಯದಿಢ್ ಸ್ವೇಹಿತೆಯರ ಜೊತೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸರೋವರದ ಸ್ವಾನ ಸಿಗುಪುದೆಂಬ ಹಿನ್ನ ನನಗೆ. ನಾಳಯ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯಲ್ಲೇ ಮಾನಸತದಿಯಲ್ಲೇ, ಸದಿಗೆಯ ತ್ರಾಸವಿಲ್ಲದ ಪೂರ್ಣ ಆರಾಮ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ. ಮನಸ್ಸಂತೂ ಚುಗ್ಗಿ ತೀಂದಂತೆ ಬೀಗಿ ಬಿರಿಯತ್ತಿತ್ತು. ಆಪ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಒಟ್ಟಿನ ಸಂತೋಷ ನುಂಬಾಗಿ ಹೊರಬೊಮ್ಮತ್ತಿತ್ತು. ‘ಉನ್ನಮ್ಮೆ ಅನು ವಿಶೇಷ ಇವತ್ತು?’ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಸದಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಮಾನ ನಾನಾಪುದೋ ಗುಂಡು ಇಳಿಸಿದ್ದನೆಂದು. ನನ್ನ ನರ್ತಿಯ ಕಾರಣ ಈ ನತೆ ಹತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರಗೂತ್ತು.

ಇಂದು ಬಳಗ್ಗೆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೀರಾಟದ ಒಳಿಕ ದಂಷ್ಟಾದ ಸಂಭವ. ಪ್ರಯೋಚಿತರ ಮಧ್ಯಮಾನದ ಸಮ್ಮಾನಸ್ಥಿಗೆ ಒಡಿದಂತೆ, ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ನಾಮೇ ಮಾಡಿದ್ದ ದಂಷ್ಟಾ, ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಿಗೆ ತೋರಿದ ಶ್ರದ್ಧಾಯ ಬೇಕು, ಜ್ಞಾನದಾದ್ಯಾದ ಮೊಗೆ, ಅನಂದದ ಉದ್ಘಾರಣಾಗಿದ್ದ ಮೊಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ, ನಂತರ ಮತ್ತೇರಿಸುವ ಶಿವಾಂಬಾವು ಗಾಂಜಿ.

ದದರಷ್ಟು ಬಿಂಬಿ ಮೇಲೇಳುವ ಮನಸ್ಸೇ ಯಾರಿಗೂ ಬಾರದು. ಮಧ್ಯಾನ್ನದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತುಂತುರು ಶರಂಭವಾಗಿ ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯ ಕೋಣೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಶಿಂಚಿಯ ತಯಾರಿ ಸದಸಿ ಉಂಟ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಧ್ಯಾಂಧ್ರದ ಎರಡುವರಗಂಟ. ತುಂತುರು ಸಿಂತೋಡನಯೇ ಮತ್ತು ಮಾನಸ ತದಿಗೆ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗೆ ಸಡೆದಿತ್ತು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಸೆಡಲು, ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊತು ದೂರದ ಕೈಲಾಸವನ್ನೇರಲು, ಅಲ್ಲಿರಬಿಂಬಿದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಮಾಡಿರಬಿಂಬಿದಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಂಟಿಸಲು ಸಾರಣ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಾನೀತ್ತು.

ಕೈಲಾಸವನ್ನೇರುವ ಉತ್ತಾಪ್ತ, ಸುಗಮವಾಗಿ ಕೈಲಾಸ ಪರಿಕ್ರಮವಾಗಲಂಬಿ ಥಾರ್ಮೇಕೆ. ಅವುಕ್ಕ ಅಳುಕೆನೊಂದಿಗೇ ಅಪಸ್ತ್ರರದ ಭಾವಪೂರ್ವಂದು ಎಲ್ಲಿರ ಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಾತುಕತೆಗೆ ಉದ್ದೇಗ ತಂದಿತ್ತು. ಅದಂದರ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ದದದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಜೆಲ್ಲಾಡಿದ್ದ ಬಿಯರ್ ಬಾಟಲೀಗಳ ದಸರು ಗಾಜಿನ ಜೊರುಗಳು. ಚೆಂದಿ ಬಿಂಬಿಗಳು. ಸರೋವರಕ್ಕೆ ನಾವುಹೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಂತ್ರದ ಬಗೆಗೆ ಗಂಗಾಗಿಸಿ ಸರ್ಪಾಂತಿತ್ತು. ಟಿಬೆಟೀಯಲಿಗೂ ಪರಿತ್ರಾಣಾದ ಮಾನಸದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಬೇಡವೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ದಸಿರು ಬಣ್ಣಾವಷ್ಟು ಬಲಾತ್ಮಾರಣವಾಗಿ ತುಂಬಲು ಮಾನವನ ಮಂಜ್ಞಿಯ ಪ್ರಯುತ್ತ. ಬಿಯರ್ ಕುಡಿದು ಬಾಟಲೀಯಾಡೆದು ಜೊರುಗಳನ್ನು ತೂರಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅನಂದವನ್ನುಭವಿಸುವ ಸಾರಸ! ನಾಸ್ತಿಕವಾದಿ ಚೇನಿ ಸರಕಾರದ ಪ್ರಾಭಾವಕೇ ಇದು? ಅಫುವ ದೂರಗಿನ ಸಭ್ಯತೆಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರವಾಸಿ ಮದಾಜನು ಮಾಡಿದ ಮೊಂಜನ ಮರಹೇ? ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಜೊತೆಗೇ ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಧಾರವೇಂದು ಚೆಂತಿಸಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಪಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಡೆದಾಡುವವರ ಅಂಗಾಲಿನ ಗತಿ - ದೇವರೇಗತಿ. ಪರಿತ್ರಾಣಾಗಿಯಲ್ಲಿದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಸರದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿಯಾದರೂ ಈ ರೀತಿಯ ಸಡತೆಗ ನಿಷೇಧ ಅವಕ್ಷೇಪನಿಸಿತ್ತು. ಈ ಅಸದ್ಯ ಏಗ್ರಿಲ್ಟು ಸಡತೆಯ ಮರಹಾಗಳು ಅಪರ್ವತ್ತಮನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಸಂಪಾದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸಕ್ಕಾರಲೂ ದೆಚ್ಚು ಸ್ವಭಾವತೆಯನ್ನು ಆದು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ನಾವು ಮಳಿತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಳಿತು ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗುಸುತ್ತಿದ್ದ ಟಿಬೆಟೀ ಯಾತ್ರಿಯೊಬ್ಬರು ಬಂದ್ದು ಸಡೆಯತೋಡಗಿದ್ದು. ಅವರ ಬೆಂದ ಓದಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡತೋಡಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಜೊರುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮುಖಿ ಸಿಂಡರಿಸಿ ಪಕೆಂಜುವಂತೆ ಕೈಯೆತ್ತಿದೆ. ಆ ಯಾತ್ರಿ ಕ್ಷಾಂಪೌರಕಚೆಗೆ ಸಡೆದೇ ಇದ್ದರು. ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ನಗು ಸುಳಿದಿತ್ತು. ಧ್ಯಾಯ ಬಂದು ಬಿಂಬಾಲಿಸಿದೆ. ಕ್ಷಾಂಪೌರ ಬಾಗಿಲ ಒಳಿ ಸರಳುತ್ತಾ ಮಲಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯಕಚೆಗೆ ಬೋಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಕೈಮೇಲಕೆತ್ತಿ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ ಒಳನಡೆದು ಬಿಟ್ಟಿರು. ನಾಯಿಯ ಮೈತುಂಬಿ ವ್ಯಾಂತಿ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಜಂಯಾಗುಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಣಗಳು. ಭಿಕ್ಷು ದೇಶೇನಿರಬೇಕೆಂದು ಬುದ್ಧಿ ತಡಕಾಡಿತು. ಉತ್ತರ ಮೊಕ್ಕಾಗ ಶರ್ಕು ಬರುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಸಮ್ಮಾನಕ ಸಂಭಾಷಣ -

‘ಪಕೆ ಇಂತಹ ಚೊಲಸನ್ನು ಸುಂಗೀಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ?’

‘ಸಾಮುವಂತೆ ಚೊಡೆತ ಬಿಂದ್ವು ಘಾಸಿಗೂಂಡ ಪ್ರಾಣೀಯ ಮೈಲ್ಲೇ ನೋಣ ಕೂರದೆ ಮತ್ತೇನು? ಅದನ್ನು ಸಾಯಿಸುವವರ ಓಡಿತದೀಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಂದುಕೆಸಿದ ಮೇಲಿಂದ ಅದು ಸ್ವಿಫ್ಟ್‌ತೆ ಬಗೆಗಿರು ಮಾತು?’

ನನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇ ತಿತ್ತನು ಶಿಶ್ಯರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸುಂಗೀಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಡಿ ಶಿಶ್ಯಭಾವಪ್ರೋಧನ್ನು ಬಿಡಿದ್ದಿಸಿತ್ತೇಂದು ಅಂತಿಮತ್ತದ್ದು. ಇಂಡಿಕರಲ್ಲಿ ಸದವ ಬೆಂಬೀ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಸಂಕಟದ ಸರಳು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೆಡಿನೆಯಾಗಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಮಾತನಾಡಲಿಂಬಿಸಿದೆ ಸದವಿದ್ವರು. ನಾನು ಬಿಡವಿರಲು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ನಾಯಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಒಳನಡಿದ್ದರು.

ಕರ್ತಿಣ ಪರಿಸರದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತುತ್ತಿನ್ನುವ ಬಡತನ, ಸೆತ್ತಿರು ಮೇಲೆ ಸಂತು ತುಗುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಬೀ ರಾಜಕೀಯದ ಬಿಂದ್ವಗತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ - ರಾಜಕೀಯ ಸೇತಾರ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ (ಪರದೇಶವಾಸದಿಂದಾದ) ಶಿಶ್ಯರ ಜನತಯ ಮೇಲೆ ಅಗುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಸುಂದರ್ಶನೆ ಕುಳಿತು ಸ್ವೇಚ್ಛತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವದ ಬಲವಾಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಉದಾಸೀನ, ಆ ನಾಯಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆ ಟೆಪೆಟೀಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಎನಿಸಿತು.

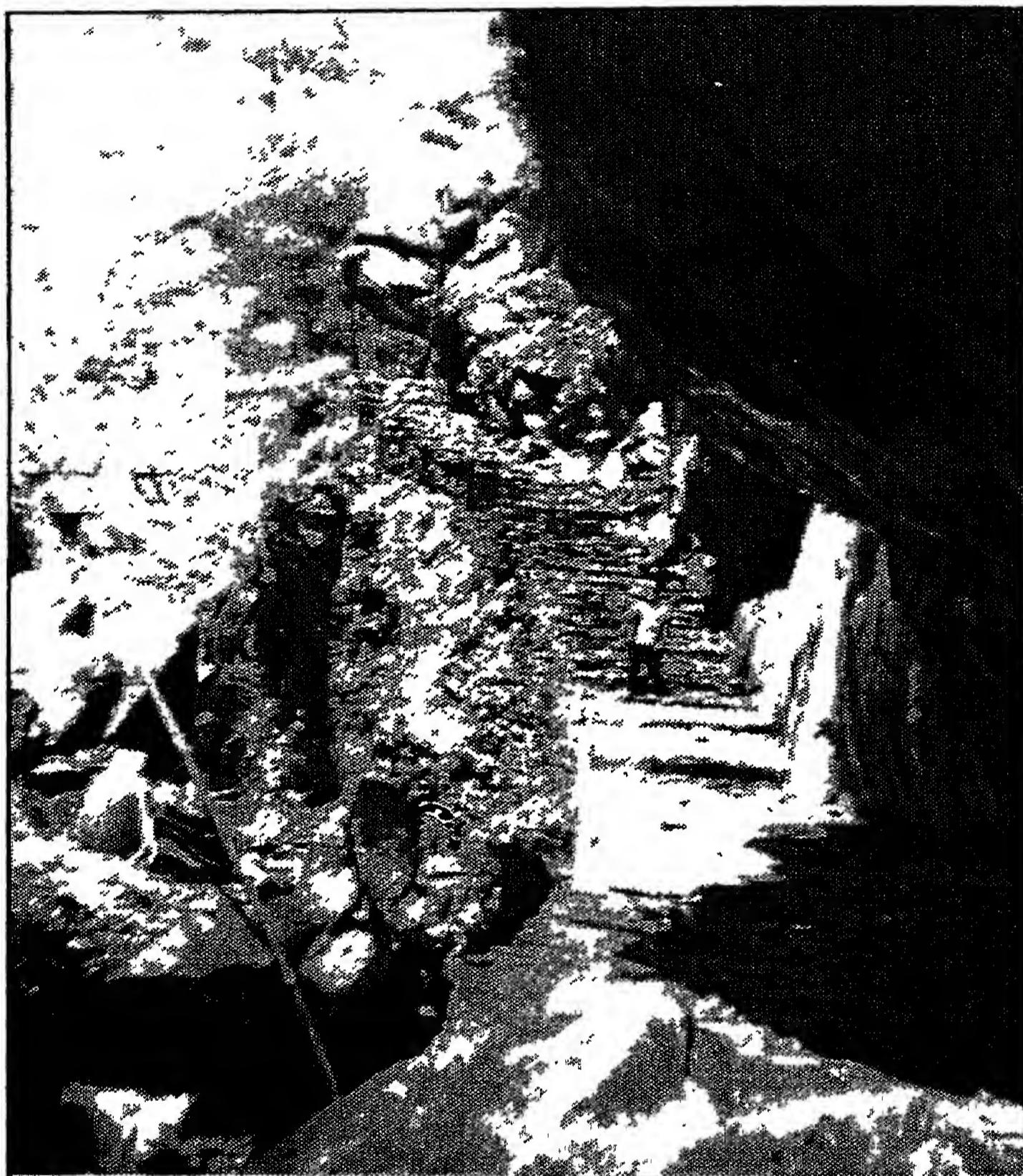
ಶತತತಮಾನಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಸೆಲವನ್ನು ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಿಂದಿನಿಂದ ಪರಿತ್ರಾಯ ಪ್ರದೇಶವನಿಸಿಕೊಂಡ ಸೆಲವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಸೆಲೆಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಈ ಶತಮಾನದ ಸಲವತ್ತು ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಭಾವಿತವಾಗಿ ಚೋಗಿಬರಬುದಾಗಿದ್ದ ಸೆಲವನ್ನು ಬೆಂಬೀಯರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆಕುಳಿತಿರುವ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಮಾನಸದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ದಕ್ಷ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ ಎನಿಸಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾವು ದೇರು ಪ್ರಶ್ನರೇ? ಟೆಪೆಟೀಯರ ಕ್ಷೇಮದಲ್ಲೇ ಸಮ್ಮಾನ ಇದೊಂಬಿಂಬಾರಿಯಲಾರದಷ್ಟು ಪೆಡ್ದರೇ? ಎರಡೂ ಇರಬೇಕು! ಮನಸ್ಸು ಒಂದೆಯೇ ರಾಮ ಮನೋದರ ಲೋಟಿಯಾ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನೆನಪಿಂಬಿದಿಂದ ಚೊರತೆಗೆಯಲು ತೊಡಗಿತು. ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಯ ನೇರ ಬುದಿಗೆ ಎಟುಕದ ರಾಜಕೀಯ ಕೊಟನಿತಿಯ ಬೆಕ್ಕೆಬ್ಬಾಹವನಿಸಿತು. ಟೆಪೆಟೀನಲ್ಲೇ ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ದುಡುಕುವುದು ಹೆಚ್ಚನ ಗೂಡಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕ್ಕಾತೆ ಎನಿಸಿತು. ತಾಕ್ಷಿಣಿಂದಿದ್ದ ಉರಿಗೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಕಣಾಟಕದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಟೆಪೆಟೀಯರನ್ನು ಮುಖಿತಾ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯ, ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಕೂಡ ಎನಿಸಿತು.

ಚೆಂತನೆ ಮಾಡಿದ ಮನದ ದಾರ್ಶಕೆಯಷ್ಟೆ. ಬಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೇಗನೇ ಟೆಪೆಟೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು, ಶಾಂತಿ ಸೆಲೆಸಿ, ಅದರ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಾಯಾಡಿಗೆ ಮರಳಿ, ಮೊದಲಿನ ನಿರಾತಂಕ ಬಾಳ್ಜೆ ಸಡೆಸುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ವಿಶ್ವ ಅಳುಕಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯ ಕ್ಷೇಮದ ಉಸಿರೆಕೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ರಾಮ ಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯ - ಯಾವ ಜಾಗಾಗೆ ಈ ದೇವರನ್ನು ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಿರುವುದು? ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸ್ವಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚೊಂದಿಲ್ಲಿಡ ಪರಕ್ಕೆಯಿಲಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿ ಚಂಚಲ ದೇಶ ನಮ್ಮೆನ್ನೊಳಿವೇ? ಮ್ಯಾಕ್ ಮೋಹನ ರೇಖೆ ಅಂತಾನಾದ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ಗಡಿರೇಖೆಯಲ್ಲ, ಗಡಿರೇಖೆಯಾಗಲಾರದು, ಆಗಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಆಗಬಾರದು. ತಿಬ್ಬತ್ತ ರಾಜ್ಯ ಸ್ವತಂತ್ರವಿದ್ದು ಆಗ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಶಿವರ ಸುಪರಿಣಿತಿದ್ದು ನಡೆದಿತು. ಪಕ್ಷಿದರೆ ಸೇವುಳಿದುತ್ತೆ ತಿಬ್ಬತ್ತ ದೇಶವೂ ಭಾರತದ ಒಡನಾಡಿ, ಮಿತ್ರರಾಷ್ಟ್ರ. ತಿಬ್ಬತ್ತ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಭಾರತ ಚೀನಾ ಗಡಿರೇತೆ ಮ್ಯಾಕ್ ಮೋಹನ ರೇಖೆಯಾಗದೆ ಇನ್ನೂ ೨೦ - ೫೦ ಮೈಲಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಗಣಾರಾಯ ಆಗಷ್ಟ ಪದಿನ್ಯೇದರ ಗಡಿರೇಖೆಯನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ನಾವು ಇನ್ನೂ ೫೦ - ೬೦ ಮೈಲಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸರಿಸಿಯೇವು? - ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನಮೊಂದು ಸಣ್ಣ ಉತ್ತರ. ಭಾರತದ ಗದ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಷ್ಟಿಸಕ ನಾಯಕರೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಕೋಟಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಣಾಯಕೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ.

ಮಾನಸಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೋಗುವ ರುರಿ

ಇಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಮೋಡಿದಾಗ

ಅನುಭಾವದಂಗಳದಲ್ಲಿ

ನಲಿನಲಿಂದು ಸಭಾಪತಿಗಳಿಂತಪೆಂದು
ತೆರೆ ತೆರೆದು ತೋರಿದ ನೀಲತನುವನಿಗೋ
ಸಂಚೇಸಿರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಮಾಡಿಹಳು ದೇವಸರಸಿ

ಪ್ರಯೋಷ ಪೂಜಾಸಮಯ ಸ್ನಿಹಿತಪೆಂದು
ರಾಗರಂಜಿತ ಮುಗಿಲ ಯವನಕೆಯನೆಳಿದು
ಬಾನಂಚಿನಲಿ ಶಿರಚಾಗಿಹನು ವಿವಸ್ತತನು

ನುಡಿದಿಹನು ಶಿವಸನ್ನಿಧಿಗೈತರುವಮುನ್ನ
ಈ ಚೈಗು ತನುಮನದಿ ಜಾಗರಾಗಿ
ಬನ್ನಿ, ಸನ್ನಧರಾಗಿ ಅನುಭಾವದಂಗಳಕೆ!

ನೊಡನೆ ಸರೋವರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸೂಬಿಗನ್ನು
ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಾ ಎನದಾಳಿದಲ್ಲಿ ಕಾತರ ಕಾಲಾಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ
ಪರಿತ್ಯಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಮುಗಿದು ಹೋಗುವುದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನೂ
ಕೂಡ ಖಚಿತ ಪಡಿಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಕ್ಷಣಿ ಕ್ಷಣಿವನ್ನೂ ಜೀವದ ಕಣಕಣಿದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಟ್ಟು
ಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಭಾಗುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದನು.

ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಂತೆ ಇತರ ಸಹಯಾತ್ರಿಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಮಾನಸ ಸರೋವರದ
ಪರಿಕ್ರಮದಲ್ಲಾದ ಸಿಹಿ ಕಹಿ ಅವಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ನಾಳಿನ ಕೈಲಾಸ ಯಾತ್ರೆಯತ್ತ
ಹೊರಳಿತು. ಪರೀಕ್ಷೇಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಚಚೆಯಂತಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಹರಟೆ. ಅಷ್ಟೇ
ಗಂಭೀರವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದ ಅನುಭಾಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಉಂಟೆ-ಸಿದ್ಧತೆಗಳು.
ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ-ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಇರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ದೃವಲೀಲೆ ನಡೆದಾಗ ಮಾನವ ಜನಸ್ತ
ಸಾಫಂಕತೆ ಆರಿವಿಗೆ ಬರುವುದು. ನಾನು ಎಂಬ ಆರಿವಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ತತ್ತ (ದೇವರು- ಅಲೋಕಿಕ
ಶಕ್ತಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಪನೆಂದರೂ ಸರಿ) ಎನ್ನುವದರ ಅನುಭಾವವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವ ಮಾನವ ಚೇತನದ
ಶೈಘ್ರತೆ.

ಹದಿನ್ಯೇದು ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳಿತ್ತರದಲ್ಲಿ ಟೀಬೆಟ್ ಹಂತಾಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಸಾರಷ್ಟು ಪಳಗಿದ್ದೆವೆಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಇಲ್ಲಿನ
ಹುದುರೆಯ ಸಾರಾಂಧಿಯಂತೆಯೇ 'ರೂಕ್' ಸಾರಾಂಧಿಯೂ ಆದರೆ ಹೆದರುವ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ವಿಶ್ವಾಸ. ಮೂರು ದಿನದ ಸ್ವಯಂಪಾರವೂ ಲಿಂಬಾಸಾಗಿದ್ದು ಇದೇ ರೀತಿ ಇನ್ನೂ ಮೂರು
ದಿನ 'ಮಾಡಿ ತಿಂದರೆ' ಮುಗಿಯಿತೆಂಬ ಥೋರಣೆ. ಬುದ್ಧಿಯು ತರ್ಕ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ಕೊಡುವ ಸಮಾಜಾಯಿಷಿ. ಆದರೆ ಕೈಲಾಸ ಪ್ರದರ್ಶಿಣೆಯ ಅನುಭವವಾದರೋ ಅನೂಯ್ಯ-ತರಾಕತೀತ.

ಬಲು ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಬೇಗನೇ ತಯಾರಾಗಿ ದಾಚೆನ್‌ ಶಿಖಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಬಸ್ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಾನಸದ ದಂಡಗುಂಟು ನಡೆದಿತ್ತು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಉಣಿಗೆ ಉಡುಗೆ ತೊಟ್ಟಿ ಉರುಟಾದ ದೇಂದ, ಮುಲಾವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಲೆ, ಆಗಾಗ ಬಗ್ಗೆ ಬಗ್ಗೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನಾರಿಸಿ ದೆಹ್ಮುವ ಪರಿ. ನೇಲ ಕೆದರುವ ಹೋಳಿ ದುಂಜಗಳೇ ಅಗಿದ್ದೆವು. ಅಯ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಭಾರ ದೆಬ್ಬಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಬಸ್ಸಿನ ಸದ್ದೀ ಇಲ್ಲ.

ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಬಸ್ಸಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಮರಳು, ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸುವ ಲಾಭ ಬಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳು ಏರತೊಡಗಿದಾಗ ನಾವೂ ಮೂಟೆಗಳಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲೇರಲಿಕ್ಕಿದ್ದೆವೆಂದು ಅರಿವಾಯಿತು. ಇದೂ ಅಗಿಹೋಗಲೆ ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ ಬಸ್ಸಿನ ಬಗೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ತಾಳೆತ್ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಪಾಠವಾಗಲೆ ಎಂದಿತು ಮನ. ಉಸಿರಾಡದ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಉಸಿರಾಡುವ ಮೂಟೆಗಳು ಒರಗಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಡಲ್ಲುಗಳು ಕಟಕಟಾಯಿಸುವಂತೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ಲಾರಿ ಬಿಡಿತು. ಲಾರಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿದಂತೆ ಪರಿಚಿತ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇಂದ್ರಿ ಶಿಖಿರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಣಕ್ರೇಯಾದವು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಬಯಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವ, ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ತಳಮಳ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಸಮಾಜಾಯಿಷಿ ಎಲ್ಲೋ ಹಾರಿಹೋಗಿತ್ತು.

ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿನೋಡಿ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಮುಖಿ ಮರೆಸಿಕೊಂಡನು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಹಿತವಾಗಿ ಬೆಳಗಿದ್ದ ಸೂರ್ಯ. ಮಂಜು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಗಲೇ ಮಾರುತನಿಗೂ ಬೀಸಿಬರುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ತುಂತುರು ಮಳೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈಗ ಚೆಲಿಯಿಂದಾಗಿ ಹಲ್ಲುಗಳ ಕಟಕಟ ದ್ವಿಗುಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ನಡುತ್ತಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆನ್ನುಗಳು ಹುರಿಗೊಂಡು ಸೇಟೆದಿದ್ದೆವು. ವಾದನಾರೂಢಾದಾಗಲೇ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೆ ಕಾಲ್ತಾಡಿಗೆ ಹೇಗೆಂಬ ದಿಗಿಲು ಸೇರಿ, ದೇವನಿಗೆ ಮೌನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆವು. ಪ್ರದಿಕ್ಷಣಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸೂರ್ಯ ನಮಸ್ಕೃತ ಈ ರೀತಿ ಕಡೆಗಳಿಂದಿರಲೆಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆವು.

ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯಿಂದ ಬಂದುವರೆಗಂಟೆ ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣದ ನಂತರ ದಾಚೆನ್ ಉಲಿನ ಹೋಟೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹೊರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಜ್ಯೇಂದ್ರಿ ಬಿಟ್ಟಾಗಿನಿಂದಲೂ ಮುಖಿವನ್ನೇ ತೋರಿದಿದ್ದ ಸೂರ್ಯ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಕೈಲಾಸ ದಶನ ಮಾಡಿಸಿದ. ಶಿಖಿರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ನಿಹದಲ್ಲಿದ್ದೆವೆಂಬುದು ಆಗಲೇ ಗೊತ್ತಾದದ್ದು. ತಂದೆಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಅವನ ಎದೆಗೊರಗಿ ಕುಳಿತ ಮಗುವಿನಂತೆ, ಕೈಲಾಸ ಶಿಖಿರದ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬಹು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿತ್ತು ದಾಚೆನ್ ಉಲು. ಶಿಖಿರದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರೆ ಶಿಖಿರ ಕಾಣುವುದು. ತನಗೆ ಮನಬಂದಾಗ(ನಾವು ನೋಡಬೇಕೆಂದಾಗಲ್ಲ!) ಪೂರ್ಣದಶನ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಲಾಸ ಶಿಖಿರದ ಪ್ರೇರಣ ನೋಡಿಯೇ ತಿಳಿಯವಂತಹುದು. ವಣಾಸಲಸದಳ. ಈ ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಪರಿಕ್ರಮಿಸುವೆನೆಂಬ ವಿಚಾರವೇ ಮೈನವೆರೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಗಲೀದ್ವಾ ಸದಯಾತ್ಮಿಗಳನ್ನು ಮೋಡುವ ಶತರ. ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸಾನುಭವ, ಯಾಕ್ ಅನುಭವ ತಿಳಿಯುವ ತಂತ್ರ. ಓಂ ನಮಃ ತಿಂಬಾಯ ಎಂದು ಶಾಭಿನಂದಿಸಿ ಅಪ್ರಿಯವು. ಮೋಡಲೇ ಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳಗಳ ಮವರ, ಹೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ-ಬೆಲೆ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಬಯು ಎತ್ತರದ ಶಿಂಬಿರದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆ-ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಇತರ ಮುಂಜಾಗ್ರತಾಕ್ರಮ- ಎಲ್ಲದರ ಮಿಂಕಾರ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಮಯ ಕೇವಲ ಹತ್ತು ನಿಮಿಶ-ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಲಾರಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪಿನವರ ಸಾವಾನುಗಳನ್ನು 'ಲಾರಿಗೆ ಧಾಕುವವರೆಗೆ. ಪುತ್ತಾತ್ಮಾಮ್ಮೆ 'ಪ್ರಿನಃ ಮೋಡುವಾ' 'ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲೇ' ಎಂದು ವಿದಾಯ ಚೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಲಾರಿ ಮರಳಿ ಮೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟಿತು.

'ಧಾರ್ಡೆನ್‌ನಾಗೆ ಬಂದ ಬಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾಸರಿ ನಾನೂದು ರೂಪಾಯಿಗಳು(ಮೂರು ಯುವಾನ್) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಜೇಬಿನಿಂದ ಟಿಬೆಟೀ ಕೋರಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಳ ಜೊಳಿಗೆಗೆ ಬಿಂಬಿದ್ದಷ್ಟು. ಕೊಂಡದ್ದೇನು? ದವಳವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಣಿಗಳು, ಮುತ್ತು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲು ಮಣಿಗಳ ಸರಗಳು, ಸ್ವಟ್ಟಿಕದ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಬೆಳ್ಳಿಯದಿರಬಹುದಾದ ಹಿಡಿಯ ಕತ್ತಿ ಭೂಕುಗಳು- ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರ, ಮಾತಿಲ್ಲದ ಕ್ಷೇಸನ್ನೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆದೆದ್ದು. ಭಾಷೆ ಬಾರದ ಕಾರಣ. ಭಾಷೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹಿರಿಯತ್ತಿದ್ದುಮೋ ಈ ತಿವನೂಳಿಗದವರು!

ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಎರಡು ಮೊತ್ತಾತ್ಮಾ ತಿನ್ನತ್ತಿದ್ದ ಅದೇ ತಬ್ಬಲಿ ಅಂಬಿಲೆ-'ಸೂಪ್' ತಿಂದು ಸಾಯಂಕಾಲದ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಮೊರಟವರು ಈ ಕೋರಿ ಶೆಟ್ಟಿಗಳ ಮನ್-ಕಂ-ಅಂಗಡಿಗೆ ಮಗ್ಗಿದ್ದು. ಮತ್ತುಮ್ಮೆ ಹಣ ಪೂರ್ಲು ಮಾಡಲು. ಈ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನಾಕಷಣಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು- ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಾಳಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಲೋಢಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆತ್ತುಕೆಳಿದ್ದ ಪ್ರಾಫಣನ್ನಾ ಚಕ್ರ ಜೊರ್ವ್ಲು'. ರಾಟ್ಕಾಳಂತೆ ತಿರುಗುವ ಡಬ್ಬಿಯೊಳಗೆ ಕಾಗದದ ಸುರುಳಿಯಿಟ್ಟಿರುವ ಚಕ್ರ. ಕಾಗದದ ಪೂರ ಅನೇಕಬಾರಿ ಬರೆದ 'ಓ ಮಣಿಪದ್ಮ ಹುಂ(ಹ್ರಿ)' ಎಂಬ ಮಂತ್ರ. ಚಕ್ರವು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ತಿರುಗುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಬಾರಿ ಒಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪರಿಸಿದಂತೆ. ಡಬ್ಬಿ ಬೆಳ್ಳಿಯದೋ, ತಾಮ್ರದ್ವ್ಲಿ, ಕಬ್ಬಿಂಧ್ವಾದ್ವ್ಲಿ, ಕಡೆಗೆ ಮಣಿನ ಡಬ್ಬಿಯೂ ಆದೀತು. ಮಂತ್ರದ ಸುರುಳಿಯಿಷ್ಟೆ ಆಯಿತು. ಶತ್ತಾನುಸಾರ, ಪ್ರಾಫಣನ್ನಾ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಮೊರಗಿನ ಅಲಂಕಾರ, ಮಣಿ ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತಾರದ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ. ಬೌದ್ಧರ ಪುರಾಣಂತೆ ಚೊಧಿಸತ್ತು ಅವಿತಾಭನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ಈ ಆರು ಅಕ್ಷರದ ಮಣಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. 'ಮಣಿ' ಪುರುಷ ಪ್ರತೀಕವಾದರೆ 'ಪದ್ಮ' ಪ್ರಕೃತಿ-ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕ. 'ಓ' ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಂತೆ ಪೂರ್ವ ಪದವಾದರೆ 'ಹುಂ' ತಾಂತ್ರಿಕ ಉತ್ತರ ಪಾದ. 'ಹ್ರಿ' ಕಾರವನ್ನಾ(ಹ್ಯಾದಯದ ಪ್ರಸ್ತರೂಪ) ಕೆಲವರು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಣಿಯು ಘೃದಯದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಮಂತ್ರಾಘಣ. ಈ ಮಂತ್ರ, ಜಪದಿಂದ ದೇವ-ಧಾನಯ-ಮಾನವ, ಪ್ರಾಣಿ, ಅಧೋಲೋಕ, ನರಕ ಎಂಬ ಆರು ಲೋಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಸಿಗುವುದೆಂದು ಟಿಬೆಟೀಯರ ನಂಬಿಕೆ. ಅಂತೆಯೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಈ ಪ್ರಾಫಣನ್ನಾ ಚಕ್ರ ಅಧಿವಾ ಬಪಸರ ಅನೇಕ ಜನರ ಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಟಿಬೆಟೀಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಮೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಮುದುಕರು, ಯುವಕರು, ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು,

ಸಂಸಾರಿಗಳು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಸಿರಿಪಂತರು, ಭಿಕ್ಷುರೆ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲರೂ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಜಪದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರಂತೆ. ಪ್ರಥಾವಂತರಿಗೆ ಹುಳಿತಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಸದೆವಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರ ಜಪ ವರದಸ್ಯೇಯ ಉಸಿರಾಟದುತೆ ಸಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಕಟ್ಟಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಗಾಯತ್ರಿ ಜಪಕ್ಕೂ ಧಚ್ಚಿಸು ಸಂಖ್ಯೀಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ನಾಮಾನ್ವಮೋಭ್ರಾಂತಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕೊರೆಲ್ಲಿ ಚರ್ಕರ್ಪು ಟೆಪೆಟ್ಟಿಸು ಘರ್ಮಣರಘವನ್ನು ಎಕೆಯುವ ಜಕ್ಕೆವೇ ಸ್ವೇ! ಪ್ರತಿಯೊಭ್ರಾಂತಿಯೂ ಈ ರಘವನ್ನೇಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಚರ್ಕರ್. ಟೆಪೆಟೆಯೂ ಪುರಾಣದಂತೆ ಈ ಜಕ್ಕೆದ ಮಧ್ಯಾದಂಡವಾದಂತೆ ಭೂಮಿಯ ಮಧ್ಯಾದಂಡವಾಗಿ ಆಂಶಾವನ್ನು ಭೇದಿಸಿರುವದೇ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಶಿವಿರ. ಸೌಂದರ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಜೈನ್‌ತ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ಭೂಮಿಯ ಮಧ್ಯಾದಂಡವೇ ಈ ಮೇರು ದಂಡ.

ನಮ್ಮ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಪ್ರಮಾಸದ ಪ್ರಮುಖಿ ಅರಷಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಕ್ಯಾಲಾಸದ ಪರಿಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಉನ್ನೇಲ್ಲ ತಯಾರಿ! ಮೇಲೇರಿದುತೆ ಹೇಳಿ ಬೆಯಲಾರಮೆಂದು(ನಮ್ಮದೂ ಬೇಳೆಬೇಯಲಿಕ್ಕಿತ್ತು!) ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ವಿಚಕಿಯನ್ನು ಬುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು. ಬೇಜ್, ಬೊಕೊಲೆಟ್, ಒಣದಾಕ್ಷಿ ಪಂಚಕಜ್ಞಾಯಮಿಶ್ರ, ಬಿಸ್ಕ್‌ತ್ಯಾಗಳು, ಅಳಿದುಳಿದ ತಿನಸುಗಳನ್ನು ಜೇಬಿಗಿಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಜಳಿ ತಡೆಯಲು ಎರಡೆರಡು ಸ್ವೀಟ್‌ರ್ ಧರಿಸಿ ನಿರಾಕಾರಿಗಳಾದೆವ್. ಬೇಳಗಿನ ಉಪಾಧಾರವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನಲು ಯಾರಿಗೂ ವ್ಯವಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸಿಪೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಯಕೆಯು ಮೊದಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭೂಮಟ್ಟಿದಿಂದ ಬಡು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ-ಗೆ, ೧೦೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು-ಮೋಗಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಥವಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶೌಚಾಲಯದ ಕೊರತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುನ್ನಬ್ಜೆರಿಕೆಯೋ, ಇಲ್ಲ ಎಂದೋ ಅರೆಬೇಯಿಸಿಟ್ಟು(ಪ್ರಿಸ್‌ಕ್ರೆ) ರುಚಿಗೆಟ್ಟೆ ಗುಜ್ಯಾಯಾಟೆವೆಂದು ತಾತ್ವಾರಪೋ-ಅಥವಾ ದೇಹದ ಪಚನಾಂಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಂತಿಕೊಟ್ಟು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಾಗುವ ಹಬ್ಬಾಡ್‌ವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸವಿಯಲೇಂದೋ- ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸಾನ್ವಿಧ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಜಾರಿಯಾಯಿತು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದಾದು ಒಂದೇ ಬಯಕೆ-ಹಿಮಾರಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಧೃಷ್ಟಿ ಬಿಂದ್ರು ಮಂಜಿನ ತೆರೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಮಂಜುನಾಥನ ದಶನವಾಗಲೆಂಬ ಥಾರ್ಮೇಕೆ.

ನಸುಬೇಳಕಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ- ‘ಹರಿಷರ ಮಹಾದೇವ’ ಉಗ್ರಾಜಕೆಂದಿಗೆ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಜಾತ್ರೆ ಉರಬಿಟ್ಟು ನಡೆದಿತ್ತು. ನಮನ್ನು ಬೇಳೆಷ್ಟಾಡಲು ಗ್ರಾಮಸಿಂಹಗಳ ಪಡೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದವು. ಉರಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಒಂದೊಂದೇ ಬೋಗಳುತ್ತಾ ಮರಳಿ ಉರಿಗೆ ಮೋಗಮಾಡಿ ನಡೆದವು. ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ ನಡೆದು ನಮ್ಮ ‘ಸಾರಿ’ಗಾಗಿ ಅಧಣ ತಾಸು ಕಾದನಂತರ ಒಂದವು ನಂದಿಗಳು-ನಂದಿಕೇಶ್ವರರು. ಯಾಕ್ ಮತ್ತು ಅದರೊಡೆಯರು.

ಈ ಮೊದಲು ನೋಡಿದ್ದ ಚಿತ್ರಗಳು, ಕೇಳಿದ್ದ ವಿವರಣೆಗಳು, ಹಿಂದಿನ ತಂಡದವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಟಿಪ್ಪಣೆಗಳು, ಮುನ್ನಬ್ಜೆರಿಕೆಯ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಮಿದಳಿನಿಂದ ಡಾರಿಯೋಡವು. ಆ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳು ಹರಿದ ಮೇಣವಾದರೆ, ಕಳ್ಳು ಬಾಯಿ ಉರಗಲವಾದವು. ಎದನಾರಿ ಭಾರಿಸಿತ್ತು. ನೇಲ ಒದ್ದೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಣ್ಯಾ! ಯಾಕ್ ನ ಮೈ ತುಂಬಾ ಯಾವಿ ಹರಡಿದ್ದ ೨-೨ ೧/೨ ಅಡಿ ಉದ್ದಾದ ಕೇಶರಾಶಿಯ ವೈಭವ, ಎರಡು ಮೋಳಗಳಿಂದ ಒಂದು

ಮಾರ್ಪಡುತ್ತೇಗೂ ಬೆಳೆವಿಟ್ಟ ಹೋಡುಗಳ ಗಮನಿಸು! ಗುಡಾಂಡಂತೆ ಮೊಟ್ಟೆಯೂಳಿಗಿಂದ ಮೂರಷುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಭೀರ ಮಂಕಾರ, ಕಬ್ಬಿಣಿದ ಕೊಡತಿಯಂತಿದ್ದ ಗೂರಸುಗಳ ಉಜ್ಜಾಟ, ರಹಾರುಣ ಸೇತ್ತುದ್ದಿಯ, ಅರಡಿ ಉದ್ದದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಟಿನ್‌ ಭಾರದ ದೀಘ್‌ ಭವ್ಯ ದೇಹ, ಆ ದೇಹದಿಂದ ಮೂರಷುತ್ತಿದ್ದ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸುವ ವಿಚಿತ್ರ ಗಂಧ-ನಾವೆಲ್ಲ ನರಪೇತಲಗಳು ಭಯ ಬಿಂದ್ರು ಪೆಚ್ಚು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಂಜ್‌ತ್ವಾ ನಿಲ್ಲುಪುಂತಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪಾದನ ಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ವಾಹನಾಧಿಕಾರಿಗಳೋ - ದರೋಡರ !

ಒಟ್ಟೆಕಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲ ಜಡೆಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣಾ ಬಣ್ಣಾದ ಮಣಿ-ಟೆಪ್ಪು ಗಳ ಅಲಂಕಾರ, ತಲೆಗೆ ವಿಧ ವಿಧ ರೂಪದ ಕೊಳೆಯಾದ ಟೊಟ್ಟಿಗೆ, ತೇವೆ ದರಬ್ಬಿದ ಕರಿಕೋಟಿನ ಬಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಭುಜದ ಕೆಳಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸೂಂಟದ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಿ, ಬೆಳ್ಗೆ ಎದ್ದ ಡಾಗೇ ಬಂದುದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿನ್ನುಂಬ್ಬು ಇದ್ದ ಜೆಬರು, ಕಟವಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬಣಗಿದ್ದ ಜೊಲ್ಲಿನ ಕರೆ, ಅವರು ನಮ್ಮೆನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕಾಗ ಅದು ಮುಗ್ಧನಗೆಯೋ ವಿಕಟನಗೆಯೋ ತಿಳಿಯದೆ ಗೊಂಡಲವಾಗಿತ್ತು. ನಕ್ಕಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಕಾಣದ ಪಳ್ಳದಿ ಡಲ್ಲು, ಹುಳುಕಾದ ಕಪ್ಪು ಡಲ್ಲು ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯ ಬಿಂದ್ರು ಹೋಡ ಡಲ್ಲು. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯ ಫ್ಲಾಕ್‌ನೆ ಮಿಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಡಲ್ಲು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಅಣಕಿಸಿದ್ದವು. ಯತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಮಾಗಿಗೇನೋ ಆಡರಿಕೊಂಡ ಆನುಭವ. ಪರಸ್ಪರ ಭಾಷೆ ಭಾರದ ಕಾರಣ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕಿಂದಿಂದ ಬಂದೊಂದು ಯಾಕ್ ಬಳಿ ಕರೆಮೊಯ್ಯ ಹಂಗಸರನ್ನು ಅನಾಮತ್ತು ಎತ್ತಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದಾಗಲೇ ತಿಳಿಯಿತು ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಆದೊಡೆಯನ ಬಳಿ ಬಂದೇ ತರಹದ ಪರಿಮಳಪೆಂದು! ಯಾವರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಸಲಾರುಷ್ಯ ಹೆದರಿದ್ದ ನಾವು ಪ್ರಾಣಮಾಟಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಲುಗಾಡದ ನಿಂತಿದ್ದ ಯಾಕ್ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತದ್ದೇ ತಡ ಹೀಂದಿನಿಂದ ಸಿಳ್ಳಿನ ಸದ್ಗು ಕೇಳಿಬಂದು ಯಾಕ್ ಲಗುಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯತೋಡಿತು. ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಯಾಕ್‌ನ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಕುಳಿತ ಕಾರಣ ಮೀನವಿಂಡಗಳು ನಡೆದುಕ್ಷಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಂದು ಕೀ.ಮೀ ದಾರಿ ಸವೆಸುವಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಗೆ ಬುಗ್ಗೆ ಎಟ್ಟಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳು.

ಯಾಕ್‌ವಾರಿ ಅಂತೀರಿ? ಸವಾರಿಯೇ ಅದು?
ಕಡಿವಾಣವಿಲ್ಲದೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿದವರಾದು ಹೇಳಿ?

ಅರ್ಕವೃಕ ಚಟುಜೀಡೀ ಏರಿದರು ಯಾಕನ್ನು
ಹೀಡಿದು ಕುಳಿತರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೀಡಿಯನ್ನು.
ಆದರೇನು! ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಯಾಕ್ ಬೇಕೆಂದು.
ಎಳೆದಿತ್ತು ಆರಡಿಗೆ ಅವರ ಕಾಲನ್ನು ಹೀಡಿದು.
ಕ್ಷೇತ್ರಾಟ್ಟು ಎತ್ತಬೇಕಾಯ್ತು ಅರ್ಕವೃಕರನ್ನು.

ಮಂದಾಕಿನಿ ದೇವಿಗಿತ್ತು ಆಪಾರ ಸಹನೆ
ಆದರೆಲ್ಲಿತ್ತು ಯ್ಯಾಕಾಗೆ ಕರುಣೆ?

ದೈಡಾಯಿಸಿತ್ತು ಯಾಕೆ ಬಂಧ್ಯವರ್ತು ಅದಿ,
ಬಂದರು ಈಕೆ ನೀರಿನಂತೆ ಸಲೀಸಾಗಿ
ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದಲೇ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿ.

ರಫ್ಫುಪುತ್ತಿರಾಯರೂ ಅಗ್ಗೆ, ಕೋಂಡಂಡಪಾಣೆ.
ಅರರೇ! ಈಗಿತ್ತು ಕಾಲ್ಪ್ನಿಕಗೆ ಯಾಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣೆ?
ಅವರ ಕೃಮೋಲನ್ನು ನೋಡಿ ಓಡಿತ್ತು ಯಾಕೆ
ನನಗೇಕೆ ಬೇರಾಯ್ತು ಇವರೊಡನೆ ವಾಕೆ?
ರಾಯರಾ ಸವಾರಿಯಾಗಿತ್ತು ಭಾರೀ ಜೋಕೆ.

ಮನೋಜ ಬ್ರಹ್ಮಯಾ ಥಂಗನೇಡಾರಿದರು
ಸೇನಾನಾಯಕನಂತೆ ಅದರ ಬೆನ್ನ ಹೆಡಿದು.
ಯಾಕೆಗೇರಿತ್ತು ಕೋಪ, ಕೊಂಬಿನಾವರೆಗೆ
ಬಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲಸೆಗೆದು, ಬೀಸಿ
ಒಗೆದಿತ್ತು ರುಮಾಲಿನಂತೆ ದತ್ತಡಿ ಅಚೆಗೆ.

ದವರಘಗಳ ಮುಂಚೊಣೆ ಅವರ ಸವಾರಿ,
ಬಂದೇ ಬಂತೊಂದು ಕೊರಕಲು ಯಾಕ್ಷಾರಲು.
ಬಿಢ್ರಾ ಕೊರಕಲಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪ್ರಸಾದರು
ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂಧವು ಉಳಿದೆಂಟು ಸವಾರಿ
ನೆಗೆದು ಹೋದವು ಅವರ ತೆಲೆಮೇಲೇ ಹಾರಿ.

ಫಾನವಾಗಿ ಕುಳುತು ನಡೆಸಿದ್ದರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಜೆ
ವಾದನವು ತಮ್ಮ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಂದು ಸಾರಧಿಜೆ.
ಆದರು ಪರಿತ್ಯಾ ಬೆಟ್ಟಿವನ್ನು ರುಲ್ಲಿಗಾಗಿ,
ಓಡೋಡಿ ಇಳಿದಾಯ್ತು ನದಿಗೆ ನೀರಿಗಾಗಿ
ಬರಬೇಕು ಅದರೊಡೆಯ ಅದತರಲು ದಾರಿ!

ಯಾಕ್ಷವಾರಿ ಅಂತೀರಿ! ಸವಾರಿಯೇ ಅದು?
ಯಾಕ್ಷೇ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು ಅವರನ್ನು.
ಮೇಲಿದ್ದ್ವಾರ ಕೈಲೇನಿತ್ತು? ಅವರಚ್ಚೇ ಜೀವ!
ಚಿತ್ತ ವೆಂಬ ಯಾಕ್ಷವಾರಿ ಮಾಡಿದವನೊಬ್ಬನೇ
ಮಾರನನ್ನೇ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದೂ ಶಿವ ಮಲ್ಲೇಶನೇ.

ಯಾಕ್ಷವಾರಿಯ ಮೊದಲ ಕ್ಷಣಾಗಳಲ್ಲಿ ಭಯವು ಹೊಟ್ಟೆಯಾಗೆ ಕೈ ಅಡಿಸಿದಾಗ

ಕಡಗುಳಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸದುರವನ್ನು ನಗೆ, ಯಾಸ್ತುಚೆಟುಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರಮಾಬಿದ್ದೆವು. ಬಿಂಧುವರು, ಜಾರಿದವರು, ಉದುರಿದವರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಯಾಕೆ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕಿಘಾಕಿದಂತಹೇ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಮರವಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಬಾಗೆ ಯಾಕೆ ಮೇಲೆ ಮಳಿತುವರ ಪರಿಣಾಮ ಗುರುತರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟ ಕಾವು ಶಿತಿಯಾಗಿ, ನಾವು ಕಾದ ಕಾವಲೀಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಂತೆ ಚಡವಡಿಸಿದೆವು. ಸಾಲದಂದು ನಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಒರಟು ಹೂದಲಿನ ನಿರಂತರ ಉಜ್ಜ್ವಲ್ಕಷೇಯಿಂದುಂಟಾದ ಉರಿಯು ಸೇರಿತ್ತು. ಸೂಂಟ ಬೆನ್ನು ಮೋಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಕೆಮಾನ್ಯಾಗಳಿಗೆ ಚಡಾ ಹುಡಿವ ಮನವಾದಾಗಲೇ ನಮಗೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಸೀಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೊರೆಯುವ ಸಂಭಾವ, ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ರೀತಿಯೂ ಅಪೂರ್ವ!

ದಾಚೆನಾನಿಂದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ದನ್ನರಡು ಕೆ.ಮೀ ದೂರವನ್ನು ಬೆಂಟುಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತು, ಬೆಕ್ಕೆ ಬಯಲುಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತ ಸಡೆದಿದ್ದ ಯಾಕೆ ಮಂದೆಯ ಪೀಂದೆ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಟೆಬೆಟೀಯರು ದಾತಾತ್ತನೆ ಓಡೋಡಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಎದುರಿನ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಬೆಂಟುವನ್ನು ಪರುತ್ತ ಕಲ್ಲು ತೂರತೊಡಗಿದ್ದು. ಇಂದಿ ವಿಚಿತ್ರ ಪೂಜಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ನಾವು ಬಹ್ಯಾಂಬಿಸಾಗಿ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಸೋಡಿದೆವು. ಬೆಂಟುದ ಮೋಗಡಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹಾರ್ಥ ಟೆಬೆಟೀ ಜಿಂಕೆಯ ಗುಂಪ್ರೋಂದು ಸುಳಿದಿತ್ತು. ಟೆಬೆಟೀ ಯುವಕರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೆಂಟುದ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಟುದ ಜಿಂಕೆಯ ಬೇಟೆಯೆಂದು ಶ್ರಿಯಲು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನವಯುವಕನ ಗಲ್ಲಿವನ್ನು ಅಲುಗಿಸುತ್ತಾ ಆವನ ಸುಳಿಪೆಲ್ಲಾಸಡುವಿನಿಂದ ಬೆಂಟ್‌ಬಿಂದ ಸೆ ಆವನ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಕುಣಿಸಿ, ನೀಳೆ ನಾಸಿಕೆಮೋಡಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಂಬುವಂತೆ ಬೆಂಟುದ ತೆಳುಘಾಗಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಗರಿದ ನಾಯಕ ಜಿಂಕೆ ಮಾನವರ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಧಾರುತ್ತ ಧಾರುತ್ತ ಸುಮಾರು ಇಂದಿ ಆದಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿರುಬಂಡೆಯೋಂದರ ಮೇಲೆ ಬೆಂಟ್‌ನಿಂತಿತ್ತು. ಬಂದೆರಡುಕ್ಕಣ ನಿಂತು ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿ ಬಂದೇ ನೆಗೆತದಲ್ಲಿ ದನ್ನರಡು - ದದಿಸ್ಯಾದು ಆದಿ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಗೆ ಜೀಗಿದು ದೋರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹುಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಉಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕರು ದಚ್ಚೆಂದರೆ ಇಂದಿ ಆದಿ ಪರಿದ್ದರು. ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಿಂಕೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಲೀಗ್ರ ಸಿಗಲಾರೆ ಎಂದು ನಕ್ಷಾತಾಯಿತ್ತು. ಮೊದಲ ನಗುವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುವ ಕುಲುಕುಲು ನಗೆಯ ಅಲೆಯಂತೆ ಆ ನಾಯಕ ಮೃಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬೆಂಟ್‌ಬೋಡ ಪಿದಾರು ಜಿಂಕೆಗಳು ಅಲೈಯವರೆಗೆ ಟೆಬೆಟೀ ಯುವಕರ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಿರುಜಗಲಿಯೆಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪಿದಾರು ಆದಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಆವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸದುತ್ತೆ ಎದುರಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೂ ಕಾಣಿಸದುತ್ತೆ, ಬೆಂಟುದ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ಸದಿಗೆ ದೆಹರಿ ಮೀಂಚಿನಂತೆ ಸುಳಿದು ಮೋಡಾಗಲೇ ಆಪುಗಳು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಗೆ ಕಂಡದ್ದು. ಬಿಡನೆಯೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಗಂಟಲು ದರಿಯಂತೆ ನಗೆಯಬ್ಬರ ಎದ್ದಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಮೊ ಹೊ ದ್ವಾ ದ್ವಾ ಕೇಳಿ ಕಾರಣ ಆರಸಿ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ ಟೆಬೆಟೀ ಯುವಕರು ಪರಿಮೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡು ಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹುಡಿದ್ದುತ್ತೇಯೇ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿದು ಗಡಗುಸಿ ನಗತೊಡಗಿದ್ದು. ನಗೆಯಬ್ಬರ ತದಬುದಿಗೆ ಬರಲು ಪಿದು ನಿಮಿಷಗಳೇ ಬೇಕಾದ್ದು. ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಬಿಗುಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೀಂದೆ ನಡೆದುಬಂದಿದ್ದ ಯಾಕ್ಕೂಗಳು ಮತ್ತು ದೆಹದ ಬಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ನೋವು ತಿನ್ನತ್ತ ಮುವಿ ಸೊಂಟುಮಾಡಿ

ಗೂಡಾಗುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಸಾಹಿತ ಸ್ನೇಹದ ಸಲಿಗೆಯ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ್ವಾಗೆ - ಬಟ್ಟದ ಮೇಲರಚಿದ ನಿಸಗಣಿಗೆ, ಅದನ್ನಾಗುಸರಿಸಿ ಬಿಂದ ಮಾನವರ ಸರಪಣಿಗೆ. ನಗುತ್ತ ಮಷಿತವರು ನಾವ್ಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣ ಯಾರಿಸಿದ್ದ್ವಾಗೆ - ಬಟ್ಟದ ಕಣೀವರ್ಗೇ ಯಾದು ಬಂದಿದ್ದ್ವಾಗೆ. ಸಮುದ್ರದೂ ಬಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟದ ಬಣ್ಣದ (ಒಂಕೆಯ ಬಣ್ಣವೇ) ಬಟ್ಟಗಳು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಮೆಟ್ಟಿಲಾಗಿ ಪರಿದ್ದ್ವಾಗೆ. ಅಲ್ಲದ್ದೀ ಕೆರುತೂರಗಳು ಬಿಂದುತ್ತರದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ದರಿದು ಬಿಂದುತ್ತದ್ದ್ವಾಗೆ. ಅಪ್ರಯತ್ನಾಗಿ ಎದ್ದು ಕತ್ತತ್ತಿ ಸೂರ್ಯಾದುತ್ತ ಮೊನುವಾಗಿ ಸಾರೆಯತೋಡಗಿದ್ದ್ವಾಗೆ. ಇಂದಿ - ಇಂ ನಿರ್ಮಿತದ ಸಾರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏಡಬಿಂದು ಬಟ್ಟಮಾನ್ಯ ಬಿಂದು ಬಂದಾಗ ಶಿವನ ಅಂಗಳವನ್ನು 'ಗೂಲ್ಬಾ' ವಾಲೆ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೃತಾಸಲಿವಿರದ ಬಿಂದುನ್ನು ಸೇರಿದ್ದ್ವಾಗೆ. ಬಟ್ಟದ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ನಗತಂದ ಶಿವನ ಪ್ರತಿಕ್ಕ ದರಿದರನವಾಡಾಗ 'ದಿವ್ಯ' ಪ್ರದದ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ನಾವೆಂದು ಹೂಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮ್ಮು 'ಜ್ಞಾನ'ವಹಿಸ್ತು ಅಲ್ಲಗಳೆಂದ ಅಲ್ಲಿಯನ್ನು ಶಿರದರಿದರನವಾಗಿತ್ತು ಶಿವಿರದಲ್ಲಿ! ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುಗಳಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೃತಾಸ ಶಿವಿರದ ಬಿಂದುಬ್ರಹ್ಮಾದ ಪರಿಪೂರ್ವಿತ ಮುಖಿಯಂತಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಕ್ಯಾರ್ಯಾರೆ ಕಡೆದಿದ್ದ ಮೊಗವಾಗಿತ್ತೆ.

ಅಧ್ಯ ನಿರ್ಮಿತ ಸೇತ್ತಿಗಳ ಸಾಹಿತ ತಿಲಕಂತಿದ್ದ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣ ತುಸುವೇ ಉಬ್ಬಿದ ಭಾಲ, ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ದಂತದಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿ ಬಿಡಿಯಾದ ಜಟಾಜೂಟಿ, ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಬಿಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯಾದ ಅ ಮುಖಿ! ಲೋಕಾರದ ಶಿವನಿಗೆ ಮಾನಮಂಬಾಪ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮುಖಿವಾಡಿಂದುವ ಕಾರಣವು ಈ ನಿಸಗಣ ಸ್ವಷ್ಟಿಯ ಅನುಕರಣೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಮಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು. ಬೇರೆಲ್ಲ ದೇವತಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯ ಜಾಡನ್ನು ಬಿಂದ್ವ ಈ ದೇವನನ್ನು ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ, ಶ್ರೀಸೇತ್ತಿನಾಗಿ, ಧ್ಯಾನಾಸರ್ಕಾರಿ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವ ಕಾರಣ - ಮಾನವ ದ್ವರದಿಯದ ಕರ್ಣಪ್ರತಿಭಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ದ್ವರದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ಯಾಂಡತ್ತನ್ನು ಅಣುಪ್ರಾಣಲ್ಲಿಡಗಿಸುವ ರೀತಿ - ಅ ಅಣುವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬ್ಯಾಂಡಣಾಗೋಳಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಡತ್ತನ್ನು ಮನಗಾಣವರೀತಿ, ಅದ ಅನುಭವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯುವ, ಬಿಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವಿಧ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಳಿಬ್ಬಿರಿಗೆ ಹೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ - ಮಾನವನ ಧೀರಕ್ಕಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಸಲು. ಇಂತಹ ಪ್ರಚಾರದ ರಕ್ತಿಯ ಮಾನವ ಚ್ಯಾತನ್ನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದ್ದು ತಲೆಬಾಗುವಂತಾಗಿತ್ತು.

ನಿಸಗಣನಿರ್ಮಿತ ದಿವ್ಯಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ. ಅದನ್ನು ವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತ ದ್ವರದಿಯದೊಳಗಿಳಿಸುವಾಸೆ ನಾಲಗೆಗೆ. ಒಳಗಿಳಿದ ಮೂರಿಂದಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿ ಕಾಣುವಾಸೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ. ಅದನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಸೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದ್ದು ಮಗದೊಮ್ಮೆ ಪಡೆಯಲೆಂದೇ ಅಯಂಚ, ಡೂಣಿ, ಬೌದ್ಧರು ಈ ಶಿವಿರವನ್ನು ಪ್ರವಿಶ್ಯತಮವೆಂದು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳಿದುದು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಾಗದವರಿಗೆಂದೇ ನಿರಾಕಾರನ ಈ ಅಕಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಮೂಡಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಯೋದಿಸಿ - ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ್ವಾಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯುಂಡುಳಾದು ಹಿಮವರ್ತಾದೂಷಣಾಗಿಸಿ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಜಿಸುವ ಪರ್ವತಿಯನ್ನು ತಂದುದು. ನಿಜಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ್ವಾಗೆ ಧೂಪರಾಘಿಗಳೂ ಇಳಿದಿತ್ತು ಮನ. ಮತ್ತೊಂದ್ದು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು - ಬಿಂದು ತೆರೆಯಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯರವಿಯಲ್ಲಿ ತೊಳಗಿನಿಂತೆ ಶಿವಿರದಲ್ಲಿ ಶೇರಿರನ ಶಿರದರಿದರ ಭಾಗವನ್ನು - ಹೊಂಡಾಡಿತ್ತು ದ್ವರದಿಯ

ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಆ ಬಯಲಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಕರಗಿಸಿಂತ ನನ್ನ ಮಾನಸ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆಡ್ದು ಭಾವನಗಳು, ಚೆಂತನೆಗಳು ತಾಕಲಾಡಿದುಕೊಂಡ್ರು. ಕೊನೆಗೆ ತೇಲೆ ಬಂದ ಭಾವಿತಾದೂ ಶಿಲ್ಪಿಯುವುದನ್ನು, ಅದನ್ನು ಯೋಂದಿಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯೋಪಿಸಬಲ್ಲ ಜೀವನಿಲ್ಲದೆ ಅವೆಲ್ಲ ಗಳಿ, ನೀರು, ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಆಕಾಶದ ಯಾಲಿತನವಷ್ಟೇ! ಜೀವನಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೂ ಜೀವ-ಚೇತನ. ಮನಸ್ಸು ಕಾಲ ದೇಹಗಳ ಎಲ್ಲ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿನ್ನು ಮುಕ್ತವಾದರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಂತತಯ ಅರಿವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮವಲ್ಲಿ ಕೆಲಕ್ಕಣವಾದರೂ ಲೋಸಾಗುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಜೀವವೇ ಜೀವ-ಮುಕ್ತ ಜೀವ

ತನ್ನ ಸುತ್ತಿನ ಜಗವ ಆಗಿಸುತ್ತ
ನೇತಿನೇತಿ ಎಂದೆನುತ್ತ ಆಳಿಸುತ್ತ
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಗೊಮ್ಮೆ ರಚಿಸುತ್ತ
ತನ್ನ ತಾನರಿವುದವನ ಲೀಲೆ
ಸ್ವ ಭಾವೇ ಆ ಭಾವವಾದ ಜೀವ-ಮುಕ್ತ.

ತನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಾದ್ವಾಗಳ ಮೇರೆಮೀರಿದವ
ವಿಶ್ವವನೇ ಅವರಿಸಿ ನಿಂತವನವ
ಗುರಿಯೇ ಇಲ್ಲಿದಂತಾದವನವ
ತಾನೇ ಅದೆಂದರಿತವನ ಅನಂದ
ಅನಂದವೇ ತಾನಾದ ಜೀವ-ಮುಕ್ತ.

ಮೊದಲಿಗೆ ಆಷಾಯವೆಂದೆನಿಸಿದು
ತರುವುದೀಗ ರೋಮಾಂಚನವ
ಅಂದಿನ ಭಯಂಕರ ಇಂದು ಸಂತಸದಾಗರ
ಜಗವನೇ ತಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದವಗೆ
ಜಗವೆಂದ್ದು ಹೊಡುತ್ತಿದು ಮಾಡನಿ
ಶಿಮೋಡಂ!ಶಿಪೋಡಂ!ಶಿಪೋಡಂ!!

ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರರೂಪರ(ವಾನವರ) ವೀಲನ-ಶಿವ ಶಕ್ತಿಯರ ವೀಲನ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಫಕವಾಗಿತ್ತು. ‘ಕೃಲಾಸ’ ಪದ ಅಫಂವೇ ಅದಾಗಿತ್ತು. ಕೇಲೆನಾಂ ಸಮೂಹಃ ಕೃಲಂ-ತೇನ ಆಸ್ತಿತೇ ಸ್ಥಿರತ ಇತಿ ಕೃಲಾಸ್. ಕೇಲಿಗಳ(ಕ್ರೈಡೆಗಳ) ಸಮೂಹವೇ ಕೃಲ. ಈ ಸಮೂಹದೊಡನಿರುವುದೇ ಕೃಲಾಸ. ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ-ಶಿವನು ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕ್ರೋಡಾಸಕ್ತಸಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳವೇ ಕೃಲಾಸ. ಬಯ್ಯ ಈ ಕ್ರೋಡಾ ಸ್ಥಳದ ಆನುಭವವಾದರೆ ಜೀವನ ಪ್ರಾರ ಯಸಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಆನುಭವ. ನೆನೆಸಿಹೊಂಡರೆ ಸಾಕು ಜೀವ ಅನಂತದಲ್ಲಿ ಇಣುಕೆದ ಆನುಭವ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಗುತ್ತದಲ್ಲ ಆದು, ಅದಿಗ ಜೀವನ!

ಈ ರೀತಿಯ ಅನುಭವ ಕೊಡುವ ಈ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟೀ ಬೋಧರು ಘೋರೆಯೋದ್ದಣ ಉತ್ತಮವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಮಣಿ ವೈಶಾಖ ಮಹಿಳೆಯ ತ್ವರಿತ ಪ್ರಾಣಿ-ಪೂಣಿಯ ರಾತ್ರಿ(ಬುದ್ಧ ಪೂಣಿಯ) ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ‘ದಾರ್’ ಎಂದರ ಘೋಡ, ‘ಬೇನ್’ ಎಂದರೆ ದೊಡ್ಡ-ಮಹಾಘೋಡ ಸ್ವಂಭಕ್ಷೇ ಮೂಸ ಘೋಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರೋಜೆಸ್‌ಮ್ಯಾಪ್ ಜಾತ್ರೆ ‘ದಾಚೆನ್’ ಕುಶೋಕ್’. ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನ ನೆರಡು ಈ ಉತ್ತಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೀಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಲ್ಯೋರದಿಂದ ಭೂತಾನಂದವರೆಗೆ ದಬ್ಬಿರುವ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಪರವತ ಶ್ರೇಣಿ ‘ಗಾಂಗಾಘೈಸ್’ ಹೇಂಜ್‌ನ ೨೨,೦೨೯ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಈ ಶಿವಿರಕ್ಕೆ ಟಿಬೆಟೀಯರಿಟ್ಟಿ ದೇಸರು ‘ಜಾಗ್’ ರಿಂದ ಪೋಡೆ’ – ಪರಿತ್ರ ಟಿಬೆಟೀ-ಪರಿತ್ರ ಗಿರಿಗಳ ರಾಜ. ಟಿಬೆಟೀ ಬೋಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಿವರಣೆಯಂತೆ ಅಷ್ಟುದಳ ಕಮಲದ ಹೀರದ ಮೇಲಿರುವ ಈ ಪಟ್ಟಿ ಪರವತದ ಶಿವಿರದ ಮೇಲೆ ಸತ್ತ ವಣಿಕ ಶಿರೀಷವಿದೆ. ಪರವತವು ಸ್ವರ್ಣಿಕದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿದ ಪಟ್ಟಿಯಂತಿದೆ. ಈ ಏವರಣೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ದೂರಿಟಿಲ್ಲ. ಸಾಂಕೇತಿಕ ಮಾರ್ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಶಿವಿರದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಕೆರಣ ಬಿಂಬಿ ಮುಂಜಿನ ದನಿಗಳು ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ಕಾಮನ ಬೀಳ್ಳು ಮೂಡಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟ್ಟ. ಪರವತವು ಬಿಂದುತ್ತೇಕ ಧರ್ಮಿರು ಕಲ್ಲಿನಿಂದಾಗಿದ್ದು ಹಿಮವು ನಿಲ್ಲಲಾರದ ಕಡಿದಾದ ಶಿವಿರ ಭಾಗವು ಪಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಈ ಪರವತದ ಸತ್ತ ದಬ್ಬಿರುವ ಕಿರುಬೆಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಕಮಲದ ಪರಕಳಿಗಳಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಅನೇಕ ಸದಿಗಳು ದುಟ್ಟಿ ದೂರ ಹರಿಯುವ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಶ್ರೇಣಿಯ ಸದುವೆ ಲ್ಯಾಂಪು ಮತ್ತು ಜಾಗ್ ಮು ಸದಿಗಳಿಂದ ಅವೃತವಾಗಿರುವ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಪರವತದ ಬಲ ಪಾಶ್ಚಾದಲ್ಲಿ ತಲೆಯತ್ತಿನಿಂತ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಶಿವಿರದ ಗುಮಟ್ಟಿವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡುವುದು ಆಸಾದ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಡೀ ಪರವತವನ್ನೇ ಏರಡೂ ಸದಿಗಳ ದಡದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಂತ್ತು ಕಿ.ಮೀ ಸುತ್ತಳತೆಯ ಧಾರಿ ರಷ್ಟಾಂಧ್ರವಾದರೂ ಶಿವಿರವು ಬಿಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಂದೊಂದು ಅಕ್ಕತಿ ಮೊಂದಿದ್ದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಿಯ ದಣಿಷ್ಟು ಗಮನಕ್ಕೇ ಬಾರದಂತೆ ಬೇಕಿನಿಂದಾಯಿ.

ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ದಂಡಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಲೀಗಾಕ್ಕತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಭಾಗ ಪಾಣಿಸಿತ್ತಂತೆ ಒಂದಿಧ್ವರೆ ದಾಚೆನ್‌ನೇ ಸ್ವಾಧಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟ ಸೂರ್ಯಾನಗಳಂತೆ ಶಿವಿರದ ಭಾಗವು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಾಪಸಿಯಂತೆ ಕಂಡರೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಲೀಗಾದ ಮುಂದೆ ಸಂದಿಯಂತಿರುವ ಗುಡ್ಡುಗೂ ಕಾಣುವುದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ವಿಭೂತಿಯಿಂದಲೂಕ್ಕತ ಸ್ವಾಧ ಲೀಗಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಬೆಟ್ಟಿನ ಪೀರಾಮಿಡ್‌ನಂತೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ತಿಖಿದು ನೀತಿದೆ. ಬಿಂದೊಂದು ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಮೂಸ ಮೂಸ ರೂಪ ತಳೆದು ಭಿನ್ನ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಮನ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಶಿವಿರವು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಪಢುವುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಮಯನ್ನು ದಿವ್ಯಾಕರಣೆಗೆ ಒಳ ಮಾಡುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಿಬುರುವ ಮನಸ್ಸಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಾಬಾಷ್ಯಾಯಾಗಿರುವ ಈ ಶಿವಿರಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿ ಪರಿತ್ರಿತೆಯ ಪರಾಬಾಷ್ಯಾಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಮಾನಸ ಸದ್ಗಾರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.

‘ಜಾಗ್’ ರಿ ಕಚ್ಚ್ರಕ್’ ಟಿಬೆಟೀ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಪ್ರಾರಣಾದಲ್ಲಿ ಏವರಿಸಿದಂತೆ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಪರವತ

ವಿಶ್ವದ ವ್ಯಾಧಯ ಭಾಗ. ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದ ಚಿನ್ನೆಗಳಿವೆ. ಕೈಲಾಸ ಪರವತವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಲೋಕದವರು ಕೊಂಡೊಯ್ದಂತೆ ಭೂಮಿಗೆ ಒತ್ತಿಹುಟಿದ ಬುದ್ಧನ ಪಾದ ಚಿನ್ನೆಗಳಿವೆ. ಅಂತಹೇ ಈ ಪರವತದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಸರಪಳಿಗಳಿಂದ್ದು ಕೆಳಲೋಕದವರಿಗೂ ಸಿಗದಂತೆ ಕೈಲಾಸವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು. ಓಬಿಟ್‌ ಪುರಾಣದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲದ ರಾಜನು ಕೇವಲ ಮೂರು ಹೆಚ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬುದ್ಧ ಭಗವಾನನ ಸ್ವಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೈಲಾಸ ಪರವತಕ್ಕೆ ದೋಗಿ ಅದರ ಶಿಶಿರವನ್ನು ದಗ್ಗುವಿಂದ ಬಿಗಿದು ಅದನ್ನು ಘಾರಿಸಲು ಉದ್ದೃಕ್ಷಾಡನು. ತನ್ನ ದಿಷ್ಟುಘ್ರಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಬುದ್ಧದೇವ ತನ್ನ ಐನೂರು ಬೀಳಿಧಿಸ್ತ್ವರೂಡನೇ ಹಂಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮನುಷ್ಯರೂಪ ಧರಿಸಿದನು. ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರದ ಸ್ವತ್ವವಾಡಿ ರಾಜನು ರಾತ್ರಿಪೂರ ಅಲ್ಲೇ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ತನ್ನ ಪಾದವನೊಂತಿ ಅದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ರಾಜನಿಗೆ ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಹೋಗೆಂದು ಶಾಪಿತ್ತನು. ಈ ರೀತಿ ಶಿಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಜನೇ ಗೊಂಬೊ ಫೆಂಗ್ ಪರವತ. ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ಮಧ್ಯ ಕಾಣುವರೇಯೆ ಈ ರಾಜನು ಬಿಗಿದ ದಗ್ಗಷೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ತೋರಿಸುವರು. ನಮ್ಮ ಪುರಾಣದಂತೆ ಕೈಲಾಸವನ್ನೆಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಗೆ ಒಯ್ಯಲು ಉದ್ದೃಕ್ಷಾಡ ರಾಖಣಿನು ಬಿಗಿದ ದಗ್ಗ ಇದೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಬಂದೇ ಒಂದು ಜಾನಪದ ಕಥೆಯ ಜಾಡು ಬದಲಿಸಿ ರೂಪಗೊಂಡ ಎರಡು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳಾಗಿರಬಹುದೆನಿಸಿತು.

ಕೈಲಾಸ ಪರವತದ ಮಹಾದೇವನ ದೇಸರು ದೇಹ ಚೈಂಕ್ (ಧರ್ಮಾಪಾಲ) ಅಥವಾ ಷಾಪೋ. ಈ ದೇಹ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬೆಂಬಳಿಗಿಂದ್ದು ಮಾನವ ಕಪಾಲಗಳ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದುವನು. ಬಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಡಮರು, ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಿಟ್ಟ (ತ್ರಿಧೂಲ) ಹೆಡಿದಿರುವನು. ಕೈಲಾಸದ ಸುತ್ತಲೂ ಇಂ ಪುತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೀಜಾರುತ್ತೆ ದೇವತೆಗಳು ಉಪಸ್ಥಿತಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೇಹ ಚೈಂಕ್ ಸಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿಚೆಮೆ ಹೊಂದು ಡಮರು ತ್ರಿಧೂಲ ಪಾಂಗಳಾಗಿರುವರು. ದೇಹ ಚೈಂಕ್‌ನ ಪತ್ರಿ ದೊಜೆ ಘಾಂಗ್-ಮೊ (ಪಜ್ಪಾರಾಬಿ ಅಥವಾ ಶಕಿ) ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಮಿಥುನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೆತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಿತಳಾಗಿರುವಳು. ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾಶ್ಚಾದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ಹಿಮಶಿಶಿರದಲ್ಲಿ ದೊಜೆ ಶಾಂಗ್ ಮೂರ್ಖ ಉಂಟಾಗಿರುವಳಿಗೆ ಇವನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಓಬಿಟ್ ಬೌದ್ಧರ ನಂಹಿಗೆಯಂತೆ ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ಬಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ 'ಕೊಲಾಂ' ಬುದರೆ ಈ ಜನಪ್ರದ ಘಾಷಿಲ್ಲಾ ತೊಳೆದು ಹೋಗುವುದು. ದತ್ತು ಸುತ್ತು ಬಂದರೆ ಬಂದು ಕಲ್ಪದ ಘಾಪ ಪರಿಧಾರ. ೧೦೮ ಸುತ್ತು ಬಂದರೆ ಈ ಜನಪ್ರದಲ್ಲೇ ನಿವಾಣ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಯಾತ್ರಿಯು ಬೀಳಿಧಿಸ್ತ್ವನಾಗುವನು. ಈ ದುರ್ಗಾ ಪರವತದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ೧೦೮ ಸಲ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸ್ತೇ ಈ ಜನಪ್ರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಸಿಗುವುದಂತೂ ವಿಂಡಿತ.

ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪದಿಕ್ವಾಲಕರು, ಬೀಳಿಧಿಸ್ತ್ವನಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳು, ಲಾಮಾಗುರುಗಳು, ಗಂಧವರು ಬೌದ್ಧಪಂಚಾಂಗದ ಅಶ್ವಸಂಪತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸಭೆಸೇರಿ ಈ ಶಿಶಿರವನ್ನು ಪರೀತ್ರಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಂತೆ ಅಶ್ವಸಂಪತ್ತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಈ ಶಿಶಿರದ ಬಳಿ ಸಾರಿದ ಬೌದ್ಧಗುರುಗಳನೇಕರ ಪಾದಸ್ಥರ್ವದಿಂದ

ಪರಿತ್ರಾದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವರು. ನಮ್ಮ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದೆಂಬ್ರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಕಾಣುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಮಗೂ ಇತ್ತು.

ಇಂದ್ರಿ ಕೆ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಮೋರ .ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೊ ಪಥದೊಳಗೆ ಇನ್ನೇರಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆಯಂತೆ. ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಕಿಂಬತರ ಮಾರ್ಗಗಳು. ಮೋರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಇಗ ಸಲ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಳವಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಸಿಗುವುದು. ಮರಡನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರಿರಬೇಕು. ಜೀವದ ದಂಗು ತೊರೆದಿರಬೇಕು. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಮೂರನೆಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರಿಮಂಗಳ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಶಿಖಿರಕ್ಕೆ ತಾಗಿದಂತೆಯೇ ಇದ್ದು ಶ್ರಿಮಂಗಳವರು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅಂತಹವರಿಗೆ ಶಿಖಿರದ ಮೇಲೆ ದೇವ ದುಂಢಭಿ, ಗೆಜ್ಜೆ ತಾಳಗಳ ದ್ವನಿ, ಇತರ ವಾದ್ಯಗಳನಾದ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಟಿಬೆಟೀಯರಿಗೆ. ನಮಗೆ ಮೋರವಲಯದ ಮೇಲೇರಿದಂತೆ ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವ ದುಂಢಭಿ ಗೆಜ್ಜೆತಾಳ ದ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಬಿಡು - ರಕ್ತಮೂತ್ತದಿಂದಿಂದಾಗಿ. ಕಣ್ಣಿಂದ ತಾರೆಗಳು ಸತ್ಯನಗೈದಬ್ರಾ - ತಲೆ ಚಿಂಪ್ಪನ್ನೇ ಓಿಕಿ ಹಿಡಿದುತಾಗಿ, ತಲೆ ಶೂಲೆ, ವಂಕರಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ. ಸುರ ಸುಂದರಿಯರು, ಗಂಧರ್ವರು (ಯಾಕೌಮೆನೆಗಳು) ಕ್ಯಾಪ್ಟಿಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ನಡೆಸಿದರು - ನಾವು ನಿತ್ಯಾಣಗೊಂಡು ಬಾಯಾರಿ ಬಿಸಪಳಿದು ನೆಲಕಚ್ಚಿದಾಗ!'

ಚೆಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಮೇಯುತ್ತ ಮೂರದ ಪರೆಗೆ ಜರುರಿದ್ದ ಯಾಕೌಗಳನ್ನು ತಂದು ನಮನ್ನು ಪರ್ತಿಸುವ ಮೋದಲೇ ಶಾಂತಿ ಕಾಲ್ಯಾಂಗಿಯಲ್ಲೇ ಸವಸಲು ಮೋರಟಪರು ಎರಡು ಕೆ.ಮೀ.ನ ನಡಿಗೆಗೇ ದಣೆದು ನಂದಿವಾಹನದ ಎದುರುಮೋಡುತ್ತ ಶ್ರೀ ಮಣಿತೆಪ್ಪ. ಈ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನ ವಿರಳತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮೂರದ ನಣಿಗಿಯು ಬಿಂಬಿತ್ವಾಸ್ಥಾಯಿಕ. ಅಷ್ಟಾಜನಕದ ಪೂರ್ವಕೆಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಾರಿಯೂ ಶಾಂತಿ ದಿಳಾಂಶಾದ ಉಸಿರಾಟಪಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸದ್ಬಂಧಪಾಗಿತ್ತು.

ಯಾಕೌ ಮೇಲೆ ಮುಳಿತ ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ತಮ್ಮ ಘೋರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹುಲ್ಲು ಮೇದಿದ್ದ ಸಾಲದಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾಗಿದವು ಕೆಲವು. ಬಾಯಾರಿ ನೀರು ಬಿಯಸಿ ಹೊಳೆಗಳಿದವು ಕೆಲವು. ತಿಂದಿದ್ದ ದೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಲ್ಯಾಂಗದು ಕೊಂಬು ತೋರಿಸಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಂತವು ಹಲವು. ಹೋಗಬೇಕಿದ್ದ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮಡೇ ದಾರಿಕಂಡು ಕೊಂಡವು ಒಂದೆರಡು. ಮೇಲೆ ಮುಳಿತವರ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿರದೆ ತಮ್ಮ ಮನ ಬಂದಂತೆ ನಡೆದ ವಾಪನಗಳಿವು.

ಯಾಕೌಗಳನ್ನು ಎಮ್ಮೆ ದಸುಗಳಂತೆ ಅನೇಕುದುರೆಗಳಂತೆ ಪಳಗಿಸುವುದು ದುಸ್ಯಾಧ್ಯ. ಮೂನುದಾರದ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪಕ್ಕೆಕ ಸಾಧನವೆಂದರೆ ಹಗ್ಗಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾಟಡೋರೊನಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಕೊಂಬು ಹಿಡಿದು ಬಗ್ಗೆಸುವುದು. ಆವು ಮೂರದಲ್ಲಿದ್ದೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಎಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಹೀಂದೆ ಬೀಳುವಂತೆ, ಅದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾಗದಂತೆ, ಎಸೆಯುವುದು. ಈ ಹುಸಿಕಲ್ಲೆಸೆತಮೊಂದಿಗೆ ಮಾಲಿಕನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೋರಡಿಸುವ ಸ್ವರ,

ಸಿಹ್ಯ, ಲೋಟ್ಸ್ ಸದ್ಗುರು ಸದ್ವಿನುಸಿರು ಕಡಗ ಪರುದನಿಯ ಹಾಡೂಕೂಡ ಅಪುಗಳನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತುತ್ತಿಸ್ತುನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅಪುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಬಿಡಿದು ಮಣಿಸಿದುಢನ್ನು ಕಣಾಲೀಲ್ಲ. ಮರಣಾದಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟೆಗಳಿಂತೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರದ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ - ಟಿಚೆಟ್, ಚೀನಾ, ನೇಪಾಳ, ಭೂತಾನ, ಭಾರತದ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾಕ್ ಅತಿ ಅವಶ್ಯಕ ಪ್ರಾಣ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಹ ದೇಹರಚನೆ ಅಪುಗಳಿಂದು. ದಾಲು, ಮಾಂಸ, ಚೇರೆಳ ಉಣಿ, ಚೆಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಸಗಳೆಯ ಉರವಲು ಕೊಡುವ ಈ ಮೃಗದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸುವುದು. ಬೇರಾವ ಪ್ರಾಣೀಯೂ ಭಾರಮೊತ್ತು ಪರಲಾಗದ ಎತ್ತರಕ್ಕ ಧಡೂತಿ ಮೈಯ ಯಾಕ್ ಸಲೀಸಾಗಿ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ, ೧೨೦ - ೧೩೦ ಭಾರವನ್ನು ಮೊತ್ತು ದುರುಪ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿ ಹೋಗುವುದು. ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವನ್ನು ನಡುಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ನಾವು ಯಾತ್ರಿಗಳೂಕೂಡ ಅಪುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ಸರಹಗಳಿಂತೆಯೇ! ಟಿಚೆಟೀಯರ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಣಾಲೀಲ್ಲ. ನಮ್ಮೆನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ನಾವು ಹೆಚರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೂ ಹೆಚರಿಸಿ ತಮಾನೆ ನೋಡುವ ಮೋಚಿನ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿತ್ತವರಿಗೆ ನಮ್ಮೆ ಈ ಯಾಕ್ ಸವಾರಿ.

ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಚಲನ - ಸದ್ಗುರು ಹಿತಾತ್ಮನೇ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಭಾರ ಯಾವುದೇ ಆದೂ ಯಾಕ್ ಬೆದರಿ, ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದೋ ಹೇಳಲು ಬಾರದು. ಯಾಕ್ ಮೇಲೆ ಕೂತವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಸೂಚನೆಯಿಂದರೆ ಅದರ ಹೆಗ್ನತಿನ ಕೂದಲನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಕೆಟ್ಟಿಮುಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದು. ಅದ್ವೈತ ಕುಳಿದಾಡಿದೂ ಕೈಬಿಡು ನೇತಾಡುವುದು. ಎರಡನೆಯ ಸೂಚನೆ ಹೆಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಗಿ ಕೀರುಚೆ ಅಪುಗಳನ್ನು ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸಬಾರದು. ತೆಪ್ಪನೇ ಕುಳಿತು ಬಡೆಯನು ರುವವರೆಗೆ ತಾಳೆಯಿಂದ ಕಾಯಬೇಕು - ಅದರ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ನಿದ್ದೆ ಹೋದರೂ ಸರಿ. ಆದರೆ ಇಳಿಯವ ಸಾದಸಕ್ಕ ತೊಡಗಬಾರದು! ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾಗದ, ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳದ ವಿಶಿಷ್ಟಾನುಭವ - ಈ ಯಾತ್ರಾವಾರಿ. ಈ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ವಾದನಗಳನ್ನೇರಿ ನಾವು ಲ್ಲಾಫು ದಾಟಿದ ಪ್ರಸಂಗ ಉತ್ತಮ ದಜ್ಞಯ ವಿನೋದ ಪ್ರಾರ್ಥನವಾಗಿತ್ತು ಟಿಚೆಟೀ ತಂಡಕ್ಕೆ, ಅಪುಗಳಿಂದ ಇಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಕ ನಮಗೂ ಸದ.

ಹೊಳೆದಾಟಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಕ ಯಾಕ್ ನಿಂದಿಳಿದವರು ಪ್ರಾನಃ ಯತ್ತಪ್ರಾದಿಲ್ಲಪೆಂದು ಮುಷ್ಟು ಹೂಡಲು ಎರಡು ಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳು. ನಡಿಗೆಯ ಕಷ್ಟಪನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಬಂದು, ಉರುಬಿಡ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಲೀಸ್ ಕೊಡುವ ಯಾಕ್ ಬೇಡವನ್ನುವುದು ಒಂದು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಯಾಕ್ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೆ ನಮ್ಮೆಗಮನವೆಲ್ಲ ಆದರ ಮೇಲೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಬೀಳಿದಂತೆ ಕುಳಿತಿರುವುದಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ದಾರಿಯಂದ್ರಹೂ ದರಡಿಯವ ವಿವಿಧ ಪಣಗಳ ಶಿಲೆ, ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸದ ಬೆಟ್ಟಿ, ಹುಲ್ಲು, ಹೂಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಚೆಲುವನ್ನು ಆಸ್ಥಾದಿಸುತ್ತ ಆನಂದಿಸಲು ಆಗುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಸೂರ್ಯ ಮುಖುಗಲು ಇನ್ನೂ ಬಂಳ ಸಮಯವೂ ಇತ್ತು. ಅರ್ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿಂಗಣದು ಬಟ್ಟಿಗೆಯಿತ್ತು.

ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿಂದು ಕತೆಯಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿ ಕೈಲಾಸ ಸಾನ್ವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕತೆಯಾಗಿ ಕೌತುಕದ ತೌರಾಗಿದ್ದಳು. ದಾರಿಯಂದ್ರಹೂ ಬಿತ್ತ, ಬಿಂಬಿತ್ತ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜಡಿದಿದ್ದ ದಸಿರು ಹುಲ್ಲಿನ ಕಂದು ಮಣಿನ್ನೆ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯನ್ನು ಯಾಸಿದ್ದಕ್ಕು. ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮೀರುಗುವ

ತೇಲರೆಗಳ ಬೆಳ್ಳಿದಾರಗಳನ್ನು ನೇಯಿಸ್ತಿದ್ದಳು. ನೀಲಿ, ಬಿಳಿ, ಗುಲಾಬಿ, ಹಳದಿ, ಯಾಗಳನ್ನೇರೆಚೆಡ್ಡಳು. ಜನಜಂಗುಳಿಯಿಂದಾಗುವ ಪರಿಸರ ಮಾಲೆನ್ನಕ್ಕೆ ಅಪಾರಾಪರೇ ಇರಲ್ಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹೊಚ್ಚೆ ಹೊಸ ನಾಡು ದಾಡಾಗಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿ ಆಡಿ ಹಾಡುವ ಚಕ್ಕಿಗಳು ಸಾಫೋಂದಿಷ್ಟುತ್ತು ಮಂದಿ ಮಾನವರು! ನಿಜನವಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಯ್ದನ ನಾಡು.

ಮೊಣಹಾಲವರೆಗಿನ ತಣ್ಣಾನೆಯ ತಿಳಿನೀರ ರುರಿಗಳನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಆವುಗಳ ಕುಣ್ಣ ಕುಣ್ಣಿಯುವ ದರಿವಿನ ಲಾಲಿತ್ಯ ಮರ್ಕಾಟದಂತೆ ಶೈಫಿಂಸಿ ಮುದ ನೀಡಿತ್ತು. ಆದರೊಂದಿಗೆ ಪಂಫುಟಲ್ಲಿ ಹಂಡು ಬಂದ ದಾಟಿಬೆಕಾದ ಬೋಕು ಬೆಟ್ಟಿಗಳು ಬುರುತುಗಳ ದಿಗುಬರತೆ-ಗಿಡಗಂಟಿಗಳಿಲ್ಲದ ಸಗ್ನತೆಯೇ ಕ್ಯೇಲಾಸದ ಸೌಂದರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕತ್ತೆತ್ತುಪುದಿರಲಿ-ಕಣ್ಣೆತ್ತಿದರೇ ಹಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಡು ನೀಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಟ್ಟಿ ಬಿಳಿ ಮೋಡಗಳು ನಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಕ ಪ್ರಜ್ಞಾಯನ್ನು ಜಾಗ್ನತಗೊಳಿಸಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸ್ವಂದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಷ್ಟು. ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ದಿನದ ಚಾರಣಾದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಭೋಗೋಳಿಕ ವಿಲಕ್ಷಣಾತೆ ನಮ್ಮ ತರ್ಕ ಬೂದಿಖಿಯನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು.

ಸುತ್ತಲಿನ ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿ ಶಿಲಾಭಾಗಗಳ ಸ್ವೇಜ ಬಣ್ಣಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ. ದಸಿರು ಕಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಿ, ಹಂಡು ಬೆಟ್ಟಿ, ಬೂದು ನೀಲಿ ಬೆಟ್ಟಿ, ತಿಳಿ ಹಳದಿ-ಯಾ-ಕಿತ್ತಳ ಬಣ್ಣದ ಬೆಟ್ಟಿಗಳು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಸಾಂಘಾರಕ ಮುಣುಪಾದ ಬೆಟ್ಟಿ, ಮೆಟ್ಟಿಲಾಗಿ ಮೇಲೇಲಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಿ, ಪದರುಪದರಾಗಿ ಹರಡಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಿ, ನೋರಜುಗಲ್ಲಿನ, ಪ್ರದಿ ಪ್ರಡಿಯಾಗಿ ಜರುಗುವ ಮೃಯ ಬೆಟ್ಟಿ, ಮೃಯೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿಗಳಾಗಿ ತಾತಾತೂತಾದ ಬೆಟ್ಟಿ. ಹೀಗೆ ದಲವು ರಿತಿಯ ಶಿಲಾ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಬಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಂಘಾರಕಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದರೆಡು ಕಿ.ಮೀ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಒಣ ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ನಡುವೆಯೇ ಸದಾ ಹಿಮದ ಟೊಟ್ಟಿ ತೊಟ್ಟಿ ನಿಂತ ಶಿವಿರಗಳು ಬಂದು ಸೋಜಿಗವಾದರೆ, ಬೆನ್ನ ಕೆನ್ನಗೆ ಬುರುಕು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಿನ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಂಜಿನ ತೆರೆಯೆಳೆವ ಮೋಡಗಳು ‘ಕಾಗೆನೆನ್ನತ್ತದೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು. ನಮ್ಮ ವಿವೇಕನಾರಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆದಂ ಭಾವವನ್ನು ಹೊಸ್ತೆ ಹಾಕಿದ್ದಷ್ಟು.

‘ನೀನು’ ಆಗುವ ಮುನ್ನ ನಾವು ದೇಗಿರುವೆಂದು ನೋಡಬಲ್ಲೆಯಾ?’ ಎಂದು ಪಂಚತತ್ವಗಳು-ಭೂಮಿ, ಜಲ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ(ಸೂರ್ಯನ ರೂಪದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಆಕಾಶ-ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಪ್ರಬೋದಿಸಿದ್ದಷ್ಟು. ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು-ಜೀವ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಮುನ್ನಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಷ್ಟು. ಪಂಚತತ್ವಗಳ ಅಖಿಂಡತೆಯ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಖಿಂಡತೆಯ ಬೆಳೆಕು ನೆರಳಿನಾಟ ನಡೆದಿತ್ತು. ನಿಸಗಡ ಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಆನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಜೀವಕ್ಕೆ ‘ಸಾಧ್ಯ’ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಷ್ಟು. ಈ ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಜೀವ ತಲ್ಲಿಸಿದ ನೆನಪೇ ಮೈಮೆರೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ! ಅಲ್ಲಯ್ದನ ಈ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲದ ಪೆಶುಧಾತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚತತ್ವಗಳ ಸಂಘಟನೆ-ಪ್ರಘಟನೆಯ ಆನೂದ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದೆ. ಪಂಚೋಂದಿಯಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಬಹುಖಿಕಿತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮಿತ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ತೊನೆದೂಡಿದ್ದಷ್ಟು.

ಚಿತ್ತಸಂಘಾದ ನಿಂತು ಮನಸ್ಸು ಕೆಲ ಕಾಲ ಸ್ತುಪಿಷಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅನಿವಾರ್ಯನೇಯತೆಯನ್ನು ನೀಗಲೆಂಬಂತೆ ದಿರಾಪುಕ್ ಶಿಬಿರ ತಲುಪಿದಾಗ ನಾಲಗೆ ಚುರುಕಾಗಿ ಸದಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆ ಸಗೆಬಾಟಿಕೆ ಉಂಡು ಮಲುಗುವವರೆಗೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈ ವಿಪರೀತದ ಮನಸ್ಸಿತಿಯೇ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಾ! ಬಿಗಿ ಮಾಡಿದ ವಿಣೆಯ ತಂತ್ರಿಯು ಉಂಟಿಗೆ ಮೀರಿದರೆ ಕಡಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆ-ಸಣ್ಣ ಪ್ರಣ್ಟ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೇವುತ್ತರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಅತಿ ಭಾವುಕತೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಮಾರದಿಂದಲೇ ಕಾಣಬಿರುವ ಬಾಹುಬಲೀಯ ವಿಗ್ರಹ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳಿಳ್ಳಿದ ಇಂದ್ರಗಿರಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ ಕಣ್ಣರೈಯಾಗುವಂತೆಯೇ ಮಾನಸ ಸರ್ಜಿನೆ, ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲದ ಮಾರದಿಂದ ಪೂಣಿವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಶಿಶಿರಪು ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಪರವತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಲಭಾರು ಕಡೆ ಕಣ್ಣರೈಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದರ ಭಾಗ ಗೋಚರವಾದಾಗ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾರದಿಂದ ಕಂಡ ಬೆಳ್ಳಿಯಗುಷ್ಟಿಪ್ಪ ದಿರಾಪುಕನಲ್ಲಿ ನೀಲ ಶಿಶಿರವಾಗಿ ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ವಿಭೂತಿಯಿಟ್ಟಿಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತ ನಂದಿಯನ್ನು ಕಡೆದವರು ಪ್ರಸ್ತುತಿ. ಲ್ಲು ಧುಸ ಹೊರಂಡುತ್ತಿದ್ದ ನುಮಗೆ ಒಳಂಡಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಶಿಶಿರ ಬಿಡುಸಮೀಪದ್ದಿದ್ದಿತ್ತು. ಹೋಗಬಂಡುದಲ್ಲವೇ ಎಂದಾಗ ‘ನೋಡಲು ಹತ್ತಿರವಷ್ಟೇ. ನಡೆದರೆ ಕಡೇಪಕ್ಕ ಇ ಕೆ.ಮೀ ಅಂತರವಿದೆ. ಈಗ ಕತ್ತಲಾವರಿಸುವ ವೇಳೆ ಬೇಡ.’ ಎಂದಾಗ ಮನ ತೆಷ್ಟಾಯಿತು. ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಷ್ಟು ವಂಚಾಮೃತವೆಂದು ನದಿಯ ನಡುವಿನ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೀರೋಳಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾರದಿಂದ ಯಾರೋ ಕರೆದಂತಾಗಿ ಕತ್ತಿತ್ತಿದೆ. ಕ್ಯಾಂಪಿಗೂ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಿದ ಬಗಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದಿರಾಪುಕ್ ದೇಗುಲ ಕಣ್ಣಗೆ ಬಿಧಂತೆಯೇ ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಿದ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಯಂತ ಬೇಳು ಕೋರ್ಸೆಸಿತ್ತು. ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಳಕಿನುಂಡೆ ಉರುಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮರುಗಳಿಗೆಯೇ ಕಣ್ಣ ತುತ್ತನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ ಅದರ ನೀಲ ಸುಂದರ ಸುಧ್ಯಯನ್ನೀಂಟುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣಬೆಳ್ಳಿದರೆ ಬೇಳಗ್ಗೆ ಕಂಡ ದಿವ್ಯ ಮುಖಿವೇ ತೇಲೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಖಿಷಿಗಳು, ಕವಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು, ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಸಂಧ್ಯಾ’ ಎಂದರೆ ಇದೇ ಇರಬೇಕು. ನಿಜೆಂದೆ ಸಮಯವೂ ಬೈತನ್ನ ಪಡೆದ ದೇವಿಯ ರೂಪವಾಂತು ಮನವನ್ನು ತುರೀಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುವ ವಾಹಿನಿಯಾಗುವುದು. ಟೆಂಪ್ಲ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಸಂಪರ್ವತೆ ಕಂಡ ಎಲ್ಲ ಬೌದ್ಧ ದೇಗುಲಗಳೂ ಇಂತಹ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯ ತಾಣಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮಾನಸದ ತಡಿಯ ಸರಲುಗ್ಗೂ, ಚುಗು, ಜೀವು ಗೋಂಪಾಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಾಸದ ದಿರಾಪುಕ್, ಜುತುಲ್‌ಪುಕ್, ದಾಚೆನ್‌ನ ಗೋಂಪಾಗಳು ಕನಾಡಲೆ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿನ ಸಿಂಬಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಖೋಜಾರ್ ದೇಗುಲಗಳು ಪರಿಸರದ ರುದ್ರ ರಮಣೇಯ ವಿಹಂಗಮ ನೋಟ ಹೊಡುವ ದೇವಮಂದಿರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಪರಿಕ್ರಮೆದ ಮುಂದಿನ ಗುರಿ-ಮೊಲ್ಲಾ-ಲಾ-ಪಾಸ್. ಈ ಪರು ಇಡೀ ಕ್ಷೇತ್ರಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆಯ ತುತ್ತ ತುದಿಯ ಪರುವಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾತ್ರೆಯ ‘ಕ್ಷೇಮ್ಮಾಕ್ಸ್’ ಕೂಡ ಅಗಿತ್ತು. ಈ ಪಾಸಾನಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಮಾಸ ಮರಳಿ ಬರುವಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಸುಮಾರು ೧೫ ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುವರಿದ್ದೇವು. ಕೇವಲ ಏದು ಕೆ.ಮೀ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಪರಬೇಕಿತ್ತು. ದ್ವೇಷಿಕ ತ್ರಾಣ, ಮಾನಸಿಕ ಬಲ, ಚಿತ್ತದ ಪಕಾಗ್ರತೆ

ಎಲ್ಲರೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳ್ಳುವುದಿತ್ತು.

ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕರ್ತಾ ಚಾರಣಕ್ಕೆ ತಯಾರಾಗಿ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಮೊರಬಂದುದೇ ನೋಟಿದ ಮೊದಲ ನೋಟ-ಕೇಳಿದ ಮಾತು ಸಮುದ್ರಿರ ಸ್ಥಿತಿಗಡಿಗೆ ಕನ್ನಡಿ ಪುಡಿದಿತ್ತು. ನಿನ್ನ ಯಾಕ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹುಳಿತ ಎರಡೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಮಾರಕ್ಕೆ ಒಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮನೋಜ್ ಹರಿದಾಸ ತಂಡದ ಕಿರಿಯ ಸದಸ್ಯ ಸಮುದ್ರಿರ ‘ತಮ್ಮ’ (ಈ ಒಗೆತದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಸೋಂಟಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಪಟು ಬಿದ್ದಿತ್ತು!) ತನ್ನ ಯಾಕ್ ಸ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆದರ ಬೆಂ್ಮು ಸಪರುತ್ತಾ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಾ ಒಷ್ಟಾದಕ್ಕೆಳೆಸಿದ್ದ - ‘ಈ ನಂದಿ, ಈ ದಿನ ಏನೂ ತಂಟೆ ತಕರಾರಿಲ್ಲದೆ ಸನ್ನನ್ನ ಜಾಂಗ್ ದಿರಾಪುಕ್ ತಲುಪಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಕೆಜೆ ಬೆನ್ನಾ(ಕಡಲೆ ಕಾಳು) ಸ್ವೇಚ್ಛಾಪೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಧ್ಯ ಕೆಜೆ ಗುಡ (ಬೆಲ್ಲಪೂ) ಸದ. ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಬಾಲದ ಕುಚ್ಚು ಮತ್ತು ಕೊಂಬುಗಳು ಉಳಿಯದಂತೆ ನೋಟಿಕೊಳ್ಳುವೆನು! ’ - ಎಲ್ಲಿಂದ ಇವೆರಡೂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಗಳನ್ನ ಮೊಂದಿಸುವನಿಷ್ಟನೋ ತೀಳಿಯಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಈ ದಿನವನ್ನ ದಿನದ ಆಗುಮೋಗುಗಳನ್ನ ಶಿವನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ದಿರಾಪುಕ್ ಖಿಬಿರದಿಂದ ಕ್ಷೇಲಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನ ಮುಂದುವರೆಸಿದೆವು.

ದಾಚೆನಾನಿಂದ ದಿರಾಪುಕ್ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಾದಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರಾಟ್ಟಿ ಮೃದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಪರು ದಿಣ್ಣೆಗಳನ್ನ ಹಾಯ್ದು ಮೋಗಿದ್ದುದು ದಿರಾಪುಕ್ ಸಂತರ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕಿರಿದಾದ ಒಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೇರಿನಿಂತ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಗೋಡೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದ ಬಫಡ ತೇಪೆ, ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿ ಬಟ್ಟಿದಂತಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ರಾಶಿ, ಈ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಹೊದಿಸಿ ಹೊಗಿದ್ದ ತುಂಡು ಬಟ್ಟಿಗಳು ಅಷ್ಟಮ್ಮು ಮಾರಕ್ಕೆ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಯಾಕ್ ಬುರುಡೆ ಕೊಂಬುಗಳು, ಹುರಿಯ ಕೊಂಬುಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪೇರಿಸಿಟ್ಟ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಪೂಜೆಗೊಂಡ ಲಿಂಗಾಕೃತಿಯ ಕಲ್ಲುಗಳು ಆಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನಿಜಂ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಿಕ್ಷು ಯಾತ್ರಿ ಜನರ ಓಡಾಟವಿರುವ ಕ್ಷೇಲಾಸ ಪ್ರದೇಶವು ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಷ್ಟು.

ನಾವು ನಡೆದಿದ್ದ ದಾರಿಯ ಬಲಭಾಗಕ್ಕಿರುವ ಕ್ಷೇಲಾಸ ಪರಾತವು ಆಗೋಮ್ಮೆ ಈಗೋಮ್ಮೆ ಶಿಶಿರದ ದಶನವಿಲ್ಲಯಿತಿದ್ದರೆ, ಕೋಟಿ ವರಣಗಳ ಹ್ಯಾಂಡೆ ನಡೆದ ಹಿಮಾಲಯದ ಜನನ ಕಢೆಗೆ, ಪಣಿಯ ಖಂಡದ ದಕ್ಷಣ ಭಾಗದ ಉತ್ತಾಫಿಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಎಡ ಭಾಗಕ್ಕಿರುವ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಗಗಳ ಕಲ್ಲು ರಾಶಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದಷ್ಟು.

ಕ್ಷೇಲಾಸ ಪರಾತದ ಪೂರ್ವಾತ್ಮರಕ್ಷಿರುವ ದೊಲ್ಲಾ-ತಾಸಾಲನ್ನ ಪರುವದಾರಿಯ ಗ್ರಾನ್ಯೇಟ್ ಚಿಕ್ಕ - ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳಿಂಡಾದುದು. ಗಿರಿಗಳಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುವ ಒರತೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಸಾಗುವ ದಾರಿ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕೆಲೆವೆಡೆ ಮಾತ್ರ ಸಮತಟ್ಟಿನ ನೆಲವೇನೋ ಇದ್ದಿತಾದರೂ, ಹಳ್ಳಗಳನ್ನ ಮುಚ್ಚಿದ ಬಫಡ ಯಾವುದು, ಗಟ್ಟಿ ನೆಲದ ಜಾಗ ಯಾವುದು, ಜೋಗು ನೆಲ ಯಾವಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಕ್ಷಾಮೇ ಲೇಸೆಂದು ಒರತೆ-ಬಂಡೆಗಳ ಪರಾಟ. ಸಮತೋಲನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಓಡಾಟ. ಸೂಲ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ದಪ್ಪನೆಯು

ಉಣಿ ಉಡುಪ್ರ ಹಾಕಿ ತಲೆಗೆ ಮಘ್ರಾ ಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತ ಅತ್ಯಿತ್ತ ಓಲಾಡುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಸರ್ಕಾರನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಂಡೊಂದರ ಮೇಲೆ ಭ್ಯಾಲೆನ್ಸ್ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುತ್ತು ಬರುವ ಕರಡಿಯಂತೆ ತೋರಿರಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಚರುಕಿನ ಓಟವನ್ನ ನೇನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಿತ್ತು.

ಯಾಕ್‌ಗಾಗಲೀ ನಮಗಾಗಲೀ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದ ರಸ್ತೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ವಾಯನಾರೂಧರಾಗಿ ಪದುಸಿರನ್ನ ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ. ಈ ಮಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬಂದು ಅಡಿ ಮೇಲೇರುವುದು ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ಇಷ್ಟತ್ತು ಮೆಟ್ಟುಲೇರುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ. ಪ್ರತಿ ಪದು ಹೆಚ್ಚಿಗೊಮ್ಮೆ ನಿಂತು ಎದೆ ನೀವಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಕುಂಭಕ ಮಾಡಿ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಬಾಯಾರಿ ಬಂದರೂ ನೀರು ಕುಡಿಯವಂತಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ನೀರು ಕುಡಿದರೆ ವಾಕರಿಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪರಿನ ದಾರಿಯ ಅಗಲ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ಮೂರಡಿ. ಕೆಲವಡೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಆರದಿ ದೇಹವನ್ನು ಈ ಕಿರುದಾರಿಯ ಪರಿನ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡುಯ್ಯಿತ್ತಿದ್ದ ಯಾಕ್‌ಗಳ ಚಾಲಾಕಿತನ, ಹೆಚ್ಚಿಯೂರುವಾಗಿನ ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಸಂತರದ ಸ್ಥಿರತೆ, ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಬು ತೂರಿಸಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಿಡಿತ, ತಮ್ಮ ಮೈಭಾರವನ್ನು ತಡೆಯುವಂತಹ ಬಂಡೆಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿ(ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇರದಾರಿ ಬಿಟ್ಟುಕೂ ಸರಿ!) ಮುಂದುವರೆಯುವ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾ ರೀತಿ-ಸವಾರಿ ಮಾಡಿಯೇ ಅರಿಯಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಅಂ ಡಿಗ್ರಿ ಕೋನದ ಪರು. ಅದೇ ಕೋನದ ಇಳಿತ ಬಂಡಾಗ ಯಾಕ್‌ನ ದೀರ್ಘ ಕಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬೆಣ್ಣ ಮೇಲೆ ನಾವು ಮಲಗಿದ ರೀತಿ-(ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉರುಳಿ ಬೀಳುವುದು ಖಂಡಿತ) ಮೈನವಿರೇಳಿಸುವ ಅನುಭವ. ಹೀಗೆ ಏರಿ ಹತ್ತುವಾಗ ಅಪ್ಪಾಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ನಮ್ಮ ಕ್ಯಾಲಿತ್‌ತೋ, ಬಾಯಿಗೇ ಬಂದಿತ್‌ತೋ ಅಫಾಯಿನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಗಿರವಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ್ವಾ ಯೋಚಿಸಲೂ ಆಗಂತಹ ಮನಸ್ಸಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇವು. ಕ್ಷಣಾದಿಂದ ಕ್ಷಣಾಕ್ಕೆ ಜೀವಿಸುವುದೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತೇವು. ಶರೀರದ ನರನರವೂ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾಕ್‌ನಿಂದ ಇಳಿದಾಗ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಹಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸ್ವಂದಿಸುವಂತೆ ನರಮಂಡಲವೇ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿತ್ತು-ಸಚೇತನವಾಗಿತ್ತು. ಮೊಂದು ಬಿಧಿದ್ದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹರಿತಗೊಳಿಸಿ ಚೊಲ್ಲು-ಲಾ ದ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಕೃತಿ ಅನುಗೋಳಿಸಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ಆನಂದಾನುಭವದ ಅಳತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಳು. ಕಡೆಯ ಬವತ್ತು ಅಡಿಗಳ ಮೆಟ್ಟಲನ್ನು ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ಚೊಲ್ಲಾ ಮಾಸ್ ಏರಿ ನಿಂತಾಗ-ತೂಷ್ಣೀಂ ನಿಂತೆವು.

ಹಿಂದೆ, ಮುಂದೆ, ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿಶಿರಗಳು ಹೊಳೆವ ರಜತ ನವಿಗಳಂತೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಬಗಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ನೀಲಾಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದ ದುಗ್ಧಧವಳ ಗಂಗೆಯ ಸೋನೆ ಈ ಶಿಶಿರಾಂಗುಲಿಗಳ ಸುವೈ ಹರಿದು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವರಿಗೆ ಆಕಾಶದ ಕಡು ನೀಲಿ ಮೊಡಗಳ ಬಿಳಿ, ಹಿಮ ಪ್ರವಾಹದ ತಿಳಿನೀರಿನ ಹೊಳಪ್ಪ, ಸೂರ್ಯನ ಬೀಳಕು, ಪರವತಗಳ ಕಪ್ಪು ನೀಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಕಲೆತುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಆದಂತಹ ಅನುಭವ. ಬಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗಗನ ಯಾತ್ರಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದೇವು. ನಿಸಗಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೊಬಗು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ತಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಮಾನವನ ಆನಂದ ಮೇರೆ ಮೀರಿ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತದ ಕಡೆಗೆ

ಮರಳುವುದು ಬಡು ಸಹಜ. ಅನುಭಾವದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಿದ ಮನಸ್ಸು ಇಡಕ್ಕೆ ಮರಳಿದಾಗ ಈ ತಣಕ್ಕೆಯವ ದಿವ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನಮಿಸುವ ಪರಿಷಾತ ಪೂರಣರುಹೊಯಲ್ಲಿ ಮರ್ಮಸೂನ್ಮಾಗುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂಬುದ್ದು ಸಹಜ.

ಟೆಚೆಟೀಯರಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಳ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು. ಟೆಚೆಟೀನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಬಾನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯದ (ಶಕ್ತಿಪೂಜೆ - ಭೂತಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ತಂತ್ರವಿಚ್ಛ) ಮೇಲೆ ಬೋಧನ್ಯಮೂರ್ತಿ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯದ ಸ್ಥಾಪಿತು. ಬಿಂದು ಮೇಲೊಂದು ಹೇರಿಸಿಟ್ಟಿರುವುದು ಚೆಬ್ಬಿಂಡೆಗಳು ಬಾನ್ ಗುರು ನಾರ್ಮಾ ಬೊಂಕನ್ನಾನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧನ್ಯರು ಮೀಲರೂಪ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ಕಫೇಯನ್ನು ಚೇಳುತ್ತಿದೆ. ಬೋಧನ್ಯಾತ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಬಂಡೆಗಳಿಗೆ ಪಸ್ತಿ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು.

ಹಿಮಾಲಿಯಿರಗಳಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಘನರೂಪ ಪಡೆದ ನೀರಾರ್ಥಾಸುಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಪೂರಣ ಕಫೇಯನ್ನು ಚೇಳುತ್ತಿದೆ. ಟೆಚೆಟೀಯರ ಅಂತ್ಯಮೆಚ್ಚಿನ ಧ್ವನಯೋಗ್ಯ ದೇವತೆ ‘ತಾರಾಳ’ ಟೆಚೆಟೀ ದೇಸರು ಸೇಖ್ರೇಲ್ಕಾ - ದೋಲ್ಕಾ ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವಳೆಂದು ಟೆಚೆಟೀಯರ ಸಂಬಿಕೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಪಾಸೋಗೆ ದೋಲ್ಕಾ - ಲಾ ಎಂದು ದೇಸರು. ಟೆಚೆಟೀನ ಅಧಿಧೈಪ-ಅರಾಧ್ಯಧೈಪ ಮಹಾಕರ್ಣಿ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ (ಬೈಸ್ಸಿಗ್) ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವೇದನೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಧಾರುವೆನೆಂದು ಪಣತೋಟಿನಂತೆ. ದೀಘಾಕಾಲದ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವೂ ಕಾಣಿದೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ತೊಳಿಲಾಟ ನೋಡಲಾಗದೆ ಅತ್ಯಂತ. ಅವನ ಕಣ್ಣೇರಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಬೋಧಿಸತ್ತಳೇ ತಾರಾ. ಮಾನವರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಷರಿಸುವ, ದೂಷಿ ನಿವಾರಿಸುವ ತಾರಾ (ಭವವನ್ನು ಧಾರಿಸುವಳೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ) ತಾಯಿಯಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ದೋಲ್ಕಾ-ಳ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರಾದರೂ ಹಸಿರು ತಾರಾ ಮತ್ತು ಶೈತತಾರಾ ದೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯರು. ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸೇಖ್ರೇತ್ರ ಸೂಕ್ತಗಳು ಚ್ಯಾಂಪಿಂಗ್ ತಾರಾದ ದೇವತೆಯಾಗಿರುತ್ತಿದೆ. ದೇವಿ ತೋಳಗಳ ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮಂದಿ ದೋಲಾಗ್ರಾಳು ಬೋಧನ್ಯರು ‘ಗೌತಮಂಗ ಪಾನಿಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸುತ್ತ ಈ ಪಾಸೋಗೆ ಕರೆತಂದವರು ಇಲ್ಲಿನ ಹಿಮರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕಾರಾದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಈ ಪ್ರವರ್ತತಾಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜನೆಟ್ಟು ತೋರಣಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ ನಮಿಸುವರೆಲ್ಲ ಬೋಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಯಾತ್ರಿಗಳು.

ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿಸರ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ, ಯಾವ ಪೂರಣ ಕಫೇಯ ನೇರವೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಮನ ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ಭೂಮಾನುಭೂತಿ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೀನ ಪರಿಸರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತು ಕಾಲದ ಆನುತೆಯನ್ನು, ವಿಶ್ವದ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಪರಿಖಾವಿಸುತ್ತು ನಿಂತಲ್ಲೇ ಬಂದು ಎರಡು ಎಮ್ಮೆಸಲ ತಿರುಗಿದ್ದೆ. ‘ಬರೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯೇ ಆಯಿತಲ್ಲ! ಬಗ್ಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇನ್ನು.’ ಎಂದು ಸನಿಹಂಡಲ್ಲಿದ್ದ ರಥುಪತಿಯವರು ಎಚ್ಚರಿಸಿದಾಗಲೇ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಳಿದದ್ದು ‘ಆತಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ’ ಎಂಬ ಪದದ ವಿಸ್ತೃತ ಅರ್ಥ. ಹಬ್ಬಿ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯೇಳುವ ಆತಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯು ಆತಪ್ರ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಣಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗಲು ಸಾಗುವ ರೀತಿಯರಿಬ ಅರ್ಥ. ತತ್ಕ್ಷಣಾವೇ ಮನಃಪೂರ್ವಕ - ಅಲ್ಲಲ್ಲ - ಶ್ರೀಕರಣ ಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಇದೇ ಮೊದಲು

ಸಾಷ್ಟ್ವಂಗ ಸಮಸ್ಯಾರ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಿತು ಸಂಕಲ್ಪಾಪಕ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಸಮಸ್ಯಾರ! ಜೀವನ ಪರಿಣಾತ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯಾರಗಳೂ ಈ ಮೊದಲ ಸಮಸ್ಯಾರದ ಆರಿವಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಂಬ ಆನಂದ - ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು ಕೈಲಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪ್ರಣಾಮಾಗಲು.

ದೊಲ್ಕೃಲಾ - ತುದಿಯಿಂದ ಅಪೋಹಣಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದುತ್ತೆ, ಕೈಲಾಸ ಪರಮತಾಪಂಟಿದಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು ದೇವಗನ್ನಾಡಿಯಂತಿದ್ದ ಗೌರಿ ಕುಂಡ. ಬೈಧ್ಯರು ದೇಸರಿಸುವಂತೆ ‘ಘುಕಿ ಜೆಂಗ್ ಬ್ಲಾ’ ಅಂಡಾಕಾರದ ಈ ಕುಂಡದ ಬಣ್ಣ ತಿಳಿಡುಸುಲಿನಿಂದ ಕಡು ಪಚ್ಚೆಯವರೆಗೆ. ಆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಕಟ್ಟಿ. ನೋಡಲು ಬಲು ಆಂದವಾಗಿದ್ದ ಕುಂಡದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸುಮಾರು ನಾನೂರು ಆಡಿಗಳಷ್ಟು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಮೇಲೇರುವಾಗಿನ ಸುಸ್ಥನ್ನು ಸೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಇಳಿವ ಯೋಚನೆ ಕೈಪಿಟ್ಟಿವು. ಆಲ್ಲದೆ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮತದ ಮೇಲ್ಮಾನದಿಂದ ಸಿಡಿದು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಲಾ ಖಂಡಗಳು ‘ಇಳಿದು ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಲೆ ಸಾವಿರ ಹೋಳಾದೀತು’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದವು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ನಿಮ್ಮಮುಢ್ಯಮಂಟಾಗಿದ್ದ ಪರಮತಭಾಗ ಸದ್ಗುಣ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಬಂಡೆ ಸಿಡಿದ ಸದ್ಗುಣ ತುಂಡುಗಳು ಉರುಳುವ ಸದ್ಗುಣ ನೀರಿಗೆ ಬೀಳುವ ಸದ್ಗುಣ ಎಲ್ಲಾವೂ ಮೂರು ಪಟ್ಟಾಗಿತ್ತು. ನಡುಕ ತರುವ ರುದ್ರಭೂಮಿಯಾಗಿತ್ತು. ದುಡ್ಡಿನ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿದರೂ ಟಿಬೆಟೀ ತಂಡದವರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಗೌರಿಕುಂಡದ ನೀರನ್ನು ತರದಾದರು. ದೃತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲು ಕ್ವಾಮರಾ ತಂದಿದ್ದಾದರೂ ಶ್ರವ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲು ಟೈಪ್ ರೆಕಾಡರ್ ತರದ ತಷ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಯಾಕ್ ಹೊಟ್ಟೆಯೋಳಗಿಂದ ಹೊರಡುವ ದುಂಕಾರ, ಬಂಡೆಯ ಒಳಗೇ ಗುಳುಗುಳನೆ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ಸದ್ಗುಣ, ಗೌರಿಕುಂಡದ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರ್ಕೆಟ್ - ಎಲ್ಲಾವೂ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಕೇಳಿಸಿಗದ ಶ್ರವ್ಯ ಕೌತುಕಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಗೌರಿಯು ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನಂತ್ಯಾಳಿದಾಗ ಗೌರಿಪ್ರತ್ನಿಗೂ ಗೌರಿವಲ್ಲಭನಿಗೂ ನಡೆದ ಲಟಾಪಟೆಯ ಮರುಶ್ರವಣವಾದಂತಿತ್ತು ಗೌರಿಕುಂಡದಲ್ಲಿನ ಸದ್ಗುಣ.

ಸ್ಮಾರ್ಕೆಲ್ಮಾನಗಳು ನಡೆದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಚಾಡನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಇಳಿಯತೋಡಗಿದೆವು. ಮುನ್ಮಾರು ಆದ ಆಗಲಕ್ಕೆ ಪರಿದಿ ಕೆಳಗೆ ಹರಿದು ದೆಪ್ಪಾಗಿದ್ದ ಹಿಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ದಾಟಲು ಆದರ ಮೇಲೆ ಮೂಲೆಯಾಗಿ ಆಧ್ಯ ಕೆ.ಮೀ ಜಾರುತ್ತಾ ಸಡೆದು ಕೈಲಾಸದ ಪೂಫೋಡತ್ತರ ದಿಕ್ಷಿನಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದವು. ನಾವು ಮನುಜರು ಧರೆಗೆ ಇಳಿಯತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಇಕ್ಕೆಲದ ಪರಮತಗಳು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಏರಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಬಾಪುಟವನ್ನು ದಾರಾಡಿಸಿದ್ದವು. ಎರಡು ಕೆ.ಮೀ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡುವರೆ ಸಾವಿರ ಆಡಿಗಳಷ್ಟು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಲಾಘವ ಭುವೀರ್ ಬಯಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೆವು. ದೊಲ್ಕೃ ಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ನಮನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಯಾಕ್ ಮುಂದೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕೆ. ಮೀ ನಡೆದು ಜಾಂಗ್ಬಾ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ದಾಟಬೇಕಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವೇ ಪರಮತದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗುರುಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮೂರು ಫಲಾಂಗ್ ಆಗಲದ ಕಲ್ಬಾಡೆಗಳ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಬೇಕಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಕಷ್ಟಕರಮೇ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ವಾದವರು ನೀರ ಹೊಳೆಗೆ ಹೆಚ್ಚ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ದಾಟಲು ತೋಡಗಿದ್ದರು. ಹೊಡ್ಡುಹೊಡ್ಡ ಕಲ್ಬಾಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಟ್ಟೆಯಿಡುವಾಗ ಆದ್ವನಾದಮೂ ಅಲುಗಾಡಿದರೆ ಆಯತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವ ಸಂಭವ. ಕುಕ್ಕರಿಸಿದ್ದಂತೂ ಅನೇಕಬಾರಿ ಆಯಿತಂತೆ. ನಾವು ‘ಧ್ಯಯಂತರೆ’ ನೀರಿನ ಹೊಳೆದಾಟಿದವರು ಬೇಗನೇ ಯಾಕ್ನ ಮೈದಾನವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇವು.

ಆರಂಭಿಯ ವಿರಾಮ ಪಡೆಯು.

ದೇವದಾದಿ ಮರಳಿಂದಾಸು, ತಲೆಯ ಕಡೆ ಕೈಲಾಸದಿಬ್ಬಿ, ಕಾಲಕಡೆ ಜುಳುಜುಳು ಸದ್ವಿನ್ಯಾಸಿಗಳು ಯೊದೆಯಲು ಕಡು ನೀಲಿ ಆಗಿ. ಕಣ್ಣಿಮರು ಯೊಕೆಯ ಆಚೆಯ ದಡದ ಹಿರಿಬೆಟ್ಟಿದ್ದರಂಗ ಮಂಚ. ಯಾಕ್ ತಂಡದವರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಪರಿಚಿತ ತಾನ್. ಎಲ್ಲಾರೂ ಮತ್ತೇರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಮಾಲಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಳುಹೋಟಿ ಪರಣಗಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜಾರಿಸಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ೨೫೧೦ ಅಡಿಗಳ ಭೂಮಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಾವು ಬಿಯಲು ದೇಹದವರು ಕಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾಮೂಲೀ ದಸುರುಡುಗೆಯಟ್ಟು ವಿವಿಧ ಜೀವ ಜಂತುಗಳೇ ಎಡನೇ ಹೊಡಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಟ್ಟಿಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ತೆರೆಮೆಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿಯಕಾಲದ ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಎದುರಿಗೆ ಹೊಳೆಯ ಆಚಿನ ದಂಡೆಯ ಬೆಟ್ಟಿದ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ದಳದಿ ಹೊಡೆ ಹಿಡಿದು ನಡೆದಿದ್ದು, ಬೊಂಧ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಳೆಯರ ಮತದ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಬಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಯುವಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಸಾಲುಹಿಡಿದು ನಡೆದು ಹೋದರು. ದತ್ತಿರದ ಗೊಂಪಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಹೀರಿಯ ಗೇಶೆ ಲಾಮಾವೋಬ್ಬರ ಧರ್ಮಾಪ್ರವರ್ಚನ ಕೇಳಿ ಹೊರಟವರು. ಮನವು ಕಾಲದ ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರುತ್ತಾ ಕ್ರಿ.ಪ. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಅಂದು ನಡೆತಿರಬಹುದಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು ರಾಶಿಯನ್ನು ದಾಟಿಬಂದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಪಕ್ಷಿದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು ಪಾನೀ - ಪಾನೀ ಎಂದು ಒರಲಿಹೋಂಡಾಗಲೇ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಇಂದಿಗೆ ಹತ್ತಿ ಬಂದೆ.

ಕೈಲಾಸ - ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಾಮಾನ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕವಿ ಮನದ ರೇಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ ಕವಿಮನ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಮತ್ತುರುದು ರೇಕ್ಕೆ ಮೇಲಾಧ್ಯ ಕಣ್ಣಿಹೋಟ್ಟು ವಿಶ್ವಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಸೇಣಸು ಎನ್ನುವರು. ಹಾರುವ ಮನವಿರಬೇಕಷ್ಟೇ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ಬರಡಾಗಿ, ಡಾಕ್ಷಿಣಾಗಿ ಕೂರ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು ಹೀಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ‘ಇದು ಶಕ್ತಿಯ ನಾಡು ಶಾಕ್ತೇಯರ ಬೀಡು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರೆ ಎಷ್ಟರೆ! ಎಂದು ಹೆದರಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಉಳಿದ ಹತ್ತುಹನ್ನೆರಡು ಕೆ.ಮೀ ದಾರಿಯನ್ನು ಯಾಕ್ಷಬಾರಿ ಮಾಡುತ್ತ ವಾಲಿಹೋಂಡು ಜೂಗರಿಸುತ್ತಾ, ಇಳಿಸಿರೆಂದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತಾ ಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೇವು. ಮುಕ್ಕಾಲು ಟನ್‌ಗಿಂತಲೂ ಭಾರೀ ತೂಕವಿದ್ದ ಯಾಕ್ ಜರುಗುವ ಮಣಿನ ಗುಡ್ಡಗಳ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಕೆಳಗೆ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಟ್ಟಿನೆಲ ಮುಟ್ಟುಪುದೆಂದಿಗೆ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಬಂದು ಯಾಕ್ನ ಚೆನ್ನ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಾಮಾನಿನ ಹೊರೆ ಜಾರಿ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಡಿಗೆ ನೇತಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ, ಹಾಗೆ ಜಾರಿ ಬಂದ ಸಾಮಾನಿನ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಎಳೆದಾಡಿದಾಗ ಗಂಟು ಬಿಟ್ಟೆ ಒಳಗಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳು ಚೆಲ್ಲಾಡಿ ಕೆಳಗುರುಳಿಹೋಂಡ ಘಟೀತಿ, ಬಿಟ್ಟಿಹೋಗಿದ್ದ ಮೂಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ತುರುಕೆ ಗಂಟಿಕ್ಕೆ, ಎಗರಾಡುವ ಯಾಕ್ ಮೇಲೆ ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ಹೇರಿ ಹಗ್ಗಿ ಬಿಗಿದ ಸುದೀಫ್ರ ಕಲಾಪ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಇಂಥಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಯಾಕ್ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೋಡಿದರೂ ಭಯದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿದೆ ಮುಂದುವರಿದ ಸಂದರ್ಭ ಇಂದು ನೇತರುಪುದಾದರೂ ಅಂದು ಆತಂಕ ಹೊಟ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳು.

ಕಡೆಯ ೨-೩ ಕೆ.ಮೀ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಲಿಗೆ ತ್ರಮಬಾದರೂ ಬೀಳುವ ಭಯಮೇಲ್ಲಿದ್ದ ಸದಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ಜುತುಲ್ಲೊ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕ್ಷಾಂಪ್ರೋ ತಲುಪಿಡಾಗ ಚುಟಿದವರಂತೆ ತೂರಾಡುತ್ತಿದ್ದ್ವಾಗು.

ಕ್ಷಾಂಪ್ರೋನ ಕೋಣೆಯೊಳೆಕ್ಕೂ ಯೋಗದೆ ನೇರ ಸದೀದಂಡೆಗೇ ಬಂದು ಅಡ್ಡಾದ್ದು. ಮನಸ್ಸು ಶರೀರ ಸಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು ಅಧಿಕತಾಸೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸದಿದಂಡೆಯ ಮೃದಾನಂದಲ್ಲಿ ಮೈಚೆಲ್ಲೆ ಆಗಸಕ್ಕೆ ಮೋಗಮಾಡಿ ಅಂಗ್ರೇ ದಿಂಬಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟಾಗಿನ ಸುಖಿ - ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖಿ. ಸೆಮ್ಮಿದಿ - ನಿವಾರಣಾದ ಸೆಮ್ಮಿದಿ.

ಯಾಕ್ ತಂಡದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಧ್ಯಾನ್ನಾದಿಂದಲೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬೆಟ್ಟೆವೇರಿ ಬಂದರಿಂದ ಬಂದುವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಡಸಿರು ಕುರುಚಲು ಗಿಡವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇವಿಗಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಉಪಾಹಾರ ತಪ್ಪಾಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂದನ್ನು ಉರುವಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದರು. ಜೋತೆಗೆ ಮಾನಸದಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ತೆಲ್ಲಾಪ್ರೋಂಡತೆಯೇ ಸುಗಂಧ ಬೀರುವ ಪಾಂಗ್ ಪ್ರೋ ಮುಲ್ಲಾನ್ನು ಒಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತವ್ಯಾಂದು ಸೇನಪಾಯಿತು. (ಮುಲಯೇ ಭಿಲ್ಲಿ ಪುರಂಧ್ರೀ ಚಂದನತರು ಕಾಷ್ಟಮಿಂಧನಂ ಕುರುತೇ.) ಇದೇ ಪಾಂಗ್ ಪ್ರೋ ಮುಲ್ಲಾನ್ನು ಭಾರತದ ಭೋಟಿಯಾಗಳು ಟಿಬೆಟ್‌ನಿಂದ ದುಡ್ಪು ಕೊಟ್ಟು ತರಿಸಿ ದೇವರ ಪ್ರಾಜೆಯಲ್ಲಿ ಘಾಪಮಾಗಿ ದಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ಡಸಿರು ಡಸೀಗಿಡಪ್ಪೆ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ತೈಲಾಂಶದ ಹೆಚ್ಚಳೆ. ಮುಲ್ಲು ಚೆಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬದುಕುಳಿಯಲು ಕಂಡುಕೊಂಡ ದಾರಿ ರವಿಯ ಉಬಜವನ್ನು ತೈಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರು. ಈ ಗಿಡದ ಜೋತೆಗೆ ಉರಿದ ದಂಷ್ಟಾದ ರುಲ್ಲಿನ ಮೋಗೆ ಟಿಬೆಟೀಯರ ಟೆಂಟಿನಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಕೊರಗೊಡಿಸಿತ್ತು.

ಸಂಜೆಯ ಸೂರ್ಯ ಪಡುವಣಕ್ಕಿಂದಿದ್ದಾಗ ಟಿಬೆಟೀ ತಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ನೇಪಾಳೀ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸಾರದ ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾ ನಡೆದಿತ್ತು. ಎಪ್ಪತ್ತರ ವ್ಯಾಢಿ ಸೂರ್ಯನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅವಳ ಸೊಸೆ ಮತ್ತು ಮೋಮಗ್ರಳು ಅವಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ ಗುಡಾರಂಭಿಸಿ ನಡೆದರು. ಹೊರಗೇ ಕುಳಿತ ವ್ಯಾಢಿಯ ಮಂತ್ರ ಪರಣ ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು. ತುಸುಂದರಾದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟೀ ವಯಸ್ಸನೊಬ್ಬಿ ಜಪಸರದಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟು ಓಂ ಮಣಿ ಪದ್ಮಾಸೂರಂ ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದು. ಇತರ ಯುವಕರು ಸದಿಯಿಂದ ಗುಡಾರಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊತ್ತು ಗುಡುಗಾಡಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ನನ್ನಂತೆ ಮೃದಾನಂದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿದ್ದರು. ಖಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದು ದಿನದಿಂದಲೂ ಟಿಬೆಟೀಯರ ಸಂಗಡವೇ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಇದೇ ಮೊದಲ ಸಂಜೆ ಅವರ ಗುಡಾರಗಳ ಬಳಿ ನಿಂತು ಅವರ ಕಾಯಂಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು. ಹಿಂದಿನೆಲ್ಲ ಸಂಜೆಗಳೂ ಸ್ವಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಯಾತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಳ್ಳಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಫಾ ಗಳತಿಯರೊಡನೆ ಬಿಲೆಯ ಮುಂದೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೊಗಿತ್ತು. ಟಿಬೆಟೀ ಭಾಷೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಜೆಗಳನ್ನು ಆವರೊಡನೆ ಕಳೆದು ಅವರ ಜೀವನ ರೀತಿ ನೀತಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ತಿಳಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೇರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈ ಭಾಷಾ ಕೊರತೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ನಿಂತು ಹೋರಿತು.

ಲ್ಲೊ ಭುಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ನೀರು ಹಾಗೂ ಆಳವಿದ್ದ ಜಾಂಗ್‌ಘು ನದಿಯ ಬಲದಂಡೆಯ

ಮೇಲೆ ಕೈಲಾಸ ಪರವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರ್ಮೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯೇ ಕಡೆಯ ದಿನದೆ ದಾರಿ. ಮೊಲ್ಲಾ ಪರವತದ ಹಿರಿಯ ಪರು ಭೂತಹಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿದಿತ್ತು. ಈ ಸಮುದ್ರಿಯಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧಿಗೇ ಕೈಲಾಸದ ಪರಿಸರದ ಪರಿಚಯದ ಗುಂಗು ಚತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಸರೇಸಬೇಕೆದ್ದ ದಾರಿ ಕೇವಲ ಹನ್ನರಚು ಕೆ.ಮೀ. ಎಂಬಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಧ್ಯಾಷ್ಟದ ಉಂಟಕ್ಕೆ ದಾಢೆನೋಗೇ ತಲುಪುವೆಂಬಿ ಸಿಪ್ಪಿ ಅಷ್ಟೇ ಎಲ್ಲರ ಸಡಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಆರಾಮದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತ್ತು ಯಾತ್ರಿಗಳ ದಿಖ್ಬಿಣಾ.

ದೆಷ್ಟೆ ದೆಷ್ಟ್ಗೂ ಕಾಣಬಿರುತ್ತಿದ್ದ ಟೆಚ್ಕಿತ್ತು, ನಮೂನೆಗಳ ವಣಿಕಮಾಯ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಆಯುತ್ತು, ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಬಣ್ಣದ ಬಂಡಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರುತ್ತಾ ಪಡೆದಿದ್ದು. ನನ್ನ ಸಂಗಡಮೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಟೆಚ್ಕಿಯೇ ಯುವಕ ಮೋಲೋ (ಮೋರೋ) ? ಅದು ಆಮ್ಮನ ನಿಜನಾಮಧೇಯವೇ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ಪದವ್ಯೋ ಅಥವಾ ಘಡುಗ - ಮಾನೋ ಎಂಬತದ ಸಂಬೋಧನಾ ಪದವ್ಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ಗೆಕ್ಕೆಯರಿಟ್ಟೆ ಗುಣವಾಚಕವ್ಯೋ-ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಥಾಗೆ ಕರೆದಾಗ ಹೀಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಣ್ಣಂಚಿನಲ್ಲಿ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ನಗೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪದದ ಅಥವ ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೇ ಆವನ ರಚಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು) - ಶಾಲಂ ಶಾಲಂ ಎಂದೂ ಕೇಳತೋಡಗಿದಾಗ ಆದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಆವನ ಗೆಕ್ಕೆಯರನ್ನು ನಗೆಗಡಲಿಗಳಿಸಿತ್ತು. ಹೀಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೇವಾಶೀ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಈ ಒಗಟಿನ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು. ಶಾಲಗ್ರಾಮ-ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲಪೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮೋಲೋ.

‘ಶಾಲಗ್ರಾಮ’ - ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಾಸಪದದ ಅಥವ ‘ಶಿಲೆಯಾದ ಕೇಟೆ’ ಆಂದರೆ ಕೇಟದ ಪಕ್ಷಿಯಳಿಕೆ-ಫೂಸಿಲ್. ಕೇಟಗಳು, ಸಸ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭೂ ಪರಮದ ಭಾರದಿಂದ ಶಿಲೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಬಹುಕಾಲದ ಹೀಂದೆಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಆದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಮೇ ಶಾಲಗ್ರಾಮ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಯ ವಿವರಣೆ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಯೋಸುವೇನಲ್ಲ. ಹೀಂದೂಗಳು ಈ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾವಿನ ಪ್ರತೀಕವೆಂದು ಪೂಜಿಸುವುದು ಬಹುಶಃ ಮತ್ತಾವತಾರದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಹಿಮಾಲಯದ ಆನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಟುಬೆಟ್‌ನ ಪರವತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಈ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಟೆಚ್ಕಿಯೇಯದು ಘಡುಕಿ ತಂದು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ವಿವಿಧ ನಮೂನೆಯ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳ ಕಲ್ಲುಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕುವು. ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಲಿನೋಳಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಲು ಜೇಡರ ಬಲೆಯಂತೆ ಬಿಳಿದಾರಗಳಿಳಿದಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲು ವಿವಿಧ ವಿನಿಜದ ಎಳೆಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲು-ಇವುಗಳ ಪ್ರೇರಿಷ್ಟಾಗಿ ಸ್ವಷ್ಟಿಯೂ ಹಿಮಾಲಯದ ಘಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವುದು.

ನೆಲದಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಿದ್ದ ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಬೆನ್ನತಟ್ಟಿ ಸೆಳೆದ ಮೋಲೋ ಎದುರಿನ ಬಯಲನ್ನು ಕೈಚೂಡಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ನೀಲ ನೀರ ಹಾಸು ಪರಖು ಬಯಲಿನಿಂದಾಚೆಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ತಾಲ್. ನಮ್ಮೊಡಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರೆಂದು ರಾವಣನ ಯ್ಯಾದಯ ಕರೆದಿತ್ತು. ಅಥವ ಗಂಟೆಯ ನಡಿಗೆಯಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿದೂ ಸುಮಾರು ೨೫. ಕೆ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನು

ಮುಖ್ಯ ದಂಪತ್ಯ ವಿರಳವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಧೂಳಿನ, ಗಾಳಿಯ ದಟ್ಟ ಪರದೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಪ್ರತಿರೂಪಾಗಿ ಬೆಟ್ಟಿಗುಡ್ಡಗಳು, ನದೀ-ಮೈದಾನಗಳು ಸರೋವರಗಳು ಇಗರು ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಮುಗಿಲ ಮೂಡಿಗಳೂ ಕೂಡ ಬಿಂಭ ಯತ್ತಿರವಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ, ಹೋಲಿಸಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಗಿಡಮರಗಳ ಸೂರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ದೂರಾನ್ನು ಎತ್ತುಹುಸ್ತು ಅಥವಾವುದು ದುಸ್ಫಾಧ್ಯ. ಬೆಳಗಿಂಗಳು, ಆಕಾಶಗಂಗೆಯ ಬೆಳಕೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವನಿಸುವುದು.

ನೀರಿಗಂತೂ ಹೋಗಲಾರೆವಂದರಿತ ನಮ್ಮೆ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆರಳಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯೊಂದರೆ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪೇರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಾದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿದ್ದೀರಿಂ ಮಂತ್ರದ ಸಾಲು ಅಥವಾ ಆದರ ತುಣುಕುಗಳು. ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ, ಮಾನಸಕ್ಕೆ ಬರುವ ಚೌಢ್ಯಮಾತ್ರಿಗಳು ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಮಂತ್ರಕೆತ್ತಿಸಿದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಯಾತ್ರೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಯಾತ್ರೆಗೆ ಬರಲಾಗಬವರ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ತಂದಿಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಜೀವನದ ಭಾರವನ್ನು ಎತ್ತುವ ಮನೋಬಲ ಪಡೆವ ರೀತಿಯಿದು. ಅಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ-ದನಗಾಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕುರಿ, ಕುದುರೆ, ಯಾಕ್ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕ್ಷೇಮಾಭಿಪ್ರಾಯಗಾಗಿ ಬಲಿಕೊಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕೊಂಬಿನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಗಾವಲಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ, ಗೊಂಡಾಗಳೆಡುರಿನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಕಲ್ಲುಗಳಕೊಂದಿಗೆ ಇರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು. ಹಬ್ಬಿ ಉತ್ಸವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಕೊಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೊಂಬಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಟಕಲಾಕೋಟೆನ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿತು ವ್ಯಾಪ್ತಿರ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಜಪಸರುಹನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೆಟ್ಟಿ, ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ದೂರೆಮೂತ್ತ ಬಾಗಿ ಸತಿಯತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೈಲೀದ್ದ ಜಪಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟಿ ದ್ವಾರಿ ಹೆಂಗಸು, ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಯಾರಿ ಗ್ರಂಥ ಪತಣಾದೊಂದಿಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಿಕ್ಷು, ಗೊಂಡಾದ ದೂರಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದ ಮಂತ್ರ, ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಕಣ್ಣ ದಣೆಗೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜನರು-ಬಿಂಬಿಗಳ ಮಂತ್ರ ಪತಣಾವೇ ಜನತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಬಂಜರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದುಭ್ರಾರ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸದನೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು!

ಕಾಲುಗಳು ಕೈಲಾಸ ಪವತದ ಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣಗಳು ರಾಘಣ ಘ್ಯಾದಯವನ್ನು ತಡಿದಿದ್ದವು. ಮನಸ್ಸು ಮಣಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿ ಓಮಾಲಯ ಪ್ರದೇಶದ ಚುಟ್ಟಿನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಹೆಚ್ಚು ದೂತಿರಲಾರಂದರಾದಂತು ದಸಿದ ದೂಟ್ಟೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬುರುಕು ಮುಟ್ಟಿಸಿದಾಗ, ದೂರು ದಾಬೆನ್ನು ಕೋಟೆ-ಅಲ್ಲ-ಗೋಡೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಂಬಿ. ರಾಡಿಯಂಗಳಿಂದ ಶಿಬಿರ ಆದೇ ಆದರೂ ಎನ್ನೋ ದೂಸ ಬಗೆ-ಹಬ್ಬಿದು ಸಡಗರ ಇದ್ದುತ್ತಿತ್ತು. ಕೋಟೆಯೂಳಿಗೆ ಬಂದುತ್ತೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಈ ಸಡಗರ, ದೂಸತನ ನಮ್ಮಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ದೂಸದಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕಳವಾಗಿ ಕಾಣಿವ ಪರಿಯರಿತ ದೂಸತನವುದು. ಮಾಂಧಾತ ಪವತ ಶಿವರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಸತ್ಯಾಲ, ಮಾನಃ ಸರೋವರ ಕೈಲಾಸ ಪವತಗಳು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಅನುಭಾವದ ದೂಸ ಭಾವವುದು.

ಆದಿ ಮಾನವನಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಮಾನವನವರೆಗೆ ಪಕತಂಕಾಣಾಗಿ ನಾರಿದು ಬಂದಿರುವ

ಭಾವವೇ ಅನುಭಾವ-ಮನ್ಮಹಿಕೆ ಏಕ್ಯಮಿಯನ್ನು! ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಭವ್ಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಂಬಿಕೊಂಡುಬಂತು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಅನುಭಾವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಡಯಲು ಈ ಭವ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಗುಲ, ಪೂರ್ಣ ಎಂದು ಭವ್ಯವನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಮಾಡುವುದು ಮಾನವನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವದ ಒಂದು ಮುಖಿ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದೇಶ ಮರೈ ಪರ್ಯಂಟನ್ನೇಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಇಂತಹ ತಾಣಗಳಿಂದ್ದು! ಭಾರತ ಭೂತಿರಂಡ್ಲಿ ಸಿಂಹ ಮೋಡಿದ ಆಗಾಢ ಜಲರಾಶಿಯ ಸಿರಂತರ ತರಂಗಗಳ ಸೀಲ ಅವಿಂಡತೆ ಕಡಲ ದೆಹ್ಮರೆಗಳು ಭಾರತ ಭೂವಿಂಡವನ್ನೇ ತಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು-ನಿಸಗೆ ವರ್ಚಿಯ ಪರಿಚಯವಾದುದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾನ್, ಈಜಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದ ದಿಗಂತದಪರೆಗೆ ಅವ್ಯಾದತವಾಗಿ ದರಡಿದ್ದ ಮರಳಾಶಿ. ಸುಧು ಬಿಸಿಲೈನ್ ರೂಳ ದಾಖಾಡಿದುತ್ತೆ ಸೆಲದಿಂದ ಮೇಲೇರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದ ಮರಿಜಿಕೆಯ ಮರಳುಗಾಡು ಕಾಲಮೇ ಕಾಲುರಿದು ಶುಳಿತಂತೆ. ಭೂಮಿ ಆಧಾರ ಒಂದಾಗಿ ದರಡಿದ್ದ ಬಿಸಿ ಬೆಳಕಿನ ರಾಶಿ. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಿಟ್ಟಿಲೇಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದ ಪರಂಪರೆ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಪರಾಜಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ಸೆವಣವನ್ನೂ ಮೊಳೆದ್ದು ದರಿದ್ದಣಿದ ಜೀವಂತತೆ. ರವಿಯ ಉಜ್ಜವನ್ನು ತಮ್ಮಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದರಿತ್ವ ಹಕ್ಕಿ! ಪೂರ್ವ ಅಪ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಡುಂಬೋಲವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಯಲುಗಳು. ಒಂದಸ್ಮೊಂದು ಆಡಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಜೀವಜಾಲದ ದಾಸುಮೊಕ್ಕಿನ ಬಯಲುಗಳು. ಪ್ರಾಣಿ ಮಾತ್ರದ ಸಳ್ಳರತೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಾಗಿ ಸಿರಂತರ ದರಿದ್ದ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರವಾದ. ಯಳತಾದುದನ್ನು ನೂಕಿಕೊಂಡು ಬಯವ ಹೊಸತು ಜೀವಗಳ ಪ್ರವಾದ ವಾಶ್ವರತೆಯ ಅರಿವಾದುದಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನ್ಯನ್ನು ಮರುಚಿಂತನೆಗೆ ತೊಡಗಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳೇ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದುದು ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಅನುಭವ. ಆದಿ ಮಾನವ ಕಾಲದ ದಿಗ್ಭೂಮಿಯೇ ಸ್ನಾನ್ಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿತ್ತು. ನನ್ನ ಅಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವುದಿರಲಿ ಸನ್ನಿರಪನ್ನೇ ಜಗ್ಗಾಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆ ಅನುಭವವಾದು. ಡಳತಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೊಸಕೊಂಡು ತುಂಬಿಬಂದ ಅನುಭವ.

ನಡು ಮಧ್ಯಾದ್ಯ. ಆಡುಗೆಗೆಂದು ಸ್ವೀ ಮೇಲೆ ನೀರಿಡಲು ಬಾಗಿದವರು ಕಾಲ ಬಳಿ ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳು ಚೆಲ್ಲಿದಂತಾಗಿ ‘ಪ್ರಾಟ್ಲಿಂಡಿ ಬಡೆದು ದೊರುಬಿತೆ! ಎಷ್ಟಾತ್ತ ಬಂತಿರುಗಿ ಕತ್ತತಿತ್ತಿದೆ. ಕ್ಯಾಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಚೇಲ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನಿಮಿಂದಾದೇವಿಯ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಮೊಸ್ತಿಲ ಬಳಿ. ಚೆಲ್ಲಿದ್ದುದು ಮುತ್ತಗಳು ನೀರಂಡನಿಮುತ್ತಗಳು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರ ದನಿಗಳು ಚೆಳಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ನೀರಂಡರಗಳು ಕಡಿದು ಪ್ರೋಣಿಸಿದ್ದ ಮುತ್ತಗಳು ಉದುರಿ ಉರುಳುರುಳಿ ನೆಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಚೆಲ್ಲಾಡಿದವು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಪ್ರಾಟ್ಲಿಂಡಿದು ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ನತಣನ ನಡೆಸಿದವು. ಸೊಬಗಿನ ತೌರೂರು ಕ್ಯಾಲಾಸದ ಸೊಬಗಿನ ಸುರಿಮಕೆಯನ್ನು ಮೊಸಂಡಾಗಿ ನೋಡಲೆಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ಸಮಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಪರವಿದು. ಭಾವುಕ ಮನದ ಆನಂದ ಕಣ್ಣಾಲ್ಲಿ ತುಕುಕಿತ್ತು. ಟೆಬೆಟ್ಟಿನ್, ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾನಸ ಖಿಂಡದ ದವಾಮಾನವೇ ಹೇಗೆ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯಾಚನಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಡುವ ರೀತಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಜುಲ್ಯೆ ತಿಂಗಳು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲಂಡರೂ ದಿನಂ ಉಷಾಂತ ಗಳ ಸೆಗಿಂತ ದೆಚ್ಚಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೋಡ ಮುಳ್ಳಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ದಾತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಉಷಾಂತ ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿದ್ದರೂ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾಂಧಾತ ಶಿಶಿರಗಳು ಮೋಡಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಡಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಳಿಗೆಗೂಮೈಯೆಂಬಂತೆ ದವೆ ಬದಲಾಗಿ

ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಚುರುಗುಟ್ಟುವ ಬಿಸಿಲೆನಲ್ಲಿ ಮೈ ಬೆಪೆತರೆ ಮರುಗಳಿಗೆಯೇ ಮೋಡ ಕರ್ವಿದು ತಣ್ಣಿಸೆಯ ಗಳಿಗೆ ಬೀಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥಿಂಥ ತುಂತುರು ಮಳೆ ಇಲ್ಲ ಆಲೀಕಲ್ಲಿ ಮಳೆ. ಬಿಸಿಲಿಂಥಿಂಥೆಯೇ ಧಾರಾಕಾರದ ಮಳೆಯೂ ಒಮ್ಮೆ ಆಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಶಾಂತಿ!

ಮಾನಸ ಪರಿಯನರಿತವರಾಯ?
ಮೋಡವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹಿಮಸುರಿವೃದಿಲ್ಲ!

ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆ ಬಳಿ ಬಿಸಿಲಿಂಥಿಂಥೆ ೧/೨ ಕೆ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮೋಡ ಕರ್ವಿದ ವಾತಾವರಣ. ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರಪು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗುಮಟ್ಟಿವಾದರೆ ದೂರದ ಮಾಂಧಾತಪು ತಾಮ್ರದ ಕವಚ ಹೊದ್ದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ದೂರದ ಬೆಟ್ಟಿಗಳು ಕರೀಮೋಡಗಳ ಕುಬಳಿ ಹೊದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದವು, ಇಲ್ಲವೇ ಮುಳುಗುವ ಸೂರ್ಯನ ಕೆಂಪು ತಳೆದು ಆಗ್ನಿ ಶಿಶಿರಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಮ್ಮೆ ಬೆಳ್ಳಿನೆಯ ಗಳಿಗೆ ಸುಳಿದು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶೀತ ಗಳಿಗೆ ಬೀಸಿ ಬಡಿದು ಮುದುಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಕ್ಷಾಶ್ವರಪ್ರೋ ತನ್ಮೊಳೆಡೆಯ ನೀಲಕಂಠಸೂತೆಯೇ ಕಡು ನೀಲಿ. ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ನೀಲಕಂಠ ನವಿಲೆನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಬಣ್ಣಾದಂತೆ ಅಪರೂಪದ ಕಡು ನೀಲಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹಿಗೆ!ಯಾರೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೂ ತನ್ನ ಮೋಡಿಯ ಬಲೆ ಬೀಸಿ ಮನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಯಾಹುತ್ತಾಳೆ (ಕಿ ಕಲೆಗಾರ, ವಿಜ್ಞಾನಿವೈದ್ಯ, ಅಸ್ತಿಕ-ನಾಸ್ತಿಕ, ಲೋಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯುವಕ-ವೈದ್ಯ ಸ್ನೇಹಾರ್ಥ-ಯಾರೇ ಆದರೂ ಇವರು ಸಮೂಹದನಾಸ್ತಕೆ ಬಲಿಯಾಗಲೇ ಬೇಕು)

ಅಮೂರ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ, ನಿಗೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ, ಅಭೇದ್ಯ ಶ್ರದ್ಧೆ ಭಾಷಿತ ನೆಲೆಯೊಂದಿದ್ದು ಆದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಟಿಬೆಟ್‌ನ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆಯವ ನಾಗಿ ಜೆಲ್ಲೆ! ಶಾಂತಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ, ಬಿಡುಬೀಸಾದ ಸೀಮೆ, ಮೇಲೆ ನೀಲಾಕಾಶ ಸುತ್ತಲೂ ಹುಮಾವೃತ ಶಿಶಿರಗಳು, ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ಸರೋವರಗಳು-ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದು ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ವಿಂಡ. ಇಲ್ಲಿನ ಶುಭ್ರ ದಪೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಧಾರುತ್ತಾ ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಮಣಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತು, ನೋಡುತ್ತ ಸಾಗಿದಂತೆ ಕಡು ನಾಸ್ತಿಕನೂ ಶಿಶಿರಗಳ ಶಿಶಿರ-ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಾಗುವನು ನದಿಗಳ ಜನನಿ ಮಾನಸಕ್ಕೆ ನವಿಸುವನು. ನಿಸಗಾರಾಧಕನಲ್ಲಿದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ನಿಸಗೆಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಅವಳ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗುವನು. ಇಲ್ಲಿಯ ಸರಳ ಸರಸ ಘೃದಯದ ಜನರ ಸಹಜ ಆದರಾತಿಘ್ರ-ಪುರಾಣ ಕಥೆ, ಪಾಡು, ಕುಣಿತ, ನಿಬಂಧ ಸ್ವರಧಾಟಿ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗುಂತಕನನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊನಪದ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಗಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಗೊಂಡು, ಹೊಟೆ-ಪೇಟೆ, ಮನ ಮತಗಳು ಒಂದೊಂದೂ ಒರಿತ್ತೆಯ ಪುಟಗಳಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನೆಲ-ಜಲ ಅಂಜಬಿರುಕನನ್ನೂ ಸಾರಸಮಯ ಚಾರಣಾದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಜೀರ್ಣನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಕಲ್ಲು ತುಣುಕುಗಳು, ಹೆಗಲ ಜೀಲಿಂಥಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪವಿತ್ರ ಜಲದ ಕ್ಯಾನ್‌ಗಳು, ಕೈಜೀಲಿಂಥಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವಸ್ತುಗಳು ಕ್ಯಾಮರಾದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಧೃತ್ಯಗಳು, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗುಳಿವಂತಮಾದು ನಮ್ಮೆ ಘೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದಿಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸ್ವೇಚ್ಚಾರ್ಥಿಗಳೊಡನಾಟದ ಅನುಭವಗಳು ಅಂದು ನಮ್ಮೆ ಮೋಗದಲ್ಲಿ ರೀರುನಗೆ

ತಂದ, ನಗೆ ಮೊನಲಾಗಿ ದರಿದು ಪಕ್ಕೆ ಸೋಪ್ಯ ತಂದ, ಅಚ್ಚೆತಂದ ಕ್ಷಣಿಗಳು ಇಂದು ನನ್ನ ಬೋಽಾನುಭವದ ವಿಜಾನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಮೊದಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳಂತೂ ಮಾನವೀಯತೆ, ಸದಬಾಳ್ಜೆ, ಸರಳ ಜೀವನ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕರುಡುಗಳಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ ಸೆಲೆಸಿ ಹೋದವು.

ಟಕಲಾಹೋಟೆಗೆ ಮರಳುವ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಮುಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಯುವಕರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಬೀದಾಯ ಹೇಳಿದರು. ಮೊರಗೆ ತಾಯಿಯ ಕೈಲಿದ್ದ ಮಗು ಅಪ್ಪನಿಗಾಗಿ ಕೈಚಾಚಿ ಅಕ್ಕಾವುದನ್ನು ಕಂಡ ತಾಯಿ ನಕ್ಕೆ ಗಂಡನಕಡೆಗೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಾಣ ಸೋಟ - ಸಮಿನೆನಪ್ಪ. ಅಂತೆಯೇ ೧೯೧೧೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ದೊಲ್ಲಾ ಪೂಸೆನಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಯುವಕ, ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ತಿಂಗಳಾಗದ ಎಳೆಯ ಮಗು ಮತ್ತು ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆದು ಬಂದ ಹಸಿ ಮೈಯ ದುಡುಗಿ. ಅವರಿಬ್ಬರು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಸೋಡಿ ಕತ್ತು ಹೊಂಕೆಸಿ ಬೀರಿದ ಮುಗ್ಗ ನಗೆ! ಬಂತಿ ದರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಂದು ಪರಿತ್ರ ಗಿರಿಯನ್ನು ಪ್ರದಿಕ್ಷಿಣಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರದ್ಧಾಳು ದಂಪತ್ತಿಗಳಿರಬೇಕು.

ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಕೊಸರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾಕೌನ ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಹೀಡಿದು ಒಗ್ಗಿ, ಆದರ ಮುಖಿಪನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದ ಸಾರಸ ಯುವಕನ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಮರೆದ ಯೋವನೋತ್ಸಾಹದ ಕೆಂಪು - ಇವರು ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿ ಮುಖಿಮುಖಿ ಏಡುರಿಸುತ್ತಾರೆನಿಸಿತು. ಡಾಗೆಯೇ ಬೆಟ್ಟಿದ ಜಂಕೆಯನ್ನು ಹೀಡಿಯಲೆತ್ತಿಸಿ ಸೋತಾಗ ಸೋಲುಮುಖಿ ಡಾಕೆ ಹಪಿಸದೆ ಗಡಗಿಸಿ ನಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆನ್ನು ನಗೆಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿದ ಯುವಕರ ದೂರಣೆ ಅನುಕರಣೇಯವೆನಿಸಿತು.

ಉಂಟಕ್ಕಂದು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ಮಧ್ಯ ರೊಟ್ಟಿ, ಮಾಂಸದ ತುಳುಕುಗಳು, ತಿಂಡಿಗಳಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆ ಚೀಲವಿಟ್ಟು ಆದರ ಸುತ್ತಲೂ ವರುಂಳಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಯನ್ನು ಮೊರಚಬಾಚಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಪಳೆಂಟು ಜನ ಟಿಬೆಟೀಯರು ದರಟುತ್ತಾ ಒಂದೊಂದೇ ತುಂಡನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು ಜಗಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಂತು ಸೋಡಲು ಸೇವಂತಿಗೆ ಯಾವಿನಂತೆ ಮನೋದರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರು. ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ಒಂದೇ ಚೀಲದಿಂದ ತಿಂದ ರೀತಿ ಸೌದಾದಂತೆಯ ಕುರುಡಾಗಿತ್ತು.

ಧಾರ್ಡನ್ನಾನ ಆಂಗಡಿಯಾಂದರ ಒಡತಿಯಾಂದಿಗೆ ಕೈಸನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಮುರುಕು 'ಇಂಗ್ಲೀಫ್' ಜ್ಞಾನಪನ್ನು ಪದರ್ಥಸಿದ 'ಯಜಮಾನರು' ಪ್ರೋಟೋ ತೆಗೆಯುವನೆಂದಾಕ್ಷಣಾವೇ ಕೂಡಬೇಕು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ, ಹೊಡತಿಯನ್ನು ತರುಬಿಕೊಂಡು ಒಳನಡದ ರೀತಿ ಅಚ್ಚರಿ ತಂದಿತ್ತು.

ಪ್ರೋಟೋ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡವರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಥಾಯಾಚಿತ್ತ, ಸೆರೆಪಿಡಿದು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾರಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನಷ್ಟು ಇಲ್ಲಿಯ ಡ್ರಾಗರ ನಂಬಿಕೆ. ಪ್ರೋಟೋ ಬಗೆಗಿನ ಭೀತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಅನುಭವ ಜೈವಿಯಲ್ಲಾಯಿತು. ಅಪರಿಚಿತರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಿರಲೆಂದು ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದ್ದ ಆರು ತಿಂಗಳ್ಳು ಮಗುವನ್ನು ಸೋಡಲೆಂದು ಒಳದೊಳ್ಳೆಯ್ತು. ಒಂದೆಯೇ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಗುಡ್ಡತ್ತಾ ಬಂದ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ದುಡುಗ ತಂಗಿಯನ್ನು ನಮ್ಮೀಡ ಮರೆ ಮಾಡಲು ಆದರ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿದ. 'ನಿನ್ನದೂ ಪ್ರೋಟೋ ತೆಗೆಯುವ' ಎಂದು ಕ್ಯಾಮರು

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಿದ್ದು.

ಕಾಲೀನಾಡೆ ಮತ್ತು ಅಂಗಿನೆಕ್ಕೆ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಿದ್ದು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಿದ್ದು.

ಕಾಲೀನಾಡೆ ಮತ್ತು ಅಂಗಿನೆಕ್ಕೆ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಿದ್ದು.

काले वृक्षों की छाया

काले वृक्षों की छाया

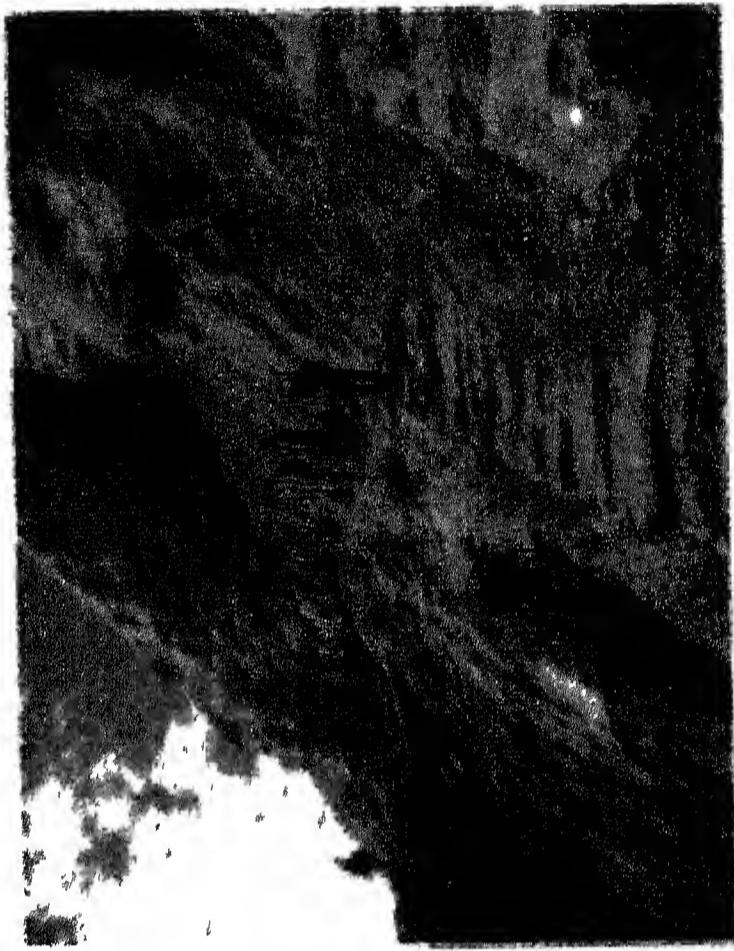
काले वृक्षों की छाया

काले वृक्षों की छाया

ପାତାରେ କିମ୍ବା

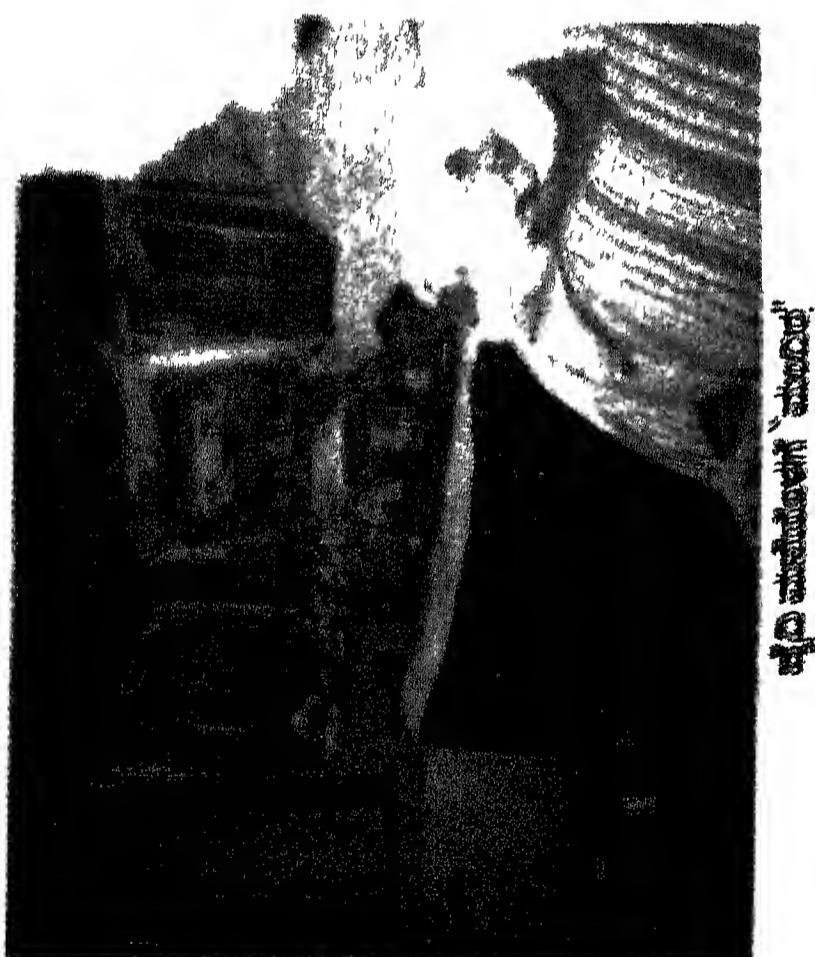
ପାତାରେ

ଦେଖିଲାମି, କହି, କହିଲା "କାନ୍ଦି"

ଦେଖିଲାମି, କହିଲା "କାନ୍ଦି"

ತೆಗೆದಾಗ ಅವನ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಹೋಪ- ಭಯ ಸೋಡತಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾರಿ ಸ್ವಾರಿ! ವಸ್ತುತ್ತು ಬೀಂದೆಗೆದೆಯ ಸಭ್ಯರಂತಿದ್ದ ನಾವು!

ಕೈಲಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುವಾಗ ಸಂಗಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಟೆಬೆಟೆ ಯುವಕ ಮೋಲೋ ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ‘ಒಂ ನಂ ಶಿವಾ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ನಾನು ನಕ್ಕು ‘ಹರ ದರ ಮಹಡೇವ’ ಎಂದು ಈ ಶಿವಿರಕ್ಕೆ ಬೋಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ‘ಒಂ ನಂ ಶಿವಾ’ ಎಂದು ಗೋಣ ಧಾರ್ಡ. ಜ್ಯೇ ಶಿವ ಹಂಕರ, ಜ್ಯೇ ಭೋಲೆನಾಥ, ಜ್ಯೇ ಕೈಲಾಸ ಪತಿ ಮುಂತಾದ ಶಿವಾಮಗಳನ್ನು ದೇಳಿದಾಗಲೇಲ್ಲ ಅವನ ‘ಒಂ ನಂ ಶಿವಾ’ ಪರುದನಿ ಇಂದಿಗೂ ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ಘ್ರಣಸುತ್ತದೆ.

ಕೆರುತೋರೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆರುತ್ತಿಯಂತೆ ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ನೀರಿಸಲ್ಲಿ ತೋಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಳ್ಳಿ ಚಂಗಸೊಬ್ಬಳು ನಾವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕತ್ತತ್ತಿ ನೋಡಿ ಮಗಳುಕ್ಕು ತನಗಾಗಿ ತೋಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಂತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮೆದ್ದಾಗಿ ಬಾಟಿ(ಕೊಡುಗೆಯಂತೆ) ತೆಗೆದುಕೊ ಎಂಬಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿ ರೀತಿ, ಮನ ಮಂಟಪ ಸಜ್ಜಿಸಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಘಳ್ಳಿಗರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ, ಕೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುವ ಲಿಭಾಸ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿತು.

ಮೊಟ್ಟೆಮಾಡಿಗಾಗಿ ದಾಡೆನ್ನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಿದ್ದ ದುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರು ಸಂಜೀಗೆ ಹೋಕೆಯೋಳಗೆ ಬಂಡು ಎದುರಿನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ೧೦-೧೫ ನಿಮಿಷ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕಡೆಗೆ ನಗುತ್ತ ಕೈಕುಲುಕಿ ಕೊಟ್ಟಿ ದಣೆಬೋಟ್ಟಿನ ಪ್ರಾಕೆಕ್ಕೊನ್ನು ಸ್ವಿಕರಿಸಿ ಎದ್ದು ಮೋಡರು. ತೆರೆದ ಮನಸ್ಸಿನ, ಬಿಂಬಿ ಹೃದಯದ, ಸಂಭಾಷಿಸುವ ಸ್ವಭಾವದ ಯುವಾನ್ನರು ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ನಮೂನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು ಈ ಯುವತಿಯರು.

ಕೈ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ನೂರರ ಎಣಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸಿದ್ದ ಮಹಿಳೆ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತು ‘ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ನನ್ನ ಕೊರಳು ಕೊಯ್ದು ಬೇಡ’ ಎಂದು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ನಟಿಸಿ ನಮ್ಮು ಬೇಳು ಕೊಯ್ದು ಜಾಣೆ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಂಪು ಮನ್ನೆ ಸರವನ್ನು ಮುಫತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ, ಬಿಡು ವರ್ಣಿಯ ಸ್ವೇಷಿತೆಯಂತೆ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಬೆನ್ನುತಟ್ಟಿ ನಯದಲ್ಲಿ ಟೋಪಿ ಡಾಕೆದ ಚೆತುರೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗೆಳತಿಯಾಗಿ ದೋಡಕು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಭಾವಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದು.

ದಲವಾರು ನದಿಗಳು ಉಪನದಿಗಳು, ತೋರೆಗಳು ನೇಯ್ಯ ಜಲಜಾಲವಿದ್ದರು ಬರಡಾಗಿ ತೋರುವ ಸ್ವಾರಿಜೆಲ್ಲೆಯ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶ. ಈ ಬರಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬಿಂದುಕನ್ನು ಹಂಡುಕೊಂಡ ಜೀವಜಾಲ. ಈ ಜೀವಜಾಲವನ್ನೇ ನಂಬಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನರೀತಿಯನ್ನು ದೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಟೆಬೆಟೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗ. ಈ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಭೌತಿಕ ನೆಲೆ ಜ್ಯೇವಿಕ ಆಸರೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ. ಮಾನವ ಕುಲದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮನ್ನು ತೆರುವ ಒದಿದುತಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮು ಮೂಲಮನ್ನೇ ಹುಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದುತಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಎಂಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ನೇರ ಸ್ವಂದಿಸುವಷ್ಟು ಬೈತನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಜೀವನ ರೀತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೆರುಪರಿಚಯವಾಗಿ ಅದರ

ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೊಂದಲ್ಲೂ ಬಳಿದಿತ್ತು. ಟೆಪ್ಪಣಿಗೆ ಕಾಲೀಟ್ಟ ದಿನದ ಭುರು-ಅತಂಕ ಲವಲೇಕವ್ಯಾ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಟೆಪ್ಪಣಿಯರೂಡನಾಟ ಮುಗಿಯುವುದೆಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದಾಗಿ ಇವರೊಡನೆ ಉದಷ್ಟ್ಯ ಬೆರೆತು ಸ್ವಿ ನನೆಟಿನ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಾಗೆ ಚೀರಿದಾಗಿತ್ತು.

ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಟರ್ಕಲಾಕೋಟ್ಸೆ ಬುರಂಗ್ ಯೋಟೆಲೆಗೆ ಮರಣಿದೆವು. ಅದೇ ಪೇಮಾ, ಸುಸಾನ್ ಅದೇ ಉಗಟಿದ ದಬಾರ, ದುಂಡು ಮೇಜು ಮುಚಿಡಿಕ್ಕು. ಅದೇ ಬೋಗುಗೆ ಚಮಚ ಕಡ್ಡಿಗಳು. ಅದರ ಅಂದಿನಂತೆ ಇಂದೂ ಸಮೃದ್ಧ ತನಗಿಷ್ಟು ಬಂದ ಕಡೆ ಕೂರಿಸಿಲ್ಲ ಪೇಮಾ ಆಸಮಘಣಳು. ಇಂದು ನಾವಲ್ಲಾ ಗುಲ್ಬೆಂಬಿಸಿ, ಅವಶ್ಯಕ್ಕೂ ನಗಿಸಿ, ಅಡುಗೆಯ ಹೋಣೆಗೇ ಮಗ್ಗಿದೆವು. ರಾತ್ರಿಯಡುಗಾಯ ಕಾಯಂವಸ್ತು ನಾವೇ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಧುಂದಿಗೆ ರಜ್ಜ ಕೊಟ್ಟೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಪದಾಘಣಗಳಿಂದಲೇ ವಿಚಿತ್ರಿ, ಸಾಗು, ರೋಟಿ, ಜೀಲೇಟಿ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೂ ಉಣಿ ಬಿಡಿಸಿದೆವು. ಈ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಮಹಸೂರೆ ಅಪ್ರಿಂಸಿದೆವು.

ದಾರ್ಶನಾನ “ಶಾಪಿಂಗ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್”

ಹೊರ್ಹಂಡನಾಟದಲ್ಲಿ

ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆಯ ನುಂಗಿ ನಲಿದು ಬಾಳ್ಳಾತಂಗೆ
ಕಾಗೆ ಕದ್ದುಣಿವ ಭಕ್ತುವ ಕಂಡು ಕರುಬೆ?
ನೀಗುವುದು ಹಸಿವನ್ನು ಉಣಿಸೆಂತಪ್ಪುದಾದೊಡಂ
ಬಾಗಿಸದಿರಾತ್ಯಾವನು- ಮಂಕುತಿಮ್ಮೆ
(ಮಂಕುತಿಮ್ಮೆನ ಕಗ್ಗ-ಡಿ.ವಿ.ಬಿ)

ಮಂಕುತಿಮ್ಮೆನ ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಹದಿನಾರಾಣೆ ಸತ್ಯವಾಗಿಸಿದ ಜನಪದವೇ ಟಿಚೆಟ್. ಇಹಿಕ ಧನಕ್ಕಿರುತ್ತಿರುವ ಆಮುಷ್ಣಿ ಕೆಂಪು ಧನಕ್ಕೇ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಡಿದ್ದು. ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ ಹೊಂದಣಿಕೆಯ ಬಾಕು ಬೇಕೆಂದು ತನ್ನದೇ ದಾರಿಹಿಡಿದು ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ದೇಶವಿದು. ದೇಹಬಲ ತೋರಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಪರಕೀಯ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮರಾಗಿ ಆತ್ಮಬಲ ತೋರಿ ಸೆಟೆದು ನಿಂತಿರುವ ಸಂಸ್ಕರಿತಿಯಿದು. ಪ್ರಗತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮರುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಜನಮಾನಿದ್ದು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರುವೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರುವೂ ಆಗಿರುವವನ ಕ್ಯಾಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಶಿಷ್ಯ ಸಮಾಜ ಇತರರಿಗೆ ಆಸಾಧಾರಣಾವಾಗಿ, ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ಕೆಲವು ಮಗ್ನಿಲುಗಳನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಕಂಡಾಗ ಈ ಸಮಾಜವೇ ಸಹಜತೆ, ಸರಳಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವತೆ, ಮಾನವತೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಕರಣದ್ದಂತನಿಸಿತು.

ಒಂದು ನಾಡಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅದರ ಪರಿಸರ-ಚೆಟ್ಟು ಬಯಲುಗಳು, ಗಿಡಬಳ್ಳಿ ಪರುಪರ್ವತೀಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ, ಆ ನಾಡಿನ ಒಳಮುಂಫಿವನ್ನು ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಜನತೆ ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ, ಆಟಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ, ಹಬ್ಬಿ ಸಂಭರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಡುಹಸೆಗಳಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ವಾರಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಗುಲ ಧ್ಯಾತಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ವಾಸದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತುಂಡನ್ನು ಮೇರಿಯುತ್ತದೆ. ಆಂತರ್ಯಾವನ್ನು ತೆರೆದಿಕ್ಕಿತ್ತದೆ. ಕೆಲವೂಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕರಿತಿಯ ಇಣುಕುನೋಟಕೊಟ್ಟಿರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಲ ಆ ನೆಲದ ಜಾನಪದ ಸೋಗಡು ಬಿಸಿ ಬಂದು ಪ್ರವಾಸಿಗನನ್ನು ಅವರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಡುವ ಕರ್ಣಾಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಆಂತರ್ಮಾಡಿತಕ್ಕ ಸ್ವಂದಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದರೆ, ಅಂತರೂಕ್ಷಿಕಿವ ಸಂಪೇದನಾಶೀಲ ಹೃದಯಿವಿದ್ದರೆ ಪ್ರವಾಸದ ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ, ಪ್ರವಾಸಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಾನವನಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಆವಾಸನಾಗಬಲ್ಲ.

ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ನಿಸರ್ಗದ ಮದಿಲಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸೋಂಕಳ್ಳದೆ, ಎಂಟು ದಿನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ವುಗ್ಗಿ ಜೀವಿಗಳೊಡನಾಟದಲ್ಲಿ, ವರ್ಣನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದೆವು. ಪ್ರಭಾಗಟ್ಟುಲ್ಲಿ ಪರಗಳನ್ನೊಳ್ಳುದುವುದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ, ಗಂಟೆಗಟ್ಟುಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ,

ರೀಲುಗಟ್ಟಲೇ ಜಲನಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಚ್ಛಾನಾಜ್ಞನೆ ಸಡೆಯಿತ್ತು. ಟೆಚೆಟ್ಟಿನ ಸಮಷ್ಟಿ ಮನವು ಪ್ರವಾಸಿಗನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಮನಕ್ಕೆ ಗುಟುಕಿತ್ತು.

ಈ ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುಭವವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಎರಡು ಶ್ರುತಿಗಳು ಟೆಚೆಟ್ಟಿನ ಜನಪೀಠವನವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಪಾಠ, ಪಹಿಸಿರುವ ಸಂಗತಿ. ಒಂದು ಇಲ್ಲಿನ ತೀತ ಹವೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು, ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಶೂನ್ಯತೆ -ಶಾಲಿತನ. ಸಸ್ಯ ಹರಿತ್ತೇ ಇಲ್ಲದ, ಕೂರವೆನಿಸುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ನೀಡುವ ಅಪರೂಪದ ವಸತಿ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗಿಡಿದು ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದು ಒಂದು ಪ್ರವಾಡವೇ ಸರಿ. ನೀರೀನಾಸರೆಯೇ ಹೆಪ್ಪಿಗಟ್ಟಿ ಸಂತಾಗ, ಚ್ಯಾಟೆಚ್ಚಿಗಿಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಲೇರುವಲೇ ಇಲ್ಲದಾಗ, ಹೊಳೆ ಹರಿದಿದ್ದರೂ ಚೆಳೆಯೆ ಹೆಳಿಯದಂತಹ ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕಾದಾಗ ಬದುಕುಳಿದು ಮುಂದಿನ ಪೀಠಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣುವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರವಾಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹುದೇ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಟೆಚೆಟ್ಟಿನ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ನಗರ-ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಸಮಾಜವನ್ನಾಳುವ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಬರೀ ಬಾಯಿಮಾತುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುವುದೆಂದರೆ ಬದುಕಲು ಅತ್ಯಾಗತ್ಯಾದ ಮಿತ್ಯವ್ಯಯತೆ ಪರಸ್ಪರ ಅನುಸರಣೆ ಮತ್ತು ಘ್ಯಾವಹಾರಿಕತೆ. ಇಲ್ಲಿನವಲ್ಲಿದೆ ಪೂಜ್ಯತೆ - ಪ್ರಾದೇವ್ಯಗಳಿಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೋಚರ ಆಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಗಳು. ಹಿಂತು, ಬಿರುಗಳಿ, ಭೂಕುಸಿತ, ಭೂಕಂಪ, ಪ್ರವಾಹ, ಅತಿಶೀತ ಹವೆ, ದಟ್ಟ, ಮಂಜಿನ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸುವ ಬೀಳಿ ಮುಸುಕು. ಎಲ್ಲವು ದೃತ್ಯಾಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ಪೂಜನೀಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸನ್ನವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ದೃಢರಾಯರು, ಕಷ್ಟ ಸಹಿತ್ಯಗಳು, ನಿಸರ್ಗದ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸ್ವಂದಿಸುವವರು. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವವರು. ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಸಮ್ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಹಸನ್ನುಖಿರಾಗಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಗಾಲೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮಾನವ ಸಹಜ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಯಿನ್ನು ಮೇರಿಸುವವರು.

ದಾರ್ಚಿನಿಂದ ಟಕೆಲಾಕೋಟ್ಟಾಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಎಂಟು ದಿನಗಳ ಸಿಂಹಾಲೋಕನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಬಸ್ಸು, ಬಳಸು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಓದಿತ್ತು. ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ (ಕೈಲಾಸಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದ) ಹಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬೇಕಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳೀಕರು ದಾರ್ಚಿನಾಲ್ಲಿ ನಂತರ ಜ್ಯೇಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಇಳಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ನ್ನಾರಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ಮೂನಾಲ್ಯಾಂಡ್ ಸ್ವೇಷಿನ ತಗ್ನಿದಿಷ್ಟೆಗಳು; ಅಲ್ಲಾಂದು ಇಲ್ಲಾಂದು ಯಾಕ್ ಉಣಿಯ ಕಪ್ಪು, ಗುಡಾರಗಳು; ಬೆಟ್ಟೆದ ಮಗ್ನಿಲಿನ ಎಂಟ್ಟುತ್ತು ಮನೆಗಳ ಹಳ್ಳಿಗಳು; ಬಂಯಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ಚೋಟೆನಾಗಳು ಪ್ರಟ್ಟಿ ಗುಡಿಗಳು, ಇವಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮಣಿಮಂತ್ರದ ಬಾಳ್ಳಿಬಾಳ್ಳಿದ ತೋರಣಗಳು ಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತ ಇದು ಟೆಚೆಟ್ಟಿನ ಪರಿತ್ರನೆಲ ಎಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದ್ದವು. ಈ ಚೋಟೆನಾಗಳು ಮತ್ತು ತೋರಣಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಶಾಶಕ್ತಿರಲು ತಂಡಿಸಿದರೆ, ಹಳ್ಳಿ, ಹಳ್ಳಿಯದಾರಿ, ಮನೆಮಾಡುಗಳ ಭೂಮಿಯೊಳಗೇ ಬೈತಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾರಿಸರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೊಗಿದ್ದವು.

ರಭಸವಾಗಿ ಬೀಸಿಬಿರುವ ಚೆಲಿಗಳಿಗಿ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯಲು ಮನೆಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟುದ ಮಗ್ನಿಗೆ, ಅತಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೇರಿಸಿದೆ, ನೆಲಕ್ಕಂಟಿದಂತೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಅನವಾಯ್ ಮಣ್ಣ, ಒಣಹುಲ್ಲು, ಮರದ ತೊಲೆಗಳ (ಭಾರತ ನೇರಾಳದಿಂದ ಬಂದ ಮರಮ್ಮೆ) ವಿವಿಧ ಕಂದು ಬಣ್ಣಗಳೊಂದಾದ ಟಿಬೆಟೀ ಮನೆಯಾಗಲಿ ಗೊಂಡಾ ಆಗಲೀ ಸುತ್ತಲಿನ ಮರಭೋಮೀರುಂತಹ ಪರಿಸರದ ಒಣ ಕಂದು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೊಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ರಂಗು ಕಣಬರುವುದು ಅದರ ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲಿ, ಕಿಟಕಿಯ ಸುತ್ತಲು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಬಳಿದ ಕೆಂಪು ನಂತರ ಕಪ್ಪುಣಿದ ಚೌಕಟ್ಟು, ಮೇಲಿನ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಎಳೆದ ಕರಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಸೊಂಗೆ ತೆಗೆದ ಕಾಡಿಗೆಯ ಕಣ್ಣಗಳಂತೆ ಈ ಕಿಟಕಿಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಟಿಬೇಟೀ ಹೃದಯದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೊರ ಸೂಸುವ ಕಣ್ಣಗಳೇ! ಈ ಮನೆಗಳೊಳ ಉಣಿಯ ಕಪ್ಪು ಗುಡಾರದೊಳಗು ಹೊಡೆ ಟಿಬೇಟೀಯನ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕವೇ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಣಳಾಗದ ಗಿಡಮರಗಳು ಬಳಿಹೂಗಳು ಪಶುಪತ್ನಿಗಳು, ದೇವದಾನವರು, ಯಕ್ಕಿನ್ನರರು, ಅರಮನೆ ಉದ್ಯನಗಳು, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾದಾಳಿರುತ್ತದೆ. ರಂಗಿನ ಹಬ್ಬವೇ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಮೇಲ್ಮೈವಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಘಣಾಗಳಲ್ಲಿ; ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ತೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿದ ನಕಾರೆಗಳಲ್ಲಿ; ತೊಗುಬಿಟ್ಟ ಧಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ, ಹಿತ್ತಾಳಿಯ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ; ನೆಲಕ್ಕಿ ಚೆಂಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ ಹಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಬೇಟೀಯನ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಆಸ್ಥಾಯನ್ನು ಮನಗಳಾಬಹುದು. ಟಿಬೇಟೀಯನ ದುಭ್ರಾ ಪರಿಸರದ ಬದುಕಿಗೂ ಅವನೊಳಗಿನ ಕನ್ನಿನಲೋಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ತುಯ್ತ ಮನೆಯೊಳಗಡಿಯಿಟ್ಟುಕ್ಕಣ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೆರಲುಂಗಾ ಗೊಂಡಾದೊಳಗೆ ಜ್ಯೇಂದ್ರಿ ಶಿಬಿರದ ಮೇನಜರ್ ಮನೆಯೊಳಗೆ ದಾಡಿನಾನ ಮನೆ ಅಂಗಡಿಯಾದ ಗುಡಾರದೊಳಗೆ ಹೋದಾಗ ಇದರ ನೇರ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದೊಂದು ಹಳ್ಳಿ ಬಂದು ಬಸ್ ನಿಂತಾಗಲೂ ಇಲ್ಲಾದರೂ ಇಳಿದು ಹೋಗಿ ಬಂದು ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಎಂದು ಗ್ರಾ ಡೇವಿಡ್‌ಗೆ ವರಾತ. ಟಕಲಾಕೋಟ್ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಅಂಟಿಗಿಡ್ ಬೆಟ್ಟುದ ಮೇಲೆ ೧೫೦-೨೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಬ್ಲಿಂಗ್ ಗೊಂಡಾ ದೂರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕಷಿಸಿತ್ತು. ಸಹಯಾತ್ರಿಯೊಭ್ರಾ ಪ್ರಸ್ತುಕದಲ್ಲಿ ಈ ಗೊಂಡಾದ ಬಗಗೆ ಓದಿದ್ದ ವಿವರಗಳು ಕುತೂಹಲ ಕರಳಿಸಿದ್ದವು. ಕಡೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವಂದು ಡೇವಿಡ್‌ಗೆ ನಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆವು ಸರ್ಕಾರದ ಪರಮಾನಗಿ ಇಲ್ಲಾದೆ ನೀವು ಕೇಳಿದಲ್ಲಿಗೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅನುಮತಿ ನೆಗಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಈ ಗೊಂಡಾದವ್ಯೇ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹೋಜಾರ್ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ನೀವೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳಿಗೂ ಉದ್ದ್ರಿತ ಉದ್ದ್ರಿತ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವೆ. ಸರಿಯೇ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿ ನೇರ ಬುರಾಂಗ್ ಹೋಟೆಲಿಗೇ ತಂದಿಳಿಸಿದ.

ಹೋಜಾರ್ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೇಳಿಗ್ಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಹೋರಡಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಧಾವಂತವಿಲ್ಲದ ತಯಾರಾಗಿ ಸಾಸಿವ ಎಣ್ಣೆಯ ಉಪಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ಹೋರಬಂದರೆ ನೆತ್ತಿ ಸುದುವ ಬಿಸಿಲು, ತೊಟ್ಟಿ ಧರಿಸಿ ರಕಾಯಿಸುತ್ತು ಕಾಡೇ ಕಾಡೆವು ಬಸ್ಸಿಗಾಗಿ. ಗಳಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ಕ್ಕಾಗಿದಿಯಾರವನ್ನು

ನೋಡಿ ಮುಖಿ ಸಿಂಡರಿಸುವ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೋಟೆಲಿನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ವಿನೋದ. ನಾ ಕಂಡ ನ್ನರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ನಮ್ಮುಂತೆ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾಪಣಿಗೆ ದಿನವನ್ನು ತಂಡುತುಂಡಾಗಿಸಿ ಗಡಿಯಾರದ ಮುಚ್ಚಿಗೆ ಮೂಗು ಹೊಟ್ಟು ಎಳೆಸಿಹೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ. ಕಾಲವೇ ಇವರಿಗೆ ಕಾದಿಯತ್ತದೇನೋ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತಿದ್ದ ಅಸಹನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಗೇದಾಗಳು ಡೇವಿಡ್ ಮತ್ತು ಒನ್‌, ಹೋಟೆಲಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಾರಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಏರಿಸಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು. 'ಬಸ್ ಬರುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದಾಗ 'ನಿನಗೆ ಬಸ್ ಬೇಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರು. ಬಸ್ ಬಂದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಹೊಳೆತುಹೋ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಖೋಚಾರ್ ನೋಡಿಬಂದು ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇವೆ' ಎಂದ ಡೇವಿಡ್. ಈ ಭೂಪ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಯಾನು ಅನಿಸಿ ಮರುಮಾತಿಲ್ಲದೇ ಲಾರಿ ಏರಿ, ಚಕ್ಕಮಕ್ಕಳೇ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತ್ತದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಟಿಬೇಟೆಯರೇ ಹೀಗೆ. ಇವರಿಗೆ ಜೀವನ ಎಂತಹ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿದ ಎಂದರೆ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವ ಕಡೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗಮನ. ಸೂಧನವು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ಕಲಾರೂದರ ಸರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡಿಗೆ, ಮಸ್ತುವಿಗೆ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಮಾನವನಿಗೆ, ಅವನ ಮಾನವೀ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ಚೈತನ್ಯನದ ಸ್ವಾತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಚೈತನವನ್ನು ಕಾಲಘಾಗಲೀ ಹಣಘಾಗಲೀ ಐಷಾರಾಮದ ಅತೀ ಆಶಯಾಗಲಿ ದಾಸರನ್ನಾಗಿಸೋರದು. ಆದುರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗೆ ಜೀವಾದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸೂಧಾವಾಗಿರುವುದು. ಲಾರಿ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತು ಇದಮಿತ್ತಮೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಾರಿ ಪ್ರಯಾಣದ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಸ್ಕಾದಿಸಿದ್ದೇವು. ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವಂತಾಯಿತೇ ಎಂಬ ದುಮ್ಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಲಿನ ನೋಟದಿಂದ, ಸಹಯಾತ್ರಿಗಳ ಮೋಜು ಮಸ್ತಿಯಿಂದ ಪಂಚನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ನಿಲುವು ರಚನಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಉರುಗೋಲಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಟಿಬೆಟನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಕವಾಗಿ ನಾನು ಕಲಿತ ಪಾಠ. ಯಾತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕೆಲ ಟಿಬೇಟೆಯರೂ ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿದರು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಲಾರಿ ಸಾರಿ ಒಳ್ಳತಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಕರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಸೀಯರಂತೆ ಕಾಣದೆ ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾವೂ ಅವರ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬವಣಯಲ್ಲಿ ಸರಸದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವು.

ಮೆಕ್ಕಲು ಮಣ್ಣನ ಜಿಗುಟೇ ಇಲ್ಲದ ಒಣಮಣ್ಣಕಲ್ಲಿನ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಜಾರುತ್ತಾ ಧೂಳಿಭ್ರಂಷುತ್ತಾ ಲಾರಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಹಾದಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ನೆಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಪೆಮಾ (ದೇವಾದರು ಬಗೆಯ) ಗಿಡಗಳು, ಇಲ್ಲವೇ, 'ಬಾಂಗ್ಲಾ' (ವಿಲೋಂಗ್ ಜಾತಿಯ ಗಿಡಗಳು) ಬೆಟ್ಟದ ಮಗ್ನಾಲಿಗೆ ಆತುನಿಂದ ಹಳ್ಳಿ ಮನೆಗಳು, ಆವುಗಳ ಮುಂದ ಒಂದರೆಡು ಪೆಮಾ ಗಿಡಗಳು ಸಾರ್ಕಾರು, ಹಸಿರು ನೀರು ಇಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಪಾರವಿಲ್ಲದೆ ಜಿತ್ರಕಾರ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ಕ್ಷೇತ್ರಿಟ್ಟು, ಆಪೂರ್ವ ಜಿತ್ರದಂತಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಇಂ. ಎಂ. ಈ. ನ ಈ ಪ್ರವಾಸ ನಮ್ಮನ್ನು ಟಿಕಾಲೋಟ್‌ನಿಂದ ಖೋಚಾರ್ಗೆ, ಎಂನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತ್ತು. ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್ ಟ್ರೈಮ್ ಮತ್ತಿನ್ ಇದ್ದಂತೆ. ಕೆಲವೇ ತಾಸುಗಳ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿಕಾಸದ ಯಾವುದೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾದರೂ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಮಾನವ ವಿಕಾಸದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಿಂದಕ್ಕು

ಸುಂಯಬಹುದು, ಕೈಲಾಸದಂಗಳಕ್ಕಿಳಿದರೆ! ಎಲ್ಲ ಹಾಲದ ನಮೂನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದು ಚಿಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷತೆ.

ಸುತ್ತಲೂ ಎದ್ದು ನಿಂತೆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ, ಕನಾಲಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಖೋಜಾರ್ ದೇವಾಲಯ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸೂಧಾರಣ ಮನೆಯಂತೆ ಕಣಕಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಣ್ಣದ ಗೋಪ್ಯರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವಜ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತೋರಣಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವದ ಬೆಡಗು ತುದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು ಹೊರಪ್ಪಾಕಾರದ ಎತ್ತರದ ಗೋಡೆಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ದಿದ್ದಿಬಾಗಿಲನ್ನು ಕತ್ತಲು ಓಣೆಯನ್ನು ತಡವುತ್ತಾ ದಾಟಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಪ್ಪಾಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಅದರ ವಿಶ್ವಾಸ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಧ್ಯು.

ಖೋಜಾರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಹಜಾರ 'ದುರ್ವಾಸ' ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಗಭ್ರಗೃಹದಂತೆ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಲು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಣಿಯಿದೆ. ಅಷ್ಟಾತ್ಮಾತ್ಮಿನಿಂದಾದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಹೀರೆದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಅರಳಿದ ಕಮಲಗಳ ಮಥ್ಯ ಭೋಧಿಸತ್ತುರ ಸುಂದರವಾದ ಮೂರು ಬೆಳ್ಳಿ ವಿಗ್ರಹಗಳು ನಿಂತಿವೆ. ಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಂಬ್ಯಾಂಗ್ (ಮಂಜುಫೋಣ) ಎಂಟು ಅಡಿ ವಿಗ್ರಹವಿದ್ದು ಅದರ ಬುಳಣಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಿಸಿಗ್ (ಅಲೋಕಿತೇಶ್ವರ) ಏಳು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ವಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ನಡಮಣಿಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯದೋಜೆಯ (ವಜ್ರಪಾಣಿ) ಏಳು ಅಡಿಯ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನೇಪಾಳ ಶ್ರೀಗಂಗಳ ಮಾಡಿದರೆನ್ನುವುದು ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯಾದರೆ ಹೀರೆ ಮತ್ತು ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಲಂಕಾದಿಂದ ತರಲಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ವದಂತಿ. ಹೀರೆದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಡೆ ಏಳು ಚಿತ್ರಗಳು-ಬಿರಾವತೆ, ಕುಬೇರ, ರಾಜ್ (ತಚೀದೇವಿ? ಪಾಣಾಚಕ್ರ, ಪವಿತ್ರಮಣಿ, ದೇವಸೇನಾನಿ ಮತ್ತು ಉಬ್ಜ್ಯುಶ್ವರಪಸ್-ಟಿಬೆಟೀಯರ್) ಏಳು ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಾಗಕನ್ನಿರ್ಕೊಂಡು, ವಕ್ಷಿಮಾನವಿಯರು, ಸಿಂಹಮುಖ, ಮಯೂರಗಳೂ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆಯಂತೆ. ಇವು ಅಲಂಕಾರದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದವು.

ಹೀರೆದ ಮುಂದೆ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಟ್ಟಲುಗಳು, ಬೆಣ್ಣೆ ತುಂಬಿದ ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಸೆಟ್ಟಾಗಿಟ್ಟಿರುವರು. ಭಕ್ತಾಧಿಗಳು ಕಾಣಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಬುಳಂದು ನಮಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ದಿನಸ್ವಿತ್ಯದ ಪೂಜೆ ವಿಧಾನ. ವಿಶೇಷದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ವಿಧಾನವೂ ಸಾಂಗೋಪಣವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಡಮರು, ಮಥ್ಯ ಲೆ ಶಂಖ, ತಾಳ, ಗಂಟೆ, ಕೊಳಲು, ತುತ್ತೂರಿ, ಮಾನವ ಮೂರೆಯ ಕಹಳೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳು; ವಚಾರಿಯಥ ಮಾನವ ಕಷಾಲ, ನೀರು ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯ ತುಂಬಿದ ಬಟ್ಟಲುಗಳು, ಅಗರುಬತ್ತಿ ಬೆಣ್ಣೆ ದೀಪ, ಭಾಂಗ (ಮಥ್ಯ) ತ್ವಾಯಾ (ಹಿಂಟ್ಟು), ಮಾಂಸ, ಬೆಣ್ಣೆ ಕೇರ್ಕು ಮುಂತಾದ ಖಾದ್ಯಗಳು-ಎಲ್ಲಾ ಗೊಂಬಾಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳ ದೇವತಾರಾಥನೆಯ ಪೂಜೆ ಸರಕಣೆಗಳು. ಆಗಾಗ್ನಿ ನಡೆಯುವ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಾಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಯಂತೆ, ಅಥವಾ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಲವು ಉಪದೇವತೆಗಳ ಮಾತ್ರಾಗಳನ್ನು - ತೋಮಾ'ಗಳನ್ನು ಹಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತಂತ್ರಿಕ ವಿಧಿಯನ್ನುಕಾರ ಅಚ್ಚಿಸುವುದು ರಾಧಿ. ಕಡೆಯ ದಿನ ಮಹಾ ಹಬ್ಬನ. ಮಂಡಲಾಚೆನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೋರಣ, ಧ್ವಜ, ಧಂತಾಗಳಿಂದ

ಅಲಂಕೃತವಾದ ಗೊಂಪಾ ಸುತ್ತಲಿನ ಜನತೆಗೆ ಉತ್ಸರ್ವದ ಕೇಂದ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಜಂಬೂಂಗ್-ಮಂಜುಫೋಣ ಅಥವಾ ಮಂಜುಶ್ರೀ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುವ ಈ ದೇವತೆ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಚೌದ್ದಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅಧಿದೇವತೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿ ದೋತ್ಯಕವಾದ ವಿಧ್ಯವನ್ನು, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು ಈ ಬೋಧಿಸತ್ತು, ಬುದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ತಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೇಸರೂ ಮಂಜುಫೋಣ.

೨. ಚೆನಿಸ್ಸಿಗ್- ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ಮಹಾಕರುಣೆಯ ಸಾರ್ಥಕತ್ವಾರ್ಥಾದ ಈ ಬೋಧಿಸತ್ತು ಟಿಬೆಟ್‌ನ ಅಧಿದೇವತೆ. ಇವನಿಗೆ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ರೂಪಗಳು ಸಾಮಿರ ಕರೋಳ ಮಹಾಕರುಣೆ, ಪದ್ಮಾಸ್ನೇ ಮತ್ತು ಖಾಸರಣಣೆ. ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರನು ಮತ್ತೆರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದೇ ಪವಿತ್ರವಾದ 'ಒಂ ಮಣಿ ಪದ್ಮೇ ಹುಂ' ಎಂಬ ಆರಕ್ಷಾರದ ಬೀಜಾಕ್ಷಾರ ಮಂತ್ರ.

೩. ಭಾಗ್ನಿದೋಜೆಂ - ವಜ್ರಪಾಣಿ (ವಜ್ರಧರ) ಬೋಧಿಸತ್ತುಬಿಲ ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬಲದ ಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರದಂಡವನ್ನು ಎಡದಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಅಥವಾ ಕಪಾಲಪಾತ್ರಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ದೇವತೆ ಅಮಿತಾಭನ ಶಾಕ್ತರೂಪ.

ದೇವಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಕ್ಷಮೇಲೆ, ಕೀರೀಟದ ಮೇಲೆ ಭುಜದಿಂದ ಇಳಿಬಿಡ್ಡ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತುಗಳು ಹೀಗೆ ಮೇಲೂ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಇವು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದ್ದ 'ಖಿಟಕ್'ಗಳು-ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೂಮಾಲೆ ಅರ್ಪಿತವಾದಂತೆ ಒಂದಡಿ ಉದ್ದ ಮೂರಂಗುಲ ಅಗಲದ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೂರಡಿ ಉದ್ದ ಒಂದಡಿ ಅಗಲ ರೇತ್ಯೇ ವಸ್ತುದವರೆಗೆ ಶಕ್ತಾನುಷ ಖಿಟಕ್‌ಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು ಭಕ್ತಿಗೌರವದ ಸಂಕೇತ. ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು, ಗುರುಗಳನ್ನು ಮನೆತನದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಣಳು ಹೋದಾಗ ಖಿಟಕ್ ಹೊಟ್ಟೆಬಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಪದ್ಧತಿ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ, ವರ್ಣಾರಂಭದ ಹಬ್ಬಿ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಖಿಟಕ್ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಖಿಟಕ್ ತರದೆ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದರೆ ಆಸಭ್ಯ ವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗೋಂಪಾಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಖಿಟಕ್ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದರೂ ಅಪಂತಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಖಿಟಕ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಡುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದರೆ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನ ಮಾನ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಹತ್ವದ ಅರಿವಾಗುವುದು.

ಹಜಾರದ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡುಗಳು. ಅವಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆಯ ತೆರೆ. ಒಳಗೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಡತನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜೆಚುನಾದೊಲ್ಲಾ (ಶ್ವೇತ ತಾರ) ದೇವಿಯ ಅಗಂತಾರಗಳ ಜೀಣಾವಾದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕತ್ತು ಬಂದಿದ್ದ ಚಿತ್ರಗಳು ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಿಯ ವಿಗ್ರಹ, ಮುಖ್ಯ ಹಜಾರದ ಬಗಿಲಿನ ಎರಡೂ ಬದಿಗಿದ್ದ ಎಂಟಡಿ ಎತ್ತರದ ಭಯಂಕರವಿನುವ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವಂತೆ! ಒಂದು ಅಮಿತಾಭ ಬುದ್ಧ 'ಭಗ್ವಿರ್' ಇನ್ನೊಂದು ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ತಮ್ಮದಿನ್ನಾನ ಉಗ್ರರೂಪಗಳು, ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಲಕ್ಷ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಇದ್ದುವಂತೆ ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಜೀವೀ ಆಕ್ರಮಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದವು. ನಾವು

ನೋಡಿದ ಖೋಚಾರ್ ದೇವಾಲಯವು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ ಪಳೆಯುಳಿಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆಯಂತೆ! ಅದ್ವೈತ ಎಷ್ಟೂಂದು ಹೇಳಿತ್ತು

ವಿಗ್ರಹಗಳ ಜೊತೆಯೇ ನಾಶವಾದ ಅವುಗಳ್ಯಾ ವಸ್ತುಗಳೇ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳು. ಈ ಹಜಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳಿಂದ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಮೊದಲಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲವೂ ಚೀನೀ ಸ್ನೇಹಿಕರು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಬೆಂಕಿಹಾಗುತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವು. ನಾವು ನೋಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಳಿದುಳಿದವು, ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ತಂದವು ಹಾಗೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು- ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯವು, ಗೊಂಪಾದ ಉಬ್ಬಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ವಾರಾನ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಟೆಂಗ್ವಾರ್ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇದ್ದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಾಗಿತ್ತುಂತೆ. ನಾವು ನೋಡಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕೋಣೆಯವೇ!

ಟೆಬೆಟಿನ ಒಟ್ಟು ಶಿವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 'ಕಾಂಗ್ವಾರ್' ಮತ್ತು 'ಟೆಂಗ್ವಾರ್' ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಟೆಬೆಟಿನ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಗೊಂಪಾಗಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಗೊಂಪಾ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅಸ್ತಿಭಾರವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಕಾಂಗ್ವಾರಾನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರವಚನಗಳು ಜೆಚೆ ಹಾಗೂ ಬೋಧನಗಳು ೧೦೮ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ರುಪ್ಯಾದು. ಟೆಂಗ್ವಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಜ್ಞಾಕ್ಷರ್ ಮೀರ್ಪು ಸಂಪುಟಗಳಿವೆ. ಟೆಂಗ್ವಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳು, ಕಾವ್ಯಗಳು, ವಾಕ್ಯಕರಮ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರ ದೇವತಾ ಸಾಧನ, ತಂತ್ರ, ಮಂತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ ರಚನೆಗಳ ಬೀಣಿಪಾಠವ್ಯಾಖ್ಯಾ. ಪ್ರಾರ್ಥಾ ತಗ್ಗಿನ ಬೆಟ್ಟಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆಳದ ಕಂದರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಹರಿಯುವ ಮೂರು ನದಿಗಳು-ಯಾಂಗ್, ಮೇಹಂಗ್ ಮತ್ತು ಸಲ್ವಾರ್ವಿನ್, ಏಷಿಯಾದ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ನದಿಗಳು ಸಿಂಧೂ, ಸತ್ಯೇಜ್, ಬ್ರಹ್ಮಾಷತ್, ಮತ್ತು ಕನ್ಫಲಿ ಟಿಬೆಟಿನಲ್ಲೇ ಹಂಟ್, ಹೊರನಾಡಿಗೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಏಕು ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳು, ಅನೇಕ ಉಪನದಿಗಳು ಇದ್ದರೂ ಟಿಬೆಟ್ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ಎತ್ತರದ ಘಳವತ್ತುದ ಅಂಗಳವಾಗದ ಬಹುಭಾಗ ಮರುಭೂಮಿಯಾಗಿ ಧಾರಣೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಈ ಬಂಜರು ಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಇದರ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದ ಯುದ್ಧಗಳು ಅನೇಕ. ಬಂದ ಪರದೇಶಿಯರು ಅನೇಕರು. ಅವರು ತಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾಷೆ ಧರ್ಮ, ಸರ್ಕಾರಗಳು, ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳು-ಏನೆಲ್ಲಾ ಬದಲಾವಣೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ತವನ್ನು ಜಾನಪದ ಸೋಗಡನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಟಿಬೆಟಿಯರು ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಪ್ರಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳು. ಆದರೆ ಮತವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂಥರಲ್ಲ.

ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಲಿನ ಗೊಂಪಾ-ಅಂಗಡಿ-ಮನೆ-ಗುಡಾರ ಇಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೇ ನೋಡಿದಂತೆ ಟಿಬೆಟೀ ಧರ್ಮ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಟಿಬೆಟ್ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ತ್ತವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಭಾರತೀಯರೇ! ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಡು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಾನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾಲ. ಟಿಬೆಟ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಕರಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಭೂತ-ಷಿಶಾಚಿ-ಪ್ರೇತಾತ್ಮಗಳ ಆವಾಹನ, ಆರಾಧನೆ ಪೂಜೆ, ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ, ವಿಧಿಗಳ ಬಾನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾಲ. ಪೂಜಾರಿಯೇ ಅಲೇಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು

ಸರದಾರನ ಸಲಹೆಗಾರನೂ ಆಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದು ಕಾಲ. ಹೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸರದಾರರನ್ನು ಬಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹೊಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಯಶಸ್ವಿ ಆರನೇ ಶತಮಾನದ ರಾಜ ಸ್ವೋಂಗ್‌ಚೆನ್‌ ಗಾಂಪ್ಲೆನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈತನೆ ಹೊಣ ಸೈನ್ಯ ಹೋದೆದೆಯೆಲ್ಲ ಸಾವು ಸುಲಿಗೆ ಹೊಲೆಗಳ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಹೊಣ ಸೇನೆ-ಮೃತ್ಯು ಸೇನೆ ಎಂದೇ ಖ್ಯಾತವಾಗಿತ್ತು.. ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ನೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಮಂಡು ಕಣಿವೆಯ (ಇಂದಿನ ನೇಪಾಳ) ರಾಜಕುಮಾರಿ ಭೃಕುಟಿ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ರಾಜಕುಮಾರಿ ವೆನ್‌ ಚೆಯಿಂಗ್‌ರನ್ನು ರಾಜವಧುಗಳಾಗಿ ತಂಡಗ ಅವರೊಡನೆ ಅವನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವೂ ಹೊಣದೇಶಕ್ಕೆ-ಟಿಬೆಟ್‌ಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು. ಚರಿತ್ರೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ರಾಜಕುಮಾರಿಯರೊಡನೆ ಬಂದ ಬುದ್ಧ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಬೌದ್ಧ ಬಿಂಬಿಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊಸಧರ್ಮದ ವಿಚಾರಗಳು, ಕುಶಲಕಲೆಗಳು ಟಿಬೆಟ್‌ಗೆ ಬಂದು ಭಾರತದ-ಚೀನಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬೀಳತೊಡಗಿತು. ರಾಜ ಸ್ವೋಂಗ್‌ಚೆನ್‌ ಆದೇಶದಂತೆ ಮಂತ್ರಿ, ಘೋನ್‌ ಸಂಚೋಧಕ್ತಿ. ಶ. ಇಳಂ ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಶಾರದಾ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಟಿಬೆಟ್‌ ಭಾಷೆಗೆ ಲಿಪಿಯಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಟಿಬೆಟ್‌ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಿಸಿದಿದನು. ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ-ತರ್ಕ, ಖಿಗೋಳಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್, ವ್ಯಾದ್ಯ- ಗ್ರಂಥಗಳು ಟಿಬೆಟ್‌ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದವು. ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅನುವಾದಿತವಾದವು. ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಟಿಬೆಟ್‌ ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ನಳಂದ ವಿಕ್ರಮಶಿಲಾ ತಕ್ಕುತ್ತಿಲಾ

ಆಚಾರ್ಯಾವಾಗಲೀ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಲೀ ತಂದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ವೇಳೆಗೆ ಮರದ ಆಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ತಲೆದೋರಿ ರಾಜಮನೆತನದ ಹಸ್ತಕ್ಕೆಪ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಮರುಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ. ಕೆಲವೇ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಷ್ಣನೆ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಬಂದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಂಗೋಲಿಯ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಹೆಚ್ಚಿಯಿತು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮರಗಳು ಮೋಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹೊಂಡು ಸೈನಿಕ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವಂತಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಲೆಗೊಳಿಸಲು ಭಾರತದಿಂದ ಯತ್ನಿಗಳು ಆಚಾರ್ಯರು ಬಂದರೆ ಅತಿಷ್ಣನೆ ನಂತರ ಬಂದ ಧರ್ಮೋದ್ಯಾರಕ ಟಿಬೆಟ್‌ಯನೇ ಆದ ಭಿಕ್ಷು ಶ್ವಾಂಗ್ ಶಾಪಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಂಜುಶ್ರೀ. ಅತಿಷ್ಣನೆ ಪಂಥವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ ಯಾಗುವಂತಹ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಗಲುಗ್‌ಪಾ ಪಂಥವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪಿದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆದವನು ಶ್ವಾಂಗ್ ಶಾಪಾ. ಮಾನೋಹರ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕರ್ತೆಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತಿ ಇವು ಪಂಥಕ್ಕೆ ಶಾಮಾಳಕರೆಯನ್ನು ತಂದವು. ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಿದ ಶ್ವಾಂಗ್ ಶಾಪಾನ ನಿಲುವು ಬೌದ್ಧ ಪಂಥವನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿಸಿತು. ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅನುನಾಯಿಗಳ ಸುಷ್ಯವಸ್ತಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುದಲ್ಲದೆ ಪಂಥದ ಆಧಿಕಾರ ಇಂದಿಗೂ ಅನಾಹತವಾಗಿಯೇ

ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪಂಥದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈ ಪಂಥದ ಮಹಾಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಯೇ ಟಿಚೆಟ್ ದೇಶದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗುರು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ದಲ್ಲಿಲಾಮ್. ಚರಿತ್ರೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಏಳಬೀಳಿಗಳು ನಡೆದೇ ಇದ್ದರೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರಸರಣ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಪ್ರತಿಸಾರಿ ಧರ್ಮೋತ್ಸಾನವಾದಾಗಲೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆದ್ದೆರೆಗಳು ಏರಿಬಂದು ಟಿಚೆಟ್ ಸಮಾಜವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಗೊಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿನಿವು ಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಧಂಡಗಳಲ್ಲಿದೇವಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ, ಚೀನ, ನೇಪಾಳ, ಮಂಗೋಲಿಯಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವ್ಯೇದಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಟಿಚೆಟ್ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಬಾನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮಿಶ್ರ, ಜೀವನ ರೀತಿಯೇ ಇಂದಿನ ಟಿಚೆಟ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ವಸ್ತು. ಚೀನಾ ಮಂಗೋಲಿಯಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಸ್ವೀಕರು, ಯಾತ್ರಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮಾಡನೆ ತರುತ್ತಿದ್ದ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳು, ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರ ಮುಂತಾದವು ಟಿಚೆಟ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಾಹ್ಯಲಂಕಾರ. ಭಾರತದ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಚೀನೀ ಮಂಗೋಲಿ ಕರಗಳು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಟಿಚೆಟ್ ಯುವಕನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟು, ಏಷಾಕ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆನ್ಯಾಧ್ಯತ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಡಾಳಿದೆ. ಎರಡು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಅತಿ ಶೀತ್ಯ ಹಾವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಬಂಜರು ನೆಲ ಟಿಚೆಟ್ ಜನಜೀವನದ ಹೊರರೂಪವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳು ಜನರ ಜೀವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಒಂದು, ತಂತ್ರ, ವಿದ್ಯೆಯ ತಳಹದಿಯ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಎರಡು, ಲಾಮಾ ಪದ್ದತಿ. ಇವೆರಡೂ ಇಲ್ಲಾವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟ್ ಚೇರೆಲ್ಲ ದೇಶಗಳಿಂತೆ ಹತ್ತರಲ್ಲಾಂದಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅನವರತ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾದ ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ಅವತಾರ, ಕರ್ಮಾದ, ತಂತ್ರ, ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯೇದಿಕಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೊದರೆ ಅದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಟಿಚೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೊಸದೊಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವನ್ನು ಪಡೆದು ಬೆಳೆದಿದೆ. ಟಿಚೆಟ್‌ಗೆ ವ್ಯಾತಿಷ್ಟವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಏಳನೇ ಶತಮಾನದಾದಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಖೆಗಳ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಅಳವಟ್ಟಿವೆ. ಹೀನಯಾನದ ಶಾಖೆ ರೀತಿ ನೀತಿ, ಮಹಾಯಾನದ ಚೋಧಿಸತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ವಜ್ರಯಾನದ ಗಂಭೀರ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಟಿಚೆಟ್ ಧರ್ಮದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಾಗಿವೆ.

ಬುದ್ಧ ಗುರುವಿನ ಧರ್ಮದ ಈ ವಿಶ್ವ, ರೂಪದ ಬಳುವಳಿಯೇ ಲಾಮಾ ಪದ್ದತಿ ಗುರು ಪರಿಂಪರೆ. ಲಾಮಾ ಪದದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಗುರು - ಆಚಾರ್ಯ. ಸಕಲ ವಿಧದಲ್ಲಾ ಅನುಕರಣೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಲಾಮಾ ಶಿಷ್ಯಂತರ ಲೋಕಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಗುರು. ಇಂತಹ ಗುರುತರ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತೆವನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಹಂತೆಗಳಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಬೌದ್ಧ

ಧರ್ಮದ ಅಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಅಗತ್ಯ . ಗೊಂಡಾದ ಅಧಿಕ ಪ್ರಭಾವ ಸಮಾಜದ ಮೇಲಿರುವುದರಿಂದ ಗೊಂಡಾದ ಲಾಮಾಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಅಧಿಕ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನವೂ ಹಿರಿದು, ಅಂತಹೀ ಮನೆತನಕ್ಕೂಬ್ಬನಾದರೂ ಲಾಮಾ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂದು ಹಿರಿಯಾಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಓದು ಬರಹ ವಿದ್ಯೆ ಚೇಕೆಂದರೆ ಸಿಗುವುದು ಗೊಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಹೀಗೂ ಏಂ ಕೆಟುಂಬದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಎರಡು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಣ್ಣಾಗಲಿ ಗಂಡಾಗಲೀ ಇ -ಇ ವರ್ಷದ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತಂಡ ತಾಯಿಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ಗೊಂಡಾ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟುಪೂಡಿನಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಚ ವರ್ತವನ್ನು ಕ್ಯಾಗೊಂಡು ಭಿಕ್ಷುಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಾಧಾಕ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ರಾಜಧಾನಿ ಅಥವಾ ದೋಡ್ಡ ನಗರಗಳ ಗೊಂಡಾಗಳಿಗೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧ್ಯಯನದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ಸೂಹಿತ್ಯ, ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ತರ್�, ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆ ಶಿಲ್ಪ, ಲೋಹ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಯಲಗಳಿಗೆ ಹೋರಿಗಿನ ಭಾರತ, ನೇಪಾಳ, ಭೂತಾನ್, ಜಪಾನ್, ರಷಿಯಾ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ . ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಚೇರಾವ ಗ್ರಂಥಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗದ ಅನೇಕ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ದೂರದೂರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಬರುವ ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಅನೇಕರು. ಹಾಗೆಯೇ ಟಿಚೆಟ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದೂ ಉಂಟು.

ಗೊಂಡಾಗಳ ಅಧ್ಯದಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಗಳು ಮಾತ್ರ, ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಉಳಿದವರು ಕಾರ್ಮಿಕರು, ನಿರ್ವಾಹಕರು, ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು, ವರ್ತಕರು, ಗೊಂಡಾದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಂದರೆ ಗೊಂಡಾ ವಾಸಿಗಳ ಸನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿಯ ಸನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರ . ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿಯಂತೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದವರು ಜೀವನದ ಅಂತಿಮ ಮಜಲನ್ನು ತಲುಪಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಸಂಖಾರಿಯಾಗಿರುವೆಂದು ಭಾವನೆ ಟಿಚೆಟ್‌ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಭಿಕ್ಷು ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವನಿಸುವುದು . ವಿದ್ಯಾರ್ಥನಾಗೆ ಇದು ಬಹುಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂತೋ ನಿಜ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಮತ್ತು ಗೊಂಡಾದ ಪರ್ಯಾತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಂತ ಭಿಕ್ಷುಗಳೇ ಡಾಬಾಗಳು . ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಡಾಬಾಗೆ ಲಾಮಾ ಅಜಾಯ್ ಪದವಿ ದೂರಿಸುವುದು. ಮುಂದುವರೆದು ಚೌಧು ಧರ್ಮದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದರೆ ಗೆತೆ ಪದವಿ ಸಿಗುವುದು. ಗೆತೆ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಿತ್ರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಹಬಾರಿ. ಗೆತೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಪದವಿ . ಗೆತೆಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಪಡಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರು ಗೌರವಸೂಚಕವಾಗಿ ರಿನ್ ಪ್ರೋಚೆ ಎಂದು ಸಂಖೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಾಮಾಗಳ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಂಥಗಳಿರುವುದು ಸಹಜವೇ. ಹೋರಿಗಿನವರು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಮುಖ್ಯ ಪಂಥ ವರ್ಗಗಳು ಹಳದಿ ಮೊಟ್ಟಿಗೆ ಧರಿಸುವ ಗಲುಕ್ ಪಾ ಮತ್ತು ಕಂಪ್ ಮೊಟ್ಟಿಗೆಯ ನ್ಯಂಗಾಂತ್ರ.

ಕೆಂಪು ತೊಟ್ಟಿಗೆಯ ನ್ಯಂಗ್ಲಾ ಹಾ ಲಾಮಾಗಳು ಮನಬಂದರ ಮದುವಯಾಗಬಹುದು, ಸಂಸಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಇವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದ ಅತಿಯಾದ ಕಟ್ಟಳೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗೆಲುಕ್ಕೊ ಹಾ ಲಾಮಾಗಳು ಕಟ್ಟಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಗಳು. ಇವರು ಸಂಸಾರಿಯಾಗಬೇಂಕೆಂದರೆ ನಿಗದಿತ ದಂಡ ತೆತ್ತು ಗೊಂಬಾ ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾ ಬಿಟ್ಟು ಲಾಮಾಗಳು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಮದುವಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಇವರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಶಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಆತಿ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ನಿಣಾಯಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಹಿಂದೂ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಾದ ಪುನರ್ಜ್ಞನ್ಯ ಅವತಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಧರಿಸಿದ ಟಿಚೆಟೆ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ನಿವಾಣ ಯೋಗ್ಯ ಚೋಧಿಸತ್ತೆರು ಲೋಕೋದ್ಭಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿವಾಣ ಪದವಿಯನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವರು. ಇವರೇ ಟುಲ್ಯಗಳು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ವಿಶೇಷಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದವರು. ಅತಿಮಾನುಷ ಸತ್ಯವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಲಾಮಾಗಳು. ಇಂತಹ ಟುಲ್ಯಗಳು ಟಿಚೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಷ್ಟು ಅಲ್ಲದೇ ಮಂಗೋಲಿಯ, ನೇಪಾಳ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು. ಕೇವಲ ಟುಲ್ಯಗಳು ಗೊಂಬಾದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಲು ಅಹಂಕಾರ.

ಜನತೆಯ ಮನ್ವಕ್ಕೆ ಪಡೆದ ಗೊಂಬಾದ ಅಧಿಪತಿಗಳು ರಾಜಕೌರಣಿಗಳೂ ಹೊಡೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅನುನಾಯಿಗಳಿರುವ ಗೆಲುಕ್ಕೊ ಹಾ ಪಂಥದ ಮಾಧಿಪತಿ ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ಸರ್ವಾಚ್ಯು ಅಧಿಕಾರಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಮಹಾತರೆಧಿ.

ಟಿಚೆಟೆಯರಿಗೆ ಗ್ರಾಹಿ ರಿನ್‌ ಪ್ರೇಚೆ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠ , ಕರ್ಯಾಮೂರ್ತಿ ಅವಲೋಕೇಶ್ವರನ ಅವತಾರ, ಧರೆಗಿಳಿದು ಬಂದ ಚೆನ್ನಿಸಿಗ್ . ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ ವಾಸಗ್ರಹ ರಾಜಧಾನಿ ಲ್ಯಾಂಡಲ್ಲಿರುವ ಷ್ರೋಟಾಲೂ ಅರಮನೆ ಟಿಚೆಟೇ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ದ ಬಹು ಸುಂದರ ನಮೂನೆ . ಈ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ ಸರಕಾರೀ ಕಭೇರಿಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ನಾಮ್ಮುಲ್ಕ ಗೊಂಬಾದ ಕಾರ್ಯಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಷ್ವಾದ್ಧ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ, ಇತರ ಮಾಧಿಪತಿಗಳು ಹೊಡೆ ತಮ್ಮ ಜಜರಿತ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವ ಮನ್ವ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮ ಎಲ್ಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಹೊಡುವರು. ಆ ಕುರುಹುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮೂವತ್ತೇರಡೂ ಸಲ್ಲಕ್ಕಣಗಳುಳ್ಳ ಟುಲ್ಯ ಬಾಲಕನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ದಲ್ಲಿಲಾಮರಾಗಿ ಅರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಾಲಕ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು (ಇತರ ವಸ್ತುಗಳೊಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರುವಾಗ)ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಮಾಧಿಪತಿಯಾಗುವ ಸಂಸ್ಥಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಟಿಚೆಟೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ವಲಯಗಳಲ್ಲದರ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ ಇದ್ದಡೆಯೇ ಟಿಚೆಟ್ಟಿರಾಜ್ಯ ! ಇಂತಹ ಚೀನೀ ಆಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕ ಶರಣಾಧಿಕಾರಿಗಿ ಬಂದ ಹದಿನ್ನಾಲ್ಕನೇ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ ಸಂಗಡವೇ ಅಷಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಬಂದು ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಕಡೆ ತಮ್ಮ ವಸತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಧರ್ಮಶಾಲಾದಲ್ಲಿಂತೇ ಈಗಿನ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ ಟಿಚೆಟೇ ಸರ್ವರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಟಿಚೆಟೆಯರೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಆ

ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಟಿಚೆಟೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯ ಜೀವಿಯರು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಭೂಗೋಳಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹ.

ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ವಿಶ್ವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ರಮಾಗತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ ನಂತರದ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾ ಎಂದರೆ ಮಹಾ ಪಂಡಿತ ಗುರು. ಏದನೇ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ ತಮ್ಮ ಗುರುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಬಿರುದು. ಓಪಾಮೆ ಅಮಿತಾಭ ಚೋಧಿಸತ್ತ್ವನ ಅವತಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಂಚನ್ ಅಮಿತಾಭನ ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಯ, ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂರ್ತಿರೂಪ. ಬೌದ್ಧಪ್ರಾಣದ ಪ್ರತಾರ ಅಮಿತಾಭ ಮತ್ತು ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರರಲ್ಲಿರುವ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಪ್ರತೀಕವೇ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರ ಸಂಬಂಧ. ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರಂತೆಯೇ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾರ ಆಯ್ದು ಮತ್ತು ಕರಿಣತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾರಂತೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾರ ಪ್ರಭಾವ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಹಜ. ರಾಜಧಾನಿ ಲ್ಲಾಸ್ ಸ್ಥಾದಿಂದ ದೂರ ಶಿಗಾಟ್ಯೆಯ ತಾತಿಲ್ಲಾನ್ ಪ್ರೋದಲ್ಲಿ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾರ ನಿಷಾಸ. ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಧ್ಯಾಯನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ತಾತಿಲ್ಲಾನ್ ಪ್ರೋ ವಿಶ್ವಾವಿಧ್ಯಾಲಯ ಶಿಷ್ಯ ಸಂಶ್ಯೇಯಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡದಿದ್ದು ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾವಿಧ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ನೊಡಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಲ್ಲಾಸ್ ಸ್ಥಾದಿಯ ದೂರವಿರುವ ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾ ಹೂರ ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ಹಚ್ಚಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದವರು. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಚ್ಚು ವೇಳೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವವರು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಒಳಸಂಬಂಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನರಿಯದ ಹೊರದೇಶಗಳ ಸರಕಾರಗಳು ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೋಭ್ರರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಮಂನಾರ ನಡೆಸಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಟಿಚೆಟೆಯರಿಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನ ಪವಿತ್ರ ಅವತಾರಗಳು. ಪಂಚನ್ ಲಾಮಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರುವಾದರೆ ದಲ್ಲಿಲಾಮಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕರ್ಮನ್ನೂ ಉಗೋಂಡ ಏಹಿಕೆ ಗುರು.

ಮಾನವಕುಲದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಆದ್ಯೋ ಇಂದು ಹೇಳಿ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಾಗಿವೆ. ಇನ್ನೇಷ್ಟೋ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಜಾಗತಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪದಾರ್ಥಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಮರಣಾಂತರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಟಿಚೆಟ್ಟಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಅನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಹಸ್ಯವೇನು? ಟಿಚೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಭಾಸದ ಹನ್ನರದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳು, ನಂತರ ಓದಿ ತಿಳಿದ ವಿಷಯಗಳ ಮಧ್ಯಾತ್ಮಾದಂತೆ ಟಿಚೆಟ್ಟಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಂತಿಕ್ಯ ಕಾರ್ಯಾವಿಷ್ಯೆ. ಮಣಿಮಂತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾದರೆ ವ್ಯಾಪ್ತಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ ಅದರ ಹೃದಯ ಬಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ನೂಲು ಟಿಚೆಟ್ಟಿ ಸಮಾಜದ ನಿಡುಹಾಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರಿಕತೆಯ ಅಡ್ಡನೂಲು ಈ ಹಾಸಿನಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಲೆಯನ್ನು ನೆಯ್ದಿದ್ದರೆ. ಎರಡೂ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನ ನೂಲುಗಳು ಸಿಕ್ಕುಸಿಕ್ಕಾಗಿ ತೊಡಕಿಕೊಳ್ಳಿದ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನೇಯ್ಯಾಕೊಂಡು ಬಂದಕೊಂಡು ಬಲಕೊಟ್ಟು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ವಿವರಣೆಗೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು.

ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ವಿರಳ ಹವಣ್ಯನ್ನು ಸಾಂದ್ರಗೊಳಿಸಲಾಬಾಕಾರಿಸರು ಓರಿ ಮಣ ಪದ್ದೇಹುಂ ಷಡಕ್ಕೂರ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತ. ದಿನದ ಬಹುಭಾಗ ಈ ಮಂತ್ರ, ಜಪ ಮಾಡುವವರ ಉಸಿರು

ಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದರೆ ಗಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಹಾರಾಡುವ ಧ್ವಜಗಳು, ವಸ್ತುತೋರಣಗಳು ತಮ್ಮ ಮೇಲಿರುವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಗಳಿಗೆ ತೆರೆದಿಡುತ್ತುವೆ. ಗೊಡೆಗಳು, ಕಲ್ಲು ಕಂಬಗಳು, ಬಂಡ ಚಪ್ಪಡಿಗಳು, ಹೊಂಬು ಮೂಕಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಚಪ್ಪಟಿ ಭಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಮಂತ್ರ, ಇಲ್ಲವೇ ಓಂ ಅಷ್ಟೂದರೂ ಕೆತ್ತಿರುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗೊಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಉರು ಬಾಗಿಲ ಮೇಲೆ, ಕಂಬಕ್ಕೆ ಬರಗಿಸಿ, ಪ್ರಣಾಸ್ತಿ ಕಳಗಳಲ್ಲಿ, ಉನ್ನತ ಶಿಶಿರಗಳಿಂದೆಯಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳು ಕಾಣುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರಸ್ತೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಇಡುವ, ನೆಡುವ ರೂಢಿಯಿಂದಾಗಿ ಗಳಿಯಷ್ಟು, ಅಲ್ಲದೆ ನೆಲವೂ ಮಂತ್ರಮಯ. ಪವಿತ್ರ, ಗಿರಿಗಳಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು ಇಂತಹ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಹರಿಯುವ ನಿರ್ಮಲ ನೀರು ವಾಯುವಿನ ಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಉಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಕಲಕಲ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರ ಮಾಡುವುದೇನೋ ಇಷ್ಟೇ ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕೊಲಾಂ ತಿರುಗುಗಂಬಗಳ ಸಾಲುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೃಹಾದಾಶಾರದ ಕೊಲಾಂಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಮಂಟಪಗಳು, ಕೋಣಗಳು ಗೊಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದು. ಹಿಂಟಿನ ಗಿರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವ ಚಕ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಮಣಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದೆಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಟ್ಯಯೇ ಸರಿ.

ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಉತ್ತಮ ಅಧಿಕ ಮುದುಕರು ಮತ್ತುಗಳು, ಹಂಗಸರು ಗಂಡಸರು, ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಮಂತ್ರ, ಜಪ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ತಮ್ಮೂ ಲಕ ಮನಶಾಂತಿ ಪಡೆದ ಹಕ್ಕು ಇರುವುದು. ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು, ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು, ಏಕವುಖಿಧೈಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಷ್ಟೆ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿಯೂ ಇದು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತುಪೂರ್ಣ.

ಟಕಲಾಕೋಟ್ ಮಂಡಿಯ ಹಲವು ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಸರ ಹಿಡಿದ ಮಾಲೀಕರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂಗಡಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿವರನ್ನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುವಾಗಲೂ ಜಪಸರ ಸರಿಯುತ್ತಿಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ದರ ಕೇಳಿದರೆ ಸರ ಮಣಿಕಟ್ಟಿಗೆ ಜಾರಿಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಲ್ಯುಲೇಟರ್ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕವೇ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಪರಭಾಷೆಯ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ. ಹಣ ಜೀಬಿಗೆ ಸಂದರ್ಭ ತಲೆಬಾಗಿ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿಲೇ ಮತ್ತೆ ಜಪಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ -ಯೋಗಿ ಇಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ದಾಳಿನಾನ ಟೆಂಟ್ ಅಂಗಡಿಗಳ ಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಮತ್ತು, ಹಂಗಸರ (ತಮ್ಮ ದು ಸಹ) ಪ್ರೋಟೋ ತೆಗೆಯಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಲೆಂದು ಫೀಲ್ಡ್ ರೋಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಏಕೆ ಎಂದಾಗ "ನೀವು ಕೇಳುತ್ತೀರಿ ಮಾರುತ್ತೀವ. ನಮಗೆದು ಬೇಡ ಅಷ್ಟು". ಮೂಡ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕತೆ ಇವರದು.

ಈ ತೆರನ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಮನೋಭಾವ ಹಿಂಬಣೆಯಿರಿಗೆ ಅನೂಭಾರವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಾ, ಮಂಗಳೇಲಿಯಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ನೇಪಾಳಕ್ಕೂ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯನ ಅಭಾನಿಸ್ತುನಕ್ಕೂ ಸಂಪರ್ಕವಿರುವ ಹಿಂಬಣ್ಣ ರಣಂಗವಾದಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವೂ ಕೂಡ. ಅಲ್ಲದೇ ಬಹುತೇಕ ಬಂಡರು ಭೂಮಿಯ ಹಿಂಬಣೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತಿತರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಹೊರದೇಶದಿಂದಲೇ

ಪ್ರಾರ್ಯಸಿಕೋಳ್ಳಬೇಕು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಉಣಿ, ಅಮೂಲ್ಯ ಹೆರಳುಗಳು, ಮತ್ತು ಚೊರಾಕ್ಕಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಮಾರಿ ಶಾದ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮರ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದದ್ದು.

ನೇವಾಳ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶ (ಕಾಳಿ ನದಿಯ ಭಾಗ)ದಿಂದ ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಮೊದಲು ಸಿಗುವ ಉರೇ ಟಕಲಾಕೋಟ್‌. ಕನಾರಲಿ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದು ತಿಂಗಳು ಮಂಡಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಿರುಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚೈನಾ ಓಂಗಾಣಿ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ೨೦ ನೇ ಶತಮಾನದ ಸೆಲ್ ಬಾಲಿತ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಲಕರಣಗಳು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳು ಕೂಡಾ ದೋರಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟ್ ಯುವಾನಾಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಡಾಲರ್‌ಗಳು ಕೆಲವಡೆ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಗಳು ಜಾಲ್ಯಾಯನವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ಮರಳಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ಸಿಗುವುದು ಟಿಬೆಟ್ ಯುವಾನಾನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಹೋಚಾರ್ ಗೊಂಪಾದೋಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಾವು ಭಾರತೀಯರು ಬಾಗಿಲಿನ ಹೋರಗೆ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುವು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಟಿಬೆಟೀಯನ್ನೂ ಭೂತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಉಣಿಯ ಪಾಪಾನು ಲ್ಲಾಮಾನೋಂದಿಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಳಗೆ ನಡೆದಿದ್ದು. ವರ್ಷದ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ಬಂಫಾದ, ಇಲ್ಲಿನ ಕೊರವ ಜೆಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಗೆ ಕುಟ್ಟಿರುವ ಮಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿಟ್ಟು ಬಾರೆನ್ನು ಪುದು ದಢ್ಢಿತನು. ಬಿಟ್ಟುಲೇಬೆಂಕೆಂಬ ಕಟ್ಟುಪಾಡು ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಶ್ರೀಸೂಮಾನ್ಯ ಮಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದವರೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಲಿ ಎಂದು ಗೊಂಪಾದಡಗೆ ಮುಖಿಹಾಕುತ್ತಿರಲ್ಲವೇನೋ!

ಅತಿ ಶೀತ ಹವಾಮಾನದಿಂದಾಗಿ ಕೊರವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ ಅಸ್ಥಾನ ನೀರು ಕಾಯಿಸಲು ಉರವಲಿಗೆ ಕೊರತೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಟಿಬೆಟೀಯರಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಲು ನೀರು ಜೊಹಾ ಹುದಿಸಲು ಭಾಂಗಾ ಮಾಡಲು ಮಾತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತೋಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಲ್ಲ. ತಿಂಗಳುಗಂಟಲೆ ಸ್ವಾನದ ಯೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡದ ಇವರು ಶುದ್ಧರು. ವಿಶುದ್ಧರು. ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿವಂತರು. ಇಡೀ ಉರನ್ನೇ ಸುತ್ತಿಬಂದ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಡಿಗೂ ಬರುವ ಇಂತಹ ಮಡಿವಂತರನ್ನು ಕೊಳಕರೆನ್ನುವುದು ಯಾವ ನ್ನಾಯ? ದಿನಕ್ಕಿರುವ ಬಾರಿ ಸ್ವಾನ ಮಾಡುವ ನಾವು ಟಿಬೆಟೀನಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೂ ಮ್ಮೆ ಮಡಿ (ಸ್ವಾನ ವಲ್ಲ) ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯತೆ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ನಂತರ ಗಣನೆಗೆ ಬರುವುದು ದ್ವೇಪ ಭಕ್ತಿ ಮಡಿವಂತಿಕೆ.

ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಚೋಟ್‌ನಾ ಕಟ್ಟಿಡಗಳು, ಪ್ರಾಟ್‌ಗುಡಿಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹಿರಿಯ ಲಾಮಾಗಳ ಧನವಂತರ ಗಣ್ಣಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಮಾಧಿಗಳು ಗೊಂಪಾದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರು ಮಾತ್ರ ಧಹನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಆಹಾರ. ಜನನ ಮರಣಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳಂತೆ ಅನೇಕ ಶ್ರೀಯಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಸಾಲಿಸಿದರೂ ಜೀವತ್ತೆ ನಿಲ್ಲದ ಹೇಳೆಯಿಲ್ಲದ ಶವದ ದಹನಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಸೌದೆ ಬೆರಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಅವೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ತವರಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯಾಕರ್ಮಾಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದ ನರತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಶವವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತಲಿಸಿ ಹದ್ದುಗಳಿಗೆ ಎಸೆದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನದಿ, ತೊರೆ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ

ಹಾಕುತ್ತಾರೆ . ಹಿರಿಯ ಲಾಮಾಗಳ ಶವಕ್ಕೆ ದಹನ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಸಿ ಚಿತ್ತಾಭಸ್ತ್ರೇವನ್ನು ಮಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಕಲೆಸಿ ಗೊಪ್ಯರದಂತೆ ಶ್ರೀಮಾನಾಕೃತಿ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಚೋಟನಾನೊಳಗಿಡುತ್ತಾರೆ. ಚೋಟನಾನ ಕೆಳ ಚೌಕದ ಪೀಠ ಭೋಮಿಯ ಪ್ರತೀಕ ವಾದರೆ ಆದರ ಮೇಲೆನ ಗೋಲಾಕಾರದ ಭಾಗ ಜಲ. ಆದರ ಮೇಲಿನ ಶ್ರೀಕೋನ ಭಾಗ ಅಗ್ನಿ ಆದರ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥ ಚಂದ್ರ ವಾಯಿ ಮತ್ತು ಆದರೊಳಗಿನ ಗೋಳ ಅಕಾಶ. ಹಿಗೆ ಯಾವೀತಿಯಾದರೂ ಸರಿ ಪಂಚತತ್ವಗಳಿಂದಾದನ್ನು ಅವಗಳಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದ ಪಶು ಹತ್ಯೆ ಪಶು ಬಲಿಯ ನಿಷೇಧವು ಶಾಕಾಹಾರ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಶಾಕಾಹಾರವೇ ಬೇಕೆಂದರೆ ನಿರಾಹಾರವೇ ಗತಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಬರಡು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಿರುವುದು ಮಾಂಸಾಹಾರವಷ್ಟೇ . ಈ ಇಕ್ಕಟಿಗೆ ಟಿಬೆಟೀಯರು ಕಂಡುಹೊಂಡ ಪರಿಹಾರ ಅದ್ವಿತೀಯ. ಅಹಾರವಾಗಲಿರುವ ಪಶುವಿನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಆದಕ್ಕೆ ಮರುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಶರೀರ ಸಿಗಲೆಂದು ಘ್ರಾಣಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಷ್ಟಪ್ತಿನ್ನು ಷಾಣಿಗೆ ಹೃತ್ಯೋವಂಶಕ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರವೇ ಆದರ ಮೂರು ಬಾಯಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ ವಂತೆ ಕಟ್ಟಿತ್ತಾರೆ. ರಕ್ತ ಪಾತೆವಿಲ್ಲದೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿ ಷಾಣಿ ಅಸುನೀಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶವವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಷಾಣಿ ಹತ್ಯೆಯ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತರ್ಕ ಅವರಾದು. ಧರ್ಮಾನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಷಾಣಿಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೊಲ್ಲುವರು. ವಿದೇಶಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಒಯ್ಯಲೆಂದಾಗಲಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಲೆಂದಾಗಲಿ ಕೊಬ್ಬಿಸಿ ಸಾರಸಂಕ್ಷಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಹಾಕುವ ಕಡುಕತೆ ಇವರಿಗಿಲ್ಲ. ಮಾಂಸದ ಕಾರ್ಣಿಕಾನೆಯಂತೆ ಷಾಣಿಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವ ಕಸಾಯಿ ಹಾನಿಗಳಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲ , ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿಗೊಂದು ಬೀದಿಕೊಂದು ಪಾರಫ್‌ಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಒಂಭತ್ತುರಿಂದ ಸಂಚೆ ಬದರವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಒತ್ತಾಗಿ ಕುಳಿತು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿವ ವಾತಾವರಣಾದ ಒದಿಲ್ಲ. ಶಿಸ್ತಿನ ಸಿವಾಯಿಗಳಂತೆ ಸಮವಸ್ತು ಧರಿಸಿ ಭಾರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೂಡಕೆ ಹೊತ್ತು ಬೆನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ನಡೆವ ಮಕ್ಕಳು ಟಿಬೆಟನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆತಾಯಿಯರೊಂದಿಗೇ ಇದ್ದು ದಿನನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗ ತಮಗಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಜೀಡವೇ ಎಂದರೆ ಆದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿದೆ ? ಓದು ಬರಹ ಕಲಿತರೆ ಮಾತ್ರ, ಶಾಂತಿ ತೃಪ್ತಿ ಸಿಗುವುದೇನು ? ಎಂದು ಮರು ಪ್ರಶ್ನಾಸುತ್ತಾರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿರಯರು. ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಪಡೆಯಲು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಗೊಂಪಾದಲ್ಲಿ ಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಅಮ್ಮ ಸಾಲದೇ ಎಂಬ ಧೋರಣೆ. ಉನ್ನತ ಶಿಖರಗಳೇ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಆಕಾಶವೇ ಮಂದಿರವಾಗಿ ಇನ್ನೂರಿಷ್ಟು ಜಡರ ಕೆಲೋಮೀಟರ್ ಹರಡಿ ನಿಂತ ಶುಭ್ರ ಜಲವೇ ಕಲ್ಪಣಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾದಯ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಗಳೇ ಪ್ರವಚನವಾಗಿ ಏರಿಳಿವ ಬೆಟ್ಟೆ ಮೃದಾನಗಳೇ ಮನಯಂಗಳವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಂದಮೂಲಗಳು ಹಲ್ಲು ಹಲ್ಲೆಗಳೇ ಪ್ರಸಾದವಾದವರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಧರ್ಮ , ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಗುರು, ಪ್ರಕೃತಿಯೇ

ಶಾಲೆಯೂ ಕೂಡ . ಇಂತಹ ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರವು , ವಿಶಾಲ ವಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ನಾವು ಓದು ಬರಹ ಕಲಿತವರೆವ್ವು ಕುಬ್ಜರು ಎನಿಸಿತು . ಕುಟುಂಬದಪರೆಲ್ಲಾ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮೀಯರಂದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಡ್‌ನೇ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜದ ರೀತಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ , ನಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ನಾವು ಎಂಬ ನಿರಾತಂಕದ ಉತ್ತರ . ನಮಗೆ ಜೀವನದ ಗುರಿಯೇನಿಸುವ ವಿಷಯಗಳಾವುವೂ ಇವರನ್ನು ಕಾಡಲಾರದೆನಿಸಿತು . ಮತ್ತೊಳಿಗೆ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸುವ ಚಿಂತೆ , ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆಂದು ಹಣ ಕೂಡಿ ಹಾಕುವ ಚಿಂತೆ , ಏಹಿಕ ಸುಖಿಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಚಿಂತೆ , ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಚಿಂತೆ , ಗಳಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಚಿಂತೆ , ದೋಗರುಜಿಸಿದ ಚಿಂತೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಂದಂತೆ ಎದುರಿಸಿ , ಪ್ರತಿದಿನವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ , ಶುಶೀಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಬಿಡುವಂತಹ ಚಿತ್ತತಾವಾವನರು . ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಗಲೇ , ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಾಗಲೇ , ರಾಜಕೀಯ ದಬ್ಬಳಿಕೆಯಾಗಲೇ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ದಮನವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬು . ಅದಮ್ಮರು . ಇವರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಆತ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ , ತಮಗ ಸರಿತೋರಿದುದನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು . ಎಂತೆಲ್ಲಾ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀತಿ . ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬಿಗೂ ಅವರದೇ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕಿದೆ . ನಮ್ಮ ಅಭಿಭ್ರಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬಿರ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದಾಗ ತಾನೆ ಮನಸ್ಸುಪ ಜಗತ್ತ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಶಾಂತಿ ತ್ವಪ್ರಿಯಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವದೆ ಆಜ್ಞಾತಶತ್ತುಗಳಿವರು . ಈ ಸ್ವಸ್ಥ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಸ್ಥದೇಹ , ಧ್ಯಾಡಕಾಯ , ಕಷ್ಟ ಸಹಿತ್ತುತ್ತೆ , ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತತೆ , ಅದರದ ಮನೋಭಾವ , ನಿತ್ಯ ತ್ವಪ್ರಿತೆ ಲಭಿಸಿದೆ . ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾ ಕಂಡ ಟಿಬೆಟೀ ಜಾನಪದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರು . ನಿಸಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೇ ಉಳಿದವರು ದೇವನಾಂಪ್ರಯರು .

ಟಿಬೆಟೀ ಜನತೆಯ ಕಾಲುಭಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಿ ಭಿಕ್ಷುಗಳಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಪರಿಷಾಲಕರಾದರೆ ಮಿಕ್ಕವರಲ್ಲಿ ಏಕಪತ್ತಿ ಸಂಸಾರ ಬಹು ಸಾಮಾನ್ಯ . ಬಹುಪತಿತ್ವ ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯಯಕ್ತಿಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಪತ್ತಿತ್ವವೂ ಉಂಟು . ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬಾಲ್ಯ ವಿಷಾಹ ಕಂಡುಬಂದರೆ ವಿಧವಾ ವಿಷಾಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು . ಹುಡುಗಿ ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಹುಡಗನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಹಿರಿಯರೇ ಪ್ರೌತ್ಸಂಹಿಸುತ್ತಾರೆ . ವಿಷಾಹ

ಬೇಡವನಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಿರುತ್ತದೆ . ಇಂತಹ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪ್ರಾಣಪರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದದ್ದೇ . ಗೌರವಯುತವೂ ಕೂಡ . ಇಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆ ಶೋಷಿತವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ದರ್ಜೆಯ ಪ್ರಸ್ತಯೂ ಅಲ್ಲ . ಸನ್ಯಾಸ ಜೀವನ ಬಿಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದರೆ ಅದೂ ಸಾಧ್ಯ . ಭಿಕ್ಷು ಅರ್ಥವಾ ಭಿಕ್ಷುಣಿ (ಬಹುತೇಕ ಚಿಕ್ಕ ವರ್ಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗೂಂಪಾ ಸೇರಿದವರು) ವಿಷಾಹವಾಗದೇ ಜೂತೆಗೂಡಿದರೂ ಸಮಾಜ ಅವರನ್ನು ಬಹಿಷ್ಮಾರಿಸದೇ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುತ್ತದೆ . ಗೂಂಪಾಗೆ ನಿಗದಿತ ದಂಡ ಕೂಡಿಸಿ ಕೃತೋಳಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ . ಹೂರದೇಶದವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಧಿ ವಿಷಾಹ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವಿಷಾಹ ರಹಿತ ಸಂಸಾರಗಳು ನೈತಿಕ

ಸಡಿಲತೆಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಅಚ್ಚೆರಿಯಿಲ್ಲ. ಇದು ನೈತಿಕ ಸಡಿಲತೆಯಿಲ್ಲ - ಇಲ್ಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವ , ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಡಿಲಗೋಳಿಸುವಿಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದೇಶಿಯರು ಅರಿಯಲಾರರು. ಈ ವಿದೇಶಿಯ-ನೈತಿಕತೆ - ಸ್ವಚ್ಚತೆಯಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರುಪಪ್ರವೇಶಾವೃತ್ತಿ , ದರೋಡೆ, ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ - ವಿರೂಪತೆ, ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳು, ಏಡ್ಸ್ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ! ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರೀ ದಬ್ಬಳಿರೆಯಿಲ್ಲ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕನ್ನಾದಹನದ ದಳ್ಳುರಿ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಮಾನವ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ , ಸಭ್ಯತೆಯ ಅವಶ್ಯಕ ಸಂಕೋಳಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜ ಟಿಬೆಟೀಯರದು. ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ತ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಇವರದು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಂತೆ ಟಿಬೆಟೀ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಪರವಾಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸರು. ಧರ್ಮ ದೀಕ್ಷೆತೊಟ್ಟುರೂ ಕಾಯಕ ಮಾಡುವವರು. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕಾಯಕ ಇವರದು - ಶವತರಣರಂತೆ ಗುರುಗಳು, ಪ್ರರೋಹಿತರು, ಅಚ್ಚಕರು, ಹಿರಿಯ ಕಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಕುರಿಕಾಯುವವರು, ಗುಡಿಸುವವರು, ಸೇವಕರು, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು, ಕುದುರೆಯೋಡಿಸುವವರು, ಚಮ್ಮಾರರು, ದಜ್ಞಾಗಳು, ರೈತರು, ಸ್ವನಕರು, ಶವವನ್ನು ತುಂಡರಿಸುವವರು, ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡುವವರು. ಸಮಾಜದ ತೇರನ್ನು ಎಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಸಮಾನ ಸ್ವಂಧರು. ಧರ್ಮ ಬಂಧುಗಳು, ಬುದ್ಧನ ಶಿಷ್ಯರು. ಭಿಕ್ಷುಗಳೂ ಮಾಂಸಹಾರಿಯಾದರೆ, ಮಧ್ಯಾಖಾನಿಗಳಾದರೆ ತಪ್ಪೇನೆಂದು ಇವರ ತಕ್ಕ.

ಮಾನಸಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಾದ ಗೆಳೆಯ ಮೋಲೋನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಹುಶಿಃ ಟಿಬೆಟೀನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯನ, ಅದರಲ್ಲೂ ಒಳಗ್ಾರಮುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಸಮರ್ಪಕ ನಮೂನೆ. 'ಚೀನಾದಲ್ಲಿ ಬಹು ಅಗ್ರಾವಾಗಿ ಚೈಸಿಕಲ್ಲು ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲವೇ ? ನಿಂದೇ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ ?' ನಡೆದೇ ಹೋದರೆ ಸಮಯ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಾಸಿದಾಗ ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಮಾರ್ಗಿಕವಾಗಿತ್ತು . 'ಚೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ಹೊಂಡರೆ ಅದು ಹೋಗಬಹುದಾದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಉಪಯೋಗ. ಏಕ್ಕುಂತ ನಾನೇ ಅದನ್ನು ಹೊರಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಅಥವಾ ಇಂತಹ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿನ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಬಿಡಬೇಕು. ಅದರ ಟೈರು ಹೋದರೆ ಹೋಸದು ತರಲು, ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಲು, ಬಲ್ಲು, ಟಾಚ್‌, ಅದಕ್ಕೆ ಬೀಗೆ ಎಂದು ನೂರೆಂಟು 'ಚೀಕು'ಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅದಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಈಗ ಬಿಡುಬೀಕಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹಸಿದಾಗ ಏನೀದ್ದರೆ ಉಣ್ಣತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾದರಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲಸವಾದ ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಮರುಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ದೇಹ ನೋಡು ಹೆಗಿದೆ ! ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಚೈಸಿಕಲ್ಲು ಸಂಘರಿ ಮಾಡಿ ಆತುರಮಾಡಿ ಹೋಗುವುದೇಕೆ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ಸಮಯ ಹಿಡಿಯುಬಹುದೆಂದು ಹಿಟ್ಟಿ ಹಸಿಯಾಗೇ ನುಂಗಿದರ ಹೊಟ್ಟು ನೋಯುವುದಲ್ಲವೇ ? ಸೂರ್ಯ ಸುತ್ತಲಿನದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಂಚೆಯವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಾನಲ್ಲವೇ ? '

ನಡಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಝಂ - ಹಂ ಕಿ.ಮಿ. ಹೋಗುವವನು ಸೋಮಾರಿಯಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಸ್ವಕಲ್ಲು

ಕಾರು ಇಲ್ಲದವನೆಂದು ಅತ್ಯಷ್ಟಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದರೂ ಬೇಡವೆಂದು ಬಿಟ್ಟುವನಂತೆ ನಿರಾಳದ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳು ಇವನ ಪಾಲಿಗೆ. ಇವನೀಗ ವ್ಯಾಪಹಾರಿಕ ವಾಸ್ತವಿಕ ಮನೋಭಾವದ ಬುದ್ಧಿನ ತತ್ವಗಳ ಒಳ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರಾವಕ ಶಿಷ್ಯ ! ಪ್ರಕೃತಿಯಂಗಳದಲ್ಲಿರುವ ಇಂತಹ ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ನಾಗರಿಕತೆಯ, ಸಭ್ಯತೆಯ ಅನಾಷಶ್ಯಕ ಬೇಡಿಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರೆ, ಶ್ರಾವಣಚಿಕ ಅಭಿಷ್ವದ್ವಿಯ ಸಂಮೋಹಿ ಜಡಿದರೆ ಒಟ್ಟಿಯಾರೇ ?

ಮೋಹನೆಂಧ ಜ್ಞಾನಪದರ ಧ್ವಡ ವಿಶ್ವಾಸದಂತೆ ಗೊಂಬಾದ ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆ ಬಲ್ಲ ರಿನ್ ಪ್ರೋಚೆ ಇಂತಹ ಸೈಕಲ್ಲುಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಆಶಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗಬಲ್ಲ. ಮರಳನ್ನು ಚಿನ್ನಬಾಗಿಸಿ ಹರಳನ್ನು ವರ್ಜುವಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಿನ್ ಪ್ರೋಚೆಯ ಶಕ್ತಿ - ಸಿದ್ಧಿಗಳಿರುವುದು ಧನಕನಕ ಸುರಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಜನತೆಯನ್ನು ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು. ಇಂತಹ ಜನಪದ ಟಿಚೆಟ್ ಸಮಾಜ ಅನುಕೂಲಸಿಂಧುವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂದಿಗೂ ಬುದ್ಧಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಳಿಸಿದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ಶತಮಾನದ ಹೋಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ಶೀಘ್ರಗಾಗಿ ನಾಗರಿಕತೆಯೂ ಟಿಚೆಟ್ ಧರ್ಮ - ಕರ್ಮ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಆಲುಗಾಡಿಸಲಾರದೆಂದ ಮೇಲೆ ಇದು ಟಿಚೆಟ್ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯೇ ಸರಿ. ಪರ್ಯಾವರಣಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನಿವರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮೆ ದಿಯ ಜೀವನ ಇವರದಾಗಿದೆಯೇ ? ನಾನು ನೋಡಿದ ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಗರಲ್ಲಂತೂ ಈ ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮೆ ದಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೆಳ್ಗ್ನೆ ಖೋಜಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಬುರಂಗ್ ಹೊಟೆಲಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಲಿಯಡ್ ಆಟ ನಾಲ್ಕು ಫುಂಟೆಯ ನಂತರ ನಾವು ಮರಳಿ ಬಂದಾಗಲೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ದೇಹಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ, ಕಾಲದ ಪರಿಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ತಣ್ಣನೆಯ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹಿತವಾದ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಕಾಯಿಸುತ್ತಾ ಆಡಿದ್ದ ಬಿಲಿಯಡ್ ಆಟ ಟಿಚೆಟೇಯರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆಟ. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಶರೀಯವ ಕೆಡೆ ಬಂದು ಟೇಬಲ್ಲನ್ನಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೋಗುವ ಯುವಕರು ವಯಸ್ಕರು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಆಟ ಆಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬುರಂಗ್ ಹೊಟೆಲಿನಂಗಳದಲ್ಲಿ, ಟಕಲಾಕೋಟ್ ಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ, ಗಾಂಗ್ನೆಸ್ ಹೊಟೆಲಿನ ಹಿಂಬಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಬಲಿಯಡ್ ಟೇಬಲ್ ಗಳ ಸುತ್ತ ಜನರು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದುದು ಕಂಡಿತು. 'ಇದೇ ನಿಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ರಿಡೆಯೇನು ? ಬಂದು ಹೋಗುವವರೆಲ್ಲ ಬಹಳ ತನ್ನ ಯರಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ ? ' ಎಂದು ಪೆಕ್ಕದ್ದಲ್ಲಿದ್ದ ಡೇವಿಡ್‌ನನ್ನು ಮಾತಿಗೆಳಿದೆ. ನಿನು ಅಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಯಾರೂ ವಲ್ಲ್ ಥಾಂಟಿಯನ್ ಆಗಿಲ್ಲ ಬಿಡು. ಆದರೆ ಜನಪಿಯ ಆಟವೇನೋ ಹೋದು. ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಇದು ಸೋಮಾರಿಗಳು, ದೇಹಶ್ರಮ ಬೇಡದವರ ಆಟ, ಬೇರಾವ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡಲು ಬಾರದ, ಆಡಲು ಕಾಸಿಲ್ಲದ ಬಡವರ, ಹಳ್ಳಿಗರ ಆಟ. ನಮಗೆಲ್ಲ (ಯುವಕರಿಗೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹೀ ಯುವಕರಿಗೆ)ನಿಜವಾದ ಕ್ರಿಡೆಯಂದರೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ - ಸವಾರಿಯಲ್ಲೇ ಬಿಡಾರು ರೀತಿಯ ಆಟಗಳು - ಪ್ರೋಲೋ, ಬಿಲ್ಲುಗಾರಿಕೆ, ಓಟದ ಪಂಡ್ಯ, ಭಚ್ಚ ಎಸೆತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನೇಲ್ಲಾ ಕರೆದು ತರಲು

ನಿನು ಅಣಿಸಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಯಾರೂ ವಲ್ಲ್ ಥಾಂಟಿಯನ್ ಆಗಿಲ್ಲ ಬಿಡು. ಆದರೆ ಜನಪಿಯ ಆಟವೇನೋ ಹೋದು. ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಇದು ಸೋಮಾರಿಗಳು, ದೇಹಶ್ರಮ ಬೇಡದವರ ಆಟ, ಬೇರಾವ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡಲು ಬಾರದ, ಆಡಲು ಕಾಸಿಲ್ಲದ ಬಡವರ, ಹಳ್ಳಿಗರ ಆಟ. ನಮಗೆಲ್ಲ (ಯುವಕರಿಗೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹೀ ಯುವಕರಿಗೆ)ನಿಜವಾದ ಕ್ರಿಡೆಯಂದರೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ - ಸವಾರಿಯಲ್ಲೇ ಬಿಡಾರು ರೀತಿಯ ಆಟಗಳು - ಪ್ರೋಲೋ, ಬಿಲ್ಲುಗಾರಿಕೆ, ಓಟದ ಪಂಡ್ಯ, ಭಚ್ಚ ಎಸೆತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನೇಲ್ಲಾ ಕರೆದು ತರಲು

ಲಿಪುಲೇಶ್ವರ್ಗೆ ಬಂಡಾಗೆ ನೀನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೇ ? ಕುದುರೆಯೇರಿ ಷಾಸ್ತ್ರಗೆ ಬಂದವ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ! ' ಅವನಿಗಿಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೊರಿದ್ದೇನೀಸುತ್ತದೆ. ಅವನೂ ಮಾತಾಡುವ ಹುಮ್ಮಿಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು. 'ಬಿಲ್ಲಿದ್ದೆ, ಮುಲ್ಲಿಯುದ್ದ ಕೂಡ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮನೋರಂಜನೆಯೇನು ಗೊತ್ತೇ ? -ಡಿಬೆಟ್ - 'ಶೈನ್ ಯಿ ' . ಇನ್ನಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಚೆಚೆ. ಎಂದು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ. ಗೊಂಡಾಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಿಡುವು ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲ ಇಬ್ಬಿಭ್ರಂತ ಜೊತೆಗೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯವನ್ನು ಮರಿತು ಚೆಚೆಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಚೆಚೆಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರದ್ದೇ ಆದ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನ್ ಲಯಬ್ದವಾಗಿ ಏರುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ ಕ್ಷೇತ್ರಾಳಿನೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತಕ್ಷಣವೇ ತರ್ಕಬದ್ದಿವಾಗಿ, ಲಯಬ್ದವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಷಣುಸಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೋತಂತೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಚೆಚೆಗೆ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದರೂ ಆದಿತ್ಯ. ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಅಳಿವುಪ್ಪರೆ ಸಾಕು. ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಗಮ್ಮತ್ತು ಕೇಳುವವನ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ, ಹಾಖಾಖಾವದಲ್ಲಿ, ಕಾಲುಹುಟ್ಟಿವ ಜೋರಿನಲ್ಲಿ, ಚೆಪ್ಪಾಕೆಯ ಸದ್ವಿನಲ್ಲಿ ರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಗುರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಲು ಎನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದರೆ ನರಕದ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿದು ಬೀಳಬೇಕಂತೆ. ಚೆಪ್ಪಾಕೆಯ ಸದ್ವು ಅದರ ಮೂಲಕ ಹೊರಟು ಜ್ಞಾನದ ಗುಂಪು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳ ಹುಟ್ಟಿಡಿಸುವಂತಿರಬೇಕಂತೆ.

ಈ ರೀತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚೆಚೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವ ವಿಷಯವೇ ತಾರಿಗೆ. ಮಕ್ಕಳು ಉವಳೆದವರಾದಾಗಲೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಚೆಚೆ ಮನೋರಂಜನೆಯವ್ಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಕಲಿತುದನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಾಧನವೂ ಕೂಡ. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಶಕ್ತಿ, ತರ್ಕಬದ್ದಿ ವಿಚಾರ ಮಂಡನೆ ಶಕ್ತಿ, ಕುರುಕುಗೊಂಡ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನವೂ ಆಗಿದೆ. ವರ್ಣಾವಧಿ ಉತ್ಸವಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಚೆಚ್ಚಾಗೋಷ್ಠೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ವಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ತಯಾರಿಯೂ ಸಹ . ಇಂತಹ ವಾಗ್ಯಾದಗಳು ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಗುರು ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುಗಳ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪರಿಧಿತರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಖ್ಯಾತ, ಗಂಭೀರತಮ ಚೆಚ್ಚಾಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ (ವಾಗ್ನಧ್ವವೇ) ಪಣವಾಗಿದುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರವರ ಶಿಷ್ಟಾವಳಿದ ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಮತ್ತಾತರ !ಅದೇ

ಪದ್ಧತಿಯ ಪಳೆಯಳಿಕೆಯರಬೇಕು ಈ ರೀತಿ ನರಕದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುರಿದು ಬೀಳಿಸುವ ವಾಗ್ನಧ್ವದ ಮನರಂಜನೆ. ಅವತ್ಯ ನೋಡುವಂತಹುದು -ಕೇಳುವಂತಹುದು.

ಕೈಲಾಸ ಪರಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಯಾಕೋಮ್ಮಾನ್ ಆಳಿಗುಳಿಮಣಿಯಾಟದಂತಹ ಆಟವನ್ನಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು. ಅವರಾರೂ ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಯಾಸವಾಗುವಂತಹ ಆಟಗಳನ್ನಾವುದೂ ಆಡುವಂತಹಾಲ್ಲಿ. ಜಗತ್ತಿಗೇ ಭಾವಣೆಯಾದ ಟೆಬೆಟನಲ್ಲಿ ಕೆಳಬಯಲಿನ ಆಟ ಓಟಗಳು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ (ಎರಳ ಗಳಿಯಂದಾಗಿ) ಭತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು ಆಡಬಹುದಾದದ್ದು ಹರಚೆ -ಹಾಡು

ತನೇ. ಅಂತೆಯೇ ಬಾಯಿಗೆ ಸಮಿತ್ತು ತ್ರಮ ಕೊಡುವ ಹರಣೆಮಲ್ಲಿರವರು. ಟಿಚೆಟೀಯರು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಕೇಳಲು ಹಕ್ಕಿಯ ಚಿಲಿಪಿಯಂತೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಚೀನೀ ಮಂಗೋಲಿ ಭಾಷಾಧ್ವನಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಲಿಖಿತ ಟಿಚೆಟೀ ಭಾಷೆಯೇ ಬೇರೆ ಆಡುವ ಭಾಷೆಯೇ ಬೇರೆಯೆನ್ನು ಹಂತೆ ಉಚ್ಛೃರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಟಿಚೆಟೀನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವೂ ಇದೆ. ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒತ್ತುಕ್ಕರಗಳ ಹಾವಳಿ ಬಹಳ. ಒಂದೇ ಮಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉ - ಇ ವರ್ಣಗಳು ಇದ್ದಾವು. ಜೊತೆಗೆ ಬರೆದಿದ್ದನ್ನು ಓದುವಾಗ ಉಚ್ಛೃರಿಸದೇ ಬಿಡಬೇಕಾದ ಒತ್ತುಕ್ಕರಗಳು ಇವೆ. ಇಂತಹ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯಲು ಕರಿಣಾವಾದರೂ ಕೇಳಲು ಕರ್ಜಶವಲ್ಲ. ಕೊಣಟ ಕಿರುಚೆಟಪಿಲ್ಲದ ಮಂದಸ್ತರದ ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಾತಿದ ಮೇಲಿಂದಿಳಿದು ಬರುವ ತೊರೆಯ ಜುಳುಜುಳು ಸದ್ವಿನಂತೆ. ಹತ್ತುಮಾರು ದೂರ ನಿಂತವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಬಹುದಾದ ಸದ್ದೆಂದರೆ ನಗು. ದನ್ನಿಯೆತ್ತಿ ಮಾತನಾಡುವವರನ್ನು ಆಚ್ಚರಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಇದು ಸಭ್ಯತೆಯೇ ಎಂಬಂತೆ.

ಇಂದು ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗಡಿಬಿಡಿ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಾಪಸಾಗುವ ಸಂಭ್ರಮ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದ ಡಬ್ಬಗಳನ್ನು ಸೀಲು ಮಾಡುವ ತರಾತುರಿ. ಆಗಲೇ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳು ಸಾಮಾನುಗಳು ನೆಂಟರಿಷ್ಟುರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಶಾಲದೆನಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಟಕಲಾಹೋಟ್‌ ಮಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವ ಸನ್ನಾಹ . ಮಿಶ್ರಿರುವ ಡಾಲರ್ ಯುವಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಖಚ್ಚ ಮಾಡುವ ತವಕ. ಬಗೆಹೆಗೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೇ ಮಂಡಿಯ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಮುಗಿಬಿದ್ದೆನು. ನಿಮಿಳಾದೇವಿ, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವಂತಹದೇನಾದರೂ ಕಂಡರೆ ತೋರಿಸಲು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆವರ ಕೈಗೆ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಟ್ ಇಟ್ಟೆ. ನೋಡಿದವರೇ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದ ನಗು. ಏನು, ಈ ಸೆಟ್‌ನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಂಟರೇನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾರೇ ? ದೊಡ್ಡ ರಂಪ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇಡವ್ಯಾ 'ಎಂದು ಕೆಳಗಿಟ್ಟಿರು. ಕಾರಣವಿಷ್ಯೆ, ಮಕ್ಕಳು ಮಲಮೂತ್ರ ಹೋಗಲು ಚಡ್ಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ನಾವೆಂದು ಕೊಂಡಂತೆ ಹೋಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸೀಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆ ಹೊಲೆದು ಕಾಜಾಮಾಡಿ ಬದದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಬುರಾಗ್ ಹೋಟೆಲಿನ ಮುಂದ ಮತ್ತು ದಾರ್ಜನ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೋಡಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರ ಉಡುಪುಗಳೂ ಹೀಗೆ ಇದ್ದವು ಆಗೆಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಆಡಲು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು ಹೋಗಿರುವಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಗೆ ಹಾಕಲು ಏನು ಧಾರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇವು. ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ರಿಡಿಮೇಡ್ ಅಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆದನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಮಹತ್ತರ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು.

ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಂಡಿದ್ದೇನು ?ಚೈನಾ ಬಿಳಗಳು, ಜಸಿಂಗಳು, ಬೂಟು, ಚಪ್ಪಲಿಗಳು, ಘ್ರಾಸ್‌ ಟಿಂಬಳೆ ಸಾಮಾನು, ಏನೇನೇ ವಸ್ತುಗಳು. ಅಪ್ರಾಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಮತ್ತೊಂದು ಮಗದೊಂದು ರ್ಹಾ ಸ್ಕೂಲಾಗಳು. ಮನುಷ್ಯನ ಆಸೆಗೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ !ಮಂಡಿಯಲ್ಲೆನೂ ಕೊಳ್ಳದ ಜುಗ್ಗಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ -ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿದ್ದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಕಾಸನ್‌ಲ್ಲಿ (ಇಂದ ರೂಪಾಯಿಯಪ್ಪು,)ಕೂಡಿಸಿ ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಪ್ರೋಟೋ ಆಲ್‌ಮಾ

ಒಂದನ್ನು ಕೊಂಡೆ. ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡು ದಿನ ಕಾದು ನೋಡಿ ಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಮನೆಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಸೇರಿದಂತೆ ಕೊಡಲು ತಂದ ವಸ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿತ್ತು ನಾನು ತಗೆದ ಘೋಟೋಗಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರದೇ ಹೋದರೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವಾದರೂ ಇರಲೆಂಬ ಆಸೆ. ಷಾಬಿಂಗ್ ಮುಗಿಸಿ ಕ್ಯೆ ಭತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಟೆಲಿಗೆ ನಡೆದೇ ಹೋರೆತ್ತೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆದಿದ್ದ ಡೇವಿಡ್ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಮಂಡಿ ಎಷ್ಟು ಭಿನ್ನವೇನಿಸಿತು. ಕೊಗಿ ಕರೆದು ಮೂತಿಗೆ ಮಾಲು ಹಿಡಿಯುವವರಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮೂದಲಿಸುವ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿ ನೀನೇನು ಕೊಂಡಿಯೇ ನಡಿ ಎನ್ನವವರಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾವೂ, ಎಲ್ಲಾರೂ ಸರಳ, ನೇರ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರಲಿ - ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿರಲಿ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿರಲಿ, ಒಂಟಿಯಿರಲಿ - ಒಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಟಿಬೇಟಿಯರು ಸದಾ ಹಸನ್ನುಖಿಗಳು. ಮೆಲ್ಲಗೆಯ, ಮೆಲ್ಲುಡಿಯ ಸರಳ ಮುಗ್ಗು ಮನುಜರು ಎನಿಸಿತು. ಹೀಗೆಂದು ಡೇವಿಡ್ನೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಮಾಡುವಂತೆ ಗಂಗಾಹಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದ. ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಮುಖ ನೋಡಿ 'ನೀನು ನೋಡಿರುವ ಟಿಬೇಟ್ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕ ಭಾಗ. ಅದೂ ಕೊಡ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಗಂಥವಿಲ್ಲದ, ಪಶ್ಚಿಮದ ಬಂಜರು ನ್ನಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಟಿಬೇಟಿಯರನ್ನು ನಮ್ಮ

ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾ . ಅಲ್ಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಶಾಲೆಗಳ , ಕಾಲೇಜುಗಳ ಯುವಕರನ್ನು ಹೇಡೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳನ್ನು, ಪ್ರವಾಸಿ ಟಿಬೇಟ್ಯಿಯರನ್ನು ನೋಡಿಬಂದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿವೆಯಂತೆ "ಎಂದ . ಮೆದುಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ. ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ತಾವು ಹಳ್ಳಿಯ ಗುಗ್ಗುಗಳಲ್ಲವೆಂಬಂತಹ ಮಾತಿನ ದಾಟಿ ಅಚ್ಚುರಿ ತಂದಿತ್ತು. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗರ ಬಗೆಗಿನ ತಾತ್ವಾರ (ಕೇಳಿರುಮೇಯೇ ?) ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಗೆ ತಿರಸ್ತಾರ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಟಿಬೇಟಿನ ನಗರ ವಾಸಿಯುವಕರ ನಡತೆ ಒಲವ್ಯಾಗಳು ಟಿಬೇಟೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ದೊರ ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಎನಿಸಿತು . ಟಿ. ವಿ., ಮೂವಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆದ ಹಾಗಿತ್ತು . ಶೀಫುದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ಪ್ರಷ್ಟು ದೊರೆಯಿತು. ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ !

ರಾತ್ರಿಯೂಟಿದ ನಂತರ ಬುರಾಂಗ್ ಹೋಟಲಿನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಡನೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕೂಟವಿತ್ತು . ನಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ಸುಗಮವಾಗಿ ಪೂಣಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ಹೃತ್ಯಾವರ್ಣ ವಂದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭ. ಭಾರತೀಯರು ಟಿಬೇಟೀಯರು ಅಧಿತಿಗಳು ಅತಿಥೇಯರು ಉಳ್ಳವರು - ಉಳ್ಳದವರು ಎಂಬ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಒಂದಾಗಿ ಹಾಡಿ ಕುಣೀದು ದಣೀದವು ಎಲ್ಲಾರೆ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌಹಾದರ್ಶ ಸ್ವೇಚ್ಚಾವ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ನಗೆಹೂವಾಗಿ ಅರಳಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲೋ ಲೋಪ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಪರ್ಕವೇತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಟಿಬೇಟಿಯರನ್ನು

ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಜಾನಪದ ಹಾಡಾಗಲಿ ನೃತ್ಯವಾಗಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕಲಿತಿರಲಿಲ್ಲವೋ, ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ತೋರಿಸಲು ಸಂಕೋಚಿಸೋ, ಒಮ್ಮೆ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಗರಾಸಿಯಲ್ಲಿ ರುವೆಂದು ಹೆದರಿದ್ದರೋ, ಅಥವಾ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಂತೆ ಮತ್ತಿಸುವುದೇ ಸಭ್ಯತೆಯನಿಸಿತ್ತೋ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಧಿರಾಪ್ರಕಾನ ಬಿಂಬಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಚಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟೀ ಮುಖ್ಯ ನಗರಗಳಿಗೆ ಬಂದ ದಾಳಬಂಧ ರಸ್ತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಪೂರ್ವ ಟಿಚೆಟಿನ ಅಮೂಲ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಗಳು, ಪರ್ವತವನ್ನು ಬಗಿದು ತೆಗೆದ ಅದಿರುಗಳು ಚೀನಾಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಚೀನಾದಿಂದ ಬಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು, ಅವಶ್ಯಕಗಳು, ಹಾಡು ಕುಣಿತಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ನಾಗರಿಕ ಯುವಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲಗ್ಗಿ ಹಾಕಿರುವಂತೆನಿಸುವುದು. ಇವುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ರೋಗ ರುಚಿನಗಳು ಮಾನಸಿಕ ತೊಳಿಲಾಟಗಳು ಇವರನ್ನು ಮುತ್ತಲು ತಡವಿಲ್ಲವೆನಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಇದುಮೇಲ್ಕೊಂಡ ಅನಿಸಿಕೆ ಮಾತ್ರ. ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಸೌಕರ್ಯ, ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳು ಆಮದಾಗುವ ಶಾದ್ಯ ಪೇಯಗಳು ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಇವಲ್ಲಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚೀನಾದ ಜುಲುಮಿತನ, ಬಲಾತ್ಮಾರ ಯಾವುದೂ ಟಿಚೆಟಿಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಮನೋಭಿಲಾವನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅಚಲ. ಚೀನೀ ಸೈನಿಕರ ಆಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚೆಲ್ಪಟ್ಟು, ಅನೇಕ ಗೊಂಥಾಗಳನ್ನು ಅದೇ ಕಮ್ಮುನಿಸ್ಟ್ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತೆ ತರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದುದು ಟಿಚೆಟೀಯರ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಿಲಾವೇ! ಆದರೆ ಜಿದ್ಯೂಲಿಕ ಧನಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೌರತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಉಳಿದಾವು?

ಟಿಚೆಟೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿ- ಸಮಾಜವನ್ನು ಆಳುವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿರುವ ಶ್ಯಾತ ಟಿಚೆಟೀ ಸಮಾಜ ತಜ್ಞ ಕುಟಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಟಿಚೆಟಿಯರಿಂದ ಸೂರಿರಣ್ಣಾಗಳಿಂದ ಉಜ್ಜಿಂಜಿಸಿದ ಸ್ತುತಿಕ ಅತ್ಯಾರ್ಥಿ. ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ದೈಹಿಕ ಬಲ ಕಸಿಯಲಾರದು ಚೀನಿಯರು ಹೊಡುವ ದೈಹಿಕ ಹಿಂಸಿಗಳಿಗಲ್ಲ ಟಿಚೆಟಿಯರೆಂದೇ ಪ್ರತಿರ್ಪಿಯಿನಲ್ಲಾಗ್ತು. ಕ್ರಿಯಾಕ್ಷೇತ್ರ ಕ್ರಿಯ್ಯ ಉತ್ತರಾಂಗಾರ್ಥಿಬಿನಿಲ್ಲವು ಕುಡಿನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಲ ಹೊಷ್ಟಿರುತ್ತಿರುತ್ತಿನ ಯೋಜಿಸಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮನೋಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಗೊಳಿಸುವ ಸಾಹಸ ಟಿಚೆಟಿಯರಿಂದು. ಇಂದಿನ ಲೋಭಿತ, ನಲ್ಲಾಷ್ಟೇಯ, ಅತಿಶ್ಯಾಮಾದ ಮನೋಭಾವದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟ್ಟಿನ ಅಹಿಂಸೆಯ, ಸ್ವರೂಪಿಯ ಕ್ರಿಯಾಕ್ಷೇತ್ರ ಇಂಬಿಗೊಡುತ್ತಿರುತ್ತಿರುತ್ತಿನ ಸಮಾಜ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದೆ ಎನ್ನ ಯಾವುದೇ ಸೇವಿಸಿದ ಸಂಖೆ. ಈ ಅನ್ಯ ಸಮಾಜ - ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಇದರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಾಮಾರ ಸತ್ತ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದೆ

ಟಿಚೆಟೀ ಶರ್ಕಾರಾಗಿಗೆ ಮತ್ತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಹಾಯಕ್ಕೆ ಭಾರತವು ಸಹಾಯ ಹಕ್ಕನೀಡಿದೆ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ತಡೆತಮ್ಮು ವಸಹಾಗಳಲ್ಲಿ ರುವ ಟಿಚೆಟೀ ಶರ್ಕಾರಾಗಳು ಸ್ಕೂರೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೇಸರಿ ಚರೆತಂತೆ ಭಾರತ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಚರೆತಿರುವು. ಅವರಿಂದ ವಸಹಾಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಉಳಿಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಟಿಚೆಟಿಯರು ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲ. ಮೂವತ್ತೇಕು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತುಯಿಸಿಲ್ಲ. ಬಂಡಾಯವೆದ್ದಿಲ್ಲ, ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೇ ಸಗಿಲ್ಲ. ಆಧಿಕರಣಗಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕ ಹೊರೆಯಾಗದೆ

ಸ್ವಾರ್ಥಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಮಾರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿಕೊಂಡರು. ಸತ್ಯಶಾಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡರೂ ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಸ್ವರ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗಿ ಇರುತ್ತದ್ದು. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಸ್ವಾನುಧಿಕ್ಯದ ಪ್ರಷ್ಟಿದೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಜುತ್ತೇ ಇವರು ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರು ಕಾಲೇಜಿನ ಶಾಸಕರು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಗುರುಪುರದ ಗ್ರಂತಿ ಅಂತಿಕೆ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಟ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾರಂಭಾನ್ನು ನೋಡಿದಾಗೆ, ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮಾನೋತ್ಸವ ಅಂಗವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ಉಚ್ಚಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಟ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸ್ಕಾರಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅರಂಭಾಗಾಗ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ಮಾತ್ರಾವೇಷಕ್ಯಾ ಮನಸ್ಸು ಅನ್ವಯಾಸವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದ ಉಚ್ಚಾರಿ ಖೋಜಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಮರಿಬಿತು. ಅಂದು ನೋಡಿದ್ದ ಗೊಳಿಸಿದ ಗೋಡೆಗೆ ಬರಿಸಿದುತ್ತಾ ಬೃಹತ್ತಾಕಾರದ ಕರ್ಕಣ ತಾಙ್ಕಿದ್ದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಷಿದ್ದವು ಅಂದು ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಿತ ಹಳ್ಳಿ ಹಂಗಸ್ಯ ಹಡಿದ್ದ ಸ್ವರಂಭಂತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎಳೆಯಿರು, ಯಾವತ್ತಿಯರು ಹಾಡಿ ನತ್ಯಿಸಿದರು. ಯುವಕರು ಹಿಮ್ಮೇಳಿವಾಗಿ ಕುಣಿದರು. ಖೋಜಾರ್ಥಿ ದೇವಾಲಯದ ಸೂರಿನಡಿ ನೇತಾಕೃತಿದ್ದಂತಹ ಮೊಗ್ವಾಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನತ್ಯಿಸಿದ ಲಾಮಾಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾತಿಸಿಂಹಗಳು ಬಗ್ಗಿ ಬಳಿಕೆ ಹಾರಿ ಮಣಿದು ಹಣಿದ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರಿ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಾಗಿತ್ತು. ಕಂಡುದನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾವಾಗಿ ಅಡಿ ತೋರಿಸಿದರು ಗ್ರಂತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ತಿಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸಂಜ್ಞೆ ಮೈಸೂರಿನಾವರಣಾದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕಾರಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿತು. ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಚಿನ್ನದ ಹಂಬುದ ಹಣ್ಣಾಕ್ವಾಗಿ. ಮಸ್ಲಿದಂತಾಗಿದ್ದ ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳು ಮತ್ತೆ ಹಳ್ಳಿ ಹಂತಾದವು. ಇಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅನಿಸಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮಕ್ಕೊಳ್ಳಿತು. ಸಮಾರಂಭದ ನಂತರ ಭೇಟಿಯಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಸಿಟಿಂಗ್ ಕೂಡಾ ಕೊಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯವನ್ನು, ಭಾಷ್ಯಾ ತೊಡಕೆನಿಂಡಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ತಿಳಿಯಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ವಿಮರ್ಶಾನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ತಿಳಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ಸಲಹೆಯಿತ್ತು.

ಗುರುಪುರದ ಗ್ರಂತಿ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭೇಟಿ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉಚ್ಚಾರಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಉಚ್ಚಾರಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನ್ನು, ಖೋಜಾರ್ಥಿ, ಉಚ್ಚಾರಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ಆದೇಶದಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತಿಮಾನಿಕಾದರೆ, ಗುರುಪುರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿರೆ? ಉಚ್ಚಾರಿ ಭವಿಷ್ಯದ ಚಿತ್ರ. ತಮ್ಮದನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಿತ್ತಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಉಚ್ಚಾರಿಯನ್ನು, ಅವರ ಸ್ವಾದಿಯ ಜೀವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಣಬಹಳಿಗೆ. ಸಂಕ್ಷೇಪ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ ಉಳಿಗೆ ತೊಡಗೆಯ, ಉಳಿಗೆ ಉಪಭೋಗದ ರೀತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ದತಿಯನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಣಬಹಳಿಗೆ. ಉನ್ನೇ ಆರ್ಥಿಕಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಿ ಪಾಕ ಬಿದ್ದಂತಾಗಿರುವ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದ್ದರೆಗೆ ಗುರುಪುರದ ಸುಸ್ಥಿತಿ ಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಉಚ್ಚಾರಿ ವರ್ಷಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳ್ಳಿರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಗೊಳಿಸಿದ ಉಚ್ಚಾರಿಯರ ರೂಪಾತ್ಮಕ ಮನೆಂಭಾವದ ಸಂಕೇತನೆಯನ್ನಿತ್ತು. ಗೊಳಿಸಿದ ಮುಖ ಹೊರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ನಿಲುಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಟ್ಟುಗಳು ಧ್ವನಿ ಮಂದಿರದ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೂಗು ಹಾಕಿರುವ ಧಂಡಾಗಳು, ಮೇಡಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು

ಕರ್ಮಾಂಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಎಲ್ಲಾವೂ ಟಿಚೆಟೀಯರ ಪರಂಪರಾಸ್ತೀಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನಿಸಿತ್ತು. ತಂತ್ರಿಕ ಶಿಯಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೆಷ್ಟೆಸ್ತುದ್ದು ಯಥ್ಭಾಲೋಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಕಾರ್ಯಲಯಾಧಿಕಾರಿಯ ಮುಖಿದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚು ಸೋಡತ್ತುದಾಗಿತ್ತು.

ಗುರುಪುರದ ದಾರಿಯು ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ನಳಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಘೇರುಗಳು, ಮನೋಗಳು, ಗುರುಪುರ, ಹಣಾಸೂರು ಪೇಟೆಬೆದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಟಿಚೆಟೀ ಸಂಖರಾಗಳು, ಯಾವ ಯಾವತೀಯರು, ವೈಸುಲಿನ ಬಳ್ಳಿ ಹತ್ತಿದ್ದ ಬಿಧಾರು ಲಾಮಾಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಟಿಚೆಟೀಯರು ನಿರ್ವಾಸಿತರಾಗಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿರತ್ವವು ಸಾಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬಿಡ್ಡೆ ಏಳಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಮುಂದಿನ ಪಂಕ್ತ ತಮ್ಮ ಸೇದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಮಾಡುವೆವೆಂದು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಪಣಕೊಡುವ, ಅಲ್ಲಿ ಯವರೆಗೆ ಗೆಲುವಾಗಿರಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಯಹಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನೆಟಿಸಿದ್ದರು ಈ ಟಿಚೆಟೀ ಜನರು. ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಲು ತಂತ್ರಿಗೆ ಇವರಲ್ಲೂ.

ಭಾರತದ ಗಡಿಯಾಚೆ ಚೀನಾದ ಅಂಕಯಲ್ಲಿ ರುವ ಟಿಚೆಟ್ ದೇಶದ ಭಾಗವ್ಯಾಂಗನ್ನು ನೋಡಿ ಬಯಾ ಸುತ್ತರ ಭಾರತದ ಗಡಿಯೋಳಿಗೆ ಅತಿದೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ರುವ ಟಿಚೆಟ್ ತುಳುಕನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಭಾರತ ಟಿಚೆಟ್ ಸುತ್ತಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಚಿತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಷ್ಟವಾಯಿತ್ತು. ಟಿಚೆಟ್ನಿನ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ತಾಳುವ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಭಾವ ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯ ಮೌಲ್ಯ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದಂತೆ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಂದವು ಭಾರತದಲ್ಲಿಗಿರುವುತ್ತೆ ಟಿಚೆಟ್ನಿಲ್ಲಿ ರುವ ಲಾಮಾ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ಬೌದ್ಧ ಪಂಥಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಡವು ತಂದಿಲ್ಲವೇ? ಇಂದ್ರಿ ಅಧಿಕ ಸುಖ್ಯಯ ಲಾಮಾಗಳನ್ನು ಟಿಚೆಟ್ ಜನತೆ ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಇಂದಿನ ವ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಅತಿಲೋಕ ಮನೋಭಾವದ, ಇಂಷ್ಟ್ರಾಲ್, ಇಯ್ಪ್ರಾನ್ಸ್, ಸೈಬರ್‌ನ್ಯೂಟ್ ಯೋಂಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟ್ನಿನ ಹಂಡಿನಲ್ಲಿನೇ ಶಕ್ತಿಪಾತ್ರ ತಂತ್ರಿಕ ಶಿಯಾವಿಧಿಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲ್ದಾಂತ ವಿಲುವಿನ ಬೌದ್ಧಧಾರ್ಮ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದೇ?, ಟಿಚೆಟ್ ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟ್ನಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಧರ್ಮ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ, ವ್ಯಾದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಒಟ್ಟುರೆಟಿಚೆಟ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಜನರು ಟಿಚೆಟ್ನಿಯ ನಿರ್ವಾಸಿತರಾಗಿ ಹೊರಹೊಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಚೀನೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಣ್ಣಿರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಟಿಚೆಟ್ನಿಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದರೂ ಏನು? ಭಾರತದ ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟ್ಯರ ವಸಾಹತುಗಳು, ಮರಳಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಸ್ಥಾಯಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಿರ್ವಾಸಿತರು ಟಿಚೆಟ್ಗಾಗೆ ಹಿಂಡಿಯಾವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆಯೇ? ಟಿಚೆಟ್ ಭಾರತದಿಂದ ಏನನ್ನು ಅಫೇಕ್ಟ್ ಸುತ್ತದೆ? ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹಕ್ಕು ಭಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು?

ಗುರುಪುರದ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಕೈಪಿಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ವಿವರಣೆಯ ಸಾರಾಂಶವಿದು. ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ಟಿಚೆಟೀಯರ ಅಂತರೀಕ ನಿಲ್ದಾಂತದು ತೀರ್ಣಯಮಿಸುತ್ತದೆ ಘೋದಲನ್ಯದಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಟಿಚೆಟೀಯನೂ ಹಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧಾನ್ಯಯಾಯಿ. ಸ್ವಯಂಚ್ಯೇಯಿದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು. ಅವನ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನೇ ಬೌದ್ಧಧಾರ್ಮಾಧಾರಿತವಾದನು. ಟಿಚೆಟ್ನಿಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳಿಂದರೂ ಮಾಲತೆ ಬಿಬ್ಬಣೆ ಗುರುವೆಯ ಆರಿವಿಂದಾಗಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೇಂಬ ಭಾವನ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಕೊಳ್ಳುಹೊಡಗೆ ಇಂದಿಗೂ ನಡೆದೇ ಇದೆ.

ವರಡನೆಯದಾಗಿ, ಟಿಚೆಟೀಯನು ದೈಹಿಕ ಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆತ್ಮಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಾಮಾಮುಖ್ಯತೆ ಹೊಡತ್ತನೆ ದೈಹಿಕ ದಂಡನೆಯಾಗಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾವಾಸ್ತವಗಳೀಗೆ ಅವನು ನಿಲುವನ್ನು ಬದಲಿಸಲಾರದು. ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೂತ್ರಿಕ ಬಲವಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ಟಿಚೆಟೀಯನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲ್ಲೇ ನಿರ್ವಾಸಿತನಾಗಿ ಹೋದರೂ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಬದಲಿಸಲಾರನು. ಪ್ರಾಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಿರಿವರೆಗೆ ತನ್ನದೆನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಜತನ ಮಾಡುವ ನಿರ್ಧಾರ ಇವನು. ಜತನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಚಿರಿಷಿಸುವುದೇ ನಿರ್ವಾಸಿತ ಟಿಚೆಟೀಯರ ಪಾರುಪರಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಸಹಜ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ತಂತ್ರ ಜ್ಞಾನದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದಿನ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿವೆ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ, ವ್ಯಾದ್ಯ. ವಾರ್ಷಿಕ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸೆಲಕರಣಗಳು ಕಣಬರುವುದಾದರೂ ಅವನ ಅಂತರ್ಯಾದ ಧೋರಣೆಗಳು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಙ್ಕಣಿಯನ್ನು ಚಿತ್ವಿಸುತ್ತಿರುವುದಾರ್ಥ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಉಪಾಧಿಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬಿದ್ದು ಮನೋಧೂಕದೇಹದಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿನಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಂಯೋಜನಾದರೆ ವಿಶ್ವಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸುವುದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಲ್ಲ. ಎನ್ನುವುದು ಟಿಚೆಟೀಯನ ಆಚೆಲ ವಿಶ್ವಾಸ (ಕಡಲೆ ಬಂದಾಗ ಹಲ್ಲು ಇರಬೇಕಲ್ಲ)

ಯೋಜಾಯೋಗದ ಸಂಗೀತಿಯಂದರೆ ಇ- ಇಂನೇ ತತ್ತ್ವಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮೆದಿ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಿಸಿದ ಭಾರತ ಆಂದು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗಾಂಶಗಿಂದ್ದ ಬೌದ್ಧಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಟಿಚೆಟೀನಿಂದ ಮರಳಿ ಪಡೆದರೆ ಇಂದು ಟಿಚೆಟೀಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಸಂಕಾರ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ವ್ಯಾದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ, ಸಮಗ್ರ ಟಿಚೆಟೀನ್ನೇ ಈಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಂಘರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಟಿಚೆಟೀಯರಿಗೆ ಭಾರತೀಯರಿಂದ ವಿಶೇಷಗಳಾದರೂ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಹಿಂದಿನ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವೇಂಬ ಬಿನ್ನಹ ಇವರದು. ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಮೊಡುವ ವಿಜ್ಞಾ ಹಣ ಚೆನಾದ ಕೆಸ ಸೇರಿವುದಾದರೂ ತಂಡಿಗೆ ಸ್ವೇತಿಕ ಬೆಂಬಲ ಸಿರಿಪ್ರದಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ವಿಷಾರಧಾರ್ಯಾನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರು, ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಮಾಣಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲವರು ನಮ್ಮ ಪರಿನ್ನುವವರು ನಿವ್ರಿ ಭಾರತೀಯರ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಂತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಜಾಗತಿಕ ಶಾಂತಿ ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು.

ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಭಾರತವು ಟಿಚೆಟೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿವೆಯದ್ದು, ಒಂದು, ನಮ್ಮ ಖಂಡಗಳ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಸೂಕ್ತವಂದು ಪರೋಪಕಾರದನ್ನು ಟಿಚೆಟೀಯರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾರು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಂಧುಗಳು ನಮ್ಮ ಮೇ ಆದಾರ. ಎಡಕು, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಯ ಭಾಗವೇ ಆಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ರೀತಿನೀತಿಗಳು ಮಹಮ್ಮೆದಿಯರ ಆತ್ಮವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಾದಲ್ಲಿ ನೀತಿಸಿ ಹೋದಾಗು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಟಿಚೆಟೀಯರು ಉಚಿತ, ಚೆಕ್ಕಿ, ಸತ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಾಧನ ಅತ್ಯಾನ್ವಯಾಗಾದರು. ಮುಂದಿನ ಟಿಚೆಟೀಗಳಾಗಿ ನಮ್ಮದೇ ಆಗಿದ್ದುದನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುವುದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಿ ಟಿಚೆಟೀಯರು ಹೋರಾಟಿನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ, ಮೂರು, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದರ್ಶನದ 'ಮಹಿಂದ್ರವ ಕುಟುಂಬಕು' ಎಂಬ ಸ್ವೇಧಾರ್ಥಿಕ ನಿಲುವಿನಿಂದಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿವ ಕೆಲವು ಸ್ವೇತಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಚೆಟೋ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಒಂದು. ನಾಲ್ಕು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಸ್ವೇತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಭಾಷಾಗಳಿರುವುದು

ಸ್ವರ್ಹಿತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಶ್ವಗತ್.

ಹುಬಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನೆಗಳು (ಇವ್ಯಾಣಿಲ್ಲಿ ಅನೇಕವು ವಿನಾಶಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ) ಜಾಗತಿಕ ಸ್ವತ್ವದಂತೆ ಪೌರ್ವಾತ್ಮಕ ಅದರಲ್ಲಿ ಟಿಚೇಟಿಯರ ಅನ್ಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಾಧನೆಯೂ ಜಾಗತಿಕ ಸ್ವತ್ವ. ಅಂಗ ಐಳಿವಿಗೆ ಟಿಚೇಟಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠಿಯ ಸ್ವತ್ವತ್ವದ ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ಅಶ್ವಗತ್.

ಅಶ್ವಯಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಧರ್ಮದ ಕಾರಣವೊಂದು ಹೇಳಲ ಅರುವುದ್ದು, ಎಪ್ಪತ್ತು ಮಣಿಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ರಾಜಕೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಉಳಿದು ವಿಧ್ಯಂಸಕ ಆಳಿಸ್ತ್ರುಗಳ ಉಸ್ಬಬರಿಗೆ ಭಾರತಮನ್ಯದ ಪಾರೀಸ್ತನದ ಜನ ಮೂಲಕೆ ಆಯ್ದ ಜನಾಗಂಡವರೇ, ಭಾರತೀಯರೇ ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಕಾರಣವೊಂದು ೯೦೦-೧೦೦೦ ಮಣಿಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಂಸ್ಕರಿತಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎತ್ತರಹ್ಯೆ ಏರಿನಿಂತು ವಶ್ವ ಕುರುತಿದ ನಿಲುವಿಗೆ ಭಾರತಮನ್ಯ ಮತ್ತೆ ಪ್ರೇರೇಟಿಸ್ತಿರುವ ಟಿಚೇಟಿಯರು ಮೂಲಕೆ ಆಯ್ದರಲ್ಲ ಮಂಗೋಲೀ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದರು, ಹಿಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರ ಹೊಣಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು.

ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬದುಹುಳಿದ ಟಿಚೇಟಿ ಜಿನಾಗ, ಈ ಜಿನಾಗವು ಕಂಡ ಇತಿಹಾಸ, ಈ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೆಡೆದುಹೊಂಡ ಬೆಳ್ಳಿದ್ದ ಧರ್ಮ, ಈ ಧರ್ಮ ಟಿಚೇಟಿ ಜಿನಾಗದ ಬರಡು ಬಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರಳಿಸಿದ ನವ ಸಂಸ್ಕರಿತ, ಈ ಸಂಸ್ಕರಿತಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಾರ ಪಡೆದ ಟಿಚೇಟಿ ಸಮಾಷಿಷಿಸ್ತಿನ ಕಂಡುಹೊಂಡ ಜೀವನ ದರ್ಶನ, ಭಕ್ತಿರೇ ಮಾನವ ಪೂರ್ಗಿ.

ಪರಿಸರ, ಇತಿಹಾಸ, ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕರಿತ, ಜೀವನ ದರ್ಶನ ಒಂದೊಂದಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಪರಂಬಂಧಗಳೇ ವಿಶ್ವ, ಟಿಚೇಟಾ ದೇಶದ ಜನರು ದೇವಾನಾಂಬಿಯರು, ಅಜುತ್ತತ್ವಗಳು, ವಿಶುದ್ಧರು, ಚಿತ್ತಪಾವನರು, ಅದ್ವಯರು, ಅಲ್ಪತ್ವಪ್ರಯರು, ನಿಜ ಶ್ರಾವಣರು ತಮ್ಮ ಅಶ್ವಮನ್ಯ ಬಗಿಸಿದ ಮಾನೋಷ್ಣಿತಿಯ ಮಂಹತಿಮ್ಮುರು ಸ್ನೇ!

ಮಾನಸ ಪಥದಲ್ಲಿ

ಪರ್ವಿಕಮಾತ್ರನು ನಾನು
 ಒಲ್ಲೆಯಾ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದೆ ಬೇಕೆನಗೆ
 ಏರಿಳಿತಗಳು ಇದ್ದುದ್ದೇ ದಾರಿಗುಂಟ
 ಅಸರೆಗೆ ಇಹುದಲ್ಲ ಸುತ್ತಲಿನ ನೋಟ
 ಬ್ಯಾಗು ಬೆಳಗೂ ಬಿಬ್ಬು ಕಟ್ಟುವೆ ಡೇರೆ
 ಸಾಗುವೆನು ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ
 ನೋಡುತ್ತ ಅಜ್ಞರಿಯೋಳದರ ಉದ್ದಕ್ಕೂ
 ಅನುಭವಿಸಿ ಸಾಗುವೂ ಹಿರಿಯ ಗುರಿಯೆನಗೆ
 ಎನಿತೋ ಮುಧು ಹೀರಲೆನಿತೋ ಮುಧುಶಾಲೆ
 ಚೊಕ್ಕವಾಗಿರೆ ಪಾತ್ರ, ಅದುವೆ ಸಾಕೆನಗೆ
 ಪರ್ವಿಕ ಮಾತ್ರನು ನಾನು
 ಪಥವೋಲಿದು ಸಾಗುವುದೆ ಸಾಕೆನಗೆ.

ಒಲಿದು ಕೈಗೊಂಡ ಪಯಣದ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿ, ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಮರುಪಯಣ ಹೊರಟೆವು. ಅದೇ ದೇಹ ಅದೇ ಕರಣಗಳು, ಮತ್ತೆದೇ ಶಿಬಿರಗಳು, ಅದ ಉಟ ಉಪಬಾರಗಳು, ನಡಿಗೆ ನೋಟಗಳು ಗೆಳೆತನದ ಕೊಟಗಳು ಅವೇ, ಅದರೆಲ್ಲವೂ ಹೊಸತು. ಒಲಿದ ಪಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಾದ ತಿರುವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೊಸ ಅಥವ, ಹೊಸ ಆಳ, ಹೊಸ ಬಿಗುವು ತಂದಿತ್ತು. ಮಾನಸ ಪಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಾದ ದೀಘ್ರ್ಯಾ ಪಯಣಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತ್ತು.

ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಮ್ಯಾತ್ರಿಕೊಟದ ಕಾರಣಪ್ರೋ ನಿಜವಾದ ಅತ್ಯೇರ್ಯತೆಯೋ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಹೊರಟಾಗ ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ನ ಬುರಾಗ್ ಹೋಟೆಲಿನವರೆಲ್ಲ ತಲೆ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಬಂದು ಬೀಳೊಳ್ಳುತ್ತಿರು. 'ನಮ್ಮ ನೆಲದ ಕಲ್ಲು ನೀರು ಹೊತ್ತು ಹೊರಟಿರುವ ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ನಾಡ ನೆನಪುಗಳ ಬುತ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಬುತ್ತಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ - ಶಕ್ತಿಯನ್ನೀಯಲಿ' ಎಂದಿರಚೇಕು, ಅದರ ಮನ. ಟಿಬೆಟ್‌ನ ಪ್ರವಾಸದ ವರದು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಂದಾದರೆ ಪಡೆದದ್ದು ಬಿನೂರು ಎಂಬಂತಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾವಾಗಿ, ಟಿಬೆಟ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರೋಕ್ಷಾವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಟಿಬೆಟ್‌ಗೆ ಕಾಲಿಡುವಾಗಿನ ಆನಿಸಿಕೆಗೂ ಇಂದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳುವಾಗಿನ ಅನಿಸಿಕೆಗೂ ಅಜಗಜಾಂತರ. ಭಾರತದ ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುನ್ನಜ್ಞರಿಕೆ, ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ತಂಡದವರ ಹೇಳಿಕೆ ವರದಿಗಳು, ಗಡಿ ಪ್ರಾಲೀಸಿನವರ ತಾಕೀತು, ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಯ ಕಟ್ಟುಫಾಡು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸುಳಾಗಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನ ಆರ್ಥಿಕಸಿದ್ಧು, ಟಿಬೆಟೀಯರ ಅತ್ಯೇರ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ. ದೇವಿಡ್, ಜಾನ್, ಡ್ರೈವರ್, ಪ್ರೇಮಾ, ಸೂಸೀ, ತುಮುಪ್ರ್, ಮೋಲೋ ನಮ್ಮೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಟಿಬೆಟೆ ಯುವಕರೇ, ಅದೇ ಹುಟ್ಟು ಧ್ಯೇಯ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸು,

ಆಟ ಕೀಟಲೆ, ನಗೆ ಭಾಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಜೀವನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹ. ಬಹು ಬೇಗ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದವರು ಈ ಮೊದಲು

ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳ ಪ್ರವಾಸಾನುಭವಗಳಿಗಂತೆ ಟಿಚೆಟ್‌ ಪ್ರವಾಸ ತೀರಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾವನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಭಾಷೆಯ ಸ್ವಾಮುದ ಸಹಾಯ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಿಡಿದವರ ಸಹಾಯವಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಾದರೋ ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯ ಹೃದಯದ ಮೌನ ಸಂಘಾದ. ಭಾಷಾಪಾಠ್ಯಮುದ ಅಂತರವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಕಟ, ವಿಶ್ವಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪ್ರವಾಸಾನುಭವ.

ಮನೆಬಿಟ್ಟು, ಆಗಲೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿತ್ತು. ಉದ್ದೇಶಿತ ಕಾರ್ಯ ಶೈಗೂತ್ತಾದರೂ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಆಹಾರ, ದೇಹಶರ್ಮ, ಶೀತಲಹವೆ, ಬದಲಾದ ದಿನಚರಿ, ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ತರವಾಗಿ ದಾವಿಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಉಳಿಪೆಟ್ಟು ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಏನೋ ವಿಮೆನಸ್ತತೆ ಜಡತೆ ಒಂದು ದಿನಮೇಲ್ಲ ಕಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಬೆಳಗಿನ ಹೊಂಬಿಸಿಲ ಕಾವು ಏರಿದುತ್ತೆ, ಹಿಂದಾಲಿಯದ ಹಿಮತಿವಿರಗಳು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಅಡರಿದ್ದ ಜಡತೆ ಬಿಟ್ಟೋಡಿ ಮನಸು ಹಗುರವಾಯಿತು. ಉಕಲಾಕೋಟ್ ಉರಿನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಸ್ತು ಭಾರತ ಪ್ರದೇಶದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದಂತೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸು ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಲಿಪುಲೇಶ್ವರ ಹೇಳೆ ಹಾರಿತ್ತು. ನೋಡೆ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಹದಿನೇಳು ಕೆ. ಮೀ. ಬಾ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಗಿದು ಬೆಟ್ಟುದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ನಮಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳ ಬಳಿಸಾರಿದೆವು. ಇದು ಕೆ.ಮೀ. . ಏರು ದಾರಿಯನ್ನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕ್ರಮಿಸಿದೆವು. ಹೋಗುವಾಗಿದ್ದ ಭಯ ಆತಂಕಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಇಂದು ಮೋಜು, ಮಸ್ಸಿ, ವಿಶ್ವಾಸಮಿತ್ತು. ಬಿಧ್ಯರೂ ನರುತ್ತು ಎದ್ದು ಕೊಡುವಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆವು. ಕುದುರೆ ಸುಖಾರ್ಥಿ ಕೆಲಿಯದಿದ್ದರೂ ಭಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಿತ್ತೇವು.

ಲಿಪುಲೇಶ್ವರ ಪಾಸ್ ತಲುಪಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕೆ. ಮೀ. ದೂರದ ನಡಿಗೆಯ ಏರು ದಾರಿ ಉಳಿದಿತ್ತು. ನೀಗೆಲ್ಲ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಲದೂರ ನಡೆದು, ಕೆಲದೂರ ಜಾರುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಏರುತ್ತಾ ಕೆಲದೂರ ತೆವಳ್ಳತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದಿದ್ದ ಟಿಚೆಟೀಯರ 'ಚೆಲೋ ಚೆಲೋ!' ಮತ್ತು ಸಾಮಾನು ಹೊತ್ತುವರೇ ಹತ್ತಿತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಹ ನಾವು ಹೊರಲಾರೇವೇ ಎಂಬ ಹುಮ್ಮೆಸ್ಸು, ನಮ್ಮನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ನೂಕಿತ್ತು. ಮೇಲೆ ನಮಗಾಗಿ ಪಟ್ಟಬಿಸಿಯವರು ಮತ್ತು ಭೋಟಿಯಾ ಜನರು ನಮಗಾಗಿ ಕಾದಿರುವರೆಂಬ ಅರಿವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆದಿತ್ತು. ಆವರನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಕ್ಕಣಿಮೇ ಕ್ಕೆ ಬೀಸಿ, 'ಭಾರತ ಮಾತಾ ಈ ಜ್ಯೇ! ವಂದೇ ಮಾತರಂ!' ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದವರೆಪ್ಪು ಜನ! ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಸೈನಿಕರೆಪ್ಪು ಜನ! ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕ್ಕೆಲಾಸದಿಂದ ತವರಿಗೆ ಮಗನಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಡಾಗಿ ಒಡೋಡಿ ಬರುವ ಗಿರಿಜೆಗೂ ಇಡೇ ಸ್ವಾಗತ ಸಿಕ್ಕು, ತಾಯಿಗಾಗಿ ಹಾರ್ಡೆಸುವ, ತಾಯ್ಯಾಲಂಜ್ಞ ಹರಸುವ ಮನವೇನೋ ಬಹು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಕ್ಷಣಿಗಳವು. ನಮ್ಮ ಈ ಸಂತೋಷದ ಹೊನಲಲ್ಲಿ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ಟಿಚೆಟೀಯರಂತೇಲಾಡಿ, ಕ್ಕೆಕುಲುಕಿ, ಭುಜ ಹಿಡಿದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಬೀಳೊಳ್ಳಬ್ಬರು. ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಡೇ ಸ್ಥಾಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಭಯದಿಂದ

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸಿದ್ದ ನಗಾರಿ ಇಂದು ಅಲ್ಲಿಯ್ಯನ ಮದ್ದಳೆಯಾಗಿ ಸಂತಸದ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಈ ಮದ್ದಳೆಯ ತುಡಿತವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದವರು ಯಾವುದೇ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸದೆ ಅಲ್ಲಿಯ್ಯನ ತಾಳಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕಂತೆ ಸ್ವಂದಿಸುವವರಾಗಿದ್ದವು. ನಮಗೆ ನಾವು ಹೊಸಬರಾಗಿದ್ದವು.

ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ಪಾಸಾನ ಭಾರತದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿ ಕೂಡಲೇ ಒಂ ಮಣಿಪದೇಹುಂ ಷಡಕ್ಕರ ಮಂತ್ರದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಮಂತ್ರದ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಜರುಗಿದ್ದವು. ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ಪರಿಸಿಂತಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಬಿಂತ್ರು ಸಲಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದೆವು. ಬಿ. ಟಿ. ಬಿ. ಪಿ. ಯಾವರು, ಭೋಳಟಿಯಾಗಳು, ಏಳನೇ ತಂಡದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಹೇಳಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡರು. 'ನಿಮ್ಮ ಯಾತ್ರ, ಸುಶಿವಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ?' 'ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದ ಹೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಮುಖಿವೇ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.' 'ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ ತಾನೇ, ಕೈಲಾಸಪತಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಣಾಮಂತರು ನೀವು. ನಮಗೂ ಆಗಲೆಂದು ಹರಸಿ.' 'ಯಾತ್ರ, ಮಾಡುವ ಬಗೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಳೇನು?' 'ನಿಮ್ಮ ಪಾರ್ವತಿಯ ಹೀಹರ್ (ಪತಿಗೃಹ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತ) ಹೇಗಿದೆ?' 'ನಿನ್ನ ಸಾಮೂನು ಗಂಟೇಕೆ ಇಷ್ಟು, ಭಾರ? ತೀರ್ಥಜಲದ ಜೊತೆ ಪ್ರಣಾಮನ್ನು ತುಂಬಿರಬೇಕು ನೀನು.' 'ನಿಮ್ಮ ನೇಲಕ್ಕೆ (ಸುಮಾರ್ವಾ ಜಿಲ್ಲೆ) ಇಷ್ಟು, ಸಮೀಪ (ಕೇವಲ ಉಂ-ಇಂ ಕಿ. ಮೀ. ವಿರುವ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಾರಾರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ.' - ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿಗೂ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯೋಂದಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತರ 'ಎಲ್ಲ ದ್ವೇಷಿಯಂತಾಗುವುದು.'

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪರಿಕ್ರಮೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ನನ್ನ ಸಹನೆ ಶೈಕ್ಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ನಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕಾವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಬಾರಣವನ್ನು ಮುದರೆಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕಾಲ್ಪನಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಧಾರ. ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಿರೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಪ್ರೇಟರ್ ತುಲಾರಾಮ್‌ಸಿಂಗಾನೋಂದಿಗೆ ಮರು ಪರಿಣಾಮ ಆರಂಭಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಅಂದು ಟಿಬೇಟಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಚೆಳಿಗಳಿಯ ಮಂಜಿನ ತೆರೆಮರೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಬೇಟಿಗೆ ಮೊಗಮಾಡಿ ನಿಂತಾಗ ಕಂಡಿದ್ದ ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ವರಿಗೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳುವಾಗ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದ ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ಇಳುಕಲಿಗೂ ಬಹಳ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ರುದ್ರ ರಮಣೇಯವು ಸೌಮ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತೋರಿ ಕ್ಷೇಮಭೂವವನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿತ್ತು, ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದಂತೆ ಕುರುಚಲು ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂ ಹೆಚ್ಚಿದಂತಿತ್ತು. ಹುಲ್ಲು ಹಸಿರೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶ ಶಾಶಿವನ್ನೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲಿನ ಬಟ್ಟಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಡಿಲಿಗಳಿಂದಹೊಂಡಂತಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಹಷಚಿತ್ತತೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತ್ತು.

ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರಲು ಲಿಪ್ತಲೇಶ್ವರ ಪಾಸಾವರೆಗೂ ಬಂದಿದ್ದ ೧೭-೧೯ ಜನ ಬಿ. ಟಿ. ಬಿ. ದಳದವರು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಗಳು 'ಪ್ರವಾಸ ಸುಗಮವಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ?' ಕ್ಷಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ತೋಂದರೆಯಿರಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಯಾಕ್ ಸವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೇನೂ ಅನಾಹತವಾಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ!' ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು. ರಕ್ಷಣಾವಡೆಯವರಾದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಗಡಿದಾಟಿ

ಹೋಗಿ ಮೋಡಲಾಗದ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಂದವು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಹವಾಮಾನ, ಶಾಟ ವಸತಿಗಳ ಸೌಕರ್ಯ, ವ್ಯವಸಾಯದ ರೀತಿ, ಕೈಲಾಸ ಶಿಖಿರ ಹಾಗೂ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಸೌಂದರ್ಯ ಪರಿತ್ರಣೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರರಾಣ ಕಥೆಗಳು ದೇವ ಮಂದಿರಗಳು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ನಂತರ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಸವಲತ್ವ ದಿನಚರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆ ಜೀವನದ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿತ್ತು.

ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದ ದಳದವರಿಂದ ಸಂಕೇತ ಬಂದು ನಮ್ಮೊಡನಿದ್ದ 'ಅಧಿಕಾರಿ, ನಿಮಗೊಂದು ಸಿಹಿ ಸುದ್ದಿ. ನಾಬಿದಾಂಗಾನಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಸಿಹಿ ಸುದ್ದಿ. ನಾಬಿದಾಂಗಾನಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದು ಓಂ ಪರ್ವತ ನಿಖ್ಯಾತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೆರಡು ತಾಸು ಬಿಸಿಲಿರುವ ಸುಧ್ಯತೆಯಂತು. ನಿಂದುಗಳು ಬೇಗ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಕಿದರೆ ನಾಬಿದಾಂಗಾನಲ್ಲಿ ಓಂ ಪರ್ವತ ನೋಡುತ್ತು ಕೊಡಲು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಸಿಗುವುದು.' ಎಂದರು. ಈ ಸಿಹಿಸುದ್ದಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾಲಿಗೆ ರಕ್ಷಿತುಂಬಿದಂತಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಮಯಾನುಸಾರ ಬೆಳಗಿನ ಹತ್ತುವರೆ ಗಂಟೆಗಲ್ಲಾ ನಾಬಿದಾಂಗಾ ಕಿರು ಮೃದಾನದಲ್ಲಿದ್ದೇವು. ಮೂರು ವಾರಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಮೃದಾನದಲ್ಲಿ ಆರು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಕಾಡು ಕುಳಿತರೂ ಮೋಗೆ ತೋರದೆ ಮಂಜಿನ ಹಿಂದಿದ್ದು ಓಂ ಪರ್ವತವು ಇಂದು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಶಾಖಿದಲ್ಲಿ ಜಳಕ ಮಾಡಿತ್ತು. ದೇವತಾತ್ಮಕ ಹಿಮವಂತನ ಆಂಕಿತನನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿತ್ತು. ನಿಸರ್ಗವೇ ಬರೆದ ಈ ಸಂಕೇತವನ್ನೇ ಪ್ರಣಾಮನಾದದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿತೇ ಸ್ನಾತನ ಭಾರತೀಯ ಜನಮನ? ನಿಸರ್ಗದ ನಿಗೂಢತೆಗಳಲ್ಲಿಂದು ಈ ಪರ್ವತ. ಎಂದೂ ಕ್ಷರಿಂಬಾಗದ 'ಓಂ.' ಅಕ್ಷರ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡ ಅಕ್ಷರ! ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡ ಅಕ್ಷರ! ಪ್ರವಾಸದ ಅಂತಿಮ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಡಿ ಬರೆದ ಅಕ್ಷರ. 'ಇಂದು ಓಂ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತಲ್ಲವೇ?' ಎಂದವರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲಾಗದ ಪೂರ್ವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನ ತಲೆಯಾಡಿಸಿತ್ತೆನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಟ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಕೈಯಿಟ್ಟು ತುತ್ತನ್ನು ಬಾಯಿ ಮಂಗಿತ್ತುದರೂ ದೇಹದ ಕಣಕಣವೂ ಅದನ್ನು ಓಂಕಾರವಾಗಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಆಹಾರ ಸೂಕ್ತ, ಶರೀರಕ್ಕೂ ಶರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಅನ್ನ ಭೋಜನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಓಂ ಪರ್ವತವನ್ನು, ಶಿಬಿರದ ಕರ್ಮಚಾರಿಗಳನ್ನು ಬೀಳ್ಳೊಂದು ನಾಬಿದಾಂಗಾ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾತ್ರಿತಂಡ ಸಂಜೆ ಬಿದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಸೇರಿತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಟಿಂಟ್‌ನ ಟರಲಾಕೋಟ್ ಬಿಟ್ಟುವರು ಸಂಜೆ ಬಿದು ಗಂಟೆಗೆ ಭಾರತದ ಕಾಲಾಪಾನಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಆಂದಿನ ಜಂಕಿ, ಮೀ. ನ ಜಾರಣದ ಮುಕ್ತಾಯ ಕಂಡವು. ಲಿಫ್‌ಲೇಖ್‌ ಪಾಸ್‌ನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೇ ಬಂದ ಬಿ. ಟಿ. ಬಿ. ಟಿ. ಯವರು ಕಾಲಾಪಾನಿಗೆ ಬಂದ ಕೊಡಲೇ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಕಸ್ಟ್‌ಮ್ಯಾನ್‌ಕ್ಲೇರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕ್ಲೇರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ನಗದು ಹಣವನ್ನು ನಮಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿದುದು.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾರದ ಟೆಂಟ್‌ನೋಳಿಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಂಡವರೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯಾದ್ವಾದವು. ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯಾಚರಿಗೆ ಮೋಡಿದಾಗಲ್ಲಾ ಶಿಬಿರದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ವ್ಯಾಸ ಪರ್ವತ

Yeshe Tsogyal

ಯේෂේ තෝගාල්

Tara (Green)

ಹಸಿರು ತಾರಾ

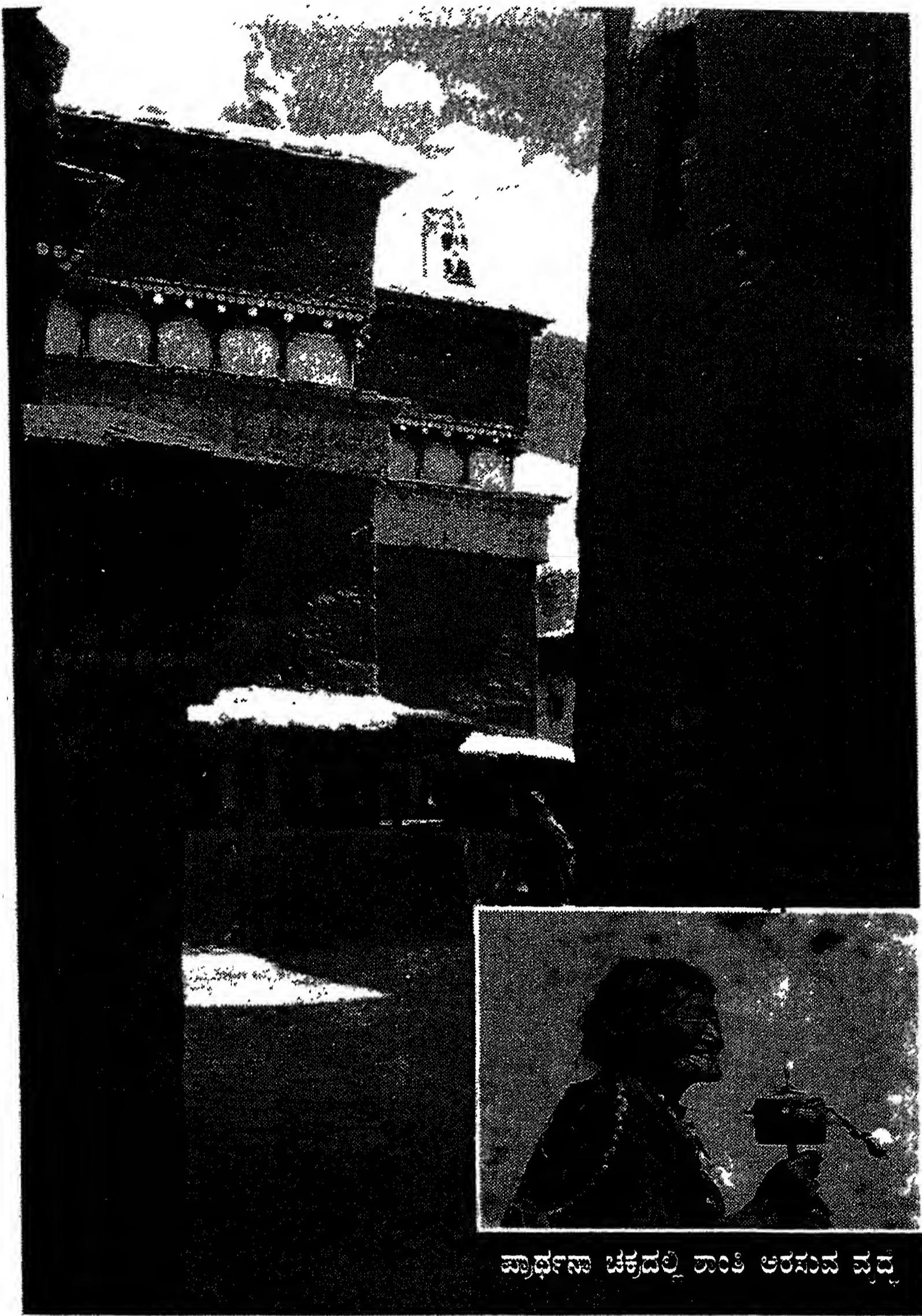

ಅಷ್ಟ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಂಭವ

వామపాటువాసివిష్ణువు

ಅವలోకితేశ్వర

ಪ್ರಾಧಿಕಾ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಆರಸುವ ವ್ಯಾದಿ

ದೇವಾಲಯದ ಪಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾ ಚಕ್ರಗಳು

ಶೈಲಜಾರನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಗಳು

ಕುಪ್ಪಳಿಗಿ ಮತ್ತೆಯ್ವು ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ. ಇಳಿ ಹೊತ್ತಿನ ಹಳದಿ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪರವತೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು. ಇಮ್ಮು ದಿನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬಂದು ಪರವತೆದ ಬುಡುದಲ್ಲೇ ಮಲಗಿದಾಗ ಪರವತೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆತುಕೊಂಡಂತಾದದು ಸಹಜವೇ. ರಾತ್ರಿಯಾಗಿ, ಕತ್ತಲೆಯ ಮುಸುವು ಪರಿಸರವೆಲ್ಲಾ ಮನ್ನ ಮುಚ್ಚಿದಾಗಲೇ ತುಸು ನೆಮ್ಮೆದಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಜೀವ. ಟಿಚೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇದೇ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲಿಮಾತಾ ದೇವಿ ಮಂದಿರದ ಎದುರು ಐ. ಟಿ. ಬಿ. ಯುವಕರು ನಡೆಸಿದ್ದ ಭಜನೆ ನರ್ತನವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ನಾವು ದನಿಗೂಡಿಸಿದ್ದೇವು. ಅದರಿಂದು, ಯುವಕರೇ ಬಂದು ಕರೆದಾಗಲೂ ಮೇಲೇಳಲಾಗದಂತಹ ದಣವು ಇಂದು ನಿಮಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರುವೆವು. ಆದರೆ ನಾಳೆ ಗುಂಜಿಯಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಖಂಡಿತ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕು. ನಿರಾಶೆ ಮಾಡದಿರಿ. ಯುವಕರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಆಹ್ವಾನ, ಪ್ರೀತಿಯ ಒತ್ತಾಯ.

ಇಂದಿನ ನಡಿಗೆ ಗುಂಜಿ ಶಿಬಿರದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರೂ ಟಿಕೋನಿಕ್ ಮೂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದೇವು. ಕಾಲಾಘಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮಗ್ನಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸೂಗಿದ್ದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಸಾವಧಾನದಲ್ಲಿ ಗುಂಜಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಬೇವು.

ಮಿಕ್ಕಲ್ಲಾ ಯಾತ್ರಿಗಳ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಗುಂಜಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದ ತುಲಾರಾಮಸಿಂಗ್ ಬಹಳ ಹುಮ್ಮಿಸಿನಲ್ಲಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರಿನ ವರಸೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಆಯ್ದುಯ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದು. ನಡಿಗೆಯ ಆಯಾಸ ಕಾಣದಿರಲೆಂದು ಆರಂಭವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಅಧ್ಯಗಂಟೆಯೋಳಗೆ ಏಕ ಮುಖಿಯಾಗಿ ತುಲಾರಾಮನ ಭಾಷಣವಾಗಿ ಸೂಗಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ನಾನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಭೂಜಾನ ಭಂಡಾರವನ್ನೇ ಅವನು ತರೆದಿದ್ದು.

ಇವನ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಘ್ಯಾಸ ಜಡಿಬೂಟಿ ವ್ಯಾದ್ದು. ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಜೈವಧ ತಯಾರಿಕೆ. ಈ ಹಘ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ವನ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೇಂಡರ್ ಆಗಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಮಾಹಿತಿಯೋಡಗಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ತಿಂಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಸಿಗದ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಹಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಬಹು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ದೂರವಿರಚೇತದ್ದು ಕಾರಣ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತು ಮೊದಲಿನಂತೆ ವ್ಯವಸೂಯಕ್ಕೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದಿದ್ದು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಇವನು ಸಂಪ್ರದಾಯದುತ್ತೆ ರೇಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗಿ ನಾಟೆ ಜೈವಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು. ತಿಂಗಳಿಗೆರಡು ಬಾರಿ ಹವೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಾಗ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಟ. ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಲೆದಾಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಸಿದ್ದರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು. ಜೈವಧದ ಪರಿಚಯದ ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯಾದ್ಯಕೇಯ ಭೂಜಾನವನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿದುವೆನ್ನುವುದು ಇವನ ಶಪಥ. ಇಂತಹವರು ಅದೆನ್ನು ಮಂದಿ ಅಭ್ಯಾಸರಾಗಿಯೇ ಜನಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ! ಪರಾತೀಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾದ್ಯಕೇಯ ಸಮಲತ್ತಿನ ಕೂರತೆ ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ ಸೈಲಭ್ಯದ ಕೂರತೆಯಾಗಿ ಸಹಾಯದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಲಾಗದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಳ್ಳಿ ಜನರು ನಾಟೆ ವ್ಯಾದ್ಯರ ಮೋರೆ ಹೋಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆಗ್ನಾ, ಸೆವ್ಯೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಿನಗಿನ್ನು

ಅನೇಕ ತರಹದ ಹಣ್ಣು ಹೂಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಈಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ಬಾಯಾ ವಿಧದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು (ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮೋಡಿದ್ದು) ನೀಡಿದ. ಆರು ದಿನಗಳ ಸಹಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾದ ಏರು ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಲಾರಾಮ್ ಸಿಂಗಾನ ಕಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ಬೇರುಗಳ ಪಷ್ಟ್ಯ, ದಣಿಷನ್ನು ನಿರಾರಿಸಲು, ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಲು ಸಮಗ್ರೋ ದೊರಕಿತ್ತು. ಜೀನಪದ ಗಾಯಕ, ವಾದ್ಯ ಪ್ರಮೀಳೆ, ಸ್ವತ್ಸ್ವ ಪಟ್ಟ, ಅಶುಕವಿ, ನಾಟಕೀ ಪ್ರೇದ್ಯ, ಪಶುಪ್ರೇದ್ಯ, ಬಹುಭಾಷಾ ಕೋವಿದ, ವ್ಯವಸಾಯ ತಜ್ಞರೂ ಕೀರ್ತಾಪಟ್ಟ, ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಮೇಲೊಳ್ಳಿಟಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅರಿಯದ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಗಲಿ ಎಂದು ತಲೆಯಾಡಿಸುವ ಪ್ರೋಟ್ರೆರ್ ಬಡ ಹಳ್ಳಿಗನಂತೆಯೇ, ಮಾಸಿದ ಬಣ್ಣದ ಉಡುಪ್ರ, ಹಳೇ ಬೂಟು ಅಥವಾ ಚಪ್ಪಲಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೂತು ಕಂಡ ಸ್ವೇಚ್ಛರ್, ಒಣಹುಲ್ಲಿನಂತಾದ ಕೊಡಲು, ಭಾರ ಹೊತ್ತು ಚೆಟ್ಟಿ ಏರುವ ಕಾರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನ ಬಂಕರಗಳು, ಬರಟು ಕ್ಕೆ, ಇವರನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರೋಟ್ರೆರ್‌ಗಳಾಗಿ ಯಾ ಪೋನೀವಾಲಾಗಳಾಗಿ ಕಂಡು ವತ್ತಿಸಿದರೆ ಅವರೂ ಮಾತಿಲ್ಲದೇ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಹಣ ಜೀಬಿಗಿಲಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬದಲಿಗೆ, ಅವರು ನಮ್ಮೆ ಯಂತೆ ಸಂಸಾರಿಗಳು, ಜೀವನೋವಾಯಕ್ಕೆ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸರಿಸುವಾನರಂತೆ ಕಂಡು ಮಾತಿಗಳಿಂದರೆ ಮನಬೀಕ್ಕಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಬಂಧನೆಯೊಂದಿಗೇ ತಮ್ಮ ಜನರ, ಉದ್ದರಿನ, ಭಾಷಯ ಅಂದ ಚಂದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಲವು ಮುಖಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮೆ ಲ್ಲಿ ಅವರೊಳಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವನ್ನು ತೆಗ್ಗುವ ಮನವಿರಬೇಕಷ್ಟೆ.

ಕಾಲಾವಾನಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕೆ. ಮೀ. ದೂರ ಬಂದಾಗ ನಮಗಾಗಿ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಚಹ, ಕಾಫೀ ತಯಾರಿಸಿ ಬ. ಟಿ. ಬಿ. ಪಿ. ಸೋದರರು ಬಾಯ್ ಪಾನಿಯ ಆದರಾತೀಧ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಗುಂಜಿ ತಲುಪುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇದೇ ಅತಿಧ್ಯ. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲ ಯುವಕರು ಗುಂಜಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಕ್ಷಾಂಪ್ರಾಫೇರ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಗುಂಜಿಗೆ ಹೊರಟಿರು. ನಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಗುಂಜಿ ತಲುಪಿ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯ, ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಗೆದುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಸಹಕಾರವೂ ಲಭಿಸಿ ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಚ್ಚ ಬಿಟ್ಟೆಗಳು ತಯಾರಾದವು.

ಸಂಚೆ ನೇಸರು ಕಯಲು ಅಧ್ಯ ತಾಸಿದ್ದ್ವಾಗಿ ಗುಂಜಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಯುವಕನೊಬ್ಬ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಗೈಡ್ ಆಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ, ಉಳಟಿ ಕೊಡ್ಡೆಕೊನಾಲ್, ಮನಾಲಿಯಂತೆ ಅಂಗ್ರೆ ಆಗಲದ ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳೇನಿರಬಹುದನಿಸಿತು. ತೋರಿಸು ನೋಡುವ ಎಂದಾಗ ಎದುರಿನ ಬೆಟ್ಟಿದ ಅಂಚನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸ್ವೀಕ್ರಿಯೆ ಬ್ಯಾಟಿ ಎಂದ. ಮೇಲ್ಮೈ ವಿವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ತಲೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಹೋಲುವ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತದು. ಆದರೆ ಪಕ್ಕದ್ದೇ ಸೂತೇ ರಾಜ್ (ಮಲಗಿರುವ ರಾಜ್) ಎಂದ. ಬೆಟ್ಟಿದ ಬಗಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂಟಿ ಮರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ. ಇದರ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಬಂಧಸಿದ್ದ ಸಿಗುವುದು. ಎಂದ. ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ರತ್ನಗಂಬಳಿ ಮಾಡುವ ನೇಯ್ಯ ಮನೆ ತೋರಿಸುವೆಂದ. ಕೊಳ್ಳಲು

ಸಿಗುವ್ಯದು' ಎಂದ. ಹಳ್ಳಿಯ ಪಕ್ಕದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಗುಂಜಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್‌ ನೋಡಬಹುದೆಂದ, ಉಟ್ಟಡ ಸಂತರ ನಾವಾಗಲೇ ಗುಂಜಿ ಮಾರ್ಕೆಟನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡೇ ಎರಡು ಟೆಂಟ್‌ ಶಾಫ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. 'ಉದರ ನಿಮಿತ್ತಂ ಬಹುಕೃತ ವೇಷಣ'ಹೇಗಾದರೂ ಎಂತಾದರೂ ಎರಡು ಕಾಸು ಮಾಡುವಾಸೆ ಯುವಕನಿಗೆ, ಕಂಬಳಿ ಮಾರಾಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಇವನಿಗೇನಾದರೂ ಕಮಿಷನ್ ಸಿಗುಪ್ರದಿತ್ತೇನೋ! ಪ್ರಾಣ ಕತ್ತಲಾಗಲು ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳೆಡ್ಡಾಗಿ ಕೆಲವರು ಸಾಹಸಿಗರು ಅನೋಡನೆ ಚೆಟ್ಟಿ ಸುತ್ತಿಬರಲು ನಡೆದಿದ್ದರು.

ಅರ್ಥಗಂಟೆಯಲ್ಲೇ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿ ಕತ್ತಲಾಪರಿಸಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಹುಯ್ಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ನಾವು ಸೋಮಾರಿಗಳನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಕಂಬಳಿಹೊದ್ದು ಗಾಮಡಿ ರಾಮಾಯಣ (ಹಳ್ಳಿಗನೊಬ್ಬ ತನ್ನದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ತರ್ಕದಂತೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ರಾಮಾಯಣ) ಕೇಳಿದೆವೆ. ಸಾಹಸಿಗರು ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಡವರಿಸುತ್ತ ಕಾಣದ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೊಚ್ಚೆಯನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಬಂದರು. ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ನೀವು ಸೋಮಾರಿಗಳಲ್ಲ ಬುದ್ದಿವಂತರು. ಎಂದು ನಕ್ಕರು. ಚೆಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತಾ ಬಂದವರ ಸ್ಥಿನೋಡಿ ಮರುಕಟ್ಟಿರೂ ಇವರಿಂದಾಗಿ ಕ್ಯಾಂಪಾಫ್ರೇರ್ ಶುರು ಹೂಡಲು ಐ. ಟಿ. ಬಿ. ಪಿ. ಯವರೂ ಕಾಯುವಂತಾಯಿತೆಂದು ಬೇಸರಪೂ ಆಗಿತ್ತು. ಮುಲಿಟರಿ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ನಿಂದ ತಾಜ ಡೋಲುಗಳ ತುಡಿತ, ಯುವಕರ ಹಾಡಿನ ಕರೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನೆನೆದು ಬಂದವರು ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಿಸಿ ಎಲ್ಲಾರೂ ಉಟ್ಟಮಾಡಿ ಮುಲಿಟರಿ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಒಂಭತ್ತು ಹೊಡೆದಿತ್ತು. ಮಳೆಯ ಕಾರಣ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂರಲಾಗದೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಜಗಲಿಯೋಳಗೇ ಒತ್ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಕುಶಿತು ರಾತ್ರಿಯ ಕಲಾಪವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆವೆ.

ತಮ್ಮ ಮನೆ, ಸಂಸಾರ, ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಗಡಿನಾಡಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕರಿಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಜನ ಬೆಟ್ಟಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೇ ಕವ್ವತಮ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಯೋಧನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಅಪರೂಪದ ಸಂಜೆ ರಾತ್ರಿಗಳು ಹಬ್ಬಿದಂತೆ. ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆ ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಡು ಕುಣಿತೆ, ಚುಟ್ಟುಕು ಪದ್ಯ, ವಾದ್ಯ ವಾದನ, ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿ ಉರುಗಳ ಬದುಕಿನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಆ ರಾತ್ರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗಿನವರು ಬಂದಾಗ 'ನಮ್ಮ ಶಾಂಕ್ಷೇ ಬಂದಿರುವ ಅತಿಥಿಗಳು ನೀವು.' ಎಂದು ಆದರದಿಂದ ಸೈತ್ಯರಿಸಿ ಮನರಂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಿಕರ ಬದುಕನ್ನು ಸುಭದ್ರಮಾಡಲು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪಣವಾಗಿದುವ ಈ ಗಡಿನಾಡಯೋಧರ ತ್ಯಾಗದ ಅರಿವಾದದು ಈ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಕಳೆದ ಕ್ಷುಣಾಗಳಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಕಿ ಗಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ, ಅವರು ನಮ್ಮಂತೆ ಎಲ್ಲಾಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬೇಕೆಂದರಾಗ ಹೋಗಲಾರರಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಾಗ, ಇವರದ್ದು ನಾಗರಿಕರು ಅನುಗ್ರಾಲಪೂ ಹೊರಬೇಕಾದ ನೈತಿಕ ಖೂಣ.

ರಾತ್ರಿ, ಹನ್ಮೋಂದು ಗಂಟೆವರೆಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಹಂಗಾಮೀ ವೇದಿಕೆಗೆ ಬಂದು ಆಡಿಹಾಡಿ ಕಣಡು ಹೋಡಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಅಂತಾಕ್ಷರೀ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದಿತೆಂದು ಒಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ

ರಾತ್ರಿಕೊಟಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಡಿದೆವು. ಸ್ನೇಹಿಕ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿದೆವು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಎ. ಟಿ. ಬಿ. ಪಿ. ಯವರಲ್ಲಿದೆ ಕೆ. ಎಂ. ವಿ. ಎನ್‌ ರವರು ಬರುವವರಿದ್ದರು. ಈ ರಾತ್ರಿ, ಮಾನಸ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯಷ್ಟೇ ಚಿರನೂತನ.

ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗುಂಜಿಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಭಿಯಾಲೇಶ್ವಾ ಪಾಸ್ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮನಸ್ಸು ರಚ್ಚೆ ಹಿಡಿದ ಮಗುವಿನಂತೆ ರೋಸಿತ್ತು. ತುಲಾರಾಮನ ಮಾತುಕಡೆಯೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗದ ಬಡಬಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲುಗಳು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೊನ್ನೆ ನೋಡಿದ ಓಂ ಪರಮಾತ್ಮಾದ ಮೂಲಕ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಒಡಿತ್ತು.

ಅಂದು ಮಂಜಿನಿಂದಾಗಿ ಬಿಳಿ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹಸಿರು ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತಿದ್ದ ಭಿಯಾಲೇಶ್ವಾ ಪಾಸ್ ಇಂದು ಕಾಳಿದಾಸನ ಕನ್ನರಲೋಕವಾಗಿತ್ತು. ದೂರದೂರದವರೆಗೆ ಏರಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕಾಲುಗಳು ಅವುಗಳ ನಿರಿಗಿಗಳು, ಒಡಲಲ್ಲಿ ಆಟಿಕೆಗಳಂತೆ ಹುದುಗಿದ್ದ ಮನೆಗಳು, ಬೆಳ್ಳಿ ದಾರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ದಾರಿಗಳು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೇಣಹೊತ್ತು ರಂಜಿಸಿದರೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲಾಗಿದ್ದವು. ಭಿಯಾಲೇಶ್ವಾ ಪಾಸ್‌ನ ಟೀ ಗುಡಿಸಲಿನ ಮುಂದೆ ಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ದಣೀವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇ. ೧೦ ನಿಮಿಷ ಕುಳಿತೆ. ಅಲ್ಲೇ ಟೀ ಹೀರುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎ. ಟಿ. ಬಿ. ಪಿ. ವ್ಯಾದ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ವಣಾವಾಗಿಲಿದಿದ್ದೆ. ಕೈಲಾಸದ ಮಾತನ ಶಾಖಕ್ಕೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಮನಸುಕಿದ್ದ ಬೇಸರದ ಮಂಜು ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು.

ಹರುಬಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟುವಳು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇಳಿದಿದ್ದೇನೋ ತಿಳಿಯದು. ಪ್ರಕೃತಿಂದ ಕ್ಷೇಯೊಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬದಿಗೆಳೆದಾಗಲೇ ಕೇಳಿಸಿದ್ದು ಬೆಹನ್ನಾಚಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀರಿ? ಎಷ್ಟು ಸಲ ಕೂಗಿದ್ದು? ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವೇ? ಕುದುರೆಗೆ ದಾರಿಬಿಡದೆ ಹಾಗೆ ಮಧ್ಯ ನಡೆಬಾರದು.' ತುಲಾರಾಮನ ಬಿರುನುಡಿಗಳು. ಆಗಲೇ ನಾನೆಂತಹ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಂದು ಅರಿವಾದದ್ದು. ಆಕೋ ಮತ್ತೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ? ಏನು ಕಂಡಿರಿ?' ಅವನ ಕಳಕಳಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ಚಿತ್ರಗಳು ಮನಷ್ಟಿಲದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೂಡಿ ಅದರೊಂದಿಗೇ ಅಲ್ಲಿನ ಅನುಭವಗಳು ನನ್ನಪಾದಾಗ, ತಂತಾನೇ ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಟ್ಟುಸಿರೂ ಸಹ. ಅಂತಹ ನಿರ್ಮಲ ಪರಿಸರದಿಂದ, ನಿರ್ಮಲ ಪರಿಸರದಿಂದ, ನಿರ್ಮಲ ಹೃದಯಗಳ ಒಡನಾಟದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಮೊದಲಿನ ಜಂಜಾಟದ ಬಾಳಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ದುಗುಡದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ನಗುವಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾನಸ ಕೈಲಾಸದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಸಿದ ಕಾಣದ ಕ್ಷೇಯ ಕ್ಷೇವಾಡವನ್ನು ಕಂಡ ಮನಸ್ಸು ಸಾವಿರ ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ಒಡೆದಿತ್ತು. ಕರಣಗಳೆಲ್ಲ ಚೆದುರಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಡಲು ಯಾರ ಮೋರೆ ಹೋಗಲಿ?

ಹಿಡಿದು ತಾ ಓ ಮುಗಿಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಹುದೊ ಹುಡುಕಿ

ಎನ್ನ ಮನವದನು ಮರಿತು ಬಂದಿಹೆ ನಾನು

ಕೈಲಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠಿಯ ಓಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶನಂಗಳಿದಿ.

ಪ್ರಂಡಮನ ಬಯಸಿ ನಿಲಬಹುದಾದ ತಣಗಳ

ಹರುಹಳ್ಳಿನಿತು ಹೊಡುವನು ನಿನಗೆ

ರಮಿಸಿ ತಾರಯ್ಯ ಇತ್ತುಕಡೆಗದನು ಹಿಡಿದು
 ಬೊಡ್ಡ ದೇಗುಲದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಿರಬಹುದು
 ಒದ್ದೆ ಬಿಸಿಲಲಿ ಮೂಡಿಹ ಬಿಲ್ಲುವೇರುವ ಸನ್ನಾಹದಿ
 ಭಿಕ್ಷುವಿನ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಿವಿ ಸಿಲ್ಲಿಹುದೇ?
 ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮಾನನ ತಡಿಯಲಿ ಅಡ್ಡಾಹುತಿಹುದೇ?
 ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಮೋಡಗಳ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ
 ಬಿಂಕದಲ್ಲಿ ಈಚಿರುವ ಅಂಚೆಗಳ ಬೆನ್ನೇರಿ.
 ಓ ಮೇಘ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಿರೆ ಮುಂದೆ ಶಾಗುನೀ
 ಕೈಲಾಸದಿಂದಿಯ ಉರ ಕಡೆಗೆ, ಉರ ಬಾಗಿಲಿಗೇ
 ಬಾಗಿಲಾ ಹೋರಣದಿ ಹೂಗುತಿಹುದಗೋ!
 ತುಂಟಿಮನವದು ಹಾರಿಹೋಗಲಿಹುದು
 ಈ ಕಡೆಯ ಕೈಲಾಸವೇ, ಆ ಮಾಂಧತವೋ
 ಯಾವುದದ ಕಂದ ಕಣ್ಣಾವುದೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ.
 ಕಾಣಾದಾದರೆ ನಿನಗಲ್ಲಿಯ ಎನ್ನ ಮನವದು
 ಅಡಗಿಹುದು ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದಿ ಮಲ್ಲೇಶ ನೋಳು
 ಮೇಲೇರುವವ ನೀಮೋವಾನೆ ಅವನ ಶಿರದೆಡೆಗೆ
 ಮೋಡಣ್ಣ ಮಲೆಯ ಮೇಲೇರಿ ತಾರಣ್ಣ
 ನನ್ನ ಮನವದಕೆ ಮನವಾಳ್ಳೀಯಾ ಗೀಳಿಲ್ಲ
 ಅದನುಳಿದು ಹೇಗೆ ಮೋಗ ಹೋರಲೇ ಪತಿತಾಯಗೆ?

ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮೋದಲಿನಂತಾಗಲು ಒಂದು ವಾರವೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಜನರೋಂದಿಗೆ ಓಡಾಟ
 ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ, ಅನಿಷಯ್ಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಿಗೆ ಬಂದೂ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಪಹಂತವಾದರೆ
 ಸಾಕು, ಮನಸ್ಸು, ಮತ್ತೆ ಕಾಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಗೇ ಮರಳಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಬುದ್ಧಿ ಶಿಬಿರ ತಲುಪುವವರೆಗೂ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತು ಲೇ ನಡೆದಿದ್ದ ತುಲಾರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನ
 ನಡವಳಿಕೆ ವಿಚಿತ್ರಪ್ರವೇಶಿಸಿರಬೇಕು. ನಾನು ನಿಂತಾಗಲೇಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಸರಿ ತಾನೇ
 ಎಂದು, ಉತ್ತರಕ್ಕೂ ಕಾಯದೆ ಕೈ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ನಡೆಯ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಅನುಮಾನ ನೋಡಿ
 ನನ್ನ ನಗ ಇಂನ್ನ ಹಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿಹಳ್ಳಿ ಹತ್ತಿರವಾದುದರ ಸಂಕೇತವಂಬಂತೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣಾದ
 ಚಟ್ಟತಾವರೆಯ ಹೂಗಳು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದವು. ಮತ್ತುದೇ ಹೂ ಮುಡಿವ ಆಸೆ. ಗಿಡಗಳ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತೆ
 ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತುಸೀನ ರಾಶಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವ ಮಗುವಿನಂತೆ, ಈಗ ಹೂ ಕೇಳಬಾರದು. ಸೂರ್ಯ
 ಮುಕುಗುವ ಹೊತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ತರುವೆ. ಈಗ ನಡಿ. ಎಂದ ತುಲಾರಾಮ, ಮುಂದಿನ ಏಂದೂ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ
 ಹೂವಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆಳಗಿನ ಶುಭಕೋರಿದ್ದು.

ಬೈದರೂ ನಗುವ ಈ ಹುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಸಂಭಾಳಿಸು. ಎಂದು

ಹೇಳಿ ಗೆಳತಿ ಮಂದಾಕಿನಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತುಲಾರಾಮ ನೆಮ್ಮೆ ದಿಯು ಉಸಿರೆಳೆಟದ್ದು. ಶಿಶಿರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿವೆನೇ ಟೆಕ್ಕೆನ್ನೂ ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಸಿರುವ ಬಾಟಲೀಯ ಅಂಗಡಿಗೆ ಓಟಿದ ತುಲಾರಾಮನ ಮುಖಿ ನೋಡಿದರೇ ನಗು ಉಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಗೆಳತಿಯ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮೊದೆ ಆ ಕ್ಷಣಾವೇ ಸ್ವಾಸ ಮಾಡಲೆಂದು ಕ್ಕೆ ಜೊಲದಲ್ಲಿ ಸಾಬುನಿಗೆ ತಡಕಾಡಿದಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಯಾರೋ ಕೊಟ್ಟಿ ಬೇಸ್ ಪ್ರಕ್ಕೆಟ್, ಜೊತೆಗೇ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು ನನ್ನದಲ್ಲದ ಬಾಚ್ಕೆಕೆ ಮತ್ತು ಮುಖಿ. ಎದುರಿಗೇ ನನ್ನ ಕಾಲುಚೀಲಗಳು ಗೆಳತಿಯೊಬ್ಬರ ಬಾಟಸಿಂದ ಹೊರಗಿಬೇಕೆ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿದ್ದುವು. ಮತ್ತೆ ನಗುವನಲೇ ಹೊಮ್ಮೆತ್ತು.

ಯಾರದೋ ಶ್ರಾಂತ್ವೂ ಇನ್ನಾರದೋ ತಲೆಗೆ, ಅವರ ಕುಟ್ಟಿವಲಕ್ಕೆ ಇವರ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ, ಬಿಬ್ಬರ ಸಾಸಿವೆ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಇಬ್ಬರ ಹೊಣಾತಾಲಿಗೆ, ಇವರ ಅಸೆಂಬ್ರೇ ಅವರ ತಲೆನೋವಿಗೆ, ಇವರ ಮಫ್ಫ್ಲ್ರೋ ಅವರ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸುತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಸುಧ್ಯೆವ ಮುಂಬುಂಬಕಂ ಇದಕ್ಕೆ ಚೇಕಾಗಿದ್ದುದೊಂದೇ. ಮನದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದಿತುವುದು. ಆರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಹೊಸ ಹವೆ ವಿಜಾರದ ಜೆಳಕು, ಸಂತೋಷದ ಮಂದಹಾಸ, ಸ್ವೇಹ ಸೌಹಾದರ್ಶ ಬಳಹೊರಗಿನ ಓಡಾಟ. ಮೊದ ಮೊದಲು ಸಹ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಮುಕ್ತಮನ್ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಪೋಟ್ರೋರ್, ಘೋನಿವಾಲಾ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಕಾಸ ದಳದ ಸ್ವಾಟ್ರಾಗಳು, ಕಡೆಗೆ ಭಾಷೆಯರಿಯದ ಟಿಬೆಟಿಯರು, ಚೀನಿಯ ಮೊಡ ಒಳಿಬರುವನ್ನು, ವಿಶಾಲವಾಗಿ ತೆರೆದಿತ್ತು ಮನ ನೀ ತೆರೆದುಕೋ ಶಿವದ ಆಗಮನಕೆ, ಮಲ್ಲೇಶನು ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕೆ. ಎಷ್ಟು ಸುಲಭ. ಸ್ವಾನಮಾಡಿ ಬಂದವೇ ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವರು ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಖಿಂಡಿತ ಚೇರೊಂದು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಪುವರು, ಮರು ಹುಡುವೆಯಾಗಲು.' ಎಂದುಸುರಿ ಮುಖಿ ಪೂರ್ತಿ ಕಾಣುವನ್ನು, ದೊಡ್ಡದಿದ್ದು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಕ್ಷಗಿತ್ತರು ಮಂದಾಕಿನಿ. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನೇ ಬೆದರಿದ್ದೆ. ಮುಖಿವನ್ನು ಮೀರಿಸಿತ್ತು ನಮ್ಮೆ ವೇಷ.

ಎಣ್ಣೆ ನೀರು ಕಾಣದೆ ಒಣಿದ ಹುಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಕೂಡಲು, ಶೀತಗಳಿಂ ಒಣಿಹವೆಯಿಂದಾಗಿ ಒಡೆದು ಸೂರ್ಯನ ಕರಣಗಳಿಂದ ಕೆಂಪಗೆ ಬೆಂದಂತಾಗಿ ಸುಲಿದ ಜೆಮ್, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಂದಿ ಬಳಿದಂತಾಗಿದ್ದ ಮೂಗು, ಹಣ, ಮುಂಗ್ಗಾಗಳು, ಸೂರಗಿದ ದೇಹದ ಮೇಲ ಸುಕ್ಕಿಗೆಟ್ಟಿದ ಜಕ್ಕಳ, ದೇಗೆಲೆಯಾದ ಉಡುಪು, ಸಾಬುನಿನ ಒಗೆತ ಕಾಣದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಸಲು ತಿರುಗಿದ್ದ ಜಿಂಟ್ ಕಲೆಗಳ ಮೇಲುಡುಪು, ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಾ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ದಪ್ಪ ಬಾಟುಗಳು, ಕೆಲವೇಳೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ, ಕೆಲವೇಳೆ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖಿ, ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹರಡಬೇಕಿದ್ದುದು ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಬ್ಬಾವಿನಂತಾಗಿದ್ದ ದಪ್ಪನೆ ವಿಂಡ್ ಜೀಟರ್, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಗಿದಿದ್ದ ಕಪ್ಪನೆ ಪಟ್ಟಿ, ಕರಭೂಷಣವಾಗಿದ್ದ ಉದ್ದನೆ ಕೋಲು, ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಮನುಷ್ಯರೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗ್ರಹಾಂತರದ ಜೀವಿಗಳನ್ನುಬಹುದಿತ್ತು. ಇಂತಹವರೇ ಗಿರಿಜೆಯ ಆರಮನಗೆ ಶಿವನ ಬಾರಾತಿಯಾಗಿ ಬಂದಿಳಿದಾಗ ಗಿರಿಜೆಯ ಅವ್ಯೈ ಗೆಳತಿಯರು ಹೌಹಾರಿ ಹಿಂದೊಡದೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಿದ್ದಾರು?

ಮನೆಗೆ ಬೀತಿರುಗುವಾಗ ಪನೀ ನಿನ್ನ ಅವಶಯವೆಂದು ಮನೆಗುಪರೂ ದಂಗು ಬಿಡಿದು ಸಿಂತಾರು. ಇದಿಗಂತೆ ಒಟ್ಟರೊಬ್ಬರು ಅಣೆಕಿಸುತ್ತ ನಗುವಿನಲೆಯೆಬ್ಬಿಸುವ ಹೋಡಂಗಿಯ ಸ್ವಿತ್ಯಾಗಿತ್ತು.

ಮಿಂದವಳು ಹೊರಬಂದು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ ಸುತ್ತಲಿರುವುದೂ ಕೂಡ ಜಳಕಮಾಡಿ ಶುಭ್ರವಾದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಮನ್ಮಾ ನಿಮ್ಮಾಲವಾಗಿ ಭಾವನಾರಹಿತವಾಗಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು. 'ನಿನ್ನ ಯೋಚನೆಗೆ ಸಾವಿರ ದೀನಾರ.' ಎನ್ನತ್ತೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಲಿತನು ಮನೋಜ್ ಹರಿದಾಸ್. ಕಳೆದ ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದಾದ ಯಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಈ ಸಲಿಗೆ ಅಪ್ಪಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಒತ್ತಾಯ ಸುಖಂಧನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಲೌಕಿಕ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ, ಕೃತಿಮವರಿಯದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೊಳ್ಳಬಾದ, ಸರಳಸ್ನೇಹದ ರೀತಿಯಿರಿತ ಸಲಿಗೆ. ನಿಜಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಳುಕಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುವಾಗ ಆವನ್ನು ಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುವ ಸಮಾಧಾನದ ಸಲಿಗೆಯದು.

'ನೀನು ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಬಂದಿದ್ದೇಯೆಂದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳುವಾಗ ಹೇಗೆನ್ನಿಸಿತು? ಈ ಸಲದ ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸ ಹೇಗೆನ್ನಿಸಿತು?' ಮನೋಜನ ಪ್ರಶ್ನೆ ರಸಾಯನ

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಪ್ರಬಂದಪನ್ನು ಮುಂಬಯಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟು, ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಬಾದಿದ್ದ ಈ ಯುವಕ ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿತ್ತು ಮೋ 'ಆರಿಯೇ. ಆದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನಾಡಿತ್ತು.'

ಎತ್ತಾತ್ಮೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಮೋಡಿ ಬಂದಾಗ ತಲೆಗೇರಿದ ಕೆಸಿವಿಸಿ, ವಸ್ತು ವ್ಯಾಮೋಹದ ತೊಕ್ಕಾಟ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಸುವಿ ಸೈಲಭ್ಯಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳಿಮಳ. ಸಮಗ್ರಿಯವುದು ಸಾಲದೆಂಬ ಅತ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲದಿನ ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು? ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವುದು ವಸ್ತುಗಳಾಗಲೇ, ಮನೋಭಾವನೆಗಳಾಗಲೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬೇಕಾದವುಗಳೇ? ಅವುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಹೆಚ್ಚು ನಿರ್ಮಾಳವಾಗಲಾರದೇ? ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಬಾದಯಾತೆ, ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಸರಳ ಜೀವನದ ರೀತಿ ಆವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ ಪೇರೆಟಿಸಿದ್ದವು.

ಅವರಷ್ಟೇ, ಅಷ್ಟೇಕೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಾರಗಳ ನಮ್ಮದ ದೃಷ್ಟಂದಿನ ರೀತಿಯಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಗೋಜಲನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆನಿಸಿತು. ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣಿದ ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತ ಇಂದು ಮನದಷ್ಟುಗಿತ್ತು. ಯಿಕ್ಕೊಂತ್ತೂ ಆಗರು ಬತ್ತಿಯ ಫುಮ ಕೋಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿ, ಬತ್ತಿ ನಂದಿಹೋದ ನಂತರಪೂರ್ವ ಉಳಿದು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಮಾನಸ ಸ್ತರಕೊಳ್ಳಯ್ದುವಂತೆ ಟಿಚೆಟ್ ಪ್ರವಾಸ ಅಲ್ಲಿನ ಆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮನೋವ್ಯತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ನಾಧ್ವಾಗಿ ಉಳಿದಿತ್ತು.

'ನಿನ್ನದನೆ ಇದೇ ಜ್ಞಾನಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿಧ್ರೆ ಗಂಟೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾನೂ ಲಾಮಾನಾಗಿ ತಲೆಚೊಳಿಸಿ ಹೊಗಬೇಕಾದೀತು. ಅದು ನನಗೆ ಬೇಡ. ಬೇಳಾಡಾಗ ನೀನು ಆ ಜ್ಞಾನನ್ನು ಮರೆತಿರುವೆ ಎಂದು ಆಶಿಸುವೆ. ನಿನಗೆ ಶುಭರಾತ್ರಿ' ಎಂದು ನಾಟಕೇಯವಾಗಿ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಾಮು ಹೊಡೆದು ನಂತರ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಎದ್ದು ಹೋದ. ಮನೋಜನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಹೊಯ್ದುಟ

ಎದ್ದು ಕಣ್ಣತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಡಬೇಡಪಂದರೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಈ ಪ್ರಘಾಸ ಆ ಯುವಕನಿಗೆ, ಅನೇಕರಿಗೆ ಯಾತ್ರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಇದೇ ತಾನೇ ಕೈಲಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆ, ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಸ್ವಾನದ ಮಹತ್ವ ಹಿಮಾಲಯದೊಡಲಿನ ಹಿರಿಮೆ!

ಬೆಳಗಿನ ಆರು ಗಂಟೆಗೇ ತಯಾರಾಗಬೇಕಿದ್ದ ಉಪಹಾರವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತುರುಕಿ ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಗು ಹೊರಟಪರು ಬುಧಿ ಕ್ಷಾಂಕ ಬಿಟ್ಟುಗೆ ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಹಗ್ಗಿದ ಸುರುಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಲಿಕೆ ಹಿಡಿದ ಇಬ್ಬರು ಕೂಲಿಯಾಳಿಗಳು ನಡೆದಿದ್ದರು. 'ಇವರೇಕೆ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ? ಇದೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಾಂಕ ನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಸೀನೇ ನೋಡುತ್ತಿಯೇ.' ಎಂದ ಬಿಂಗ್ಯೆ ಬಂಟ ತುಲಾರಾಮು ಸಿಂಗ್.

ಬುಧಿ ಕ್ಷಾಂಕ ಸಮೀಪವೇ ೧೦೦ ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲಿ ಹರಿದಿದ್ದ ಕಾಲೀ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಒಂದು ಕೆ. ಮೀ. ನಡೆದಾಗಲೇ ಬುಧಿ ಹಳ್ಳಿ ಕಾಣಾಡಾಗಿ ದಟ್ಟಕಾಡು ಮತ್ತು ದೈತ್ಯ ಬೆಟ್ಟಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೆಬಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದ ಭಾರಿ ಮಳೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊತ್ತು ಧಾವಿಸಿ ಕೇಳಿಗುರುಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳೀ ನದಿ ಸೊಕ್ಕಿ ಕೆನ್ನಾಲಗೆಯ ಕಾಳಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ಆವಳ ರಭಸಕ್ಕೆ ನೆಲವೇ ಸಣ್ಣಗೆ ಕಂಪಿಸುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನದಿಯಿಂದೆದ್ದ ತುಂಡು ಪರಿಸರದ ತಣ್ಣನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು, ಎರಡು ವಾರ ಟಿಬೆಟನ ಶುಷ್ಟಿ ಹವಯಲ್ಲಿ ಒಣಿದ್ದ ದೇಹ ಈ ತಣ್ಣನ್ನು ಹೀರಿ ಹೀರಿ ಶ್ವಾಸಕೋಶ ಭಾರ್ಯೆಸಿದ ಅನುಭವ. ನದೀಪಾತ್ರದ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳಿಗ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ ತಗ್ಗಿನಾಡೆಗೆ ಸುಗ್ಗತ್ತಿದ್ದ ಟನ್‌ಗಟ್ಟುಲೆ ನೀರಿನ ಮೊರೆತದಿಂದ ಫನೂ ಕೇಳಿಸದಂತಾದ ಸ್ಥಿತಿ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಸುರಿದಿದ್ದ ಮಳೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಾಲುಂಡಿದವರೇ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ನು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದು ನದಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರು ರುಖಿಗಳು ದಡವನ್ನೇ ಕೊಚ್ಚಿಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಆ ರುಖಿಗಳಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಿದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇ ಆತುಕೊಂಡು ಮುಂದು ವರಿವ ಅನಿವಾಯತೆ ದಾಟಿದವರ ಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಯಲೂ ಭಯ. ಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆವರನ್ನು ಕಾಳಿಗೆ ಬೀಳಿಸುವುದೇ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ. ಸಲಿಕೆ ಹಗ್ಗಿಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಆರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಾನವನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣಯನ್ನು (ಯಾಕ್) ನಂಬಿ ಕೈಲಾಸ ಸುತ್ತಿ ಬಂದಂತೆ ಪ್ರೋಟೋಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿ ಇಲ್ಲವೇ ಯಾತ್ರಿಗಳೇ ಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ಕಾಳಿ ನದಿಯ ಮೃತ್ಯುದಾಡಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ಈ ದಿನದ ಚಾರಣಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು, ಕುದುರೆಗಳು ಹೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಹತ್ತುವ ದ್ಯುಯವ ಇರಲಿಲ್ಲ.

'ಈ ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನೆನಟಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಂದು ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಿದ್ದೇವು. ಅದರಲ್ಲೇ ಮರಳಿದ್ದರೆ ಈ ರೀತಿ ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿ (ಭಯದಿಂದಲೂ) ನಡುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಗೊಣಗಿದವಳಿಗೆ ತುಲಾರಾಮು ಸಿಂಗ್ ನೇ ವಿವರಣೆ ಇಂತೆಂದು ನೀನು ಬಯಸಿದ ಧಾರಿಯಲ್ಲೇ ಹೊಗಲು ಇದೇನು ಬಯಲೇ? ಪರವತದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣ ಕುಸಿದು ಆ ಧಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ದುರಸ್ತಿಮಾಡಲು ಒಂದು ವಾರವಾದರೂ ಬೇಕು. ಮಳೆ ನಿಲ್ಲುವವರಿಗೆ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಭರಮೆ. ಈ ನದಿ, ಪರವತ ಮಳೆ ಅಪ್ಪಣ ಕೊಟ್ಟಿರ ಧಾರಿಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಬ್ಬಳೇ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವಳು.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಈ ತಾಂಡವ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮೋಡುತ್ತೇ ನಡೆದಿದ್ದ ಸಮಗೆ ಕೃಳಾಸದ ಭೋಳು ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಬೆತ್ತುಲೆ ಬಯಲುಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸನ್ನಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಯಲಾದವರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ದಿಗಂಬರೇ ಎಂಬಂತಾಗಿತ್ತು. ದಿಗಂಬರನಲ್ಲಿಗೆ (ಕೃಳಾಸವಾಸಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಬರ (ವಸ್ತು) ಸಾಕಾದೀತು?) ಹೋದವರನ್ನು ಆವ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮಾಡಿದ್ದ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೋಂದಿಗಿನ ಜೀವನದಿಂದ ಬಹುದೂರ ನಾಗರಿಕತೆಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಭ್ಯತೆಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿದ್ದ ಸಮ್ಮು ಅಹಂ ಮೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯ ಪೀಠಾಂಬರವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ನಿಂತಾಗ ಅದನ್ನು ಹರಿದೊಗೆದಿದ್ದ ಓದಿತಿಳಿದವರೆಂದು ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮುಸುಕಿದ್ದ ತಿಳಿವಿನ ಪರದೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಓದುಭಾರದ ನಾಡಾಡಿಗಳೋಂದಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ.

ಇದುವರೆಗಿನ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಗಳೆದಿದ್ದ ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲದನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿದ್ದ ಇದುವರೆಗೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮುಖಿಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾಗರಿಕ ಮೋಗಣದಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾಮನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಅತ್ಯಮನ್ನು ಬತ್ತುಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ನಿಯೋಜನೆಯು, ಇಂದಿಯಾನುಭವವಲ್ಲದ, ನಿಭಾಂವದ ಶಾಂತಿಗೆ ತಿಳಿದ್ದ ಏನು ಇಲ್ಲದ, ಶಾಂತಿದಂತಿಲ್ಲದ ಇನ್ನೇನು ತುಂಬಲಾಗದಂತಹ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದ ಬತ್ತುಲೆ ಭೋಲೆನಾಥ, ಕೃಳಾಸದಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬರಿ ಇರುವಿಕೆಯ ಬೇರಾವುದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ಇರುವಿಕೆ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮನಗಳಿಸಿದ್ದ ನಿಸರ್ಗ ಸಹಜ ಸರಳ ಮಾನವ ಮತ್ತೊಳಗಾಗಿ ಬಾಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಓದು ಬಾರದವರಿಂತೇ ಕಲಿಸಿದ್ದ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಗಳು, ಸುಖಿಸುಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಭೋಗ ವಸ್ತುಗಳು ಇವುಗಳ ಅಂತರವನ್ನು ಹಣಿಸಿದ್ದ. ಮಾನವ ಮಾತ್ರರಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಪರಸ್ಪರ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮನಗಳಿಸಿದ್ದ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹಲವಾರು ಮುಖಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಷಾಂತ ಎಲ್ಲಿಯದೆಂದು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ. ಈ ಅನಂತರೂಪಿಣಿ ಅನಂತ ಗುಣಮತಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೆದುರಿಸಿ ಉಳಿಯಲಾರಿ. ಅವಳಿಯ್ಯಾಂದಿಗೆ ಅವಕೇ ಅಗಿ ಉಳಿಯುವಿರಿ.' ಎಂಬ ಸತ್ಯಮನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದ ಕಾಳೀನದಿಯ ದಂಡಗುಂಟ ಸಾಗಿದವರಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮನದನ್ನೆಡೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬೇರೋಂದು ಲೀಲಾ ವಿಮೋದವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದನಾ ಪ್ರೋಮಕೇಳಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗು ಆರು ಗಂಟೆಯಿಂದ ಅರಂಭವಾದ ಕಾಳಿಯ ಸಾಂಗತ್ಯ ಸಂಚಯವರೆಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿತ್ತು. ಕೆಲವಡೆಗೆ ತುಂತುದು ಹನಿ ಹಾರುವಷ್ಟು ಸುಹದರಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕೆಲವಡೆ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಕೂರೆದ ಚತುರಂತೆ ಕೊಡು ಬಣ್ಣದ (ಹೋಸನೀರಿನಿಂದಾಗಿ) ಹಾಸುಗಿ ಹಾಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲವಡೆ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗರೆದು ಹರಿದರೆ ಕೆಲವಡೆ ಪಡ್ಡದಲ್ಲೇ ವಿಶಾಲ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಜಿತ್ತುಯಾಗಿ ಹರಿದು ರಮಿಸಿದ್ದಳು. ಕೆಲವಡೆ ಪರ್ವತನ ಹಸಿರುಡೆಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಮಾಯವಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾದೋರಿ ರಂಜಿಸಿದ್ದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಲಾಹಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆತಂದಿಲಿಸಿದ್ದಳು. ಮಾಲಾ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿನ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಹಿಮ್ಮೇಳವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಳು. ಮ್ಯಾ ಮನ ತುಂಬಿದ್ದಳು. ಬಗಲಿನ ಏರಿನ ಜೀಲಕ್ಕೂ ನುಗ್ಗಿದಳು. ಅಂದು ಸಂಚಯೇ ಗಾಲಾ ಶಿಬಿರ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹಾದಿಗಳಿದ್ದವು.

ಸುಮಾರು ೧೫-೨೦ ಕೆ. ಮೇ. ಸುದ್ದುಕೂ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಕಾಲೀನವಿಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮೃಸ್ತ ಹರಸಿ ಮುಂದೆ ಹರಿದು ಕಣ್ಣರೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿನ ಟೋ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಾನು ಕುಳಿತು ಕಾಲೀನವಿಗೆ ಹಾರಿಕ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿ ಪ್ರವರ್ತಿತ ಪರಿಗೆ ಸಮೃಸ್ತ ಸಮಾಜಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಕೆ. ಮೇ. ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಂಂ ಅಟಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರಪನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದೂ ಚೆಳಗಿನಿಂದ ೧೦ ಕೆ. ಮೇ. ನಡೆದ ನಂತರ, ಇಳಿದ ಮೇಲೆ ಪರಲೇ ಬೇಕಲ್ಲಿ ಪರುಷಾಗ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಘುಸ್ಸಿಸಕ್ಕೆ ಶ್ರಮ ಪಡುಸಿರಿನ ಜೊತೆ ಮೇನೆ ವಿಂಡಗಳ ಸೋಪು, ಇಳಿಯುಷಾಗ ಹೆಚ್ಚೆಯೇ ಇಂಂ ಮೈಕ್ರೋಗೆ ಮತ್ತು ಮಂಟಿಯೋಕ್‌ಗೆ ಅಭಾತ, ಮತ್ತೆ ಒಟಿತೆವಲ್ಲಿದ ಓಟ ಎರಡೂ ಕಷ್ಟಕರವೇ.

ಕೇವಲ ೨೦ ಸಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ೧೦ ಮಾರು ಉದ್ದೇಶದ್ವಾರಾ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಸಾಲು ಒಂದು ಕೆ. ಮೇ. ಗೆ ಹೀಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎರಡು ಕಾಲಾಗಿ, ನಂತರ ಮೂರು ಕಾಲಾಗಿ, ಕೆಲ ಕೆಲವರು ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಾಗಿರಲು ತಕ್ಕಾನುಸಾರ ಹೇಗದ ಪ್ರಮಾಣವಿತ್ತು. ನಿಶಕ್ಕಾನುಸಾರ 'ಹಾಯ್ ದೇವಾ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮೆಟ್ಟುಲು?' ಎರಡೇ ನಿಮಿಷ ಕೂರೋಣಾವೇ?' ನೀರು ಕೊಡಿ ದಮ್ಮಯ್ಯ ದೇ ಭಗವಾನ್ ತಕ್ಕಿ ಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿತ್ತು. ತಾಳ್ಳಿಯನುಸಾರ ಇನ್ನೆರಡೇ ತಿರುಪು ನಂತರ ಸಮತಷ್ಟು, ಕೂರದಿರು 'ಕಾಲಿಗೆ ಎನ್ನೇ ಮಾಲೀಷು ಮಾಡುವರಿದ್ದಾರೆ' ಕರೆದರೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾಗಿ ಉತ್ತೇಜಕ ಉಕ್ತಿಗಳು, ಸಮೃಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಲಿಗಳಿಗೆ ತುಲಾರಾಮನ ಹುಳಿ ಕಡ್ಡಿಯ ಪಥ್ಯವೂ ದೊರೆತಿತ್ತು.

ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿ ಮೆಟ್ಟುಲುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜಿಸುಗುತ್ತಿದ್ದ ಒರತೆಗಳಿಂದ ಪಾಚಿಯ ಜಾರಿಕೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇತುವೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೊಳೆತು ಬಿಂದುಹೋಗಿದ್ದ ಹಲಗೆಗಳು, ಬೆಟ್ಟುದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಅಬ್ಜಿಗಳೊಳಗೆ ನುಸುಳಿ ಬರುವ ದಾರಿಗಳು ಸಾಲದೆಂದು ಈ ೨೧/೨ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಚಿಕ್ಕ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಎದುರಿನಿಂದ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರ ಹೊತ್ತೆ ಕುದುರೆಗಳು, ಇವೆಲ್ಲ ಅತಂಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿತ್ತು ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಭಾಯಾಚಿತ್ರಗ್ರಹಣದ ಆಸಕ್ತಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತವರ ತಾಳ್ಳಿ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಸ್ನಿಫೇಶದಲ್ಲಾ ನಕ್ಕೆ ನಗಿಸುವವರ ಉಲ್ಲಾಸ. ಇವನ್ನು ಮೀರಿಸಿತ್ತು ನೆನ್ನ ವಿದುಸಿರನ್ನೇ ಏರಿ ಬಂದ 'ಓ ನನ್ನ ಚೆತನ ಆಗು ನೀ ಅನಿಕೇತನ' ಕವನದ ಪಲ್ಪಿ! 'ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತುಲಾರಾಮನ ತಲೆ ತಿಂದವಲ್ಲ ತಲೆಗಿನಾವ ಗುಂಗು ಏರಿದೆ? ಎಂದು ಹುಬ್ಬೀರಿಸಿದ್ದರು ಸಹಬರರು. ಇಡೀ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವಗಳ ನೆನಪುಗಳ ಬಂದರ ಮೇಲೋಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕುವೆಂಪು ಕವನವನ್ನು ಅಧ್ಯೇಯಸುಪುದು ಅಲ್ಲ, ಅನುಭವಿಸುವುದೂ ನಡೆದು ಹಾಡಾಗಿ ಹೊರ ಬಂದಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಚಾರಣ ಮಾರ್ಗವೇ ಹಾಗಿತ್ತು.

ಟಿಬೆಟ್‌ನ ನ್ನಾರಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಸರ್ಗ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಅನುಭವವಾದ ಮೇಲೆ ಅಸಂಭವ ಅಸಾಧ್ಯ ಪದಗಳು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಮಿತಿಯನಿಸಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಮವಂತನೊಡಲಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ನಡೆದಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವೆರಡು ಪದಗಳು ಕೇವಲ ತಬ್ಬಕೋಶದ ಪದಗಳಾಗಿ ಉಳಿದು ಹೋದೆವು. ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮದ ನಿಗೂಢತೆ, ಅದರ ಅಗಾಧತೆಯ ಸುಳಿವು ಸಿಗುವುದು ಈ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸುಳಿವಿನ ಬೆಂಬತ್ತಿ ನಿಸರ್ಗ ನಿಯಮವನ್ನರಿಯುವ, ಅಗಾಧತೆಯನ್ನಿಂದಿಯವ ಮಾನವ ಚ್ಯಾತನ್ನಿಂದ ಅಪರಿಮಿತಯೆಯ ಅರಿವಾಗುವುದು ಇದೇ ಪರ್ವತಸ್ಮೂರ್ಮದ

ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ,

ಬಾಲ್ಯದ ಕುರುಹುಗಳಾದ ಹಾರಾಟ, ಚುಣ್ಡಾಟ, ಲವಲಪಿಕೆಯ ಶಾಶ್ವತ, ಮತ್ತೊಹಲ, ಅಚ್ಚರಿ, ಇತರರ ನೋವು ನಲಿವಿಗೆ ಸ್ವಂದಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ, ಸ್ವಾರಗ್ರೋಗೂ ಪ್ರಾಣಸೀದುವ ಕಲ್ಪನ್ನಾ ಶಕ್ತಿದೊಷ್ಟುವರಾದಂತೆ ಕ್ಷೀಣಿಸದುದು ಈ ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಹ್ಲಾದ, ಆನಂದ ಪರವಶತ್ತೆ, ತಲ್ಲಿನತೆ ಎಯಿದರ ಮರುಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತು. ನಿಜವಾದ ಅಂಧಾದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದೇವು. ಮೂರು ವಾರಗಳ ನಿಸರ್ಗದೊಡಲಿನ ಜೂರಣಾದಿಂದ ಹಾಯುಕೆಲ್ಲವೇ ಇಗಿತ್ತು. ವಿಷತ್ತಿನೆದುರಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಬಿಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಭಾಲ ಈಗ ದೊರಕೊಂಡುವುದು ಸುಪ್ತ ಅಂತರ್ಭಕ್ತಿ ದ್ಯುಮ್ಯ, ದೃಷ್ಟಿಕ ಒಕಕೆಕ್ಕಾತ್ತೆ, ಸ್ಮಿಟತೆ ನಮ್ಮುಲ್ಲಾ ಇರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದ್ದೇವು. ಅವರಿಚಿತ ಪ್ಯಾಕ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಂಡರಿದ್ದ ವಾರಣ ಯಾಕಾನಲ್ಲಾ ಸಹ ಅವರ ಕೊಶಲ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅವರ ನಿಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟು ನಮ್ಮು ಪ್ರಾಣಾಸ್ಯೇ ಒಮ್ಮೆಸ್ಥಿರ್ತಿದ್ದೇವು. ಅಂತೆಯೇ ಇತರರು ನಮ್ಮುಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಲಿಂಗಾಳ್ಳಲು ಹಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಮಾನವನ ಹೊರಹೂಪಕ್ಕಲ್ಲದ ಅಂತರ್ಭಾಗಳಿಗೆ ಚೆಲೆಕೆಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಲಿತ್ತೇವು. ನಮ್ಮುಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಣನಂಬಿಕೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ್ತೇವು. ತನ್ನಾಳಗಿನ ಮೃಗಿಯ ಭಯವನ್ನು ಮೀರಿ ಆಗೋಚರವನ್ನರಿಸಿ ಹೊರಹೂಪ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಓದ್ದಿಕ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ, ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಕಂಡುದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮಾನವ ಚೈತನ್ಯದ ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾಸವನ್ನು ಪಡೆದೇವು.

ಪರ್ವತದ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದಂತೆ ಸಂಚಯ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ಸುತ್ತಲಿನ ಬೆಟ್ಟೆ ಸಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಡಿತ್ತು. ಸೆವಿತಾರನ ಬೆಳಕೂ ಕೂಡ ಮಾಯೆಯು ಬಲಯುನ್ನು ಬಿಡಿಸಿತ್ತು. ಗಂಧವತೀ ಷ್ವಾಧಿ ಸ್ವಾಂಪಯೀ ಧರಿತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಂಕಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡುವಣಾಗಾಸಕ್ಕೂ ಎರದಲಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಬಂದ ಆಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಕಾಲೆಳಿಯುತ್ತಾ ಹೊಡಲು ಸಿಕ್ಕ ಗುಡಿಸಿಲಿನ ಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಂದಳೆಕ್ಕುದುರಾಗಿ ಖಳಿತ್ತೇವು. ಮೋಡವಾಯಿವುದು ಹಿಂದು ಶಿಖಿರವಾಗುವುದು ಎಂದು ಸುರುತಿಸಲಾಗದಂತಹ ದೃಶ್ಯ ಎರಡಕ್ಕೂ ಒಿನ್ನದ ಲೇಪವಿದ್ದು ಮೋಡದಳು ಸಂಚರಿಸುವ ಶಿಖಿರಗಳಿಂತೆ ಸ್ಥಾನ ಪಲ್ಲಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ನಮ್ಮು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಒಳಗಿನ ಕತ್ತಲಿನಿಂದ ಹೊಗೆಯ ಮರಯಲ್ಲಿ, ಗೋಚರಿಸಿತು ಉರಿಯೊಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಾ ಬಾಣಲೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೊಂಡಾಗಳು, ಕುಣಿಯುತ್ತಲೇ ಕ್ಷೇಗೇ ಬಂದು ಹಾರುತ್ತಲೇ ಬಾಯಿಯೊಳಗಳಿದ್ದೇವು. ೪-೫ ಹೊಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ನಂತರ ಸಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಈ ಧ್ವನಿ ಮನೋಜಭಯನದಲ್ಲವೇ? ಈಗಾಗಲೇ ಶಿಖಿರ ತಲುಪಿ ಚಹಾ ಬಗ್ಗೆ ಸುತ್ತಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪುರದ ಹತ್ತಿರವೇ ಕಾಲು ತಿರುಬೆಂಡು ಬಿದ್ದ ಕಾರಣ ಘಾದತ ಕೇಲಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿತು ಬಂದಿತು. ಅದೇ ಉಳಿತೆ ಕಾಲಲ್ಲೇ ೪,೫೦೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಹುಣಿತ್ತಲೇ ಹತ್ತಿದ್ದನವ ಧಿಲೆರ. ಶಿಖಿರಕ್ಕಿನ್ನು ೨-೩ ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ನಡೆಯಬೇಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಕಾಲಿಗೆ ಆರಾಮ ಹೊಡಲು ಚೋಂಡಾ ಮನಗೆ ನಗ್ಗಿದ್ದ. ಮೋವಿನ ಆಯಾಸದಲ್ಲಾ ನೆಹ್ಮು ನಗಿಸುವ

ಅವನ ಉತ್ತರಕ ನಮಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಬಿರದವರೆಗೆ ಕಾಲೆಕೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬದಲಿಗೆ ಉತ್ತರಹದಲ್ಲಿ ನಗು ನಗುತ್ತು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಗಾಲಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗಿನ ಮನಸ್ಸಿತಿ ಅವರ್ಣನೀಯ. ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದ ದಿನದ ಚಾರಣವನ್ನು ಹೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಧನ್ಯತಾ ಭಾವ; ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೇ ಇದ್ದ ಹಿಂಜರಿಕೆ ಹೋಗಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವಾಯಂದ ನವಭಾವ.; ಈ ಕಾಯಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯತಾ ಭಾವ; ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ್ದ ಚೋಟಿಯ ಬಾಂಧವರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವೇಹಭಾವ ಎಲ್ಲಾವೂ ಸಮ್ಮುಳಿತವಾಗಿತ್ತು. ಬುದಿಯಿಂದ ಗಾಲಾವರೆಗಿನ ಇವತ್ತಿನ ಡಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ನಿಸಗ್ರಂತಿಲ್ಲವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ನಮ್ಮ ಲೇಂ ಮಾಡಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸ ಇವರಕು ಸಂಗತಿಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿದ್ದವು.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಸೌಂಧರ್ಯದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವನೆಂಬ ಬಾಲಿತ ತಿಳುವೆಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಪರಾಭಾವಗೊಂಡು ನಂತರ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂಧರ್ಯದಿಂದಲ್ಲದೆ ಒಳಗಿನ ಶಿವತತ್ವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಶಿವನನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದು ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೇವಲ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಬಾಹ್ಯಲೋಕದ ಸೌಂಧರ್ಯದ ಅರಿವಿನೊಡನೆಯೇ ಅಂತರ್ಶಾತ್ಮಕಿಯಳ್ಳಿ ಮಾನವ ನಾನೆಂಬ ಅರಿವು ಮಾಡಿದ್ದು ಆ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದ ಅನುಭವಿಸಿದ, ಜನರೊಡನೆ ಕಳೆದ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಪ್ರವಾಸದ ದಿನಗಳು ಶಿವಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಪಡೆದವರಲ್ಲ ಪಾರ್ವತಿಯರೇ! ಅಂತರ್ಶಾತ್ಮಕಿಯ ಅರಿವಾಗಿ ಶಿವತತ್ವ ಹೊಂದುವವರೇ. ಅಕ್ಕಮಹಡೆವಿಯ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂಧರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ್ತಮ ಮರುಳಾದ ಕೌಶಿಕ ದೊರೆ. ಅವಳ ಅಂತರ್ಯದ ಶಿವತತ್ವಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಾಗಿ ಚುಳುಕಾಗಿ ನಿಂತ ಶಂಕರ ಮಹಡೇವ.

ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮುಖಿ ಮಾಜಣತ್ವಾಗಿ ಅಂಗಳದ ತುದಿಗೆ ನಿಂತಾಗ ಗಾಳಿ ಶಿಬಿರದ ಕೆಳಗೆ ಕಣೆವೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಮಲಗಿತ್ತು. ಸಿಂಹೋಲ ಒಳಗೆ ಬಿಳಿ ತುಪ್ಪಳದಂತಹ ಮೋಡದ ಹೊದಿಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡಿತು. ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಅದನ್ನಿನ್ನು ತಡವಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಒಳಗಿನ್ನು ಬೆಳಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಕಣೆವೆ ಇಲ್ಲಿದು ಸಿಂಹೋಲಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಸೇತುವ ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ರವಿ ಶಿರಣಾಗಳ ಸ್ವರ್ತ ಆಗ ತಾನೆ ಎದ್ದಂತೆ ಜುಳುಜುಳು ಹರಿದಿತ್ತು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಮನಗಳಿಂದದ್ದು ಹೋಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ, ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಓಡಾಟ, ಹಳ್ಳಿಗೂ ಬೆಳಗಾಗಿತ್ತು. ಸೇತುವೆಯ ಆ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಕಾಡಿನಾಚೆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ರುಂಗಿಂಗಾ ವಾಸ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ಹೇರುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ನಮಗಿಂಗ ಅದನ್ನೇರುವ ರೀತಿಯು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ರುಂಗಿಂಗಾ ತನ್ನ ಎತ್ತರದಲ್ಲೇ, ನಾವು ಹೆಚ್ಚೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚೆಗೆ ಸುತ್ತಲಿನ ನೋಟಕ್ಕೆ ಮನದೊಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ರುಂಗಿಂಗಾ ಏಕೆ, ಅದರ ಅಣ್ಣನೂ ನಮ್ಮ ಕಾಲ್ಪಳಗೆ ಬರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ದೃಢಿ, ಸಂಕಲ್ಪಿತ್ತು.

ಎಳೆ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಿದ್ದ ಕಾಡಿನೋಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದೆವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಬೆಳಗು, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಿಲಿಪಿಲಿ, ಜೀರುಂಡ ತೇಟಗಳ ಚೀರಾಟ, ಹುಲ್ಲಿನ ಹಸಿರುವ ಘಾಟು, ಸಸ್ಯ

ರಾತ್ರಿಯ ವಿಶ್ವ, ಪರಿಮಳ ಓರೆಯಾಗಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಚೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲು ತೂರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೂಳು ನೀರು ಕಣಗಳು, ಈ ಹನ್ ಚಿತ್ರಾರ್ಹಕೆತ ಬಿಸಿಲ ಚಾಪೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೇರಿದ ಹೆಮ್ಮೆರಗಳು, ಅವು ಉದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಜು ಹನಿಗಳು ಜುಮುಚುಮು ತಂಪ್ಯ. ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ಆನುಭುವದ ಬುಟ್ಟಿಯೋಳಗೆ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ಜಿ. ಕಿ. ಮೀ. ದೂರವನ್ನು ಪರಿದುದಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತೊಂದರೆ ಗಂಟೆ ತುಂತುರು ಮಳೆ ಆರಂಭಿಸಾಯಿತು. ಬಿರುಸು ನಡಿಗೆಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟೇವು. ಸಮ್ಮು ಸುತ್ತಲೂ ವಿಷಿತ್ರ, ಮೌನ ಆವರಿಸಿತು. ಗಿಡ ಮರಗಳು ಪಕ್ಕಿ ಕೇಟಗಳು ಯಾವುದಕ್ಕೋಂಡಿತ್ತು. ಇಂ- ೨೦ ನಿಮಿಷ ನಡೆದಿರಬಹುದು, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಪರಿಚಿತ ಸಂಸೋಂದಿಗೆ ಯಾರೋ ನಮ್ಮನ್ನು ಆವಸರಿಸಿದೆಂತಿತ್ತು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸೋಡಿದರೆ ಯಾರೂ ಕಣಲೋಲ್ಲರು. ಪ್ರೋಟೋರ್ಗಳು ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೆಚ್ಚೆ ಹಾಕತೋಡಿದರು. ಹೆದರಿ ಓಡುವಂತೆ ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೆಚ್ಚೆ ಹಾಕ ತೊಡಿದಿರು. ಇದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲೇ ಆಪರಿಚಿತರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಮಳೆರಾಯರ ಆಗಮನವಾಯಿತು. ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮಳೆ ಹೂಯ್ಯಲಾರಂಬಿಸಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ದಪ್ಪ, ದಪ್ಪ ಹನಿಗಳ ತಾಳವಾಡ್ಯ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೊಳಗಿತು. ತರೆಗೆಲೆ, ಕಲ್ಪಂಡ, ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಹನಿಯ ಸದ್ಗು ಹೊರಮುಖಿವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋರಗೆ ಹೋಗದೆ ಒಳಗೇ ತಿರುತ್ತಿರುಗಿ ಬರುವಂತೆ ಗುಂಬಾದ ಸದ್ಗು. ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನೊಳಗಳ ಮಳೆಯದೇ ಒಂದು ವಿಶ್ವ, ಶಬ್ದಲೋಕ.

ಪೂರ ನೆನೆದು ಮುಖಿದಿಂದಿಳಿದ್ದ ನೀರಿನಿಂದ ಎದುರಿನದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಸದೆ ನಡಿಗ ತಂತಾನೆ ನಿಧಾನವಾಯಿತು 'ಇಲ್ಲಿನ ಮಳೆ ಯಾವಾಗ ನಿಲ್ಲಾಪುದೋ ಹೇಳಲು ಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಯಾತ್ರಿಗಳಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಬಲು ಹಿಂದೆ ಸಾಮಾನಿನ ಕುದುರೆಗಳು ಮಾತ್ರ. ಬೇಗ ನಡೆದು ಶಿಬಿರ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. 'ಎಂದು ಜೊತೆಗಿದ್ದ ನಾಲ್ಕುದು ಮಂದಿ ಪ್ರೋಟೋರ್ಗಳು ಆವಸರಿಸಿದ ಕಾರಣ, ಮತ್ತೆ ಕಾಲಿಗೆ ತಾಕೇತು ಮಾಡಿ ಬೆಟ್ಟಿದ ನೆತ್ತಿ ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಳೆ ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೆಲ್ಲಾ ಬಿಸಿಲು ಬೆಲ್ಲಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಬಿಂದಾರು ಜನ! ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಳಗಿನ ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅಮೋಫ್! ಬೇಗ ಬೇಗ ಹತ್ತಿ ಬಂದದ್ದು ಸಾಧ್ಯಕವಾಯಿತು.' ಎಂದು ಕೀವಿಯ ಹಿಜುತ್ತಾ ನುಡಿದರು. ಆವರು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನೋಡಿದ ಮಳೆಯೋಳಗೆ ಇದ್ದು ಅನುಭವಿಸಿದವರು ನಾವು. ದೇವಗಂಗೆ ಕೆಳಗೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕೆ ಶಿವನ ಮುಡಿಯೋಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಂತೆ ಜಲಧಾರೆ ಕಾಡಿನ ಮುಡಿಯೋಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದವು. ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳದ ಅಂತರವಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಳು ಪ್ರಕೃತಿ. ಅವಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಬಲ್ಲಾವರಾಯಿ? ಪ್ರವಾಸದ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಆವಳು ಕೊಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲೆ ಆಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಕೆಲವೆಡೆ ಸೌಮ್ಯಯಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ರುದ್ರಯಾಗಿ ತಾಪಸಿಯಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಶೃಂಗಾರವತ್ತಿಯಾಗಿ ಮನ ರಂಜಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಾ ಬಂದ ನಾವು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮನಗೆಡಿದ್ದೇವು.

ಬಂದದ್ದಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದಯೆಯೊಂದಿರಲಿ.

ಮೊದಲನೇಯದಾಗಿ ನೋಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಹಕಾರಿರಬೇಕು. ಸಂಖ್ಯೆನ ದಂಡ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ತ್ರೈಯಮಾಯಂ ಹಿಮಮಾಯಂ. ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿ, ಗುರಿ ಮುಣ್ಣಿದರೂ ಮಾಡು ಮುಸುಕಿದ್ದರೆ ಮನೂ ಕಾಣಿದಾಗುವುದು. ಕೆಲವೇಷ್ಟು ಗುರಿ ಮುಣ್ಣಿಪ್ಪುದು ಆಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಹೀಗಳಿರುಗುವ ಸಂದರ್ಭವು ಒಂದಾಗಬಹುದು. ಅಂಥು ಇದ್ದಲ್ಲೇ ತಾಸುಗಟ್ಟಿಲ್ಲ. ದಿನಗಟ್ಟಿಲ್ಲ ಕಾಯುತ್ತಾ ಮೇಳಿರಬೇಕಾಗುವುದು.

ಎರಡನೇಯದಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಮಿಲ್ಲದೆ ಓರಣಿದ ಎಲ್ಲಾ ಉತ್ಪನ್ನಕಲಿಂಗವಾದರೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಿರಬೇಕು. ಹಿಮಾತ, ಪ್ರಾಣ, ಪರಾತಭಾಗದ ಮುಸಿತ, ದುಷ್ಪರಿಣಿನ ಮಾಂತ್ರಾದವು ಓರಣಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಮುಂಚ್ಚಿಮುದು, ಪ್ರಾಣಿಯನಿಯು ಸಾಧ್ಯ.

ಮೂರನೇಯದಾಗಿ ದೇಹ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಅರೋಗ್ಯವೊಂದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಎದುರಿಸಬಹುದು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನಾರೋಗ್ಯವಾದರೆ ವೈಧ್ಯನಾಥನೇ ಗತಿ. ನಾಲ್ಕನೇಯದಾಗಿ ದ್ವಿಟಕವಾಗಿ ಮನೇ ಆಗಲಿ ಆದನ್ನದುರಿಸಿ ಗುರಿ ಸಾಧಿಸುವ ದೃಢತೆ, ಮನೋಸ್ವಯ್ಯೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಸಕಾರಾತ್ತು ಕೆ ಮನೋಭಾವವಿರಬೇಕು. ವೊದಲೆರಡು ಅಂಶಗಳು ನಮ್ಮ ಅಧಿನಾಯಕದಲ್ಲಿರದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಂತರದ ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ನಮ್ಮ ಅಧಿನಾಯಕಲ್ಲಿರುವುದು. ಪ್ರಾಣಸವನ್ನ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಸುವುದು. ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಅಂಶಗಳ ಎರಡು ಮುಖಿಗಳನ್ನು (ಸಕಾರಾತ್ತು ಕೆ ಸಕಾರಾತ್ತು ಕೆ) ಈ ಪ್ರಾಣಸವಲ್ಲಿ ಕಾಡೆವು.

ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದವರು ಬೆಟ್ಟಿದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಬೇಸಿ ಬಂದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡುಗಬೇಕು. ಆದರೆ, ಬೆಟ್ಟಿ ಪರಿದ ಕಸರತ್ತಿನೊಡಾಗಿ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟ ಕೊವು ಪ್ರತಕರವಾಗಿತ್ತು. ಒಳಗಿನ ಕಾವು ಹೊರಗಿನ ಗಾಳಿ ಸೇರಿ ಬದೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಿಗಳು ಮೇಮೇಲೆಯೇ ಒಣಗಿ ಮೋಗಿದ್ದವು. ಯಾರದೋ ಭಿಕ್ಷೆ ಎಳ್ಳಿಸುಂಡೆ ತೀದು ಕೆಳಗಿಳಿಯಲು ತೂಡಿದಾಗ ಸೂರ್ಯನಾಗಲೇ ನೆತ್ತಿಯಿಂದಿಳಿದು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿದ್ದು. ಹಣಗಾಗಿ ಮುಖಿಕ್ಕೆ ರಾಚಿದ್ದ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲು - ಮಲೆ ಬಿಸಿಲಾಂಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಎಲ್ಲರ ಮುಖಿದ ಮೇಲೆ ವದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರದೂ ಬಂದೇ ಸ್ವಿತ್ತಿ. ಕೆಂಪಗೆ ಸುಟ್ಟಿ ಮೋರೆ, ಕರ್ಗಾದ ಮೂಗು. ಮುಲಾರಾಮನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿಂದು ಬೆಟ್ಟಿ ತಾವರೆ ಹೂ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರು ಮಂಜಿಳೆಯಿರಿಗೂ ಇತ್ತು' ನಿಮ್ಮ ಮುಖಿ ನೋಡಲಂತೂ ಕುಶಿ ಇಲ್ಲ. ಬೀದಿನಿಂದ ಹೊವಿನ ಮುಖಿವಾದರೂ ಚೆನ್ನಿರಲಿ. ಹಳೇ ಹೂವನ್ನ ತೆಗೆದು ಇದನ್ನಾಡಿ. 'ಎಂದ. ಅವನ ರಸಿಕತೆಗೆ ತಲೆ ದೂಗಿದ್ದವು. ಕ್ಯಾಂಬ್ ತಲುಪಿದ ಕೂಡಲೇ ಸುಟ್ಟಿ. ಹೊಮ್ಮಕ್ಕೆ ವಿಳಾದರೂ ಮದ್ದು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವು. ನಡೆದಿದ್ದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹರಟೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು.

ನಿನ್ನನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಕು, ಬೇಸರಿಸಬೇಡ. ಪ್ರಾಣಸಕ್ಕಿಂದು ನೀನು ಒಬ್ಬಿಳೇ ಬಂದೆ. ನನ್ನಂತೆ ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಿಲ್ಲದೆ-ಭಯಿವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ದಾರಿಯಲ್ಲೇಲ್ಲಾ ಮನಗೆ ಕಾಗದ ಬರದಂತಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರೋಫೆಗಾಗಿ ಓತಾಟದರೂ ನಿನು ಮಾತ್ರ ಆರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಪ್ರಾಣಸವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಮಕ್ಕಳ ಗಂಡನ ಬಗ್ಗೆ ಕಾತರ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಹೇಳು ನಿನಗೆ ಮನಸ್ಯ ಕಡೆ

ಚಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಗೇಳತಿ ಮಂಡಾಕಿನಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹ್ಯಾಸ್ಯ ಸಾಸೇ ವಿಷುವಿಫಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹಾಗೆ.

ದೇಹಲೆ ಬಿಡುವ ಮುಸ್ತ ರಾತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಮಾತನಾಟವ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸಃ ಮಾತನಾಟಸುವ ತಪಕವಿರಲ್ಲ. ಸೇನಾಗುತ್ತಿದ್ದು ದು ನಿಜ. ಆದರದು ತಪಕವಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅವರುಗಳು ಕಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ನಾವಾಸಾಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದ ಹೇಳುವ ಪರಿಯಾಗಿ. ಈ ಮನೋಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಇದ್ದವು.

ಇಳಕಲು ಕೊರಕಲು ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಹೇಯವಾಗ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಖಾರುಗೋಲಿನ ಆಸರೆ ಇದ್ದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಾವೇಗಳ ಖಾರುಗೋಲಿತ್ತು. ಹೊಸ ಖಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜನರೊಡನೆ ಪ್ರಪಂಚಿಸಲು, ಅವರೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಬೇಳಸುವ ನಿಕಟ ಪರಿಷಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಕಾಶದ ಸದುಪಯೋಗವಾದದ್ದು ನನಗೆ ಕನ್ನಡವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದರಿಂದ; ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೋ ಸೆಪ್ಪೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ದರಿಂದ ಬುದ್ದಿಗೆ ಖಾರುಗೋಲಾಗಿ ಕಂಡುಗ್ರಾಸ್ಯಾನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮುತ್ತಾಪಲವಿತ್ತು. ಗೈತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವ್ಯಾಪ್ತಾ ಕೇಳಲು ಬೀಣಾಯ ಭಾಷನೆ, ಹಿಂಜರಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಗಳಿಗಾಯಲ್ಲಾ ಬೇಸರಾಗಲಿ ಒಂಟನುವಾಗಲೀ ಕಾಡುವ ಸಂಭಾವನಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೇಕೆಂದೂ ಏಕಾಂತರೆಗೂ ಅಪಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇಳಿನಿಂದ ಹೈನಿಪರೆಗೆ ಎಡೆ ಬಿಡೆದೆ ಕಾಯ್ ಕಲಾಪಗಳಿದ್ದು ರಾತ್ರಿಯಾದಂತೆ ಸುವಿ ನಿದ್ರೆಯೋಳಿಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಗೇಳತಿಯ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಇಡೀ ಪ್ರಾಣದ ಸಿಂಹಾಸನೋಕ್ಕಾ ಮಾಡಿದಾಗ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿ ಇದು. ಈ ರೀತಿ ಕುಟುಂಬದವರೊಳನೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ, ಮಾಮೂಲಿ ದಿನಚರಿ ಇಲ್ಲದೆ, ರೇಡಿಯೋ, ಟಿ. ವಿ. , ಚಿನಪತ್ರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಸಮಾಜಾರ್ಥಕ ತಿಳಿಯದೆ ಬಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಭಾಷನೆಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹ ವಿಚಾರಗಳ ಅಭಿಭಾಯಗಳ ಗೋಪಿಣ್ಯನ್ನು ಕಿರ್ಣಿಗೆದು ಮನದಂಗಳವನ್ನೊಳ್ಳುತ್ತೇ ಸ್ವಿಚ್ಚಿಗೋಳಿಸುವ ಕಾಯ್ ನಡೆಸುವುದು ಸುಲಭ. ೩-೪ ವಾರದ ಈ ರಚನೆ ನಿಜವಾದ ಅಧಿಕಾರಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯೂ ಆಗುವುದು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೊಸತನ ಬಂದಂತೆ ಭಾವನೆ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಸಾಪ್ಯವಸ್ತೆಯಾಗಿ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕತೆ ತಣಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ಸಮ್ಮ ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಆರು ಆರುಪೂರೆ ದಿನದೆ ಕಾರಣ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ದ್ವೇಷಬೆಂಬೆತ್ತು ಬೇರೆ ಇತ್ತು. ಇ. ಕಿ. ಮೀ. ಇಂತಹ ಕಾರಣ ಮುಗಿಸಿ ಸಮತ್ಸ್ಥಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು ತುಲಾರಾಮನ ಹಳ್ಳಿ, ಸಮೀ, ಬಳಿ ಬಂದಿದ್ದವು. ಧಾರಿಯಿಂದಲೇ ಅವನೆ ಮನೆ, ಮನೆಯೊಡತಿ ಕಂಡು ಬಂದರು. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕ್ಕೆ ಬೀಸಿ ನಮ್ಮೆಡನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದವನು ತನ್ನ ಮಾಮೂಲಿ ಜೂ ದುಕಾನು ಬಂದಾಗ ಮನಸೋತ ತುಲಾರಾಮ ' ಇದೇ ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ. ಮೂರು ಕಿ. ಮೀ. ಅಷ್ಟೇ. ಕ್ಷಾಂಪ್ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ಬೆಂಬಿನ ಮೇಲೆ

ಕೂತೆಬಿಟ್ಟು. ಅದೇ ತಾ ದುಕಾನು ಸಂಚೆಗೆ ಹೆಂಡದಂಗಡಿ ಆಗುವುದೆಂದು ನಂತರ ತಿಳಿದು ಬಂತು. ನಾವು ಅವನಿಗೆ ಕೈ ಬೀಸಿ ನಡೆದ ಹತ್ತೇ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಕವಲೋಡೆಯಿತು.

ಯಾವುದು ಸರಿದಾರಿ? ಕೇಳಲು ಅಲ್ಲಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಬಯಲು ನಾಡಿನವರ ಆಂದಾಜಿನಂತೆ ಆಗಲ ಕಾಲುದಾರಿಯ ಕವಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆದೆವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಳಿದೆವು, ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಹೋದೆವು. ಬಹುದೂರದ ನಂತರ ಮುಂದೆಲ್ಲೋ ಏರಲು ತೊಡಗಿದೆವು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕೆಷ್ಟು ಪಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ಪ್ರಧಾವನ್ನುವಂತೆ ಏರುವುದು ಇಳಿಯುವುದು ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಆದು ಎದುರಿನದೇನೂ ಕಾಣಿಸದಂತಹ ಗಿಡಮರಗಳ ಪ್ರೋದೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ್ದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ತುಲಾರಾಮ ಹೇಳಿದ್ದ ಸೀದಾರಾಸ್ತ (ಸಮತಟ್ಟಿನ ದಾರಿ) ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು?

ಈ ದಾರಿಯಂತೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಹೆಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರಾಯಿತು ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚು ಏರಿದ್ದೇವು ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೇವು. ಇಳಿದಿದ್ದೇವು. ಸೂರ್ಯ ದಿಗೆಂತದೆಡೆಗೆ ಇಳಿದೆಂತಲ್ಲಾ ಬೆಟ್ಟುದ ಕರಿನೆರಳು ಏರುತ್ತಾ ನಡೆದಿತ್ತು. ಕಾಲಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಸಿ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಅಂಟು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಳವಳ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯ ನೋವು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸರಸರ ಸದ್ಗುನೋಂದಿಗೆ ಹೊಂಬಿನ ತಲೆಯೊಂದು ಹೊರಬಂದು ತನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಾವಿದ್ದುದನ್ನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಸವರಿಹೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಿಂಡಿನ ಇತರ ಆಕಳು ಬಂದು ಹೋದವು. ಆ ಬೆಟ್ಟುದಲ್ಲಾಗಲೇ ಗೋದುಳಿ ಲಫ್ತುವಾಗಿತ್ತು. ಗೋವಗಳಲ್ಲ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾವಿನ್ನು ಅಂಡಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಮಂದೆಯ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಹತ್ತು ಪಷ್ಟದ ಹುಡುಗ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಕ್ಕದನಗಳು ಮೇಯುವ ಬೆಟ್ಟುದ ಮಗ್ನಿಲಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಬೆಟ್ಟುದ ಮೇಲೆ ಸೀದಾರಾಸ್ತ ಇತ್ತಲ್ಲ? - ಎಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸೀದಾರಾಸ್ತ ಎಂಬ ಪದ ಕೇಳಿದರೆ ಹುಳ್ಳರಾಗುವವರಿದ್ದವು-ಆಗ!

ತೂರಾಡುತ್ತ ಸಿಶಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಕೈ ಕೈ ಹಿಸುಕಿಹೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಯಿದ್ದ ತುಲಾರಂ ಸಿಂಗಾ. ಅವನ ವಿವರಣೆ ನೇರ ದಾರಿ ಎಂದಿದ್ದೇನಲ್ಲ ಕೆಳಗಿನದೇಕೆ ಹಿಡಿದೀರಿ? ಅದು ದೊಡ್ಡದಿತ್ತು ಸರಿ. ದನಗಳು ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಆಗಲವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಮನುಷ್ಯರು ನಡೆಯುವುದು ಅಥವ ಗುಂಟಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರೇ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಕಾಲು ದಾರಿಯಂತೆ ಕಾಣುವುದೇ ಸರಿದಾರಿ.' ನಾವು ಅಷ್ಟು ತಿಳಿಯದ ಹೆಡ್ಡುರೆಂಬಂತೆ ನಕ್ಕು ಆ ಪ್ರಸಂಗಕೈ ತರೆ ಎಳೆದಿದ್ದ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಡ್ಡಿ ಯಾದವರು ಸುಧಾ. ಮಕ್ಕಳ ಮಾತನ್ನು ಹಗುರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ಆಭ್ಯಾಸದ ಬಯಲು ಸೀಮೆ ಅವರಂತೆ ಸುಧಾ ಸರಿದಾರಿ ತೋರಿದ ಮಕ್ಕಳ ನಗುವನ್ನು ಲೇವಡಿ ಎಂದು ತೀವ್ರಾನಿಸಿ ಮೇಲೇರುವ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರು. ಬೆಟ್ಟುದ ನೆತ್ತಿ ಏರಿ ಚಕ್ರ ಭೀಮನ ಹೋಟೆಯಂತಿದ್ದ ಹೋಸಿನ ತೋಟದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರ ಬರಲು ತಿಳಿಯದ ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಸುತ್ತಿತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕೆಳಗಿನ ಸಿಶಾ ಶಿಬಿರದಿಂದ ನೋಡಿದವರು ಅವರು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಳದಿ ಉದುಪನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹತ್ತಿ ಬಂದು ಬೇಲಿ ಹಾರಿ ಹೊರ ಬರಲು ಸಹಕರಿಸಿ ಶಿಬಿರಕೈ ಕರೆ ತಂದಿದ್ದರು.

ಇಂದು ನಾವು ಏಳಿಂಟು ಮಂದಿ ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದು, ಅದು ಬೆಟ್ಟು ಇಳಿದು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಧಾಶ್ರಮ ಪಟ್ಟು, ಹೊಸದೊಂದು ವಿಷಯ ಅರಿತೆವು. ಬೆಟ್ಟುದ

ಬಾಳು ಬೇರೆ ಬಯಲಿನ ಬಾಳು ಬೇರೆ. ಒಂದರ ತರ್ಕ ವಿವರಣೆ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯಿಸಲಾಗದು. ಪ್ರವಾಸದ ಪೂರ್ವ ಇಂತಹ ಪಾಠಗಳು ಅದೆಷ್ಟೋ! ಪರಿಸರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಆಯಾ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೇ ಶೈಷ್ವಾ, ಆಯಾ ರೀತಿಗಳೇ ಉತ್ತಮ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಬ್ಬನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವನ ಸಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇರುವುದು ಯಾವುದ್ದಾಯ? ಪ್ರತಿ ಜನಾಂಗವು ತನ್ನ ದೇಶೋಕ್ತ್ವಾಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭೌತಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಗ್ಗುಲುಗಳ ಲೋಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದರಡು ವಿಭಿನ್ನ ಲೋಕಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡುವ, ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಾಗ ಜನಾಂಗ ನಿರ್ಮಿತ ಲೋಕಗಳ ಹೊರಗ ನಡುವೆ ನಿಜವಾದ ಲೋಕದ ಪಕ್ಷಿನೋಟವಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಕೆಲ್ಲಾ ಮನ ತೆರೆದಿದ್ದು ಬುದ್ದಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿದ್ದರೆ. ಅದಾದರೆ ನಮ್ಮ ಚೇತನವು ಅನಿರೀತನವಾಗಿ ವಿಶ್ವ ಮಾನವನಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮ್ಮದೇ ಲೋಕದ ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೂರಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ಅಳಿಯುತ್ತಾ ಕೂಪ ಮಂಡೂಕಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ. ಎಷ್ಟೇ ದೇಶಕೋಶ ಪರ್ಯಾಟನೆ ಮಾಡಿದರೂ ನಮ್ಮದೇ ಲೋಕದ ಬಂದಿಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ.

ಇವತ್ತು ಸಿಖಾ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರಟವರು ಪಾಂಗು, ತವಘಾಟ್ ದಾಟಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಾಖೆಗಳ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ತಂಗುವವರಿದ್ದೇವು. ಹೋಗುವಾಗ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಇಂದಿನ ಸಿಖಾ ಪಾಂಗು ಹಾದಿಯನ್ನು ಚಾರಣದ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಕಡೆಯ ಚಾರಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತುಳಿಯುವವರಿದ್ದೇವು.

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಚಾರಣ-ಪ್ರವಾಸದ ದಣವು ಎಲ್ಲರ ಮುಖಿದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿದ್ದೇವು. ಗಗನಚುಂಬಿ ವೃಕ್ಷಗಳ ನೇರಳಿನಲ್ಲಿ ಸಿಖಾ ಪಾಟಿಂಟ್‌ನತ್ತ ಏರುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಇಡೀ ಪ್ರವಾಸದ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹಾದಿ ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸದ ರಸ ನಿರ್ಮಿಷಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೇಲುಕುವುದು ಆಗಿತ್ತು. ಗಮನಾಹ್ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಈ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ - ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೆ ನಮ್ಮದೇ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಪಂಚವೊಂದು ರೂಪಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ೬-೧೦ ಕಿ. ಮೀ. ಗಳೊಳಗ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ. ನಿನ್ನ ಈವತ್ತು ನಾಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ, ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಾದ ಮಕ್ಕಿ-ಮಂಜು-ಬಿಸಿಲು ಬೀಳುವುದು, ಎದ್ದು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವುದು, ಯಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಎಂತಹ ನೋಟ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೇ! ನಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಯುವುದು, ಉಣ್ಣಿವುದು, ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದರ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತಿಸುವುದು. ಮತ್ತಾವುದೇ ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಪರಿಚಿತರ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸು ತಂತಾನೇ ಬಹುವೇಳೆ ಅಂತಮುಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗೆ ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರಗಳ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೀರಿದ ಕಾಲದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲದ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಪಂಚವೊಂದು ಇರುವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ವಿಶಾಲ ಹಿಮಾಲಯದ ಅಡ್ಡಗಲವನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಅಳಿದಿದ್ದೇವು.

ನನ್ನ ಚಿಂತನೆ ಕುಮಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶಾಲ ಹಿಮಾಲಯ, ಅದರ ಆಚಕ್ಷಿನ ಟಿಬೆಟ್, ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದ ಇತರ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಆವಧಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ೧೦೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸರಿದುದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಣುಕಿತ್ತು. ವಿಶ್ವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಸಾಧ್ಯತೆ ಉಂಟಿಸಿತ್ತು. ಸಿಖ್ ಪಾಯಿಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿದ್ದ ಹಿಮಾಲಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲಿನಾಟವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಹಿಮಾಲಯದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾಂಕಿತ ಮಾಡಿದಂತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಕಾಲವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತರೆತ್ತರದ್ದರಿಂದ ಶಿವರಗಳು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ, ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟೆ ಸಾಲುಗಳು. ಅದಕ್ಕೂ ಆಚೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಗಂತದ ಧೂಳಿನ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬೆಳಗಿನ ದನಚರಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಭಾರತ ಜನಸಮುದಾಯ. ಕಾಲ ದೇಶಾತೀತದ ಹೋಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಈ ಜನಸಮುದಾಯದ ಪರಿಮಿತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೋರಿಗಿನಿಂದ ನೋಡುವ ವಿಚಿತ್ರ, ಸನ್ನವೇಶ ಅನುಭವವಾದು.

ಪಾಂಗು ಪಕ್ಕಿಯ ಕಡಗೆ ಇಂದಿನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಂತೆ ಕಂದರಗಳು ದೈತ್ಯ ಗರಗಸವೊಂದು ಧರೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಚೋಳುಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದಂತೆ ಬಹು ಆಳದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕಡಿದಾದ ಕಂದರಗಳು ಹಾದಿಯ ಬಲ ಬದಿಗೆ, ಮಣ್ಣ ಕೂಡ ನಿಲ್ಲಲಾರದ ಶಿಲಾಖಂಡಗಳ ಕಂದರಗಳು. ಕತ್ತಲೆಯಾದಮೇಲೆ ಆಫ್‌ವಾ ಮಂಜು ಮುಸುಕಿದಾಗ ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಡೆಯುವುದು ಹಿಪತ್ತನ್ನು ಆಘಾತಾಕ್ಷಿಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗಳಿದಂತೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಮಾರಲು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಹುಡುಗರು ಮುಡಿಂತು ಹಾಗು ಪಳ್ಳಿ ಸಮೀಪವಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ತಿರುವುಗಳ ನಂತರ ಪಾಂಗು ಚಕ್ಕಿ ಕೇವಲಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. ಜನರ ಓಡಾಟವಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಧರಿಸಿ ಹೋರಬೇಕ್ಕು ಮತ್ತು, ಕರ್ಮಾಚಾರಿಗಳ ‘ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ’. ಪಾಂಗು ಶಿಬಿರದ ಹಿಂದಿದ್ದ ಶಾಲೆಯ ಗೋಡೆಗೋರಗಿ ಯತ್ತಾಂತ್ರಾ ದಣ್ಣವಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ತವಾಫಾಟ್‌ಗೆ ಹೋರಬೇವು. ಧಾಣೇಧಾರ್ ಬೆಟ್ಟದ ಸ್ತಿಗಿ ಬಿರಲು ಏದು ಕಿ.ಮೀ.ನ ಸಮತಟ್ಟಿನ ಹಾದಿ. ನಂತರ ಏದು ಕಿ.ಮೀ.ನ ಇಳಿತ. ಹತ್ತಲ್ಲು ಮೂರುವರೆ ಗಂಟೆಕಾಲ ತಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಧಾಣೇಧಾರ್ ಇಳಿಯಲು ಕೇವಲ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ!

ಬೆಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದು ಡಾಂಬಿರು ರಸ್ತೆಗೆ ಬಂದವರು ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವೀಸಿದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಳಾರದೆ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಾ ಸೇತುವೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆ. ಎಂಟು ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರು ಎದುರಾಗಿ ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂದು ಸಮಿಸಿದರು. ಚಿಕ್ಕವಳಿನ್ನು ಹೆಗಲಿಗೇರಿಸಿ ದೊಡ್ಡವಳಿ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಬಂದವಳಿ ಹಿಗ್ಗು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಶಿವಲೀಲೆ (ಹುಟ್ಟಿ)ಯಾಗಿ ಕುಡಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಶಿವಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ಓಡಿ ಬಂದರು ಭೋಟಿಯಾ ಹುಡುಗರು. ‘ಬೆಹನ್‌ಬೆ ಅಂದು ಕಾಲಾಪಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಂತೆ ನಮೋಡಣಿಯೂ ಬಂದೇ ಬಂದು ಬಾರಿ ಬಾ! ಅರೆ! ಇವರಿಗೆ ಗೂತ್ತಾಯಿತು? ಸಾಷಧಾನದಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಹಲವು ಮುಖಗಳು ಪರಿಚಿತ. ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿಬಂದ ಭವಾನಿ ಸಿಂಗ್ ಬಂಭತ್ತಸೇ ತಂಡದ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಲಿಪುಲೇಖಾಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಕಾಲಾಪಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಮನಸಾರೆ ಕುಣಿದವರು ಜನ ಜಂಗುಳಿಯ ತವಾಫಾಟ್ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾವವನ್ನು ಹೋಂದಲಾರದ ಹೋದೆ. ‘ಅಯ್ಯೋ ಹೋಯಿತೆ ಆ ನಾಕ ಅಯ್ಯೋ

ಬಂದಿತೆ ಈ ಲೋಕ! ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶಿವಲೀಲೆಯಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವರ ಆನಂದ ಹೊಂದುವುದು ಬಿಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲೇ! ನಾನೆಂಬ ಮೈಟಿಳಿ ಬಿಡಬೇಕಷ್ಟೆ.

‘ದೀರ್ಘ ನೀನು ಹಣೆದಾಡುವಷ್ಟು ಜೆನಿದೆಯೇ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತ? ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಹೋಗಿ ನೋಡುವೇ’. ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ ಶಾರದಾಳ ನಿಧಾರ ಕೇಳಿ ಇವಳ ಕಾಲಕ್ಷಾದರೂ ಭಾರತ ಟೆಬೆಟ್ ಗಡಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಹಾರ್ಸಿಸಿದೆ.

ತವಾಫಾಟ್ ನ ಅತಿಥಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉಟದ ಏಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಒಹಳ ದಿನಗಳ ಸಂತರ ಮಜ್ಜಿಗೆಯ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಉಟಮಾಡಿ ಚೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ತವಾಫಾಟ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿಸಿದು ವಾಹನ ಸಂಚಾರ ನಿಂತು ಹೋಗಿದ್ದು ಸುದ್ದಿ. ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಬಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಕೆಲವರ ಆಗ್ರಹವಾದರೆ ಒಂಭತ್ತು ಕೆ.ಮೀ.ನ ಸುಲಭ ಸುಂದರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಡೆದು ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಉಳಿದವರ ಒತ್ತಾಯ. ಮಣ್ಣಿಸಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದಾಟುವ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಹೆದರಿದ ಕೆಲವರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾವು ತೆಪ್ಪನೇ ಕುಳಿತೆವು ಕಾಳೀ ನದಿಯ ದಂಡೆ ಮೇಲೆ ಬಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾ. ಬಸ್ಸಿನ ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಅಗಲ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸವರಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರಸ್ತೆ ಮಾಡಿ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ತಂದಿಳಿಸಿದಾಗ ಸಂಜೀ ಏದು ಗಂಟೆ.

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಒಡನಾಟದ ಗೇಳಿತನದಲ್ಲಿ ಮನ ಬಿಂಬಿ ಮಾತುಕತೆ, ವಿಚಾರ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿನಿಮಯ, ವಿಳಾಸ ವಿನಿಮಯ, ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಚೆಕ್ಕಾ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶದ ಬಗೆಗೆ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ. ಯಾರು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತ.

- ಆ ಅಘಷ್ಟ ನನಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ದೀರ್ಘ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿಯೇನು.
- ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಯಾರಾದರೂ ಹಣವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಟ್ಟರೇ ಮಾನಸ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಇರುವಾಸೇ, ನಮ್ಮ ಕೈಲಿದೆಯೇ?
- ಏವತ್ತು ಸಾವಿರವಲ್ಲ ಏವತ್ತು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಕೊಟ್ಟರೂ ಆ ಸುಡುಗಾಡು ನಾಡಿಗೆ ನಾ ಹೋಗಲಾರೆ. ಒಂದು ಸಲದ ಅನುಭವ ನೂರು ಜನಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ.
- ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗುವ ಬದಲಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲೇ ಬೇರೊಂದು ನಿಸರ್ಗ ಸುಂದರ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಟೆಂಟ್ ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸದೊಂದು ಷೋಟೋ ಆಲ್ಪಮ್ ತಯಾರುಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
- ಮಾನಸ ಸರೋವರ-ಕೈಲಾಸದ ಬೇಸಗೆಯ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಚೋಗಾಲ,

ಹಿಮಗಾಲದ ವೈಶಿರಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾಸೆ, ಬೇನಾ ಸರ್ಕಾರ ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ವೇಳೆ ಬಿಡಲೊಪ್ಪೆಬೇಕಲ್ಲ!.

- ಶಂಕರ ದೇವನ ದರ್ಶನ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರೋವರದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನ ಎರಡೂ ಮನಃತ್ಯಪ್ರಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಜನ್ಮಸಾಧಕವಾಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಗಳ ಪುಣ್ಯ ಹಿರಿಯರ ಆಶಿವಾದದಿಂದ ಯಾತ್ರೆ ಶುಭಪ್ರದವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಸಾಕು ಅತಿಯಾಸೆಯಿಲ್ಲ ನನಗೆ.

- ಕಂಡಕ್ಕೆದ್ದು ಟೂರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಾರೆ, ಸ್ವಂತಮಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮನ ಒಷ್ಣಿದ ಕಡೆ ಬೇಕೇನಿಸಿದಷ್ಟು ನಿಂತು ಇಚ್ಛಿಬಂದೆಡೆ ಹೋಗುವ ಆಸೆ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಂದರ ತಾಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬರುವಾಸೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಅನುಮತಿ ಸಿಕ್ಕರೆ ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದ ಉಳಿತಾಯವೆಲ್ಲವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಡಿಪು.

- ನಮ್ಮಹತ್ತಿರ ಅಷ್ಟೋಂದು ಹಣ ಪಡೆದ ಚೀನೀ ಸರ್ಕಾರ ಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅಧಿಕ ಹಣ ತೆತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರವಾಸ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಲಾರೆ.

- ನೇರಾಳದ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋಗುವವರು ಮಾಡುವಂತೆ, ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲ್ಪನಿಕೆಯ ಒದಲಿಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನ. ಮೈ ಕೈಕಾಲು ನೋಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹುಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂದುವರಿದ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟಿಗಳಂತೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವುದು ಪೆದ್ದುತನವೇ ಸರಿ.

- ಅರಿಯದೆ ಮೊದಲ ಸಲ ಹೋಗಿ ಗಂಡಾಂತರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಒಂದವನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವಕ್ಕೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡುವಷ್ಟು ಹೆಡ್ಡನಲ್ಲ. ಕುದುರೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದಾಗ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಏಟು ಬಿದ್ದು ಗುಲ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟಾಗಿ ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ನಲ್ಲೇ ನರಭುತ್ತಾ ಮಲಗಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೇ?. ಮೋಹಿನಿ ದೇವಿಯರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನೋವು ಕಣ್ಣತೆದೆಯಲ್ಲವೇ? ಆ ಪಜೀತಿ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡ.

- ನೀವೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟೋಂದು ಹಾಡಿ ಹೋಗಳುವಂತಹ ದೇನೋ ಅಲ್ಲಿದೆಯನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಖಾಲಿತನವನ್ನು ನೋಡಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹುಂಬತನ.

ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಹೆದರಿ ಹೈರಾಣಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅದೇ ಹುಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ತವಕಪಡುವರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಪ್ರದೇಶ ಸುಡುಗಾಡಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಿತುಗಳಲ್ಲಾ ನೋಡುವ ಆಸೆ.

ಸೌಂದರ್ಯವಿರುವುದು ನೋಡುವವನ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ, ದಿಟ. ಆ ಕಣ್ಣಗಳೇ ಇಲ್ಲದೆ ಸೌಂದರ್ಯವೇಲ್ಲಿ? ಕಣ್ಣ ಕಂಡುದನ್ನು ಅನಂದಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಇರಬೇಕು. ನಿದಿಷ್ಟ ತರಂಗಾಂತರಕ್ಕೆ

ಹೊಂದಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ರೇಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೇಳಿಸಿಗುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನ ಅನುಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವ ಆನಂದ ಸಾಧ್ಯ. ನೀಡಿ ಬಂದು ಮೂಗು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪರಿಮಳ ಏನೆಂತು ಗುರಿತಿಸುವುದು.

ಪ್ರತಿಮಾನವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವನೆಯ ಒಳಗಳ್ಲಿ ಇರುವುದು. ನಿಸಗ್ ಸುಂದರ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ಪಡಬೇಕಾದ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮ ಆಗುವ ಭಯ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ಒತ್ತೊತ್ತಾಟಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹೊರನಿಂತು ಪರಿಸರವನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅರಿತರೆ ಈ ಒಳಗಳ್ಲಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಮನೋಭಾವವೂ ಉದ್ದೇಗ ರಹಿತವಾಗಿ ಸಮಾಹಿತವಾದರೆ ಆನಂದದ ಸೇಲೆ ಹಿಡಿಯುವುದು ಬಹುಸುಲಭ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಹೃದಯದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಿಡಿತವೂ ಮೇಳ್ಳಿಸಿದರೆ ಕವಿಬ್ರಹ್ಮಾಂದದ ಅನುಭವವಾಗುವುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಿತ. ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧಾತೇಯಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಪೌರಾಣಿಕ-ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರೆ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಮೇರುಗಿಟ್ಟಂತೆ ಆನಂದದ ಪರಿಧಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಸ್ವಾನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ನಿಗದಿತ ವೇಳೆಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾ ತಲುಪಿದ್ದವಾಗಿ ಈ ಕಾಲಾವಕಾಶವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ಇನ್ನಾವುದಾದರೂ ಪ್ರವಾಸೀ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಾಲ್ಕೆದು ಜನರಿಂದ ವಿನಂತಿಗಳೂ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ದೇಹ ಮನಸ್ಸು ಎರಡೂ ದಣೆದಿದ್ದ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮನೆ ಸೇರುವ ಆತುರ ಅನೇಕರಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರು ಗುಂಜಿಯಲ್ಲೇ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮಾರೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾ ಸೇರಿದವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾದಿಂದಲೇ ಸ್ವಂತ ವಿಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಖಾಟ್‌ಗೊಡಾಂಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ರೈಲು ಹಿಡಿದು ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ದಿಲ್ಲಿ ತಲುಪುವರಿದ್ದರು.

ಮನೆತನದ ಅತಿವೃದ್ಧಿ ಜೀವನಾನುಭವಿ, ಲೋಕೋತ್ತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಯರೊಬ್ಬರನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು, ಮನದಣೆಯೇ ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ಸ್ವಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ತೋಚಿದ ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಇರುವ ಏನೋ ತುಂಬು ತೃಪ್ತಿ, ಹೆಮ್ಮೆ ಅವರಂತೆಯೇ ನಾವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಾರ್ಡೆಕೆ ಇರುವಂತೆ ಕೈಲಾಸ ಶಿವಿರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಭಾರತೀಯಾದ ನನಗೂ ಅದೇ ತೃಪ್ತಿ, ಹೆಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಅಲ್ಲಾರ್ಕಿಕ ಅನಂದ ಮಾರ್ಮಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ದರ್ಶನಾನಂತರ ಬೇರೆಲ್ಲಿಗೂದರೂ ಹೋಗುವ ಬಯಕೆಯಾಗಿಲೀ ಉತ್ಸಾಹವಾಗಲೀ ಈಗ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಭಾವನೆ ಬಹುಮಂದಿಯಲ್ಲಿತ್ತಾಗಿ ಮೊದಲೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಂತೆ ಬಾಫೇಶ್ವರ-ಬೈಜನಾಥ-ಕೌಶಾಣಿ-ನೈನಿತಾಲ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತಲುಪುವುದೆಂದಾಯಿತು.

ಬೇಳಗ್ಗೆ ಎಂಟುಗಂಟೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಲಾ ಬಿಟ್ಟುವರು ಥಲ್‌-ಚೋಕೋರಿ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬಾಫೇಶ್ವರದ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಹುಲಿಯ

ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶಿವ ಬಾಘೇಶ್ವರನ ದೊಡ್ಡ ದೇವಾಲಯದ ಒಂದು ಪಾಶ್ಚಾದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಸುಗುವ ಗೋಮತಿ ನದಿ, ದೇವಾಲಯದ ಮಗ್ಗಲಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿಡುತ್ತ ಹರಿಯುವ ಸರಯೂ ನದಿ, ಈ ಎರಡೂ ವಿಶಾಲ ನದಿಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಸಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸರಯೂ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು, ಹಸಿರು ಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಕಣೆವೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಇಳಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹರವು ತನ್ನೊಡಲಿಗೆ ಅಪ್ಪಾನಿಸಿತ್ತು. ತಂಡದವರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾರಣ ನದಿಗೆ ಇಳಿವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು.

ಬಾಘೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೆ ಅಡಿಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮತ್ತೆ ನದೀ ದಡಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೊಗಬೇಕನಿಸುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಕವಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆ. ಅಮೂರ್ತಿವಾದುದನ್ನು ಅಮೂರ್ತಿವಾಗಿಯೇ ಕ್ಯೇಲಾಸದಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದವಳಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿನ, ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅದೇ ಅನುಭವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದವಳಿಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಿನ ಕತ್ತಲೆ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸಿತ್ತು. ಅಮೂರ್ತಿವಾದುದನ್ನು ಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಕವಿದಿರುವ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಣತೆ ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಣುವ ಯತ್ನ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿತ್ತು. ನದೀ ದಂಡೆಗೇ ಮರಳಿದಾಗಲೇ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾದದ್ದು.

ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಬಸ್ಯಾ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂತರ ಕಾಟ್ಯಾರ್ ಕಣೆವೆಯ ಬೃಜನಾಥಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಸುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಫಡವಾಲ್ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಖನಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಕಾಟ್ಯಾರ್ ರಾಜವಂಶದವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೃಜನಾಥದ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಕಾತ್ಯೇಕೇಯಪುರ. ಈ ನಗರವನ್ನು ಹಾದುಹೊಗೇನುವ ಗೋಮತಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿನ ಬೃಜವಾಥ-ವ್ಯಾದ್ಯನಾಥೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯದೊಂದಿಗೇ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಯ, ಕಾತ್ಯಕೇಯನ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ. ೧೨-೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಶೈಲಿಯ ವಿಶೇಷ ನಮೂನೆಗಳು. ಒಳಗಿರುವ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ಏಳುನೂರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದೆನಿಸದೆ ಹೊಸತು ಹೊಳಪಿನದಾಗಿವೆ. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಗ್ರಹಚೋರರ ಭಯದಿಂದಾಗಿ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ಜಾಲರಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಸೇರಿ ಅದರಲ್ಲಿನ ಬೀಗ ನಮ್ಮೆದುರುಗೊಳ್ಳುವುವು.

ದೇವಾಲಯದಾಳಗೆ ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಅದರ ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಗೋಮತಿ ನದಿಯ ತಿಳಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜಾಡಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮಹಿಳೆ ಮೀನುಗಳು, ದಡದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಮಹಾ ವೃಷ್ಣಿಗಳು, ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿದ ಹಸಿರು ಮಲೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿರುವ ಶುಭ್ರನೀಲಾಕಾಶ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಿಕೇತನನ ನಿಕೇತನಗಳಾಗಿ ಕಂಡವು. ಬೀಸಿದ್ದ ಗಾಳಿ ವಿಶ್ವಚೇತನದ ಕೇತನವಾಗಿತ್ತು.

ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬರುವಾಗ ಏನೆಲ್ಲಾ ಕಸ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದರೂ, ಇನ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಬಂದರೂ ಹೊಳಕಾಗದ ನದಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದೊಡಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದೋಡನೇ ಹೊಲಸಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಯಾಗುವುದು. ಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಖಣಿಕೇಶ, ಹರದ್ವಾರ, ಅಲಹಾಬಾದ್, ಕಾಶೀ, ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಗರಗಳಲ್ಲಿನ

ನದೀ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಡಿರುವ ಹೊಲಸು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬರುವ ಕಲ್ಪ ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯ ಬದಲಿಗೆ ಜಿಗುಪ್ಪೆ ತರುವುದು. ಆದರೆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ತೂರೆ ನದಿಗಳ ಸ್ವಮರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸಂಗದ್ದ ದೇವಾಲಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅವುಗಳಿಗೇ ತಲೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿವುವು. ಇಲ್ಲಿನ ಪವಿತ್ರ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದೇಹಿಯ ಸುಳುಮು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವುದು.

ನಾಲ್ಕು ವಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಅರೇಳು ಗಂಟೆ ಹಾಲ ನಡೆದು ಸಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ದಣವನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕಾದಿಂದ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟವರು ಸುಸ್ಥಾಗಿ ಹೋದೆವು. ಇಕ್ಕಟ್ಟೆನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಅನುಭವ. ಹೊದಲ ದಿನ ನರಸರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕೂತಲ್ಲೇ ಚಿಡಪಡಿಸಿದೆವು - ನಿದ್ದೆ ಹೋದೆವು, ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಅಳಿದುಳಿದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದೆವು, ಹಾಡಿದೆವು ಹರಟಿದೆವು. ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸೋಗವಿದೆಯೆನ್ನುವುದು ಇಂದು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಬಸ್ಸು ಕೌಸಾನಿ ಗಿರಿಧಾಮವನ್ನು ಬಳಿಸಾರಿದಂತೆ ಸಂಚೀಯಾಗಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಲು ಕೇವಲ ಅರ್ಥಗಂಟೆ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಬಸ್ಸು ಕೌಸಾನಿ ಗಿರಿ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಮೇಲೇರಿದಂತೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲ, ನಂದಾದೇವಿ, ನಂದಚೊಟ್ಟಾ ಪರವತ ಹಿಮಶಿಖರಗಳು ಬಹಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಂಬಂತೆ ಸಂಜೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಗುಡ್ಡಗಳಾಗಿ ಧಳಧಳಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ ಸೆಳೆದರೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಬಯಲಿಗೆ ಇಳಿದಿಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಇತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಎಂದು ಗೋಗೆರೆಯವಂತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಸ್ತದ ಮನೋಹರ ದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿಯೇ ಕೌಸಾನಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಅಳ್ಳುಮೆಚ್ಚಿನ ಗಿರಿಧಾಮವಾಗಿರುವುದು. ಸುಮಾರು ಉಳಿಂ ಅಡಿಗಳಿತ್ತರಕ್ಕೇರಿ ಕೆ.ಎಮ್.ವಿ.ಎನ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿಂದು ಬಿಸಿಲು ಮಚ್ಚಿಗೆ ಏರಿ ನಿಂತಾಗ ಸೂರ್ಯಸ್ತಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳು ಸೂರ್ಯ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣರೇಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಹೇಮಮಯ. ಇಂದಿನ ಸಂಜೆಯೂ ಭಗವಾನನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ ಅವನ ನಿರ್ಗಮನದ ಹೋಡಿಗೋಳಗಾಗಿದ್ದೇವು.

ಕೌಸಾನಿಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಹಿಮ ಶಿಶಿರಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ದಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರವೇ ಮತ್ತೆ ಆವರಿಸಿತು. ಈಗೇಗ ಏನನ್ನು ಕಂಡರೂ ಆ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ ಆ ಸರೋವರಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಲು ಮನ ತುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಒಂದು ನಶೇಯಂತೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಕಾಣಾದು ರುಚಿಸದು. ಬೇರಾವುದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಮಲು ಅನೇಕರ ತಲೆಗೇರಿತ್ತು.

ತಾಯಿತಂದೆಯರ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಾದದಲ್ಲೇ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಕಂಡ ಗಣಪನಂತೆ ವಣನಾ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲವರು ಅಲ್ಲ ಸಂಖ್ಯಾತರು. ನಾವು ಕಾತ್ಯಾಕೇಯನ ಜಾಯಮಾನದವರು, ಶಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕಿಂದು ಶ್ರಮಪಟ್ಟವರು. ನಾವು ಇನ್ನೂ ಅದರ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದ ಸಹಜವೇ.

ಸೂರ್ಯ ಮುಖುಗಿದಂತೆ ಕತ್ತಲಾವರಿಸಿ ಕೆಳಗಿನ ಕೌಸಾನಿ ಉಂಟಾಗಿ ಅಂಗಡಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳು ಬೆಳಗಿದವು. ಸಂಜೀ ಹೊನ್ನೂರಾಗಿದ್ದ ಕೌಸಾನಿ ಈಗ ಕನಸಿನೂರಾಗಿ ಬೆಳದಿಂಗಳ ಜೋಳಗೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳದಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೃದುವಾಗಿದ್ದ ಸುತ್ತಲಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಕೌಸಾನಿಗೆ ಮಧುರ ಮೌನ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿದ್ದವು. ರಾತ್ರಿಯ ಈ ನೀರವತೆ ಹೃದಯದ ಮಿಡಿತವನ್ನು ಮೌನವಾಗಿಸಿದ ಅನುಭವ. ವಾದ್ಯ ಮೇಳದ ಧ್ವನಿ-ಗತಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮೇಲೇರಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುದಿಮುಟ್ಟಿ ನಿಂತಾಗಿನ ತುಂಬು ಮೌನದಂತೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಪ್ರವಾಸದ ಹೊನೆಯ ಈ ರಾತ್ರಿಯ ಮೌನ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಮೌನ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಡಿತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಕೌಸಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ರಾಣೀಬೇಟ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಿಗುವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು, ನಿಸಗ್ ಸುಂದರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸೈನಿತಾಲ್ ಸೇರಿದಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸೈನಾಪೀಕಾನಲ್ಲಿರುವ ಸೈನಾದೇವಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಳಗಿಳಿದಾಗ ಸಂಜೀ ಆರರ ಸಮಯ. ಆಗಲೇ ದಟ್ಟಸಿದ ಮೋಡಗಳು ಆಗಸವನ್ನು ಬೂದು ಮಾಡಿದ್ದವು. ಅಧ್ಯ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಮುಸಲಧಾರೆಯಾಗಿ ಜಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ತಂಡದ ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಚದುರಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲೇ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಸೈನಿತಾಲ್ ನಲ್ಲೇ ಪುನಃ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದ ಮಾಮೂಲೀ ವಾಪಾರೀ ಮನೋಭಾವದ ಜೆಗುಟನ್ನು ತೊಳೆಯಲೆಂಬಂತೆ ಮಳೆ ಸುರಿದರೂ ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಕೊಂಡ ಸಾಮಾನಿನ ಹೊರೆ. ಅದನ್ನು ಜತನ ಮಾಡಲು ಒದ್ದಾಟ. ಭಾಪುರೇ! ಲೌಕಿಕ ಬದುಕೇ, ನಿನ್ನಾಳ ಅರಿವುದೆಂತು? ನಿನ್ನಂಟು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ! ಸರಳವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯ-ಸುಲಭವೆಂಬುದು ಸ್ವಾಸುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಮತ್ತು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರೆಯ ಬದುಕು.

ಇಂದಿನ ಬಹುಭಾಗ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ೨೭೦೫.೫೧೯. ದಾರಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿ ದೇಹಲಿಯನ್ನು ಆಗಸ್ಟ್ ೨೦ರಂದು ತಲುಪಿದಾಗ ಸಾಯಂಕಾಲ ಏದು ಗಂಟೆ. ದೇಹಲಿಯ ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನೇದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಬಂದ ಜನ ಸಮೂಹ. ಇಡೀ ತಂಡವನ್ನು ಬಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬಂತೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಂಧುಮಿತ್ರರ ಸಮೂಹ. ಬಸ್ಸಿನಿಂದಿಳಿದ ಒಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮರನ್ನೂ ಕೈಹಿಡಿದಿಳಿಸಿ, ಕೈಗೆ ಹಾರ, ತಾಂಬೂಲ, ಪೇಡೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡವರೆಷ್ಟೇ ಜನ. ವಯಸ್ಸು ಗಮನಿಸದೆ ಕಾಲುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರಿಸಿದರೆಷ್ಟೇ ಜನ. ಮರುದಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅತಿಧ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿರೆಂದು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದವರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ. ನಿಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ಹೇಗಿತ್ತು? ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳೇನು? ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲಾಗದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ. ವಿವಾಹದ ಮರುದಿನ ಮದುಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೊದಲ ರಾತ್ರಿಯ ಅನುಭವವನ್ನೆಂತು ಬಣ್ಣಸಿಯಾಳು? ಕಣ್ಣ ಮಿಂಚು-ತುಟಿಯ ನಗೆ-ಕೆನ್ನೆ ಕೆಂಪು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರಷ್ಟೇ. ಹೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನಮ್ಮಿರವನ್ನೇ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಅಲೌಕಿಕವಾದೊಂದು ಅನುಭವ ಪಡೆದವರು ನಾವು ಏನು ಹೇಳಿಯೇವು? “ಅತ್ಯಾನಂದ ತಂದ ಯಾತ್ರಾನುಭವ, ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಿಮಗೂ ಈ ಸದವಕಾಶ ಸಿಗಲೆಂದು ಹಾರ್ಸೆಸುತ್ತೇವೆ.” ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದೆವಷ್ಟೇ.

ಂನ್ನಡಿ

ಕೃಲಾಸ - ಮಾನಸ ಯಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ ಪ್ರಕಾಶಾವಣೆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅಯ್ಯಿಗೊಂಡ ಸೂಚನಾಪತ್ರ ಓದಿದೂಡನೇ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಸೂರ್ಯೋದಯದಷ್ಟೇ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನಿರ್ಧಾರ. ಅನಿಶ್ಚಯ ಚೆಚ್ಚಿ-ವಾದಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿದವಿಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮನ್ದ ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿನ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಸ್ವಷ್ಟತೆ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ ಬಂಧುಮಿತ್ರರಾಮ ಹಲವು ತರಹೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.

- “ನಿಮ್ಮಾಭಿಜ್ಞಿಗೇ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರದವ್ಯು ವಿಚೀ? ನಾನಾದರೆ ಇದೇ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.”

- “ಕೃಲಾಸ- ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಬರಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೆಸರಲ್ಲವೇ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಜಾಗ ಇದೆಯೇ? ಎಲ್ಲಿ? ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ನೇಪಾಳ- ಹಾಂಗ್ ಕಾಂಗ್ ಅಥವಾ ಸಿಂಗಪುರ್ ನೋಡಿ ಬರಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ.”

- “ವಾಗನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಹೊರಟಿರುವೆಯಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?”

- “ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ್ಪನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನುತ್ತೇರಿ, ಒಬ್ಬರೇ ಹೊರಟಿರುವಿರೇಕೆ? ನಿಮ್ಮವರು ಒಟ್ಟಿ ಕೆಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ!”

- “ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಜೂತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಸಮವಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ. ಈಗಲೇ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವ ಹತೆವೇಕೆ?”

- “ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬೆಟ್ಟಿ ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯುವ ತಾಕತ್ತಿರುವಂತಿಲ್ಲ. ಯೋಚಿಸು. ಮುಂಗಡ ಹಣ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ.”

- “ಒಬ್ಬರೇ ಹೋಗಿ ಬರುವ ದ್ವೇಯ ಮಾಡಿರುವೆ. ಸಂತೋಷ. ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟವರನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಸಲ್ಲದು. ಕೃಲಾಸವತಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಲೆಂದು ಹಾರ್ಯಸುವೆ.”

- “ನಿಮಗೆ ಕೃಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರವಾಸದ ಅರ್ಥಷ್ಟ ಖಿಲಾಯಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮರಿತು ಖಿಲಿಯಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕ ಮುಡುಗಿಯಾಗಿ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಪ್ರವಾಸ ಎಂಜಾಯ್ ಮಾಡಿ ಬನ್ನಿ. ಬಂದ ಮೇಲೆ ದಿನದಿನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತಹ ದಿನಚರಿ

ಬರೆದಿಡಲು ಮರೆಯದಿರಿ. ಮರಳಿ ಬಂಡ್ತು ಸಮ್ಮನ್ಯಾಗಿ “ಮಾನಸ ಪ್ರವಾಸ” ಮಾಡಿಸಿ.”

ಎಲ್ಲನೇರಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಶ್ರೀಯೆಗಳಿಗೆ ಮನ್ಮಹಿಸ್ತ ಕುರುಡು ಕಿವೈಡಾಗಿಸಿತ್ತು ನನ್ನ ಮೊಂಡುಧೈಯಿಂದ ಅಚೆಲ ನಿರ್ಧಾರ. ಇತರರನೇರಿಗೆ ಆಕಾಲವೆನಿಸಿದರೂ ನನಗೆ ‘ಇದೇ ಸಕಾಲವೆನಿಸಿತು. ಆವಕಾಶ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆಂದೂ ಈ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾರನೆಂಬ ಅಂತರಾಳದ ಅನಿಸಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಪ್ರವಾಸ ನನಗೆ ‘ನಾನು’ ಕೊಟ್ಟ ಉಪಹಾರ.

ದಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪರಿಚಯವಾದ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಥನಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಾ ವಿಶೇಷ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಹೊರಟಿ ಭಕ್ತಿಯಾತ್ಮಿಕರಾದರೆ ಕೆಲವರು ಹಿಮಾಲಯದ ಸೀಮಾಂತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಸಿಕ್ಕಿ ಆವಕಾಶವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ನಮೂನೆಯ ಶ್ಯಾಮರಾ, ಮೂರಿಕ್ಯಾಮರಾ ಹೊತ್ತು ಹೊರಟಿ ಭಾಯಾಗ್ನಾಹಕ ಟ್ರೈಕ್ಟರ್ಸ್ - ಜಾರಣೆಗರು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ನನ್ನಂಥವರು ಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾತ್ರೆಯ ಆಫ್ನಾ ಕೂರಣಾದ ಪೂರ್ವಾನುಭವವಿಲ್ಲದೆ, ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯ ಪೂರ್ವಾರೂಪದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಲೀ ಜಾರಣೆಗನ ದೇಹದಾಧ್ಯ ಸಲಕರಣೆಗಳಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ, ನಿರೀಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ‘ಖಾಲಿ ಹಾಲಿ’ ಗಳಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ. ಅಚ್ಯುತ್ರೀದ ಸರೋವರ - ಶಿವನ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ನೋಡುವ ಅಮೂರ್ತ ಕನಸಿನ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೊರಟಿವಳು ನಾನು.

ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರವಾಸಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಈ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರಾರು ಇಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಹೊರಟಿವಳು. ಆಪರಿಚಿತ ಯಾತ್ರಿಕರ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವಗಳು ಅನನ್ಯ ಲಭ್ಯ. ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆನಿವಾಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ವಿವಿಧ ಮಗ್ನಿಲುಗಳ ಪರಿಚಯ ಈ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಾಯಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನು ಪಡೆದ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಷಣೆಗುಣವಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರತಿಶ್ರೀಯಸುವ, ತನ್ನ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುವ ರೀತಿಯ ‘ಪ್ರದರ್ಶನ’ ವಾಯಿತು. ಪ್ರವಾಸದ ದಿನಗಳು ಬಂದೊಂದೇ ಕಳೆದಂತೆ ಒಚ್ಚೊಬ್ಬಿರ ನಿಜರೂಪ ಹೊರಬಂದಿತ್ತು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಶಿಶಿರವನ್ನು ತಲುಪಿ ‘ಉತ್ತಮ’ ಜಾಗ ಹಿಡಿಯುವ ಭಲ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದುಡುದುಡು ಓಟವಾದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸದಾ ಭಗವನ್ನುಮಸ್ತರಕೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿಯಗೊಡದೆ ‘ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತ’ದಿಂದ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದ್ವೀಪ ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆವಾಣ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಕುದುರೆ ಆಫ್ನಾ ಯಾಕಾನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಲ್ಪಣಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಪತ್ರಗಳಿಸುವ ಹೆಬ್ಬಾಯಕೆಯಾದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹಣಕೊಟ್ಟಿ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಂಡರೂ ಕುದುರೆಯವ ಅಥವಾ ಯಾಕಾನವ ಬಲವಂತದಲ್ಲಿ ಕಳಗಿಳಿಸಿ ನಡೆಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪ, ದುಸುಡ. ಕೆಲವರಿಗೆ

ತಮ್ಮ ನಾಸ್ತಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯೆನಿಸಿ ಅದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ತಕ್ಕ ವಾದಗಳು. ಇವರನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಪಣತೋಟ್ಟಿದ್ದ ಆಸ್ತಿಕರ ಬುದ್ಧಿವಾದ, ಪರೋಕ್ಷ ಒತ್ತಾಯ. ಕೆಲವರಿಗೆ ರಕ್ತದೊತ್ತಡ, ಸಕ್ಕರೆ ಖಾಯಿಲೆ ದಮ್ಮು ಇತ್ಯಾದಿ ಆರೋಗ್ಯದ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಅನಾನುಕೂಲವಾದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ತಮ್ಮದು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಭಾಷೆ ತಿಳಿಯದ ತೊಡಕಿನಿಂದಾಗಿ ಚಚೆಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲೋಳ್ಳಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ನನಗೆ ಇದಾವುದೂ ತೊಂದರೆಗಳಿಲ್ಲದುದೊಂದು ವರವೇ ಆಗಿತ್ತು. ನನಗೂ ನನ್ನದೇ ಆದ ಇತಿಹಿತಿಗಳಿಧ್ಯಾ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಚೋರೂರಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಭಯ; ಹಗಲುಗನಸು ಕಾಣುತ್ತೆ ಮೈಮರೆವ ಸ್ವಭಾವ; ಮುಂಗೋಪದ ಅತಿ ಭಾವುಕೆ ಮನಸ್ಸು; ನಿದ್ದೋಗಾಗಿ ಉಟವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡುವ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವ ಸೋಮಾರಿತನ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸ್ವಾನವಿಲ್ಲದ ಹೊರಹೊರಡುವ ಅಥವಾ ಉಟ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ವಿಲ್ಲದ ದಿನಚರಿ; ತುಸು ಸ್ಥಾಲವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಮಟ್ಟಸ ದೇಹದ ಗಿಡ್ಡ ಕಾಲುಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಿಯ ವೇಗವಿಲ್ಲದ ನಡಿಗೆ; ಮನೆಗೆಲಸದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಯಾಮ ಅಥವಾ ದೂರದ ನಡಿಗೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ದಿನಚರಿ- ಇವಾವುದೂ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರವಾಸದ ಪೂರ್ಣಾನಂದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಸುದೃಢೆ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಗಳಾಗಿ, ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಸೋಸೆಯಾಗಿ, ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಗೃಹಿಣೆಯಾಗಿ, ಉಪನ್ಯಾಸಕಿಯಾಗಿ ಇತರರ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನನ್ನಂತೆ ನಾನಿರಲು, ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಸಿಕ್ಕು ಅವಕಾಶ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಮಾಡದೆ ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇವಲ ‘ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ’ ಪರಿಗಣಿಸಿ ನಿಸ್ಪಷ್ಟ ಪಾತೆ ಭಾವದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಯಾತ್ರಿಜನ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇತರ ಜನ ಮಾನವ ಸಹಜ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿದ್ದರು. ಇದೇ ನಿಲುವಿಲ್ಲಿನನ್ನ ಕುಂಡುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ ನನ್ನ ವಿಶೇಷತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪ್ರೌತ್ಸಾಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮುರುಟಿದ್ದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಾಗ್ರತ್ತಗೊಳಿಸಿದರು. ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದಿಂದ, ತಾಳ್ಳುಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದ, ಎದುರಾದ ಅಡ್ಡ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಂತಃಶರೀರಗೆ ಏಷಿಗೋಲಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನರಿತೆ. ವ್ಯಯಕ್ತಿಕಾಗಿ ಕಲೆಹಾಕಿದ ‘ಬೇಕು-ಬೇಡಗಳ’ ಕಸವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ತಕ್ಷಮಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಗಳಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಮಾನಸಿಕ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆಕೊಟ್ಟು ಅವನ ನೆಲೆಯಿಂದಲೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯೇಸುವ ತಾಳ್ಳು ಘ್ರಾದಯ ವ್ಯಾಶಾಲ್ಯ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಲಭಿಸಿತು.

ಲಿಪುಲೇಶ್ವರರೆಗಿನ ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳ ಚಾರಣ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ‘ಸ್ವ’ಪರಿಚಯದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ದಿನಷ್ಟೂ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಎಚ್ಚರಾಗುವ ಮೊದಲೇ ದಾರಿಗಿಳಿದು ನಡೆಯುವಾಗಿನ ಏಕಾಂತ, ಅದೂ ಹೂಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬೀಕಿತ್ವಾರೂಪದ ಏಕಾಂತ. ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪ್ರೇರೇಷಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರೇರಣ, ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳು ಸಾರ್ಥಕಿಗಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಧನಗಳೆಂಬ ಅರಿವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇದಿಯಲ್ಲ - ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅರಿವು. ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೂರೂ ಸಾಧನಗಳ ರೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತ ಹೂರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏರಿಳಿತದ ನಡಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ದೇಹ ಸೋತು ಬಾಯಾರಿ ಕುಳಿತಾಗ ಮನಸ್ಸು ಮುಂದಿನ ಶಿಬಿರದ ಆಸೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನೆಳೆದು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ‘ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೂರ?’ , ‘ಇನ್ನಾವ ರೀತಿಯ ಆಪತ್ತು?’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಿಸಿ ಮುದುರಿಕೊಂಡಾಗಲೂ ನಡೆದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳು ಮುಂದಿನ ಶಿಬಿರವನ್ನು ತಲುಪಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರೀತಿಯ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವಗಳಾಗಿರುವುದು ಅನೇಕ ಸಲ. ದೇಹ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಪರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅನೇಕ ಸಲ ನಗುವಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಹಯಾತ್ರಿಗಳು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ನಗುವಳಿವಳು - ‘ಪಾಗಲ್’ ಕಹಿಕೆ ಎಂದು ಅಣಕವಾಡಿದುದೂ ಉಂಟು. ನಗುವಿನ ‘ಪರದೆ’ಯ ಹಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ ‘ಬಯಲು’ತನ ವಿಶ್ವಾಶಾನಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ವೇಳಿ ದಿಗಿಲು ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗಿನ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಜೂತೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹೂಡ ದಣದಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದಣದಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯ ಶಾಂತಿ - ಪುನಶ್ಚೈತನಗೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವ. ಒರಸಿದ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ವಂತತ್ವ - ತೀವ್ರತೆಯ ಹಚ್ಚಳಿದ ಅನುಭವ. ಹೊಸದು ದಿನಚರಿ ಹೊಸದು ಹೂಟಿ- ನೋಟಿ - ಉಟಿ - ಉಡಿಗೆ ಹೊಸತು ಭಾವ ಅನುಭವ. ಓಂಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಒಂದು ಹೊಸನಾಣ್ಯದಂತೆ ನಾವೇ ಹೊಳಿಯುತ್ತಿರುವಂತಹ ಅನಿಸಿಕೆ.

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆ ಶುದ್ಧಿಕರಣ ಅವಶ್ಯವಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವುದು ತರ್ಕಣಕ್ಕೆ ಸಿಗದ ಒಂದು ಭಾವ ಸತ್ಯ. ಭೌತಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿ ನಿಂತ ನಿತ್ಯಭಾವಸತ್ಯ. ಕರಣಗಳನ್ನು ಅನುಗೂಳಿಸಿದಿದ್ದರೆ ತರ್ಕಣಕ್ಕೆ ಸಿಗದ ಒಂದು ಭಾವಸತ್ಯ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು ಬರುವ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮಾಡುವ ಪ್ರದರ್ಶನ, ನಮಸ್ಕಾರ, ಪೂಜೆ, ಮಂತ್ರಜಪ, ಏರಿಸುವ ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿದ ವಸ್ತುತೋರಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಇವು ತಂದುಕೊಡುವ ‘ಶ್ರದ್ಧೆ’ ಮುಖ್ಯ. ಈ ಶ್ರಿಯೆಗಳಿಗೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುವ ಅಂಥಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ವಿಶ್ವಾಚೈತನವೆಂಬ ಮುಕ್ತ ಮನಸಿನ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸದ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆ. ಪಡೆದ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಗೆನುಸಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಈ ವಿಶ್ವಾಸದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲದ ಬರಿದೇ ನೋಡಲು ಒಂದವರಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ಮರುಪ್ರದೇಶದ ಚೋಳು ಬಟ್ಟೆಗಳ ನಡುವೆ

ನಿಂತಿರುವ ಶಿಶಿರ, ಅದರ ಸಮೀಪ ಹರಡಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರ.

ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರ ಮತ್ತು ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಪ್ರತಿಂಥಿಗಳು. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸತ್ಯ. ಭಾವಸತ್ಯ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗೋಳಿಸಿದ್ದು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ದಿನಗಳ ಚಾರಣ. ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗಿನ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವನಸ್ಪಿರಿಯಲ್ಲಿ ಓಟಾಡಿದ ಮನಸ್ಸು ಗಿರಿ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಧಾಟುತ್ತ ಉತ್ತರಕ್ಕೇರಿ ಹೋದಂತೆ ರುದ್ರ ರಮಣೇಯ ದೈತ್ಯ ಪರವರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ‘ಅಹಂ’ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಡಲೊಪ್ಪದೆ ಹಿಡಿದಿರಲೂ ಆಗದೆ ತುಯಾಡಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದ ಗಂಭೀರ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆ ನಂತರ ‘ಅಹಂ’ ಭಾವವಿಲ್ಲದಾಗುವ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ‘ಸೋಹಂ’ ಭಾವದ ತಕ್ಷೇಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಲ ತೂಗಿ ತೂನೆದಾಡಿತು. ವಯಸ್ಸು ಲಿಂಗಗಳ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದಾದ ಈ ಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದುದ್ದೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ - ತುಂಬಿನಿಂತ ಮೌನ. ಚಿತ್ತ ಸಂಘಾದ ನಿಂತ ಮೌನ. ರಾಶಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ಶಿವನ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಹಿಂದಿನ ಮಹಾಕಾಲದ ಅನಂತ ಮೌನ.

ಈ ರೀತಿಯ ಅನನ್ಯ ಪರಿಸರವನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಅಖಿಂಡತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಟ್ಟಿಸದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ‘ಅಭಿವೃದ್ಧಿ’ , ‘ಅಧುನಿಕತೆ’ ಯನ್ನು ಒಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟಿವರು ಟಿಬೆಟಿಯರು ಆತ್ಮವನ್ನು ಬಾಗಿಸದ ಮಂಹತಿಮ್ಮೆ ರಾಗಿರುವರೇನೋ! ಅವರ ‘ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ’ ಹೋರಾಟದ ಹಿಂದಿರುವ ಅನಿಘಾಯತೆಯ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಿತ್ತಿಲ್ಲ.

ಮನೆಯಿಂದ ಹೋರಟವಳು ದೇಹಲಿ ಸೇರಿದಾಗ ಮೈಸೂರಿನವರೆಲ್ಲನಿಸಿಕೊಂಡೆ, ಲಿಪುಲೇಖ್ಯಾ ಪರವತನ್ನೇರಿ ನಿಂತಾಗ ಭಾರತೀಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಟಿಬೆಟಿಗೆ ಹಾಲಿಟ್ಟಿವಳು ಕೈಲಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ 19000 ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರಕ್ಕೇರಿದಾಗ ದಿಗಂತವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತ ಕೇವಲ ಮಾನವಾಗಿ ದೇವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೂ ಬಿಡದೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ‘ನನ್ನನ್ನು’ ಬಿಟ್ಟು ಬರಿದು ಮಾಡಿ ತನ್ನಾಳಗೇ ಇಳಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ಕರಗಿಸಿದ ಅನುಭವ. ಭತ್ತದ ಕಾಳು ಅರಳಿ ಅರಳಿ ಸಿಡಿದು ಭತ್ತದ ಹೋಟ್ಟೆಯೋಡೆದು ಹೋರಗೆಲ್ಲ ಚೆಲ್ಲಿಹೋದ ಅರಳಿನಂತೆ! ‘ಸಿದ್ಧ’ವಾಗಿರುವ ಅಲ್ಪವನ್ನು ಮನಗಳಿಸಿ ‘ಸಾಧ್ಯ’ವಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ‘ನನ್ನ’ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟ ಪಡೆಸಿದವಳು ಆಸೀಮ ಚಿತ್ರಕಾರಿ ಪ್ರಕೃತಿ.

ಮನೆಯಿಂದ ಒಂಟಿ ಹೋರಟಾಗ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ದೀರ್ಘ್ಯ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸ - ಮಾನಸ ನೋಡಿಬರುವ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿದ್ದೇನೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ, ಅಸೂಮಾನ್ಯ ನಿಸರ್ಗ ಸುಂದರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುವೆನೆಂಬ ಅಸ್ವಷ್ಟ ಕೆಲ್ವನೆಯಿತ್ತೇ ಏನಹ ಆಗಲಿದ್ದ ಅನುಭವದ ಸುಳಿವು ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದುಕೊಂಡದ್ದೇ ಒಂದು ಆದದ್ದೇ ಬೇರೊಂದು. ಪ್ರಾಣಾಗಿ

ಮೊದಲ ಬಂದು ಪಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ‘ಒಳಗಣಣನ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ’ ನಡೆದಿತ್ತು. ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದ ನಂತರ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ನೋಡುವ ಮುಟ್ಟುವ ಕೇಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಾ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಕೈವಾಡ ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು. ಚಿಟ್ಟೆ ಹಾರಿದರೇ ಹಿಗ್ಗು, ಬಂಡೆಗಲ್ಲು ಉರುಳಿದರೂ ಹಿಗ್ಗು. ಕಂಬಳ ಹೊದ್ದಾಗಲೂ ಹಿಗ್ಗು - ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳೆತ್ತಿದಾಗಲೂ ಹಿಗ್ಗು!.

ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭವದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ನಿರಿರ ರೂಪ - ತೀವ್ರತೆಯ ಸೋಗಸು. ಮನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಭಾವ ಮೂಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊರನಿಂತು ನೋಡುವ ಪ್ರಥಮ ಭಾವ. ಈಗ ಹೋಪವಾಗಲೀ ದುಃಖವಾಗಲೀ ಸಂತೋಷವಾಗಲೀ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೇ ಈ ಭಾವಗಳ ಹಿಂದ ಸರಿದು ನೋಡುವ ಅನ್ಯಧಾ ಭಾವವೊಂದು - ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ ಸಮಾಧಿ ಸಮ ಭಾವವೊಂದು ಮೂಡಿ ಬಂದು ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಯಾಗುವುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವುದು. ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲಾ ಆಗುವುದೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣವೊಂದರ ಭಾಗವೆಂಬ ಭಾವ. ಮೊದಲಿನ ‘ಕೊರಕೊರ’ ಇಲ್ಲದ ‘ತುಂಬು’. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಬೇಡವೆಂಬ ವೃರಾಗ್ಯವಲ್ಲ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಮೋಜು! ಕಷ್ಟವಾಗಲೀ ಸುಖವಾಗಲೀ ಹಿರಿದಾದುದೊಂದು ‘ಸುಖ’ದ ಭಾಗವೆಂಬ ಆತಂಕರಹಿತ ಭಾವ.

ಪೃಥ್ವಿಯ ಮಾನದಂಡ ಹಿಮಾಲಯದ ಪರ್ವತಗಳು; ಶಿವಶಕ್ತಿಯ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣ ಕೈಲಾಸದ ಪರಿಸರ; ಮಾನಸದ ಸ್ವಿಟ್ಟಿಕ ಶುದ್ಧ ವಿಶಾಲ ಜಲರಾಶಿ - ಈ ಮೂರು ಸೇರಿ ಬರೆದ ಸತ್ಯ ಕಥೆಯಾಯಿತು ಈ ಪ್ರವಾಸ. ಈ ಕಥೆಗೆ ಹಿನ್ನಡಿ ಬರೆದು ತನ್ನ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿತು ಓಂ ಪರ್ವತದ ಬೀಜಾಕ್ಷರ.

ಓಂ ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮದಚ್ಯಾತಿ|

ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ಪೂರ್ಣಮೇವಾವಶಿಷ್ಯತ್||

ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ||

ಯಾತ್ರಾಮಾಹಿತಿ

ದೇವಲೀಯಂದ ಉರಂಭುವಾಗುವ ಕ್ಷೇತ್ರ - ಮಾನಸಿಕಮೌಲ್ಯ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಉಪ್ಯುಕ್ತಾದ್ಯಾಸನೆ ಬಂದು ಸಾರ್ಥಕ ರೂ. ಗಳ ಮುಂಗಡ ದಣವನ್ನು ಕುಮಾರ್ವ ಮಂಡಳ ಪ್ರಕಾಸ ಸಿಗಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬುದು ಯಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲ ಚೆಷ್ಟೆ. ದೇವಲೀಗೆ ಮೂರಂತಿರಗಳೇ ಒಂದುಬೇಕಾದ ಕಾಗದ ಪ್ರತ್ಯಾಗಳೆಂದರೆ ಪಾಸ್ ಪ್ರೋಟೆಂ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆ ಪರದಿ, ಕ್ಷಾಮರಾದ ಪ್ರಾಣಪೀಠ ಪತ್ರ, ಇಂಡೆಮ್ಬಿಟ್ಟಿ ಬಾಂಡ್ ಮತ್ತು ಬೀನಾದ ಹೀಸ್ ಮತ್ತಿತರ ಬಾಬ್ರಿಗೆ ದಣ - (ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆಂದು ಸಾರ್ಥಕರಂತೆ) ಪ್ರದೇಶೀ ವಿನಿಮಯದ ಪಕ್ಷಿನೂರ ಬಂತ್ರು ಡಾಲರ್‌ಗಳನ್ನು ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಮುಖ್ಯಲಯದವರ ಸದಾರಂತ್ರ ದೇವಲೀಯ ರಿಸರ್ವ ಬ್ರಾಂಕೆನಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಟಿಚೆಟ್‌ನ ಟರ್ಕಲಾಕೋನ್ಟೋನಲ್ಲಿ ಉರುನೂರು ಡಾಲರ್‌ನಷ್ಟು ದ್ವಾರಾ ಬೀನಾ ಸರಾಂಸರಣೆ ಪೂರ್ವತಿಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಯಾತ್ರಾಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಕಾಲಾವಧಿ

ದಿನ	ಲಿಬಿರಂದ	ಲಿಬಿರಕ್ಕೆ	ದೂರ(ಕಿ.ಮೀ.)	ಎತ್ತರ(ಅಡಿ)
೧.	ದೇವಲೀ	ಅಲ್ಲೋರ್ಡಾ	೨೬೦(ಬಿಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ)	೩,೫೦೦
೨.	ಅಲ್ಲೋರ್ಡಾ	ಘಾಚೆಲಾ	೨೨೦	೨,೬೨೦
೩.	ಘಾಚೆಲಾ	ಪಾಂಗು	೨೬	೨,೨೬೦
	ತಪಾಫಾಟ್‌ನಿಂದ	ಚಾರಣ ಪ್ರಾರಂಭ	೯ (ಚಾರಣ)	೩,೬೬೦
೪.	ಪಾಂಗು	ಸಿನ್ಹಾದ	೧೦(ಚಾರಣ)	೮,೪೫೦
೫.	ಸಿನ್ಹಾದ	ಗಾಲಾ	೧೧	೮,೧೫೦
೬.	ಗಾಲಾ	ಮಾಲ್ವಾ	೧೧	೬,೨೬೫
೭.	ಮಾಲ್ವಾ	ಬುಧಿ	೯	೮,೮೫೫
೮.	ಬುಧಿ	ಗುಂಬೆ	೧೫	೧೦,೬೭೫
೯.	ಗುಂಬೆ	ಕಾಲಾಪಾನಿ	೧೦	೧೧,೮೮೦
೧೦.	ಕಾಲಾಪಾನಿ	ನಾಬಿದಾಂಗ್	೮	೧೨,೮೮೦
೧೧.	ನಾಬಿದಾಂಗ್	ಲಿಪ್ಪಲೇಬ್ರ್	೨ +	೧೬,೬೬೦
೧೨.	ಲಿಪ್ಪಲೇಬ್ರ್	ತರ್ಕಲಾಕೋನ್ಟೋಗೆ	ಬಿಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ	೧೪,೧೦೦

ಟಿಚೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ದಾಖಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಪ್ರಮಾಣದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮರಳಿ ಘಾಚೆಲಾದಿಂದ ಬಾಗೇಭ್ರಾಹಿ, ಬ್ರೈಜಾಫ ಮೂಲಕ ಕೈಸಾನಿ, ಸ್ವೇಂತಾಲೋನಲ್ಲಿ ಪರದು

ಒಂದು ಕಾಲ ಪಾರ್ತಿಗೆ ಮರಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬೀಣ್ಪು ಯಾತ್ರೆಯವರು ಮೂವತ್ತುರಾತು ದಿನಗಳು.

ಟೆಂಪಲ್‌ನ ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ ಷದರಿಗೆ ಬಂಡೂಡನಂತಹ ಕಸ್ಟಿಫ್‌ ಮತ್ತು ಇಮಿಗ್ರೇಶನ್‌ ಕಾಯುಂ. ಕಾಲಮಾನದ ಅಂತರ ಸುಮಾರು ಎರಡುಪರಗಂಟೆಯಷ್ಟು - ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಪರಿಸರವು ಏಷ ಪ್ರದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಚಳಿ ಪೊಪಡಿ ಮತ್ತು ಶಿವಪೂರಸ್ತಗಳ ವಿರುದಿಗಾಗಿ ಮೇಸಲು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೃಳಾಸ ಮಾನಸ ಯಾತ್ರಾರಂಭ.

	ಅ ತಂಡ	ಬ ತಂಡ
ದಿನ	ಕೃಳಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ	ಮಾನಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ
೧೨.	ಧಾರ್ಚೆನ್ಸ್	ಘೋರೆ
೧೩.	ದಿರಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	ಚುಗು
೧೪.	ಜಾಂಗ್ ದಿರಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	ಜ್ಯಾದಿ
೧೫.	ಮಾನಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ	ಕೃಳಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ
೧೬.	ಘೋರೆ	ಧಾರ್ಚೆನ್ಸ್
೧೭.	ಚುಗು	ದಿರಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ
೧೮.	ಜ್ಯಾದಿ	ಜಾಂಗ್ ದಿರಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ
೧೯.	ಜ್ಯಾದಿ	ಧಾರ್ಚೆನ್ಸ್
೨೦.	ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ಗೆ ಎರಡು ತಂಡಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮರಳುವುವು.	
೨೧.	ಮೋಜಾರ್ ನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಸಂದರ್ಭನ	
೨೨.	ಕಸ್ಟಿಫ್ ದಣದ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಇಮಿಗ್ರೇಶನ್ ಕಾಯುಂ.	

ಮಾರನೆಯ ಧಿನ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಕಾಲಾಪಾನಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗುವುದು. ವಸತಿ-ಆರ್ಥಾರ್-ಲುತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಕುಮಾರನ್ ಮಂಡಳ ವಿಕಾಸ ನಿಗಮದ ಸದಸಾರದಲ್ಲಿ ಲಿಪ್ಯಲೇಶ್ವಾಪರೆಗಿನ 'ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಷೈಬಿರ್ ಗ್ರಾಸ್ ಗುಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಟಿನ್ ಲೆಡ್‌ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವುದು. ಶಾಖಾಲಯಗಳ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಉಂಟು. ಜನರೇಟರ್‌ನಿಂದ ಸೀಮಿತ ಕಾಲದಮರೆಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಎಲ್ಲ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು. ಡಾಸಿಗೆ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಟೆಂಪಲ್ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇತ್ತೆ ರಜಾಯಿಗಳು ದೊರೆಯುವುದು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಶಾಕಾಹಾರೀ ಉಂಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೆಂಪ್ ವಿನಾನ್‌ನ್ನೇ ಮಾಡುವರು. ಟೆಂಪಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಟಕಲಾಕೋಟ್‌ನಲ್ಲಿರುವಪರೆಗೆ ಶಾಕಾಹಾರೀ ಉಂಟದನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಇತರ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಗಳೇ ಆಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಲೆಯನ್ನು, ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಬಿರದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪರಿಂದ ಪಡೆಯ ಬಹುದಷ್ಟೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ದೆಹಲಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೀಕೃತ್ ಆರುದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾಲದ ಆಡುಗೆಯ ಕೆಲಸನ್ನು ಉಗುರುಗೊಳಿಸುವುದು. ಉಡುಪು-ಸಾಂಥನಗಳು :- ಕೃಳಾಸ ಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಘೋರುವ

ಮಾರ್ಗವೂ ಪದಿನಾರು - ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಶೀತಗಳಿ, ಮಂಜು, ಮತ್ತು ಪವತೀಯ ಪಾರಾಮಾನ ತ್ರಾಸದಾಯಕವಿರುವುದು. ಇವುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯುವಂತಹ ಉಣಿಗಳು ಉಡುಪುಗಳು- ಇತರ ಸಾಧನಗಳು ಅಗತ್ಯ. ಕುಲಾವಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾ, ಕೃಗೌಸು, ಉಣಿಗಳು ಮತ್ತು ದತ್ತಿಯ ಕಾಲ್ತೀಲಗಳು, ಟ್ರೈಕ್ಸ್‌ಗ್ರಾಹಗಳು, ಕಷ್ಟ ಕಷ್ಟದಕ, ರೈನ್‌ಕೋಟ್‌, ಅತ್ಯಗತ್ಯಪಾದ ವಸ್ತುಗಳು. ಟಾಚ್‌, ಮೊಂಬತ್ತಿಗಳೂ ಆವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳೇ! ಕ್ಯಾಲಾಸಮಾನಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯಾಗಿಲಾದರೂ ಜುಲ್ಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ್ತಿದ ಕಡೆಗೆ ಮುಂಗಾರಿನ ಮಳೆಗಳ. ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಣಿನ ಮಾರ್ಗದ ಮೊದಲ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಚಾರಣ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಸಂತರು ನಾಲ್ಕೆಡು ದಿನಗಳ ಚಾರಣದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಜಳಿಗಳಿ ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸುವುದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೆಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ದಿನದಲ್ಲಿ ನೇರ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವೂ ಹೆಚ್ಚು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗಲ ಪಟ್ಟಿಯ ಹ್ಯಾಟ್‌ ಅಥವಾ ಟೋಪಿ ಥರಿಸಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಬಗಲ ಬೆಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜೊತೆ ಕಾಲ್ತೀಲಟ್ಟಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಪಕೆಂದರೆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಮಳೆಯಾಗುವುದೋ ಹೇಳಲು ಬಾರದು.

ಸಾಮಾನು - ಸಾಗಣೆ:- ಬಬ್ಬಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ದು ಕೆಲೋಗ್ರಾಂನಂತೆ ಲಗ್ಗೇಜನ್‌ ಕೆ. ಎಂ. ವಿ. ಎನ್ ಸುಷುಪ್ತಿ ಸಾಗಿಸುವರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ತೂಕವಿಧ್ಯಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕೆನ್ನಿಸಿದರೆ ಮುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಪಡೆಯಬಹುದು ದಿನಕ್ಕೆ ೨೦೦ ರೂ ಸಂತೆ. ಅಥವಾ ದಿನಕ್ಕೆ ಎಂಭತ್ತು - ತೊಂಭತ್ತರಂತೆ ಹೂಲಿಯಾಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಲಿಪ್ಪಲೇಖನಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ, ಹೂಲಿ ಸಿಗುವುದು. ಮಧ್ಯಂತರದ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೌಕರ್ಯ ಸಿಗಲಾರದು. ಮಾನಸ ಸರ್ವೋವರದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಗೆ ಹೂಡ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮೋರೆ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಕ್ಯಾಲಾಸ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಗೆ ಯಾಕ್‌ (ಜೆಮರೀ ಮೃಗ) ದಾಢಿನಾನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದು. ಇವುಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿತ ಯಾವಾಗಳನ್ನು ಟರಲಾಕೋಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ವ್ಯಾಧುಕೀಯ:- ಗುಂಬಿವರೆಗೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಸರಕಾರ ಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಧುಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯವೂದಗಿಸುವುದು. ಗುಂಬಿವರೆಗೆ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಾಧು ಯಾತ್ರಿ ತಂಡಮೊಂದಿಗೇ ನಡೆಯುವರು. ಗುಂಬಿಯಿಂದ ಲಿಪ್ಪಲೇಖಾವರೆಗೆ ಇಂಡೋ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ಬಾಡರ್‌ ಪ್ರೋಲೀಸ್‌ನವರು ಈ ಸಂಘರ್ಷಾಯವನ್ನೂದಗಿಸುವರು. ಯಾತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಯಕ್ತಿಕ ಶಿಷ್ಟಾಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವುದುತ್ತವು. ರಕ್ತದೊತ್ತಡ, ದಮ್ಮ, ದಯಾಬಿಟ್ಸ್, ಘ್ರದಯದ ತೊಂದರೆ, ಮೂಫ್‌ ಚೋಗಳು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಮೋದಂತೆ ಉಲ್ಫಾಗೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕವಾಗಬಹುದು. ದೇಹಸ್ವಾಸ್ಥ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಅರಂತೆ. ದೆಹಲಿಗೆ ಚೋಗುವ ಮನ್ಸೂರ್ ಪ್ರಾಣ ವ್ಯಾಧುಕೀಯ ತಪಾಸಣೆಯಾಗಿ, ಅದು ಮರಿಯನ್ನು ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುವುದು. ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಡೋ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ಬಾಡರ್‌ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಸ್ತ್ರತ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪಾಸಣೆ ನಡೆಯುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ತೇಗಡೆಯಾದವರು ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರಿಯುವರು. ಏದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ್ತಾಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಮೋದವರ ದೇಹಾರ್ಥಿಗ್ರಾಹ ತಪಾಸಣೆ ಪ್ರಸ್ತುತಿ ಗುಂಬಿಯ ಮಿಲೆಟರಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು. ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಧುಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಸುಲಭವಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಲಾರದು. ಪವತೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೇದಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದರಿಂದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಮಲ ಸಾರಕತೆಗೆ ಶಿಷ್ಟಾಗಿ ಮೊಂದಿರುವುದು ಆಗತ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾಲ್, ಗ್ಲಾಕೋಸ್, ಇಸಬ್‌ಗೋಲ್,

ಕೋಸಿನ್, ವಿಟಾಮಿನ್ ಮತ್ತೆಗಳು, ವಿಕ್ಸ್ ಇನ್‌ಲರ್, ವ್ಯಾಸಲೀನ್ ಕ್ರಿಮ್‌ಗಳು ಅವಶ್ಯಕ.

ಧಾರ್ಯ ಚಿತ್ರ:- ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆರಿದಂತೆ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳು ಬೇಗ ಬರಿದಾಗುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳನ್ನು ಬಯುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಧಾರ್ಯ ಲಾವರೆಗೆ ನಂತರ ಟಕಲಾಕೋಟ್ಟಾನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳನ್ನು ರೀಬಾಜ್‌ ಮಾಡಲಾರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದು. ಟಿಬೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಮರಾಗಳನ್ನು ವಿಡಿಯೋ ಕ್ಯಾಮರಾಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯಾವುದೇ ನಿಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾತ್ರಾಮಾರ್ಗವು ಸೀಮಾಂತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೂಲಕ ಇರುವುದರಿಂದ ಭಾರತದ ಕಡೆಗೆ ಧಾರ್ಯಾಚಿತ್ರ ತೆಗೆಯಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ಬೇಕು. ದೆರ್ಲಿಯ ವಿದೇಶಾಂಗ ಪ್ರಾಷ್ಟಾರ ಮಂತ್ರಾಲಯವೇ ಅನುಮತಿ ಪತ್ರದ ಪ್ರಾಷ್ಟಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದೆರ್ಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ದಜೆಂಯ ಫಿಲ್ಮ್ ರೋಲುಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ರೋಲುಗಳನ್ನು ದೆರ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ಬಯುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಲಯಸನ್ ಅಫೀಸರ್:- ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಚೀನೀ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಯಾತ್ರಿತಂಡದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಸುಲಭ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸಲು, ಯಾತ್ರಾಕಾಲದ ಸರಕಾರೀ ನಿಯಮ - ವಿತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಲು, ಯಾತ್ರೆಯು ಸರಕಾರೀ ತೊಡರುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಗೊಳ್ಳಲು ಲಯಸನ್ ಅಫೀಸರ್ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರತಿತಂಡದೊಂದಿಗೆ ಚೊರಡುವರು. ಇವರನ್ನು ವಿದೇಶಾಂಗ ಪ್ರಾಷ್ಟಾರ ಮಂತ್ರಾಲಯವೇ ನಿಯೋಗಿಸುವುದು. ಇವರ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಾಣಸುಕಾರ್ಯಾಂಶಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಯಾತ್ರೆ ಸುಗಮ ಸಾಧ್ಯ.

ಗ್ರಂಥ ಸೂಚಿ

೧. ‘ಕನ್ನಡ ಕಾಳಿಧಾಸ ಮಹಾ ಸಂಪುಟ’ ; ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ.
೨. ‘ಮಂಹು ತಿಮ್ಮನ್ ಕಗ್’ ; ಡಿ. ವಿ. ಜೆ.
೩. ‘ಎಮಾಂಗ್ ಬುದ್ಧಾ ಮೇನ್’ ; ಜೆಲಜ್ಜಿತ್. ನಿಮಾಂತ್ರ ಕ್ಷೀಮೇನ್ ಕುಬಿಯವರ ಸಂದರ್ಭನ ಎಸ್. ಆರ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಂದ-ಡೆಕ್ಕನ್ ದೊಲ್. ೨.೨.೬.೨.
೪. ‘ಕುಮಾರ್’ ; ಡಾ. ಪ್ರತಿಖ್ಯಾನಾ ಘತೀಯಾಲ್.
೫. ‘ನಾಗರ್’ ಕೆ ಬೇಟೆ ಪರಂತರಾಜ್ ಹೀಮಾಲಯ್ ಕಾ ಜನ್ಮಾ ; ಡಾ. ವಿದ್ಧಿಸಿಂಹ್.
೬. ವಾಲ್ಮೀಯಾ- ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್.
೭. ‘ಕೃಲಾಸ್ ಮಾನಸರೋವರ್ ಯಾತ್ರೆ’ ; ಮೀನಿಸ್ಟ್ ಆಫ್ ಎಕ್ಸ್‌ಟ್ರಿಫೆನ್‌ಲ್ ಆಫ್‌ರ್ಜ್.
೮. ‘ಹೀಮಾಲಯ’ ; ಹೆಚ್‌ಕ್ರೋ ಟಿಕೆ.
೯. ‘ಕೃಲಾಸ್ ಮಾನಸರೋವರ್’ ; ಶ್ರೀ ಪ್ರಜಾವಾಸಂದ.
೧೦. ‘ಎ ಸ್ವೇಂಜರ್ ಇನ್ ಟಿಬೆಟ್’ ; ಸ್ವಾಟ್ ಬೆರ್ರಿ.
೧೧. ‘ನ್ಯಾರ್ ಟಿಬೆಟ್ ಬ್ರೇನ್’.

REACTIONS OF THE KAILAS - MANASAROVAR ON WESTERN MINDS

It will not be out of place if a few lines are quoted here from the "Trans -Himalaya" of Dr. Sven Hedin, giving the reactions of these two Holy places on his mind.

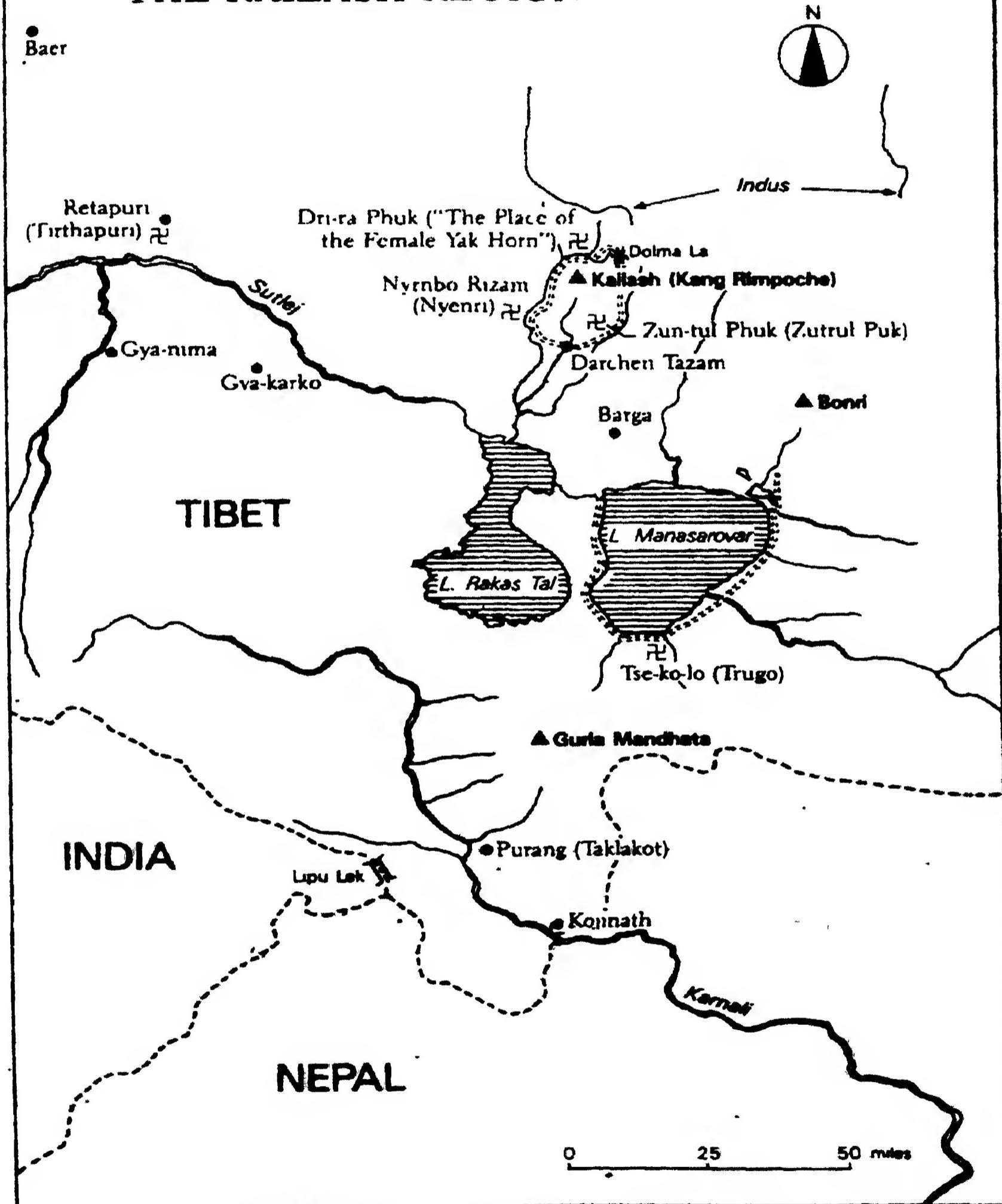
"The stranger also approaches Kang-rimpoché with a feeling of awe., It is incomparably the most famous mountain in the world Mount Everest and Mount Blanc cannot vie with it.

"Manasarovar is the abode of sanctity and of peace.....No language on earth contains words forcible enough to describe the view from it over the lake.....I, too, was the victim of an illusion which almost made me catch at the parapet for support. I wondered whether it was a fit of giddiness..... A dream - picture in the most ethereal transitory tones floats before us. We seem to stand on a promontory jetting out into space which yawns around us and in frontI should have liked to remain a while under its enchantment I enjoy the voyage to the full, for nothing I remember in my long wandering in Asia can compare with the overpowering beauty of this nocturnal sail..... Two flocks of geese are swimming on the water producing diverging ripples. All is so indescribably quiet; so ethereal, transparent and transitory, so subtle and sensitive, that I scarcely dare breathe. Never has a church service, a wedding march, a hymn of victory, or a funeral made a more powerful impression on me..... Wonderful, attractive, enchanting lake! Theme of story and legend, playground of storms and changes of colour, apple of the eye of gods and men, goal of weary, yearning pilgrims, holiest of the holiest of the lakes, are thou, Tso-mavang, lake of all lakes. Navel of old Asia, where four of the most famous rivers of the world, the Brahmaputra, the Indus, the Sutlej and the Ganges, rise among gigantic peaks.....Manasarovar is the pearl of all the lakes of the world. Hoary with age when the books of the Veda were written..... Oh! what a wonderful lake it was! I have no words to describe it. To my dying day I shall never forget it, and even now is in my mind as a legend, a poem and a song. Nothing that I can recall through all my wandering can compare with

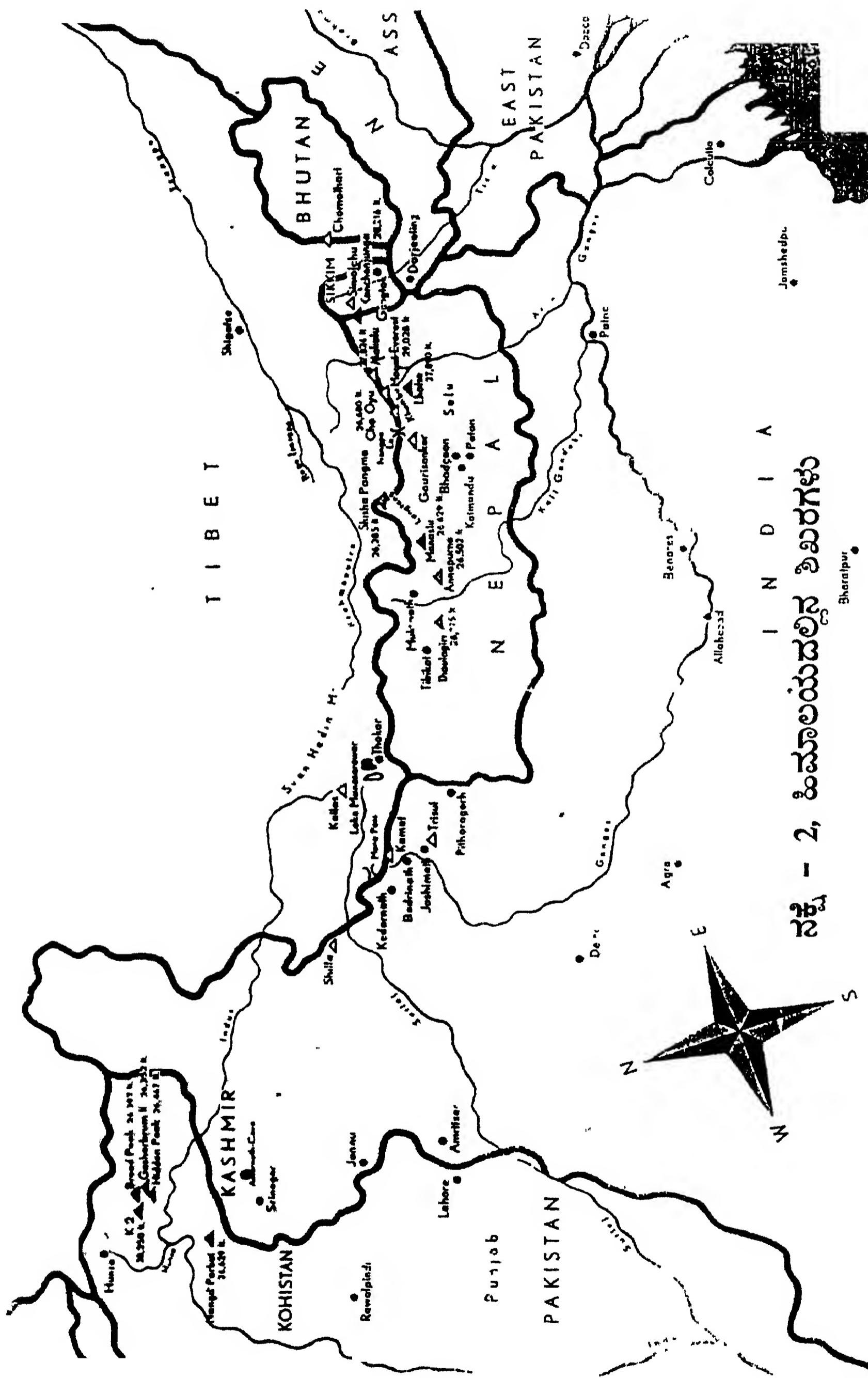
overwhelming beauty of this night journey. It was like listening to the silent and mighty throbs of the heart of Nature..... It seemed as though the landscape, ever-changing as the hours creep slowly by, were unreal; as though it no longer belonged to this earth, but lay on the borders of the world beyond, nearer to Heaven, the region of dreams and phantasies, of hopes and longings, a mysterious fairy land, rather than to this earth of men and sinners, of worldliness and vanity..... I threw a farewell glance at Tso-mavang, and experienced a feeling of bereavement at the thought that. I must now leave its shores."

August Gansser writes, "The fundamental idea of Asiatic Religions is embodied in one of the most significant temples I had ever seen, a sun-lit rock and ice! Its remarkable structure and peculiar harmony of its shape, justify my speaking of Kailas as the most sacred mountain in the world the holiest mountain for Asiatic religiousThe Kailas, not only is the holiest mountain in the World and the Sublime Throne of the Gods."

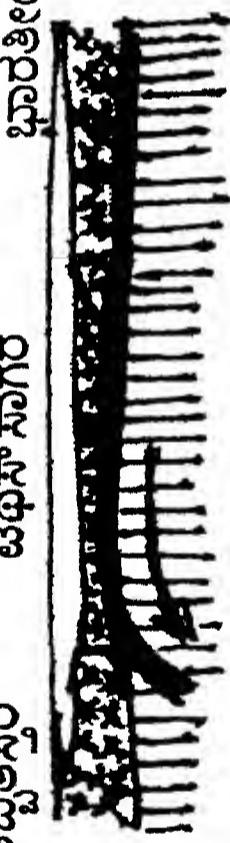
THE KAILASH REGION

ಕೃಂತಾ. ಮಾನಸ ಸರ್ವೋಪರದ ನಕ್ಷೆ

ಶಿಳ್ಬತೀಸರ
ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಸಾಗರ

130-140 ಕೋಟಿ
ವೆಷ್ಟಾಗಳ ಹಿಂದೆ

ಸಂಕೇರಣೆಯ ಸಾಗರ

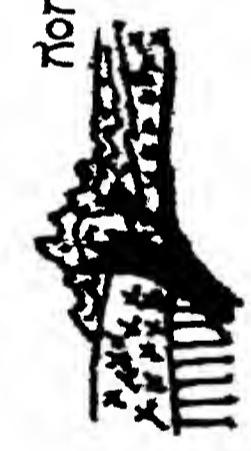
60-65 ಕೋಟಿ
ವೆಷ್ಟಾಗಳ ಹಿಂದೆ

ನೆನ್ನೋಡಿತ ಹಿಂಘಾಲಯ

10-11 ಕೋಟಿ
ವೆಷ್ಟಾಗಳ ಹಿಂದೆ

ಕೆಶೋರ ಹಿಂಘಾಲಯ

25-30 ಲಕ್ಷ
ವೆಷ್ಟಾಗಳ ಹಿಂದೆ

ಗಂಥಬಿಯಲು

ಅಪ್ರಾಕರ
(ಮೊಂಟಿಲ್)

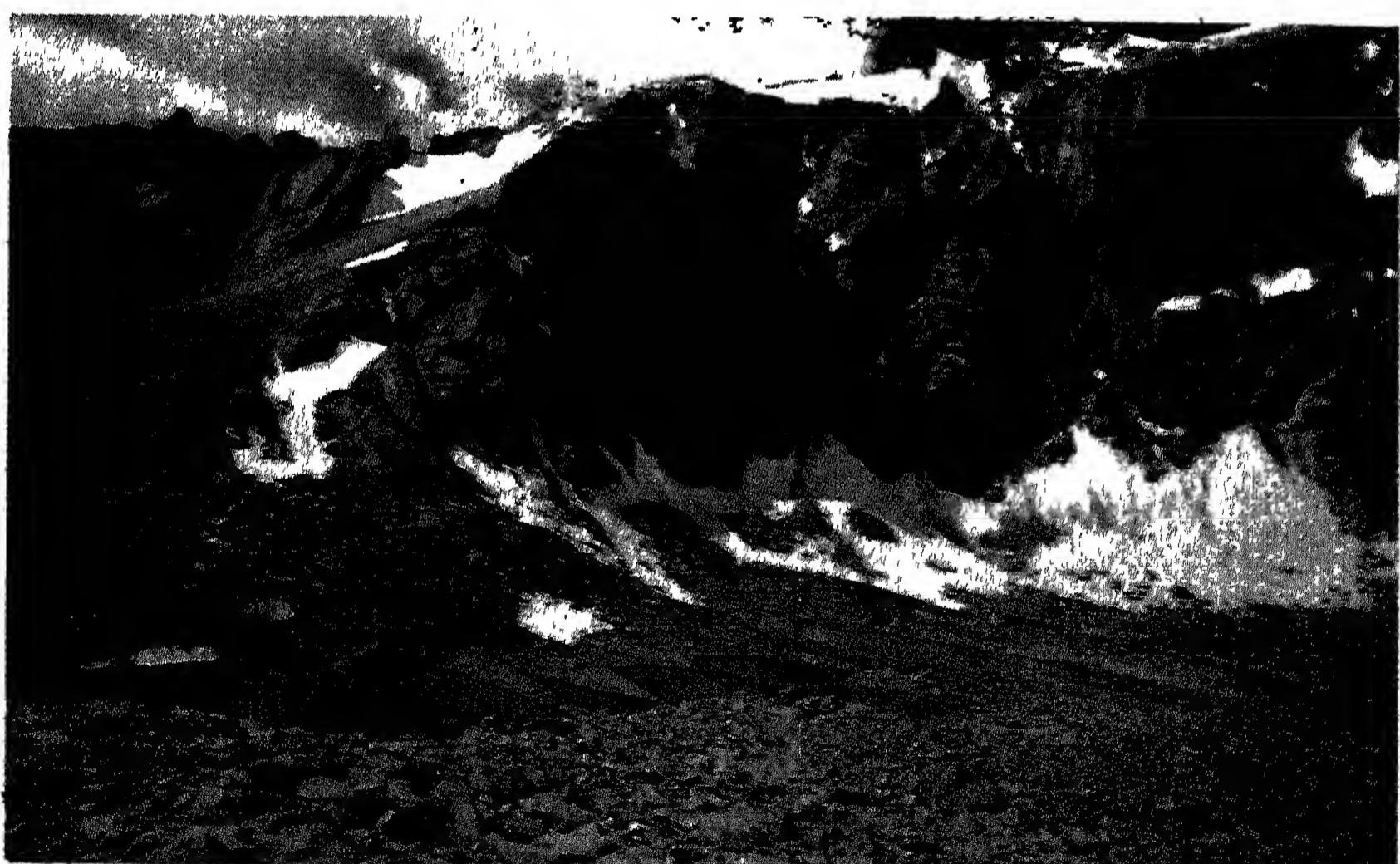
ಕೆಳಗಿನ ಮೇಲಿನ ಪದರಿಗೆಂದೆ
ಭೂ ಪಟ್ಟಿ ಫುಲ ಪಟ್ಟಿ ಮುಳ್ಳಿ

ಜಲರಾಶಿ

ಹಿಂಘಾಲಯದ ಜನನ

ನ್ಯೂಗೆರ್ಡ ಕಡೆಗೆ ಪರಿಸಿಂತೆ ಗೊಂಡಾ

ದೇವಗನ್ನುಡಿಯಂತೆ ಹೊಳೆವ ಗೌರಿಕುಂಡ

ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಕಣ್ಣನ ಮೂಲಕ ನಾವು ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಕೆವಿಯ ಮೂಲಕ ನಾನಾರೀತಿಯ ಸದ್ಗುರುತ್ವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರವಾಸ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿದ್ದುರಿಗೆ ಒಂದು ಡಾಪ್ಯಮೆಂಟರಿಯ ಹಾಗೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ತುಂಬ ಹಸಿದಾಗ ಎಂಥದೇ ಆಹಾರ ಸಿಕ್ಕಾಗ ತಿನ್ನುವ ಸುಖ, ದಳಿದಾಗ ಸಿಗುವ ವಿಶ್ವಾಂತಿಯ ಸುಖ, ಯಾರ್ಥರೋ ಅಪರಿಚಿತರ ನಡುವೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆಯುವ ಆನಂದ, ಹೀಗೆ ತಾರಾಮೂರ್ತಿಯವರ ಪ್ರವಾಸ ನಮಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಹಕವಾದಲನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಫಾರ್ಂಟ್ ಕೆಲೋಡಲ್ಟಿನ್

ನಂ. 13/2, ಮೊದಲನೆ ಮಹಡಿ, 4ನೇ ಬೀದಿ, ನಾಗಪ್ಪು ರಸ್ತೆ,
ಹ್ಯಾಲೇಸ್‌ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 003

ದೂರವಾಣಿ : 3363605